GVILIELMI CAMDENI,
Viri Clarissimi

BRITANNIA,

SIVE

FLORENTISSIMORVM

Regnorum Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, & Insularum adjacentium ex intima antiquitate descriptio.

IN EPITOMEN CONTRACTA à Regnero Vitellio Zirizæo, & Tabulis Chorographicis illustrata.

AMSTELREDAMI,
Ex Officina Guilielmi Ianssonij,
M. DC. XVII.

ORNATISSIMO VIRO D. HADRIANO HOFFERO,

Reip. Zirizæanæ Senatori, amicorum integerrimo, *R. Vitellius L. M. D. C. Q.*

DIV factum est, Ornatissime Vir, cùm ejus quæ inter parentes nostros, jam cœlo receptos, ad extremos usque spiritus viguit, inter nos, quasi hæreditario quodam jure feliciter perennavit, ac porrò, quod spero voveoque, quamdiu hic erimus, perennatura est, amicitiæ, tum & cultus, quem jure tibi defero, pignus aliquod & monumentum apud seram posteritatem extare desideravi. Id autem cùm, quæ mea in litteris est tenuitas, à me non possem. nam quis ego, ut frivolis meis vel brevem aliquam, & mecum interituram famam, nedum æternitatem spondere vel arrogare præsumam? cùm, inquam à me non possem: captavi subinde occasio-

nem, qua ab alio quopiam illuſtri & magni nominis Scriptore lucem aliquam mutuarer, quam deinde nomini tuo, multis mihi nominibus caro obſervandoque affunderem. Ea verò cùm hoc tempore ſane quàm commodiſſima ſeſe videretur offerre, & luculentiſſimam Clariſſimi Viri Guilielmi Camdeni Britanniam, in Epitomen à nobis contractam, tabuliſque chorographicis illuſtratam, hac manuaria forma vulgare pararet Guilielmus noſter Ianſonius; feci, quod ſolent ij, quorum rura cùm aquis careant, quibus irrigentur, à vicino aliquo, nonnunquam etiam ſatis longinquo fonte eas petunt, & in agros ſuos derivant, à Britannis, inquam, toto penitùs orbe, ut canit ille, diviſis in Belgicum noſtrum ſolum deduxi rivos, & Camdeni paginæ nomen tuum præſcripſi, retentis, quo ad fieri potuit, Auctoris ipſius verbis, nec à methodo ejus aut inſtituto uſpiam facto diverticulo. Ita quidem, ut quæcunque in magni operis ſui Præfatione, quam epiſtolæ huic ſubjecimus, præſtitiſſe ſe narrat ipſe, ea nos, quantum ferre

ferre potuit epitomes ratio, omissis tantùm nonnullis meré historicis, & quæ ad Geographiam, id est, singularum Regionum limites, terræ ipsius dotes, celebrioris notæ loca, familias item illustriores cognoscendas propriè non pertinerent, in enchiridion istud, prout conferenti perspicuum fiet, contraxerimus, nec quidquam omnino notatu dignum silentia simus prætervecti. Quam nostram operam qualiscunque demum ea sit, tu, amicorum integerrime, eo, quo à nobis tibi offertur, animo atque affectu haud gravatè suscipies, & Vitellium tuum, quod facis, amare perges. ita te ac tuos supremum illud Numen, cujus tutelæ salutem vestram supplex commendo.

Amstelredami ipsis Idibus Martijs, anno Epoches Christianæ, Millesimo, sexcentesimo, decimo septimo.

LECTORI.

QVæ in prima hujus Libri editione ante annos viginti præfatus eram, eadem & iisdem verbis, pauculis adjunctis, in hac postrema editione benevolo Lectori nunc denuo præfari haud quaquam dispudet. Eximius veteris Geographiæ restaurator Abrahamus Ortelius *ante annum tricesimum mecum pluribus egit ut* BRITANNIAM *nostram, antiquam illam illustrarem: hoc est, ut Britanniæ suam antiquitatem, & suæ antiquitati Britanniam restituerem, ut vetustis novitatem, obscuris lucem, dubiis fidem adderem; & ut veritatem in rebus nostris, quam vel scriptorum securitas, vel vulgi credulitas proscripserant, quoad fieri posset, post liminio revocarem. Opus sanè arduum, & plusquam difficile, in quo quantoperè sit sudandum ut nemo ferè sentit; sic nemo planè credit, nisi qui ipse aliquando periculum fecit. A proposito tamen, quantum rei difficultas me deterruit, tantum ad id ipsum aggrediendum charissimæ patriæ gloria excitavit. Ita dum simul onus subire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me sit, deesse nolui, res diversissimas, timiditatem & audaciam, quæ nunquam in eundem hominem cadere posse putavi, nescio quo pacto, in me conjuncta animadverti. Verumenimverò* DEO *auspice, comite* INDVSTRIA *rem aggressus omni animo, cogitatione, opera, & assidua meditatione in eandem succisivis horis totus incubui. In Bri-*

LECTORI.

QVæ in prima hujus Libri editione ante annos viginti præfatus eram, eadem & iisdem verbis, pauculis adjunctis, in hac postrema editione benevolo Lectori nunc denuo præfari haud quaquam dispudet. Eximius veteris Geographiæ restaurator Abrahamus Ortelius *ante annum tricesimum mecum pluribus egit ut* BRITANNIAM *nostram, antiquam illam illustrarem: hoc est, ut Britanniæ suam antiquitatem, & suæ antiquitati Britanniam restituerem, ut vetustis novitatem, obscuris lucem, dubiis fidem adderem; & ut veritatem in rebus nostris, quam vel scriptorum securitas, vel vulgi credulitas proscripserant, quoad fieri posset, postliminio revocarem. Opus sanè arduum, & plusquam difficile, in quo quantoperè sit sudandum ut nemo ferè sentit; sic nemo planè credit, nisi qui ipse aliquando periculum fecit. A proposito tamen, quantum rei difficultas me deterruit, tantum ad id ipsum aggrediendum charissimæ patriæ gloria excitavit. Ita dum simul onus subire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me sit, deesse nolui, res diversissimas, timiditatem & audaciam, quæ nunquam in eundem hominem cadere posse putavi, nescio quo pacto, in me conjuncta animadverti. Verumenimverò* DEO *auspice, comite* INDVSTRIA *rem aggressus omni animo, cogitatione, opera, & assidua meditatione in eandem succisivis horis totus incubui. In Britanniæ*

tanniæ ETYMON *& primos incolas timidè inquisivi, nec in re dubia quicquam asseveranter affirmavi. Gentium enim origines vetustate nimiâ, velut quæ magno loci intervallo vix cernuntur, esse obscuras, imò incertas certò novi; perinde ac magnorum fluminum noti sunt decursus, nota diverticula, noti confluentes, nota ostia, fontes autem ipsi plerunque latent ignoti. Britanniæ divisiones antiquas pervestigavi, florentissimorum Regnorum Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Ordines & Tribunalia compendiò memoravi. In singulis horum regionibus qui sunt limites, (non tamen exiliter ad decempedam) quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites, qui Barones. & quæ familiæ vetustiores & splendidiores (nec sane singulas, quis enim poterit?) paucis percensui. Quid præstiterim dicant qui rectè judicare nôrunt, nec illi quidem facilè dijudicent. Tempus autem testis incorruptus edocebit, cùm invidia quæ vivos sectatur, conticescet. Hoc tamen dicam, quæ ad latentem antiquitatis veritatem eruendam inprimis faciant, à me neutiquam fuisse neglecta; subsidio mihi antiquissimæ linguæ Britannicæ, & Anglo-Saxonicæ notitiam qualemcunque comparavi; Angliam ferè omnem peragravi; versatissimum & peritissimum quemque in sua regione consului. Scriptores patrios, Græcos, Latinos qui vel semel Britanniæ meminerunt, studiosè evolvi. Publica regni Commentaria, sacra scrinia, & archiva, Bibliothecas plures, urbium & Ecclesiarum Tabularia, monumenta, & veteres schedas excussi, ea-*

que

quæ quasi testimonia de cœlo omni exceptione majora advocavi, & certè ipsissimis quibus loquuntur verbis licèt barbarie infuscatis, ut Veritati suus integer constet honos, in medium, cùm res postulare videretur, produxi.

Ne tamen ego parùm prudens, & minùs modestus videar, qui ex infimo Antiquariorum subsellio cùm bene latêre potuerim, in eruditissimi hujus seculi theatrum, inter varios ingeniorum, & judiciorum gustus scriptor prodierim. Sed ut quod res est, libere ac ingenuè dicam, patriæ charitas quæ omnes omnium charitates complectitur, Britannici nominis gloria, àmicorum consilium modestiam meam expugnàrunt, & velim nolim etiam adversus judicium meum me hoc onus cui impar sum, subire impulerunt, & in publicum protruserunt. Judicia enim, præjudicia, censuras, obtrectationes, reprehensiones confertim quasi sub signis in procinctu undiq́ue me circumsidere prospicio. Alij sunt qui totum hoc rei antiquariæ studium ut curiosam in præteritum diligentiam omninò aspernantur, & rejiciunt. Quorum authoritatem ut non penitùs totam contemno, ita sanè prudentiàm non valde admiror. Nec mihi rationes desunt, quibus bonis & cordatis hominibus, qui patriam illustratam cupiunt, hoc institutum facilè probare, & in his studijs suavissimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere possim. Si qui verò sint, qui in urbe sua hospites, in patria sua peregrini, & cognitione semper pueri esse velint, sibi per me placeant, sibi dormiant,

non ego illis hæc conscripsi, non illis vigilavi. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam, ac incomptam orationem obyicient. Agnosco sanè, nec enim aurificis statêra (quod jubet Varro) verbum unumquodque appendi, nec orationes omnes undiq́ue flosculos carpere decrevi. At quid hæc obyicient, cùm ipse eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus ἈΝΘΗΡΟΓΡΑΦΕΙ͂ΣΘΑΙ *posse neget, &, ut inquit Pomponius,* Facundiæ minimè sit capax?

Complures etiam vel eo nomine forsitan insultabunt, quòd conjecturas subinde antiquorum nominum origines venari, & indagare ausim. Qui si conjecturas omnino pergent porrò excludere, vereor ne magna politioris literaturæ, atq́ue adeò humanæ cognitionis pars pulsa tandem exulet. Mentis enim nostræ acies ita plerumq́ue est hebes, ut multa in omnibus artibus conjecturis persequi & explicare cogamur. In re medica ΣΗΜΕΪΑ, ΤΕΚΜΗΡΙΑ, ΕΙΚΟΤΑ, *quæ nihil ferè aliud sunt quàm conjecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure civili, & alijs artibus conjectura suam sedem habent, eamque tuentur. Cùm autem conjecturæ rei latentis sint indicia, & (ut inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter antlias quibus* TEMPVS VERITATEM *in Democriti puteo demersam haurire, & subducere solet. ego semper numerandas existimavi. Quòd si animum inducant aliquem conjecturis locum tribuere, ut mihi etiam veniam tribuant non dubito quin modestia & moderatio mea in his tractandis facile impetraverit. Plato in*

Cratylo

Cratylo jubet ut nominum origines ad Barbaricas linguas, utique antiquiores revocemus: ego ad Britannicam sive Wallicam *(ut jam vocant) linguam, quæ primævi & antiquissimi hujus regionis incolæ usi sunt, in Etymis, & conjecturis semper recurro. Iubet ille ut rei nomen, nomini res consonet: si dissonet, ego minimè admitto. In rebus, inquit ille, est* ΦΩ͂ΝΗ᾽ ΣΧΗ͂ΜΑ ΧΡΩ͂ΜΑ͂: *si hæc nominè non exprimantur cum contemptu ubique reijcio. Etymologias obscuriores, durinsculas, ægrè detortas, & quæ in varias partes duci possint, hisce nostris commentariolis intexere non sum dignatus. Denique in conjecturis adeò parcus, & providè cautus fui, ut (nisi me fallam) æquo Lectori si non* ἘΥΤΟΛΜΟΣ *certè* ΤΟΛΜΗΡΟ͂Σ *videri non potuero. Licèt verò semel atque iterum in hac suavi ingeniorum prolusione, unam & alteram conjecturam in una eademque re attulerim;* VNITATEM *tamen* VERITATI *consecratam esse interim non obliviscor.*

Erunt fortasse qui fastidiosè & ambitiosè succenseant quòd hanc vel illam familiam tacitus prætericrim, cùm instituti minime fuerit mei familias nisi illustriores meminisse, neque eas quidem omnes (volumina enim complerent) sed quæ mihi pro suscepti operis methodo se obtulerunt, & alius Deo favente de Nobilitate Britannica bene merendi dabitur locus. Verùm qui hoc nomine maximè succensent, ex eorum fortasse numero sunt quorum in patriam merita sunt minima, & nobilitas nupera.

Iidem

Iidem illi fortasse quòd nonnullos superstites laudibus asperſi me reum poſtulabunt; at hoc breviter modicèque factum, idque ex veritatis fiducia, ex conſentiente bene judicantium de virtute ſuffragio, & mente nullius adulationis conſcia. Ex modicis tamen quas asperſi laudibus, ipſi laudati admoneantur, ut ſe iiſdem non indignos præſtent, ut partam gloriam tueantur, indieſque adaugeant. Suum enim cuique decus quicquid ſcriptores chartis illinunt, ſera rependet poſteritas; in quam ego intentus, & non in hoc præſens ævum. Interim meminerint, Laudare bonos eſt poſteris velut e ſpecula lumen quod ſequantur oſtendere. Verum etenim illud eſt Symachi: Ornamentis bonorum incitatur imitatio, & virtus æmula alitur exemplo honoris alieni: *Si quis unius & alterius mentioni & laudi me dicet locum quæſiiſſe, confitentem habet reum. Neque juſtus ſine mendacio candor apud bonos crimini vertendus, & amicorum virtuti aliquid tribuendum. Quomodocunque* Virtus *&* Gloria *ſemper aliquos infenſos habet, & homines præſentia invidiâ, præterita veneratione proſequantur: abſit ut adeò iniqui ſimus rerum & hominum æſtimatores ut noſtra tempora ſub laudatiſſimis Principibus, viris laude dignis effœta eſſe cenſeamus. Sed qui bonorum laudibus invident, metuo ne illi ipſi malè conſcii etiam malorum vituperationes ob morum ſimilitudinem ſibi objectari conquerantur.*

Non deerunt qui me hoc vel illud Opidulum aut Caſtrum omiſiſſe ſubaccuſent; quaſi ego alia quàm ce-

leberri-

leberrima, & ab antiquis memorata vel nominare instituerim; nec opera pretium quidem nominâsse, cùm nihil præter nuda nomina memorio dignum occurrat. Hoc enim mihi inprimis propositum susceptumque fuit consilium, ut loca illa quorum Cæsar, Tacitus, Ptolemæus, Antoninus Aug. Provinciarum Notitia, aliiq́; vetusti scriptores meminerunt, & TEMPUS *cæca quadam caligine nominibus extinctis, mutatis, aut corruptis jam circumfudit, indagarem & e tenebris eruerem. In his indagandis, ut minùs comperta asseveratione non affirmo, ita quæ probabilia haudquaquam subticeo. Quòd verò singula non eruerim, etsi operoso, & impendioso labore investigaverim, non mihi sit fraudi; ut nec Metallico qui dum grandiores metalli venas invenerit, minutissimas & latentes fibras non vidit: vel ut illud e Columella usurpem.* Sicut in magna sylva boni venatoris est feras quamplurimas indaganter capere, nec cuiquam culpæ fuit non omnes cepisse; *ita & mihi: Alioqua aliorum diligentiæ sunt relinquenda: Nec bene docet, inquit vir magnus; qui omnia docet, & nihil aliis inveniendum relinquit. Alia ætas, alii homines alia in lucem indies proferent. Mihi satis superque incepisse, & in lucro ponam me alios in hanc arenam provocasse, sive denuo scribant, sive mea emendent.*

Sunt ut audio qui Monasteria & eorum fundatores a me memorari indignantur; dolenter audio, sed cum bona illorum gratia dixerim: Iidem indignentur, imò fortasse oblivisci velint, & majores nostros Christi-

anos fuisse, & nos esse. Cùm non alia Christianæ eorum pietatis, & in Deum devotionis certiora & illustriora uspiam extiterint monumenta; nec alia fuere plantaria, unde Christiana religio & bonæ literæ apud nos propagatæ; utcunque seculo corrupto averruncanda filix in illis plus nimio succreverit.

At insimulabunt jam Mathematici, & in crimen vocabunt quasi in Geographicis Longitudinis, & Latitudinis dimensionibus toto cœlo aberraverim. Audi quæso; Tabulas Astronomicas, novas, antiquas, manuscriptas, Oxonienses, Cantabrigenses, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine a Ptolomæo plurimum discrepant, inter se fere conspirant: nec tamen terram e suo centro dimotam esse cum Stadio existimo. His igitur usus sum. In Longitudine autem nullus consensus, concentus nullus. Quid igitur facerem? cùm recentiores perpendiculum in navigatoria pixide magnete illitum inter Asores *insulas rectà Polum Borealem respicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec ubique* λεπτομερῶς *permensus sum.*

Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam, non est, ut spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum, nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustarunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpius legi, & identidem me interrogavi quid scribere inceperim.

Sed

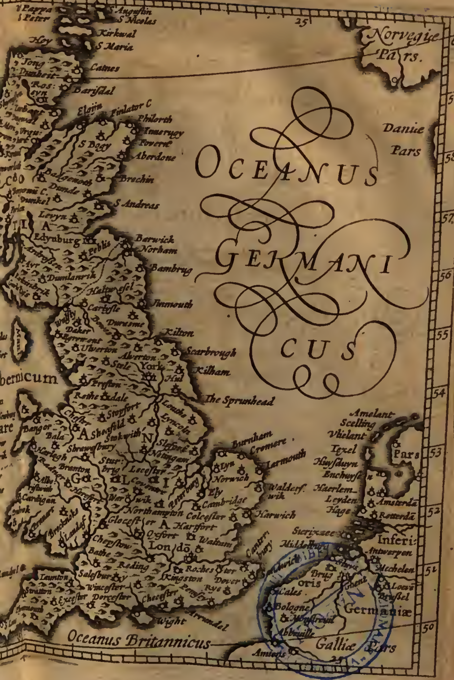
Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio: Ad hoc opus elimandum omne industriæ meæ curriculum hos aliquot annos pertinaci veritatis studio, & fide syncerè antiquâ ad patriam illustrandam elaboratū est. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi; nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cujus historia (quam maximopore confirmare velim) inter eruditos habetur sane suspectior; nec aliquam scientiæ persuasionem mihi indui, nisi quod scire velim. Nescire igitur, & in plurimis me errare posse libens lubensque fateor, nec erroribus indulgebo. Quis totam diem jaculans semper collineet? multa sunt in his studijs, ut inquit ille, cineri suppositа doloso. *Errata possint esse multa à memoria. Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectitur, ut pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia: Quis enim tam peritus, ut cæco hoc Antiquitatis mari cum* TEMPORE *colluctatus scopulis non allidatur? Fieri etiam potest ut ex scriptorem authoritate & aliorum quos fide dignissimos existimavi, erraverim. Nec quidem, ut habet Plinius*, alius pronior fidei lapsus quàm ubi rei falsæ gravis author extitit. *Locorum peculiaria alij qui incolunt accuratius observent, si monuerint in quo erraverim, cum gratia corrigam; quod imprudens omiserim, adijciam; quod minùs explicaverim, edoctus pleniùs edocebo; modò sine livore & contentionis studio quæ candidis & veritatis studiosis sunt indignissima, hoc fiat. Hæc tamen interea*

rea à te, humanissime Lector, tua humanitas, mea industria, patriæ communis charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, ut quid mei sit judicij, sine aliorum præjudicio liberè proferam, ut eadem via qua alij in his studijs solent, insistam, & ut erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ ut ab æquis, & bonis magis speranda, quàm petenda sentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in convivijs rodunt, in circulis vellicant, invident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, e Comico didici; & Invidiam *(dicam* Invidia *adstante) non in alio, quàm degeneri, minuto, , & jejuno animo domicilium sibi collocare exploratè cognovi. Candida & proba ingenia ut invidiam facilè contemnunt, ita ne norunt quidem invidere. Me autem & mea scripta omnia piorum & doctorum judicio in singulis, ea qua par est reverentia, demissisimè submitto & subijcio: quibus professione pietatis in patriam hic labor, si non approbetur, certè, ut spero, excusetur.*

Vale, fave, &

fruere.

Oceanus
ANGLIA SCOTIA
et HIBERNIA
Deu:
caledonius
OCCI:
DENTALIS
OCEANUS
Rona
Radamach
Levissa I.
S Clement
Dunska
Yla
Arren Iles
Rams head
S Helena head
Cladogh
Baleghan
Bale Wylly
Dungal
Belike
C Mores
Dundalk
Armag
Down
Arglas
Carlingfort
Manl
H I B E R N I A
Drogdagh
Borace
C Rego
Great Isle
Dublyn
Hibernicum
Mare
Newbury
Dam
Limerik
C Arklow
Kyllane
Robert
Cassel
Carik
Bauley
C Galley
Waterfort
C Carne
Baleneion
Cork
Youghall
Clone
Penbrok
B.Boile
Omahous Ca
Kinsale
C Cleare
VERGIVIUS
OCEANUS
Lundye I.
7.Stones
Syllyes In.
Lesard point
S Lees
Mill Anglica
30 60 90
Mil. Germanicæ
5 10 15 20
60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50

Kirkwal
S Maria
Hoy
Catnes
Barisdal
Elgin
Pinlator C
Philorth
Aberdone
Brechin
S Andreas
Edynburg
Barwick
Norham
Bambrug
Tinmouth
Carlysle
Duresme
Kilton
Scarbrough
York
Kilham
The Sprunhead
Lincoln
Burnham
Cremere
Iarmouth
Norwich
Ely
Cambridge
Harwich
Colcester
Hartfort
Waltham
Oxfort
Northampton
Bangor
Shrewsbury
Cardigan
Glocester
Bathe
Reding
Kingston
Roches ter
Dover
Rye
Salesbury
Wincester
Excester
Dorcester
Wight
Taunton
Oceanus Britannicus
OCEANUS GERMANICUS
Norvegiæ Pars.
Daniæ Pars
Amelant
Scelling
Vlielant
Texel
Enchuyse
Haerlem
Leyden
Hage
Amsterdã
Rotterdã
Middelburg
Inferi:
Antwerpen
Mechelen
Brussel
Germaniæ
Cales
Bologne
Abbeville
Amiens
Galliæ Pars
bernicum
25
60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50

GVILIELMI CAMDENI
Viri Clarissimi,
BRITANNIA,
In epitomen contracta à R. Vitellio Zirizæo.

BRitannia, quæ & Albion, Græcis Βρετανία, Βρετανική, Πρετανὶς, Ἀλβίων, Ἀλούιον, Insula totius orbis longè celeberrima, interfuso Oceano ab Europæ continente discreta, Germaniæ & Galliæ figura triquetra objacet, tribus nimirum in diversa procurrentibus promontorijs: Belerio, quod Solem occidentem, Cantio, quod Orientem, Tarvisio, sive Orcade, quod Septentriones prospectat. Ab Occasu, quà Hibernia sita est, Vergivius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab ortu, quà Germaniæ protenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico urgetur. A circumvicinis illis regionibus commodo undiq; intervallo disiuncta, patentibus gremijs universi orbis cōmercio opportuna, & tanquam ad juvandos mortales avidè in mare omni ex parte se projiciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se evehit, & adeò in arctum mare agitur

Britanniæ nomina,

Situs.

agitur, ut perfossas ibi terras anteà exclusa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionisq; suæ assertores adferant Virgilium in illo versu,

Et penitus toto divisos orbe Britannos:

Quia,(inquit Servius)*olim juncta erat continenti Britannia;*& Claudianum,qui illum imitatus cecinit:

Nostro diducta Britannia mundo.

Forma. Livius & Fabius Rusticus oblongæ scutulæ,sive bipenni hujus formam assimulaverunt, & ea certè facies est ad Austrum, unde in universam fama transgressa est, Sed ad Arctum enorme spatium projectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam tamq; immensam circuitu crediderunt veteres,ut Cæsar, qui primus Romanorum aperuit, alium se orbem terrarum scripserit reperisse,tantæ magnitudinis arbitratus, ut non circumfusa Oceano, sed complexa Oceanum videretur. Nostra au-*Ambitus.*tem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius Insulę jam tandem deprehendit dimensionem. A Tarvisio enim per Occasum ad Belerium plus minus D C C C. XII. mill. pass. numerantur; inde conversa in Austrū littoris fronte ad Cantium ccc. xx. mill. pass. Hinc secundum Germanicum mare per D C C. IIII. mill. pass, ad Tarvisium protenditur: ut hac ratione totius Insulę ambitus M. DCCC. XXXVI. mill. colligat. Quæ mensura ut Plinij multò, sic etiam Cæsaris aliquantò minor.

Clima. Qui cœli spatia terræ tractibus accuratiùs compararūnt, Britanniam octavo Climati subjecerunt, Parallelis decimo octavo, & vicesimo sexto incluserunt. Diem maximum horarum æqui-

æquinoctialium XVIII. cum semisse putant. At Belerium in convexo terræ situ ab ultimo Occidente X V I. temporibus L. scrupulis: Cantium XXI. temporibus secundum longitudinem describunt. Latitudinem in Australi ora L. grad, X scrupulis: Tarvisium LIX. grad. XL. scrup. metiuntur. usqueadeò ut hic situs Britanniam definiat cœlo & solo juxta felicissimo & mitissimo. Et cœlum quidem ita mite & temperatum *Cœlum.* est, ut æstates minùs fervidæ sint, calores enim mitigāt perennes auræ, quæ cùm terræ nascentia recreant, tum homini pecoriq; saluberrimè & jucundissimè adblandiuntur: & hiemes sint clementissimæ, frigoris etenim vim (ut taceam aërem clementissimum) frequentes & sedatæ pluviæ sic dissolvunt, mareq; circumfusum ita moderato tepore terram fovet, ut multò remissius sit apud nos frigus, quàm in nonnullis Galliæ & Italiæ regionibus. Solûm verò (teste *Solum.* Cornelio Tacito) præter oleam vitemq; & cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fœcundum, tardè mitescunt, citò proveniunt, eadem utriusq; rei caussa, multus humor terrarum cœliq;: ab omni deniq; frugum genere *Ubertas.* ita beatum, ut Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus: & Occidentalis Imperii quasi horreum, & cella penuaria fuerit, unde DCCC navibus, *quæ lembis majores erant*, magnum frumenti numerum in Germaniam, ad limitaneos exercitus alendos, quotannis exportaverint Romani. Opulenta hæc Britanniæ ubertas, & beata amœnitas, fidem fecit nonnullis, Fortunatas illas, sive Beatorum Insulas, apud nos fuisse. Cùm enim,

ut est apud Robertum Avesburiensem, Clemens VI. Pontifex Romanus Lodovicum de Hispania Fortunatarum Insularũ Principem designasset, & in ejus subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat illum Britanniæ Principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi unam de Fortunatis, omnem istum apparatum fieri; ipsiq; viri prudentissimi, nostri apud Pontificem Legati, ita hanc opinionem imbiberunt, ut statim se Roma subduxerint, & in Angliam, ut suos certiores facerent, advolârint. Nec aliud nunc judicârit, qui beatas Britanniæ dotes penitiùs noverit. est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem, ad delicias humanĩ generis constituisse & tanquam formam quandam ad universi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunq; inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domi bellique gestis est universo terrarum orbi testatissima.

Primi Incolæ, & Nominis ratio.

Qui verò vetustissimi adeoq; primævi Insulæ hujus incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones: nec quicquam certi nos hac in re magis sperare possumus, quàm reliquę gentes, quę perinde ac nos, quod ad originem spectat, in magnis tenebris, & inscitia versantur. Primos etenim regionum incolas aliæ curæ cogitationesq; anxerunt quàm suas origines ad posteros transmittẽdi. quod nimirum eorum vita esset inculta,

horrida,

horrida, bellorum plena, & ideò sine litterarum præsidio. Præterea Druidæ, qui præterita tenuisse credebantur, Bardique rerum strenuè gestarum decantatores, non fas existimârunt quicquam litteris librisque mandare. & si maximè quid mandassent, tanto tempore, tot tantisq; rerum conversionibus & eversionibus procul dubiò intercidisset. Subsequentibus sæculis apud plures nationes non defuerunt, qui hæc supplere gestierunt, & opiniones pro suo quisq; captu de gentium originibus nominibusque parturierunt. quibus multi, neglecta veri inquisitione, statim conniverunt, pleriq; fingentis dulcedine deliniti, pronè crediderunt. Verùm cæteris omissis, inter nos Galfredus quidam Arturius Monumethensis, regnante Henrico secundo, Historiam Britannicam, è lingua Britannica, ut ipse ait, edidit: in qua prodit, Brutum quendam origine Trojanum, filium Silvij, nepotem Ascanij, pronepotem Æneæ illius Magni, qui matrem partu, patrem forte fortuna inter venandum interemit, patria profugum Græciam petijsse, ibi progeniem Heleni è servitute vindicasse, Pandrasium Regem debellasse, eius filiam duxisse, cum reliquijs Trojanorum se mari commisisse, Dianæ oraculo admonitum, ut hanc occiduam Insulam adiret; inde per Herculis columnas in Aquitaniam pervenisse, Golfarium Pictum Aquitaniæ Regem collatis signis profligasse, urbeq; Turonum, Homero teste, constructa, & Gallia deprædata, in hanc Insulam à Gigantibus habitatam transmisisse, quibus, cum Gogmagog eorum vastissimo, devictis, à suo no- *Brutus.*

mine Britanniæ nomen indidiſſe, anno Mundi 2855. ante Chriſtum natum 1108. Hæc ille. Alij rurſus aliunde Britanniæ nomen accerſunt.

Britanniæ varia etyma. Thomas Eliotta, vir ſingularis eruditionis, à Græco fonte Πρυτανεῖα ſcilicet repetit. Humfredus Lhuyddus ad Britannicam dictionem *Prid-cain*, id eſt *Forma candida*, confidentiùs refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dediſſe prodit. Goropius Becanus Danos hic ſedes quæſiviſſe & *Bridaniam*, id eſt, Liberam Daniam, denominaſſe contendit. Alij à Prutenia Germaniæ regione: Bodinus à *Bretta* Hiſpanorum dictione, quæ terram ſignificaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à *Brithin*, quo, ut eſt apud Athenæum, pro potu uſi ſunt Græci. Alij à Brutijs Italiæ, quos Βρετίυς dixerunt, deducunt.

Hæ ſunt omnes (quod ſciam) quæ de Britāniæ nomine invaluere opinationes. Sed ut in hac re exterorum commenta non poſſumus non riſu excipere, ita noſtratium non omnes comprobant. Et facilius ſanè eſt in his talibus falſa arguere, quàm verum adſtruere. Illa quidem de Bruto ſi vera, certa, & explorata forent, non eſſet cur quis ulterius ſtudium & operam in Britannorum origine indaganda inſumeret. Quod ad me, hiſtoriolam illam, ad quam (veritatem teſtor) ſuffulciendam omnes ingenij nervulos ſubinde intendi, convellere certè conſilij non eſt mei. Sed rem integram ad Antiquitatis Senatum refero, & ſuum cuiq; liberum eſto per me judicium. Quando autem de nominis Britanniæ notione et primis incolis non eſt una eademque

demque omnium sententia, & malè metuo, ut quisquam veritatem tot sæculorum anfractibus tam profundè demersam eruat: ignoscat etiam mihi inter alios candida Lectoris humanitas, si ego modestè, sine cujuspiam præjudicio, conjecturam etiam interponam meam, non altercandi animo (procul absit) sed veritatis indagãdæ studio, quod me totum occupavit; eoq; perduxit, ut malim hac in re culpam (siqua sit) deprecari, quàm omnino culpa vacare.

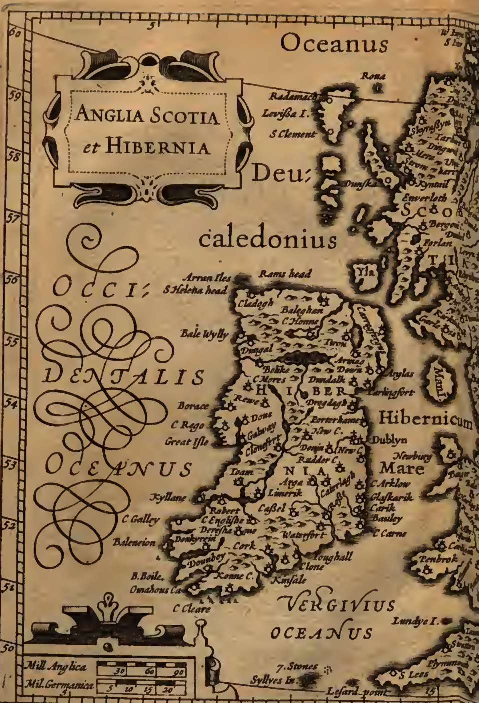
Vt igitur paulò altiùs rem repetamus & Cæsarem cum Diodoro & alijs omittamus, qui Britannos ΑΥΤΟΧ θονας & Aborigines, id est, non aliunde advectos fuisse voluerunt, hominesq; blittarum & fungorum instar è terra in principio germinãsse suspicati sunt; ex sacra Mosis historia docemur, à diluvio tres Noę filios, *Sem*, *Cham*, & *Japhet*, numerosiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, ubi arca hæserat, in diversos terræ cardines secessisse, & per orbis vastitatem gentes propagâsse. Ad nostram autem Insulam ex eorum posteris quosdam pervenisse, cùm ipsa ratio, tum Theophili Antiocheni auctoritas comprobat. Cùm (inquit ille) priscis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, post linguarum divisionem aucti & multiplicati paulatim sunt, hinc quidam abierunt versus Orientem, quidam concessere ad partes majoris continentis, alij porrò profecti sunt ad Septentrionẽ sedes quæsituri, nec priùs desierunt terram ubiq; occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus accesserint. Nec minùs disertè hoc docet ipse Moses, cùm

Britannorum origo.

ſcribit à Iapheti poſteris Inſulas gentium in regionibus ſuis diviſas fuiſſe. Inſulę gentium Theologis vocantur quæ ſunt remotiſſimæ, & Wolfgangus Muſculus non infimi ordinis Theologus exiſtimat gentes & familias, quæ à Iapheto profluxerunt, primùm occupaſſe Inſulas Europæ, *quales ſunt* (inquit ille) *Anglia, Sicilia* &c. Sicut igitur ejus filij, Magog Maſſagetas, Iavan Iönes, Thubal Hiſpanos, Meſech Moſchos procreavit: ita Gomerus, eorum natu maximus, Gomeris, qui poſteà Cimbri & Cimerij dicti, in his ultimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen impoſuit. Cimbrorum autem, ſive Cimeriorum nomen hanc orbis partem quodammodo opplevit, nec ſolùm in Germania, ſed etiam in Gallia latiſſimè patuit. Qui nunc ſunt Galli, ut habet Ioſephus, & Zonaras, Gomari, Gomeri & Gomeritæ à Gomero vocabantur. Ab his porrò Galliæ Gomaris, ſive Gomeris, Britannos noſtros originem deduxiſſe, & nomen in originis argumentum detuliſſe, ſemper exiſtimavi; ipſumq; proprium & peculiare Britannorum nomen idem perſuaſit. Ipſi enim ſe Kumero, Cymro, & Kumeri, mulierem Britannicam Kumeraes, & linguam Kumeraeg appellitant. Et unde quæſo hæc nomina profluxiſſe exiſtimemus, quàm à Gomero illo, & Gomeris in proxima Gallia? quæ priſcorum Gomerorum ſedes. Cur ergo non fateamur Britannos, ſive Cumeros noſtros ipſiſſimos eſſe Gomeri poſteros, & à Gomero nominatos? Nomen enim optimè cõſonat, & in confeſſo eſt illos extremos Europæ nes inſediſſe. Quod etiam ipſum Gomeri nomen,

Gomeri, poſtea Cimbri & Cimerij.

Britanni à Gallis.

ANGLIA SCOTIA et HIBERNIA
Oceanus
Deu:
caledonius
OCCI:
DENTALIS
OCEANUS
VERGIVIUS
OCEANUS
Hibernicum
Mare
HIBERNIA
SCOTIA
Rona
Radamach
Levißa I.
S Clement
Dunska
Yla
Arran Iles
Rams head
S Helena head
Cladagh
Baleghan
C Honne
Bale Wylly
Dungal
Tiron
Armag
Down
Anglas
Dundalk
Carlingfort
Belike
C Mores
Rewe
Borace
Dredagh
Porterhame
C Rago
Done
Galway
Great Isle
Clonfert
Dublyn
New C.
Radder C.
Newbury
Arga
Limerik
Kyllane
Robert
Caßel
C Arklow
Glaskarik
Carik
Bauley
C Galley
C Englishe
Waterfort
C Carne
Baleneion
Cork
Youghall
Clone
Kinsale
Dounbey
Konne C.
B. Boile.
Omahous Ca
C Cleare
Lundye I.
Penbrok
Mill Anglica
Mil. Germanica
7. Stones
Syllyes Ea.
Lesard point
S Lees
Plymouth
Manni

Oceanus Germanicus
Norvegiæ Pars
Daniæ Pars
Oceanus Britannicus
Galliæ Pars
S Augustin
S Nicolas
Kirkwal
S Maria
Catnes
Barisdal
Elgin
Finlator C
Philorth
Inuerugy
Fovern
Aberdone
S Bagy
Brechin
Dunde
S Andreas
Edynburg
Peblis
Barwick
Norham
Bambrug
Dumlanrik
Tinmouth
Carlysle
Durusme
Kilton
Scarbrough
Kilham
York
Hul
Egremont
Preston
The Sprunhead
Stopfort
Lincoln
Bangor
Bala
Shrewsbury
Notingam
Stamford
Lyn
Norwich
Ely
Cambridge
Burnham
Cromere
Iarmouth
Walderf:
Harwich
Colcester
Northampton
Hartfort
Oxfort
Glocester
Chepstow
Bathe
Reding
London
Kingston
Roches ter
Dover
Sandwich
Salesbury
Wincester
Dorcester
Chechester
Arrundel
Wight
Taunton
Stratton
Excester
Cardigan
Brecknoke
Landaf
Amelant
Scelling
Vlielant
Texel
Huysduyn
Haarlem
Leyden
Hage
Amsterda
Rotterda
Sierixzee
Middelburg
Antwerpen
Sluys
Brugg
Mechelen
Louen
Brussel
Cales
Bologne
Monstreuil
Abbeuille
Amiens
Germaniæ
Inferi
60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50
25

Pag

men, non temere, sed divinitus datum, innuit. Gomer enim lingua sancta Finiês interpretatur.

Hæc mea est de Britannorum ortu opinio, sive potiùs conjectura. Atq; hic ortus à Gomero & è Gallia, quàm à Bruto & Troia, gravior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, nostrosq; Brittannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobare posse videor, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam conjuncti fuerunt. Ac de nomine quidem, cùm superius dictum sit, hoc solummodò repetam, quod, ut prisci Galli Gomeræi, Gomeritæ, & cõtractè Cimbri, sic etiam Britanni nostri Cumeri, & Kimbri dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuisse Iosephus & Zonaras, ut dixi, comprobant. Cimbros etiam appellatos fuisse è Cicerone & Appiano colligi possit. Barbaros, quos Marius oppressit, Cicero planè Gallos vocat: C. Marius (inquit) influentes in Italiam Gallorum copias repressit. At Historici omnes Cimbros fuisse contestantur, loricaq; Belei Regis illorum ad Aquas Sextias, ubi Marius illos fudit, effossa hoc docuit, peregrinis enim litteris inscripta erat BELEOS CIMBROS. Qui Delphos item Græciæ duce Brenno diripuerunt, Gallos fuisse, una voce & mente scriptores consentiunt omnes: hos tamen Cimbros vocatos fuisse testatur in Illyricis Appianus, Celtæ sive Galli (inquit) quos Cimbros vocant.

Auctoris pro opinione sua de Britannorũ origine argumenta.

A nomine

Cùm igitur antiquissimo nomine hæ gentes convenerint, unde hoc nomen in hanc Insulam

A situ,

enavigavit, nisi cum primis incolis è vicina Gallia exiguo divortio separata? Non enim simul & semel orbis cultus, sed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores sunt, priùs habitatas fuisse fatendum est; ut pote Asiam minorem & Græciam, priùs quàm Italiam, Italiam quàm Galliam, & Galliam quàm Britanniam. Ratio etiam dictat unam quamq; regionem primos Incolas potiùs è vicinis, quàm disiunctissimis locis accepisse. Quis non existimet Cyprum è proxima Asia, Cretam & Siciliam è vicina Gręcia, & ne longiùs abeam, Zelandiam è proxima Germania primos incolas potius habuisse, quam à remotis Tartariæ vel Mauritaniæ tractibus? Itidem cur non existimemus, Britanniam nostram potiùs à vicinis Gallis, quàm à Trojanis, Italis, Albanis, & Brutiis tanto intervallo semotis, primò fuisse occupatam? Nec aliunde quàm è vicina Gallia Britannorum incunabula accersunt Scriptores. *Britanniæ pars maritima* (inquit Cæsar) *ab iis incolitur qui belli inferendi caussa ex Belgio Galliæ transierunt, & bello illato ibi remanserunt.* Tacitus item, *In universum* (inquit) *æstimanti Gallos primùm Britanniæ solum occupasse credibile est.*

A Religione. Eadem etiam religio utriq; genti colebatur. *Apud Britannos* (inquit Tacitus) *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione.* Vtràmq; porrò gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus auctores sunt locupletissimi. Quocunq; autem nomine hi suis Celtis & Britannis innotuerint, hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet ΔΡΥΣ, id est, robur, sive quercus, profluxisse videtur, quia nempe visco é robore nihil illis

Druides.

illis fuerit ſacratius: utique qui roborum lucos incolerent, nec ulla ſacra (teſte Plinio) ſine ea fronde conficerent. Cæterùm ab his Druidibus videatur, quod Saxones noſtri, ut apud Alfricum legimus, Magum *Dry* ſua lingua vocarint: quodque robur vel hodie Britanni appellent Derw. *Dry Saxonibus Magum ſignificat.*

Bardos item inter ſuos religioſos habuerunt Galli, qui fortia virorum illuſtrium facta verſibus compoſita lyræ modulis cantitârunt. *Bardi.*

Eoſdem verò eodem nomine etiamnum Britanni noſtri habent, *Bard* enim indigetant, qui præterquam quod eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam imprimis ſtudioſè navant. An Britanni, ut Galli, ſe à Dite patre prognatos crediderint, proditum non eſt: quod verò eam ob cauſſam, ſpatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium finierint Galli, ut noctem dies ſubſequatur: idem planè obſervârunt noſtri Britanni. quod enim Latini ſeptimanam, & duas ſeptimanas dicunt; illi *Withnos*, id eſt, *octo noctes*, & *Pymthec-nos*, id eſt *quindecim noctes* appellant.

Reipublicæ formam etiam eandem utraque gens ſibi deſcripſiſſe videtur. Non enim unius imperio regebantur, ſed ut Gallia, ſic quoque Britannia plurès Reges habuit. Vtq; Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & unum Imperatorem deſignârunt: ita Britannos idem præſtitiſſe ex his Cæſaris verbis elici poſſit, Summa imperij belliq; adminiſtrandi communi conſilio permiſſa eſt Caſſivellauno. *A forma Reipub,*

Nec diſſimiles moribus & inſtitutis hę gentes fue- *A moribus.*

fuerunt. Nam ut taceam utramq; gentem bellicosissimam fuisse, cædis avidissimam ad conferenda prælia, deposcendaq; pericula, eadem audaciã: Moribus (inquit Strabo) partim Gallis similes sunt Britanni; & statim subjungit, instar Gallorum quorundam, in bellis gerendis sunt ut plurimùm immanes. Tacitusque cum eo, Britanni, qui à Romanis non devicti, manent quales Galli fuerunt. Et alio loco, Proximi Gallis, & similes sunt Britanni. Galli (inquit Strabo) ingenio docili, & ad doctrinam promto fuere, nec minùs Britanni, quorum ingenia studijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola. Ex Gallorum nobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, ut Gallica credulitas in proverbiùm cesserit. Necdum in ea Britanni nostri degenerarunt, qui vel Milesijs fabulis avidam aurem admovent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt. Gallos propinquis, quos violatos viderint, maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Btitannis prę cæteris gentibus inesse, notius est quàm dici possit, & vulgò cantitatum. Galli, ut est apud Cęsarem, uti quisque genere copijsq; amplissimis, ita plurimos circùm se Ambactos, id est servos & clientes habuerunt: hanc unam gratiam, potentiamq; noverunt. Nec aliam hodie nobiles nostri Britanni gratiam noverunt, à quibus, ut existimatur, Angli tanta affectantium famulorum agmina secum trahere didicerunt. Britannorum ædificia Gallicis fuisse consimilia,

&

& ſylvis circumdata docet cum Cęſare Strabo. Gallos comas aluiſſe memorat idem Strabo, & Britannos prômiſſo fuiſſe capillo teſtatur Cæſar. Apud plures extat auctores, Gallos veſtimentis quibuſdam uſos fuiſſe, quæ Brachas patrio ſermone dixerunt: hęc & noſtris Britannis communia fuiſſe docet Martialis.

Quàm veteres Brachæ Britonis pauperis.

Alia attexerem quibus hæ gentes inter ſe cõvenerunt, ſed malè metuo, ne infirmius forſitan videatur quod hinc ducitur argumentùm.

Nunc ad linguam ventum eſt, in qua maximum eſt hujus diſputationis firmamentum, & certiſſimum originis gentium argumentum. Qui enim linguę ſocietate conjuncti ſunt, originis etiam communione fuiſſe conjunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod ſi omnes omnium Hiſtoriæ intercidiſſent, & nemo litteris prodidiſſet nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à noſtris Britãnis prognatos fuiſſe, ipſarum linguarum communitas hoc facilè evinceret, imò facilius, quàm vel graviſſimorum Hiſtoricorum auctoritas. Si igitur priſcos Gallos, & noſtros Britannos eadem uſos fuiſſe lingua docuero, ejuſdem etiam originis fuiſſe, ut fateamur, ipſa vis veritatis extorquebit. Nec moror quod ipſos Gallos lingua diſcretos ſcripſerit Cæſar, cùm dialecto tantùm diſcrepaſſe doceat Strabo. Eadem (inquit) non uſquequaq; linguâ omnes, ſed paululùm variatâ. Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuiſſe (niſi fortè dialecti varietate) docet ipſe Cæſar, qui ſcri- *A lingua.*

bit

bit moris fuisse, ut Galli qui Druidum disciplinam diligentiùs cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cùm autem illi libris nullis uterentur, consentaneum est eos eodem, quo Galli, usos fuisse in docendo sermone. Quod C. Tacitus disertius affirmat, Britannorum, inquiens, & Gallorum sermo haud multùm diversus. Huc accedit, quod cùm locorum nomina antiqua apud utramque gentem eadem terminatione clauderentur, scilicet in *Duno*, *Briva*, *Rito*, *Duro*, *Mago* &c. has gentes minimè diversas fuisse colligi possit. Equidem vel hinc argumentum non leve arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora opidorum nomina desinant in *Burrovv*, *Berrij*, *Ham*, *Sted*, *Ford*, *Thorp*, & *Wich*, quæ Germanorum terminationibus *Burg*, *Berg*, *Heim*, *Stadt*, *Furdt*, *Dorp*, *Wijck*, pariter æqualiterq; respondent. Rursus ut nullus in hac re scrupulus relinquatur, cùm constet recentẽ linguam Gallicam Latinæ & Germanicę ita esse propaginem, ut in ea tamen plurima è veteri Gallica supersint: accepi ab illis qui utriusq; linguæ periti sunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri possint, & proinde ex antiquâ Gallica videantur, arctissimâ affinitate Britannica attingere. Exempli gratia: Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro *sanare*: Galli *Guaine*, Britanni *Gvvain*, pro *vagina*: Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro *denuò*: Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro *incurvo*: Galli *Bateau*, Britanni *Bad*, pro *cymba*: Galli *Gourmand*, pro *nimiùm edace*, Britanni *Gormod*, pro *nimis*,

nis, vel *ſupra modum* : Galli *Baſton*, Britanni *Paſtoun*, pro *baculo* : Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro *opprimere*: Galli *Havre*, Britanni *Aber*, pro *portu* uſurpant. Sunt & id genus plurima alia, quæ lectori fortaſſe minùs ſapiunt, licèt ad hanc rem inprimis faciant.

Hinc concludi poſſit Gallos veteres & Britannos eadem uſos fuiſſe lingua, & ex neceſſaria cõſecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim eſt Galliam, ut jam diximus, priùs habitatam, ut pote Armeniæ propiorem, utq; frugum feracem, ſic teſte Strabone, hominum feraciorem. Cùmq; in Italiam, Hiſpaniam, Germaniam, Thraciam, & Aſiam Galli colonias diffuderint, multò magis in Britanniam tam vicinam, nec minùs fœcundam, par eſt ut exiſtimemus. Nec honori non ſummo Britannis eſſe poſſit, à priſcis illis Gallis originem duxiſſe, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, & quibuſcum Romani non de gloria, ſed de ſalute plurimos annos decertarunt. Nec ſilentio hic prętermittendum, quod *Georgius Buc* non minus majoribus quàm bonis ſtudijs clarus adoleſcens notat ex Mekerco *Wallon* Gallum dici Germanis. Cùmq; Germani Saxones huc veniſſent, & Britannos Gallicè loqui audirent eos *Wallos*, id eſt Gallos appellaſſe, Buchananus adjicit, *Walch* non ſimpliciter Germanis peregrinum, ſed potiòre intellectu Gallum ſignificare, ſimulq; innuit, Gallos hodie regionem illam, quam nos Walles, Galles appellare, & veteres Scotos diviſiſſe omnes Britannicas nationes in Gaol & Galle, id eſt, ut ipſe inter-

interpretatur, in Gallæcos & Gallos. Sin autem Britanni nostri, velit nolit veritas, origine Trojani esse velint, me sanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissimè, ut mihi videtur, Trojanis imputabunt. Ajunt enim quidam, ut est apud Ammianum, paucos post excidium Troiæ fugitantes, Galliam tunc vacuam occupasse.

BRITANNIAE NOMEN.

At inquies, si Cumero sit primævum incolarum nomen, unde Albion, unde Britannia? Audi quæso quod mihi persuasissimum, quia verissimum. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsq; adeò nominibus designari; & si recentia & antiqua percurras singula, observabis singulas gentes, diversis ac ipsi usi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic qui patria lingua Israëlitæ vocabātur, Græcis, *Hebræi* & *Iudæi*, Ægyptijs verò *Huesi* nominabantur. sic Græci eos, *Syros*, qui se (ut auctor est Iosephus) *Aramæos* dixerunt; qui se *Chusios*, illi ab atro vultu *Æthiopes* vocārunt. qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Galatæ* dicti, à lacteo candore, vel à comis promissis. Sic hodie, ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Magier*, *Czechi*, *Besermanni* dicuntur, ab Europæis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohæmi* & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua *Englishmen* vocamur, Britannis, Hibernis, & sylvestribus Scotis *Sasson*, id est *Saxones*, appellamur. Eadem ratione judicandum est, majores nostros, qui se Cumero dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab aliis *Britones* dictos fuisse, unde

Græci ΒΡΕΤΑΝΙΑΝ conflârunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito in Insulæ nostrę nomina nunc inquiramus.

De nomine Albion non multùm laboro, quod huic Insulę imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumvicinæ Insulæ omnes Britannicæ & Britanniæ vocarentur. Vnde in Cæsarem Catullus, *Hunc Galliæ timent, timent Britanniæ.* A Græcorum autem varietate, & desultoria illa in fingendis nominibus levitate, hoc nomen *Albion* enatum videatur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi filio Galatiam &c. fabulosè dixerint: non possum non credere, quin hanc Insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominârint. Nisi quis malit ab ΑΛΦΟΝ deducere, quod teste Festo Album Græcis sonat, unde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus Britannia coronatur, unde in Antonini Pij & Severi nummis muliebri habitu rupibus insidens figuratur. Sed de Britanniæ nomine & originatione valde dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re ut mihi meam interponere liceat sententiam, primùm hoc mihi pro concesso & probato cum bona Lectoris venia sumam, ipsos populos ante regiones & loca nominibus suis fuisse notos, & à populis regiones denominatas. Quis neget Iudæorum, Alamannorum, Gallorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum &c. appellationes priùs extitisse quám Iudææ, Alamanniæ, Galliæ, Saxoniæ, Angliæ, Scotiæ &c. & hæc vocabula ex illis superioribus enata quis non videt? A Samnitibus,

Albion.

Britannia.

Insubribus, & Belgis, Livium & Cæsarem ipsas regiones *Samnitium. Insubrium, & Belgium* primùm nominasse legimus. A Francis eorum sedes *Francia* primùm dicta est: & à *Burgundis, Burgundiam* primus efformavit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione necessariò credamus hanc nostram Insulam *Britanniam* ab incolis, vel vicinis Gallis denominatam esse, quos *Brit*, vel *Brith*, barbarè dictos fuisse persuadent nonnulla; Inprimis ille qui Sibyllæ nomine circumfertur versiculus.

Brit, vel Brith.

ἐν Βρύτεσσι καὶ ἐν Γάλλοις πολυχρύσοις.

Præterea Martialis, Iuvenalis, Ausoniiq; auctoritas. Procopius etiam, cui Insula hæc *Brita* appellatur; Inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur, *Brito, Britones, Brittus*. Ipsi etiam Saxones, Britones, *Brits* sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis ubiq; *Brittas* concipit. Vt proculdubio *Brit* sit *Prototypon*, unde *Brito* deducitur, & unde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo invenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur; sive pro primi conditoris dignitate, ut Iones à Iavan, Israëlitæ ab Israële; sive pro naturæ, morum, & studiorum ratione, ut Iberi, Hebraica origine, quod fossores, Germani, quod viri strenui censerentur, Franci quod liberi, Æthiopes quod atri essent: Cumq; nostrates, qui communi cum vicinis nomine Cimbri & Cumeri dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi:

Britan-

(Britannos enim se glasto depinxisse gravissimi quiq; auctores, Cæsar, Mela, Plinius, &c doceant) quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse conjectârim? quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse etymologiam existimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imagorem ipsam exprimat. Nec alienum erit hic adnotare quod observavi in vetustissimorum Britannorum ferè omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata. Certum etiam est, Britonem, *Brithon* Britannicè in Historijs dici. Aspirationis notam nihil moror, cùm Britanni, quibus (ut inquit Chrysostomus) lingua erat sibila, aspirationibus gaudeant. Iam ut à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, ut mihi videtur, promanavit. *Britannia*, inquit Isidorus, à vocabulo suæ gentis cognominata est. Cùm enim Græci vetustissimi (hi namq; primi hujus Insulæ nomen sic conceperunt) disiunctissimas regiones, littora legendo adierint, & hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis, quibus una eademq; lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent, ipsi ad BRITH, TANIA addiderunt, quod, ut est in Glossarijs, regionem Græcè significat; unde BPITANIA, id est Britonum regio, conflârunt, pro qua BPETANIA perperàm scripserunt, sed rectius Lucretius & Cæsar Britannia. Hanc rem ita se habere firmiùs credo, quod in spatiosissimo orbis terrarum

Britones unde sic dicti.

Tania Græcis quid.

 theatro

theatro tria tantùm, præter noſtram Britanniam, majorum regionum nomina reperias, quæ in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga, *Mauritania* videlicet, *Luſitania*, & *Aquitania*, quæ nomina Græcos feciſſe, & Latinis tradidiſſe minimè dubito, utpote qui has terras primi perluſtraverunt. A Mauris enim *Mauritaniam*, quaſi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenæ, teſte Strabone, *Numidiam* vocârunt: à Luſo Liberi filio *Luſitaniam*, quaſi Luſi regionem; & *Æquitaniam* forſitan ab aquis, quaſi ad aquas regionem, quo ſenſu, ut habet Plinius, priùs Armorica, id eſt ad mare dicebatur. Nec novum eſt, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: componuntur (inquit Quintilianus) nomina aut ex noſtro & peregrino, ut Biclinium, contrà Epitogium, Anticato: aut ex duobus peregrinis, ut Epirrhedium. Et receptiſſima eſt hæc compoſitionis ratio in regionum nominibus. Nonne Ireland ex Hibernica Erin, & Anglica Land, nonne Franc landt è Francica & Saxonica; nonne Poleland, è Polonica, quæ planitiem illis denotat, & Germanica, nonne *Danmarch*, è Danica & Germanica *March*, quæ limitem ſignificat, compoſitione coaluit? Non eſt itaque cur Græcam hanc adjectionem TANIA miremur, cùm per omnia Europæ littora & Inſulas uſque ad hanc noſtram Græcos fuiſſe accolas ex antiquiſſimis auctoribus doceat B. Hieronymus. Atque hac ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicam & Gallicam irrepſerunt, ſimul & Belgicam. Et ſi id Thomas

Mauritania. *Luſitania.* *Aquitania* *Quæſt. in Geneſ.*

Smythus

Smythus Eques auratus, Elizabethæ Reginæ à secretis, vir undiquaque doctissimus, inde evenisse credit, quod reliqua Europa bello exagitata, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

BRITANNORVM MORES.

De antiquis verò Britannorum moribus hæc paucula ipsis antiquorum verbis habeto.

Cæsar: Vtuntur Britanni nummo æreo, aut ‡ laminis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo. Leporem, & gallinam, & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt animi voluptatisque caussa. Ex his omnibus longè sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multùm à Gallica differunt consuetudine. Interiores pleriq; frumenta non serunt; sed lacte & carne vivuunt, pellibusq; sunt vestiti: omnes verò se Britãni luteo inficiunt quod cæruleum efficit colorem, atq; hoc horribiliore in pugna adspectu, capilloq; sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput & labrum superius. uxores habent deni duodeniquc inter se communes, & maximè fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: Sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primùm virgines quæque ductæ sunt. In prælijs plerumque uti consueverunt Essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela conjiciunt, atque ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant, & cùm se inter equitum turmas insinuavere, ex essedis desiliunt, & pedites præliantur.

‡ *Alij legunt annulis.*

Luteum.

Essedarij.

Strabo: Britanni Gallos proceritate ſuperant, minuſq; flavos habent crines: laxioribus autem ſunt corporibus. Ingenio Gallorum partim ſimiles ſunt, partim ſimpliciores, & magis barbari, adeò ut quidam eorum ob imperitiam caſeos nullos conficiant, cùm tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari ſunt. Vrbium loco ipſis ſunt nemora. Arboribus enim dejectis ubi amplum circulum ſepſerunt, ipſi caſas ibidem ſibi ponunt, & pecori ſtabula condunt, ad uſum quidem non longi temporis,

Britannorũ urbes.

Victus.

Diodorus Siculus: Britanni moribus ſimplices integrique ſunt, longè à noſtrorum hominum aſtutia & verſutia remoti, cibo ſimplici victuq; vitam degunt, atque à divitum delicijs alieno. Multitudinis hominum Inſula plena eſt.

Pomponius Mela: Fert Britannia populos regeſque populorum, ſed ſunt inculti omnes; atque ut longiùs à continenti abſunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infecti,

C. Tacitus: Proximi Gallis, & ſimiles ſunt Britanni. Sermo haud multùm diverſus, in depoſcendis periculis eadem audacia; & ubi advenere, in detrectandis eadem formido. plus tamẽ ferociæ Britanni præ ſe ferunt, ut quos nondum longa pax emollierit. In peditu robur; quædam nationes & curru prœliantur: honeſtior auriga. clientes propugnant: olim Regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudi;s trahuntur: nec aliud adverſùs validiſſimas gentes

pro

pro Romanis utilius, quàm quod in commune non consulunt. Et alibi: Solitum Britannis fibris Deos consulere, fœminarum ductu bellare, neque sexum in imperijs discernunt.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali Insulæ parte: Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibusque arborum vivunt: nam pisces, quorum ibi est innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: sed inprimis famem, frigusque ac labores omnes perferunt. nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in sylvis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est unius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.

Herodianus: Vestis usum non cognoscunt, sed ventrem atque cervicem ferro incingunt, ornamentum id esse existimantes. Quin ipsa notant corpora picturâ variâ, & omnifariàm formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. *Habitus.*

Reliqua, quæ paucula sunt, hinc inde carpam & delibabo. *Plinius de Magia*: Britannia hodieq; eam attonitè celebrat tantis ceremonijs, ut dedisse Persis videri possit. Idem; Lautiores epulas non novit Britannia quàm Chenerotes fero ansere minores. *Magia.*

Certis notis se inurere, quas Britonum stigmata vocat *Tertullianus*, docet *Solinus*. Regionem, inquit, partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras jam inde à pueris va-

riæ animalium effigies incorporantur, inſcriptiſque viſceribus, hominis incremento pigmenti notæ creſcunt,

Deæ. *Dio.* Andatem, id eſt victoriam, & Adraſten Deas colebant.

Naves. *Cæſar.* Naves habebant quarum carinæ ac ſtatumina ex levi fiebant materia; reliquum contextum corijs integebatur. *Solinus*: Quantocunque tempore curſus tenebat, navigantes eſu abſtinebant. *Potus.* Potu ex hordeo utebantur, & nos hodie utimur, ut habet *Dioſcorides*, qui *Curmi* perperam vocat pro Kwrw, ſic enim Britannis quod nobis *Ale* dicitur. *Lõgævitas.* Centenos & vicenos vixiſſe annos, quod obrigefacta loca calorem introrſùs arceant, prodit Plutarchus.

Superſtitio. De priſca eorum religione verba non faciam, quæ ne religio quidem, ſed triſtiſſimum ſuperſtitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demerſiſſet, Britanniæ portenta erant, inquit *Gildas*, ipſa diabolica, pænè numero Ægyptiaca vincentia.

Britannia Græcis & Romanis ſeriùs cognita. Vt Romani, qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto, nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Galliq́ue & Iberi diu priſcis Hiſtoricis planè fuerunt ignotiſſimi: ſic Britannorum nomen ſeriùs Græcis & Romanis auditum fuiſſe ſemper exiſtimavi. Polybio certè, qui magni Scipionis ſocius, magnam Europæ partem, circa annum ante Chriſtum natum 370 perluſtravit, hæc Orbis terrarum plaga minimè innotuit. Quod, inquit ille, inter Tanaim atque Narbonem ad Septentrionem vergit uſque in præſentem diem ignoratur, ſomniantq́ue ſiqui

de

de eo vel loquuntur aliquid, vel ſcribunt. Quod verò Britannia ſeriùs innotuerit, in cauſſa videatur cùm disjunctior Inſulæ ſitus, tum quod veteres illi Britanni tunc barbari, ut reliquæ in hoc tractu gentes, ſibiq; viventes, non magna commercia cum alijs gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio juxtà ſentit. Latinorum autem primus, quod ſciam, Britanniæ meminit Lucretius, quem Cæſare paulò antiquiorem fuiſſe in confeſſo eſt. Hinc itaque noſtro Hiſtorico futuro principia ducenda, & non altiùs repetenda, ſi cum judicio perpenderit quod Varro ille doctiſſimis olim tradidit. Tria nimirum eſſe temporum diſcrimina, primum ab hominum principio ad Cataclyſmum, quod propter ignorantiam vocatur ADELON: ſecundum à Diluvio ad Olympiadem primam, annum ſcilicet mundi 3189. quod quia multa in eo fabuloſa referuntur, MYTHIKON nominatur: tertium à prima Olympiade ad nos, quod dicitur HISTORICON, quia res in eo geſtæ veris Hiſtorijs continentur. Hinc ne malè ponam initia, & ſic cætera ſequerentur, quia & locus exigere videtur, & ſequenti narrationi lux maxima inde oriatur, liceat mihi Romanorum in Britannia Hiſtoriam non è fabellis, quas vani eſſet ſcribere, & imperiti credere, ſed ex incorruptis priſcæ antiquitatis monumentis, ſummatim & carptim perſtringere. *Tria diſcrimina temporum.*

ROMANI IN BRITANNIA.

C. Iulius Cæſar, Gallias jam victorijs emenſus, Oceanum reſpexit, annoque ante Chriſtum *Iulij Cæſaris in Bri*

tanniam ingressus, natum quinquagesimo quarto in Britanniam proficisci contendit: Vel, ut Suetonius scribit, Margaritarum Britannicarum spe illectus, vel potiùs gloriæ cupiditate flagrans, quod facillimè credamus, cùm rejecerit Legatos Britannorum, qui cognito ejus consilio, eum adierunt, obsidesque dare, & populi Romani imperio obtemperare promiserunt. Et eo quidem ingressu, quem fusè prosequitur ipse, acerba pugna, ut inquit Eutropius, fatigatus, & adversà tempestate correptus, nihil ferè præstitit. Anno autem insequente comparata majori classe, & auctis copijs rediit, & Cassivellauno seu Cassivellino nostro multis detrimentis fracto, partem aliquam Insulæ in deditionem accepit; obsides imperavit; quid in annos singulos Romanis penderetur, constituit; reversusque ad mare, exercitum in Gallias reportavit. Veruntamen aliorum iudicio, Britannos tantùm prospera pugna terruit ille, grauissimusque scriptor Tacitus scribit illum Britanniam tantùm ostendisse, non tradidisse Romanis. Tantùm abest ut verum sit quod Vellejus Paterculus scripsit, *Bis penetrata Britannia à Cæsare.* Annos enim plures ab hoc Cæsaris ingressu, *hæc Insula suis Regibus concessa, & suis legibus est usa.*

Lib. 4. circa fin,

Dio.

Res Britannicæ sub Augusto.

Augustus consultò Britanniam neglexisse videtur, fortasse quia tutissimum videbatur imperium Romanum intra terminos à natura datos coërceri, Oceanum scilicet, Istrum & Euphratem: vel, ut Straboni placet, sprevit, cùm videret neque metum ullum à Britannis esse, neque multum utilitatis, nec parum incommodi videretur

deretur ab alijs Insulam circumjacentibus oblatum iri. Certè post Iulium, & versa in ipsam rempubl. Romanorum arma, longa erat Britanniæ oblivio, etiam in pace. Tandem tamen ab urbe profectus est Augustus, ut in Britanniam bellum transferret: verùm postquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miserunt, & Reguli quidam Britannici legationibus & officijs amicitiam ejus consecuti, donaria in Capitolio dedicarunt.

Tiberius Augusti consilio acquievisse videtur, librum enim ptotulit ipsius Augusti manu perscriptum, in quo opes publicæ continebantur, additumque consilium coërcendi intra terminos Imperij. Quod ipsi præcipuè (ut habet Tacitus) adeò placuit, ut nihil in Britannia tentaverit, nec aliquid præsidij habuerit. *Sub Tiberio.*

Agitasse Caium Cæsarem de hac Insula intranda satis constat. Vt enim Britanniam & Germaniam, quibus imminebat, alicujus immensi operis famâ territaret, Bajarum medium intervallum, & Puteolanas moles trium millium & sexcentorum passuum ponte conjunxit. *Nihil autem amplius præstitit, quàm Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto, quasi universa tradita Insula, magnificas Romam litteras misit.* *Sub Caligula.*

Iam inde interior Britannia, magis civilibus bellis & partium studijs, quàm Romanorum viribus attrita, post varias clades ultrò citroque illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Dum enim singuli pugnabant, universi sunt victi, sic in mutuam perniciem ruentes *Sub Claudio, & inde porrò usq; ad Domitianum.*

tes

tes, ut non nisi oppressi senserint omnibus perire, quod singuli amiserunt. Eousque etiam plures falsos fieri subegit ambitio, ut nonnulli transfugerint, Romanorum fidem secuti, & omnibus modis Romanis securibus patriam subijcere machinati. Inter hos præcipuus Bericus, qui auctor fuit Claudio, ut Britanniam nulli post I. Cæsarem tentatam, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas aggrederetur. Quem Suetonius sine ullo prælio aut sanguine partem Insulæ in deditionem accepisse tradit.

Tantum verrò erat vel tantillã Britanniæ partem debellasse, ut hinc Claudio annuos ludos; arcus triumphales & in Vrbe & Gessoriaci Galliç, splendidissimùmq: triumphum decreverit Senatus, ad cujus spectaculum etiã Provinciarum Præsidibus, & quibusdam exulibus in Vrbem commeare permissum. Interim belli reliquias tam secundis prælijs persecutus est A. Plautius Prætor, ut illi ovationem decreverit Claudius, ingressoq; urbem obviam progressus, & in Capitolium eunti, & inde rursùs revertenti latus texerit. Monstratus etiam jam fatis Vespasianus, qui in partem hujus Britannici belli à Claudio assumtus, tricies cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, supraque viginti opida, & Insulam Vectem in deditionem redegit. Titus etiam hic Tribunus sub patre meruit, summâ industriæ & fortitudinis (patrem enim obsessum fortiter liberavit) nec minore modestiæ famâ. Cætera quæ in Britannia deinceps acciderunt, usq; ad suprema Domitiani tempora, suis verbis

A. Plaut.

Vespasianus

Titus.

verbis qui optimè poterit enartabit Tacitus, quem tu Lector, & tanti est, adi, præsertim libr. 12. & 14 Annal. Item de vitâ Iulij Agricolæ. Qui illustris vir, & Taciti generi sui scriptis æternitati insertus, successorem habuit in Provincia, ut alijs placet, Cn. Trebellium, ut mihi videtur, Sallustium Lucullum.

Britannia in Provinciæ formâ redacta. Ita imperante Domitiano, ulteriori illa parte, ut aspera & infrugifera Barbaris relicta, hęc citerior planè & plenè in provinciam fuit redacta: & Britannis jugum impositum primùm præsidio militum, inde tributo & vectigali. nec legibus suis patrijs uti permissi sunt, sed Magistratus à. Pop. Romano cum imperio & secùribus missi, qui jus dicerent. Nec hoc satis, discordias inter eos alebant, & quosdam indulgentiùs fovebant, ut ipsos suæ servitutis instrumenta haberent.

Romanorũ jugum Britannis salutare. Hoc Romanorum jugum quamvis grave, tamen salutare fuit. Salutare enim Iesu Christi lumen Britannis unà affulsit, & clarissimi illius Imperij lux barbariem à Britannorum, perinde ac reliquorum quos devicerat, animis fugavit. Siquidem Romani traductis huc Colonijs, & convocatis in civilis vitæ societatem indigenis, Britanniam ita legibus temperarunt, & moribus excoluerunt, ut victu, cultuque cæteris Provincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus instruxerunt, ut eorum reliquiæ & rudera maxímam jam intuentibus admirationem commoveant, & vulgus nostrum opera Romanorum, Gigantum fuisse dicat, quos sua lingua in Septentrionali plaga *Eatons*, pro *Heathens*

thens, quasi *Ethnicos* (ni fallor) vocitat.

Britanniæ status à Nerva usq; ad Commodum.

Sub Nerva Britanniæ mentionem intermiserunt Scriptores. Sub Trajano defecisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Hadriano, Britanni, sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adjisset, qui anno Christi 124. virtute exercitus hostes fudisse videtur. Hic per Insulam multa correxit, murumque per LXXX. mill. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. Sub Antonino Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum Legatum Barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, ut *Britannicus* diceretur. Britanni autem bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho movere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & feliciter exitu confecisse videtur. Commodo imperante omnia bellorum seditionumque per Britanniam plenissima erant, barbari enim Britanni murum transgressi multa vastarunt, Romanum ducem & milites obtruncarunt, ad quos reprimendos missus est Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò feliciter contudit, ut ejus virtutem jam invidia laceraret, & revocaretur. Quo facto, & laxata militari disciplina, Commodi imperium Britãnici exercitus recusarunt. Quas tamen seditiones Helvius Pertinax compescuit: & pacatam jam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, cui successor mox datus est Iunius Severus.

Britanni ad Christũ

Hoc tempore, densa superstitionum caligine discussa, divinus Christianæ lucis fulgor huic In-

ſulæ Lucij Regis operâ illuxit: Qui Chriſtiano- *converſ.*
rum integritatem & ſanctitatem admiratus, petijt ab Eleuthero Papa per Eduanum & Meduanum Britannos, ut ipſe & ſubditi Chriſtiana religione imbuerentur. Statimque ille huc miſit viros Sanctos Fugatium & Donatianum, cum litteris quæ adhuc extant fide quam plurimis minimè ſuſpecta, datis L. Aurelio Commodo II. et Veſpronio Coſſ. qui Regem & alios Chriſtianis myſterijs inſtituerunt. Qui hæc de Lucio rege in quæſtionem vocant, quaſi nullus tunc temporis Rex in Britannia, in memoriam revocent velim, Romanos in Provincijs Reges ut ſervitutis inſtrumenta veteri inſtituto habuiſſe, Britannos tunc temporis recuſaſſe parere Commodo, ipſaſque Inſulæ partes ultra murum liberè tenuiſſe, ibidem Reges ſuos habuiſſe, & ante paucos annos Antoninum Pium confecto bello regna Regibus, Provincias Comitibus ſuis regendas permiſiſſe. Vt nihil prohibeat, quin Lucius hac in parte, quà Romana arma nunquam pertigerant, Rex fuiſſe potuerit. Sed ante hæc tempora Britanniam in ipſo primo Eccleſiæ diluculo Chriſtianam religionem imbibiſſe, ex antiquæ fidei auctoribus Eccleſiaſtici noſtri Scriptores, qui ad hanc rem & tempus & diligentiam adhibuerunt, docere ſatagunt.

Commodo interfecto, Pertinax in imperium *Britanniæ* aſſumitur: & hoc poſt diem 82. ſublato, Didi- *ſtatus ſub* us Iulianus (qui mox itidem occiſus) Romæ, *L. Septi-* Peſcennius Niger in Syria, Clodius Albinus in *mio Severo* Britannia, & Septimius Severus in Pannonia

impe-

imperium ſimul ſemelque arripiunt. Severus, qui Italiæ proximus, Romam primus advolat, & Imperator ſalutatus, ſtatim ne poſt tergum hoſtem relinqueret, Albinum, Cæſarem ſubdolè creat, pecuniâque ejus imagine percuſſâ, ſtatuis erectis, Conſularique honore collato, hominem providè demulcet. mox conſortis impatiens, percuſſores in eum ſubmiſit, verùm cùm inſidiæ non procederent, hoſtem publicè declarat, & quanta poterat celeritate contra eum contendit. Summum hincorbis terrarum faſtigium Severus ſolus conſecutus, ad Britanniam obtinendam Virium Lupum Proprætorem miſit. Cumque ille repentinos hoſtium inſultus poſt plurimas illatas calamitates reprimere minimè potuiſſet, neceſſariò ipſum Severum acceſſit. Qui arrepta gratanter occaſione, Britanniam, licèt ſexagenario major & podagricus, cum filijs Baſſiano & Geta, & legionibus cogitat. Vbi levioribus aliquot velitationibus victor; barbaros tandem ad fœdus faciendum ea conditione adegit, ut non parva regionis parte cederent. quodque maximum ejus imperij decus eſt, muro per tranſverſam Inſulam ducto utrimque ad Oceanum communivit. Novas tamen poſtea res Britanni violato fœdere moliri cœperunt. quos cùm utcunq; per ſuas compeſcuiſſet, non tam corporis morbo, quàm animi mœrore ex perditis Baſſiani filij moribus, Eboraci expiravit in hæc verba; *Turbatam Remp. ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.*

Sub Caracalla. Severi filius Baſſianus, qui & Antoninus Caracalla, belli reliquias per Duces aliquantiſper in

in Britannia est persecutus, sed statim pacem fecit, agris castellisque hosti cessit. *Britannici* tamen, imò *Britannici Maximi* nomen sibi ambitiosius arrogavit, fraterque ejus Geta *Britannici* etiam titulo usus est.

Sub Gordiano Iuniore. Iam inde res Britannicas longo silentio prætervecti sunt Scriptores. tantùm ex antiquo saxo constat Nonium Philippum sub Gordiano Iuniore hic fuisse Proprætorem.

Sub xxx. Tyranis. Gallieno in omnem luxum diffluente, omnibus ferè membris truncata jacuit res Romana. Triginta enim Tyranni imperium sibi diversis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Posthumus, Tetrici, Mariusque in hac Insula rerum (ut opinor) potiti sunt. eorum enim nummi quotidie hic magna copia eruuntur.

Sub Aureliano. Sub Aureliano, Bonosus ille bibacissimus, origine Britannus, imperium cum Proculo invasit, omnesque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam sibi vindicavit, sed longo gravique certamine à Probo superatus laqueo vitam finivit, jocusq; extitit, Amphoram, non hominem pendere.

Sub Probo. Probum novæ in Britannia turbę excerperunt. quare Burgundos Vandalosque quos in potestatem redegerat huc misit, & sedes concessit, quotiesque deinde seditionem aliquis moliretur, utiles Romanis fuerunt.

Sub Caro. Carus Augustus deinde Carino filio hanc regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illyrico decrevit.

Sub Diocleſiano, & Sub Dioclesiano & Maximiano Carausius è Menapia civitate, genere infimus, consilio & manu

Maximiano- manu promtus, Britanniam aſſumtis Imperatorijs inſignibus occupavit, claſſem quæ Gallias tuebatur, abduxit, naves plurimas in Romanum modum ædificavit, Legionem Romanam ſibi adjunxit, Britanniæ & Bataviæ redditus intervertit, & omnia circumquaque littora infeſta habuit. Ad hunc debellandum cum numeroſo exercitu movit Maximianus, ſed claſſiariorum inopia, & Oceani Britannici inclementia deterritus ſubſtitit, paceque ſimulata cum Carauſio *Carauſius Imp.* inita, ipſi Inſulæ imperium remiſit, quam & integra auctoritate et ſumma pace adminiſtravit. Cum Diocleſianus & Maximianus, Conſtantium Chlorum & Maximianum Galerium Cæſares ſibi adſciviſſent, Conſtantius conſcripto exercitu omnium opinione citiùs advolat: Dumq; ad Britanniam recuperandam, claſſem hic & alibi apparat, Bataviam â Francis occupatam omni hoſte purgavit. Interea verò Carauſium *Alectus Imper.* ſamiliaris ejus Allectus dolo interemit, & purpuram ipſe induit. Quo audito, Conſtantius armatis diverſis claſſibus Allectum ita incertum conſilijque inopem reddidit, ut tunc demum ſenſerit, quod non munitus eſſet Oceano, ſed incluſus. Quare ut vela Conſtantij imminentia conſpexit, à littore quod tenebat abſceſſit, adeoque trepidus & in modum amentis properavit ad mortem, ut nec aciem explicarit, nec turmas quas trahebat inſtruxerit, ceciditque tumultuaria pugna, vix unius indicio repertus inter cadavera, nam purpuram, ne agnoſceretur, abjecerat. Hac victoria, poſtquam Provincia ſeptem plus minùs annos ſub Carauſio, & tres

ſub

ſub Alecto occupata fuiſſet, recuperata eſt.

Cùm Diocleſianus & Maximianus ſe Imperio abdicarent, Conſtantium illum Chlorum, Auguſtum deſignarunt. Hic cùm ſub Aureliano in Britannia ſtipendia faceret, Helenam Cœli vel Cœlij Britannici Reguli filiam in uxorem duxit, ex qua Conſtántinum illum Maximum ín Britannia genuit. A Maximiano támen illám repudiare coactus eſt, ut Theodoram ejus filiam acciperet. Hæc illa Helena eſt, quæ ob Chriſti crucem inventam tantopere ab Eccleſiaſticis Scriptoribus celebratur. Nec minori ſanè laude maritus ejus Conſtantius ob pietatem & moderationem effertur, qui ut Aulicorum ſuorum in Deum fidem experiretur, optionem illis dedit liberam, vel ut Dijs ſacrificantes apud ſe manerent, vel recuſantes abirent: verùm qui abire potiùs, quàm fidem in Deum deſerere maluerunt, apud ſe retinuit, abjectis alijs, quos ſibi futuros infidos putavit, quod fidem in verum Deum abjecerant. Obijt hic optimus Imperator Eboraci, filio Conſtantino Imperatore ſucceſſore & Cæſare deſignato.

Conſtantius Chlorus Imp.

Helena Conſtantini Magni Imper. mater.

Paucis ante Conſtantij mortem diebus, Conſtantinus ejus filius per diſpoſitos equos Roma Eboracum advolavit; ibique patris ſpiritum excepit. Iam oriens Cæſar belli reliquias quod Pater in Caledonios alioſque Pictos ſuſceperat primùm perſecutus, Britannos illos remotiores, & Inſularum quæ illic ſunt incolas, alios vi & armis ſubegit, alios in ſocietatem ſtipendijs oblatis pellexit, nonnullos ex hoſtibus amicos, ex veteribus inimicis familiares reddidit. In

hoc tanto Imperatore, qui alioqui plurimis laudibus feliciſſimus, deſideratur ejus prudentia, quod barbaris viam in Britanniam, Germaniam & Galliam aperuit. cùm enim ad Perſarum opes frangendas, novam urbem Conſtantinopolim condidiſſet, legiones quæ limites tuebantur, partim in Orientem tranſtulit, partim in urbes remotiores à limitibus abduxit, adeò ut ſtatim poſt ejus obitum barbari in Provincias irruerint. Atque hoc nomine peſſimè apud Zozimum audit, ut Imperij florentiſſimi maximus & primus ſubverſor.

Politia Romana in Britannia ſub poſterior. Imp. Cùm verò Conſtantinus formulam Romani Imperij immutârit, nou alienum erit hic ſummatim adnotare, quomodo ſub eo, & ſuccedentibus annis Britannia fuerit adminiſtrata. Quatuor conſtituit Præfectos prætorio, ſcilicet Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliarum, & duos militum Magiſtros, alterum peditum, alterum equitum, quos *Præſentales* dixerunt. Quo ad civilem adminiſtrationem, præfuit Britanniæ Præfectus ptætorio Galliarum, & ſub eo Vicarius Britanniæ, qui ejus vices agebat, *Spectabilis* *Vicarius Britanniæ.* titulo honoratus. Cui parebant pro numero Provinciarum duo Conſulares, & tres Præſides, qui cauſſas civiles & criminales audiebant. Quoad rem militarem, imperavit Magiſter peditum Occidentis, ſub cujus diſpoſitione erant Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, Dux Britanniarum: ſinguli *Spectabiles*. *Comes Britanniarum.* Comes Britanniarum interioribus Inſulæ partibus præfuiſſe videtur, & ſecum habuit ſeptem Numeros peditum; & novem vexillationes

tiones Equitum. Comes littoris Saxonici, qui littora contra Saxones tuebatur, habuit ſeptem Numeros peditum, duas vexillationes equitum, Legionem ſecundam, & cohortem unam. Dux Britanniarum, qui limites contra Barbaros tuebatur, imperavit XXXVIII præſidijs, in quibus ſtationes egerunt 14000 Pedites, & 900 Equites. Ita ut eo ſæculo, ſi Pancirollus rectè rationes ſubduxerit, aluerit Britannia 19200 Pedites, & 1700. Equites plus minùs ordinarios. Præter hæc Comes ſacrarum largitionum, qui donorum & liberalitatis Imperatoris curam gerebat, habuit ſub ſe in Britannia *Rationalem ſummarum Britanniæ, Præpoſitum Theſaurorum Auguſtenſium* in Britannia, & *Procuratorem Gynegij* in Britannia, in quo Principis militumque veſtes texebantur. Comes etiam rerum privatarum ſuum habuit rei privatæ Rationalem in Britannia. Vt taceam Procuratorem Ludi gladiatorij per Britanniam, cujus meminit vetus Inſcriptio, & alios ſubſellij inferioris.

Comes littoris Saxonici.

Dux Britanniarum.

Comes ſacrarum largitionum.

Comes rerum privatarum.

Procurator ludi gladiatorij.

Conſtantino defuncto obtigit Britannia filio ejus Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Conſtante eſt interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam & reliquas provincias occupavit, & huc acceſſit cum fratre Conſtantio. Sed juvenis hic Princeps, à Magnentio Comite Ioviorum & Herculiorum in vico Helenæ circumventus & obtruncatus, vaticinio adimpleto in aviæ gremio fato complevit, à cujus nomine vicus ille nomen ſumſerat. Hic Magnentius patre Britanno in Gallia natus, occiſo jam Con-

Conſtans Imper.

Magnentius Imp.

ſtante, imperatorium habitum induit, Britanniamque in ſuas partes pellexit, atque per triennium acrioribus prælijs à Conſtantio exagitatus ſibi manus intulit. Hoc tempore præfuit rei caſtrenſi per Britanniam Gratianus cognomine Funarius, qui pater Valentiniani Auguſti. Magnentio ſublato Britannia ſe Conſtantio ſubmiſit, & protenùs huc miſſus eſt Paulus Notarius ortus in Hiſpania, de quo vide, ſi placet, Ammianùm Marcellinum lib. 14. Sub hoc Conſtantio, qui Arianis impenſè favebat, eorum hæreſis in Britanniam proſerpſit.

Gratianus Funarius. *Conſtantius Imp.* *Paulus Catena.*

Conſtantio poſteà defuncto, Iulianus ille Apoſtata, qui Auguſti nomen contra Conſtantium aſſumſerat, Alipium qui Britanniam pro Præfecto curaverat, ad Hieroſolymas inſtaurandas miſit. Sub Valentiniano Auguſto, bellicum per univerſum orbem canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, & Attacotti Britannos ærumnis vexavere continuis. quâ de re vide Ammianum Marcellinum lib. 27. & 28.

Iulian. Im. *Valentinianus Imp.*

Gratianus deinde imperium ſuſcepit, qui etiam Theodoſiû, Theodoſij filium, Auguſtum declaravit. quod ita ægrè tulit Maximus ejus æmulus ex Hiſpania oriundus, & Conſtantini Maximi ſtirpe prognatus, qui Britannico exercitui jam præerat, ut purpuram ſibi arripuerit, vir ſtrenuus, probus, atque Auguſto dignus, niſi contra fidem per tyrannidem emerſiſſet. Tyrannidi autem defenſionem religionis Catholicæ prætendit, ac Priſcillianum & quoſdam ex ejus ſectatoribus, hæreticæ pravitatis Synodo Burdegalenſi convictos, & ad ipſum provocan-

Gratianus Imp. *Maximus tyrannus.* *Hæretici quando primùm civili gladio percuſſi.*

tes

tes capitis damnavit. licèt Martinus Episcopus Turonensis submississimè oraret, ut infelicium sanguine abstineret, Et hi primi, qui pessimo exemplo ob hæresim civili gladio percussi.

Theodosio successit in Occidentali Imperio filius Honorius decennis, cui tutor datus Flavius Stilicho, vir diu illustrissimus, qui providè sanè per aliquot annos rebus Imperij prospexit, Britanniamque contra Pictos, Scotos, & Saxones communivit. *Honorius Imp.* *F. Stilicho.*

Re jam Romana in occasum divergente, & barbaris gentibùs undique Provincias in continente dilacerantibus, Britannici exercitus, existimantes strenuo aliquo Imperatore opus esse ad barbaros repellendos, se ad Imperatores eligendos converterunt. Primùm Marco, & eo deinde necato, Gratiano, atque hoc rursùs neglecto, Constantino cuidam ex infima militia, auspicati nominis omine, rerum summam tradiderunt. Hic post res feliciter gestas, litteris ad Honorium datis culpam deprecatus, quod sibi purpuram vi à militibus inijci passus fuisset, ab eo Imperatoriam vestem dono accepit. Sed tandem post quartum imperij annum, deposita purpura & fortunæ suæ mole, Ecclesiam ingressus Presbyteri suscepit ordinem, statimque in Italiam ductus, capite plectitur unà cum Iuliano filio, & Sebastiano fratre. Ex eo tempore Britannia ad Honorium reversa, & recreata parumpet prudentia & fortitudine Victorini qui Provinciam tunc rexit, & Pictorum Scotorumque excursus repressit. Paulò tamen post, Victorino cum exercitu revocato, auxilium ab *Marcus, Gratianus, & Constantinus Imp.* *Victorinus Rector Britanniæ.*

Honorio efflagitarunt Britanniæ civitates, quas ille, nullo auxilio ſubmiſſo, ut ſibi caverent & conſulerent, litteris admonuit. Britanni acceptis litteris excitati, arma ſumſerunt, ut urbes ſuas tuerentur, verùm cùm barbaris undique ſuper infuſis pares non eſſent, obnixè ab Honorio petunt, & impetrant, ut Legio in ſubſidium mittatur, quæ huc provecta magnam hoſtium multitudinem proſtravit, cæteros è provinciæ finibus depulit, murumque ceſpititium inter Fretum Edenburgenſe, & Cluidam ducendum curavit. Sed revocata ad Galliam tutandam legione, illi reverſi terminos facilè rumpunt, & immani crudelitate omnia undique ferunt, rapiunt, lacerant. Iterùm mittuntur queruli Legati ſciſſis veſtibus, opertiſque ſablone capitibus (notate morem) opem à Romanis petituri, quibus juſſu Valentiniani III. militares deſtinantur manus ſub Gallione Ravennate, quæ fortiſſimè barbaros profligarunt, & afflictam perditamque provinciam quodammodo erexerunt.

Romani Britanniã deſerunt.

Confecta jam erat in Britannia Romanorum Imperij periodus, quadringenteſimus, ſeptuageſimus ſextus nimirum à Cæſaris ingreſſu annus, cùm Valentiniano III. imperante, Romani tranſvectis à Gallione illo ad Galliam defendendam copijs, & defoſſis theſauris; Britanniam ſua juventute crebris delectibus exhauſtam, omnique præſidio nudatam Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Vnde Proſper Aquitanus verè ſcripſit, *Hac tempeſtate præ invaletudine Romanorum, vires funditùs attenuatæ Britanniæ.*

tanniæ. Nam præter eos quos Maximus ille, & ultimus Constantinus abduxerunt, constat quod hi subscripti militabant Romanis dispersi per Provincias, qui continuò ex Britannia suppleti.

Ala Britannica milliaria.
Ala IIII. Britonum in Ægypto,
Cohors prima Ælia Britonum,
Cohors III. Britonum.
Cohors VII, Britonum.
Cohors XXVI. Britonum in Armenia.
Britanniciani sub Magistro peditum.
Invicti Juniores Britannici, & Exculcatores Iuniores Britannici, inter auxilia Palatina.
Britones cum Magistro Equitum Galliarum.
Invicti Juniores Britones intra Hispanias.
Britones seniores in Illyrico.

Hæc dum ego commentor de Romanorum in Britanniæ imperio, & subinde mecum reputo, quot tanto tempore Romanorum coloniæ huc deductæ, quot milites hæc Româ in præsidij continuò transmissi, quot ad res suas, vel Imperij agendas huc submissi, qni cum Btitannis connubijs juncti hic & sedes fixerunt, & sobolem susceperunt: sæpenumero animum subijt, quod Britanni per hos Romanos, qui à Trojanis proculdubio prognati, se in stirpem Trojanam veriùs inserant, quàm vel Arverni, vel Mamertini, Hedui, & cæteri, qui fabulosa origine se Trojanis imputavere. Communis illa mater enim, ut inquit ille, ROMA, cives vocavit.

Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.

Et par est credamus Britannos & Romanos tot sæculis in unam gentem quasi læta insitione coaluisse.

BRITANNIÆ EXCIDIVM.

Cùm jam derelicta esset à Romanis præsidijs Britannia, confusissima erant omnia, & calamitatibus miserrima, hinc barbaris incursantibus, illinc civibus tumultuantibus, dum quisque Imperij summam sibi arripit,

BRITANNI ARMORICI.

Qua funestissima tempestate nonnulli miserarum reliquiarum Britannorum, ut habet Gildas, in montibus deprehensi acervatim jugulabantur, alij fame confecti accidentes manus hostibus dabant in ævum servituti, si tamen non continuò trucidarentur, quod altissimæ gratiæ stabat loco: alij transmarinas petebant regiones, cum ululatu magno, ceu celeusmatis vice, hoc modo sub velorum sinibus cantantes, Dedisti nos tamquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos: alij montanis collibus, minacibus præruptis, vallatis & densissimis saltibus, marisque rupibus vitam suspecta semper mente credentes, in patria licèt trepidi perstabant.

Britannorum nonnulli in Gallia Armorica sub sistunt.

Ex his qui transmarinas petierunt regiones, illi proculdubio fuere, qui saluti suæ consulentes magno numero in Armoricam Galliæ se contulerunt, & ab Armoricanis gratanter admissi fuerunt. Quod præter linguæ communitatem, quæ eadem ferè com nostris Britannis, sive Wallis, comprobat (ut alios taceam, qui in hoc consen-

consentiunt) auctor proximus ab illo ævo, & in ipsa Armorica oriundus, qui scripsit vitam S. Wingualosi Confessoris. Britannorum soboles, inquit, ratibus ad istam devecta est citra mare Britannicum terram, tempore quo gens barbara dudum aspera in armis, moribus indiscreta Saxonum maternum possedit cespitem. Tunc se chara soboles in istum conclusit sinum. Produnt quidem nostri multò ante Britannos nostros in hac ora consedisse. quorum auctoritati refragari minimè possum: at Britannorum tamen nomen in hoc tractu apud ejus ævi Scriptores non occurrit, antequam Saxones in nostram Britanniam advenerint.

Ante Britannorum nostrorum adventum, hæc regio primùm Armorica dicta erat, id est, *Ad mare sita*. Deinde eodem sensu Britannicè *Llydaw* id est littoralis, Latinè *Letavia* apud nostros mediæ ætatis Scriptores. unde Letos fuisse suspicor, quos in Gallia nominat Zozimus, cùm innuit Magnentium Tyrannum apud Letos natum in Gallia, patre Britanno. Hi Armorici, cùm Constantinus ille nominis favore electus rerum potiretur, & Barbari Gallias undiq; persultarent, ejectis Romanorum præsidijs, Rempub: inter se constituerunt, sed Valentinianus Iunior in ordinem eos redegit. Prima mentio Britannorum in Armorica, quod scio, fuit anno salutis 461. circa annum tricesimum ab Anglo-saxonibus in Britanniam nostram evocatis. Nono autem post anno, hi novi Galliæ incolæ obstaculo fuerunt quo minùs Gothi Galliam totam occuparent. Britanni hi genus erat hominum

minum argutum, armatum, tumultuoſum, virtute, numero, & contubernio contumax, ut Sidonius Apollinaris de illis conqueritur. Inde Armoricis paulatim devictis Britannorum nomen his novis ſedibus ita invaluit, ut univerſi incolæ in Britannorum nomen paulatim coaleſcerent, & hic tractus *Britannia Armorica*, & *Francis Britannia cism arina* diceretur. Arma enim in hoſpites qui eos admiſerant converterunt, ut conſtat cùm aliàs, tum ex his Regalis Epiſcopi Venetenſis verbis de ſe & ſuis: *Nos in captivitate Britannorum poſiti, gravi jugo ſubditi ſumus.* Temporibus autem ſubſequentibus ſeque ſuaque animoſè primò ſub Regulis, poſtea ſub Comitibus & Ducibus contra Francos propugnârunt.

BRITANNI WALLENSES, ET CORNWALLENSES.

Reliqui Britannorum, qui patriam in patria miſerrimi quęſiverunt, tantis conflictati ſunt calamitatibus, quantas pro rerum atrocitate nemo ſatis explicare queat: non ſolùm à Saxonibus, Pictis, & Scotis bello tetro longè lateque diſperſo exagitati, ſed impotenti nefariorum tyrannorum dominatu ubique oppreſſi.

Quare in occiduos Inſulæ tractus, naturæ munimentis, montibus nempe & æſtuarijs obſeptos, ſcilicet in Walliam, quam nunc dicimus, & Cornwalliam ſe ſubduxerunt. Hujus incolas Saxo *Britvveales*, illius *Cornvveales*, ut Gallos *Galweales* nuncupavit. Quod enim exterum & peregrinum, *Walſh* illis dicitur. Vnde etiam *Wallones*

lones in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi, *Britowalli* videlicet, bellicosissima gens multis sæculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licetque fossa admirandi operis ab Anglo-saxonibus fuerint disclusi, eorum tamen urbes ferro flammaque subinde vastarunt, itidemque ab illis gravissima quæque pertulerunt. Tandem Eduardo primo regnante,ut ipse de se scribit, *Divina providentia terram Walliæ cum incolis suis priùs nobis jure feudali subjectam, in proprietatis nostræ dominium totaliter & cum integritate convertit, & coronæ regiæ, tanqnam partem corporis ejusdem annexit & univit.* Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, ut servitutis jugum subirent, nec ulla ratione res componi, & funestissimum inter gentes odium restingui potuit, donec Henricus VII ab illis oriundus salutarem manum jacentibus Britannis porrexerit, & Henricus VIII eos in parem juris libertatisque conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Illi verò, nimirum *Cornwalli,* licèt vires omnes ad patriæ salutem tuendam animosè contulerint, citò tamen in Saxonum potestatem concesserunt, quia nempe nec numero valuerunt, nec regio satis à naturâ munita eos tutari poterat.

PICTI.

Ad alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus, primas in antiquitate post Britannos detulerunt Historici. *Pictorum origo.* Hos Hector Boëtius ab Agathyrsis, Pomponius Lætus, Aventinus, & alij à Germanis, nonnulli à Picto-

à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. Ego in tanta varietate quid sequar non video, ut tamen quod res sit dicam, & sententiam meam proferam, nisi hac in re Venerabilis Bedæ auctoritas omnibus conjecturis præponderaret, Pictos non aliunde advectos, sed ipsissimos fuisse Britannos, veram priscorum Britannorum sobolem existimarem. Illos nimirum Britannos dico, qui ante Romanorum adventum Borealem Insulæ partem insederunt, quique ad hos, servitutis jugum repellentes (ut est natio servitutis impatientissima) posteà confluxerunt. Quemadmodum enim incursante Saxone, Britanni qui sua libertate se abdicare nollent, in occiduas Insulæ regiones, montibus asperas, Walliam & Cornwalliam se subduxerunt; sic proculdubio, Romano ardente bello, Britanni ne servitutem, omnium malorum extremum subirent, in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluvionibus paludibusque stagnant, se receperunt. Vbi non tam suis telis, quàm suo cœlo & sidere armati, cum indigenis quos ibi offenderunt, in numerosam gentem succreverunt. Nonnullos tamen è Scandia, quæ olim, ut universa septentrionalis plaga, Scythia dicta, per Insulas continua serie cohærentes, ad Britannos illos Septentrionales accessisse, facilè adducar ut credam. Ne quis verò probabili mendacio me fidem accommodare opinetur; quod Picti ipsi Britanni fuerint, videor probare posse ex Pictorum moribus, nomine, & sermone, quibus optimè cum Britannis cōvenisse videbimus.

Vt

Vt verò inter alia omittam, quod nec Picti, ut prodit Beda, nec Britanni, ut scribit Tacitus, sexum in imperijs discreverint, aut fœminas à sceptro excluserint: ritus ille pingendi, & coloribus se oblinendi utriq; genti communis erat. De Britannis jam antea docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit: *Mores.*

Nec falso nomine Pictos
Edomuit. Et alibi, *ferroque notatas*
Perlegit exanimes Picto moriente figuras.

Nec minùs disertè Isidorus: *Non abest genti Pictorum nomen à corpore, quod minutis opifex acus punctis, expressos nativi graminis succos includit, ut has ad sui specimen cicatrices ferat pictis artubus maculosa nobilitas.*

Nec alio nomine quàm Britanni antiquis Scriptoribus vocantur illi, qui tam diu tantis incursibus ex sylva Caledonia & ultima illa Septentrionali ora Romanos exercuerunt. Tacitus sanè, qui bella soceri sui Agricolæ in hac extremâ Britanniæ parte plenè describit, incolas non alio nomine quàm Britannos, & è Caledonia Britannos appellat, cùm tamẽ Pictos novos advenas x. antè annis huc advenisse Scriptores recentiores nostri prodiderint. quod notes velim, quandoquidem Tacitus illo ævo hos planè ignoraverit. Certè si Romani, quibus omne ignotum pro magnifico fuit, diversam aliquam à Britannis gentem, & priùs ignotam debellassent, sive ille Picti, sive Scoti dicti fuissent, *Pictici* vel *Scotici* titulos in nummis & inscriptionibus proculdubio præ se tulissent. Caledones item, qui sine controversia erant Britanni, eandem cum Pictis fuisse gentem quodammodo innuit Pane-

Panegyricus, cùm ſcribit, Caledonum aliorumque *Pictorum ſylvas* &c. quaſi etiam Caledones non alij, quàm Picti fuiſſent. Cæterùm ut hi longo jam tempore, non alio quàm Britannorum nomine innotuerunt, idque à depictis corporibus: ſic poſtea circa tempora Maximiani & Diocleſiani (nec antea Pictorum nomen apud Scriptores occurrit) cùm Britannia tamdiu Provincia fuiſſet, ut incolæ provincialem Latinam imbibiſſent, *Picti*, ut videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum qui ſocij Romanorum erant, Britannique dicebantur. & unde *Picti* dicerentur? niſi quod ſe depingerent. Certè ſi naves ob vela Veneto colore infecta *Pictas* vocarint Britanni, ut quidem ſcribit Vegetius, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum, & inprimis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) *Pictos* appellaverint? Huc etiam facit quod Picti Boreales in vetuſtis Anglorum annalibus *Brittas Peohtas*, quaſi Britanni Picti, nominantur.

Lingua. Ex lingua quo minùs pluribus argumentemur in cauſſa eſt, quod Pictic æ linguæ vix verbulum ex Auctoribus colligi poſſit: eadem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Toto ſiquidem illo Inſulæ tractu, quem Picti diutiſſimè tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, ut *Aberden*, *Aberlothnet*, *Aberdore*, *Aberneith*, id eſt *Oſtium Deni*, *Lothnetti*, *Dori*, *Neithi*; ab *Aber*, quod Britannis fluminis Oſtium denotat. Ipſa etiam primaria Pictorum ſedes non aliam quàm Britannicam originationem agnoſcit,

Edin-

Edenburgum dico, quam *Castrum Alatum* vocat Ptol. *Aden* enim ala Britannicè dicitur.

Nec est cur quis miretur, quod Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodie in Hibernia illos qui Anglico parent imperio nullos adeò infestos hostes habere, quàm gentiles suos sylvestres Hibernicos.

Pictos hos in *Deucaledonios* & *Vecturiones* dividit Ammianus. Priores illos, quamquam sic dictos, quasi nigros Caledonios opinatus fuerim, *Dee* enim nigrum Britannis significat, à situ tamen nomen traxisse conjectare licet. Etenim *Deheu Caledonij*, Caledonios dextrorsum habitantes denotat. Vt Picti alij qui sinistrorsùm tenuerunt, Vecturiones dicti fuerant, deflexo fortasse à *Chwitich* vocabulo, quod sinistram Britannis significat. *Deucaledonij.*

Cùm inclinato Imperio, Romani parùm providè è Barbaris cohortes conscriberêt, quidã ex his Pictis ab Honorio in militiam Romanam allecti, & Honoriaci dicti sunt. Qui sub Constantino tyranno illo ob spem nominis electo, Pirænei claustris patefactis, barbaros in Hispaniam immiserunt. Cùm mitescere tandem cœpissent, Australes ad Christum conversi fuere circa annum salutis 430. Septentrionales anno 565. Demùm verò à Scotis ex Hibernia influentibus ita fuerunt obtriti, ut circa annum salutis 740. prælio funestissimo debellati, aut penitùs fuerint extincti, aut paulatim in eorum nomen & nationem concessetint. *Picti quando ad Christum conversi.*

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes *Scoti* suo jure sibi vendicant. sed præmonendus est lector, quæ hic dicam, singula ad veteres, veros, & genuinos Scotos referēda esse. quorū soboles sunt illi Hibernicè loquentes, qui longè lateque occiduam Regni Scotiæ partem, insulasque adjacentes incolunt, & *Highland-men* vulgò vocantur. Reliqui enim moribus cultiores; qui Orientalem ejus partem insident, nihil minùs sunt quàm Scoti, sed ex eadem qua nos Angli Germanica origine. Quod ipsi non possunt non confiteri, & nos non agnoscere, cùm à Superioribus illis *Sassones* perinde ac nos appellentur, & eadem qua nos lingua, certissimo ejusdem originis argumento, scilicet Anglo-saxonica, dialecto tantùm variata utantur.

Scotornm origo, & etymon, Origo & ETYMON gentis Scoticæ ita caligine circumfusa latent, ut ipse perspicacissimus Buchananus, vel parum viderit, vel sibi viderit: omnium enim expectationem hac in re fefellit. Quare cùm suos habeat Scotia alumnos, qui originem ex intima antiquitate depromere possint; intendam ego tantùm digitum ad fontes, unde fortasse veritatem hauriant, proponamque nonnulla, quæ illos diligentiùs perpendere velim, nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, postea de loco unde in Hiberniam transmigrarint. *Hibernia Scotorum patria,* Constat enim illos ex Hibetnia Insula à Britannis antiquitùs culta, in Britanniam transmisisse, & cùm primùm Scriptoribus hoc nomine innotuerint, in Hibernia sedes habuisse,

Gaoithel. Cùm ergo qui veri & genuini sunt Scoti, hoc

Sco-

Scotorum nomen non agnoſcant, ſed aliàs ſe *Gaoithel, Gael,* & *Albin* indigitent, cùmque populi plurimi (ut & ſupra docuimus) alijs ac ipſi utuntur, à vicinis inſigniantur nominibus, quibus gentium origines ſæpè ſubindicantur: ut Hiberni, qui ſibi *Erinach*, Britannis noſtris *Gwidhill* dicuntur; velim ut Scoti primùm perpendant, num ſic dicti fuerint à vicinis quaſi Scythę. Quemadmodnm enim Germani Inferiores *Scythas & Scotos* uno nomine *Scutten* appellant; ſic Britannos noſtros utroſque *Y-ſcot* dixiſſe è Britannis ſcriptoribus obſervatum eſt. Ninnius etiam Britannos Hiberniæ incolas expreſſè Scythas vocat, fretumque per quod ex Hibernia in Britanniam trajecerunt, *Vallem Scythicam* Gildas nominat. Alfredus etiam Rex, qui ante 700. annos Oroſij Hiſtoriam in Anglicam linguam tranſtulit, Scotos per *Scyttan* convertit, noſtrîq; qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, ſed *Scyttes* & *Scetts* appellitant. Vti enim ijdem dicuntur, *Getæ, Getici, Gothi, Gothici,* ſic ab eadem origine appellantur *Scythæ, Scythici, Scoti, Scotici.* Vtrùm verò hoc nomen à vicinis huic genti fuerit inditum ob mores Scythicos, vel quod è Scythia devenerint, alij cogitent. Britannos ſanè primævos Hiberniæ incolas, quæ vera Scotorum patria, cum Scythis feritate & Diodorus Siculus & Strabo nominatim comparant. Quod verò è Scythia devenerint, produnt ipſi Hibernicorum hiſtorici. Ninnius item planè ſcripſit: *In quarta mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt.*

Vallis Scythica.

Diodo. li. 6
Strab. lib. 4

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim *Vnde Scoti in Hiber-*

niam venerint. & ipsi, & eorum Historici vehementer contendunt, & jure sanè. Opera itaque luditur si Scythæ in Hispania nō inveniuntur. Scythas autem in Hispania fuisse (ut taceam Scythicum in Cantabris promontorium, Hiberniæ proximum) Silius Italicus ex Hispania oriundus apertissimè docet: *Concanos* enim Cantabriæ gentem è Massagetis, id est Scythis procreatos, hoc versu ostendit:

Et qui Massagetem monstrans feritate parentem,
Cornipedis fusa satiaris Concane vena.

Si quis roget, quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hispaniam devenerint, planè nescio, nisi Germanos existimes. quos jam olim in Hispaniam penetravisse, præter Plinium, Seneca natione Hispanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum transitus non inhibuit.* Germanos autem Scythas dictos fuisse, non solum ex Ephoro & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocarunt, sed etiam ex Plinio. *Scy-*
Lib.4.c,12 *tharum*, inquit, *nomen usquequaque transit in Sarmatas atque Germanos.* A Scythica verò origine genus ducere probro neutiquam esse potest, cùm Scythæ ut vetustissimi, ita plurimarum gentium victores, ipsi perpetuò invicti, & ab alieno imperio intacti.

Si non ab his exorti sint Scoti, velim secum perpendant, num è Barbaris illis fuerint, quos ex Gallæcia Hispaniæ Constantinum Maximum expulisse Regis Alphonsi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam se demigrasse volunt, Barbaros autem illos, non dubito, quin juxtà mecum sentient Germanos fuisse. Quandoqui-

doquidem enim Franci, & ulteriores Germani, Hiſpanorum etiam oras armis infeſtas per hæc noſtra maria habuerint: quis credat illos Hiberniam uberrimam Inſulam, & ad Hiſpaniam infeſtandam opportunam exucco Cantabriæ ſolo poſthabuiſſe?

Sin ex cultu argumenta depromi poſſint, idem hodie ſylveſtribus Scotis cultus & veſtitus, qui olim Gothis, ex Sidonio deprehenditur, qui dum Gothum deſcribit, planè Scotum ſylveſtrem depingit. *Flammei ſunt*(inquit)*croco, pedes perone ſetoſo talos ad uſque vinciuntur. Genua, crura, ſuræque ſunt ſine tegmine. veſtis alta, ſtricta, verſicolor, vix appropinquans poplitibus exertis. manicæ ſola brachiorum principia velantes. Viridantia ſaga limbis marginata puniceis. penduli ex humero balthei. Aurium legulæ crinium ſuperjacentium flagellis operiuntur. Lanceis etiam uncatis, ſecuribuſque miſſilibus utuntur.* Si hic non ſit ipſiſſimus Hiberno-ſcotorum cultus, ipſorum judicium eſto. Nec fraudi Scotico nomini eſſe poteſt ſe Gothorum prolem agnoſcere, cùm potentiſſimi Hiſpaniarum Reges hinc ſtemma ducere glorientur, & apud Italos nobiliſſimi quique à Gothis vel genus ducant, vel ementiantur. Ipſeque Imperator Carolus V. è Scandia & Gothorum ſtirpe totius Europæ nobilitatem exortam fuiſſe, ſeriò dictitare conſueverit.

Gothorum, & ſylveſtrium Scotorum idem habitus.

De tempore quo Scotorum nomen primùm innotuit, nonnulla eſt quæſtio. Verumenim verò quantum ego obſervarim, Aureliano imperante, prima gentis Scoticæ apud Auctores occurrit mentio. Porphyrius enim, qui tunc contra

Scotorum nomẽ quando primùm auditum:

Quando in Britanniã primùm ad venerint.

Chriſtianos ſcripſit, uti nos docet B. Hieronymus, eorum meminit. Sed tempus illud ex Giraldo habe: *Nello Magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, ſex filij Muredi regis Vltoniæ boreales Britanniæ partes occuparunt. Vnde ab his gens propagata, & ſpecificato vocabulo Scotia vocata, uſque in hodiernum angulum illum inhabitat.* Hoc verò accidiſſe eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apoſtolus Hibernicorum; cùm annus à Chriſto nato 430 plus minus ageretur. Vt circa Honorij Auguſti tempora hoc incidiſſe videatur. Tunc enim, cùm antea per incerta vagantes diu Britanniam & condicta limitibus loca divexaſſent, ſedes in Britannia poſuiſſe videntur, Ipſi verò tunc ſe ex Hibernia redijſſe volunt, quò antè à Romanis & Britannis profligati ſe ſubduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt, *Revertuntur graſſatores Hiberni domum, poſt non longum tempus reverſuri.*

Cur autem Scoti qui in Hibernia agitant, regionem illam quam inſident *Alban* & *Albin*, & ipſi Hibernici *Allabanij* nuncupent, haud illiberalis erat diſquiſitio, an hoc *Allabanij* aliquod antiqui nominis Albionis in ſe veſtigium habeat, an ab albedine profluxerit, quam *Ban* illi vocant, ut ſit quaſi *Ellan ban*, id eſt Inſula alba Scotis; vel ex Hibernia devenerit, quæ *Banno* ſuis Poëtis appellatur. ut *Allabanij* ſit vel *altera Hibernia*, vel *ſecunda Hibernia;* Hiberniam enim *Scotiam majorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt Hiſtorici.

Cæte-

Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam accessissent, quamvis Britannos continenter lacesserent, non tamen res Scotica statim adolevit, sed in eo quo appulerunt angulo, diu egerunt. donec uno eodemque tempore Pictos ferè ad internecionem delevissent, & Northumbriæ regnum intestinis malis Danorumque incursionibus corruisset. tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen concessit, unacum citeriori illa regione citra Cluidam, & *Edenburg frith*.

Vna cum Scotis *Attacottos* bellicosam hominum nationem Britanniam exagitasse, auctor est A. Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuisse conjectat H. Lhuydus, quàm verè nescio. B. Hieronymus gentem Britannicam fuisse apertè docet. Hi, ut ex Notitiarum libro constat, sub Romanis in ipso Imperij occasu stipendia fecerunt. commemorantur enim inter Auxilia Palatina intra Galliam *Attecotti juniores Gallicani, & Attecotti Honoriani seniores*, & intra Italiam *Attecotti Honoriani juniores*. *Attacotti* *Lib. 2. contra Iovian.*

ANGLO-SAXONES.

Cùm jam Romanum Imperium sub Valentiniano Iuniore plus quàm divergeret, & Britannia Pictorum Scotorumque impetus diutius sustinere non posset, Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, ut imperium firmaret, & rem proclinatam adjuvaret, Saxones è Germania in subsidium evocavit. Hi statim Hengisto & Horsa ducibus, *ciulis* suis (sic pandos *Saxones in Britanniā evocati.*

Myoparones vocarunt) Britanniam appellant; uno & altero prælio prospero eventu contra Pictos & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt; majores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis, evocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo prælio hostes affligerent. Demùm verò, cùm Britanniæ agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata & commeatum non subministratum caussati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longè funestissimum movent, consternatos ubiq; obtruncant, agros depopulantur, urbes excindunt, & post ancipites bellorum eventus, Britannos uberiori Insulæ parte, avitisque sedibus exuunt. Auxiliares enim copiæ indies è Germania confluxerunt, qui in defessos Britannos bellum redintegrarent; *Saxones* nimirum, *Iutæ*, & *Angli*, qui proprijs his nominibus discreti erant, quamvis in commune Angli, & Saxones vocarentur. Sed de his seorsim & summatim agamus, ut si fieri possit, gentis nostræ incunabula videamus.

Exuunt eos avitis sedibus.

Saxonum, ut aliarum gentium, originem & etymon multi etiam limatuli judicij homines commentitijs fabellis involverunt. Alij é Saxone Negnonis filio, alij à saxea natura, alij à Macedonici exercitus reliquijs, alij à cultellis, Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Amplectenda tamen ut potior videatur illa Germanorum eruditissimorum conjectura, qui Saxones à Sacis

Saxones à Sacis Asiæ.

cis

cis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi *Sacosones*, id est *Sacarum filios*, & è Scythia, sive Sarmatia Asiatica, cum Getis, Suevis, Dacis & alijs paulatim se in Europam infudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio. Nam præterquam quod Strabo scripsit, *Sacas* illos longinquas invasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacocenam* dixisse: etiam Sassones, Suevos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus. Nec minus probabile est Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quàm Germanos à Germanis Persiæ, quod ipsi tamen ex linguæ affinitate quodammodo asseverant. Nam *Fader, Muder, Brader, Tuchter, Band*, & similia in Persica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, docet I. Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuerunt, in Cimbrica Chersonesso, quæ nunc *Denmarke*, agitarunt. Postea Albim fluvium transvecti, partim in Suevorum sedes paulatim concesserunt, ubi nunc Saxoniæ Ducatus, partim in Frisiam & Bataviam jàm à Francis derelictam se receperunt. Iam inde omnes accolæ oræ illius maritimæ in Germania, qui piraticam exercuerunt, in Saxonum nomen coaluerunt. illi scilicet populi, qui Iutiam, Slesvicum, Holsatiam, Ditmarsiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam utramque & Hollandiam inhabitarunt.

Ex hac ora Saxones crebris Romanorum funeribus pasti, sæpenumerò in Romanorum provincias irruperunt, & hanc Insulam diu infestarunt,

runt, donec ipse Hengistus adveniret, quem ex Hollandia in Britanniam solvisse testantur Batavorum annales.

Iutæ. Iutas, quos à Gutis, Getis, sive Gothis dictos multi arbitrantur, superiorem Cimbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis *Iuitland* dicitur, â Guttis, quos in Scandia collocat Ptolemæus, fortè prognatos, quorum sedes hodie Gothlandia dicta. Quam tamen cave putes cum Iornande fuisse patriam Gothorum qui Europam victorijs suis permensi. illos enim ultra Istrum ad Pontum Euxinum incoluisse, Getasque priùs dictos fuisse vetustissimi & fide dignissimi quique Scriptores prodiderunt.

Angli. Quasnam sedes Angli habuerint, controversum est. Eas autem ut inter Saxones & Iutas *Lib.1.c.15* quærerem jussit Beda: *Angli, inquit, de illa patria quæ Angulus dicitur, & inter provincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm ergo inter Iuitlandiam & Holsatiam, antiquam Saxonum regionem, Provinciola sit in Daniæ regno, quæ *Angel* hodie dicitur, sub *Flemsburg* civitate, quam in epistolis Lindebergius *Parvam Angliam* vocat, me tandem avitam nostram sedem invenisse, & inde Anglos in hanc Insulam demigrasse affirmare ausim. utque asseverantiùs affirmem, jussit vetusti Scriptoris *Ethelwerdi* auctoritas, cujus hæc sunt verba: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos, habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Sleswic, secundum verò Danos, Haithby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, ut non falsò cecinerit ille medij temporis Poëta:

Ethelwerdus, abnepos Adulphi Regis, floruit circa annū 950.

Saxo-

Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, niveoque colore.

Quæ autem nominis sit ratio, pronuntiare non ausim. sed qui Engelberti, Engelhardi, & ejusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, fortasse etiam Anglorum notationem viderit. Frisones etiam in Britanniam unà pervenisse ex Procopio videri possint. *De bello Gothico lib. 4.*

Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occuparunt, quos unam gentem fuisse, communique nomine nunc Saxones, nunc Anglos, & Anglo-saxones ad differentiam eorum in Germania vocatos, ex Gilda, Beda, & alijs verissimè colligitur: sed frequentissimè Gens Anglorum Latinè, & sua ipsorum lingua, quod idem valet, *Engla-theod* dicta.

De tempore quo in Britanniam intromissi fuerint à Vortigerno, variant Scriptores. Sed omnes hac in re scrupulos tollat hæc una supputationis notula, quæ mihi instar omnium. *Anglo-saxones quando in Britanniam venerint.*

A duobus Geminis Fusio & Rubellio usque ad Stiliconem Consulem 373 anni.

A Stilicone ad Valentinianum, & regnum Vortigerni 28 anni.

A Regno Vortigerni usque ad discordiam Guitolini & Ambrosij anni sunt 12.

Vortigernus autem tenuit imperium in Britannia Theodosio & Valentiniano Coss. & in quarto anno regni ejus Saxones in Britanniam venerunt, & à Vortigerno suscepti sunt. Felice & Tauro Coss.

Ab anno quo Saxones à Vortigerno suscepti sunt usque ad Decium Valerianum anni sunt 69.

Ratione igitur ita subducta adventus Anglo-saxo-

ſaxonum in Britanniam fuit anno Theodoſij Iunioris 21. ſalutis noſtræ 428. tunc enim Felix & Taurus conſulatum geſſerunt, & omnia perſonis & temporibus undique cohærent. Brevi autem tempore Saxonum res civibus, moribus, agris ita adolevit, ut proſperrima atque pollentiſſima fuerit, eorumque victoria quodammodo plena & abſoluta. Victi etenim omnes in gentem, leges, nomen, linguamq; vincentium, præter pauculos quos locorum aſperitas in occiduo tractu tutata eſt, conceſſerunt. Nam præter Angliam pars longè maxima Scotiæ ab Anglo-ſaxonibus occupata; eadem qua nos lingua, dialecto parum variata, utitur. Quam nos cum illis annos jam 1150 quodammodò illibatam, ſimulque regionis poſſeſſionem conſervavimus.

Saxonum victoriæ.

Saxonum mores.

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicoſiſſima, animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantia Germanorum fortiſſimi habiti, ut inquit Zoſimus. *Saxonum gens virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod ſit durum & validiſſimum genus hominum.* Homines ſtatura procera, membrorum compoſitione, & lineamentorum conformatione conſpicui. Capillos ad cutem tondere niſi circa verticem, & lamina caput incingere ſolebant. *Veſtimenta erant laxa, & maximè linea, qualia Anglo-ſaxones habere ſolebant, ornata inſtitis latioribus vario colore contextis.* Rei maritimæ peritiſſimi erant, qui diu ita piraticam fecerunt, ut aſſueti ſalo, ſolum timerent: & ita maritima Britanniæ & Galliæ uſque ad Hiſpaniam afflixerunt, ut diſpoſiti fuerint per utriuſque regio-

Iſidorus li. 9. cap. 2. originum.

Paulus Diaconus de Longobardis.

regionis littora duces & milites, ad eorum deprædationes coërcendas. Ea verò animi firmitate erant, ut ſibi mortem potius inferre, quàm ludibrio eſſe maluerint. Vnde cum Symmachus horum numerum in ſpectacula publica paraviſſet; eo die, quo in theatrum educi debuerant, faucibus fractis ſpem exhibendarum voluptatum præripuerunt. Superſtitionibus etiam admodum dedita fuit hæc Saxonum natio, atque præter aruſpicinam, equorum hinnitus tanquam præſagia inprimis obſervabant. unde fortaſſe ſit, quod equum ólim in inſignibus geſſerint Saxoniæ Duces: quodque Hengiſtus & Horſa noſtri ab equo nomen duxerint, quaſi in bellicæ virtutis omen, juxta illud Maronis:

Symmachus lib. 2. Epiſt.46.

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Sortibus etiam ducendis multi erant, Vt bellorum eventum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captivum cum electo popularium ſuorum, patrijs quemque armis, committere ſolebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, conjectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem *Wooden* vocarunt, cui humanis hoſtijs litarunt, & quartam hebdomadæ feriam conſecrarunt, vnde *Wedneſday* nobis hodie appellatur.

Poſtquam hi jam in Britanniæ poſſeſſionepedem firmaſſent, in ſeptem regna diſtribuerunt, Heptarchiamque conſtituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, Rex gentis Anglorum, ut eſt apud Bedam, dicebatur, ut Monarchiam in ipſa Heptarchia ſemper fuiſſe videatur. Deinde

Anlo-ſaxoni Heptarchia.

Augusti. Apostolus Anglorum, Anglorum Apostolus, eos ad fidem convertit.

inde Augustinus, quem vulgò Anglorum Apostolum dicunt, huc missus à Gregorio Magno, sublatis Ethnicæ impietatis portentis, felicissimo successu Christum in ipsorum animis inserendo ad Christianam fidem convertit.

Statim ac Christi nomẽ annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrarunt Angli, ut incredibilem diligentiam adhibuerint Christianæ pietatis munijs obeundis, ædibus sacris extruendis, ijsdemque locupletandis: adeò ut nec alia Christiani orbis regio plura numerarit opulentè ditata monasteria. Totque sanctos viros protulit, ut non alteri inter Christianos provinciæ hac in parte cederet. Ad meliores etiam artes instaurandas animum adjunxerunt, & Divini verbi, nec non litterarum semina per Germaniam, opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum proseminarunt. Nec minùs arma, quàm litteras & religionem in Germaniam intulerunt; & quod mireris, Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dederunt, si Eginhardo habenda fides.

Doctrina Anglorum

Diu florentissima res erat Saxoniæ sub illa Heptarchia, donec regna illa intestinis bellis collisa in Occiduorum Saxonũ potestatem tandem concesserint. Egbertus enim occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum reliqua etiam duo spe devorasset, ut quæ in unius imperium devenissent, in unum item nomen coirent, & suæ gentis memoriam conservaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, promulgato edicto *Englelond* vocari jussit, id est *Anglorum terram*. Vnde

Circ. annum 800.

Latinè

Latinè *Anglia* dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis & numerosissimi erant, & fortissimi. A quibus longo jam antea tempore in universum Angli, & sua lingua *Engla-theod* *Anglcynne*, *Englcynne*, & *Englismon* dicti fuerunt, licet quodlibet regnum suo seorsim gaudebat nomine. Tunc temporis Britanniæ nomen oblitteratum inter hujus Insulæ incolas jacuit, & tantùm in libris superfuit. Vnde hæc nostra patria à Bonifacio Episcopo Moguntinensi, qui hinc oriundus, *Transmarina Saxonia* appellatur. Eadredus tamen Rex circa annum 948. *Magnæ Britanniæ Regis*, & Eadgarus circa annum 970, *Totius Albionis Monarchæ* nomine & titulo in quibusdam diplomatibus sunt usi. Et dum hæc recognoscimus, Rex Iacobus totius Insulæ Monarchiam propitio Numinis favore, & hæriditario jure, bonis omnibus applaudentibus, adeptus, ut hæc Insula, quæ una existit, in una ejus persona sub uno diademate, una lingua, religionis, legum, & juris formularum communitate, ad perennis felicitatis incrementum, & pristinæ inimicitiæ oblivionem, uno etiam esset nomine: nomen, titulum, & stylum Regis Magnæ Britanniæ sibi in omnibus, præterquam in juris formulis, edicto per Regno publicato, assumsit. *Anglia.*

Iam cùm Anglia diceretur hoc regnum, ad summum res Anglorum pervenerat, & ideò, ut circulus est mortalium, ad exitum properabat. Dani etenim complures annos littora nostra continuò infestantes, tandem miserrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

Quæ

Danorum origo. QVÆ Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat. A Dancionibus, quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde indesertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonessum se exonerasse, ego semper existimavi, donec Ionas Iacobus Venusinus nominis Danorum vestigia expressa in sinu *Codano*, & *Codanonia*, solerti indagine deprehendisset. Quæ nomina à Septentrionalibus crassiùs elata *Cdan*, & *Cdanonum*, Mela in *Codanum* & *Codanoniam* Latina incude efformavit, ut posteritas ex *Gdanum*, *Dansk*, ex *Knuto Canutum* molliùs procuderũt. Nec tamẽ ante Iustiniaini Imp. tempora, circa annum salutis nostræ 570. eorum nomen orbi innotuit, Tunc enim Galliam vastare cœperant, & rerum Anglicarum Latinis Scriptoribus *Wiccingi* dicti sunt, quod piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfrido, piratam denotat.

Danica vastatio. Circa Egberti tempora, anno Christi 800 nostra littora primùm infestarunt. Postea mare cœlo miscentes, multos annos per Angliã grassati, urbibus excisis, templis succensis, & agris vastatis, omnia barbara immanitate egerunt, rapuerunt, verterunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occuparunt. *Dangeld tributum.* Tributumque *Dangeld* dictum misello populo ad horum latrocinia reprimenda impositum, quod ut cujusmodi fuerit intelligas, hæc paucula legas velim, ex legibus nostris antiquis descripta. *Danigeldi* redditio propter piratas primitùs instituta est. Ad quorum quidem insolentiam

ſolentiam reprimendam ſtatutum eſt *Danigeldum* annuatim reddi, ſcilicet 12 denarios ex unaquaque *hida* totius patriæ. De hoc *Danigeldo* libera & quieta erat omnis eccleſia, quia magis in eccleſiæ confidebant orationibus, quàm in armorum defenſionibus.

Verùm cum Alfredum Occidentalium Saxonum regem jam aggrederentur, ille victricibus armis non ſolùm à ſuis repulit, ſed etiam Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit: filiuſque ejus Edwardus Senior Orientalem Angliam, profligatis Danis, ſibi ſubjecit: uti & Adelſtanus ejus filius nothus pleno ad victorias gradu multa Danorũ cæde Northumbriam debellavit, Daniſque tanto terrore in ſtitit, ut vel è regno exceſſerint, vel ſe dediderint. Cùm autem Ethelredus, vir languido animo, regnaret, Dani ejus ignavia freti claſſicum denuò cecinerunt, regionemque populati, adeò inſolenter ſe geſſerunt, ut Angli conjuratione inita, una nocte Danos omnes per Angliam ad unum occiderint, rati hac ſanguinis effuſione ſe Danicum incendium reſtincturos. *Anno* 1012. Verùm Sueno Danorum Rex hac ſuorum cæde irritatus, numeroſo exercitu Angliam invaſit, Ethelredum fugavit, totumque regnum ſibi ſubjecit; filioque Canuto reliquit, qui varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio ejus Edmondo conflictatus, duos filios ſucceſſores habuit, Haraldum ſcilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum jugo excuſſo, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim Ethelredi ex ſecunda uxore filius

regiam recuperavit dignitatem. Iam Anglia respirare cœperat, sed protinùs, ut inquit ille, *mores rebus cessere fœcundis.* Sacerdotes erant inertes, somni pleni, & imperiti, populus luxu solutior torpescebat, disciplina intermortua jacebat, innumeris vitijs Resp. quasi ægra intabescebat, superbia autem, cujus pedissequa exitium, maximè invalescebat. Et ut de illo tempore loquitur Gervasius Dorobernensis: *Sic ad mala perpetranda festinabatur, ut nescire crimina, crimen esse videretur.* Quæ omnia planissimè excidium præcinuerunt.

NORMANNI.

Normannorum origo, & nomen. HI à Septentrionali plaga, unde devenerunt, sic dicti; nam *Nord-manni* nihil aliud significat quàm *Viri septentrionales.* quo etiam sensu *Nordleudi,* id est *Populus septentrionalis,* appellantur. Caroli Magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam piraticam tanta atrocitate exercuerunt, ut cùm Carolus ille Magnus vidisset prædatorias eorum naves in Mari Mediterraneo, effusis lachrimis ingemuerit, & dixerit, *Contristor quod me vivente ausi sunt hoc littus attingere. Prævideo quanta mala meis posteris sint facturi:* & etiam in publicis Ecclesiarum supplicationibus, sive Litanijs, fuerit postea adjectum, *A furore Normannorum libera nos Domine.* Eoque Francos adegerunt, ut Carolus Calvus Hastingo Normanno archipiratæ Carnutum Comitatum, ad hominem deleniendum, dederit: Carolus Crassus Godfredo Normanno partem Neustriæ cum filia in matrimonium concesserit.

ſerit. Deinde verò vi & armis juxta Sequanæ oſtium ſibi ſedes poſuerunt in regione quæ priùs *Neuſtria* corruptè dicta erat, quod pars fuerat Weſtraſiæ, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interjacet. Quod poſtea ab illis *Normannia*, quaſi Septentrionalium virorum regio appellatum eſt, cum Carolus Simplex Rolloni eorum Principi è ſacro baptiſmatis fonte ſuſcepto confirmaſſet clientelari jure tenendum, filiamque in uxorem dediſſet. Hic Rollo, ut legitur in veteri manuſcripto Monaſterij Andegavenſis, cùm comites illum admonerent, ut pedem Regis acceptatione tanti beneficij oſcularetur, lingua Anglica reſpondit: *Ne ſe by God.* quod interpretantur, *Non per Deum*. Vnde Normanni adhuc vocantur *Bigodi*. Et hinc fortaſſe eſt quod hypocritas & ſuperſtitioſos Galli etiamnum *Bigots* appellitent.

Neuſtria.

Rollo Dux Normanniæ.

Bigod.

Ex hoc Rollone natus eſt Guilielmus cognomento *Longa ſpata*, à longo quem geſtavit enſe: Guilielmo Richardus ejus nominis primus, cui filius, & ex filio nepos eodem nomine ſucceſſere. ſed Richardo III. ſine ſobole defuncto Robertus frater ſuffectus, qui ex amaſia Guilielmum illum progenuit, quem *Conquæſtorem*, & *Baſtardum* vulgò vocamus. Is cùm jam ætate maturus Normanniæ præeſſet, Edwardus Sanctus cognomento *Confeſſor* Rex Angliæ, è Saxonica ſtirpe ultimus, in cœleſtem patriam cum ſummo ſuorum deſiderio emigravit. qui ex Guilielmi cognata Emma, filia Richardi eius nominis primi Ducis Normanniæ natus, in Normannia

Guilielmus Conquæſtor, Dux Normanniæ & mox Angliæ Rex,

Edwardus Confeſſor, Rex Angliæ.

exul, eum successorem sibi fore promiserat. Verùm Haroldus Godwini filius, domus Regiæ Major, regnum occupavit, quem ut exturbarēt hinc Tosto frater, illinc Normanni, omnem moverunt lapidem. Verùm cùm ille Tostonem fratrem, & Haroldum Norwegiæ regem, quem in belli societatem Tosto sibi adiunxerat, justo prælio non incruenta victoria prope *Stamfordbrig* in Eboracensi agro peremisset: ecce vix novem interjectis diebus, GVILIELMVS ille cognomento *Bastardus*, Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus; magno conscripto exercitu, in Angliam inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim convertit Haraldus, lassato licèt milite, rebusque superiori bello omninò accisis. Haud procul ab *Hastings* concurritur, ubi Haroldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto. Guilielmus victor protinus infesto agmine per Wallingfordiam Londinum petit, admissusque Rex inauguratur, utpote cui, ut ipse ait, *Regnum Dei providentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati gloriosi regis Edwardi concessum.* Quanquam si historiæ S. Stephani Cad o mensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit: *Neminem Anglici regni constituo hæredem, sed æterno Conditori, cujus sum, & in cujus manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hæreditario jure possedi, sed diro inflictu, & multo effusione sanguinis humani perjuro regi Haraldo abstuli, & interfectis vel fugatis fautoribus ejus, dominatui meo subegi.*

Victor

Victor Guilielmus, in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, caussasque Gallicè disceptari jussit: exclusis hæreditate avita Anglis, agros & prædia militibus suis assignavit, ita tamen ut dominium directum sibi reservaret, obsequiumque clientelari jure sibi & successoribus devinciret, id est, ut omnes in *Feudo*, sive fide teneret, & nulli præter Regem essent veri domini, sed potiùs fiduciarij Domini & possessores. Sigillum etiam sibi aptavit, in cujus altera parte inscribitur, *Hoc Normannorum Guilielmum nosce patronum*, in altera verò, *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem.* Quinetiam (ut habet Guilielmus Malmesburiensis) Laicorum potentia subruta, stabili firmavit edicto, ut nullum Anglicæ gentis Monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. unde factum ut eo defuncto, indigenæ advenas leviter expellerent, sibique antiquum jus vindicarent. *Sigillum Guilielmi Conquæstoris.*

Hæc ubi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempestatem, quæ impendebat, avertere, & sibi quietem vel pecunia redimere. Quæ etiam firmata videatur. Iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Remp. optimis legibus temperandam se totum contulit. Nam ut auctor est, qui eo tempore floruit, Ingulphus: *Hominim sibi facere, & fidelitatem jurare omnem Angliæ incolam imperavit, totam terram descripsit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem ejus, & possessorem scivit,*

 nec

Domesday booke, liber scriptus judiciarius Gervasio Tilburiēsi. *nec lacus, nec locus aliquis, quin in Regis rotulo extitit descriptus. Iste rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sui generalitate, quod omnia tenementa totius terræ integrè continuit, DOMESDAY cognominatur.*

Quod verò Polydorus Virgilius scribit Guilielmum illum Victorem duodecim-virorum judicium primum induxisse, nihil à vero alienius: multis enim ante annis in usu fuisse certissimum est ex legibus Ethelredi Nec erat sanè cur *terribile judicium* vocaret: E populo enim XII. viri liberi & legales è vicinia ritè evocantur, hi jurejurando obligantur verè de facto sententiam dicere. Advocatos coram tribunali utrimque differentes, & testes audiunt; inde acceptis utriusque partis instrumentis concluduntur, & sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè periculum sit ne ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se convenerint, quod ubi coram judice pronuntiaverint, ille de jure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi majores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tum ad corruptelas evitandas, & affectus intercludendos existimarunt,

XII. virorum judicium, Anglis jurei de 12

Normānorum bellica virtus.

Quantum veró virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quod inter belicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredus enim Richardi Ducis Normanniæ ejus nominis secundi nepos, ejusque posteri res præclaras in Italia gesserunt, & profligatis è Sicilia Saracenis regnum constituerunt.

Vnde

Vnde Siculus Historicus ingenuè agnoscit Siculos Normannis acceptum referre quod in solo patrio permanent, quod liberè vivunt, & quod sunt Christiani. In terra etiam Sancta bellica eorum virtus singulari cum laude inclaruit. *Th. Fazellus lib.6. Decadis posterioris.*

Atque hi sunt qui Britanniam insederunt populi; é quibus super sunt Britanni, Saxones sive Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti.

BRITANNIÆ DIVISIO.

Vetustissima Britanniæ divisio illa pluribus eruditis videtur, quæ est apud Ptolemæum, in Britanniam MAGNAM, & PARVAM. Verùm pace tantorum virorum, illo loco hanc nostram Insulam, Britanniam MAGNAM, & Hiberniam PARVAM vocare videtur. Recentiores tamen quidam citeriorem hujus Insulæ partem ad Meridiem *Magnam* vocarũt, & ulteriorem illam ad Septentriones *Parvam*. Cùm autem ulteriorem illam plagam neglexerint Romani, quia illis utilis esse non poterat, nec ferax: termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem duplicem fecerunt, & Angliæ partem citeriorem cum Wallia, SUPERIOREM: ulteriorem & Septentrionalem, INFERIOREM dixerunt: ut ex Dione colligitur. Hanc divisionem à Severo Imp. factam fuisse existimo, quem Herodianus prodit, Britanniæ rebus ordinatis, totius Provinciæ admistrationem inter duos Præfectos divisisse. *Britannia Magna & Parva. lib.2.c.6. Appianus. Superior & Inferior Lib. 55.*

Postea in tres partes Britanniæ provinciam descripserũt Romani, videlicet in MAXIMAM *Triplex.*

CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM, & BRITANNIAM SECVNDAM: quas ex Episcopis, & Dioecesibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius enim Pontifex apud Gratianum innuit, illis in urbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim Præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia; Provinciam quam nunc vocant *Cantuariensem* (eò enim Londinensis sedes translata) Britanniam *Primam* constituisse: *Walliam*, quæ Episcopo Vrbis Legionum paruit, Britanniam fuisse *Secundam*: Provinciam verò *Eboracensem*, quæ tum ad limitem pertinuit, fuisse *Maximam Cæsariensem*, existimo.

Distinct. 89. c. 1.

Quinque-partita.

Subsequente ætate, Britanniam quinque-partitam fecerunt; & *Britannia Prima* dicta fuit omnis regio Australis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamisim & Sabrinianum fretum interjacet. *Britannia secunda*, quæ nunc *Wallia*. *Flavia Cæsariensis*, quæ à Tamisi ad Humbrum porrecta fuit. *Maxima Cæsariensis*, quæ ab Humbro ad Tinam fl. sive Vallum Severi. *Valentia* quæ ad Vallum juxta Edenburgum, quam Scoti *Gramesdike* vocant, ubi Romani Imperij limes ultimus. Maxima Cæsariensis, & Valentia à Consularibus, reliquæ tres à Præsidibus administrabantur.

Romanorũ Pentarchia in Heptarchiã Saxonum.

Demùm vero, barbaris undiq; insultantibus, ea pars quæ ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* scilicet & *Pictorum* concessit, et *Pentarchia* Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Provinciam enim Romanorum universam, præter Walliam, quam Britanno-

tannorum reliquiæ occuparunt, in ſeptem regna deſcripſerunt, *Cantium* ſcilicet, *Southſexiam, Eaſt-Angliam, Weſtſexiam, Northumbriam, Eaſtſexiam,* & *Merciam.*

CANTII regnum continebat Comitatum *Cantij,*

SVSSEXIAE, ſive Auſtralium Saxonum regnum, Comitatus *Suthſexiæ & Suthreiæ,*

EASTANGLIAE, ſive Orientalium Anglorum regnum, Comitatus *Northfolciæ, Suthfolciae, Cantabrigiae,* cum Inſula *Ely.*

WESTSEXIAE, ſive Occiduorum Saxonum regnum, Comitatus *Cornwalliæ, Devoniæ, Dorſetiae, Somerſetiae, Wiltoniae, Southantoniae, Bercheriæ.*

NORTHVMBRIAE regnum, Comitatus *Lancaſtriae, Eboraci, Dunelmiae, Cumbriæ, Weſtmorlandiæ, Northumbriæ,* & regiones Scotiæ uſque ad Edenburgi fretum.

EASTSEXIAE, ſive Orientalium Saxonum regnum, Comitatus *Eſſexiæ, Middleſexiæ, Hertfordiæque* partem.

MERCIAE denique regnum continebat Comitatus *Gloceſtriæ, Herefordiae, Wigorniae, Warwici, Leiceſtriae, Rotelandiæ, Northantoniæ, Lincolniæ, Huntingdoniæ, Bedfordiæ, Buchinghamiæ, Oxinfordiæ, Staffordiæ, Derbiæ, Salopiæ, Nottinghamiæ, Ceſtriæ, Hertfordiæque* partem alteram.

Necdum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diviſa, ſed in quaſdam regiunculas cum ſuis *Hidis*. *Hida* autem, ut nonnullis *Hida.* placet, eſt tantum terræ, quantum aratrum uno anno colere poteſt: ut alijs, quatuor virgata

 terræ.

terræ. Poſtea cùm ſolus Alfredus rerum potiretur, ut Germani majores noſtri, teſte Tacito, jura per pagos vicoſque reddebant, & centeni ex plebe Comites ad rem adminiſtrandam adjungebantur: ſic ille primus Angliam in Comitatus diviſit: Comitatus porrò in Centurias, id eſt *Hundreds*, & Decimas, id eſt *Tithings*, diſtribui fecit, præcepitque ut omnis indigena in aliqua eſſet Centuria, & Decima. Præfectos etiam provinciarum in duo officia diviſit, Iudices, nunc Iuſtitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura & induſtria tanta pax brevi per totam Provinciam effloruit, ut ſi viator quantamcunque ſummam pecuniæ in campis, vel publicis compitis veſperi demiſiſſet, manè, vel poſt menſem rediens, integram & intactam videret.

Ingulphus.

Hos Comitatus (quos vel Conventus, vel Pagos propriè & Latinè voces) nos peculiari vocabulo *Shyres* appellamus, à *Scyre* Saxonica dictione, quæ partire, & dividire ſignificat: primaque diviſione tantùm XXXII. numerabantur. Anno enim à Chriſto nato 1016. Ethelredo regnante, non plurès fuiſſe Malmeſburienſis refert, eaque tempeſtate pro legum varietate hi Comitatus diviſi erant. Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduorum ſcilicet Saxonum, quam *Weſtſaxenlage*, Danorum, quam *Denelage*, & Merciorum, quam *Merchenlage* dixerunt. Ad occiduorum Saxonum legem ſpectarunt novem Comitatus. Ad Danorum quindecim. reliqui octo Merciorum legem ſequebantur. Cùm autem hujus regni cenſum ageret

Shyres.

Angliæ diviſio pro ratione legum.

ageret Guilielmus Primus, XXXIX. Comitatus, ut habet Polychronicon, numerabantur. Acta tamen publica dumtaxat XXXIIII. percensent, quod *Northumbria, Westmorlandia*, & *Cumbria* tunc temporis paruerint Scotis, ut quidam volunt, *Dunelmia* verò & *Lancastria* vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracensi agro comprehensæ. Verùm postea in numerum additæ, XXXIX Comitatuum numerum compleverunt: quem hodie habemus, & paullò superiùs recensuimus. Quibus accedunt XIII plures in *Wallia*, quorum sex fuerant tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria auctoritate instituit Henricus Octavus.

Angliae Comitatus XXXIX

Walliæ Comitatus XIII.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, Præfectus regis, quem *Lieutenant* vocant, ne quid detrimenti Resp. capiat, constituitur. Hujus prima institutio ab Alfredo Rege repetenda videatur, qui custodes regni singulis Comitatibus constituit. Quos postea Henricus III. restituit, *Capitaneosque* dixit.

Angliæ politia.

Præfectus, seu Vicarius Regius.

Singulis verò annis, ex minoribus nobilibus incolis aliquis præficitur his Comitatibus, quem Vicecomitem, quasi Vicarium Comitis, & nostro lingua *Shiriffe*, id est Comitatus præpositum vocamus, qui etiam Comitatus vel Provinciæ Quæstor rectè dici potest. Ejus enim est publicas pecunias Provinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præsto adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt (Iudices enim apud nos juris

Angliae Vicecomites, vulgò Shiriffes, et eorum officium.

XII Viri.

ris solùm, non facti sunt judices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. Constituuntur etiam in singulis Comitatibus quidam *Pacis Iustitiarij*, qui de *murdris*, *felonijs*, *transgreßionibus*, ut vocant, & multis alijs delictis cognoscunt. Ad hæc Rex quotannis duos ex Iustitiarijs Angliæ in quemlibet Comitatum emittit, ut de incarceratis sententiam ferant, & *Gaolam*, ut juridico verbo utar, deliberent.

Iustitiarij Pacis.
Iustitiarij ad Assisas.

Quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem attinet, duas nunc habet Anglia Provincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Eboracensem. Quibus subsunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Inter hos primum locum habet Cantuariensis, secundum Eboracensis, tertium Episcopus Londinensis, quartum Dunelmensis, quintum Wintoniensis, reliqui ut consecratione priores, ita loco potiores. Siquis autem ex alijs Episcopis fuerit Regi Secretarius, locum quintum suo jure sibi vendicat. Sunt præterea in Anglia Decanatus XXVI. é quibus XIII in majoribus Ecclesijs, monachis exturbatis, ab Henrico Octavo fuerunt instituti. Archidiaconatus LX. Dignitates & Præbendæ DXLIIII. Numerantur porrò Parochiales Ecclesiæ sub Episcopis 9284. è quibus 3845. sunt Appropriatæ, ut habetur in Catalogo Regi Iacobo nuper exhibito, quem subjúgam. Ecclesiæ verò Appropriatæ dicuntur, quæ Papali intercedente auctoritate, cum Regis, & Episcopi Diœcesios consensu, Monasterijs,

Parochiarum in Anglia numerus.
Ecclesiæ Appropriatæ

rijs, Epiſcopatibus, Collegijs, & Hoſpitalibus exiliter dotatis, certis conditionibus colligatæ, vel ut Formularij loquuntur, unitæ, annexæ, & in perpetuum incorporatæ ſunt: quæ poſtea, ſubverſis Monaſterijs, magno Eccleſiæ damno, Feuda facta fuerunt *Laicalia*.

DIOECESES.	ECCLESIAE *Parochiales.*	Appropriatæ.	*Angliae Diœceſes.*
CANTVARIENSIS	257	140	
Londinenſis	623	189	
Wintonienſis	362	131	
Coventrẽſis, & Lichfeld	557	250	
Sariſburienſis, ———	248	109	
Bathoniẽſis & Wellenſis	388	160	
Lincolnienſis, ———	1255	577	
Petroburgenſis, ———	293	91	
Exonienſis ———	604	239	
Gloceſtrenſis, ———	267	125	*In Provincia*
Herefordenſis, ———	313	166	*cia Cantu-*
Norwicenſis, ———	1121	385	*arienſi:*
Elyenſis, ——— ———	141	75	
Roffenſis, ———	98	36	
Ciceſtrenſis, ———	250	112	
Oxonienſis ———	195	88	
Wigornienſis ———	241	76	
Briſtolienſis ———	236	64	
Menevenſis ———	308	120	
Bangorenſis ———	107	36	
Lhandaffenſis ———	177	98	
Aſaphenſis ———	121	19	

Pecu-

Pèculiares in Provincia Cantuarienſis ——	57	14
Summa Provinciæ Cantuarienſis	8219	3303.
EBORACENSIS.	581	336
In Provincia Eboracenſi. Dunelmenſis ——	135	87
Ceſtrenſis ——	256	101
Carleolenſis ——	93	18
Summa Provinciæ Eboracenſis	1065	592
Summa totalis in utraque Provincia.	9284	3845.

Monaſteria. Fuerunt etiam regnante Henrico Octavo Domus religioſæ, ſcilicet Monaſteria, ſive Abbatiæ, & Prioratus numero 645. è quibus cùm Papæ Clementis VII. permiſſu 40. fuiſſent ſuppreſſæ in gratiam Cardinalis Wolſæi, è cujus libro anno 1520 deſcripto, (licèt à Catalogo præcedente aliquatenùs diſcrepet, et 9407 Parochiales Eccleſias numeret) ego numerum Eccleſiarum ſingulis Comitatibus ſubjunxi, ſtatim circa annum 36 Henrici Octavi, in Remp. Angliæ Eccleſiaſticam quaſi torrens rupto aggere irruit, qui gentis Eccleſiaſticæ partem maximam, cum pulcherrimis ædificijs funditùs proſtravit. Nam quod Papa Cardinali, Rex ſibi cum Parlamenti aſſenſu permiſit. Vnde anno 1536. ſingulæ religioſæ Ædes cum facultatibus omnibus,

bus, quæ in reditibus annuis 200. libras, vel minus habuerunt, numeroque erant 376. Regi fuerunt concessæ. Et anno insequenti, specioso eruendæ superstitionis obtentu, reliquæ cum Collegijs, Cantarijs, & Hospitalibus, Regis arbitrio fuerunt permissæ. Quo tempore censitæ fuerunt religiosæ Ædes superstites 605. Collegia, præter ea in Academijs 96. Hospitalia 110. Cantariæ & liberæ Capellæ 2374.

ORDINES ANGLIÆ.

Quod ad Reipublicæ nostræ divisionem attinet, constat ex Rege, sive Monarcha, Nobilibus, Civibus, Ingenuis, quos *Yeomen* vocamus, & Opificibus.

Rex, quem majores nostri *Coning*, & *Cyning* (in quo nomine & potentiæ & scientiæ inest significatio) nos contractiùs *King* appellamus, supremam potestatem & merum imperium apud nos habet, nec in Imperij clientela est, nec investituram ab alio accipit, nec præter Deum superiorem agnoscit, Majestatisque jura sua habet longè plurima, Sacra Sacrorum, & Individua Iurisprudentes eruditi, Prærogativas Regias vulgus appellat. Horum alijs lege scripta, alijs consuetudinis jure, quod tacita omnium voluntate sine lege vetustas comprobavit, Rex gaudet meritissimè, cum omnium domos illius vigilia, omnium otia illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio tueatur.

Rex. *Seneca.*

Secundus à Rege est filius ejus primogenitus, qui apud majores nostros Anglo-saxones sua lingua

Princeps.

lingua *Ætheling* id est *Nobilis*, & Latinè *Clyto*, à Græco Κλύτος id est inclytus, erat appellatus. Post Normannicam victoriam, non alius, quod sciam, illi assignatus erat titulus honorarius, quàm singulariter *Filius Regis, & Primogenitus Regis Angliae*, donec Edwardus Primus filium Edwardum nomine *Principis Walliae & Comitis Cestriae* ad Comitia Parlamentaria evocavit. Verùm Edwardus III. Edwardum filium Cornubiæ Ducem creavit, pauloq; post eundem Principis Walliæ titulo solemni investitura adornavit. Ex quo tempore Regis filius primogenitus Cornubiæ Dux natus censetur. Vtque destinati Romani Imperij successores *Principes Iuventutis, Caesares, Nobiles Cęsares, & Cæsares Nobilißimi*; Græci *Despotæ*; Gallici Regni *Delphini*; Hispani *Infantes* dicti: ita Anglici *Principes Walliæ* jam inde nuncupati fuerunt; permansitque hic titulus usque ad Henrici Octavi tempora, cùm Wallia Regno Angliæ plenè fuit adunata. Iam verò cum divisa olim Britanniæ regna in unum auspicijs Iacobi Regis potentissimi coalescant, ejus filius primogenitus *Princeps Britanniæ Magnæ* appellatur.

Nobiles verò nostri dividuntur in Majores & Minores. Nobiles majores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario jure his titulis gaudent, vel ijsdem virtutis ergò à Rege exornantur.

Dux. Dux primus est post Principem dignitatis titulus. Hoc primùm nomen erat officij, non honoris. Honorarius titulus esse cœpit sub Othone Magno circa annum 970. Ille enim ut sibi

arctiùs

arctiùs viros bellicosos & prudentes astringeret, *Regalibus*, quæ dixit, insignivit. Hæreditarius titulus serius esse cœpit in Gallia. In Anglia verò, Normannico tempore, cùm ipsi Normannici Reges Normanniæ Duces essent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creavit *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam argenteam.* Idem Rex in Parlamento filios suos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lancastriæ *per cincturam gladij, imposito captibus pellito pileo, cum circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita creavit.* Iam inde plures hæreditarij apud nos Duces subinde creati sunt, cum ejusmodi verbis in Charta. *Nomen, titulum, statum, stilum, locum, sedem, praeminentiam, honorem, auctoritatem, dignitatem, Ducis N. damus & concedimus, atque per gladij cincturam, cappæ & circuli aurei impositionem in capite, & traditionem virgæ aureæ realiter investimus.* *Duces creandi ritus.*

Marchio, id est si verbum spectes, *Præfectus limitaneus*, secundùm à Duce honoris locum habet. Hic titulus seriùs ad nos pervenit, nec ante Richardi II. tempora cuiquam delatus est. Ille enim Robertum Vere Oxoniæ Comitem, delicias suas, Marchionem Dubliniæ designavit, merumque erat honoris nomen. Nam qui antea limitibus præfuerant, *Lord Marchers* vulgò vocabantur, & non *Marquesses*, ut nunc vocamus. A Rege verò creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatis impositionem, Chartamq; traditam.* *Marchio.*

Comites, qui tertium locum tenent, à majoribus nostris Germanis habuisse videamur. Illis *Comites.*

enim olim, ut auctor est Tacitus., *Comites erant, qui Principibus consilium, & auctoritas semper adessent.* A Romanis tamen ad nos devenisse existimant alij. Imperatores enim adulto jam Imperio domesticum quendam Senatum circa se habere incoeperunt, qui Caesaris Comitatus appellatus, & ipsi, quorum consilio utebantur, Comites dicti. Constat sanè ante Constantinum Magnum Comitis nomen, ut dignitatem denotaret, in usu non fuisse. Hic autem, cùm Imperij Romani formam novis distinctionibus mutaret, Comitis titulum honorarium sine administratione primùm instituit: eratqne Comitiva facultas quaedam & privilegium, Principem in Palatio quoque & locis secretioribus comitandi. Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione concessit, & vicissim, qui in magistratu essent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem ab eo tempore significavit, initio temporariam, postea vitae aequalem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna distribueretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones nostri, quos sua lingua *Ealderman*, eos Latinè Comites & Consules dixerunt: eosdemque *Eorlas*, id est *honoratos*, sua lingua *Dani* vocarunt, quo nomine emollito *Earles* hodie nobis appellantur. Diuque sanè & simpliciter hoc nomine nuncupati sunt; tandem loci etiam adjectione, cui cum auctoritate praeerant. Verùm cùm Guilielmus Normannus jam victor summam rerum in hoc regno administraret, Comites coeperunt esse feudales, haereditarij, & patrimoniales. Creabantur olim nulla

Comitiva quid.

la

la adhibita ceremonia. Ioannes autem Rex, quantum ego observavi, gladij cincturam primus adhibuit. Seculo subsequenti accessit impositio pilei, cum circulo aureo, qui nunc in coronam radiatam mutatur, & trabea honoraria. Quæ tria, videlicet gladius cum cingulo, pileus cum corona, & trabea honoraria hodie præferuntur à singulis Comitibus illi qui Comes creandus, & inter duos Comites trabeis etiam honorarijs indutos ad Regem in solio sedentem introducitur in supertunica, ubi in genua nixus, dum Codicilli creationis leguntur, ad hæc verba: *Ipsum N. in Comitem N. erigimus, creamus, insignimus &c.* trabea á Principe superinducitur, gladius ad collum appenditur, pileum cum corona capiti imponitur, & creationis Codicilli, cùm prælecti sunt, in manum traduntur. Quod autem inolevit, ut qui Comes fit creandus, si Baro antea non fuerit, in Baronem priùs erigatur, novum & nuperum est, & ab Henrici VIII temporibus usurpatum. Inter Comites longè honoratissimi erant illi qui Comites Palatini sunt dicti, Vt enim *Palatinus* commune erat nomen omnibus qui officijs in Regis palatio fungebantur: ita *Comes Palatinus* titulus erat dignitatis delatus ei qui fuerat antè Palatinus, cum regali quadam auctoritate judicandi in suo territorio.

Comitum creandorum ratio.

Palatinus. Comes Palatinus.

Post Comites Vicecomites ordine sequuntur, *Vicounts* nos vocamus. Hæc vetus officij, sed nova dignitatis appellatio, & Henrici VI tempore apud nos primùm audita.

Vicecomites

Inter Nobiles Majores proximum locum obtinent

Barones,

tinent *Barones*. Iſidorus, & Vetus Grammaticus, quorum opinionem libens amplectar, *Barones* mercenarios milites eſſe volunt. Nominis etymologiæ, quas nonnulli procuderunt, mihi parum arrident: ſed illa è Germanica lingua potior, quo *Bar* liberum & ſui juris ſignificat. Quo tempore hæc appellatio in hanc Inſulam devenerit non mihi compertum. Britanni pro ſua non agnoſcunt. In Anglo-ſaxonicis legibus nuſquam comparet. Danis verò liberi Domini, cujuſmodi hodie Barones hi ſunt, *Thani* dicebantur, & hodieque dicuntur. In fragmento legum Canuti Regis Anglorum & Danorũ prima apud nos eſt Baronis mentio, quantum ego obſervavi, nam utcumque hic varient exemplaria, tamen Barones innuiſſe certum eſt è legibus Guilielmi Conquæſtoris, quarum hæc ſunt verba: *Exercitualia ita ſint moderata, ut tolerabilia ſint. Vironis ſive Baronis Regis, qui eſt proximus ei, quatuor equi, duo cum ſellis, & duo ſine ſellis, duo gladij, quatuor lanceæ, & totidem ſcuta, galea una, & lorica una,*
† *Mancuſæ necnon & L. mancæ* † *auri.* Necdum tamen magni
fortè, id eſt honoris erant, illis enim temporibus Comites
30 *denarij.* nonnulli ſuos ſub ſe Barones habuerunt, meminique me legere decem fuiſſe Barones ſub Comite, & totidem Capitaneos ſub Barone. Etiam melioris notæ cives *Barones* vocabantur, cives enim Warwicenſes, item Londinenſes, & quinq; Portuum incolæ eo nomine gaudebant. Deinceps ut Romæ olim Senatores è cenſu eligebantur, ſic Barones apud nos habiti fuerunt qui per integram Baroniam terras ſuas tenebant. Ipſaque Baronum multitudo perſuadet

tales

tales fuisse Dominos qui in sua ditione jus dicere possent, cujusmodi apud Germanos *Freyherrn* dicuntur. Plenaque honoris illa appellatio sanè tunc erat. Sed ad summum honorem pervenit ex quo Rex Henricus III. ex tanta multitudine optimos quosque rescripto ad Comitia Parlamentaria evocavit. Inde illi soli regni Barones censebantur, quos summonitionum, ut vocant, rescriptis Reges ad Comitia evocabant: donec Richardus II Ioannem de Beauchamp de Holt, Baronem de Kiderminster diplomate suo creavit. Exinde siquidem Reges diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis, & trabea honoraria imposita hunc honorem sæpe detulerunt. Hodieque hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per rescripta *summonitionis* sunt in usu: & qui sic creati, vocantur *Barones Parlamenti, Barones Regni, & Barones honorarij*, ad differentiam eorum qui adhuc ex veteri illa Baronum formula vulgò *Barones* vocantur. Hi Parlamentarij Barones, omnes sunt Regni Angliæ Pares, Proceres, Magnates, & Consiliarij nati, suasque habent immunitates & privilegia, scilicet ut non nisi Parium judicio in criminalibus sistantur, ut ad jus-jurandum non adigantur, sed sufficiat ut pro honore protestentur, & alia plurima. *Barones Regni.*

Præter hos duo Archiepiscopi, & omnes Angliæ Episcopi Barones etiam sunt Regni, sive Parlamentarij, ut avorum memoria quidam etiam è Cœnobiarchis. Rex enim Guilielmus primus, Episcopatus & Abbatias, quæ Baronias tenebant in pura & perpetua eleemosyna, & *Episcopi Barones.*

eatenus ab omni servitute sæculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, irrotulans singulos Episcopatus & Abbatias. pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus hostilitatis tempore à singulis voluit exhiberi. Iam inde Ecclesiastici illi omnibus quibus cæteri Regni Barones gavisi sunt immunitatibus, nisi quod a Paribus non judicentur, sed in caussis sanguinis Duodecim viris juratis quó ad factum judicandi relinquantur.

Valvasores *Vavasores*, sive *Valvasores*, proximum post Barones locum olim tenuerunt, quos à *Valvis* Iuridici deducunt. Franci, cùm in Italia rerum potirentur, *Valvasores* illos dixerunt, qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebisve partem acceperant. Rara hæc fuit apud nos dignitas, & siqua fuit, jam olim paulatim desijt.

Nobiles minores. Nobiles minores sunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò *Generosi*, & *Gentlemen* dicuntur.

Equites, sive Milites. Equites, qui & Milites Latinè Anglis Iurisconsultis, apud omnes ferè gentes ab equis nomen invenerunt, *Cavalieri* enim Italis, *Cavalleros* Hispanis, *Reiter* & *Ridders* Germanis, *Chevaliers*, Gallis, *Margogh* Cambro-britannis ab equitando dicuntur, Anglis solummodò *Knightes* vocantur, vocabulo quod antiqua Anglorum, uti & Germanorum lingua, ministrum, sive servientem & juvenem promiscuè significat. Vnde autem *Milites* Latinè apud nos dicti fuerint, vix video. sed si quid hac in re video, illi sic primò appellati fuerunt, qui prædia beneficiaria, sive feuda tenuerunt, ut militarent. *Feuda* enim illa

milita-

militaria dicta fuerunt, & qui alibi *Feudatarij*, hic *Milites* dicebantur, ut Milites Regis, Archiepiscopi Cantuariensis &c. quod ea lege prædia ab illis accepissent, ut illis militarent, fidemque & hominium præstarent; cùm alij qui pro solidis militarent, *Solidarij* & *Servientes* appellarentur. *Solidarij*. Cæterùm hi, sive Milites, sive Equites appellare libet, quadruplici sunt apud nos discrimine, honoratissimi autem habentur illi ordinis *Georgiani*, *Garterij*, sive *Periscelidis*, secundi *Bancretti*, tertij *Balnei*, & quarti, qui simpliciter nostra lingua *Knightes*, Latinè *Equites aurati*, sive *Milites* sine additione dicuntur. De Georgianis suo loco ad Windesoram, De reliquis nunc paucula. *Quadruplex apud Anglos Equitum genus.*

Baneretti nomen habent a vexillo. concessum enim illis erat militaris virtutis ergò quadrato vexillo, perinde ac Barones, uti, unde & *Equites Vexillarij* verè à nonnullis vocantur, & Germanis *Baner-herrn*. Horum antiquitatem ultra Edwardi tertij tempora, cùm Angli bellicis laudibus abundarent, repetere non possum, ut tunc primùm excogitatum hunc titulum honorarium in bellicæ virtutis præmium credam. Posterioribus verò temporibus qui ad hunc honorem evehendus, vel ante prælium, vel post, gestans signum oblongum, in quo ejus depinguntur insignia, inter duos seniores Equites, præeuntibus Tubicinibus & Heraldis, coram Rege adducitur, qui bene ominatus jubet insigni extremitatem abscindi, ut ex oblongo, vexillum fiat quadratum. *Bancretti.*

De Equitibus Balnei nihil antiquis mihi legenti hactenus occurrit, quàm Henricum Quar- *Equites Balnei.*

tum Angliæ Regem ea die qua inauguratus in arce Londinensi, quadraginta sex Armigeros, qui præcedente nocte vigilassent, & balneo usi essent, Equites creasse, singulis tunicas virides ad talos demissas cum manicis strictis, & *Mineveria* pellitas donasse, eosque gestasse ad humerum sinistrum duplicem funiculum ex albo serico cum torulis dependentibus. Nostris autem temporibus qui ad hunc ordinem suscipiendum à Rege evocantur, pridie quàm creantur, hereiniticam vestem cinericiam cum cucullo, pileolo lineo & ocreis induti sacra devoti accedunt, ut militiam suam, quasi Deo inprimis militaturi, auspicentur: unà cœnant, singulisque ministrant duo Armigeri & puer assecla, à cœna in cubiculum se recipiunt, ubi paratur singulis lectulus cum velarijs rubris, Armisque suis gentilitijs affixis, & juxtà vas balneatorium linteis opertum, in quo cùm se Deo commendaverint, se abluunt, ut deinceps corpore animoque mundo esse admoneantur. Postridie bene manè instrumentorum Musicorum sono excitantur, easdemque vestes induunt. Tunc Angliæ Constabularius, Marescallus & alij eos accedunt, nominatim suo ordine evocant, & jusjurandum proponunt, scilicet ut Deum ante omnia colant, Ecclesiam defendant, Regem honorent, ejus jura propugnent, viduas, virgines, orphanos tueantur, & injuriam quantum poterunt, propulsent. Hæc cùm juraverunt, ad sacra matutina Regijs Musicis & Heraldis præeuntibus deducuntur, atque ab ijsdem in cubicula reducuntur, ubi heremiticas vestes exuti, chlamy-

Et eos creandi ratio.

dem

dem holosericam rutilo Martis fulgore relucentem, & galerum candidum candidis plumis super pileum lineum induunt, chirothecas candidas funiculo chlamydis colligant. Equos sella & ephippijs scorteis nigris albo interstinctis, & cruce fronti præfixa instructos conscendunt. Ante singulos suus assecla eques gestat gladium capulo inaurato, ad quem dependent aurea calcaria, utrimque Armigeri obequitant. Hac pompa tubis antè clangentibus ad Aulam Regiam itur, ubi cùm ad Regis præsentiam à duobus senioribus Militibus deducuntur, Regis Camerario assecla baltheum cum gladio dependenti tradit, ille summa cum reverentia Regi, qui Militem transversim eo cingit, iubetque duos seniores Equites calcaria imponere. Inde omnes unà prandent, ad idem mensæ latus assidentes sub suo cujusque clypeo gentilitio affixo. Ad preces vespertinas sacellum adeunt, gladios ad altare offerunt, datoq; pretio redimunt. redeuntes verò primarius coquus ostenso cultro, ut se probos & fideles præstet Milites, admonet, alioquin se calcaria ignominiosè abscissurum.

Nunc de Militibus illis qui simpliciter *Knights* appellantur, & licèt ordine postremi, institutione tamen sunt primi & antiquissimi. Vt enim Romani virilem ætatem ingredientibus virilem togam donaverunt: ita majores nostri Germani suis Iuvenibus, quos armis tractandis idoneos judicarunt, arma donaverunt. Cùm autem hoc genus Iuvenes suá lingua, ut nos nostra *Knechts* vocarint, hinc & nominis & institutionis originem repetendam censeo. Hæc prima

Knights, et eos creandi ratio.

Tacitus lib. de moribus German.

& simplicissima creandi Militis ratio. Atque ita, teste Malmesburiensi, Alfredus noster Athelstanum nepotem, magnæ spei puerum, Militem fecit, donatum chlamyde coccinea, gemmato baltheo, ense Saxonico cum vagina aurea. Postea cùm religio ita animos hominum occupasset, ut nihil bene & auspicatè factum, quod à viris religiosis non profectum, censerent, ab illis gladium majores nostri paulo antè Normannorum adventum acceperunt. Atque hoc quod gladio cingi voluerunt, deductum proculdubio à militari Romanorum disciplina videatur, quia ut illi, priusquàm sacramento militari gladio stricto obligati fueraut, pugnare cum hoste nefas existimarunt: ita nostri non sibi legitimè militare licere opinati sunt, priusquam hac ceremonia legitimæ militiæ consecrarentur, qua Guilielmum Rufum Angliæ Regem à Lanfranco Archiepiscopo Militem factum legimus. Postea ad Principes vicinos Reges filios mittere solebāt ut equestrē ab illis dignitatem acciperent. sic Henricus noster II missus ad Davidem Regem Scotorum, & Malcolmus Rex Scotorum ad Henricum nostrum II. ut acciperent ab ijs *Arma militaria*, sive *virilia*, his enim loquendi formulis eo sæculo usi sunt. Tunc ad ornamentum calcaria aurata etiam accesserunt, unde *Milites* & *Equites aurati* hodie vocantur. Ius etiam sigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, sigillo uti non licuit. Subsequenti ætate ex censu (ut colligitur) facti fuerunt Milites. qui enim feudum magnum militare, id est 680. vel ut alijs placet, 800 acras terræ habebant,

Equites aurati, unde sic dicti.

ordi-

ordinis militaris ornamenta suo quasi jure postularunt. Imò sub Henrico III. quodammodo coacti fuerunt Milites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum redditibus collegerunt, ut jam titulus potiùs oneris, quàm honoris videretur. Nec solùm Rex, verùm etiam Comites eo sæculo crearunt Milites. Verùm jaminde nemò creatus fuit apud nos Miles nisi vel ab ipso Rege, vel Regis primogenito, accepta priùs à patre auctoritate, vel à Regis Locum-tenente sive Præfecto in exercitu, idque vel ob res fortiter gestas vel gerendas, aut togatam prudentiam. Nostris temporibus qui Militarem dignitatem suscipit, flexis genibus, educto gladio leviter in humero à Principe percutitur, qui his verbis Gallicè affatur, *Sois Chevalier au nom de Dieu*, id est, *Sis Eques in nomine Domini*, & postea addit, *Avancez Chevalier*; id est, *Surge Eques*. Cætera quæ ad hunc ordinem spectant, scribant alij, mihi satis sit digitum illis ad fontes intendisse.

His militibus proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi, Hominesque ad Arma*, Gothis *Schilpor* à scuto ferẽdo, ut olim *Scutorij* Romanis dicti, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in Nobilitatis insignia gestant, vel quia Principibus & majoribus illis Nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. *Armigeri.* Olim enim ex his duo unicuique Militi inserviebant (unde Belgis fortasse *Schild-knapen* dicti) galeam clypeumque gestabant, & individui Comites adhærebant, eo quod à Milite Domino suo terras aliquas in *Scutagio* tenebant, ut ipse Miles à Rege in *Feudo militari*. Quintuplex nunc

est

est horum discrimen, nam quos dixi, jam non sunt amplius in usu. Armigeri primarij hodie censentur qui sunt pro Principis corpore selecti. Secundò Equitum Auratorum filij natu maximi, & eorum itidem filij maximi successivè. Tertio loco habentur filij natu maximi minorum filiorum Baronum, & aliorum superioris ordinis, quando autem primogeniti masculi deficiunt, deficit unà cum illis titulus. Quarto ordine sunt quibus Rex ipse cum titulo insignia donat, aut Armigeros creat, collum torque S. S. vel sigmatico argenteo, & candidis & argentatis calcaribus exornans. unde hodie in occidentalibus Regni partibus vocantur *Whitespurres*, ad discrimen Equitum Auratorum, qui auratis calcaribus uti solent; horumque primogenitis titulus solummodò competit. Quinto loco Armigeri habentur quicunque aliquo superiori publico in Rep. munere funguntur, vel Principi honestiori conditione famulantur. Sed hoc *Armigeri* nomen, quod olim officij tantùm fuit, inter dignitatis titulos regnante Richardo secundo primùm irrepsit.

Generosi. *Generosi* vel promiscuè nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos virtus aut fortuna è fæce hominum extulit.

Cives. *Cives*, sive *Burghesses*, qui in sua quilibet urbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs nostris Comitijs locum electione habent.

Plebeij. *Gemen Saxonicè, id est plebs.* *Plebeij*, sive *Yeemen*, quos alij *Ingenuos*, lex nostra *homines legales* dicit, & ex agris, quos optimo jure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt.

Opifices

Opifices autem ſunt, qui mercede operam locant, ſedentarij, mechanici, fabri &c. qui *Capite cenſi*, & *Proletarij* Romanis dicebantur. *Opifices*.

TRIBVNALIA ANGLIÆ.

Quod ad Angliæ tribunalia, Curias, ſive Iuris fora attinet, in triplici ſunt apud nos differentia. alia enim ſunt Eccleſiaſtica, ; alia Temporalia, & unum mixtum, quod maximum & longè ampliſſimum, vocabulo non ita vetuſto è Gallia mutuato *Parlamentum* dicitur. Majores noſtri Anglo-ſaxones *Wittena-ge-mott*, id eſt *Prudentum Conventum*, & *Ge-raednis*, id eſt *Concilium*, & *Micil Synod*, id eſt *Magnum Conventum* : Latini ejus & ſubſequentis ævi Scriptores, *Commune Concilium*, *Curiam altiſſimam*, *Generale placitum*, *Curiam magnam*, *Magnatum conventum*, *Præſentiam Regis*, *Prælatorum*, *Procerumque collectorum*, *Commune totius regni concilium &c.* vocarunt. Vtque univerſum Ætoliæ concilium *Panætolium* Livio nominatur, ita *Pananglium* rectè dici poſſit. Ex Rege enim, Clero, Nobilibus majoribus, Equitibus, & Burgenſibus electis; ſive ut ſignificantius dicam ſtilo forenſi ex *Rege*, *Dominis ſpiritualibus, & Temporalibus*, atque ex *Communitate* conſtat, qui univerſæ Angliæ corpus repræſentant. Statis autem temporibus non habetur, ſed à Rege pro arbitrio indicitur, quoties de rebus arduis & urgentibus, ne quid detrimenti reſp. capiat, conſultandum, ejuſdemque ſolius arbitrio diſſolvitur. Summam autem & ſacroſanctam auctoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, proſcriptis in integrum *Parlamentum*,

reſtituen-

restituendis, litibus inter privatos difficilioribus decidendis, & ut semel dicam, in omnibus quæ ad Reip. salutem, vel etiam privatum quemcunque spectare possint.

Curia Regis. Ptoximum ab hoc forum primis post Normannorum adventum temporibus, & aliquandiu antea, fuit *Curia ipsius Regis*, quæ in Aula Regia tenebatur, & Regem, quocunque se reciperet, comitabatur. In Aula enim Regia locus erat Cancellario & Scribis, qui circa rescripta & Sigillum versabantur. Iudicibus etiam, qui tam lites ad coronam Regis spectantes, quàm subditorum inter se invicem tractabant. Ibi etiam *Scaccarium* erat: ubi Thesaurarius & Rationales sedebant, qui fiscum Regis curabant. Hi singuli pars Regiæ familiæ habiti, victumque & vestitum à Rege acceperunt. unde & *Curiales* Ioanni Sarisburiensi vocantur. Sed super hos, juri administrando unus præficiebatur, qui *Iustitia Angliæ, Prima Iustitia, Iustitiarius Angliæ,* & *Iustitiarius Angliæ Capitalis* nominatus, & codicillis Regijs cum annua mille Marcarum pensione constitutus erat.

Hæc ptæfatus, paucula de his, & alijs, quæ ex his exortu sunt Tribunalibus, ut nunc se habent, subtexam.

Bancus Regius. *Bancus Regius* sic dictus, quod in eo Reges ipsi præsidere soliti, Coronæ placita, aliaque multa quæ ad Regem, & bonum publicum spectant, tractat, erroresque *Banci Communis* excutit. Iudices sunt, præter Regem ipsum cùm interesse voluerit, *Capitalis Angliæ Iustitiarius,* & alij quatuor, aut plures, prout Regi visum fuerit.

Bancus communis, quia Communia placita inter subditos ex jure nostro, quod *Commune* vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc judicant *Capitalis Banci Communis Iustitiarius*, & Assessores quatuor, vel plures. Officiarij sunt, *Custos Brevium*, *Protonotarij* tres, ministrique inferiores quamplures. *Bancus Communis.*

Scaccarium, à tabula ad quam assidebant, nomen traxit. In hac omnes caussæ audiuntur, quæ ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus *Thesaurarius Angliæ*, *Cancellariuc Scaccarij*, *Capitalis Baro*, Barones alij tres, vel quatuor. Ministri sunt, *Memoriæ Regis Minister*, *Memoriæ Thesaurarij Minister*, *Clericus Pipæ*, & alij plures. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, Officiarij sunt, *Camerarij* duo, *Vice-thesaurarius. Clericus*, *Talliarum &c.* Officiarij item *Decimarum* & *Primitiarum* huc spectant. Cùm enim Papæ auctoritas profligata esset, lege cautum est, ut Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ & primitiæ Regi persolverentur, & tunc hi instituti, *Scaccarium Fiscus Regius.*

Præterea, ex his Iudicibus & alijs Rex Henricus II. aliquos in singulos Regni Comitatus quotannis misit, qui *Iustitiarij itinerantes*, & vulgò *Iustices in Eyre* vocati. Hi tam de *Placitis* Coronæ, quàm de Communibus *Placitis* inter Comitatus illos quibus assignabantur, dijudicabant. Hoc institutum etsi sub Rege Edwardo III evanuit, auctoritate tamen Parlamentorum paullo post quodammodo revixit. Comitatibus enim in quosdam quos *Circuitus* vocamus divisis, bini Iustitiarij Regis bis quolibet anno Circuitus suos obeunt, ad sententiam de incarceratis ibi- *Iustitiarij itinerantes.*

dem

dem ferendam; & *Gaolas*, ut dicimus, sive *Prisonas liberandas*, sive evacuandas, (unde *Iustitiarij Gaolæ deliberandæ* nuncupantur) nec non ad *Recognitiones Assisarum*, & quorundam aliorum in eisdem capiendas (unde *Iustitiarij Assisarum*) & ad lites cōtestatas in prædictis tribus Regis Curijs præcipuis inter litigantes per *Pares* suôs (uti mos est) expediendas: unde *Iustitiarij de Nisi prius* (quod à Brevibus, quæ hæc duo vocabula continent, Vicecomiti missis, nomen cepit) vulgò appellantur.

Camera Stellata. vulgò Starre chamber Camera *Stellata*, sive potiùs *Curia Consilij Regij*, in qua tractantur criminalia, perjuria, impostura, dolus malus &c. Hæc si vetustatem spectemus, est antiquissima, si dignitatem, honoratissima. Cameræ verò *Stellatæ* nomen accepit, ex quo in Camera stellis ornata Westmonasterij hoc Concilium fuit constitutum. Cujus auctoritatem prudentissimus Princeps Henricus VII. ita Parlamentaria auctoritate adauxit, & constabilivit, ut nonnulli primùm instituisse falsò opinentur. Iudices hic sunt, Dominus *Cancellarius Angliæ, D. Thesaurarius Angliæ, Præses Consilij Regij, D Custos privati Sigilli*, & omnes *Consiliarij Status*, tam Ecclesiastici quàm laici; & ex Parlamenti Baronibus illi quos Princeps advocabit; duo *Capitales Bancorum Iustitiarij*, vel ipsis absentibus, alij duo Iustitiarij. Officiarij autem sunt *Clericus Consilij, Clericus Brevium &c*, caussæque hic non per *Pares* secundùm legem nostram communem, sed ad formulam juris civilis ventilantur.

Curia *Curiam Wardorum* & *Liberationum*, quæ à pupillis quorum

quorum caussas tractat, nomen habet, Henricus VIII primus instituit; cùm superioribus temporibus eorum caussæ in *Cancellaria* & *Scaccario* audirentur. Veteri enim instituto, cùm quis defunctus est, qui possessiones à Rege in *Capite per servitium Militare* tenet, tam hæres quàm ejus patrimonium reditusque in Regis potestate & tutela sunt, donec alterum & vigesimum ætatis annum compleverit, & tunc ei per rescriptum Regis redhibentur. In hac *Magister Generalis* judicat, cui Officiarij aliquot subsunt. *Wardorum.*

Enatæ sunt etiam posteris temporibus duæ *Curiæ* aliæ Curiæ, videlicet *Errorum corrigendorum*, quarum prima pro erroribus in Curia *Scaccarij*, alia pro erroribus in Curia *Banci Regis* commissis emendandis. Illius sunt Iudices *Cancellarius*, & *Thesaurarius Angliæ*, adscitis sibi alijs quos velint Regis Iustitiarijs; istius verò Iustitiarij communis Banci, & Barones Scaccarij. *Curiæ errorum corrigẽdorum.*

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur *Admiralius Angliæ, Locum-tenens, & Iudex, Scribæ duo, Serviens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ.* *Admiralij Curia.*

Cancellaria à Cancellario nomen traxit, quod nomen sub priscis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuisse ex Vopisco docemur. Nunc autem honoris est maximi, & in summum togatæ dignitatis fastigium evecti sunt Cancellarij. quorum nomen Cassiodorus à *cancellis* repetit, quod intra secreta cancellorum septis clausa caussas examinarunt. Verùm cùm ejus esset, rescripta & decreta contra jus vel Remp. impetrata transversis lineis cancellatim *Cãcellaria.* *Epist.6. lib. 11.* *Secretum, id est, locus Iudicij.*

inducere, quod non impropriè *cancellare* dixerunt, ab hac *cancellatione* nonnulli Cancellarij nomen deductum opinantur. Huic Cancellarij muneri temporis decursu plurimum auctoritatis & dignitatis ex edictis Parlamentarijs accessit, maximè ex quo caussidici stricta ratione ita juris apicibus inhærerent, ut Forum æqui necessariò fuerit instituendum, quod Cancellario commissum, qui ex æquo & bono judicaret, & summum jus, quod summa crux videri soleat, temperaret. Hic verò præsidet *D. Cancellarius Angliæ*, cujus quanta sit hodie dignitas & auctoritas, notius est, quàm ut ego explicem, assident *Magistri Cancellarij* duodecim, quorum primus est Chartophylax. sive custos rotulorum ejusdem Curiæ, & inde *Magister rotulorum* nuncupatur. pertinentque ad hanc Curiam Officiarij permulti, quorum aliqui Sigillo Regis præcipuè inserviunt: alij querelis præcipuè ibidem exhibitis.

Curia Requestarum. Est & alia Curia è privato Regis consilio enata, *Curia Requisitionum*, sive *Requestarum*, à libellis supplicum dicta, quæ caussas audit ut in Cancellaria inter privatos, sed quæ prius Principi, vel ejus consilio oblatæ, & etiam alias. In hac sunt *Magistri Requisitionum* aliquot, & *Clericus*, sive *Registrarius* & *Attornati, duo vel tres*.

Ecclesiastica fora. Ecclesiastica Fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Convocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parlamento habetur: & *Synodi Provinciales*, in utraque Provincia.

Curia de Arcubus. Post hæc Archiepiscopi Cantuariensis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de Arcubus*, cui Iu-

dex

dex præest *Decanus de Arcubus*, à templo B. Mariæ Londini, cujus turris arcuato opere insignis, ita appellatus, qui ad omnium in Cantuariensi Provincia appellationes rescribit.

Curia Audientiæ, quæ omnes Provincialium querelas, caussas, & appellationes recipit. *Curiæ Audientæ.*

Curia Prærogativæ, in qua Commissarius de hæreditatibus ab inteſtato, seu testamento delatis jus dicit. *Peculiarium Curiam*, aliásque obscurioris notæ libens prætereo. *Curia prærogativæ,*

Nunc quod bonum, felix faustum, fortunatumque sit (ut antiqui rebus agendis præfari solebant) Deo duce Provincias, sive Comitatus obibo. In quibus singulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ confinia, quæ terræ bonitas, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tum melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm possum verissimè, planissimè & brevissimè explicabo. Ab ultimo autem Occidente, id est à Cornwallia auspicabor, & inde reliquas Provincias suo ordine perlustrabo. *Auctoris in reliquo opere methodus.*

DANMONII.

Regionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ magis magisq; arctata longissimè in Solis occasum proijcitur, & à septentrione mari Sabriniano, à meridie Britannico, ab occidente Oceano Vergivio urgetur, insederunt antiquitus Britanni, qui Solino *Dunmonij*, Ptolemæo *Danmonij* dicti. Quod nomen si à stannifodinis,

Nomen. quas *Moina* Britanni dicunt, non sit deductum, ab habitatione sub montibus factum videatur, inferiùs enim, & convallibus passim per hanc regionem habitatur, quod *Dan-munith* Britannicè dicitur. Cæterùm horum regio in duas hodie dividitur partes, *Cornwall* scilicet, & *Denshire*, de quibus suo ordine dicemus.
Divisio.

CORNVVALL.

COrnwallia, quæ etiam recenrioribus Latinè *Cornubia* dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem solem vergit, & à Britannorum reliquijs, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus Britannica lingua *Kernaw* dicitur, eòquod in cornu tenuatur, & in altum promontoriolis, quasi cornibus undiquaque excurrit. Cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Btitanni se recepissent, naturæ loci confidentes; Saxo Victor, qui exotica omnia, & alienos sua lingua *Wealsh* vocavit, hujus incolas *Cornweales*, & *Westweales* nuncupavit. atque hinc enata Latina appellatio. Quidam Gallico nomini blandientes, regionem hanc Cornwalliam dictam volunt à Gallis victoribus, qui tamen si domi perinde saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quæ Cornwallensium nostrorum lingua utitur, à nostris oò transmigrantibus nomen sumsisse.
Nomen.

Hæc

Cornuwallia
Scala Miliarium
5
10
Septentrio
Meridies
OCEANUS
Harland point
Hartton
Morwisstow
Stratton
Efford
Tintagell cast.
Padstow
Lambiorne
S. Agnes
S. Iees
Breson I.
The Lands end
S. Levan
Gurnwalla
Whitzylon
S. Keveren
S. Anthony
The black rock
Chappelhant
Tallande point
Rame heade
Rame
Plymouthe
Redfort
S. Budix
Saltasshe
Liskerd
S. Germans
Lostuthiel
Bodman
Camleford
Launston
Tamerton
Tavestok
Stoke
Trelaske
Poulpeory
Fowy
Tregony
S. Just
Helston
Mangan
Penryn
Truro
Pensance
S. Just
Sennen
Camberen
Holsworthye
Clauton
Bradston
Siddenham
Stowe
Sauldon
Chauelie

Hæc regio ut plurimùm montibus attollitur, gleba in convallibus satis fertili, quam alga marina, & feraci quodam marinæ arenæ genere, suprà quàm credi possit, fœcundant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis : interiora metallorum divite vena abundant ; Stannum etenim admiranda copia effoditur, ex quo vasa domestica ducta in mensarum usu argẽteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos, ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt. Horum autem stannariorum operum duo sunt genera, alterum *Lode-works*, alterum *Streame-works* vocant ; hoc in locis inferioribus est, cùm fossis agendis stanni venas sectantur, & fluviorum alveos subinde deflectunt ; illud in locis editioribus, cùm in montibus puteos, quos *Shafts* vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In utroque ingeniorum solertia admiranda, tam in aquarum derivationibus & corrivationibus ; quàm in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, ut contundendi, lavandi, discernendi, & excoquendi rationes prætermittam. Post Normannorum ingressum magnas ex his opes Comites Cornubiæ congesserunt, inprimis Richardus Regis Henrici III frater. Nec mirum, cùm non aliunde tunc temporis Europa stannum acceperit. Hispaniæ enim fodinas Maurorum incursiones occluserant, & in Germaniæ Misnia, & Bohemia, anno demùm à Christo nato 1240 ut ejus ævi scriptor habet, *Inventum est stannum metallum per quendam Cornubiensem hominem à solo natali pulsum, in magnam jacturam Ri-*

Arena fœcundans.

Stannum.

Opera stãnaria.

chardi Comitis Cornwalliæ. Ab Edmundo poſtea Comitis Richardi filio impetratum eſt diploma, conceſſæ libertates, leges metallicæ latæ, & vectigal ſtanno impoſitum, quod Comitibus perſolveretur.

Has libertates privilegia, & leges poſtea confirmavit, & adauxit Rex Edwardus III. univerſam metallicorum remp. quaſi unum corpus in quatuor partes, ſive regiones deſcribens, quas à locis, *Foy-more*, *Blackmore*, *Trewarnaile*, & *Penwith* dicunt. Omnibus Guardianum, ſive Præſidem præfecit, ſinguliſque partibus ſuos Propræſides conſtituit, à quibus ad ipſum Præſidem nonnumquam provocatur. Et ne fraudi ſit Cornwalliæ Ducibus, quibus pro ſingulis millenis ſtanni pondo, 40 ſolidi veteri inſtituto numeranrur, lege cautum eſt, ut omne quod conflatur ſtannum ad alterum è quatuor deſignatis oppidis deferatur, ubi bis anno dependitur, ſignatur, & vectigal illud perſolvitur. *Metallicorum politia* *Stanni vectigal.*

Nec ſtannum verò hic ſolùm reperitur; ſed unà etiam aurum, & argentum, adamanteſque ab ipſa natura in angulos efformati, & lævigati, quorum nonnulli vel juglandem magnitudine exæquant, & orientalibus nigrore & duritie tantùm cedunt. Eryngium quoque lætiſſimo proventu per littora paſſim reperitur. Frugum porrò eſt ita ferax, ut non ſolùm ſibi ſufficiat, ſed magnam vim frumenti Hiſpaniæ quotannis ſuppeditet. Vberrimus etiam quæſtus exiſtit è piſciculis illis, quos *Pylchardes* vocant, qui in Galliam, Hiſpaniam, Italiamque infinita multitudine exportantur. *Adamantes Cornubienſis.* *Eryngium, vulgò Sea-holme.* *Pylchardes*

Incolæ hujus tractus. Nec tamen ſolo, quàm viris Cornwallia felicior, qui ut omni humanitate exculti, etiam priſcis illis temporibus, ita fortes, ſtrenui, ſtaturâ ſatis procerâ, toroſis membris, & qui palæſtricâ ita excellunt, ut eam laudem meritò alijs gentibus, & arte & virium firmitate, præripiant.

Nunc promontoria, urbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui, hoc enim inprimis inſtituti eſt noſtri, perſequamur: ab ipſo extremo promontorio exorſi, primùm auſtrale, inde ſeptentrionale littus, & demùm Tamaræ fluvij decurſum, qui hunc agrum à Devonienſi ſecludit, perluſtrantes, Extremum promontorium quod *Belerium promontorium.* Oceano Vergivio incumbit, Ptolemæo *Belerium* dicitur, Diodoro *Belerium*. *Antiveſtæum* etiam idem Ptolemæus appellat. Bardis, ſive Poëtis Britannis dicitur *Penrhinguæd*, id eſt *Promontorium ſanguinis*: Hiſtoricis verò Britannis *Penwith*, id eſt, *Promontorium ad ſiniſtram*, Saxonibus *Penwith-ſteort*, *Steort quid* *Steort* enim illis projectam in mare terram denotat, accolis ſua lingua *Pen von las*, id eſt *Finis terræ*, eodemque ſenſu Anglis *The lands end*, quod ſit totiùs Inſulæ ad Occidentem extremum.

In extremis hujus promontorij ſcopulis, quum recedente æſtu nudantur, plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impoſitamq; fuiſſe olim ſpeculam, unde indicium navigãtibus accenſo igni factum, referunt incolæ. Viculus nunc illi inſidet *Saint Buriens*, Burienæ religioſæ mulieri Hibernicæ ſacer. In vicinia, loco quem *Biſcaw woune* dicunt, undeviginti lapides in orbem diſpoſiti conſpiciuntur, ſinguli duodenis quaſi pedibus invicem diſtantes, & in centro cæteris omni-

omnibus multò major exurgit. Hoc, ut conjectura probabile est, trophæum aliquod Romanorum fuit, vel Athelstani Saxonis, cum Danmonios in potestatem suam redegisset.

Hinc sensim iu Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, *Mounts-bay* vocant. Huic incumbit *Mouse hole*, Britannicè *Port Inis*, id est, *Insulæ portus*. *Pensans* etiam, id est *Caput sabuli*, emporiolum (unde parum abest notissimum saxum *Main-amber*, quod cùm maximæ sit magnitudinis, tamen digitulo moveas, sed à loco ne magna quidem vis hominum dimovere poterit) & *Merkiu*, id est, *Forum Iovis*, quod ibi mercatus die Iovis habeatur, huic sinui adsident: & in ipso angulo, qui nomen sinui fecit, *Mons Michaelis*, incolis *Kareg cowse*, id est rupis cava, Saxonicè *Mychel-stow*, id est Michaëlis locus, scopulus satis altus, & confragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ conjunctus. Ad hujus radices patrum memoria, dum stannum effoderetur, cuspides, secures, & gladij ænei lino involuta reperta sunt, cujusmodi effossa fuerunt jamolim in Germaniæ Hercinijs, & non ita pridem in Wallia. In subjectis rupibus, ut etiam passim per hæc littora, fœtificat *Pyrrhocorax* rostro & pedibus rubentibus cornix. quam incendiariam esse avem & furunculam deprehenderunt indigenæ. ignem enim clanculum ædibus sæpè subijcit, nummulosque sublegit, & abscondit.

Ambrosij Saxum. *Mons Michaelis.* *Pyrrhocorax.*

Hoc in loco maximè contrahitur regio, pauloque supra montem sinus ille satis latus patet *Mountsbay*, ut innui, à monte dictus, ubi tutissima

Mounts-bay sinus.

ma navium ſtatio eſt, ſæviente Auſtro & Phœnicia, ſex vel ſeptem orgias medio maris receſſu profunda. Magis ad Ortum ſurgit *Godolcan* collis ſtanni venis celebris (*Godolphin* nunc vocant) ſuis tamen Dominis ejuſdem cognominis multò celebrior.

Heilſton. Ad Auſtrum verò protruditur Cherſoneſſus, ad cujus ingreſſum *Heilſton* cernitur, patria lingua *Hellas*, opidum ſignandi ſtanni privilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis ſtagnum II. mill. paſſ. longitudine efficitur, *Loopoole* dicunt, quod cùm undarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. *Meneg,ſeu Menna Cherſoneſſus.* Cherſoneſſus autem ipſa, quæ ſatis magna eſt, & viculis referta, *Meneg* appellatur, *Menna* proculdubio illa, quam Iornandes in Geticis deſcribit. Hæc nautis hodie *the Liſard* vocatur, Ptolemæo *Danmoniorum promontorium*, & *Ocrinum*, Oceanique occidentalis montibus annumeratur. Reducto ab hoc *Meneg* littore, ſinus frequentibus & anguloſis receſſibus portuoſus occurrit, *Vale* fluviolum recipiens; ad quem floruit oppidum *Voluba* Ptolemæo memoratum: ſed jam olim vel intercidit, vel nomen amiſit, quod tamen in *Volemouth*, ſive *Falemouth* portu nunc ſupereſt. *Falemouth portus.* Portus hic eſt adeò nobilis ac ipſum Italiæ Brunduſium, navium capaciſſimus, & tutiſſimus à ventis, utique altis crepidinibus undique incinctus. In ipſo aditu rupes ardua & prærupta, *Crage* ab incolis vocata, ſurgit. Fauces utrimque muniunt caſtella, hinc S. Mauditi, illinc Pendinas, ab Henrico VIII. extructa. Portus verò ipſe *Cenionis oſtium*

Ptole-

Ptolemæo nuncupatur, à *Geneu* proculdubio Britannica dictione, quæ ostium & ingressum notat. Opida interioribus hujus Portus sinubus incumbunt nonnulla: *Peryn*, celebris mercatus: *Arwenak*, vetustæ & claræ familiæ *Killegreworum* sedes: *Truro*, Cornwallicè *Truru* à tribus plateis dictum, ac Majore, quem vocant, & privilegiis pro re metallica clarum: & *Grampound*, à portu disiunctissimum: cui subijcitur ad mare *Roseland* territorium, ita dictum ut alijs placet quasi rosetum: ut alijs videtur, quod ericetum sit, hoc enim *Ros* Britannicè significat. Post hanc Rossiam statim Oceanus terras diffusiore sinu occupat, quem *Treardraith-bay* vocant, id est *Sinus Opidi ad sabulum.* *Killegrews* *Roseland.* *Ros quid?*

Vix duobus hinc milliaribus, qua *Fawey* fl. mari illabitur, *Fowy* oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum jacet, bellis navalibus superiori ætate celebratissimum. E regione ad alteram ripam sedet *Hall* amœnissimo ambulacro in collis devexo notissima Domus Guilielmi Mohun Equitis aurati, qui à Mohunis Somersetti, & Courtneis Devoniæ Comitibus procreatus.

Interiùs ad eundem fl, *Vzella* Ptol. situm habet, quæ nomine non prorsùs deperdito *Lestuthiell* hodie dicitur. Nostra ætate exiguum est opidum, minusque frequens, propterea quod *Fawey* fl. qui superiori ætate accedente mari augescere ad ipsum opidum, & par navibus subvehendis esse solebat, jam arenis ex stannifodinis alveum ita obstructum habeat (unde omnibus hujus Provinciæ portubus obstructionis pericu-

periculum) ut vix minimis navigiolis sufficiat. Totius tamen Conventus, sive Comitatus primarium est, ubi Vicecomes singulis mensibus caussas dijudicat, & Metallicorum Præses suum carcerem habet: signandi etiam stanni privilegio gaudet. Sed *Vzellæ* hujus luminibus inprimis officiunt duo opida, *Leskerd* ad Ortum editiori colli impositum, castro antiquo foroque celebre, & *Bodman* ad septentrionem vix duorum milliarium diverticulo. Hoc inter duos colles situ non ita salubri interpositum, celebratissimum est forum, civibus frequens, & ædibus satis excultum, signandique stanni privilegio clarum. *Leskerdæ* adjacet quæ olim Ecclesia *S. Guerir*, id est, si interpreteris è Britannico, *S. Medici*, ubi ut scribit Asserius, Rex Alfredus in oratione prostratus, ex morbo convaluit. Cùm autem Neotes vir eximia sanctitate & doctrina in eadem Ecclesia posteà conderetur, alterius lumini ita præluxit, ut inde *Neotestow*, id est *Neotis locus* vocaretur, hodie *S. Neoths*,

Bodman.

In proximo cautium satis magnarum surgit congeries, quibus saxum subijcitur, ita in casei similitudinem à natura efformatum, ut instar casei premi videatur, unde nomen *Wring-cheese*. Saxa etiam plura quodammodo quadrata in adjuncta planitie conspiciuntur, è quibus septem vel octo æqua inter se distantia eriguntur, *Hurlers* vicini vocant, pio persuasi errore homines fuisse in saxa transformatos, quod pila jactanda diem Dominicum profanassent.

Wring-cheese.

Hurlers.

Loo fluius hoc in littore sibi viam in Oceanum aperit, & ad ostium duo opidula suo nomini

cooptat,

cooptat, quæ ponte ſaxeo conjunguntur. Occidentale, quod recentius, maximè floret; orientali verò tempus ſuum florem detraxit, licèt Majoris & Burgenſium privilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit, donec ad Liverum fluviolum oſtriferum perveneris, qui ſubluit *S. Germans* viculum, ubi ædicula S. Germano ſacra, qui Pelagianam hæreſim in Britannia repullulantem extirpavit. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fl. *Trematon* caſtelli nomen ſemirutis mœnibus tuetur. quod cùm Liverus præterfluxerit, prope *Saltaſhe*, mercatoribus ſatis frequens, & non paucis privilegijs munitum, in Tamarum, qui regionis terminus eſt, evolvitur, ubi Mont *Edgcombe*, ſedes familiæ vetuſtæ *Edgcomborum*, amœniſſimo ſitu portum ſubjectum proſpicit. Cui proxima eſt *Anthony* memoranda propter ſuam elegantiam, ſed multò magis propter dominum ſuum Richardum Carew. *Saltaſhe.*

Septentrionale littus ab ipſo Belerio, primùm longo tractu arenoſis cumulis aggeratum, procurrit ad opidum *S. Ives* appellatum, Iiæ mulieri Hibernicæ, quæ ſingulari ſanctitate hic vixit, hoc nomen acceptum ferens. Hinc procurrit in ortum regio, & ſeptentrionale littus in Aquilonem tendit ad *Padſtow* uſque, nec aliud antiquæ notæ tota via habet, quàm in ſabulo poſitum *S. Pitano* ſacellum. Deinde longiùs à littore *S. Columbæ* opidulum mercatorium ſedet, Columbæ pijſſimæ Martyris, non Columbani Scoti, memoriæ conſecratum. Iuxta quod propiùs ad mare *Lhanheron* cernitur, ſedes Eque- *S. Columb.*

Arondell. ſtris familiæ *Arondelliorum*, qui ob fortunas quas habuerunt ampliſſimas, *Arondellij magni* non ita pridem dicti ſunt. Familia ſanè antiqua & celebris, propinquitatis & affinitatis ramis longè diffuſa.

Parum hinc abeſt duplex vallum, aggerque ad illud ducens, quod *Caſtellan-Danis* vocant, id eſt *Danorum caſtra*, eo quod Dani ibi, ut alijs hoc tractu locis, ſua caſtra habuerint. Nec procul hinc *Alan fl.* placidè in ſuperum mare defluit, *Padſtow,* qui ad ſuum oſtium *Padſtow* emporiolum habet perquàm commodè ſitum ad negotiandum in Hibernia, in quam 24 horis facilé navigatur. Ad hujus Alani fontes *Camelford*, alicubi *Gaffelford* viculus cernitur, *Kamblan* olim dictum judicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem noſtrum ibi cecidiſſe ſcribit. Quod ſi verum ſit, idem lit-*Tindagel* tus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim *Arthuri* proximum ſedet *Tindagium*, Arthuri illius magni *locus natalis.* incunabula, *Tindágel* hodie apellant, nunc tantùm ſplendida ruina, olim caſtrum magnificum. In eadem deinde ora; quæ minùs fœcunda, & ſylvis nuda, mari obijcitur *Botereaux* caſtrum, corruptè *Boſcaſtell.*

Hinc in altum evecta terra ita ad Boream prominet, ut XXIII. mill. hic in latitudine inter duo maria colligat regio. In hac maxima latitudine *Stow* ad mare ſedet, antiqua habitatio *Grenvilli.* familiæ *Grenvillorum*, quæ ſanè generis antiquitate & claritate illuſtris. Huic adjacet *Stratton* hortis & ſuo allio non obſcurus mercatus, *Chaumondi.* illique proximum *Lancells*, nova habitatio antiquæ familiæ de *Chaumond.*

Tamara

Tamara flumen haud procul à septentrionali littore fontes hic aperiens, ad meridiem cursum agit per *Tamaram* opidum à Ptol. memoratum, nunc *Tamerton*, & à ripa remotius *Lanstuphadon*, id est *Fanum Stephani*, vulgò *Launston*, opidulum nitidum, quod è duobus Burgis *Dunevet* & *Newport* quasi coaluit. Hodie publico Provinciæ carcere, & sæpe *Assisis*, quas vocamus, est notissimum. Inde editum montem suspicit Tamara, *Hengesdoun* Marianus vocat, *Hengistique montem* interpretatur, vulgò *Hengstonhill* dicitur. Inferiùs juxtà *Salt-esse* emporiolum in collis dejectu positum, quod suum habet Majorem, & privilegia, Liverum flumen admittit Tamara, jamque aquis diffusior in Oceanum exit, portum efficiens *Tamerworth* in vita Indracti dictum. *Launston.* *Hengston-hill.* *Salt-esse.*

Ad Comites quod spectat, è Britannici sanguinis Comitibus solus Candorus, alijs Cadocus, ultimus Cornwalliæ Comes à recentioribus memoratur. E Normannico autem sanguine primus Comes erat Robertus Moritonius, Guilielmi Conquæstoris ex Herlotta matre frater, cui successit Guilielmus filius. Huic suffectus postea ab Henrico II. Reginaldus, regis Henrici primi filius illegitimus. Qui cùm sine masculis legitimis obijsset, Henricus II. Comitatum hunc sibi retinuit in usum Ioannis filioli sui tunc novennis: cui frater Richardus I. posteà cum alijs Comitatibus contulit. Ioannes autem posteà Angliæ Rex fuit inauguratus, filiusque ejus secundogenitus Richardus à fratre Rege Henrico III. hoc honore fuit ornatus, Princeps sanè eo sæculo potens, & in Regem Romano- *Cornwalliæ Comites.*

rum

rum anno 1257 per nonnullos è Germaniæ Septemviris electus, atque Aquisgrani coronatus. unde quasi pecuniâ viam sibi munivisset, pervulgatus versiculus:

Nummus ait pro me nubit Cornubia Romæ.

Sed cùm in Germania omnia intestinis bellis flagrarent, in Angliam citò redijt, ubi defunctus, & apud celebre monasterium de *Hales*, quod extruxerat, sepultus. Successit autem in Cornwalliæ Comitatu Edmundus filius secundogenitus, quo sine liberis demortuo, amplissima ejus hæreditas ad Regem Edwardum I. redijt, utique qui proximus consanguineus, & hæres, ut Iuridici nostri loquuntur, inventus. Cùm ergo in sacrum Regni patrimonium recidisset Cornwallia, Edwardus II. qui latifundia hic à patre acceperat, Comitis Cornwalliæ titulum Petro Gavestono Vasconi contulit, qui ejus adolescentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm autem ille ob scelera capite truncaretur; successit Ioannes de Eltham, Edwardi II. filius natu minor. Quo sine sobole mortuo, Edwardus III Cornwalliam in Ducatum erexit, *Cornwalliæ Duces.* Edwardumque filium suum anno Christi 1336. Ducem Cornwalliæ *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam argenteam* investivit. Ex quo tempore filius Regis Angliæ primogenitus Dux natus Cornwalliæ habetur, habetque sua jura regalia in actionum quibusdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, portorijs &c. variosque ministros ad hæc & hujusmodi assignatos.

Sunt in hoc Comitatu Parochiæ 161,

Cite-

DEVONIA
PARTE OF SOMERSET SHIRE
PARTE OF CORNWALE
P. Kerius caelavit
Scala Miliarium

Nomen. Citerior Danmoniorum regio *Denshire* vulgò nunc vocatur, Britannis Cornwallensibus *Deunan*, Cambro-Britannis *Duffneynt*, id est depressæ valles, quod inferius in convallibus passim habitatur, Anglosaxonibus *Deven-schire*, unde facta Latina appellatio *Devonia*, & contracta illa vulgaris *Denshire*. *Soli ingenium.* Regio, quæ ut majori latitudinis incremento utrinque quam Cornwallia excurrit, ita utrinq; portubus accincta commodioribus, nec minus stanni venis dives, præsertim quà Occidentem spectat; pratis distincta lætioribus, sylvis vestita frequentioribus, ædificijs opidisque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono respondet, si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendendi facultatem conferre possit. Nec alibi ferè in Anglia majorem *Arena fœcundans.* impensam terra exigit, plurimis enim locis quodāmodo sterilescit, nisi arenâ è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit. *Confinia.* In hac describenda primum Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam & Somersettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto urgetur, me recipiam.

Tamara, qui regiones has disterminat, primùm ab hac parte *Lid* fluviolum excipit, ad quem *Lidston*, emporiolum tenue, & *Lidford* nunc viculus, opidum olim celebre. Fluviolus ille hic ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excavan-

do agit, ut aqua non videatur, tantùm murmur, non ſine magna prætereuntium admiratione, audiatur.

Inferiùs *Teavum* fluviolum recipit Tamara, ad quem *Taviſtoke* floret, cœnobio quondam celebre, quod Ordulphus filius Ordgari Comitis Devoniæ circa annum Chriſti 961 extruxit. Ordulphus is giganteæ molis, & immanis roboris, inquit Malmeſburienſis, ut qui portarum repagula perfringere, & fluviolum decem pedes latum divaricatis pedibus continuare poterat. Sed 33 ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incenſum tempeſtate deflagravit. Refloruit tamen, & avitæ noſtræ linguæ, Angloſaxonicam dico, lectiones in hoc uſque ad patrum memoriam habebantur, ne quod nunc ferè evênit, hujus linguæ cognitio intercideret. Hinc Tamara proximè ſuum oſtium accedit, ubi *Plimus fl.* ſe unà in Oceanum evolvit, nomenque opido incumbenti *Plimmouth* fecit, quod olim *Sutton* dictum, ſuperiori ſæculo ex viculo piſcatorio in opidum amplum, civiumq; frequentia urbis æmulum excrevit. Portus commoditate hoc factum, qui maxima navigia in ſinum minimè deductis admittit, tutiſſimamque ſtationem, tam in Tamara, quàm Plimo præbet, & ad vim hoſtilem arcendam ſatis eſt munitus, & catena interpoſita, cùm opus fuerit, clauditur. Opidum ipſum in quatuor tribus eſt deſcriptum, *Wardes*, id eſt *cuſtodias* noſtra lingua vocamus, quibus omnibus Major ſive Prætor præficitur, ab Henrico VI conſtitutus. Hinc ut alios taceam, erat Franciſcus ille Dracus

Ordulphus gigas.

Prælectiones linguæ Anglo-ſaxonicæ.

Plimmouth

Frã. Drac,

H 2 Eques

Eques auratus in gloria navali nostræ memoriæ facilè princeps. Floruit hic, regnante Gui ielmo Rufo, Ealphegus sacerdos eruditus, & conjugatus. Ante annum enim 1102, sacerdotibus uxores in Anglia interdictæ non fuerunt. tunc verò Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis sacris litteris, & naturæ vim intulit, & *Anglorum sacerdotibus uxores antea non prohibitas prohibuit.*

Cœlibatus.

H. Huntingdonēsis

Interiùs non procul à Plimo fl. sedet Plimpton forum satis frequens, ubi reliquiæ, deformesque ruinæ castri se ostendunt. Magis ad ortùm *Modberij* cernitur, opidum exiguum, quod ad antiquam *Camparnulphorum* familiam equestri splendore claram spectare se agnoscit. A Plimi ostio, spatiosa grandi fronte procedit regio usque ad *Stert* Promontorium. sed quamprimùm se reduxerit littus, *Dert* fluvius erumpit, qui per squallida montana *Dert-more* vulgò dicta dejectus ruit. Inde per *Dertinton* usque ad *Fotnes* decurrit, quod vetustùm opidulum magno olim honore floruit. Adjungitur autem illi *Berie Pomerij, à Pomeriorum* nobili inprimis hoc tractu familia. *Dert fl.* cùm *Totonesij* pontem reliquit, nihil præter fertiles agros utrinque videt, donec fessus ad ostium devenit, cui colle porrecto imminet *Dertmouth*, ex portus commoditate mercatoribus & instructissimis navibus frequens. Neque hic silendum *Stoke-Fleming*, quod adjacet, & à nobili Flandrensi ejus quondam Domino ita denominatum, per *Mohuni* filiam ad *Carewos* devenit.

Camparnulphi, vulgò Champernouns.

Pomerij.

Dertmouth

Hinc ad septentriones mare subsequitur littora, magnoq; secessu sinum admittit, qui decem

plus

plus minùs mill. paſſ. in circuitu colligit, *Torbay* hodie dicimus, ſecuram admodùm navibus, cùm ſpirat Notolybicus, ſtationem. Iuxtà eſt *Cockington*. Paulò ſuperiùs *Hacombe* cernitur, quondam habitatio Iordanis *Fitz-Stephens* Equitis aurati, unde ad *Carewos* decurſu temporis devoluta eſt, quorum familia in his regionibus admodùm clara & numeroſa, nunc in tres familias *Careworum* de *Hacomba*, *Anthonij* & *Berij* diviſa eſt. *Torbay ſinus.* *Carewi.*

Inde *Teignemouth* viculus ad oſtium *Teigne fl.* ad quod Dani primùm egreſſi, occiſo loci præfecto, omen futuræ victoriæ ceperunt, quam poſtea per univerſam Inſulam ſumma cum immanitate exercuerunt. Interiùs prope *Teigni* ſcaturiginem ſedet *Chegford*. Inde *Chidley*, quod amplæ familiæ de *Chidley* nomen ſuum impertijt: & proximè oſtium *Biſhops Teington*, ſic appellatum quod ad Epiſcopos Exonienſes ſpectarit.

Ad ſextum inde milliare *Iſca fl.* Britannis *Iſc*, Angloſaxonibus Ex dictus, magno oſtio in Oceanum ſe immittit. Hic fl. fontes habet in *Exmore*, ſqualenti & infœcundo juxta Sabrinianum fretum ſolo, in quo nonnulla viſuntur antiqui operis monumenta. Iſca illinc primùm ad Auſtrum delabens per *Twifordton*, nunc *Teverton*, cui gloriæ & quæſtui pannificium, campos ſatis lætos perſtringit, duobuſque præcipuis augetur fluviolis, *Credeno*; ad quem *Cridiantun*, nunc contractè *Kirton*, ac tantùm mercatu minus frequēti, & Exonienſis Epiſcopi ædibus notum: & *Columbo*, qui *Columbton* opidulum alluit, & prope *Poltimore*, ſedem claræ familiæ de *Bam-*

Isca urbs, vulgò Excester.

pfiel l, Iscæ aquis commiscetur. Iamque Isca grandior, sed divortijs ludens, magna cum molarum opportunitate, *Iscam* urbem allabitur, cui nomen relinquit. Vrbs hæc Anglosaxonibus *Exanceaster*, hodie *Excester*, Latinis *Exonia*, Britannis *Caer-Isk*, id est, *Vrbs ad Iscam*, dicitur. *Caer* enim apud nostros Britannos urbem sonat, unde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, & Romam *Caer Ruff yne* appellitant. *Vrbs Ista*, ut inquit Malmesburiensis, *sua magnificentia, incolarum opulentia, & convenarum frequentia, omni ita abundat commercio, ut nihil ibi frustra desideres, quod usui esse existimes.* Sedet autem ad orientalem Iscæ ripam, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituque suo M. D. passus colligit, longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiasque Parochiales 15 numerat, & castrum habet *Rugemount* dictum, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. subjectæ enim urbi & regioni undique minatur, perjucundoque fruitur in mare prospectu. In Orientali urbis parte Ecclesia primaria cernitur, ab Athelstano Rege fundata, quam demùm Episcopali dignitate Edwardus Confessor ornavit, Cornubiensi & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricumque Britonem primum constituit Episcopum. A quo nonus Guilielmus *Bruier* Decanum & XXIIII Præbendarios induxit. Quo sæculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus, splendidissimo ingenio Poëta, cujus scripta ita probabantur, ut ad veterum scriptorum laudem pervenerint. Ejus etenim de bello Trojano Poëma Germani semel

Caer quid Britannis significet.

Iosephus Iscanus.

ſemel atque iterum ſub Cornelij Nepotis nomine divulgarunt. Politia hujus urbis eſt penès XXIIII è quibus ſingulis annis Major eligitur, qui cum quatuor Ballivis Remp. hic adminiſtrat. Vrbs hæc, ne omittam, ſuos Duces habuit. Richardus enim Rex Angliæ ejus nominis ſecundus Ioannem Holand Huntigdoniæ Comitem, qui frater illi uterinus, primum Exoniæ Ducem creavit, quem Henricus IIII. de hoc gradu dejecit. Annis aliquot interjectis, in ejus locum Thomam de Beauford Dorceſtriæ Comitem è familia Lancaſtrenſi ſuffecit Henricus V. Eo ſine ſobole defuncto Ioannes Holand Ioannis jam dicti filius in integrum reſtitutus beneficio Henrici VI. paternum recepit honorem, eundemque reliquit filio Henrico, qui dum res ſtetit Lancaſtrenſium, ſummo honore floruit; poſteà cùm Eboracenſes rerum potirentur, documento fuit quàm malè magnæ credatur fortunæ. Satis longo poſt tempore habuit ſuum Exonia Marchionem Henricum Courtenæum ex filia Regis Eduardi IIII natum, eo honore ab Henrico VIII. exornatum. Nunc autem titulo Comitis Exoniæ beneficio Regis Iacobi gaudet Thomas Cecilius *Baro Burghleij*, vir verè bonus, & optimo patre non indignus filius, ſcilicet primogenitus Guilielmi Cecilij Baronis Burghleij magni Angliæ Theſaurarij, cujus prudentia tranquillitatis Angliæ diu fuit propugnaculum.

Exoniæ Duces.

Exoniæ Marchio.

Exoniæ Comes.

G. Cecilius

Hinc ad ipſum oſtium nihil eſt memoria dignum præter *Exminſter*, & *Pouderham* caſtrum, prænobilis familiæ Equeſtris *Courtenæorum* jam

Courtenæi. diu ſedem, qui è ſtirpe Comitum Devoniæ prognati, & ampliſſimis familijs affinitate conjuncti, etiamnum tantis majoribus digniſſimi efflorent. Ipſi autem oſtio adſidet *Exanmouth* viculus piſcatorius. Magis ad Ortum *Otterey*, id eſt fluuius Lutrorum, ſive canum fluviatilium, quos *Otters* vocamus, in mare prolabitur, qui *Honnyton* non ignotum oppidum ſubluit, nomenque ſuum locis nonnullis communicat. inter quæ celebriora ſunt ſupra *Honnyton*, *Mohuns-Otterey*: infra *Honyton*, prope *Holcombe*, *S. Maries Otterey*: ſic appellatum à Collegio S. Mariæ, quod Ioannes de Grandiſono Burgundus Epiſcopus Exonienſis ſtatuit.

Ab *Otterey* oſtio anfractuoſè in ortum procurrit littus per *Budley*, *Sidmouth*, & *Seaton*, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congeſta ita obtenditur, ut hanc commoditatem penè omnino jam eripuerit.

Moridunũ hodie Seaton. *Seaton* autem *Moridunum* Antonini eſſe, cùm ex diſtantiæ ratione, tum ex nominis ſignificatione conjectarim, *Moridunum* enim Britãnis idem planè eſt, quod *Seaton* Anglis, ſcilicet Opidum in colle ad mare. Huic adjacet *Wiſcomb*. Sub his *Ax fl.* tenui admodùm alveo ſe exonerat, quum *Axanminſter* alluerit, opidum in ipſo Provinciæ limite ſitum. Hinc autim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Herculis promontorium. Primum ergò à Cornwallia littus, quod ſe in Sabrinianum fretum longè exporrigit *Herculis Promontorium* Ptol. dicitur, nominiſque tantillum conſervat, *Hertypoint* hodie dictum: opidulaque

q́ue habet *Herton*, & *Hertlond* Nectani viri sancti reliquijs olim clarum. Hujus promontorij nomen fidem fabulæ admodùm speciosæ fecit, Herculem nimirùm in Britanniam advenisse, & nescio quos Gigantes debellasse. Ego, etsi Herculem fuisse libens credo, in animum tamen inducere non possum eum huc penetrasse. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel a Britannorum religione. Recedente ab hoc promontorio littore, uno ostio duo flumina se effundunt, *Towridge* scilicet & *Taw*. prius in Orientem alveum agit, *Ockumq́ue* recipiens, qui *Ockhamptoniæ* mercatorio opidulo nomen fecit, subito flexu septentriones petit per *Tourington*, cui nomen impertit, & *Bediford* hominum frequentia, ponteq́ue saxeo arcuato opere satis celebre, statimq́ue *Tawo* se insinuat, qui è regionis meditullio profusus per *Chimlig* mercatoriùm opidum, non procul à *Chetelhampton* viculo, primùm defertur. indeq́ue *Tawton* præterlapsus, & *Tawstoke* huic oppositum, ad *Berstaple* properat. Hæc antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facilè primas in hac ora tenet, semicirculi forma ad fluvium quasi diametrum inter colles adsidens. Ad Austrum pontem habet magnificum à *Stamfordo* cive Londinensi constructum. ad septemtrionem visuntur castri reliquiæ. Henricus I. multis privilegijs munivit, & Ioannes Rex pluribus. Maria verò regina Prętorem, duos *Aldermannos*, & Senatum ex XXIIII. constituit. Incolę sunt maximam partem mercatores. Nec tacendum est

Bediford.

Berstaple.

quod ex hujus ſchola prodierint duo doctiſſimi viri & nominatiſſimi Theologi, Ioannes Iewellus Epiſcopus Sariſburienſis, & Thomas Hardingus Profeſſor Lovanienſis. Hinc *Tawus Raleg*, nunc claræ familiæ de *Chicheſter* poſſeſſionem ſalutans, & poſtea *Towridgi* aquis auctior, Sabrinianum mare petit. Nihil deinceps in ſeptemtrionali hoc littore viſitur præter *Ilfarcomb*, quæ ſtario eſt navium ſatis fida, & huic contermina *Combmarton*, ſub qua veteris plumbi fodinæ non ſine argenti venis nuper ſunt apertæ. *Comb* verò, quæ uſitata eſt adjectio locorum nominibus in hoc tractu, ſitum depreſſiorem, aut convallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum, quod idem ſignificat. Hinc magis ad Euro-auſtrum proximè Somerſettenſes oſtendit ſe *Bampton*.

I. Iewellus, Th. Hardingus.

Comb quid ſignificet.

Devoniæ Comites.

In prima Normannici Imperij infantia Rex Guilielmus primus Baldwinum quendam hæreditarium Devoniæ Vicecomitem, Baronemque de *Okehampton* inſtituit, cui Richardus filius ſucceſſit, qui ſine prole maſcula obijt. Rex Henricus I. deinde Richardum de *Reduerijs* in Comitem Devonium, tertium denarium annui exitus ejuſdem Comitatus illi concedendo, creavit. Exitus autem Comitatus qui tunc ad Regem pertinebat ad 30 marcas tantùm ſe extendebat. Ille autem procreavit Baldwinum, qui in exilium projectus. Richardus tamen filius paternum hunc honorem recuperavit, qui duos filios reliquit, ſuo ordine Devoniæ Comites, & ſine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon*.

Ille Baldwinum genuit, & hic rurſùs Baldwinum tertium. Is duos habuit liberos, Baldwinum ultimum ex hac familia Comitem ſine ſobole defunctum, & Iſabellam. Quæ cùm & ipſa ſine liberis obijſſet, Hugonem Courtenæum regio (ut ſcribunt) Francorum ſanguine natum, cognationeque ſuperioribus Comitibus connexum Rex Edwardus III. miſſis litteris, nulla adhibita ceremonia, Devoniæ Comitem creavit. Illi ſucceſſit Hugo filius, poſt quem Edwardus ejus è filio Edwardo nepos ſecutus eſt, Hugonique filio moriens Comitatum reliquit. Ille itidem Thomæ filio. Hic tres filios ſuſcepit, Thomam, Henricum, & Ioannem. Thomas capite plexus eſt Eboraci; Henricus frater, qui ſucceſſit, ſeptimo poſt anno eandem pœnam Sariſburiæ ſubivit. Et quamvis Rex Edwardus IIII. Humfredum Stafford in Devoniæ Comitem evexerit, Ioannes tamen Courtenæus fratrum natu minimus hunc titulum mordicùs tenuit. Iam inde ſatis longo tempore hæc familia quodammodo extincta jacuit: ſub Henrico tamen VII. refloruit, qui Edwardum Courtenæum proximum hæredem maſculum ad avitos honores denuò evocavit. Hic genuit Guilielmum Devoniæ Comitem, qui ex Catharina Regis Edwardi IIII. filia ſuſcepit Henricum Comitem Devoniæ, eundemq; Marchionem Oxoniæ, capite ſub Henrico VIII. truncatum, cujus filius Edwardus in integrum à Maria Regina reſtitutus nobiliſſimus, & optimæ ſpei adoleſcens, immatura morte Patavij in Italia obijt. Anno 1603.
verò ab ejus morte 46 Iacobus Rex Carolum

Blunt

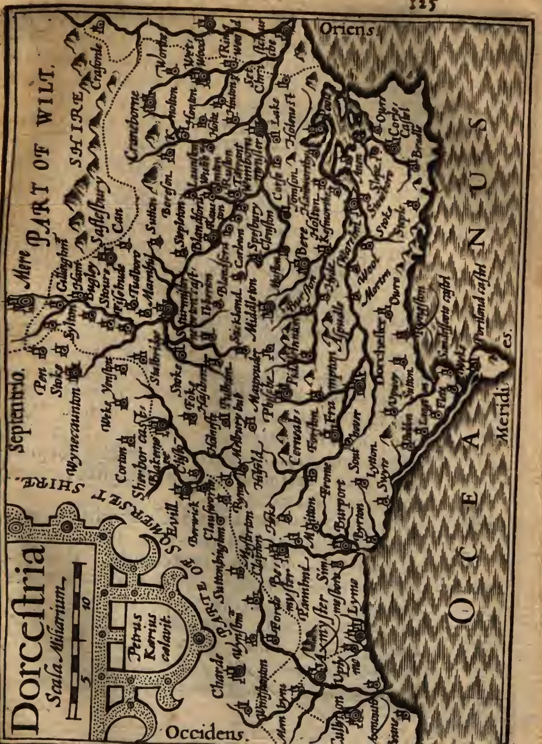
Blunt Baronem *Montjoije* Hiberniæ Proregem, Devoniæ Comitem creavit, & pro regia munificentia affluenter locupletavit; verùm honorum & opum uſuram mors ſtatim invidit.

Continentur in hoc agro Parochiales Eccleſiæ 394.

DVROTRIGES.

PRoximos Danmonijs ad ſolem orientem Ptolemæus *Durotriges* ſtatuit, qui ijdem Anglo ſaxonibus *Dor-ſettan*, uti nobis eorum regio hodie *Dorſet*, & *Dorſet-ſhire*. Nomen illud antiquum & merè Britannicum *Durotriges*, a *Dour*, ſive *Dwr*, quod Britannis *aquam*, & *Trig*, quod *incolam* denotat, probabili ſanè notatione deductum videatur, quaſi *Aquæ*, ſive *Maris accolæ*: Angloſaxonicum verò illud *Dorſettan* ex utraque lingua Britannica & Anglica conflatum, idem ſenſu & ſignificatione quod *Durotriges* valet. *Setta quid* *Setta* enim majoribus noſtris, ut cæteris Germanis *incolere* & *inſidere* ſonuit. Vnde Monticolas ſua lingua *Dun-ſettan*, uti Germani nemorum incolas *Holt-ſatten* dixerunt, quod inter nemora habitarunt. Nec ab antiqua nominis ratione abierunt Britanni, cùm hos *Durotriges*, *Dwr-Gweir*, id eſt *Viros maritimos* appellarunt; Eorum enim regio longo tractu, ſcilicet per quinquaginta plus minùs milliaria, mari Britannico obverſa, ab Occaſu in Ortum anfractuoſo littore protenſa jacet.

Comi-

Dorcestria
Scala Miliarium
Petrus Kærius cælavit.
Septentrio.
Oriens
Occidens.
Meridies.
OCEANUS
PART OF WILT SHIRE
PARTE OF SOMERSET SHIRE

Confinia. Comitatus *Dorsettiæ* à Septentrione agro Somersettensi, & Wiltoniensi, ab Occasu Devoniensi, ab Ortu Southantonensi, terminatur, ab Austro, quà longissimè procurrit, totus

Solum. est maritimus. Gleba verò est fertili; quà Septentriones spectat, sylvæ & saltus diffunduntur; unde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ovium greges pascunt, gratis pascuis, & frugiferis convallibus ad littus usque descendit, quod nunc describendo legam.

In ipso statim à Devonia limine *Lyme*, ab ejusdem nominis fluviolo præterfluente sic dictum, prærupto in colle opidulum hoc littore se exhibet, quodvix portus nomen sibi vendicet, licèt piscatoribus sit frequens, naviumque stationem subjectam habeat, scopulis, & proceris arboribus à vi ventorum satis tutam. Iuxtà *Carrus fl*, se evomit, ubi *Carmouth* viculus sedet. Inde in agro optimæ cannabis feraci *Burtport* duobus fluviolis confluentibus interponitur. Nec hoc portus nómen tueri possit, licèt in fluminis, quo alluitur, ostio natura quasi consultò portum molita sit, & quodammodo efflagitet, ut ars & opera adhibeatur.

Chesil, Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggerque *Chesil* dictus, freto tenui interfuso per IX mill. pass. obductus prætenditur. Hoc ag-

Portland. gere *Portland*, quondam Insula, nunc continenti adnectitur. Hæc Portlandia, Danico bello extincto, in Ecclesiæ Wintoniensis possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis & Confessoris mater, læsæ pudicitiæ cum Aldwino Wintoniensi Præsule insimulata, in summo Win-

toniæ

toniæ templo novem ignitos vomeres nudis pedibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore usitatum examinis genus) seque ita purgasset: illa in rei memoriam Wintoniensi Ecclesiæ novem prædia, & Edwardus filius hanc Insulã cum aliis redditibus donavit. Vix septem milliaria ambitu colligit, frugum satis ferax, ovibus pascendis commoda, sylvis adeò indiga; ut fimo bubulo sole exsiccato pro ignis fomite utatur. Incolæ inter algas Isidis Plocamon sæpius reperiunt, qui ut auctor est Plinius, frutex est marinus corallio non dissimilis. Ad ortum unicam habet Ecclesiam, pauculasque contiguas domos; ad Septentrionem, castrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingressum portus *Weymouth* defendit. Opidulum illud est ad *Wey* tenuis fluvioli ostium, cui è regione adsidet *Melcomb Regis* cognominatum, portu tantum divisum. Hæc nuper Parlamentaria auctoritate coaluerunt, ponte sunt conjuncta, & ædificiis plurimum adaucta. *Ordalium examinis genus.* *Isidis Plocamos.*

Inde rectà littus porrigitur per *Purbecke* Insulam, magna ex parte ericetum, & saltuosam, damis cervisque refertam, quæ & suas habet marmoris venas sub terra sparsas. *Purbecke* hæc Insula vocatur, licèt tantum sit peninsula, in qua *Poole* urbecula, eo situ, ut aquis sit circumfusã, nisi à septenrrione, quà continenti jungitur. Hoc superiori sæculo frequens emporium, jam inde nescio qua incolarum socordia languit. Ad ortum hujus peninsulæ, pelagús magnam in latitudinem sinum aperit, in cujus occidentalem angulum *Frome* nobile hujus tractus flumen evol- *Purbecke.*

evolvitur. fontes hoc habet propè occiduum hujus Comitatus limitem, unde in ortum aquas agit per *Frompton*, cui nomen impertijt, & rivulum à Septentrione admittit per *Cerne* monasterium defluentem. Sub hoc aliquantò inferiùs *Frome* insulam spargit, & vetustum inprimis opidum invisit, quod Antonino *Durnovaria*, id est fluminis trajectus, dicitur. Hoc primarium totius Comitatus censetur opidum, nec magnum tamen, nec speciosum, mœnibus jam olim Danorum furore nudatum, qui passim circa opidum tumulos quosdam aggesserunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicet militaris sive prætoriæ aggerem, & Romanorum Imp. nummos æreos & argenteos. Hinc Fromus *Woodford* allabitur. inde præterfluit *Byndon*, Saxonicè *Beandun*, quod nunc Vicecomitis titulum honorarium præbet Thomæ Howard Georgiani Ordinis Equiti. Vbi Fromus in sinum illum, ad quem *Poole* adsidet, se exonerat, juxta ipsum ostium, *Warham* imponitur, opidum tutissimo undique situ, nisi ab occasu, quod bellis, fortuitis incendijs, mariq; paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit. Hoc etiam ostio unà se eijcit *Trent* fluviolus, accolis *Piddle*.

Durnovaria, Dorchester.

Cæterùm ut regrediamur od occiduam agri partem. Ad Fromi fontes, quà gleba est fœcundissima, *Blackmore* saltus, olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam præbet venationem. Hic vulgatiore nomine, *The Forrest of white hart* dicitur, id est, *candidi cervi Foresta*. Nominis rationem hanc à majoribus acceptam referunt

Blackmore saltus, vulgò The Forrest of white hart.

incolæ

incolæ, Regem Henricum III. huc venatum venisse, & cum alias cepisset damas, cervo pulcherrimo pepercisse, quem postea *T. de la Lynde* hoc tractu nobilis cum suis cepit, & occidit: verùm quàm periculosum fuerit leonem vellicare, illi statim senserunt. Rex enim ingenti pecuniæ summa illos multavit, & ipsa prædia quæ tenuerunt ad hanc usque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiscum regium persolvunt, quæ *White hart Sylver*, id est, *candidi Cervi argentum* appellatur. Huic saltui adjunctum est opidum *Shirburn*, hoc est, si interpreteris, *Fons Limpidus*, quod nunc totius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Magis ad Ortum *Stoure* flumen clarissimum defertur, quod ubi primùm hunc agrum intravit, *Gillingham* saltum interfluit, & à tertio milliari *Shaftbury* salutat edito colli affixum, quod vel Saturno vetustius esse sunt qui contendant, cùm tamen ab Alfredo constructum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis in Sanctimonialium Capitulum translatum prodidit, sic inscriptum. *Aelfredus Rex fecit hanc urbem anno Dominicæ incarnationis D. CCC. Lxxx. regni sui VIII.* *Shirburn.*

Inde Stourus per *Marnhill*, *Stourminster* petit, id est *Monasterium ad Stourum*, exile opidum humiliore situ, cui ponte saxeo conjungitur *Newton* castrū, ubi moles magno labore aggesta eminet, sed castri nil præter nomen superest. In proximo ad *Silleston*. duo satis magni surgunt colles, alter *Hameldon*, alter *Hodde* dictus, uterque triplici vallo firmatus.

Rogersij. Hinc per *Brienston*, sedem antiquæ Equestris familiæ *Rogersiorum*, *Blandford* forum adit Stourus,
Blandford. quod ex quo nostra memoria igne fortuito deflagravit, elegantius surrexit, & habitatoribus est frequentius. Inde per *Tarrent* citato cursu ad antiquissimum opidum *Vindogladiam* properat Stourus, quod Saxonicè *Wynburnham*, vulgò *Winburne*, & à monasterio *Winburnminster*. Nomen vetus à situ factum conijcio, quod inter duo flumina intersidet. *Windugledij* enim Britannicè *inter duos gladios* sonat. Fluvios autem à Britannis gladios peculiari phrasi apellari, Milfordici portus nomen Britannicum *Aberduglediau* docet, id est ostium duorum gladiorum, eo-quod duo flumina *Glediau*, id est gladij dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, coaluit enim à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico *Burne*, quod illis rivum significat, & ejus adjectione soliti sunt Saxones loca ad flumina denominare. Opidum ipsum ad collis ramentum sedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum. cujus Ecclesiæ Præbendariis patrum memoria præfuit Reginaldus Polus Decanus, qui, posteà Cardinalis, & Archiepiscopus Cantuariensis, supra familiæ splendorem (regio enim sanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloria inprimis floruit. Etheldredus Rex princeps longè optimus in hoc templo conditur, ad cujus tumulum ista legitur inscriptio. *In hoc loco quiescit corpus S. Etheldredi Regis Westsaxonum Martyris, qui anno Domini 872. XXIII Aprilis per manus Danorum paganorum occubuit.* Margareta Comitissa

Vindogladia. *Winburne.* *Reginaldus Polus.*

Rich-

Richmondiæ mater Henrici VII. princeps pientissima scholam hic erudiendæ juventuti instituit. In proximo vidimus villam *Kingston*, Lacejorum dictam, eoquod ad Lacejos Lincolniæ Comites unà cum Winburna spectavit.

A Winburna Stourus *Alenum* amniculum admittit, cui incumbit *S. Giles Winburn* habitatio claræ & antiquæ equestris familiæ de *Asteley*, & *Wickhampton*. Hinc Stourus *Canford* præterit, sub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Montjoy* rei metallicæ admodùm studiosus, Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, conficere, & alumen concoquere cepit. Iam Durotriges relinquit Stourus, cùm tamen primùm susceperit rivulum qui ad *Cranborne* aquis irriguum profluit, cujus loci Viccecomitem Robertum Cecilium Rex Iacobus primùm honore Baronis Cecilij de *Essendon*, & anno insequenti Vicecomitis de *Cranborn* ob spectatissimam prudentiam meritò honoravit. *Asteley Barones.* *Chalcanthum.* *Rob. Cecil.*

Guilielmus Conquæstor Osmundum, qui Sagiensis erat in Normannia Comes, primum Dorsettiæ Comitem Cancellariumque sibi constituit. Longo post tempore Rex Richardus II. Ioannem de *Beaufort*, Somerseti Comitem, in Dorsettiæ Marchionem evexit, qua dignitate Rex Henricus IIII. illum exuit, fraterque ejus natu minor nomine Thomas, Comes Dorsettiæ fuit creatus, qui postea ob virtutem bellicam ab Henrico V. titulo Ducis Exoniæ, & Comitatu Harcourt adornatus. Post ejus sine prole obitum Henricus VI. Edmundum ex Lancastrensi familia primùm Comitem, deinde Mar- *Dorsettiæ Comites et Marchiones.*

chionem Dorſettiæ, tandemque Ducem Somerſetti dixit. cujns filijs bello inteſtinò ſublatis, Edwardus IIII. Thomam Grejum ex familia Ruthinienſi Dorſettiæ Marchionem creavit. Hunc ſecuti ſunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ ab Edwardo VI. creatus, cùm Henrici VIII. è ſorore neptim duxiſſet. Hic ſub Maria Regina ob læſam Majeſtatem ſupplicio affectus ſerò didicit, quanti ſit periculi in Regiam familiam nuptijs inſeri, & in ſe alijſque ſpem fovere ambitioſam. Dorſettiæ titulus jam inde nulli delatus, donec Iacobus Rex primis regni auſpicijs, ut vera virtus, & ſuſceptus pro rep. labor honore & ſplendore decoraretur, Thomam *Sacuill*, Baronem de *Buckhurſt*, ſummum Angliæ Theſaurarium, honore Comitis Dorſettiæ amplificavit.

Hic Comitatus Parochias 248. *numerat.*

BELGÆ.

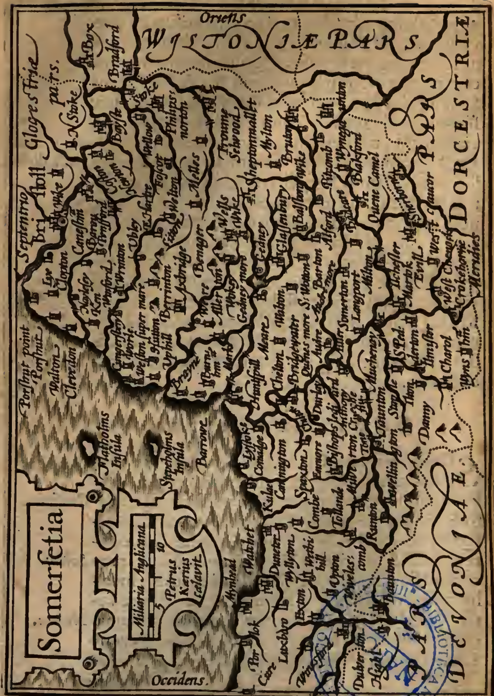
Belgæ è Belgis Galliæ.

DVrotrigibus ad ſeptentriones & Ortum prætendebantur olim *Belgæ*, quos à Belgis Galliæ populo in Britanniam demigraſſe, & è nomine probabile, & auctoritate veriſimile eſt. Belgæ enim è Germanis orti, Rhenum antiquitus traducti, propter loci fertilitatem ibi expulſis Gallis conſederant, & inde (ut Cæſar habet) in Britanniam prædæ, ac inferendi belli cauſſa tranſierunt, omneſque ijs civitatum nominibus appel-

appellabantur, quibus orti ex civitatibus eò pervenerant; & bello illato ibi remanserunt, atque agros colere cœperunt. Quo verò tempore huc commigrarint non liquet, nisi fortè Divitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, huc Belgas traduxerit. Magnæ enim partis cùm Galliarum, tum etiam Britanniæ obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum. Ego illis neutiquam fidem abrogare statui, qui ex antiqua Gallica lingua, quæ nostris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à *Pel*, quod illis remotum significat. Totius enim Galliæ erant remotissimi, & ut à cultu & humanitate provinciæ; sic etiam situ & sede longissimè aberant. Sed ad Belgas nostros, qui longè lateque habitarunt per regionem Somersettensem, Wiltoniensem, Hantoniensisq; agri partem interiorem accedamus. *Vnde dicti.*

SOMERSET-SHIRE.

SOmersettensis Comitatus, vulgò *Somerset-shire*, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione pulsata, ab Occasu Devoniæ, ab Austro Dorcestriæ, ab Ortu Wiltoniæ, & partim Glocestriæ Comitatibus conterminà. Soli admodùm ditis, maximam partem ad fruges, aut pabula eximiè fertilis, incolis frequentissima, & portuum commoditate satis felix. Nonnulli nomen inditum credunt, quod aura sit ibi lenis, & quasi æstiva. Veruntamen nomen proculdubio à *Somerton* totius *Confinia.* *Solum.* *Nomen.*

Somersetia
Miliaria Anglicana
Petrus Kerius cælavit.
Oriens
Occidens.
Septentrio
Meridies
WILTONIÆ PARS
DORCESTRIÆ PARS
DEVONIÆ PARS
Glogestriæ pars.
Flatholms Insula
Stepholms Insula

Conventus olim maximè celebrato opido impositum credam ego, cùm Afferius auctor inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensem* passim vocaverit,

Ad Sabrinianum fretum primùm occurrunt *Porlock*, & *Watchet*, olim *Wecedpoort*, navium stationes. His interponitur *Dunstor* castrum, loco depressiori, & collibus, nisi qua mare prospicit, undique conclusum. Huic castro adjacent duo viculi duobus indigitibus sacri, *Caramton* alter vocatur, à Carantoco Britanno, alter *S. Decombes*, à Decumano, qui è Southwallia huc appulsus, & à sicario transfossus, divinum honorem apud populum consecutus est. *Stoke-Curcij* Baronia à suis Dominis cognominata paulò remotius à mari sedet. Inde ad *Stertpolnt* prominet sensim littus, ubi duo totius agri maxima flumina conflua uno ostio se evolvunt, *Iuellus* scilicet, vulgò *Iuell*, qui oritur inter Durotriges, & quam primùm hunc agrum ingreditur *Euell* forum frequens suo nomine donat, rivulumque recipit, ad quem *Camalet* mons acclivis, & ascensu difficilis, in cujus vertice visuntur intermortui castri vestigia. Incolæ *Arthuri palatium* dicunt: Romanorum autem opus fuisse numismata indies eruta docent. *Camalet.*

Iuellus flumen hinc *Ischalin* à Ptol. memoratam petit, nunc *Iuelcester*, foro, & antiquitate sua tantùm hodie celebrem, Romanorum enim Cæsarum numismata subindè hic eruuntur. Paulò inferiùs, *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes insulam amnicam moliuntur, *Muchelney*, id est, *Magna Insula*, dictam. *Pedred*, vulgò *Parret*, in ipso australi *Ischalis, Juelcester.* *Muchelney Insul.*

auſtrali provinciæ limite promanat, & obliquiori alveo per *Crockherne*, & *Pedderton*, quod nunc tantùm foro & nundinis celebre delatus, hic Iuello influit, nomenque eripit, quum in decursu à III. ad ortum milliari *Montem-acutum* ſalutarit, ſic dictum eoquod ſenſim acuto apice attollitur. Nomen hic locus fecit honoratiſſimæ familiæ de *Monte Acuto*, è qua quatuor Comites fuerunt Sariſburiæ. Tandem verò Maria regina Antonium *Brown*, cujus avia fuit filia Marchionis de Monte acuto, nomine & honore Vicecomitis de Monte acuto honoravit, quo nepos ejus è filio hodie gaudet. *Odcombe* huic adjunctum, tenue prorſus opidulum, cui *Stoke under Hamden* vicinum ſubſidet, ubi *Gornaij* ſuum caſtellum habuerunt, quorum hæredia nonnulla in equeſtrem Newtonorum ſtirpem deſcenderunt, qui ſe è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libenter agnoſcunt. Irrigat deinde Pedredus *Martock* mercatorium opidulum. Hinc limoſam planitiem perſecans in Septentriones contendit per *Langport* mercatum non infrequentem, & *Aulre* ex tuguriolis paucis viculum. Inde ab Occaſu *Thonum fl.* recipit, qui longè in occidua agri parte exortus, per *Wellington* defluit, opidulum mercatorium, cui maximo honori ejus eſt incola vir honoratiſſimus Ioannes Popham, qui ſummus in regio tribunali Iuſtitiarius, tanta æquabilitate, & tam ſalutari ſeveritate juſtitiam adminiſtrat, ut tranquillitatem domeſticam illi magna ex parte jamdiu Anglia debuerit.

Mont-acu.

Domini de Monte acuto.

Newtoni.

Io. Pophã.

Inde leni modicoque lapſu *Thonthon* vulgò

Taunton

Taunton alluit, & nomine donat Thonus, elegans certè opidum, lætiſſimoque ſitu, & ut verbo dicam, alterum hujus regionis ocellum. Hic circum quaque regio virentibus pratis jucunda, hortenſibus delicijs florens, frequentibus villis ſpectantium oculis mirum in modum arridet. Inde, quà Thonus Pedredo ſe inſinuat, inſulam amnicam efficit, nunc vulgò *Athelneij* dictam, quæ non minùs Alfredi Regis latebris nobis nota, cùm jam Danus omnia permiſceret, quàm Italis Minturnenſium paludes Marij latibulo. Non longè ab hac collectis aquis ſolitarius Pedredus pererravit, cùm alterum ab Ortu ſocium rivum accipit, qui *Somerton* præterfluit, olim primarium totius Comitatus opidum, utpote cui nomen fecit, etſi nunc opidi nomen vix tuetur, niſi ex Foro boario, quod à feſto Palmarum ad medium Iunium frequentiſſimum habet, vicini enim rei pecuariæ iuprimis ſtudent. Hoc ſuſcepto fluvio, Pedredus opidum magnum & incolis refertum petit, *Bridge-water* vulgò vocitamus, cui maximus honor acceſſit, quod Comitatus titulo ab Henrico VIII. exornatum fuerit, cùm Henricum Daubenejum Comitem de Bridgewater creavit.

Taunton. *Athelneij Inſul.* *Somerton.* *Bridgewater.* *Comes de Bridgewater.*

Sub hoc, poſt pauca milliaria, vaſto oſtio in Sabrinianum fretum evolvitur Pedredus, quod *Vzella* æſtuarium Ptol. dicitur, nonnullis etiam hodie *Evelmouth*, ſed Anglis veteribus *Perdredanmuth*. Eodem etiam æſtuario aliud obvium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur é ſylva illa ampliſſima, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones *Selwood* dixerunt, id eſt, interprete

Vzella æſtuarium. *Selwood.*

Asserio, *Sylva magna.* Hic fl. primùm *Briuton* à se cognominatum invisit, longeque per viculos defluens, nonnullis rivulis auctior, lætos gramine campos irrigat, insulamque ambit *Avallon*, à pomis Britannicè olim dictam, postea *Inis witrin*, id est *Vitrea Insula*, & eadem significatione *Glaſt-ney*. Latinisque *Glaſconia*. In hac floruit Monasterium *Glaſtenburij*, quod admodùm antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo qui Christi corpus sepulchro mandarat. Vnde hic locus à majoribus nostris dictus *Prima terra Dei. Prima Sanctorum terra in Anglia. Tumulus Sanctorum. Mater Sanctorum &c.* Nec est cur hac de re ambigamus, cùm antea docuerim Christianam religionem in prima enascentis Ecclesiæ infantia huic nostræ Insulæ illuxisse. Cùm antiqua illa ædicula vetustati cederet, tandem Ina Rex, qui scholam Romæ ad Anglicam juventutem erudiendam fundavit, & ad eam sustendandam, eleemosynamque Romæ distribuendam, singulis Regni sui ædibus denarium imposuit, hac demolitâ, magnificum admodum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. Primis his temporibus viri sanctissimi hic Deo invigilarunt, & præcipuè Hibernici, qui stipendijs regijs alebantur, & adolescentes pietate artibusque ingenuis instruebant. Sed tandem Dunstanus subacto ingenio homo, pro his, recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, qui à bonis & pijs Principibus plusquàm Regias opes consecuti, cùm omni rerum affluentia 600 annis quasi regnassent, ab Henrico Octavo exturbati sunt, Monasteriumq; quod jam

Glaſconia, Glaſtn. Inſ. Glaſtenburij monaſterium.

An. 698. Ina Rex Angliam facit Pontificib. Roman. vectigalem.

jam in urbeculam excreverat, dirutum, & solo adæquatum. Cùm Henricus II. Rex Angliæ, ut habet Giraldus Cambrensis oculatus testis, ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepisset Arthurum Britannorum nobilissimum heroem, *Arthurus.* Glasconiæ inter duas pyramides situm esse, corpus investigari curavit, vixque jam septem pedes in terram defoderant, cùm inciderunt in lapidem, cujus adversæ parti crux plumbea, latiori formâ, inserta, & sub ea ad novem ferè pedum altitudinem, sepulchrum inventum ex quercu cavata, in quo ossa inclyti illius Arthuri reposita. Sed ecce crucis illius inscriptionem. *Hic jacet sepultus inclytus Rex Arturius in Insula Avallonia.* ARTVR autem, ut hoc obiter etiam notem, Britannicè sonat *ursum horribilem, vel malleum ferreum, quo confringuntur molæ leonum.* *Artur quid.*

A Glasconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem efficiunt, & uno emissa ostiolo in Occasum uno alveo *Vzellæ* æstuarium petunt per *Gedney moore, Wead moore,* & palustrem illam regionem longè excurrentem *Brentmersh*, quam palustrium ranarum regionem, ut ejus opidulum *Brentknol*, ranarum monticulum interpretati sunt Glasconienses Monachi. Hinc ad ortum *Mendippi colles* se longè lateque explicant, *Mendippe hilles,* plumbi fodinis admodum opulenti, & pascendis pecoribus apti. In his antrum est longo recessu, in quo putei quidam, & rivuli cernuntur, *Ochiehole* dicunt, de quo non minora somnia fingunt accolæ, quàm de suo Sybillæ antro comminiscuntur Itali. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII. aratro eruta fuit oblonga plum-

plumbi lamina, sic inscripta. *Ti. Claudius Cæsar Aug. P. M. TRIB. POT. VIIII. IMP. XVI. De Britan.*

Inter hos colles *Chuton* est; & sub collibus ad septentriones *Congersburie* viculus. Ab austro verò, non procul ab illo antro, urbecula Episcopalis solo saxeo ad *Mendipp* montis radices subijcitur, olim ut habet Lelandus *Theodorodunum*, nunc *Welles*, ita dicta à fontibus qui in ipsa scaturiunt: unde & *Fontanensis Ecclesia* hæc vocatur. Templum habet admodùm speciosum, sed ejus frontispicio ad occasum nihil speciosius, totum enim statuis antiquo & exquisito artificio è saxo cœlatis surgit. Splendidum admodùm Episcopi palatium, instar castri mœnibus & fossa munitum, ad Austrum adjacet, & ex altera parte nitidæ Præbendariorum ædes. Edwardi Senioris tempore Episcopalis sedes hic constituta. Regnante verò Henrico I. Ioannes de Villula Gallus, cùm Episcopus jam electus esset, sedem Bathoniam transtulit, quæ duæ sedes in unum coalescentes, suo utraque titulo Episcopum ornant, ut unus idemq; Episcopus Bathoniensis & Wellensis dicatur.

Welles.

E montibus illis minerarijs *Frome fl.* oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad molliendum ferrum utuntur ferrifabri, & mox in Septentrionem conversus, limitis vice inter hunc, & Glocestrensem agrum fungitur, & *Farley* nō ita pridem Hungerfordorum castrum, non procul á *Philips Norton* foro celebri, irrigat. Inferiùs *Selwood* sylva longè lateque diffunditur, à qua circum-

Philips Norton.

cum vicina regio olim *Selwoodshire* vocabatur, opidum verò adsitum etiamnum *Frome Selwood* dicitur, quod è lanificio maximum quæstum facit. *Frome Selwood.*

Iam autem Frome nonnullis ex hac sylvula rivulis plenior, tandem Avonæ nobili flumini se committit, qui obliquiorem ripam agens statim antiquam urbem invisit, quæ à thermis Ptol. *Aquæ calidæ* dicitur, Antonino *Aquæ Solis*, Britannis *Caer Badon*, Saxonibus *Bathancester*, Stephano *Badiza*, nobis hodie *Bathe*, & vulgò Latinorum *Bathonia*. Subsidet in planitie haud ita magnâ, & ex omni parte collibus obvallatâ, è quibus perennium rivulorum scaturigines in urbem magno civium commodo descendunt. *Bathonia, vulgò Bathe.* In ipsa urbe tres calidi fontes ebulliunt, qui efficaci remedio salutares corporibus quæ pravis humoribus torpescunt; sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. *Thermæ.* Non omni tamen hora sunt salutares, ab hora enim octava ante meridiem usque ad tertiam à meridie maximè fervent & exæstuant, & turbidi fœda quædam ex imo fundunt. quibus temporibus clauduntur, nec quisquam ingreditur, donec per emissaria sua se sordibus illis expurgarunt. Ex his tribus, qui *Crucis Balneum* dicitur, duodecim sedilia è saxo in margine habet, muroque includitur & contiguum habet Nosocomium à Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum. Tertius omnium maximus, in urbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, juxta Ecclesiam Cathedralem; muro etiam circumdatur, & XXXII. sedilibus arcuato

Caer Palladdur. opere adaptatur, in quibus viri & mulieris seorsim sedeant. Videor mihi ex Solini auctoritate, cùm his fontibus Palladem præfuisse prodat, evincere posse, hanc urbem esse, quam Britanni *Caër Palladdur* sua lingua dixerunt, hoc est, *urbs Palladiæ aquæ*; appositè enim res, nomen, & significatio conspirant. *Bathoniæ Comites.* Bathonia verò Comitis etiam titulo proceres nonnullos honoravit. Philibertum enim de *Chandew* ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Postea Rex Henricus VIII. Ioannem Bourchier, Dominum *Fitz-warin* Bathoniæ Comitem creavit, cui successit Ioannes filius, qui Ioannem Dominum *Fitz-warin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes, qui nunc floret, & bonis studijs nobilitatem suam illustrare contendit,

Secundùm eundem Avonam, in Occidentali ripa *Cainsham* cernitur; à *Keina* Britannica virgine sanctissima, *Serpentes saxei.* quam serpentes in lapides mutasse superioris ævi credulitas multis persuasit, eoquod ejusmodi ludentis naturæ miracula ibi in latomijs nonnunquam inveniuntur. Hic in vicinis agris, & etiam alibi, *Percepier herba.* *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror & acrimonia percipitur, nunquam spithamæo adultior, toto anno suapte sponte erumpit, sine caule, flosculis herbaceis, quæ vehementer & repentè urinas ciet, & ex eâ aqua stillatitia magno usu elicitur.

Bristolia, Bristow. Vix quinto hinc milliari Avona fl. *Bristoliam* mediam intersecat, Britannis *Caër Oder Nant Badon*, urbium antiquarum catalogo *Caer Brito*, Saxo-

Saxonicè *Brigestow*, id est, *locus illustris.* Hæc urbs partim in Somersettensi posita agro, partim in Glocestrensi, neutrius censenda, cùm suos habeat seorsim Magistratus, & *Comitatus sit per se incorporatus.* Editiore situ inter Avonam & Fromum fluviolum intersidet, munitionibus & fluminibus satis tuta. ad aspectum verò ita pulchra, tum publicis, tum privatis ædificijs, ut nomini respondeat, cloacis per subterraneos meatus ita constructis ad sordes evehendas & abluendas, ut ad munditiem & sanitatem nihil desideres, & ad vitæ necessitatem ita instructa, civibusque frequens, ut inter Britanniæ urbes primas à Londino & Eboraco facilè sibi vendicet. multarum enim gentium commercium, mutui usus, & portus commoditas eò traxit, ut qui in ipsum urbis sinum naves passis velis admittat. Ipsique cives opulentam per Europam exercent mercaturam, & navigationes in disjunctissimas Americæ partes instituunt. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit, non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, & certè inclinato Saxonum imperio primùm emersisse judico, cùm nusquam nominetur ante annum salutis M. LXIII. Primis Normannorum annis *Berton* prædium adjacens, & hæc *Bristow* reddebat Regi, ut est in Censuali Angliæ commentario, C X. *Marcas argenti.* Paucis post annis prolata sunt undique pomeria, & ecclesiæ elegantes in Dei gloriam erectæ. Inter quas longè omnium pulcherima est S. Mariæ de *Radcliff* extra mœnia, in quam magnificè pluribus gradibus ascenditur: adeò ampla, opere

adeò

adeò venusto, ut omnibus Parochialibus Angliæ Ecclesijs quas hactenus vidi, meo judicio, longè præcellat. In proximo est etiam altera Ecclesia, cujus turris sonante campana hac illac commovetur, adeò ut se à reliquo ædificio abruperit, & ita rimam egerit à summo ad imum, ut tres digitos transversos hiet, & se arctet, dilatetquè cùm campana pulsatur. Vltra Fromum fl. qui ponte consternitur, duo consurgunt templa, alterum minus, & parochiale, alterum majus, Episcopi cathedrâ, & sex Præbendarijs à Rege Henrico VIII. ornatum.

Hinc qua decurrit Avona, præaltæ sunt utrinque rupes, quas veluti de industria admolita est natura. Harum altera *S. Vincentij* nomen habet, & Adamantum adeò fœcunda est, ut quis modios inde impleat. existimationem verò copia apud nostrates invidit, nam ut colore translucido Indicos provocant, ita duritie solummodò cedunt. quod verò laterum sexangulo vel quadrangulo lævore à natura ipsa turbinati sint, magis admirandos puto. Altera verò rupes etiam adamantum est ferax, quos cavi & rufescentes silices in se mira naturæ solertia continent.

Adamantes Britannici.

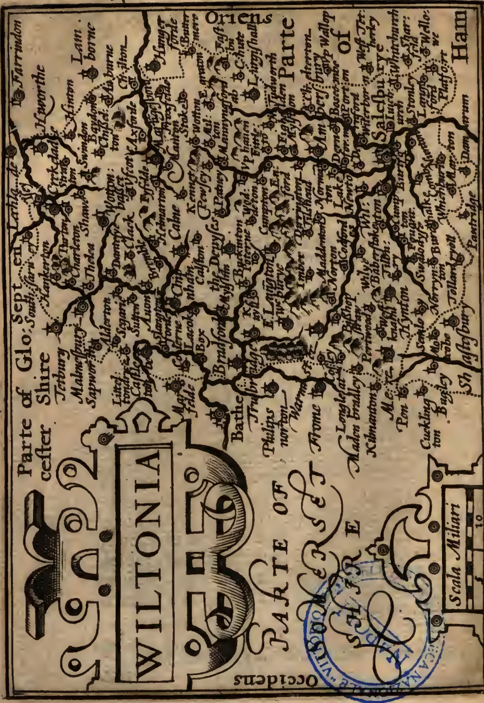
Primus Somersetti Comes perhibetur *Willielmus de Mohun*. Nec jam inde ulla satis explicata de Somersetti Comitibus occurrit mentio, nisi fortè in quodam Henrici III ad Petrum de *Mauley* rescripto. Sub eodem Henrico III. memoratur quod Innocentius Papa instituerit Reginaldum *Mohun* Comitem de *Este*, id est, Somersetti. Vt hiç videatur non propriè Comes, sed

Somersetti Comites et Duces.

sed Comes Apostolicus; sic enim eo sæculo appellabantur illi qui à Pontifice Romano creati, ut qui ab Imperatore, Comites Imperiales, & facultatem habuerunt Notarios instituendi, spurios legitimandi &c. Satis longo post tempore, Ioannes de *Beaufort*, Ioannis Gandavensis Ducis Lancastriæ filius naturalis, à Rege Richardo II. assensu Parlamenti factus legitimus, ad honorem Comitis Somersetti provectus fuit, posteaque Marchio Dorsettiæ creatus, sed eodem honore statim ab Henrico IIII. spoliatus, titulo tantùm Somersetti relicto. Hujus filius Ioannes a Rege Henrico V. primus Dux Somersetti creatus, qui Margaretam unicam filiam genuit, matrem Regis Henrici VII. Fratri autem in Ducatu successit Edmundus. Cujus filius Henricus in patris locum suffectus, in prælio apud *Hexham* ab Eboracensibus interceptus, levitatis pœnam capite luit. Ejusque in hoc honore successor Edmundus frater, ultimus ex hac familia Somersetti Dux. Posteà primùm Henricus VII. Edmundum filiolum qui statim expiravit; deinde Henricus VIII. filium suum naturalem Henricum *Fitz-Roy* dictum hoc titulo insignivit. Cui cùm liberi nulli, Edwardus VI. Edwardum de *Sancto Mauro*, vulgò *Seimor*, avunculum suum eodem investivit, qui honorum plenus, & titulis onustus, subitò quasi fortunæ ludibrio obrutus, levi de crimine, eoque ab inimicis dolo composito, & honoribus & vita fuit spoliatus.

Comites Apostolici

Numerantur in hoc Comitatu Parochiæ 385.

WILTONIA
Parte of Glo: cester Shire
Parte of Somerset Shire
Parte of Ham
Oriens
Occidens
Scala Miliari
Salesbury
Bathe
Bradford
Malmesbury
Calne
Marlborowe
Frome
Warmester

VVIlshire (quæ etiam Belgarum fuit) Anglosaxonicè *Wil-setta*, vulgò Latinorum *Wiltonia*, à primario olim opido *Wilton* denominata, ut illud à *Willij* flumine, tota est mediterranea, Somersettensi enim agro ad Occasum, Bercherio & Southantonensi ad Ortum, Glocestrensi ad septentriones, Dorcestrensi, & partim Southantonensi ad Austrum circumclusa. Regio cùm viris bellicosis fœcunda, tum omnium rerum copia eximiè fertilis, & sua varietate admodùm grata. Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil surgit, diffusis olim sylvis vestita, & limpidis fluminibus irrigua. *Isis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui posteà *Tamisis* nomen assumit, cùm jam tenuis est, alijque minorum gentium fluvij, quos suis commemorabo locis, perfundunt. Australis verò pars ampla & herbida innumeros ovium greges pascit. Mediam verò fossa intersecat transversa, admirando opere ab Ortu in Occasum per plura milliaria perducta, *Wansdike* accolæ appellitant. Ego à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna disterminanda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter se decertarunt.

Nomen. *Confinia.* *Solum.* *Isis fl. posteà Tamisis.* *Fossa limitanea.*

In Septentrionali Wiltoniæ parte, qua Tamisis affunditur, *Crecklade* est opidum, alijs *Grekelade*. Sub hoc *Lediard Tregoze* sedes equestris familiæ de *S. Iohn*. *Wotton Basset* huic finitimum, quod superiori sæculo habitatio fuit Ducum Eboracensium, qui amplissimum ibi ad includendas feras vivarium statuerunt. Hinc *Breden*

den ſylva, nunc *Bredenforeſt* longè lateque pertinuit. Ad cujus occiduum latus *Avon fl*, (de quo ſupra) placidè fertur, qui in Boreali quaſi limite hujus agri effuſus in Auſtrum decurrit. Dum exilis eſt, *Malmesburij* ſubſtringit, receptoque profluente, ferè incingit, Opidum ſanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre. Hoc cùm non alio nomine, quàm *Ingelborne*, longo tempore notum fuiſſet, à Maidulpho quodam Scoto-Hiberno, viro ſumma eruditione, & ſingulari vitæ ſanctitate, *Maidulfesburge* dici cœpit, Bedæ *Maidulphi urbs*, & poſtea contractè *Malmeſburij*. Inter Maidulphi diſcipulos floruit inprimis Aldelmus, dignus ſanè cujus memoria in æternitatem vigeat, non ſolùm ſanctitatis, ſed etiam doctrinæ nomine, ut ea tempora ferebant. Primus enim erat ex Anglorum gente qui Latinè ſcripſit, primuſque qui componendi carminis Latini rationem Anglos docuit. Monaſterium à Maidulpho conditum, jam inde ab Athelſtano illo Magno, cujus monumentum etiamnum oſtendunt incolæ, longa opulentia clarum, inter alios magna eruditione viros produxit Guiljelmum, qui hinc *Malmeſburienſis* dictus, cujus eruditæ induſtriæ & eccleſiaſtica & politica Angliæ hiſtoria plurimum debet.

Malmeſburij.

Aldelmus.

Guil. Malmesburiẽſis

A Maidulphi urbe Avona defluens *Danteſey* adit, locum qui à poſſeſſoribus nomen cepit, à quibus ad familiam de *Danvers* devenit, è qua Henricus Danvers titulum & honorem Baronis *Danvers* de *Danteſeij* gratia Regis Iacobi nuper conſecutus eſt. Ad VI. hinc milliare Avona ab Ortu rivulum recipit, qui *Calne* vetuſtum opidulum

Dantteſeij.

Baro Danvers de Danteſeij.

Calne.

lum saxeo solo pulchra ecclesia ornatum interfluit. Inde auctior *Chippenham* petit, nunc tantùm rerum venalium foro celebre. Huic è regione, sed à ripa remotius *Cosham* objacet, nunc viculus, unde *Castlecombe* vetus castrum prospectes, Dominis suis Walteris de *Dunstavill* nobilitatum: è quorum familia genus ducunt *Writhoflei* Southantonienses Comites. *Writhoflei.*

Avona hinc arboribus redimitus non longum iter confecit, cùm ab Ortu fluviolum in se admittit, qui *Divisio* Florentio Wigorniensi, *Divisa* Neubrigensi appellatur. quo auctior se in occasum agit, statimque alter rivulus ab austro influit, qui ædibus impositis quas *Broke* dicimus, nomen impertijt. Huic ad Ortum vicinum jacet *Elindon*, olim *Eathandune*, ubi Alfredus Rex nobili, si umquam aliàs, prælio grassantem Danorum audaciam felicissimè contudit; eòque adegit ut conceptis verbis jurarint se protinus ex Anglia cessuros. Sed ad rivulum quem dixi, paulò superius colli insidet *Trubridge*, lanificij gloria nunc inprimis florens. Hoc rivulo Avona auctus, *Bradford*, à vado lato sic nominatum, declivi colli affixum, & totum è saxo constructum respergit, atque hic Wiltoniensibus valedicens Somersettensem Comitatum subingreditur.

Limes autem occidentalis hujus Comitatus rectà hinc in Austrum descendit per *Longleat*, ædes equestris familiæ *Thinnorum*; ad *Mayden-Bradley*, sic dictum ab altera hæredum Manasseris Bisset viri suo tempore nobilissimi, quæ ipsa virgo leprosa domum virginibus leprosis hic posuit, patrimonioque suo dotavit: & *Stourton*, *Mayden-bradley.*

Barones de Stourton. sedem Baronum de *Stourton*, cui nomen à *Stour* flumine, quod sub hoc è sex fontibus ebullit, quos in suum cly peum *Stourtoni* Domini loci transtulerunt.

Per *Maiden Bradley* quam dixi, labitur *Dever-rill* fluviolus sic dictus quod se sub terram immergat. *Verlucio.* is post mille passus emergens ad *Verlucionem* properat, antiquissimum opidum, quod suo *Werminster* nomine non omnino deposito, *Werminster* dicitur, ex antiquo illo *Ver*, & Anglosaxonico *Minster*, quod Monasterium sonat, coalitum, nunc tantùm foro frumentario celeberrimum.

Hinc in Austrum, Septentriones, & Orientem solem per mediam regionem campi sunt adeò patentes, ut vix prospici possint, unde & nomen *Sarisburie Plaines.* *The Plaines*, raris admodùm incolis, & latrocinijs quondam infames, quos ad austrum duo placidissimi amnes subluunt, *Willeybourn*, & *Nadder*, vulgò *Nadderbourn*. Ille ad Verlucionem exoriens, per *Heitesburij*, sedem Baronum de *Hungerford*, *Barones de Hũgerford* ad *Willey* viculum delatus, prospicit ex opposito sepimentum militare, quod *Yanesburij* *Ianesburie.* *Castle* vocant vicini, Romanorum fuisse castra ex forma facilè agnoscas. Nadderus ex australi agri limite profusus, sinuoso volumine, veluti anguis (unde nomen inditum videtur) serpit non procul à *VVardowr* eleganti castro, nunc Ioannis de Arundell, qui nuper à Rege Iacobo Ba-*Baro Arundell de Wardour.* ro *Arundell de Wardour* creatus, & cum laude memorandus, quod juvenis ob singularem virtutem in expugnando Strigonio Hungariæ, honorarijs litteris ab Imp. Rodolpho II. Cæsare Augusto Comes Imperij fieri meruit.

Vbi

Vbi verò hi amnes confluunt, Willeij *Wilton* opidum, aquis irriguum nomini adoptat, olim totius agri caput, & antiquitùs *Ellandunum* dictum; qui nunc tenuis quasi viculus, Majore tantummodò pro Magistratu summo, & elegantissimis Comitis Penbrochiæ ædibus gloriatur. Ejus autem luminibus *Sorbiodunum* olim, & nunc ejus proles *Sarisburij*, inprimis offecerunt. Sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Anglosaxones postea *Searijsbyrig* dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sarisburia*. Quis enim ambigat *Searysbyrig*, à Sorbioduno profluxisse, addito Saxonico *Byrig*, quod *Burgum* sonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli locis addiderunt qui editiorem situm occupabant, ut hoc Sorbiodunum? Guilielmus primus, postquam Angliæ lustrum condidisset, huc omnes Regni Ordines convocavit, quo tempore, ut est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Salisburij habet Rex 20 solidos ad pensum, de Cremento Lx. libras ad pondus.* Quod ideò noto, quia ut apud veteres Romanos, ita apud nostros majores pecunia & appendi & numerari solebat. Non ita multis post annis, regnante Richardo primo, tum ob præsidiarij militis insolentiam, tum aquæ pænuriam, paulatim demigrare cœperunt incolæ, & vix mille hinc passus ad Ortum hibernum, loco humiliori, ubi quasi conceptaculum est plurimorum rivulorum, ad Avonæ & Nadderi confluentes consederunt. Richardus Poore Episcopus, in loco amœnissimo, priùs *Merifield* vocato, augustissimum speciosa structura templum inchoavit, quod quadragesimo

Ellandunū, vulgò Wilton.

Sorbiodunum, Old Sarisburij.

Dunum; quid Gallis & Britannis.

Pecunia appensa, et numerata.

New Sarisburij.

gesimo post anno maximis sumtibus peractum, & dedicatum anno 1258, Rege Henrico III. etiam præsente. De quo templo admodùm
Dan. Rogersius. eleganter clarissimus & eruditissimus Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus, in una
Tam numerosa (ferunt) æde fenestra micat.
Marmoreasque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet,
Totque patent portæ, quot mensibus annus abundat,
Res mira, at verâ res celebrata fide.

Cives itidem, dum Episcopus Dei domum moliretur, certatim Vrbem statuerunt, Remp: stabilierunt, in singulos vicos rivulos derivarunt: fossam, quâ perenni flumine non subluitur, duxerunt. Paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accrevit hæc Nova Sarisburia, ut statim atque Regia auctoritate viam publicam, quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facilè fuerit omnium urbium in hoc tractu secunda, summè frequens, omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa, & amplissimo ornata foro, in qua domus civica est è ligno pulcherrima.

Comites Sarisburiæ. Gualtero de *Evreux*, Comiti de Rosmar in Normannia, latifundia assignavit in hoc agro Guilielmus Conquæstor, quæ Edwardo, de *Sarisberia* dicto, filio juniori in Anglia nato reliquit. Hujus filius Gualterus suscepit Patricium, qui Comes Sarisburiæ primus. Is successorem habuit Guilielmum filium. Hujus filia unica Ela, Guilielmum de *longa Spatha*, filium naturalem Regis Henrici II. suis nuptijs honoravit. Huic filius

filius erat Guilielmus de *longa Spatha* itidem dictus, cui Rex Henricus III. offensior, tum Comitis Sarisburiæ titulum, tum Sarisburiæ castrum abstulit. Vnde filius ejus, nomine itidem Guilielmus, sine Comitis titulo vixit, & unicam filiam Margaretam progenuit, quæ tamen Sarisburiæ habita Comitissa, uxor fuit Henrici *Lacij* Comitis Lincolniæ. Quo proscripto, Rex Edwardus II. Guilielmum de *Monte Acuto in Comitem Sarisburiæ præfecit, ac per cincturam gladij de dicto Comitatu investivit, sibi & hæredibus in perpetuum.* Hic duos suscepit filios, Guilielmum qui patri successit, & sine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum, patrem Ioannis Sarisburiæ Comitis, qui cùm Regi Henrico IIII. perniciem moliretur, anno 1400. Cicestriæ interfectus est. In integrum tamē restitutus est filius ejus Thomas. Cujus unica filia nupta Richardo *Nevill*, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui in prælio captus, & capite plexus, filium Richardum successorem habuit, Warwici & Sarisburiæ Comitem. Hujus filia Isabella nupsit Georgio Duci Clarentiæ, Regis Edwardi IIII. fratri, cui peperit Edwardum, qui puerulus, & innocens ab Henrico VII. capite truncatus; uti & soror ejus Margareta ab Henrico VIII. eadem pœna septuagenaria affecta. Nec insolens sanè principibus, ut sibi & suis adsit securitas, sanguine proximos, caussis facilè nunquam non se suggerentibus, tollere, vel opprimere. Iaminde desijt hic titulus honorarius, donec anno 1605. Iacobus Rex potentissimus Robertum Cecilium secundogenitum Nestoris nostri Guilielmi Ce-

cilij, ob animum prudentia validum, & consilia patriæ principíque salutaria, eodem illustravit.

Inferiùs sub hac urbe ad Avonam *Dunction*, sive *Donketon* assidet, *Burgus*, ut ferunt, antiquus, & Bogonis Southantoniensis ædibus clarus. Septentriones versùs ad VI. plus minùs à Sarisburia milliaria, insana conspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia & rudia saxa, quorum nonnulla 28 pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transversaria sic innituntur, ut pensile videatur opus: unde *Stonehenge* nobis nuncupatur, uti antiquis Historicis *Gigantum Chorea*, à magnitudine. Fama obtinet, Ambrosium Aurelianum, sive Vtherum ejus fratrem in Britannorum memoriam, qui ibi Saxonum dolo in colloquio ceciderunt, illa saxa Merlini mathematici operâ posuisse. Alij produnt Britannos hoc quasi magnificum sepulchrum eidem Ambrosio substruxisse. Certè ossa humana hic sæpius effossa fuerunt, & pagus qui adjacet *Ambresburij*, id est *Ambrosij vicus* dicitur.

Stoneheng.

Ab *Ambresburij* cis Avonam vix ad quartum lapidem est *Leporarium*, vulgò *Everlie Warren*, ubi maximus leporum proventus, quorum venatu nobiles vicini recreantur. Paulo magis ad Ortum Cunetio flumen, Saxonicè *Cynetan*, vulgò *Kennet* oritur juxta ejusdem nominis viculum. Hic *Selburij* collis rotundus & in fastigium editus surgit, qui hominum labore aggestus, cujusmodi multi in hoc tractu cernuntur, & *Barrowes* vocantur, in occisorum militum memoriam fortè excitati. ossa enim in illis reperiuntur,

Leporariū.

Selburij.

& legi in usu fuisse septentrionalibus, ut singuli milites prælio superstites tantum terræ quantum cassìde capere poterant, in occisorum tumulos aggererẽt. Etsi hunc *Selburij* instar limitis potiùs positum opiner, si non à Romanis, certè à Saxonibus. Decurrit hic fl. primò per campos, è quibus saxa uti rupes passim eminent, inter quas emergit nonnunquam aqua torrentis in modum, quæ quasi futuræ famis prænuncia *Hunger-born* rusticis vocatur. Inde sui nominis urbem invisit, quæ *Cunetio* Antonino dicitur, & ad 20. à Verlucione milliare locatur, ad quam distantiam huic flumini antiqua illa urbs novo nomine *Marleborow*, olim *Marleberge*, in collis declivi ab ortu in occasum protenditur. An hoc recentius factum fuerit nomen à *Marga*, quam *Marle* nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos utimur, non facilè dixerim. certè subjacet colli ex calce albicanti, quam majores nostri, antequam hoc nomen *Chalk* è calce Latinorum sunt mutuati, *Marle* dixerunt.

Milites prælio cassos apud septentrionales sepeliendi mos.

Hunger-born.

Cunetio opid.

Marleborow.

Marle quid.

Hæc Provincia nullum (quod sciam) Comitem ante Richardi II. tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, sed cùm ille regno exturbatus, hic capite mulctatus. Nec multis post annis successorem habuit Iacobum *Butlerum* Ormundiæ Comitem, ab Henrico VI. evectum. Inde hunc titulum Ioannes *Stafford* minor Humfredi Ducis Buckingamiæ filius beneficio Edwardi IIII. accepit, cui successit filius Edwardus, sine liberis defunctus. Eundem honorem posteà contulit Henricus VIII. Henrico *Stafford*, qui & ipse sine prole diem obijt.

Wiltoniæ Comites.

Demum

Demum ejusdem Regis gratia Thomam *Bollenium*, natum ex alterâ hærede Thomæ *Butler* Comitis Ormundiæ, Wiltoniæ Comitem creavit. Cujus filia Anna à Rege in matrimonium assumta, fato sibi & fratri funesto, parentibus acerbo, sed Angliæ fausto. Reginam enim Elizabetham principem optimam, ob remp. prudentissimè administratam, & suas virtutes supra sexum heroicas illustrissima laude celebrandam, nobis peperit. Cæterùm cùm Thomas *Bollen* angore confectus, sine prole mascula exspirasset, jacuit hic titulus, donec Edwardus VI. Guilielmo *Powlet* Domino S. Iohn de Basing contulerit, quem mox Marchionem Wintoniæ, & summum Angliæ Quæstorem constituit, in cujus familia etiamnum permanet.

Elizabetha Regina.

Parœcias 304. continet hic Comitatus.

HANTSHIRE.

VVIltoniensibus proxima est, quæ quondam Saxonibus *Hanteschyr*, nunc vulgò *Hantshire*, cujus partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum spectasse non est cur dubitemus. Ab Occasu Dorsettiam, & Wiltoniam, ab Austro Oceanum, ab ortu Suffexiam & Surrejam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Provinciola est frugum proventu ferax; sylvarum densitate alicubi amœna; pascuorum fœcunditate læta, & à maritimis commoditatibus felicissima; utpote

SOUT HAMTONIÆ
5 10
Sala Milinrum
Occidens
Oriens
PART OF WILSHIRE
PARTE OF DORSETSHIRE
PARTE OF
SOUTH SEX
OCEANUS
WIGHT INS
Newbrry
Hunger: ford
Swalofelt
Sandhorst
Yateley
Erymley
Tnkepen
Tadlowe
Newtowne
Kingelclere
Combas
Croukeaston
Basingstoke
Lynkenholt
Lauerstoke
Asshe
Odia
South
Alders hare
Gylsford
Fernhm
Godal myngs
Lurgisala
Andouer
Steuenton
Dummur
Bradley
Aulton
Maydstode
Elsted
Shipton
Quarley
Fullingtot
Stockbridge
Ripley
Longstoke
Wincheter
Arefo rd
Sarum
Easton
Ovington
Petersfelde
Bisshops waltham
West
Nusted
Midherste
E. Dean
Stanbridge
Rum sey
Beriton
Chilton
Dunck: ton
Hale
Southhm ton
Sutthwick
Fa rham
Hauant
Chiches tra
Rockborn
Eling
Cran borne
Rengwood
Bolder
Dabdich
Leape
Exbury
Andrus
Calshot cast
Portesmouth
Chollsey
Westwetering
Bist horne
Auen
Christ churche
Lemyng ton
Holeness
Hurst cast

utpote quæ crebris interscissa æstuarijs mercaturis faciendis admodùm opportuna. Ab Occidentali hujus Provinciæ limine exorsus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Iuxta occidētalem limitem alveū placidè agit *Avena*, & ubi primùm hunc agrum influit, *Cerdici* est vadum, olim *Cerdicksford*, nunc contracto vocabulo *Chardford*, à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Inde verò delabitur per *Regne-wood, sive Ring-wood*, quod REGNVM fuisse Regnorū oppidum, cujus meminit Antoninus, tum itineris ratio, tum nominis reliquiæ & significatio fidem faciunt: *Ring-wood* enim Saxonica adjectione *Regnorum sylvam* significare videtur. Magni nominis olim fuit, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus Avena excipit *Stour* fl. ubi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodie ab æde Christo sacra *Christ-church*, olim *Twinamburne*, eodem planè sensu quo Italiæ Interamna. Sub hoc Stourus & Avena uno conjuncti ostio in mare effunduntur, quod. Ptol. Alauni fluminis ostium dixit.

Reguū, nūc Ringwood.

Christ-church.

Ad hujus ripam Orientalem Guilielmus Normannus opidis, villis, & sacris ædibus longè lateque excisis, miserisque incolis ejectis, omnia per triginta plus minus in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos *Newforest*, Angli illo sæculo *Ytene* dixerunt. Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hic saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus jaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingulâ enim longiùs prominente,

Newforest.

te, unde breviſſimus in Vectam inſulam trajectus, *Hurſt* caſtellum extruxit, quod mari cir- *Hurſt-caſt.* cumquaque minatur. Magiſque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitavit, *Calſhot* vo- *Calſhot-caſtle.* cant, ut Southantonienſis portus ingreſſum tueretur. Hic enim retractis magno receſſu littoribus, & Vectæ inſulæ objectu portus fit egregius, quem Ptol. *Triſantonis* fl. oſtium vocat, ut mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id *Triſantonis* eſt, *æſtuarium Anton.* flumen enim quod hodie *fl. Oſtium.* *Teſt*, olim *Ant*, vel *Anton* dictum fuiſſe, *Antport*, *Andouer*, & *Hanton* opida quæ incumbunt, quodammodò loquuntur. Cæterùm huic portui imponitur *Southanton* urbecula duobus flumini- *Southantō.* bus interpoſita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, civium fortunis, & mercatorum concurſu opulenta, duplici foſſa, mœnibus validis, crebris interpoſitis propugnaculis circumſepta. Ad portus tutelam caſtellum è quadrato ſaxo, aggeſta in magnam altitudinem mole, exurgit, à Richardo II conſtructum. Memorabile eſt illud potentiſſimi Canuti Regis Angliæ & Daniæ factum, quo aſſentatorem, qui omnia ad Regis vultum & nutum converti aſſerebat, hoc in loco repreſſit. *Sedile ſuum* (ut inquit *Canuti Regis chreia.* Huntingdonenſis) *in littore maris cùm aſcenderet, ſtatui juſſit. dixit autem mari aſcendenti, tu meæ ditionis es, & terra in qua ſedes, mea eſt, nec fuit qui impunè meo reſiſteret imperio. Impero igitur tibi né in terram meam aſcendas, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò de more conſcendens pedes Regis ſine reverentia madefecit. Ille igitur reſiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & frivolam regum eſſe potentiam, nec*

regis

regis quempiam nomine dignum præter eum, cujus nutu cœlum, terra, & mare legibus obediunt æternis: nec unquam postea sibi coronam imposuit, &c.

Fluminum illorum, quibus hæc urbecula interponitur, occidentale, nunc *Test*, olim ut opinamur, *Anton*; è *Chute* saltu exoriens, primùm *Andouer* adit, Saxonicè *Andeafaran*, id est *Andi trajectus*. Inde haud procul à *Worwell* defluit. Postea admisso amniculo à *Wallop*, vel rectius *Wellhop*, unde insigni illi Equestri familiæ de *Wallop*, quæ juxtà habitat, nomen inditum, *Brige*, vel *Brage*, vetustum item opidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum *Testus* quærit, ad quam distantiam inter Sarisburiam & Wintoniam *Broughton* viculum rusticum haud procul à sua ripa invenit, qui si *Brage* non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, ut saltum, quem dixi, conficeret. *Rumsey* deinde, Saxonicè *Rumseg*, invisit hic fluvius, & mox in portum *Antonensem* fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & *Redford* interpretatus est, nunc autem *Redbridge* dicitur. Alterum flumen quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, *Alre* dictum videatur, *Alreford* enim, id est *Alrei vadum*, mercatorium opidum dicitur, ad ejus ripam, non procul à lacu è quo profluit. Huic *Tichborn* finitimum est, quod claram & vetustam familiam suo nomine insignivit.

Wallop familia.

Tichborn.

Hujus fluminis ripæ occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum civitas, Ptol. & Antonino *Venta Belgarum*, Britannis etiamnum *Caêr Gwent*. Saxonibus olim *Wintancester*

Wintonia, vulgò Wintchester

cester, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodie *Wintchester.* Hujus etymon alij aliunde petunt, mihi potior videtur Lelandi noſtri opinio, qui à *Guin*, ſive *Guen* Britannorum, id eſt *albo* deducit, ita *Caer Guin*, Albam urbem ſignificet. Hæc etenim *Venta*, uti & aliæ duæ ejuſdem cognominis, in ſolo ex cretâ & argillâ albicanti collocatur. Vrbs proculdubio Romanis ſæculis inſignis, utpote in qua textrina ſua ſacra Imperatores Romani habuiſſe videntur. In Notitiarum enim libro, Procurator *Cynegij* in Britannis *Ventenſis* memoratur, ubi Iacobus Cujacius *Gynæcij* legit, & ſacrum textrinum interpretatur. Procuratorem tamen illum canes Imperatoribus hic curaſſe exiſtimavit Wolphgangus Lazius. Et canes ſanè noſtri primas inter Europæos omnes ferunt: uſqueadeo ut, Strabone teſte, noſtri canes milites eſſent, priſcique Galli etiam in bello uterentur, & Amphitheatralibus illis alijſque Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (auctore Strabone) ad venationem naturali præſtantes facultate. Ipſum quoque Agaſæum noſtrum, quem etiamnum *Agaſe hound* vocamus, norunt, & in pretio habuerunt antiqui illi Græci. quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet. Claudianus etiam de canibus noſtris villaticis.

Canes Britannici.

A Gaſe hound, Agaſæus canis, Maſtines.

Magnaque taurorum fracturi colla Britanni.

Quæ urbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facilè quis dixerit. Noſtra ætate ſatis eſt frequens, fluminis divortijs irrigua,, ab ortu in occaſum porrectior, mille quingentos plus minùs paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex

portis patent, longioribus ad unamquamque procurrentibus ſuburbijs, In media ferè urbe *Kenelwalchius* occidentalium Saxonum Rex, *primum* (ut inquit Malmeſburienſis) *Deo templum poſuit, quo loco poſteritas in ſede Epiſcopali fundanda, etſi auguſtiori primo, per eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi jaminde à Wina, quem Kenelwalchius ille primum inſtituit Epiſcopum, præfuerunt Epiſcopi non minùs opulentia & honore, quàm ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis peculiari quadam prærogativa Cancellarij, & Georgianis Equitibus jamdiu à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurarunt. Ad orientalem hujus Eccleſiæ partem Epiſcoporum palatium ampliſſimum, *Wolveſeij* dictum, quod in auſtrali ſuburbio Collegium elegans è regione proſpectat, quod Guilielmus *VVickham* hujus ſedis Epiſcopus, maximus inter Anglos bonarum litterarum pater & patronus, in ſcholam conſtruxit, è qua feliciſſimus eſt doctiſſimorum in Remp. & Eccleſiam proventus. In hoc enim *Guardianus*, *Socij* decem, *Scholarcha* duo, & *Scholaſtici* 70. alijque nonnulli honeſtiſſimè aluntur.

Epiſcopi VVintonienſes.

Collegium Wichamicũ G. VVickham.

Comites VVintoniæ,

Quod ad Wintoniæ Comites ſpectat, Ioannes Rex *Saërum Quincij* Wintoniæ Comitem dixit. Illi ſucceſſit Rogerus filius, qui ſine liberis maſculis diem obijt. Longo inde tempore interlabente, Hugo *Le Deſpencer* eo titulo à Rege Edwardo II. tantùm ad vitam donatus. Satis longo deinde intervallo Edwardi IIII. beneficentiâ Ludovicus Brugenſis Belga Baro de *Gruythuſe* & Princeps *Steenhuſiæ*, qui cum patria profugum

gum in Belgio foverat, hunc titulum cum insignibus Rogeri Quincij non dissimilibus accepit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus reddidit. Nostra verò memoria Guilielmum Powlet, Angliæ Thesaurariũ, novo Marchionis Wintoniæ titulo honoravit Edwardus VI. quo etiam ejus posteri nunc fruuntur.

A Venta magis ad Ortum *Hamble fl.* vasto ore in Oceanum profunditur, qui ut habet Beda, per terras Iutarum *Solente* intrat, sic enim illi vocatur fretum, quod Vectam Insulam, & Britanniam interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio utrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursans, tantam admirationem antiquis illis fecit, ut in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. In hoc fretum etiam evolvitur fluviolus qui propè *Warnford* ortus transit inter *Forestas* de *VValtham*, & *Bere*, per *Tichfeld*, primariam sedem Writheosleorum Southantoniæ Comitum. Inde flexuoso anfractu statim retrahitur littus, sinumque Insula quæ *Portsey* dicitur, efficit. Hæc 14 plus minùs milliaria ambitu colligit, salsis aquis intumescente æstu circumflua, ex quibus salem coquunt, & ponte continenti conjuncta. In ea ad ingredientis sinus fauces opidum majores posuerunt, indeque *Portsmouth* dixerunt, id est *Portus ostium*, quod inardescente bello frequens est, aliàs infrequens, Martique potiùs & Neptuno, quàm Mercurio studet.

Solente fretum.

Portsey insula.

Portsmouth.

Hinc à *Portes-bridge* circumacto littore vidimus *Havant* mercatorium opidulum, et in proximo *VVarblington* speciosas ædes equestris familiæ

Cottoni. *Cottonorum.* Quibus præjacent duæ Insulæ, altera *Haling* dicta, altera *Tornhey*, & utraque suam habet Ecclesiam parochialem. Pluribus per hoc *Sal Britannicus.* littus locis, ex marinis aquis affusis sal conficitur colore subpallido & viridi; quem certo artificio in candidissimum excoquunt. Interiùs à *Meanvari.* mari *Meanvari* incolunt, quorum sedes, nomine vix immutato, hodie in tres Centurias divisa, *Meansborow*, *Eastmean*, *Weastmean*. inter quas collis editus attollitur, amplo vallo in summitate circumductus, & *Old-winchester* dictus.

Segontiaci. His finitimi *Segontiaci* illi, qui se Cæsari dediderunt, in Centuria de *Holeshot* consederunt: in *Basinstok.* qua cernuntur *Aultun* forum, & *Basingstoke* forum non infrequens, quod Sacellum perpulchrum ostendit Spiritui Sancto sacratum à Guilielmo primo Barone *Sandes*, qui ibidem sepultus. Sub hoc, *Basing* ad Ortum adjacet Dominis suis cognomine. Inde *The Vine* visitur, Baronum *Vites in Britannia.* de Sandes mansio nitidissima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imp. tempore, umbraculi magis quàm fructus gratia, habuimus. Huic in Ortum brumalem vicina est *Odiam* regijs nunc ædibus superba, & Davidis II. Scotorum Regis carcere nota.

Vindonum, Silcester. Superius inter hos Segontiacos ad septentrionalem agri limitem locum habuit olim Segontiacorum civitas *Vindonum*, quæ suo nomine exuto, gentis induit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id est *Segontiacorum civitas*, nos hodie *Silcester* vocitamus. Hac urbe Arthurum nostrum bellicosum inauguratum produnt Historici nostri, nec multò post diruta concidit, vel

Saxo-

Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenſo in Edwardum Regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adjutus hanc regionem ad *Baſingſtok* uſque depopularetur.

Magis ad ſeptentriones in ipſo ferè hujus Comitatus limite vidimus *Kings-cleare* mercatum nunc ſatis frequentem, *Sidmanton*, equeſtris familiæ *Kingſmillorum* habitationem, & *Burg-cleare* colli edito ſubjectum, in cujus ſummitate vallum militare (cujuſmodi noſtri *Burgh* vocitarũt) foſſa magno ambitu circumducitur, unde cùm in ſubjectas regiones longè hinc inde pateat proſpectus, ſpecula conſtituitur, ut accenſo igne hoſtium adventus circumvicinis indicetur. Hujus generis ſpeculas noſtro ſermone *Beacons* ab antiquo verbo *Beacnian*, id eſt *ſigno indicare* vocamus. *Kingſ-clere* *Kingſmilli.* *Speculæ.* *Anglicè Beacons.*

Hic ager Comites admodùm pauculos numerat. Primis Normannorum temporibus, Bogo, ſive Beavoſius Anglus hoc titulo uſus eſt, vir bellica laude florentiſſimus. Iaminde ad Henricum uſque VIII, Southanthonienſis Comes nullus legitur. Ille verò Guilielmum *Fitz-wiliams* jam grandævum, & Southantonenſem Comitem, Angliæ Thalaſſiarcham deſignavit. Quo ſtatim ſine prole mortuo, Edwardus ſextus eundem honorem Thomæ Writheoſley Angliæ Cancellario detulit, cujus è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præſidio bonarum litterarum & rei militaris ſcientia nobilitatem communivit. *Southantoniæ Comites.*

Habentur in hoc agro Parœciæ 253.

& Opida mercatoria 18.

Nomen. AD hunc Southantonienſem Comitatum ſpectat Inſula quæ ad Auſtrum longè porrecta objacet, Romanis olim *Vecta*, *Vectis*, *Victeſis*, Ptol: ΟΥΙΚΤΗΣΙΣ, Britannis *Guith*, Anglo-ſaxonibus *Witland*, & *Wicth-ea* (Inſulam enim *Ea* vocarunt) nobis hodie *The Iſle of Wigt.* Tam modico autem interfluente Euripo, *Solent* olim dicto, à cõtinente Britanniæ avulſa eſt, ut cohæſiſſe videatur. Ex hac ſitus vicinitate, & nominis affinitate *Vectam* hanc, *Ictam* eſſe opinari licet, quæ (ut habet D. Siculus) maris fluxu inſula videbatur, at cùm refluxiſſet, exſiccato interjecto littore, Britanni priſci curribus eò ſtannum devehere ſolebant, quod in Galliam exportaretur.

Situs & forma. Hæc inter Ortum & Occaſum lenticulari ſive ovali figura 20 mill. paſſ. longitudine, latitudine verò, in medio quà maximè patet, 12. mill. paſſ. expanditur, altero latere ad *Solum.* Boream, altero ad Auſtrum converſa. Terra (ut mare piſcoſiſſimum taceam) eſt uberi gleba, & colono admodùm grata, adeò etiam ut fruges exportet, cuniculorum, leporum, perdicum & phaſianorum paſſim ferax; ſaltum etiam & vivaria duo habet, damis ad venationis voluptatem referta. Per medium longo tractu procurrunt colles, qui ovibus pabula affatim profundunt, quarum lanæ poſt vellus Lemſterianum & Cotteſwoldianum optimæ habentur, & inprimis pannarijs expetuntur, unde maximum ſurgit incolis lucrum. Pars ſeptentrionalis pratis, paſcuis, & ſylvis viret: auſtralis frumentarijs quaſi tota jacet campis, ubique foſſis & ſepibus intercluſa. Bedæ ætate mille ducentarum familia-

familiarum censebatur, nunc triginta sex opida, vicos & castella numerat, quæ quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem spectat, Episcopum Wintoniensem, quod ad civilem, Comitem Hantonensem respiciunt.

Loca verò celebriora sunt *Newport* primarium Insulæ emporium. olim *Medena*, & *Novus burgus de Meden*, unde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* dividitur. *Caeres-brôk* vetus castrum in ipso Insulæ umbilico. *Brading* alterum opidum mercatorium, *Newton*, & *Yarmouth*, quæ suos habent Majores, & Burgenses ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Godſ-bill*, ubi ad ingenia excolenda scholam instituit I. Worsley, & ad Ortum æstivum *Sandham* castrum tormentis majoribus, ut cætera, instructum. Nec naturæ defendentis munimenta desunt, rupibus enim abruptis continua quasi serie præcingitur, subsuntque occulta saxa, & præjacent ubique scopuli navigantibus infesti. Siquis vero locus ad exscensionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri instituto præcluditur. Verumenimverò nec his rupibus, nec illis propugnaculis ita armatur ut suis incolis, qui natura bellicosissimi & promptæ audaciæ, operâ & curâ Insulæ Capitanei ita ad robur & virtutem militarem assidua exercitatione confirmantur, ut quæcunq; in bello evenire possunt accuratè pernoscant. Hujusmodi militum ipsa Insula quatuor millia sub signis educere potest, & in omnia momenta tria millia exercitatissimorum ex Comitatu Hantonēsi, et duo millia ex Wintoniēsi, qui semper sint præstò, ad Insulam defendendam sunt assignati.

Newport. *Incolæ.*

 Quod

Domini Insulæ Vectæ. Quod ad Dominos attinet, postquam Guilielmus *Fitz-Osbern* Guilielmi Bastardi Marescallus, & Comes Herefordiæ, qui Insulam conquisiverat, primùsque Vectæ Dominus fuit, statim bello Flandrico occisus, filiusque Rogerus in exilium projectus esset, in regiam potestatem devenit, Henricusque primus Rex Angliæ Richardo de Ridvers Devoniæ Comiti hanc Insulam donavit, & simul *feodum villæ* Ecclesiæ Christi. Verùm filius ejus Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cùm tot erant in Anglia tyranni, quot Castellorum Domini, hinc à Stephano fuit exturbatus. Posteri ejus tamen avitum jus recuperarunt. Tandem verò Isabella vidua Guilielmi de *Fortibus*, sororque & hæres Baldwini ultimi Devoniæ Comitis ex hac familia, ægrè exorata, omne jus suum in Regem Edwardum I. per *Chartam* transscripsit. Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, atque Henricus de *Bello-campo* Comes Warwicensis à Rege Henrico VI. cui charissimus erat, *coronatus est in Regem de Wight, & postea nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cum illo novus hic & insolitus titulus omninò evanuit. Postea Richardus *Widevile* Comes de Rivers ab Edwardo IIII Dominus Insulæ Vectæ salutatus, & Reginaldus Bray ab Henrico VII. cui in delicijs erat, in firmam (sic Iurisconsulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persolvendis, accepit.

ATTREBATII.

BElgis finitimi, uti in Gallia, ita in Britannia *Attrebatij*, quo nomine nunc antiquato, eorum

rum sedes *Barkshire* vulgò appellatur. In confesso enim sit, cùm è Gallia Belgica advenas maritima Britanniæ occupasse, regionumque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebatios è Galliæ Attrebatibus huc demigrasse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam tenuerunt, regionem scilicet quæ nostris Attrebatijs è regione quodammodo objacet. Vnde Attrebatij hi dicti controvertitur. nobis satis sit indicasse, unde in Britanniam venerint, in nominis rationem inquirant alij.

BARKSHIRE.

Ager ille, qui nobis *Barkshire*, Latinis *Berchcria*, Anglosaxonibus *Berrocscyre* quondam dicebatur. Quod nomen à quadam sylva *Berroc*, ubi buxus plurima, deducit Asserius Menevensis, alij à quercu nudata, hoc enim *Beroke* denotat, ad quam difficilioribus reipubl. temporibus incolæ olim suis de rebus consulturi convenire solebant. Septentrionalem hujus partem *Isis*, qui postea *Tamisis*, flexuoso, sed amœno admodùm blandus alveo perfundit, & primùm ab Oxoniensibus, postea â Buchingamiensibus secludit. Australem partem, qua Southantoniam Comitatum prospectat, irrigat Cunetio fl. donec Tamisi se inferat. Ad occasum, quà Wiltoniam attingit, & latior est, ut etiam in parte media, suarum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præsertim ubi in vallem subsidet, quam nescio à qua albi equi forma in candicanti colle imaginata, *The Vale of whitehorse* vocant.

Nomen.

Confinia.

Solum.

vocant. Orientalem autem partem, quæ *Surrejæ* confinis, plane sterilescentem vel certè glebâ minus fertili, saltus & sylvæ longè lateque occupant.

In Occidentali limite propè ab Iside, *Farendon* est superiore situ, nunc foro, quondam munitione quadam celebre. Hinc Isis magno in Septentriones flexu eluctatus minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & divortio ludens *Abbendoniam* pervenit, opidum sanè elegans, & frequens, *Sheovesham* primùm Anglo-saxonibus, inde *Abbandune* dictum, ab Abbatia proculdubio, potiùs quàm Abbeno Hibernico nescio quo heremita, ut quidam scripserunt. Cissa enim Occidentalium Saxonum Rex monasterium, sive Abbatiam hic construxit, quod cùm Danico turbine, quasi subitò esset prostratum, revaluit statim Eadgari regis beneficentiâ, & postea Normannorum Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excrevit, ut inter Britanniæ monasteria cùm opibus, tum amplitudine, vix secundis acquiesceret. Opidum verò etsi diu monasterio innixum fuerit, ab anno tamen salutis 1416, quo Isidem pontibus conjunxit Rex Henricus Quintus, & regiam viam compendiò huc deflexit, ita frequentari cœpit, ut inter hujus agri opida primaria censeatur, Majorem habeat, madefactoque illo regerminanti hordeo, quod *Byne* Græci, nos *Moult* vocamus, magnum quæstum faciat.

Abbandune, sive Abington.

Byne, Moult.

Kingston-Lisle.

Iuxta Abbendoniam *Ock* fluviolus in Isidem placidè infertur, qui in valle illa de *Whitehorse* ex oritur vix uno & altero milliari à *Kingston-Lisle*, quæ

quæ olim poſſeſſio Warini de Inſula, ſive *Liſle* Baronis inclyti. Quo titulo Elizabetha Regina Ambroſium *Dudleij* natalibus reſtitutum, priuſquàm Warwici Comitem crearet, eodem die cohoneſtavit.

Iſis Abbendonia digreſſus ſtatim ab Oxoni- *Tamiſis fl.* enſibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamiſis* compoſito vocabulo dictus, primùm *Sino-* *Sinodun.* *dun* collem editum & foſſa profunda munitum inviſit, qui aratro proſciſſus Romanorum nummos vetuſtatis indicia effundit.

Hinc *Tamiſis* primariam olim Attrebatiorum urbem petit, quæ Antonino *Gallena* Attrebatum, *Gallena,* Ptolemæo *Gallena*, ita enim utrobique legen- *Walleng-* dum, non *Galleva*, ut perperam editur. Sic ete- *ford.* nim Britannicè dictum arbitratus ſum, quaſi *Guall hen*, id eſt vallum antiquum. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, *Forde* adjecto, *Guallenga ford*, & *Wallengaford* Angli olim vocarunt, & nos hodie contractiùs *Wallengford*. Mœnibus olim obvallatum erat, quæ ut ex eorum tractu videre eſt, mille paſſus ambitu collegerunt. Caſtrum ad flumen ſedet amplum ſanè, & quondam valdè munitum. Incolæ conſtructum à Danis credunt; ego potiùs à Romanis aliquid hic poſitum, à Saxonibus poſteà & Danis exciſum judicarim, demumq; ſub Guilielmo Primo denuò revixiſſe. Quo tempore Wigodum An- *Domini* glum Dominum ſuum agnovit Wallengfordia. *Walleng-* Pace autem omni Angliæ exoptatiſſima hoc in *fordiæ.* loco confecta, & compoſita illa de regno inter Stephanum, & Henricum II. graviſſima diſſenſione, in ſacrum Regis patrimonium hic Honor

Walleng-

Wallengfordiæ devenit. Poſtea tamen ſpectavit, Henrici III. tempore, ad Comites Ceſtriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, ejuſque filium Edmundum, quo ſine liberis ſublato, in ſacrum Coronæ patrimonium recidit, Cornubiæque Ducatui adjunctus fuit, ex quo quodammodo contabuit. Et certè ſub id tempus hæc Gallena ita aſſiduis funeribus fuit exhauſta, ut cùm priùs frequentiſſimè habitaretur, & 12 ædes ſacras numeraret, nunc tantùm unam & alteram oſtendat. Sed hanc ſolitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbendoniæ, & Dorceſtriæ conſtructos, quibus regia via fuit deflexa.

Hinc in Auſtrum inter lætiſſimos utrinque agros placidiſſimè fertur Tamiſis per *Moulesford*, quod Rex Henricus I. dedit Giraldo filio Walteri, à quo profluxit inclyta familia de *Carew*. Nec procul abeſt *Aldworth*, ubi ſunt ſepulchra, & effigies juſto majores impoſitæ, quas inde, ut Gigantum, vulgus imperitum demiratur, cùm fuerint tantùm Equeſtris familiæ *Da la beche*, quæ hic habuit caſtrum. Tandemq; Tamiſis Cunetionem obvium habet, qui in primo aditu, cùm Wiltonienſes reliquerit. *Hungerford*, olim *Ingleford Charnam-ſtreet* dictam, ſubluit, opidulum tenue, & humido ſitu, quod ampliſſimæ tamen familiæ Baronum de *Hungerford* & nomē & titulum fecit, è qua ille Walterus, quem Rex Henricus VIII Baronem *Hungerford* de *Heyteſbury* creavit, & poſtea infandi criminis condemnavit: liberos tamen ad omnia, præter Baronis dignitatem, R. Maria reſtituit. Inde defluens Cune-

Aldworth

Hũgerford

Cunetio inter *Hemsted Marshal*, quod olim ad Marescallos Angliæ spectavit, & *Benham Valence*, SPINAS vetustum illud opidum adit, cujus Antoninus meminit, quod hodie nomine superstite *Spene* dicitur, verùm nunc pro opido viculus est minimus, vix mille pass. à *Newburij* celebri opido, quod ex ejus ruinis originem repetit, ædificijs cultuque spectabile, & lanificio opulentum, situ percommodo in campestri planitie, & Cunetione sive Kenetto flumine interfusum. Quod quidem hinc pergit, & *Lamborn* rivulum recipit, qui ad fontes opidulo mercatorio suum nomen impertit. Inde subluit *Dennington*, quod alijs *Dunnington* dicitur, castellum exiguum, sed elegans nemorosi collis supercilio prospectu amœno positum. *Spene.* *Newburij.*

Cunetio jam longo confecto cursu per *Aldermaston* in Tamisim tandem illabitur, statim ac Reading magnā partē suis divergijs amplexus est. *Reading* verò urbecula, sive opidum, Anglosaxonicè *Rheadijge*, à *Rhea*, id est flumine, vel à Britannica dictione *Rhedin*, quæ filices denotat, hodie platearum elegantia, ædium splendore, sua opulentia, & lanei panni texendi gloria cæteris huius agri opidis præcellit. In cujus vicinia templum magnificentissimum monachis construxit, magnisque redditibus locupletavit Rex Henricus Primus. In quo sepultus erat ipse conditor Henricus una cum filia Matilde, quæ perinde ac Lampedo illa Lacedæmonia, cujus Plinius meminit, Regis filia, Regis uxor, Regis mater fuit. Hujus scilicet Henrici Primi regis Angliæ filia, Henrici IIII Germaniæ Imperatoris *Reading.*

ris uxor, & Henrici II regis Angliæ mater. Qua de re accipe distichon tumulo inscriptum, & meo sanè judicio, Musis faventibus natum.

† al. Ortu magna, viro major, sed maxima prole,

De nugis Curial. lib.6. c.18.

† Magna ortu, majorque viro, sed maxima partu,
Hic jacet Henrici filia, sponsa, parens.

Et partu quidem illa maxima, & longè felicissima fuit, Henricus enim II. ejus filius, ut scripsit, qui tunc vixit Ioannes Sarisburiensis, Rex optimus apud Britannias, Normannorum & Aquitanorum Dux felicissimus, & primus tam amplitudine rerum, quàm splendore virtutum. Sed ecce veterem in ejus mortem versiculum, qui uno verbo & patris Henrici, & filij Regis Richardi I. gloriam plenè complectitur.

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla secuta est.

Tantùm enim abest, ut Richardus noctem intulerit, ut Angliam nostram suis in Cypro & Syria victorijs clarissimè illustraverit. Monasterium hoc jam in regias ædes conversum est, quibus Equile pulcherrimum adjunctum, regijs & generosissimis equis refertum. Sed hoc de loco audi etiam Poëtam describentem Thamisim hic præterlabentem.

Principis hic Zephyro Cauroque parentibus orti
Cornipedes crebris implent hinnitibus auras,
Et gyros ducunt, gressus glomerantque superbos,
Dum cupiunt nostri Martis servire lupatis.
Hæccine sed pietas? heu dira piacula! primus
Neustrius Henricus situs hic, inglorius urna
Nunc jacet ejectus. tumulum novus advena quærit
Frustrà. nam Regi tenues invidit arenas
Auri sacra fames, Regum metuenda sepulchris.

Quingentis vix à Redingo passibus Cunetio Tamisi

miſi conſociatur; qui jam latior in Septentriones ſpaciatur per *Sunning* viculum, unde parum abeſt Laurentij *Waltham*, ubi vetuſtæ arcis radices videre eſt, & Romanorum numiſmata ſæpius effoſſa. Inde *Biſtleham*, nunc contractè *Biſham*, præterit Tamiſis, patrimonium Domini Edwardi *Hobey* Equitis clariſſimi, & mihi inprimis obſervandi. Biſhamo jam relicto, ſe reducit Tamiſis ad opidulum ſuperiori ſæculo *Southealington* dictum, hodie *Mayden head*, à cultu capitis neſcio cujus virginis Britannicæ ex undecim illis millibus, quæ dum Vrſula duce in patriam Româ redirent, juxta Coloniam Germaniæ, ab Attila illo Dei flagello martyrio affectæ fuerunt. Nec hoc vetuſtæ eſt memoriæ, ſed poſt quam hic pontem conſtruxiſſent ſublicium, diverſoriis florere cœpit, & matri ſuæ vicinæ *Bray* prælucere, quæ longè tamen antiquior. Hanc *Bibrocos*, qui ſe in Cæſaris fidem permiſerunt, tenuiſſe olim quidni credam? Nominis reliquiæ ſuperſunt clariſſimæ, *Bibracte* Galliæ etiamnunc in *Bray* contrahitur, & non procul hinc Cæſar Tamiſim cum ſuis tranſmiſit, quo tempore populi illi ſe ipſi dediderunt.

D. Edwardus Hobæus.

Maydenhead.

Bray,
Bibroci.

Inter hos Bibrocos floret *Windeſore*, Saxonicè (à flexuoſa forſitan ripa) *Wyndleſhora*, ut in Chartis Edwardi Confeſſoris concipitur, qui Weſtmonaſterio conceſſit. Sed Guilielmus Normannus ad ſe retraxit. Sic enim habet ejus Charta. *Cum conſenſu & favore venerabilis Abbatis Weſtmonaſterij, conventionem feci de Regia poſſeſſione Windleſora, pro qua Wokendune & Ferings conceſſi.* Situm certè amœniorem ſedes Regia vix habere

Windſor.

re poſſit. clementer enim ex edito colle. jucundiſſimo in orbem fruitur proſpectu. à fronte vallem deſpectat longè lateque procurrentem, arvis diſtinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde veſtitam, & placidiſſimo Tamiſi irriguam. à tergo colles paſſim exurgunt, nec aſperi, nec prælti, ſaltibus coronati, & venationi à natura ipſa quaſi dicati. Hac loci amœnitate pellecti Reges, ſæpiſſimè huc ſecedunt. Et hic natus eſt Edwardus III. Rex potentiſſimus, qui & caſtrum quaſi urbis æmulum foſſis & propugnaculis ex quadrato ſaxo munitiſſimum de integro conſtruxit, ſtatimque debellato Gallo, & Scoto, Ioannem Regem Galliæ, & Davidem Scotiæ in hoc captivos uno eodemque tempore tenuit. Dividitur hoc caſtrum in duas areas, quarum exterior in ipſo primo ingreſſu templum habet auguſtiſſimum B. Mariæ Virgini, & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. conſecratum, ſed ad eam quā nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo IIII. perductum. Hic Edwardus III. ut militarem virtutem honoribus præmijs atque ſplendore decoraret, nobiliſſimam conſcripſit Equitum auratorum ſocietatem, quos (ut aliqui produnt) ob Periſcelidem ſuam in prælij, quod feliciter ceſſit, teſſeram datam, *Garterij*; ſive *Periſcelidis* Equites nominavit, qui cœrulea periſcelide aureis litteris Gallicè inſcripta, *Hony ſoit qui mal y penſe*, ſiniſtram tibiam paulò infrà genu ſubſtringunt, & aurea fibula in concordiæ ſymbolum tanquam vinculo arctiſſimæ ſocietatis connectunt. Alij tamen ad periſcelidem, ſive *Garterium* Reginæ, vel potiùs

Equeſtris Garterij ordo. 1350.

Ioannæ

Ioannæ Comitiſſæ Sariſburiæ eximia pulchritudine fœminæ referunt, quod ipſi choreas agitanti decidit, & Rex è terra ſuſtulit, ridente nobilium multitudine adſtante, & illo reſpondente, futurum ut brevi ſummus honor ejuſmodi periſcelidi haberetur. Sunt etiam qui hujus Ordinis inventionem multò antiquiorem faciunt, cùm ad Regem Richardum I. referunt, Edwardumque tantùm reduxiſſe credunt: quàm verè neſcio. Cæterum in hanc ſocietatem potentiſſimi quique orbis Chriſtiani Principes cooptati, inſtar maximi honoris duxerunt, & jam à prima inſtitutione in hunc Ordinem, qui è XXVI. Equitibus conſtat, Reges adſcripti fuerunt plus minùs XXII. præter Angliæ Reges, qui ejuſdem Præſides, ſive (ut vocant) *Supremi* habentur, ut Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos.

A ſiniſtra templi ædes ſunt Cuſtodis, ſive Decani, & Præbendariorum XII. A dextra eſt quaſi Prytaneum, in quo aluntur emeritis ſtipendijs provectiori ætate Milites XII. honeſtiori loco nati, qui quotidie rubra tunica ad talos demiſſa veſtiti, cui lacerna purpurea inducitur, ſacris intereſſe tenentur, precibuſque pro hujus Ordinis Equitibus apud Deum intercedere. Inter utramque aream intereminet moles cui arx rotunda imponitur. Iuxta quam alia turris edita ſurgit *Wincheſter Towr*, à Guilielmo Wickham Epiſcopo Wintonienſi, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Caſtro ſubjacet ad Occaſum & Auſtrum opidum ſatis magnum & frequens, quod ab Edwardi tertij

Almes Knigts.
Equites eleemoſynarij

M tem-

temporibus emicare, aliudque quod disiunctius, & *Old Windsore* nunc vocatur, sensim evanescere cœpit. Nihil aliud hic memoria dignum, nisi quod è regione Windesoræ trans Tamisim, qui hic ponte ligneo conjungitur, *Actona* cernitur, & in ea Collegium egregium, ab Henrico VI. constructum, in quo præter Præfectum Socios octo, & Cantores, Scholares 60. gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promoventur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur.

Collegium Actonense

Reliqua Attrebatiorum regio quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum *Okingam* lanificio & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris ubiq; refertissima. *Foresta* autem quìd sit, & quod eius etymon, si aves scire, nec riseris, habe tibi ex Nigro Scaccarij libro. *Foresta est tuta ferarum mansio, non quarumlibet, sed sylvaticarum, non quibuslibet in locis, sed certis & ad hoc idoneis, unde Foresta dicitur quasi Feresta, id est ferarum statio.* Incredibile autem est quantum terrarum Reges Angliæ passim incultum jacere permiserint, & feris inclusis dicaverint, vel ut nostri loquuntur, *afforestaverint.* nec ego aliam fuisse caussam, quàm insanum, venandi studium, existimare possum. cùm à Danicis usque temporibus quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conservandos durissimas leges, & præfectum, quem *Protoforestarium* dixerunt, imposuerint, qui saltuarias caussas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione

Windsor Forrest.

Foresta quid, & unde dicta.

tilatione

tilatione plecteret, siquis feras in aliquo saltu confecisset. Quæ cùm nimis inhumana viderentur, magnas nonnumquam turbas excitaverunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua, antiquatis legibus illis severioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodie tenentur. Duoque deinceps ad has caussas instituti sunt Iustitiarij, quorum alter omnibus *forestis* cis Trentam fluvium, alter reliquis ultra Trentam ad Scotiam usque magna cum auctoritate præest. Hæc de *Barkshyre*, quæ hactenus Comitatus honore insignivit neminem. *Iustitiarij forestarum.*

In hujus Comitatus complexu sunt Parochiæ 140.

Bercheriæ tabulam vide ad Comitatum Oxoniensem.

Quas hactenus peragravimus regiones, Danmoniorum scilicet, Durotrigum, Belgarum, & Attrebatiorum, cùm Saxones jam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cesserunt, quod illi sua lingua *Weastseaxen-ric* dixerunt. Hi tandem in virili Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen postea Regum ignavia citò consenuit, facileque evanuit.

REGNI.

PRoximè Attrebatios ad Solem orientem *Regni*, Ptolemæo RHEGNOI, Regiones eas quæ nobis nunc *Surrij*, & *Southsex* vulgò vocan-

tur, cum parte Hantonensis agri maritimâ insederunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia forsitan à veritate non fuerint: Saxonicamque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipsa persuadet. *Southsex* videlicet ab Australibus Saxonibus, & *Suthrey* ab australi ad flumen situ, hoc enim *Suth-rey*, denotare, nemo inficiari poterit, cùm *Overrhey, ultra flumen* in veteri Anglorum lingua significet.

SVTH-REII.

Nomen. SVthria, Bedæ *Suthriona*, vulgò *Suthrey*, & *Surrey*, Saxonibus ab australi ad flumen situ *Suthrea*, ab Occidua mundi plaga partim Bercheriæ, *Confinia.* & Southantonensi Provinciæ, ab Austro Sussexiæ, ab Ortu Cantio contigua, Septentrione Tamisi fluvio perfunditur, & à Midlesexiâ dirimitur. Regio est non admodùm ampla, satis ta- *Solum.* men opulenta. Quà Tamisi incumbit, & quà campestris jacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benignè producit, præsertim ad Austrum, ubi perpetua vallis in altitudinem depressa, *Holmesdale* olim à sylvis dicta, grata nemorum, arvorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc inde longo tractu surgunt, vivaria passim feris repleta, fluvij etiam piscosi.

Tamisis, ut ejus cursum secundo flumine sequamur, statim atque Bercheriæ valedixerit, *Chertsey.* *Chertsey*, quam Beda *Ceroti insulam* dicit, nunc vix peninsulam, nisi hibernis aquis, allabitur. Hic ali-

aliquamdiu tumulus fuit ſanctiſſimi Regis Henrici VI. quem regno dejectum Eboracenſis familia ſuſtulit, & ſine ullo honore hic ſepulturæ tradidit. Verùm illi poſtea Windleſoram tranſlato, & in novum Mauſolæum illato, juſta regio more fecit Henricus VII. ſanctaſque ejus virtutes tantoperè admiratus eſt (expreſſum enim erat Chriſtianæ pietatis, & patientiæ exemplum) ut cum Iulio II. Pontifice Romano egerit de illo inter Divos referendo. Sed quo minùs hoc fieret, in cauſſa erat Pontificis avaritia, qui pro Regis Apotheoſi nimis magnam pecuniæ vim exegit, ut videretur non Principis ſanctitati, ſed auro honores illos delaturus. Sub hoc *Wey* fluviolus Tamiſi infunditur, qui ex Hantonenſi agro effuſus, ubi primùm Suthrejam pervenerit, *Feornham*, vulgò *Farnham*, à ſiliceto nominatum inviſit. Inde per *Godelminge* haud procul à *Catteſhull*, nec longe à *Loſeley*, ubi venuſtas ædes familiæ Equeſtris *Mororum* intra roborarium vidimus, accedit *Guilford*, Saxonicè *Guldeford*, forum nunc frequens, & diverſorijs nitidum. *Henric. VI.* *Guilford.*

Longo hinc curſu in Septentriones *Wey* delatus, nihil memoria dignum videt, præter *Sutton* Equeſtris familiæ *Weſtonorũ* ſedem, *Woking* ædes regias, *Pyriford*, & in proximo *Ockham*, unde magnus ille Philoſophus Nominalium pater Guilielmus de *Ockham* natus, & à loco denominatus. Vbi verò in Tamiſim duplici oſtio exoneratur, *Otelandes* regiæ ædes ſatis elegantes in vivario conſpiciuntur, juxta quas Cæſar Tamiſim in fines Caſſivellauni tranſmiſit. hic unus *Guil. Ockham.* *Otelandes.* *Vbi Cæſar Tamiſim trãſmiſerit.*

 enim

enim omnino locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægrè, transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, ejusdemque generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. sed eo impetu Romani flumen ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, ut Britanni sustinere non possent, quin ripas demitterent, fugamque capesserent. Hac in re falsus esse non possum, cùm hic vix sex pedes flumen sit altum, cùm *Cowaystakes* à sudibus hodie locus dicatur, cumque *Cassivellauni* fines à mari quod Orientalem Cantij partem alluit, ubi ille terram conscendit, circiter mill. pass. 80. faciat Cæsar, ubi trajectum statuit, & ad eandem sit à mari distantiam hic noster trajectus.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisim properat *Molis* rivulus totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demùm objectu impeditus subterraneum meatum, quasi talpa sibi aperit, unde nomen impositum videatur, cùm subterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Parùm à fontibus hujus fluminis abest *Gatton*, quæ jam vix viculus est, licèt olim opidum fuerit celebre. In antiquitatis argumentum Romanorũ nummos effossos ostendit, & ad Parlamentum duos mittit Burgenses. Inferiùs sedet *Rhie-gat*, quod amplitudine, quàm structurâ est speciosius, ad australe latus vivarium habens nemusculis condensum. Castrum ad Ortum eminet, nunc neglectum, & ævo caducum:

cum:

cum; ſub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cujuſmodi ipſe collis eſt, magno labore excavatum vidimus. Inde *Molis* decurrit per *Bechwoorth* caſtrum, cui nundinarũ jus ab Henrico VI. impetravit Thomas *Brown.* ſedes enim eſt Equeſtris familiæ *Brownorum.* *Browni.* Pauculis hinc ad Occaſum milliaribus *Effingham* cernitur poſſeſſio jampridem Guilielmi *Howardi*, triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filij: cujus filius Carolus nunc floret, quem anno 1597. ob virtutem & operam egregiè navatam Elizabetha Regina Comitis Nottinghamiæ titulo condecoravit.

Molis jam cùm ad candicantem collem *Whitehill* pervenerit, ad ejus radices ſe condit, vel potiùs abſorbetur, & poſt unum & alterum plus minùs milliare prope pontem *Letherhed* ebulliens gaudet renaſci, renatuſque ad Tamiſim lentè properat, cui proximè *Moleſey*, quod ſuo nomini adoptat, immergitur.

Poſt Molim admiſſum Tamiſis noſter aquas rectà in ſeptentrionem agit, perfunditque *Kingſtone*, *Moreford* olim dictum, ut aliqui volunt, frequens inprimis emporiolum, quod ex ejuſdem cognominis vetuſtiori opidulo loco jacenti & inundationibus obnoxio emicuit. In quo Athelſtanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuerunt, unde à Regibus factum nomẽ *Kingſ-ton*, id eſt *Opidum Regium.* In proximo etiam Reges ſibi locum habitandi delegerunt, quem à ſplendore *Shene* dixerunt, nunc verò *Richmond* vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentiſſimus, cùm ſatis gloriæ, ſatiſque *Kingſton.* *Richmond, olim Shene.*

naturæ vixiſſet, diem ex dolore obijt, quem in filij bellicoſiſſimi morte hauſit. Hic etiam defuncta eſt Anna Regis Richardi II. uxor, quæ prima mulieres Anglicas, eam inſidendi equi formam, quæ hodie in uſu eſt, docuit, cùm anteà parum decorè divaricatè perinde ac viri obequitarent. Henrico VII. regnante, hæc regia ſedes luctuoſo incendio tota in favillas cecidit, verùm ut Phœnix è ſuis cineribus, operâ ejuſdèm Henrici multò ſplendidior ſtatim renata, novum nomen Richmondiæ à regione, cujus ille privatus Comitis titulum geſſerat, accepit. vixque ſupremam manum ſtructuræ novæ impoſuerat, cùm extremum vitæ diem hic morte conficeret, cujus curâ, vigilijs, conſilijs, & prudentiâ longè in poſterum providâ Reſpub. Anglica hactenus ſtetit invicta. Hinc etiam ejus neptis Sereniſſima R. Elizabetha nonageſimo quarto poſt anno, cùm naturam vivendi ſatietate expleſſet, ſeptuagenaria enim plus minùs erat, in ſacrum & cœleſtem illum cœtum, Deo evocante, fuit recepta.

Hucuſque Tamiſis exæſtuantis maris acceſſu augeſcit, ſexaginta plus minùs ab oſtio Italicis milliaribus. Nec aliud, quod ſcio, Europæ flumen tot milliaria urgentis & irruentis Oceani impetum aquis maximo accolarum commodo retroactis ac detentis ſentit. Interiùs quatuor à Tamiſi mill. paſſ. omnium circumquaque ædificiorum luminibus oſtruit *Noneſuch* ſeceſſus Regius, quem magnificentiſſimus Rex Henricus VIII in loco ſaluberrimo priùs *Cuddington* dicto. delicijs & otio ſuo deſtinavit, tantaque magnificentia

Noneſuch.

centia & elegantia extruxit, ut ad oſtentationis arcem adſpiret, & omnem Architectonices peritiam in hoc uno opere coacervatam exiſtimes. Tot ſunt ubique ſpirantia ſigna, tot abſolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, ut optimo jure hoc ſuum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulla ejuſmodi* ſonat. Aedes verò ipſas ſic circumcingunt vivaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra ſic arboribus obumbrata, ut non aliam ſibi ſedem ipſa Amœnitas, ubi cum ſalubritate unà cohabitet, delegiſſe videatur. Iuxtà, nec memorare piget, vena eſt terræ figularis ad vaſcula illa conficienda quibus auro conflando utuntur aurifices, laudata, & ideò cariùs divendita.

Vandalis rivulus limpidus, & trutarum optimarum admodùm fœcundus haud procul hinc ad *Caſhalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens, ad Occidentalem ripam loco feraciſſimo *Merton* ſubluit, Saxonicè *Meredune*, olim Kenulphi Weſtſaxonum Regis fato inſigne, qui in meretriculæ, quam hic deperibat, tuguriolo à Kinchardo Clytone interfectus eſt, ipſeque Clyto à Kenulphi amicis confoſſus, perfidiæ pœnas ſtatim luit. *Merton.*

Deinde Vandalis augetur ab Ortu fluviolo, qui fontes habet ad *Croydon*, olim *Cradiden*, quod ſub collibus ſitum Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatio, & carbonibus, quorum mercaturam exercent incolæ, notiſſimum eſt. Iuxta quod Reverẽdiſſimus in Chriſto pater D. Ioãnes Whitgift laudatiſſimę memoriæ Archiepiſcopus Hoſpitale perpulchrum ad ſublevandos paupe- *I. Whitgift*

 res,

res, & ſcholam ad promovendas bonas litteras pio animi affectu poſuit, & dotavit. Huic viciнû eſt *Beddington*, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœniſſima hortorum ſpecie conſpiciuntur, quas Franciſcus *Carew* Equeſtri dignitate clarus nuper conſtruxit. *VVibbandune*, nunc vulgò *VVimbledon* ad alteram ripam fluminis Vandalis ſedet, cui loco nunc maximum ornamentum ſunt ædes ſtructura ſpecioſæ, proſpectu & hortis amœniſſimæ, quas Thomas Cecilius Eques auratus, prudentiſſimi illius Baronis Burglæi filius, extruxit.

VVoodcote Duobus hinc ad Auſtrum milliaribus, in colle edito ne muſculum eſt, *Woodcote* hodie vocant, in quo modicæ urbis manifeſta viſuntur veſtigia, & fontes plures è ſilicum fragmentis cõſtructi. Hæc, ut mea fert opinio, urbs illa fuit, quæ

Noviomagus. Antonino eſt *Noviomagus*; nec aliud argumentum petatur, quàm â diſtantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagniacis, ut annotat Itinerarium vetus, abeſt. *Regnorum* hæc præcipua fuit civitas.

Ad Tamiſim, poſt Vandalis oſtium, ubi opidulum *VVandleſworth* inde denominatum ſedet, *Barterſey* eſt viculus, & quas nunc fruſtra quærimus

Lambith. ædes Regiæ *Kennington* dictæ. Inde *Lambith*, ſive *Lomehith*, id eſt *ſtatio ſive portus luteus*, Canuti Fortis Anglorum Regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructavit. Nunc verò locus celebrior eſt Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatio. Cui contiguum eſt celeber-

Southworke. rimum hujus agri emporium, quod hodie vocant *The Bourroug of Southworke*, Saxonicè *Suthwerke*.

werke. De quo cùm Londinum pervenerimus, pleniùs differemus.

Iam Comites enumerandi ſunt, Guilielmum de *VVarenna* Guilielmus Rufus Rex Angliæ cum Comitis honore Surriæ primùm præfecit. Huic filius, & ex filio nepos eodem nomine ſucceſſerunt. verùm ultimus iſte ſolam filiam ſuſcepit, quæ ex Hamelino Galfredi Plantageneti Comitis Andegavenſis notho Guilielmum Surriȩ Comitem genuit, cujus poſteri, adſcito Warrennorum nomine, eundem titulum geſſerunt. Cumq; Ioannes ultimus ex hac familia Comes ſine legitima prole diem obijſſet, Alicia ejus ſoror & hæres enupta Edmundo Comiti Arundeliæ, hunc honorem in Arundeliorum ſtirpem matrimonio intulit,à qua per *Mowbraios* tandem ad *Howardos* devenit. Ducis tamen Surriæ titulum intereà Thomæ Holando Cantij Comiti præbuit Richardus II. qui dum Richardum illum captivum in libertatem regnumque reſtituere occultis conſpirationibus machinaretur, à populo interceptus, & ſecuri percuſſus eſt. Thomas de *Beaufort* deinde(ſi Thomæ Walſinghamo credamus) hanc dignitatem geſſit. Sed in hoc fidem ſuam liberet Walſinghamus, nihil enim tale in Archivis Regis habetur. Certum autem ex publicis Regni actis, quod Rex Henricus II. Ioannem *Mowbray*, filium Ioannis Ducis Norfolciæ, Comitem Warrennæ & Surriæ creaverit. Demùmque Rex Richardus III. cùm regnum ſcelere occupaſſet, ut *Howardorum* familiam à *Mowbraijs* profectam ſibi beneficijs adſtringeret, uno eodemque die Ioannem

Comites Surriæ.

nem Baronem *Howard* Norfolciæ Ducem, & Thomam ejus filium Surriç Comitem creavit, in quorum posteris hæc dignitas hodieque elucet.

Parochiales Ecclesiæ 140 habet hic Comitatus.

Tabulam hujus Provinciæ quære ad Comitatum Cantij.

SVSSEX.

Nomen. SVthreiæ ad Austrum longo tractu subtenditur, quæ etiam olim Regnorum sedes, *Suthsexia*, Saxonicè *Suth-sex*, hodie *Sussex*, id est *Australium Saxonum regio*, qui in Heptarchia secun-*Confinia.* dum regnum hic constituerunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem, longior, quàm latior, recto quasi littore incumbit, sed raris stationibus, quod mare sit brevibus atrox, ideoque fluctuosum, littusque ipsum scopulosum. Mariti-*Soli indoles* mus regionis tractus colles viridantes, sublimè elatos habet, *Downes* vocant, qui cùm ex cretâ pingui constent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, arvis, lucis distinctus, admodùm est spectabilis. Citerior, & Borealis sylvarum opacitate amœnissimus. Fluvi-*Ferri fodinæ.* olos habet plurimos. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum undique fornaces, torrentes multis in locis corrivati, & prata plurima in lacus & aquas redacta, ut molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diesque personant. *Vitrum.* Nec vitriariorum officinæ desunt, sed vitrum minùs

minùs purum, & tranſlucidum, & tantùm plebeijs in uſu.

Dividitur hæc regio univerſa politicâ partitione in ſex partes, quas peculiari voce vocant *rapos*. Verùm cùm harũ limites quibus circumſcribuntur mihi minùs ſint comperti, ego ab Occaſu in ortum littus legere conſtitui. In ipſo Southantonienſis agri, & hujus confinio *Boſcham* ſedet, ſylvis & mari circumdatum, è quo cùm Haroldus Rex ſui colligendi cauſſâ in Oceanum naviculâ excurreret, adverſo vento in Galliam abreptus, detinebatur, quouſque Guilielmo Normanno Angliæ regnum jurejurando poſt Edwardi Confeſſoris mortem firmaviſſet: quo facto & ſibi exitium, & Angliæ excidium illicò attraxit. *Boſcham.*

Chicheſter, Britannicè *Caercei*, Saxonicè *Ciſſanceaſter*; Latinè *Ciceſtria* interiùs ad eundem ſinum campeſtri planitie jacet. Vrbs ampla ſatis, & mœnibus circumdata, à Ciſſa Saxone ſecundo hujus Provinciæ regulo conſtructa, & denominata. Regnante Guilielmo Primo, cathedra Epiſcopali, quæ in *Selſey* priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, florentiſſimaque fuiſſet, niſi portus eſſet paulò remotior, & minùs commodus, quem tamen novo fodiendo canali commodiorem efficere cives conantur. Forma verò orbiculari mœnibus eſt incluſa, & ab omni parte, niſi à ſeptentrione, *Lavant* rivulo alluitur. Portis patet quatuor ad quatuor mundi plagas, à quibus plateæ rectâ ducunt, & ſe decuſſant in medio ubi forum celebratur. *Selſey* illa, Saxonicè *Sealſ-ey*, id eſt ut Beda interpretatur, *Vitulorum* *Chicheſter.*

marinorum, sive *Phocarum Insula*, paulò inferiùs est locus undique mari circumdatus, *præterquam ab Occidente*, *undé habet ingressum amplitudinis quasi jactus fundæ*.

Flumini deinde littus se aperit quod è saltu S. Leonardi decurrit primùm per *Amberley*, & deinde per *Arundell* situ declivi positum, quod famâ quàm re majus, nec illâ tamen admodùm antiquâ, ante Aelfredi enim tempora, ne nomen quidem legi. Nisi fortè *Portum Adurni* existimem corruptè dici transpositis litteris pro *Portus Arundi*, à valle quâ ad *Arun* flumen sedet. Fama verò tota est ex Castro, quod Saxonico imperio floruit, & statim ab ingressu Normannorum Rogerum de *Monte Gommerico* restaurasse legimus, qui inde Comes Arundeliæ dictus. Est enim amplum situ, & opere inprimis munitum. Ex *Fitz-alanis* undecimum hujus loci Comitem tempora nostra viderunt, cui sine mascula prole defuncto ejus ex filia nepos Philippus *Howardus* successit, qui cùm injurias & difficultates exorbere nesciret, invidorum artibus in plagas incidit, & in extremum salutis discrimen adductus, expiravit. Thomas autem filius juvenis honoratissimus à Iacobo Rege in integrum Parlamentaria auctoritate restitutus.

Arundell.

Comites Arundeliæ

Pettworth inde cernitur, quam cum latifundijs Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioscelino de *Lovanio* Brabanto, Adelizæ reginæ fratri, filio juniori Godfridi Ducis Brabantiæ è stirpe Caroli Magni, elargiebatur, cùm Agnetem unicam filiam & hæredem Perciorum in uxorem duxisset. Ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi Percij nomine) tenuerunt. Fami-

Percij.

Vide in fine Northumbriæ.

Familia sanè antiqua & nobilissima, quæ multò minùs interrupta majorum serie à Carolo Magno stemma ducit, quàm qui tantopere ostentant, Lotharingiæ Duces, & Guisij.

Cedente ab Aruni ostio littore, si modò *Arun* sit flumini nomen, cui in valle adsidet *Arundell*, juxta *Tering* sedet *Offington* Guilielmi *West* Baronis *de la-ware* ædes. *Broodwater* inde propè mare adsidet Baronia dominorum de *Camoys*, qui ad avorum usque memoriam floruerunt. Ex hac familia, exemplo illo & nostro ævo inaudito, Ioannes de Camois filius Domini Radulphi de Camois uxorem suam Margaretam filiam & hæredem Ioannis de Gaidesden Guilielmo *Painell Militi spontanea voluntate* (ex ipsis Tabulis Parlamentarijs loquor) *dedit, & demisit eidemque dedit, concessit, relaxavit, & quieta clamavit omnia bona & catalla quæ ipsa habet, vel de cætero habere possit, & etiam quicquid erat sui de prædictæ Margaretæ bonis & catallis cum suis pertinentijs. Ita quod nec ipse, nec aliquis alius nomine suo in prædicta Margareta, in bonis & catallis ipsius Margaretæ de cætero exigere. vel vendicare poterit, nec deberet in perpetuum.* Hoc est, quod veteres verbo dixerunt, *Omnia sua sibi haberet.* Hæc indignanter sanè commemoro, sed video non frustra fuisse quod Gregorius P P. olim Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi scripserit, se audivisse fuisse inter Scotos qui uxores non solùm deseruerint, sed etiam vendiderint, cùm in Anglia dederint, & demiserint.

Vxor data, & concessa alteri.

Inferiùs in littore apparet *Shoreham*, quæ paulatim in viculum desijt, & hodie *Olde Shoreham* dicitur, incrementumque præbuit ejusdem cognominis

nominis

gnominis alteri opido, cujus etiam maxima pars oppressa, & mari æquata disparuit, cùm superioribus sæculis ad *Brember* usque naves plenis velis admittere soleret. Hoc nunc pro castro nihil est nisi rudetum, sub quo statis diebus frequentissimum forum *Stening* subjacet. Post pauca hinc milliaria in mare evolvitur flumen anonymon è *Foresta S. Leonardi* effusum. Et hinc paulò remotiùs à mari *Lewes* editiori situ adsidet, *Lewes.* frequentia & amplitudine sua inter primaria hujus agri opida. Inde per amplum & piscosum lacum juxta *Furle*, ad *Cuckmer* portum satis commodum pervenimus. Superatoque promontoriolo *Beach*, *Pevensey*, vulgò *Pemsey* occurrit, castrum quondam Roberti Comitis Moritoni, fratris uterini Guilielmi Conquæstoris. Qui Guilielmus hoc loco omnibus navibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validaque pro castris munitione opposita, navibus ignem injecit, ut spes in virtute, & salus in victoria sola esset: statimque ad planitiem juxta *Hastings* processit, ubi de Angliæ imperio jucta *Hastings.* alea, & Anglosaxonica periodus suum finem habuit. *Hastings* illa, quam dixi, Saxonicè *Hastinga-ceaster*, eodem littore sedet, & ab Hastingo Danico pirata hoc novum nomen accepisse videatur. Hæc regnante Athelstano suam habuit officinam Monetariam, & *Capitalis* est portus in numero quinque portuum; qui cum suis membris *VVinckelsey*, *Rhij* &c. *naves XXI ad bellum navale invenire tenebatur.* Cæterùm ut primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi*; ita nunc illustris Hastingorum familia,

qui

qui Huntingdoniæ ſunt Comites, hoc titulo de *Familia Haſtingo-rũ, Hunting doniæ Comitum.* *Haſtings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc cum quibuſdam, ut vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Haſtingo Cubiculario ſuo contulit.

Sinuoſo inde receſſu excavatur littus, cui imponitur *Winchelſey*, ex cujus occaſu, & oceani beneficio, *Rhie* in proximo effloruit, vel potiùs re- *Rhie.* floruit, olim enim floruiſſe, & Guilielmũ Iprenſem Cantij Comitem muniviſſe, *Ipres Towr*, id eſt *turris Iprenſis*, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, ſatis doceant. Edwardus III. poſtquam aliquandiu jacuiſſet, mœnibus incluſit: patrumque memoria Oceanus tempeſtate inſolita concitatus ita irruit, & ſe inſinuavit, ut portum perquàm commodum effecerit, quem & alia noſtrâ memoriâ tempeſtas non parum juvit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piſcatura, & re nautica non mediocriter refloruit, hodieque uſitatus eſt hinc in Normanniam trajectus. In hunc portum ſe effundit *Rother*, ſive *Rither fl*, qui ad *Rhiterumfeldt* hodie *Rhoterfeld* emiſſus per *Burgwaſh*, & *Echingam*, tripertitis aquis *Pontem Roberti* ſubit, & *Bodiam* prætervectus hic in Oceanum deſcendit. In mediterraneis nihil eſt quod memorem, niſi ſylvas & ſaltus longè lateque patentes, reliquias celeberrimæ ſylvæ *Anderidæ* recenſerem. Inter quas notiſſimæ ſunt *Foreſta de Arundell*, *Foreſta S. Leonardi*, *Word Foreſta*, ſub qua *Buckhurſt* antiquæ fa- *Buckhurſt.* miliæ *Sacvilorum* habitatio, *Foreſta de Waterdown*, & illa de *Dallington*, omnium minima.

Comites habuit Suſſexia quinque ex familia *Suſſexiæ Comites.* de *Albincio*, qui itidem Arundeliæ Comites

dicti fuerunt. Quorum ultimo ſine ſobole de- functo, Arundeliæ titulus poſtea regerminavit in *Fitz-alanis*; Suſſexiæ verò quaſi oblitteratus jacuit ad noſtra uſque tempora, quæ viderunt quinq; *Radcliffos* è nobiliſſima *Fitz-walteri* familia eo honore illuſtratos: Robertum ſcilicet, Suſſexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII. Henricum, cui ſucceſſit filius Thomas, qui reginæ Eliſabethæ à cubiculis ſine liberis obijt. Huic frater Henricus, illique ejus unicus filius Robertus, juvenis honoratiſſimus, qui nunc floret, ſucceſſit.

Parochias continet hæc Provincia 312.

Suſſexiæ tabula Cantienſi conjungitur.

Hactenus Suſſexia, quæ cum Suthreia Regnorum fuit ſedes, poſtea Auſtralium Saxonum regnum, Saxonicè *Suth-ſeaxen-ric* dictum, quod anno trigeſimo altero à Saxonum adventu inchoatum ab Alla. Sed cùm trecenteſimus ſextus ab hujus regni initio agebatur annus, Aldinio ultimo Rege ab Ina occiſo, in Occidentalium Saxonum poteſtatem omninò conceſſit.

CANTIVM.

AD *Cantium* nunc perveni, quam regionem licèt Guilielmus Lambardus, vir inſigni eruditione, & moribus ſanctiſſimis ornatiſſimus, adeò

adeò graphicè justo volumine descripserit, ut curiosa ejus felicitas paucula alijs reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoque percurram, & ne subleſtâ fide me agere quis existimet, eum mihi fundum & fontem fuisse, libens merito hic agnosco.

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem spoliavit, sed ut Cæsari, Straboni, D. Siculo, Ptol. & reliquis *Cantium* dicta fuit, sic Saxonibus (teste Ninnio) *Cant-guar-land*, id est *Regio virorum Cantium incolentium*, & nobis *Kent*. Hoc nomen à *Caine*, quæ Britannis frondem sonat, quia olim sylvis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, cùm ingenti angulo in Ortum hic Britanniam excurrere viderim, observarimque ejusmodi angulum in Scotia *Cantir* dici, incolas item alterius anguli in ea parte Insulæ Ptol. *Cantas* vocari, Cangunos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, qui ut unius originis, unius ita linguæ cum nostris Britannis fuere; conjectarim à situ nomen inditum, eoque magis tum quod Galli nostri *Canton* pro angulo usurparint: tum quod *Angulus* hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. *Nomen.*

Grandi etenim angulo Galliam prospectat, Tamisis æstuario, & Oceano omni parte circumfusus, nisi quà ad Occidentem Solem Surrejam conterminam habet, & Southsexiæ partem ad meridiem. *Confinia.*

KENT.

HÆc regio quam nunc *Kent* vocamus, est inæqualis, ad Occasum planior, & sylvis um- *Soli ingenium,*

Cantii. Southsexiæ. Surriæ, et Middlesexiæ. co
Septentrio Parte
Meridies
Oriens
OCEANUS
Scala Miliarium
MIDDLESEX
London
ESSEX
KENT
Canterbury
SUSSEX
SURREY
BERKE
Tamesis flu.
Rochester
Gravesend
Croydon
Kingston
Windsor
Chichester
Arundel
Lewes
Rye
Hastin
Dover
Sandwiche
Maidstone

brosa, ad Ortum collibus molliter surgentibus excelsior. Incolæ, quà à Tamisi ad Austrum patet, in tres areas sive portiones (*Gradus* vocant) distinguunt, quarum superiorem ad Tamisim salubrem, sed minùs opulentam esse ferunt, mediam, & salubrem & opulentam: inferiorem verò opulentam, sed insalubrem, utpote quæ magnâ ex parte est uliginosa, sed luxurianti gramine lætissima. Pratis tamen, pascuis, arvisque ubique ferè læta, pomis ad miraculum penè abundans, nec non cerasis, quæ anno à Roma condita 680, in Italiam è Ponto devecta, & vicesimo supra centesimum post anno in Britanniam translata felicissimè hic proveniunt, multumque agri occupant, arboribus in quincuncem jucundissimo spectaculo directis. Villas & opida habet frequentissima, stationes satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aërem crassiusculum ob halitus ex aquis evaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæsar olim tribuit, etiamnum jure debetur; ut virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus quidam scripsit, ut in procinctu, exercitus frons illis tamquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur.

Plin. lib. 15 cap. 25.

Cœlum.

Incolæ.

Constabilito Romanorum imperio, sub Præside Britanniæ Primæ censebatur. Ora verò maritima, quam *Littus Saxonicum* dixerunt, præfectum habuit à Dioclesiani temporibus, cujus munus erat, præsidijs ad littus per opportuna loca dispositis, Barbarorum, & inprimis Saxonum deprædationes cohibere.

Cùm autem Romani è Britannia cessissent,

Cantium Saxonibus traditum. Vortigernus, qui maximæ parti Britanniæ cum imperio præfuit, ſtatim Hengiſto Saxoni, in gratiam Rowennæ ejus filiæ, quam miſerè deperibat, gratis conceſſit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Chriſti 356. conſtitutum, illis *Cantwara-rijc*, id eſt *Cantianorum virorum regnum* dictum, quod poſt annos 320. Baldredo ultimo Rege devicto, in Occiduorum Saxonum poteſtatem devenit, quibus ad Normannorum uſque imperium paruit. Tunc enim *Ac deinde Normannis* (ſi Thomæ Spotto Monacho credamus, vetuſtiorum enim nemo prodidit) Cantiani ad *Suaneſcombe* viculum à Suenone Dano denominatum ramos prætendentes eâ lege Guilielmo Normanno ſe dediderunt, ut patrias conſuetudines illæſas retinerent, illamque in primis quam *Gavelkind* *Gavelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine cenſentur, liberis maſculis ex æquis partibus dividuntur, vel fœminis, ſi maſculi non fuerint. Hac hæreditatem, cùm XV. annum attigerint, adeunt, & ſine Domini conſenſu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare poſſunt. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis ſuccedunt &c. Vt verè in antiquo libro ſit ſcriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu iſto de jure debet de ejuſmodi gravamine eſſe liber, quia dicit quod Comitatus iſte, ut reſiduum Angliæ, nunquam fuit conqueſtus, ſed per pacem factam ſe reddidit Conqueſtoris dominatui, ſalvis ſibi omnibus libertatibus ſuis & liberis conſuetudinibus primò habitis & uſitatis.* Deinceps Guilielmus Victor ut Cantium, quæ tanquam Angliæ clavis habetur, ſibi firmiùs retineret, Conneſtabilem caſtro Doverenſi, eundemque Limen-

Limenarcham quinque portubus ex veteri Romanorum instituto præfecit, & Quinque portuum Guardianum, sive Custodem nominavit. Hi sunt *Hastings*, *Dover*, *Hith*, *Rumney* & *Sandwich*, quibus *Winchelscy* & *Rie*, ut præcipua, & alia opidula, ut membra adjunguntur. Quæ quia bello maritimo operam navare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis, & ex incolis qui Baronum nomine gaudent, in Regum Angliæ inaugurationibus, Conopæa super eos sustentant, & à dextra Regis suam eo die habent mensam instructam &c. Ipseque Limenarcha, qui semper aliquis est è Proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua jurisdictione Admiralli auctoritatem in plurimis, aliaque jura habet. Sed jam ad loca. *Lord warden of the five Ports. Quinque portus, quos vocāt*

Septentrionalem hujus regionis partem Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, ut jam dixi, alluit, qui Surrejam prætergressus primùm *Depford* videt navale notissimum, ubi regię naves construuntur, & quassæ reparantur; ibique armamentarium insigne, & quasi † collegium in usum classis constitutum. Hinc Tamisis *Grenovicum* adit, vulgò *Greenewich*, id est *Sinus Viridis*, Danicæ classis statione, & Danicâ in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem, quem annò Christi 1012 exquisitis tormentis trucidarunt, immanitate notissimus. Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Glocestrensis ædificavit, *Placentiamque* dixit: Henricus VII. magnificè adauxit. Sed *Greenwico* huic longè maximum decus est nostra Elizabetha, quæ hic felicissimis auspicijs in lucem *Depford. † Holy Trinitie house. Greenewich.*

edita. Guilielmus Lambardus, vir ut summa doctrina, ita singulari pietate, ad sustentandos pauperes hic ædes extruxit, quas *Collegium pauperum Reginæ Elizabethæ* nominavit. Huic à tergo *Eltham* recessus item regius adjacet; vix trium milliarium hinc diverticulo.

Eltham.

Infra Greenwicum, Tamisis divulsis aggeribus quàm plurima terræ jugera oppressit, quocum annos jam plures nonnulli immensis sumtibus luctati, vix molibus agendis adjacentes agros contra irruentes undas tueri possunt. Provenit hic copiosè *Cochlearia*, nostris *Scurvygrasse*, quam Medicorum nonnulli Plinij Britannicam esse volunt. Tamisis deinde ripis suis coarctatus *Darentum* flumen obvium habet, qui è Suthreia demissus leni alveo undas ducit haud procul à *Seven Oke* à septem eximiæ magnitudinis quercubus, ut ferunt, denominatum, ad *Ottanford*, nunc *Otford*, Regijs ædibus superbam, quas Warhamus Archiepiscopus Cantuariensis tanta magnificentia sibi & successoribus suis construxit, ut ad amoliendam invidiam, cum Henrico VIII. commutare necesse habuerit Cranmerus successor proximus. *Lullingston* aliquantò inferiùs Darento apponitur, qui ad ostium *Darentford*, vulgò *Dartford*, amplum & frequens forum suo nomini adsciscit, sub quo *Crecca* rivulus unà commiscetur.

Cochlearia Vide Nomenclat. H. Iunij,

Otford.

Dartford.

A Darento ad *Medweagi* ostium nihil suspicit Tamisis præter opidula quædam minuta, inter quæ primas fert *Gravesende*, notum, si quod aliud Angliæ opidum, utpote statio inter Cantium & Londinum, ubi utramque ripam propugnaculis

Gravesend.

culis communivit Henricus Octavus. Huic à tergo adjacet *Cobham*, sedes iamdiu Baronum de Cobham, quorum Henricus *Brooke* Baro de *Cobham*, quod suis optatis fortuna in omnibus non responderet, impotentis animi effrænatione abreptus, fidem in Principem clementissimum exuit, extremique supplicij sententiam subijt: superest tamen regiæ clementiæ exemplar æternum. A Gravesenda *Ho* regiuncula quasi Chersonessus inter Tamisim & Medweagum flumina intersita hic longè in Ortum se emittit, situ minùs salubri; in qua *Cliffe* opidum satis amplum à clivo cui insidet ita nominatum. *Medweage fl.* nunc *Medway*, fontes habet in Anderida sylva, quæ *Wealde* dicta, & meridianam hujus agri partem latè occupat. Primùm dum tenuis est, *Penshurst* præterfluit antiquæ familiæ *Sidnejorum* sedem, quæ à Guilielmo de *Sidney* Camerario Regis Henrici II. genus repetit. E qua fuit Henricus Sidnejus celeberrimus ille Hiberniæ Prorex, qui Philippum & Robertum progenuit. quorum hunc primùm titulo Baronis *Sidney* de *Pens-hurst*, postea Vicecomitis *Insulæ* honoratissimum reddidit Rex noster Iacobus. Philippus autem mihi non sine piaculo tacendus, qui magnum hujus familiæ sidus, magna spes hominum, expressissimum virtutis exemplum, & litterati orbis amor, acriter ad Zutphenum Geldriæ cum hoste congressus, fortiter occubuit.

Barones de Cobham.

Ho.

Cliffe.

Sidnejorũ familia.

Robertus, & Philippus Sidneij.

Hinc *Medway fl. Tunbridg* respergit, ubi vetus est castellum, quod Richardus de Clare construxit, cujus successores Glocestriæ Comites clien-

clientelari jure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, ut Archiepiſcoporum in *inthroniſatione* Seneſcalli, & eorum liberi ipſis in tutela eſſent. Inde *Medway* delabitur non procul à *Mereworth* ad *Maidſton*, quam cùm Saxones *Medweageſton* dixerint, *Vagniacas* eſſe illas credo, quas Antoninus memorat, & Ninnius in ſuo urbium catalogo *Caer Medwag* vocat. Sub poſterioribus Imp. *Madus* dicitur, opidumque eſt frequens, & cultum, magnaque longitudine extentum. In medio Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatium habet: alter item publicus totius hujus agri carcer hic conſtituitur, immunitateſque plurimas Reginæ Elizabethæ fert acceptas, quæ *Majorem* ſummum magiſtratum inſtituit, pro *Portgrevio*, quem priùs habuit; quod adnoto, quia antiquum hoc ſit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, ut *Markgrave, Rheingrave, Landtgrave, &c.*

Maidſton, Vagniacæ.

Grave Germanis quid

Hic ſub Vagniacis, ab oriente Sole fluviolus Medwegæ conſociatur, qui ad *Leneham* ſurgit, quæ Antonino, conjectura probabili, *Durolenum* eſt. In vicinia ad *Bocton Malherb* jamdiu habitavit nobilis familia *Wottonorum*, è qua noſtra memoria effloruit & Nicolaus *Wotton* legum Doctor, qui Henrico VIII. Edwardo VI. Mariæ, & Elizabethæ Regibus à conſilijs ſanctioribus, novies ad exteros Principes legatus, ter ad pacem inter Anglos, Gallos & Scotos delegatus, longum vitæ ſtadium magna piæ prudentiæ laude decurrit, & Edwardus *Wotton* ejus è fratre pro nepos, quem ob multiplicem rerum uſum Eli-zabetha

Leneham, Durolenũ.

Nicolaus, & Edwardus Wottoni.

zabetha Regina Aulæ regiæ censorem constituit, & Iacobus Rex Baronem *Wotton de Merlay* creavit. *Baro Wotton de Morlay.*

Orientali Medweagi ripæ paulò superiùs vetusta civitas apponitur, Antonino *Durobrus*, *Durobrivæ*, & alibi rectiùs *Durobrovæ*, Bedæ *Durobrevis*, & inclinante Romano imperio *Roicis*, unde addito *Ceaster* (quod à Latinorum *Castro* deflexum majoribus nostris civitatem, urbem, sive castrum significavit) *Hroueceaster* dicebatur, nobisque contractius nunc *Rochester*, & Latinè *Roffa*, á *Rhoffo* quodam, ut conjectat Beda; sed pristini illius nominis *Durobrovis* aliquid in se continere mihi videtur. Nec est cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerariam rationem, & Bedæ auctoritatem, *Durobrovis* in charta fundationis Ecclesiæ Cathedralis expresse vocetur. In convalle sedet, muris malé firmis ex parte cincta, situ, ut inquit Malmesburiensis *nimium angusta*. sed nunc ad Occasum, Orientem, & Meridiem magnis tumet suburbijs. Templum magnificum erexit Aethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustravit. Iuxta templum flumini impendet castrum opere & situ satis munitum. Sub cujus ponte Medweagus violentus & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior navale se exhibet classi omnium quas Sol videt bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Serenissima nuper Regina Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ædificavit, ad eamque defendendam propugnaculum in ripa apposuit. *Durobrova, Rochester.* *Ceaster quid.* *Classis Regia.*

Num

Nunc Medweagus lætior, & latior, criſpantibus undis ſpectatu amœniſſimus, fœcundos agros ſubluit, donec *Shepey* Inſulæ objectu diviſus (quam Ptol. *Toliatin* eſſe ſuſpicamur) duobus in Tamiſis æſtuarium oſtijs infertur, quorum occidentale *Weſtwale*. Orientale, quod *Sheppeiam* à continenti abſcidiſſe videtur, *Eaſtwale* dicitur. Hæc ab ovibus, quarum greges numeroſos paſcit, *Shepey*, id eſt *Ovium Inſula* à majoribus noſtris dicta, frugum ubertate ſingulari, ſed ſylvis indiga, XXI. milliaria in ambitu colligit. Ad littus ſeptentrionale monaſteriolum habuit, ſub quo nuper Brabantus quidã è ſaxis in littore repertis bitumen & calcanthum fornacibus excoquere cœpit. Caſtellum ad Occaſum prætendit elegantiſſimum & munitiſſimum, quod Rex Edwardus III poſuit, & Burgum adjunxit. Ad Ortum *Shurland* ſedet, nunc Philippi *Herberti* filij ſecundogeniti Henrici Comitis Penbrochiæ, quem uno eodemque die Baronem *Herbert de Shurland*, & *Montis Gomerici* Comitem Rex Iacobus creavit. *Feverſham* inde vidimus ſitu percommodo, uberrima enim hujus regionis pars circumjacet, & ſinum ad res invehendas & evehendas habet opportunum, unde inter vicina opida hodie inprimis floret. Iuxtà, ut alibi per hunc agrum, hinc inde putei magnæ profunditatis reperiuntur, qui ore anguſto, ſed inferiùs capaci ſpatio, diſtinctas habent quaſi cameras, cum ſuis è creta columnis. De his variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner habeo, niſi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad ſtercorandos agros effoderunt olim Britan-

Shepey Inſula.

Baro Herbert de Shurland.

Feverſham.

Putei in Cantio cur facti.

Britannni, ut docet Plinius. Nisi quis existimet, quod Anglo-saxones in eundem usum, in quem Germani, à quibus orti sunt, ejusmodi specus defoderunt. Solebant enim illi (ut auctor est Tacitus) subterraneos specus aperire, eosque insuper multo fimo onerare, suffugium hiemi & receptaculum frugibus, quia rigorem frigorum ejusmodi locis molliunt; & si quando hostis advenit, aperta populatur; abdita autem & defossa aut ignorantur, aut eo ipso fallunt quod quærenda sunt.

Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum, ostreorumque frequens vivarijs, *Reculver* cernitur, Saxonice *Reaculf*, sed Romanis olim & Britannis *Regulbium*, & hanc sanè suam antiquitatem effossis Impp. Romanorum nummis testatur. Hodie verò nihil aliud est quàm viculus rusticus, & siquid nominis habet ex monasterio quondam adsito habet, cujus sacræ turres pyramidales usui sunt navigantibus, ad tænias quasdam & brevia in Tamisis ostio evitanda. *Reculver, Regulbium*

Nunc ad *Tanet* Insulam devenimus, quam tenui intercurrente alveo à continente distermìnat *Stoure* fluvius, Bedæ *Wantsum*, qui duobus in sylvestri regione, quam *The Weald* vocant, disparatis fluviolis coalescens, quam primùm solidus fertur, *Ashford* & *Wy* emporiola nota invisit. Inde *Chilham*, sive ut alij vocant *Iulham*, ubi castri antiqui rudetum est. Constans fama apud incolas est, I. Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione hic castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est *Iulij statio*, vel *domus* dictum:

ctum : & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas.

Durovernũ nunc Cantuaria, Cãterburij. Quinto hinc milliari *Stour* diviso alveo *Durovernum* primariam hujus Provinciæ urbem rapidè alluit, nomenque fecit. *Durwhernn* enim fluvium rapidum Britannis denotat. Saxonibus *Cant-warabyrig*, id est *urbs populi Cantiani*, Ninnio & Britannis *Caer Kent*, id est, *urbs Cantij*, nobis *Canterburij*, Latinis *Cantuaria* dicitur. Vrbs pervetusta, Romanoque sæculo proculdubio illustris, *nec adeo magna* (ut inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parva, quæ & terræ positione, soli affinis maxima ubertate, & integro murorum ambitu, fluvijs irrigua, nemorum opportunitate inclyta, præterea maris vicinitate piscium fœcunda*. Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum jure *Regali* Augustino Apostolo & Archiepiscopo gentis Anglorum consecrato elargitus esset, qui habitationem sibi & successoribus hic constituit. Et licèt Metropolitica dignitas cum Pallij honore (indumentum erat illud Pontificum superhumerale ex pelle ovilla, in memoriam ejus qui oberrantem ovem quæsivit, & inventam humeris superposuit, crucibus intextum, & de corpore S. Petri desumtum) Londini à S. Gregorio P P. fuerit constituta; in Augustini tamen honorem huc fuit translata. Quæ sive gentis nostræ sapientum auctoritate, id est Parlamentaria, ut ad nostra tempora loquar; sive ab ipso Augustino, dum in vivis erat, ut alij volunt, hic instituta fuerit: certè Pontifices Romani qui proximè secuti sunt, ita stabilierunt, ut ab ea divelli nefas *anathemate & gehennali igne* luendum decre-

Augustinus Anglorum Apostolus.

Pallium quid.

decreverint. Iam inde incredibile eſt, quantùm floruit cùm Archiepiſcopali dignitate, tum meliorum litterarum ſchola, quam Theodorus ſeptimus Archiepiſcopus inſtituit.

Normannorum ingreſſu, cùm Guilielmus Rufus, ut eſt in Tabularijs Monaſterij S. Auguſtini, *dediſſet civitatem Cantuariæ Epiſcopis ex ſolido, quam tenuiſſent antea ex beneficio*, religionis nomine, & præſulum benignitate non modò reſpiravit, ſed eò ſplendoris quaſi ſubitò accrevit, ut privatorum ædificiorum pulchritudine omnes Britanniæ civitates adæquarit, ſacrarum verò ædium magnifica ſtructura & frequentia celeberrimas quaſque ſuperarit. Inter has duæ maximè enituerunt, Chriſti ſcilicet, & S. Auguſtini, utrumque Benedictinis monachis oppletum. Chriſti templum in medio quaſi urbis ſinu, tanta majeſtate ſe in cœlum erigit, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat. Auguſtinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, ut auctor eſt Beda, antiquitùs factum recuperavit, Chriſto ſacravit, ſedeſque ſucceſſoribus fuit, in qua ſeptuaginta tres jam perpetua ſerie ſederunt Archiepiſcopi. Qui ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impenſis, quas ſuperioribus ſæculis pia ſuperſtitio ſuggeſſit, perduxerunt. Plurimi enim ſummi, medij, infimi confertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad viſendum Thomæ *Becketti* Archiepiſcopi tumulum confluxerunt. qui ab Aulicis hoc in templo trucidatus, quod ſe Regi pro libertate Eccleſiaſtica pervicaci animo oppoſuiſſet, à Pontifice Romano in Martyrum album *Thomas Beckettus.*

rela-

relatus, divino honore colebatur, tantiſque muneribus onerabatur, ut thecæ, in qua conditæ fuerunt ejus reliquiæ, viliſſima pars aurum fuerit. *Gemmis raris*, ut inquit, qui vidit, Eraſmus, *& prægrandibus collucebant, nitebant, & fulgurabant omnia, templum etiam univerſum pluſquam Regijs opibus undique luxuriavit*, Chriſtiq́ue nomine quaſi obliterato, in S. Thomæ tranſijt. Verùm tot ſæculis accumulatas opes Henricus VIII. diſperſit, Monachoſq́ue diſpulit: pro quibus in hoc Chriſti templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij XII. & verbi Divini ſex præcones ſunt collocati. qui verbum Divinum in circumvicinis locis diſſeminent. De ſedis Cantuarienſis dignitate, quæ olim longè ampliſſima fuit, nihil dicam, niſi quod, ut ſuperioribus ſæculis in Romana hierarchia Archiepiſcopi Cantuarienſes totius Britanniæ Primates, ſic cùm fugata eſſet Pontificum auctoritas, in Synodo anno 1534. decretum, ut illo titulo depoſito, *Primates* & *Metropolitani totius Angliæ* dicerentur. Quam dignitatem hodie gerit Richardus *Bancroft*, vir in rep. Eccleſiaſtica conſtabilienda præſtanti & animi & conſilij magnitudine.

Stour jam aquis in unum collectis *Hackington* præterfluit. Deinde per *Fordich* laudatis trutis inſignem ad *Stouremouth* fertur: ubi duo itinera diſpenſatis aquis ſibi aperit, nomenq́ue relinquens, *Wantſume* dicitur, *Thanaton* ab Occaſu & Auſtro Inſulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano alluitur. Hanc Solinus *Athanaton*, & *Thanaton* dixit, Britanni *Inis Ruhin*, Saxones *Tanet*, & *Tanetland*, nos *Tenet*. Terra tota eſt ex creta albi-

Thanatos Inſ. vulgò Tenet.

albicanti, frumentarijs campis felix, & ubere gleba, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet.

Neque hic tacēdum quod in singularem incolarum hujus Insulæ laudem cedit, præcipue eorum qui juxta stationes *Margat*, *Ramsgate*, & *Brodstear* habitant. Sunt enim viri summè industrij, qui quasi Amphibij, & mari & terra victum quærunt, quique stivam in agro sulcando, ijdem clavum in navigando tenent. Cumque subinde hic naufragia fiant, objacent enim littori formidolosa illa navigantibus vada, quæ *The Godwyn*, *The Brakes &c.* vocitant, strenuam in mercibus recuperandis operam navare solent. *Insulanorũ diligentia singularis.*

Ad australe *Wantsumi* ostium, quod alveum mutasse credunt, è regione Insulæ apposita fuit urbs, quæ Ptol. *Rhutupiæ*, Antonino *Rhutupis portus*, hodie *Richborrow*. Cujus nomen, cùm *Rhyd Tufith* Britannicè *Vadum sabulosum* sonet, inde, si auderem, libenter deducerem. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. hinc enim è Britanniâ in continentem frequens trajectus. Nunc verò vestigia ejus omnia tempus erasit, utque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volvi, hodie arvum est, in quo platearum tractus, cùm seges succrêrit, se intersecantes videas. ubicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos & argenteos vetustatis suæ indicia sæpenumerò egerit, prolemque suam paulò inferiùs ostendit, quam à sabulo *Sondwyc* dixerunt Saxones, nos verò *Sandwich*. Hoc è quinque portuum, *Rhutupiæ, Richborrow.* *Sandwich.*

O quos

quos vocant, numero, nunc eſt incolis ſatis frequens, licèt portus ex aggeſtis arenis, & magna nave oneraria Pauli IIII. Papæ in ipſo alveo depreſſa, non ſit majoribus navigijs ferendis juſta altitudine.

Cantium promont. The Fore-land. Sub Rhutupijs *Ptol.* *Cantium* promontorium, quaſi extremum hujus anguli verticem ſtatuit, quod nobis hodie *The Fore land* dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina* littora Poëtis dicuntur. Hinc Iuvenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem ſatyricè inſectaretur, de oſtreis ex hoc littore Romam delatis.

Circæis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rhutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu.

A Cantio promõtorio in Auſtrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad *Sandon*, id eſt *tumulus arenarius*, & *Deale* caſtra vicina pervenerit, quæ Henricus VIII. extruxit, ſubſidet, planumque & apertum mari objacet. Ad *Deale* illud Cæſarem appuliſſe conſtans eſt fama, fidemque etiam facit Cæſar ipſe, qui aperto & plano littore ſe terram conſcendiſſe, difficilique pugna â Britannis exceptum memorat. Huic littori ſatis longo tractu cumuli, velut aggeres, ſubſunt, quos ego munitionem, ſeu potiùs navalia caſtra eſſe exiſtimo, quæ Cæſar confecit, ut in ea afflictas naves ſubduceret, contraque tempeſtates, & Britannos, qui eas fruſtrà ſunt adorti, tutaretur. Statim à *Deale* cautium eminentia per ſeptem plus minùs milliaria ad *Dover* procurrit, ubi autem dehiſcit

Dubris

Dubris interjacet, cujus Antoninus meminit, Sa- *Dubris.*
xones *Dofra* dixerunt, nos *Dover*, Opidum por- *Dover.*
tus opportunitate, quæ jam ferè nulla est, & in
Galliam trajectu magis celebre, quàm sua vel
elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim
est trajectus, & è quinque portubus censetur,
olimque tenebatur XXI naves ad bellum ap-
parare, eadem forma qua *Hastings*. Sedem præ-
bet Archiepiscopi Cantuariensis Suffraganeo,
qui cùm gravioribus negotijs Archiepiscopus
distinetur, quæ ordinis sunt, non quæ jurisdicti-
onis Episcopalis gerit. E colle, seu potiùs rupe,
quæ à dextra in admirandam altitudinem, quà
mare despectat, exurgit, castellum amplissimum
instar urbeculæ, opere munitissimum, & turri-
bus frequẽtissimum subjecto freto quodammo-
dò minatur. A Romanis primò conditum ex la-
teribus illis Britannicis in sacello, quibus illi usi
sunt in suis substructionibus, arbitror. In alte-
ra rupe, quæ est è regione, & æquato ferè jugo,
ædificij cujusdam perantiqui supersunt reliquiæ,
quod Ioannes Twinus Cantuariensis, senex eru-
ditus, qui adolescens magna ex parte inte-
grum vidit, pharum fuisse mihi affirmavit, quæ
nocturno navium cursui ignes ostenderet, cu-
jusmodi altera ex adverso ad Bononiam Galliæ
extitit à Romanis posita, & longo post tempore
à Carolo Magno restaurata; quæ nunc Gallis
Tour d'Order, Anglis *The Oldman of Bullen* vocatur.
Sub hac rupe Henricus VIII maximo labore,
& infinitis impensis molem seu pilam, nos *The
Peere* vocamus, eduxit, qua tutiùs naves subsiste-
rent. Sed optimi Regis studium Oceani furor

citò devicit, operiſque compages crebris fluctibus verberata ſe laxavit. Ad quam inſtaurandam Regina Elizabethà magnam pecuniæ vim erogavit, & Parlamentaria auctoritate ſingulis Anglorum navibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in ſeptennium impoſuit,

Hæc ora maritima ab Europæ continente freto diſiungitur, ubi maria terram perfodiſſe credunt nonnulli, Solinus *Fretum Gallicum* appellat, Belgæ *de Hoofden*, à duobus Promontorijs, Nos *The Strait of Calleis*, Galli *Pas de Calais*. *Horrendis*, ut verè inquit A. Marcellinus *hoc fretum attollitur æſtibus*. Attollente enim ſe lunâ ad Meridianum, & ſub Horizonre in oppoſito jam demerſa, ſupra modum hic intumeſcit Oceanus, & immenſa aquarum moles vaſto cum murmure in littora irruit.

Fretũ Gallicum.

A Dubri cautes ex cretâ veluti ſerie cohærentes per quinque milliaria perpetuum habent dorſum uſque ad *Folckſtone*, quod olim floruiſſe Romanorum numiſmata quotidie inventa perſuadent; quo autem nomine incertum. nunc verò viculus eſt, ejuſque partem maximam abraſit Oceanus. Converſa inde ad Occaſum littorum fronte, propè *Saltwood* caſtrum Cantuarienſium Epiſcoporum, & *Oſtenhanger*, ad quartum milliare *Hith* ſedet, è quinque portubus unus, unde & illud nomen aſſumſit, quod Saxonibus portum ſive ſtationem ſonat; licèt nunc vix illud nomen ob arenas accumulatas tueatur, quibus mare longiùs excluditur. Originem autem *Limo* debuit viculo adjacenti, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare

Hith.

mare evomit, obstruxissent. Antoninus, & Notitiarum liber *Portum Lemanis* vocarunt. Via hinc militaris saxis constrata ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facilè dijudices, uti etiam castrum proximè vicinum, (*Stutfall* vocant) quod in dejectu collis decem quasi jugera inclusit. *Portus Lemanis, Limæ.*

Rumney Marsh campestris regiuncula, quæ à Lemani XIIII. milliaria in longitudine, VIII. latitudine occupat, numeratque opida duo, Parœcias 19. jugera plus minùs 44200. luxurianti viriditate saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accrevit. Vnde maris domum appellare nõ immeritò possim, perinde ac Ægyptum fluminis Nili donum vocavi tHerodotus, & vir eruditissimus P. Nannius Hollãdiæ pascua Boreæ & Rheni dona. Quanta hic sit soli ubertas, quàm numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda ex ultimis Angliæ partibus mittuntur: quanta arte aggeribus contra Oceani insultus communiatur, non facile credat, qui non propius conspexerit. *Rumney*, sive *Romeney*, & olim *Romenal*, quod è nomine Romanorum opus fuisse conjectant nonnulli, hujus tractus præcipuum est opidum, & è numero quinque portuum, cujus membra censentur vetus *Romeney* & *Lid*, quæ junctim quinque naves bellicas apparare tenentur. Sub hoc terra in Ortum evecta longiùs procurrit, *Nesse*, quasi *nasum* vocamus, cui insidet *Lid* satis frequens. Et in ipso extremo promontorio, ubi nihil nisi glarea & scrupi, ilices aculeatis suis folijs perpetuò virentibus in formam sylvæ humilis per mille *Rumney Marsh.* *Rumney opid.*

passus & ultrà lætissimè proveniunt. Inde se reducens rectà in Occasum littus fertur, pisorum inter scrupos ferax, quæ racematim numerosa congerie sua sponte succrescunt, & parùm à pisis campestribus sapore differunt, & ad Rotheri usque ostium procurrit, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur.

Hujus decursum à Southsexiæ parte superiùs paucis persecuti sumus. A Cantij parte *Newenden* habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem Notitiarum liber *Anderidan*, Britanni *Caer Andred*, Saxones *Andredceaster* nuncuparunt, ferè persuadeor. Inferiùs dispertitis aquis insulam *Oxney* gramine luxuriantem amplectitur; & prope ostium *Apuldore* habet, juxta quod in sylvestri regione sunt *Cranbroke*, *Tenterden*, *Benenden*, & alia vicina opida, in quibus lanificij, sive reï pannariæ laus inprimis flotuit jaminde ab Edwardi III. temporibus, qui propositis præmijs, & plurimis concessis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni sui decimo evocavit, uti nostros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. nostræ columina meritò numeratur.

Oxney.

Res pannaria primũ in Anglia.

Comites Cantij.

Odo uterinus Guilielmi Primi frater, primus habetur è Normannico sanguine Cantij Comes, simulque Bajocensis Episcopus, qui post gravissimam quam concitarat seditionem, suis sedibus & fortunis in Anglia à nepote Guilelmo Rufo ejectus. Deinde Stephanus Angliæ usufructuarius Guilielmum Iprensem Flandrum eo honore exornavit. Non longo post tempore Hubertus de *Burgo*, optimè de rep.

meri-

meritus, eundem honorem ab Henrico III. accepit, quo exutus postea diem obijt: jacuitque hic titulus usque ad Edwardi II. tempora. Is fratri suo juniori Edmundo de *Woodstok* cõtulit, qui securi percussus. Filij tamen duo Edmundus & Ioannes successerunt suo ordine, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror superstes in Equestrem *Holandorum* familiam transtulit. In quibus cùm hæc dignitas exactã periodo intercidisset, Rex Edwardus IIII. Edmundum *Grey* Dominum de *Hastinges*, *Weisford*, & *Ruthyn* Cantiani Comitis titulo adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex secunda uxore Henricum *Grey* Equitem suscepit, cujus è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à Regina Elizabetha anno 1572. erectus est. Illique sine prole defuncto Henricus frater successit, omnibus veræ nobilitatis ornamentis vir longè honoratissimus.

Habet hæc Provincia Parœcias 398.

DOBVNI.

Regiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamisim fluvium interjacent, obambulavimus omnes. Nunc reliquas instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinæque æstuarium revecti, *Dobunos* videamus, qui olim, ubi nunc *Glocestershire*, & *Oxfordshire*, habitarunt. Horum nomen factum à *Duffen* Britan- *Nomen.*

nica ditione credimus, quod maxima ex parte loca jacentia et depressa sub collibus insidebant, unde in universos nomen transiit. Hoc ut credam, faciliùs à me impetravi, cùm videam Dionem hos populos eadem planè significatione *Bodunnos* dixisse, si litteræ non transponantur. *Bodo* enim, vel *Bodun* profundum antiqua Gallorum lingua (quam eundem cum Britannica fuisse demonstravimus) significare auctor est Plinius. Vnde *Bodincomagus* urbs, ut habet ille, ubi maxima Padi altitudo, & *Bodiontij* populi, qui vallem profundam, nunc *Val de Fontenay* ad Lemanum lacum incoluerunt. Cæterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, pars horum, & circumvicini novo Germanico nomine *Wiccij* vocabantur, unde tamen, nisi cum bona Lectoris venia, conjectare vix ausim. Si verò *Wic* Saxonibus fluminis sinum significat, minimè absurdum erit, si inde *Wiccios* nostros deducam, qui Sabrinæ ostium, quod admodùm sinuosum, circumcoluêre.

GLOCESTER-SHIRE.

Confinia. GLocesterſhire, Saxonicè *Gleaucester-ſchyre*, quæ primaria Dobunorum sedes erat, ab Occasu Monumethensem & Herefordensem Comitatum, à Septentrione Wigorniensem, ab Ortu Oxoniensem & Warwicensem, à Meridie Wiltoniensem, nec non & Somersettensem

Solum. spectat. Regio amœna, & fertilis, ab Ortu æstivo in Occasum brumalem porrecta. Orientalior

Glocestria
Vigorniæ pars
OXONIENSIS PARS
BERCE: RIAE PARS
WILTONIAE PARS
MONUMETHENSIS PARS
Glocester
Bristol
Tewkesbury
Cheltenham
Winchcombe
Cirencester
Tetbury
Chepstow
Campden
Lechlade
Crekelade
Mil. Ang.
5
10
15

lior pars collibus exurgens, *Cotteswold* vocatur. Media in fertilissimam subsidet planitiem, Sabrinaque nobilissimo flumine, qui glebis quasi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota sylvis obumbratur. A primaria civitate, inquit Malmesburiensis, regio *Vallis Glocestriæ* dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus, non insitivæ manus industria, sed ipsius humi natura. Regio plusquàm alia Angliæ provincia vinearum frequentia densior, proventu uberior, sapore jucundior. Vina ipsa bibentium ora non tristi torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine, &c. Hinc, ut alia taceam, non est cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis *Vineyards* vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs socordia, quam cœli intemperie videatur, quod hodie nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (ut in statutis nostris legitur) privata consuetudine, quæ in legem invaluit, damnatorum patrimonia Regi solummodò in annum & diem cedant, eoque tempore exacto, contrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, nostri instituti non est inquirere. Nunc tres quas dixi partes suo ordine prelustremus.

Vites, & vinum in Anglia.

Forest of Deane.

Occidentalior pars trans Sabrinam (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam sive *Wye* fl. Walliæ & Angliæ limitem, tota profundis sylvis occupatur. *Deane Forest* hodie nos vocamus. Quod nomen si à *Deane* opidulo adjuncto factum non fuerit, ego truncato vocabulo *Deane*

ab

ab *Arden* dictam suspicarer. qua dictione & *Arden quid.*
Galli & Britanni pro sylva olim usi videantur.
Saltus enim hic erat longè densissimus, & superioribus sæculis itinerum anfractibus, & umbrarum horrore formidolosus. Verùm ex quo opulentæ ferri venæ hic fuerunt repertæ, sylvæ illæ condensæ paulatim rarescere incœperunt. In hoc saltu antiquissimæ memoriæ est *Abone*, sive *Avone* ab Antonino memoratum, quod pri- *Avone.*
sco illo nomine non omninò viduatum, *Aven- Aventon.*
ton hodie dicitur, viculus sanè exiguus, sed qui exactè ad IX. milliaria, quot ille notat, à *Vento Sylurum* Sabrinæ adsidet. cumque *Avon*, flumen Britannis denotet, non absonum erit, si à flumine sic dictum putemus.

Sabrina flumen, *Haffren* Britanni vocant, cùm *Sabrina fl.*
longum iter angustiori alveo confecerit, ubi primùm hunc agrum ingreditur, Avonam flumen, aliumque rivulum ab Oriente excipit, quibus intersidet *Tewkesbury*, à Theoco, qui heremi- *Tewkesburij.*
ticam ibi vitam duxit, denominatum, amplum & elegans opidum, tribus pontibus ad tria flumina pervium, laneis pannis conficiendis, & sinapi, quod acrimonia plenum altissimè penetrat, celebre. Inde *Deorhirst*, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, unde magna damna perfert, cùm flumen ita insurgit, ut se non capiat. Huic mediamnis in Sabrina objacet *Oleneag* & *Alney* Saxonicè, nunc *The Eight*, ist est *Monomachia.*
Insula, hinc celebris, quod cùm assiduis prælijs & Angli & Dani comminuti fuissent: misso in compendium bello utriusque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus

bus commissa fuerint, qui singulari certamine de summa Imperij in hac insula depugnarunt. Sed post ancipitem æquo Marte pugnam, pax convenit, & regnum inter eos dispertitum: verùm Edmundo statim neque sine suspicione veneni sublato, universam Angliam occupavit Danus.

Sinuoso volumine à *Deorhirst* defluit Sabrina, & statim se diffindens, ut amnicam insulam viridantibus pratis lætissimam efficiat, primariam Comitatus præterfluit urbem, quam Antoninus *Clevum* & *Glevum* dixit, Britanni *Caer Glowi*, Saxones *Gleaucester*, nos *Glocester*, vulgus Latinorum *Gloverniam*, alij *Claudiocestriam*, à Claudio Imperatore, ut fabulantur. Ego, uti *Gleaucester* Saxonum à *Glevo* promanavit, ita *Glevum* analogicè à Britannorum *Caer Glowi* profluxisse suspicor, *Glow* enim Britannis *pulchrum* & *splendidum* sonat, ut *Caer Glowi* sit idem quod *Vrbs pulchra.* Extructa fuit à Romanis, & Silurum quasi cervicibus imposita, coloniaque eò deducta quæ *Colonia Glevum* dicta. Vrbs Sabrinæ exporrecta imminet; quà flumine non alluitur, murus firmissimus alicubi opponitur. Templorum numero, & ædium descriptione sane est elegans. Aldredus Eboracensis Archiepiscopus templum, quod nunc principem locum obtinet, & Decanum cum sex Præbendarijs habet, construxit, cujus templi Australe latus ex oblationibus populi ad sepulchrum Regis Edwardi II. restauratum fuit, qui hic sepultus monumento alabastrino: & non procul ab illo infelix Robertus *Courthose* Guilielmi Primi filius natu maximus Dux, Normanniæ

Glevum, Glocester.

manniæ, medio choro in tumulo ligneo. Supra chorum verò in fornice hujus Ecclesiæ paries in semicirculum angulosum eo artificio constructu, ut siquis admodùm submissa voce ad unam ejus partem loquatur, & alter applicet aurem ad aliam partem satis longè distantem, facillimè unamquamque syllabam exaudiat. Episcopali sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclarum fuisse asserit Galfredus Monumethensis, & asserenti fidem non derogo.

Sabrina, cùm jam Glocestriam reliquit divisasque aquas collegit, alterno maris accessu recessuque plenior, more sævientis pelagi exurgit, Oceanumque crebro sinuosus flexu petit. Sedet verò eodem littore nō multò inferiùs *Barkley*, Saxonicè *Beorkenlau*, castro munitissimo, *Majore*, qui summus est Magistratus, & Dominis suis Baronibus de *Barkley* antiquæ nobilitatis notissimum. Sub hoc *Aven* fluviolus mare subintrat, ad cujus fontes vix VIII. mill. pass. à littore prope *Alderley* viculum lapides cochlearum & ostrearum specie enascuntur, quæ sive viva aliquando fuerint animantia, sive naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. *Barkley.*

Nunc ad Orientalem partem progrediamur, quam collibus attolli diximus, *Cotswold* scilicet, quæ à collibus & ovilibus sic dicta. Mōtes enim & colles *Wolde* olim dixerunt Angli. In his candidissimi ovium greges maximo numero pascuntur, cervice prolixa, & quadrato corpore, quarū lanæ mollissimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum collium *Cotswold.*

latere

latere antiquioris notæ quasi in una vicinia hæc celebriora loca cernuntur.

Campden, vulgò *Camden* mercatus satis celebris. *Hales* Monasterium nuper florentissimũ, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Theologia coryphæo laudatum. *Sudley*, olim *Sudleag*, castrum elegantissimum. *Winchelcombe* opidum satis frequens, ubi Kenulphus Mercius monasterium erexit, quod vix credas in quanta celebritate jampridem fuerit ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis; quem soror, ut hæreditatem interverteret, clanculùm è medio sustulit, & in martyrum catalogum majores retulerunt.

Alexãder de Hales. *Winchelcombe.*

Hæc inter colles; sub collibus verò juxta limitem Comitatus orientálem vidimus celebrem illam Roman. viam, *Fosse* noto nomine dictam, quæ à Warwicensibus primùm descendit per *Lemington*, ubi statio Romanorum videatur fuisse ex Romanis numismatis ibi sæpé erutis; deinde per *Stow on the would*, ventis ob sublimem situm nimis expositam, & *Nortleach* cognominem fluviolo alluenti, ad *Cirencester*, quam *Corinus* fl. inter colles, magna molarum opportunitate, in austrum effusus allabitur, nominique adoptat suo. Vetustæ inprimis memoriæ hæc urbs est, Ptol. *Corinum*, Antonino *Durocornovium*, id est *Cornovium aqua*, exactè ad xv. à *Glevo*, sive *Glocestria*, ut ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Anglosaxones *Cyrenceaster*, dixerunt, nos hodie *Circester*, & *Circiter*. Inclaruisse comprobant Romanorum nummi, pavimenta tessellata, & marmora inscripta subinde effossa.

Fosseway. *Cirencester* *Corinium.*

Nunc

Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua sunt agri compascui, ruinæque cœnobij à Saxonibus, ut ferunt, primùm extructi. Lanificio maximum quæstum faciunt incolæ, & Richardi Primi singularem in se benignitatem prædicant, qui ipsos, ut asserunt, septem adjacentibus Centurijs præfecit, ut caussas cognoscerent, & mulctas, aliaque ex caussis illis cognoscendis emolumenta sibi ipsi haberent.

Quod ab Glocestriæ Comites attinet, sub Normannorũ ingressum Bithritũ Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse legitur, cujus possessiones á Guilielmo Primo Robertus filius Haimonis Corbulẽsis vulgò *Fitz-Haimon* dictus accepit. Hujus filiam Robertus Henrici Primi filius nothus in uxorem duxit, primusque Glocestriæ Comes factus, vulgò Scriptorum *Glocestriæ Consul* appellatur. Ille hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cujus filiã natu minor, Richardo *Clare* Comiti Hertfordiæ elocata, Gilbertũ de *Clare* Glocestriæ Comitem peperit, cui filius Richardus, nepos Gilbertus II. & pronepos Gilbertus III. ordine successerunt. Post Gilbertum III. sine liberis demortuum Hugo *Despenser* dictus est Comes Glocestriæ. Verùm illo suspenso, hunc honorem Hugo de *Andeley* gratiâ Edwardi III. accepit. Post ejus obitum in Ducatum hunc titulum erexit Rex Richardus II. & Thomam de *Woodstoke* Comitem Buckinghamiæ, filium natu minimum Regis Edwardi III. Glocestriæ Ducis titulo primùm erexit. Illo extincto, idem Rex Thomæ *Despenser* Comitis Glocestriæ titulum contulit, cui paulò post ab Henrico

Glocestriæ Comites.

Glocestriæ Duces.

rico IIII. exturbatus, ignominiosè degradatus, & Bristoliæ securi percussus. Secundum Glocestriæ Ducem creavit Humfredum fratrem Rex Henricus V, qui *Regum filius, frater, & patruus, Dux Glocestriæ, Comes Penbrochiæ, Magnus Angliæ Camerarius* (his enim titulis usus est) de rep. & litteris optimè meritus, fraude muliebri apud S. Edmundi burgum sublatus. Tertius, & ultimus Dux Glocestriæ erat Richardus frater Regis Edwardi IIII. qui postea Richardi III. nomine regnum, sublatis scelere nepotibus, occupavit, & post biennium justo prælio cum vita amisit.

Parœciæ 280. in hoc Comitatu comprehenduntur.

OXFORDSHIRE.

OXoniensis ager, Saxonicè *Oxenford-schyre*, vulgò *Oxford-shire*, quem etiam ad Dobunos spectasse diximus, Glocestrensi ad Occasum conjungitur, ab Austro, quà in maximam latitudinem excurrit, Iside flumine a *Bark-shire* excluditur, ad Ortum Buckinghamiensi agro definitur, ad Septentriones, quà in conum quasi desinit, hinc Northantoniensi, illinc Warwicensi includitur. Regio fertilis est & opima: plana arvis, & pratis sunt exculta, colles crebris sylvis obsessi; nec frugibus tantùm, sed omni genere animantium, quæ venatu & aucupio ad cibum capi solent, ubique referta: fluvijs etiam piscosis irrigua. Isis enim, qui postea Tamisis, longo decur-

Confinia. *Solum.*

Oxonij Buckinghamiæ & Berceriæ comitatum descriptio
Scala Milliarium.
5 10
Petrus Kerius cælavit
Septentrio
Occidens.
Oriens
Meridies
PARTE OF NORTHAMTON.
PARTE OF WARWIK SHIRE.
PARTE OF GLOCESTER SHIRE.
PARTE OF WILSHIRE.
PARTE OF BEDFORDE SHIRE
PARTE OF HARTFORDE SHIRE.
PARTE OF MIDDLESEX SHIRE.
PARTE OF SURREY SHIRE.
Oulney
Newport
Towcester
Banburyt
Buckingham
Brakley
Slony stret:fort
Thornton
Woburne
Adderbury
Clyfton
Preston
Winslow
Duns table
Irighton
Somerton
Steple cladon
Chipping norton
Warrant
Iuingo
Islip
Alesbury
Hom sted
Sct Albons
Wodstok noua
Noke
Tame
Tring
Aldnhm
Aslot
S.Lee
Cassenton
Kingsey
Berkhmstede
Oxford
Milton
Ascote
Agmundel hm
Denham
Rickmansworth
Burford
Witney
Abbington
Clyfton
Highe Wickhm
Beaconsfild
Sachlade
Faringdon
Wallingford
Wallington
Hedsor
Uxbridge
Wantage
Hedey
Tamesis fl.
Colbrok
Tamesis flu.
Heyworthe
E: Ilsley
Madenhead
Lamborne
Sunnynge
Bassilden
Windsor
Stanes
Shelford pua
Redinge
Newberye
Okinghm
Ramsburye
Ofton
Kennet flu.
Wasinge
Loddon fl.
Brimton
Marleboro
Hungerford
Swalofild
Stoure flu
Colne flu.
Ock flu.

decursu Australe littus subluit. *Cherwel* piscosus fluviolus, cùm Northantonienses ab Oxoniensibus aliquamdiu sejunxit, placidè mediam regionē intermeat, & quasi in duas dispertit partes. partemque Orientalem Tama suis aquis irrigat, feracemque reddit, donec ab Iside uterque cum influentibus rivulis excipiatur.

Isis, cùm Wiltonienses perstrinxit, statim atq; Oxonienses adit, Rodcottano ponte coercitus, *Bablack* præterfluit. Inde Windrusho fluviolo primùm augetur, qui è *Cotteswoldia* profluens ad ripas *Burford* videt, Saxonicè *Beorford*. Hinc *Withney* perfundit, antiquum opidum, cui adjacet *Coges*. Iuxta quod *Wichewood* saltus latè patet. Windrusho recepto ad *Einsham* defertur Isis, Saxonicè *Eignerham*. Sub hoc in Isidem *Euenloode* fluviolus emittitur, è Cotteswoldia etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vasta scilicet saxa in orbem disposita, quæ *Rollerichstones* vulgus appellitat, homines que olim fuisse, qui in saxa stupenda metamorphosi riguerint, somniat. Sed victoriæ alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui postea rerum in Normannia potitus. Iuxta *Hochnorton* est, qui locus ob rusticitatem incolarum superiori sæculo cessit in proverbium, ut inde natum dicerent, quasi Suillium, qui moribus esset agrestioribus.

Nihil aliud memorandum præterfluit *Evenloode*, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet *Woodstock*, Saxonicè *Wudestock*, id est *Locus sylvestris*. Aedes hic sunt regiæ

regiæ magnificentiæ plenæ ab Henrico Primo constructæ, qui etiam vivarium amplissimum saxeo muro incinctum adjunxit, quod primum fuisse in Anglia vivarium scribit Ioannes Rossus, verùm jam inde in eum numerum excreverunt, ut plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur, eousque venandi studium majores nostros provexit. Opidum ipsum, cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrū Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo, & nostris Poëtis Anglicis illud verè afferam, quod de Homero, & Græcis ille Italus dixit: *Galfredus Chaucers*

Hic ille est cujus de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poëtastros nostros longo post se intervallo relinquens.

Iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Isis cùm *Evenlodum* jam admisit, diviso alveo in plurimas & amœnissimas Insulas distrahitur, ad quas *Godstow*, id est *Dei locus*, virginum cœnobiolum erat, in quo cum hoc epitaphio rhytmico sepulta quondam *Rosamonda Clifordia*, Henrici II. deliciæ, quæ formâ adeò eximiâ & liberali erat, ut Rosa mundi vulgò diceretur.

Hoc jacet in tumulo Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Necdum in unum se colligit Isis, cùm *Cherwellum*, qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi provincia obvium habet. Hic *Banbury*,

Banburij. burij, quondam *Banesbyrig*, primùm perfundit, opidum conficiendo caseo notissimum. Sub hoc Roman. Impp. numismata reperta ad loci vetustatem asserendam faciunt. Nec hic omittendum quod proximum est *Broughton* sedes Richardi *Fienes* sive *Fenis*, cui & hæredibus de corpore Potentissimus Rex Iacobus anno regni sui primo recognovit & confirmavit nomẽ, stilum, *Baro Fienes de Say & Sele.* titulum, gradum, dignitatem, & honorem *Baronis de Say & Sele*; utiq; qui à Iacobo *Fienes* Barone de *Say* & *Sele*, & Magno Angliæ Thesaurario tempore Regis Henrici VI. recta linea genus deduxit. Iam inde longo à Banburia decursu nihil præter cultissimos agros & lætissima prata cernit *Cherwellus*. in quibus consìdet *Islip*, *Islip.* olim *Ghistlip*, Edwardi Regis illius, quem ob pietatem & continentiam *Confessoris* nomine dignati sunt majores, locus natalis.

Cherwellum hic ab ortu influit rivulus, qui *Burcester* præterfluit, antiqui nominis opidulum. Ad occasum adjacent desertæ stationis antiquæ paucæ reliquiæ, *Alchester* vocant, per quod via militaris à *Wallengfordia*, ut credunt vicini, ad Banburiam duxit, cujus agger in planitie de *Otmore* per aliquot milliaria adhuc extat manifestissimus. Vbi verò cum Iside confluit, & amœnissimæ insulæ aquarum divortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia *Oxonia*, Saxonicè *Oxenford*; à boum scilicet *Oxonia, Oxford.* vado, quo etiam sensu Britannis nostris hodie *Rhid-ychen*, vulgò *Oxford*, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ Musæon, imò Sol, Oculus, & Anima, litterarum & sapientiæ clarissima scatu-

rigo

rigo, unde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes uberrimè diffundûtur. Vrbs egregia & nitida, sive privatorum ædificiorum elegantiam, sive publicorum dignitatem, sive situs salubritatem & amœnitatem spectes. Planitiem enim ita obvallant nemorosi colles, ut hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephyro excluso; tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittat: unde ab hoc situ *Bellositum* quondam dictam fuisse produnt Scriptores. Prudens antiquitas (ut in annalibus nostris legitur) hanc urbem etiam Britannico sæculo Musis consecravit, quas Græcoladâ (quæ jam tenue in Comitatu Wiltoniæ opidulum) huc tanquam in felicius plantarium transtulerunt. Postea cùm communem temporum inclinatione sortem subijsset, pientissimus
Rex Aelfredus, Danica utcunque sedata tempe- 889.
state, Musis jamdiu exulantibus sua adyta restituit, tribus constructis Collegijs: Grammaticis uno, Philosophis altero, & Theologis tertio. Sed hanc redivivam felicitatem paucis post annis una & altera tempestas excepit, adeò ut tristissimum studiosiorum exilium subsecutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermortua ad Guilielmi Normannici usq; tem-
pora jacuerit. Tunc autem Robertus de *Oili* 1074.
nobilis Normannus, cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro â Guilielmo Victore accepisset, castrum ad occiduam urbis partem magnis aggestis molibus extruxit, & in eo Ecclesiam S. Georgij parochialem. Mœnibus etiam novis, ut creditur, ipsam urbem incinxit;

quæ nunc ſenſim expugnat vetuſtas. Aliquam-
1129. diu poſt uti legitur in Chronico Cœnobij Oſne-
jenſis, *Robertus Pulenius ſcripturas divinas, quæ in Anglia obſoluerant, apud Oxoniam legere cœpit.* In eandem etiam ſententiam ſcribit Ioannes Roſſus Warwicenſis, *Procurante Rege Henrico Primo, lectura Theologiæ, quæ diu ceſſaverat; Oxoniæ reflorere cœpit, & novam Aulam ibi ædificavit.* Sic ædificijs recreata urbe, huc quaſi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœperunt plurimi, & refloruerunt litteræ, operâ inprimis Roberti illius Pulenij, Regis Henrici Primi à cubiculis, viri ad remp. litterariam promovendam nati, qui nihil non egit ut aridæ quaſi urbis viſceribus obſtructos Muſarum fontes denuò aperiret, favente inprimis Henrico I. Henrico II. & Richardo ejus filio, de quo modò dixi. Subſequenti tempore, ut Deus urbem hanc Muſis, ita optimos Principes, & præſules huic urbi magno numero progenuit. Tantaque jam erat eruditorum copia, ut Matthæus Pariſienſis *Vniverſitatem Oxonienſem ſecundam à Lutetiæ Eccleſiæ ſcholam, imò Eccleſiæ fundamentum diſerté appellarit.* Iam boni Mæcenates urbis interiora, & ſuburbana auguſtiſſimis Collegijs, Aulis, & Gymnaſijs, & ea rurſum reditibus opimis animare cœperunt. Inſequentibus ſæculis, cùm Collegia varia, tum & Schola Theologica eâ elegantiâ extructa eſt, ut illud Zeuxidis ei jure inſcribi poſſit; *Inviſurum faciliùs aliquem, quàm imitaturum*; atque Bibliothecam in ejus ſuperiori parte inſtitutam centum viginti novem ſelectiſſimis libris, quos magnis impenſis ex Italia compararat, exornavit Hum-

fredus

fredus ille *Bonus* Dux Glocestriæ, bonarum litterarum summus admirator. Sed hos quorundam privata avaritia publico usui jampridem invidit. Nunc verò, quod felix faustumque sit, ex Equestri ordine vir clarissimus Thomas *Bodley* hujus Academiæ alumnus, magno sumtu, & studio numquam satis laudato, eodem in loco optimis libris undique conquisitis novam instruit Bibliothecam. Potentissimus Princeps Henricus VIII. ad Vrbis dignitatem, Episcopum, & ad Academiæ ornamentum, publicos Professores instituit. Collegium quoque omnium amplissimum & elegantissimum, à Thoma *Wolsæo* Cardinale inchoatum, adjuncto Cantuariensi Collegio, magnis reditibus dotavit, & *Aedem Christi* dixit. Ita ut nunc Collegijs, numero XVI. & Aulis prætereà VIII. eleganti structura, opimis redditibus, & instructis Bibliothecis adeò floreat nostra Oxonia, ut reliquas orbis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis vero animatis (sic enim meritò viros doctissimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium disciplinis, & reip. litterariæ politiâ concedat nulli. *Tho. Bodley.*

Cum verò sub Oxonia Isis & Cherwellus in unum alveum aquas consociarunt, Isis solidus & concitatior in Austrum fertur, nec multa emensus est milliaria, cùm ecce *Tama* è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui ubi primùm hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium opidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodùm grato intersidet. Tama enim partem septentrionalem, & duo influentes *Tama fl.* *Tama opid.*

tes rivuli, alter ab Ortu, ab Occasu alter includunt. Inde Tama prope *Ricot* ædes elegantes defertur, quæ per Ioannis Guilielmiadæ, sive *Williams*, Militis filiam devolutæ sunt ad D. Henricum *Norrisium*, quem Elizabetha Regina Baronem *Norrisium de Ricot* dixit, virum cùm generis claritate cònspicuum, tum bellicosissima prole, quod Belgica, Lusitania, Britannia Armorica, & Hibernia contestentur, longè clarissimum. Demùm Tama *Dorcestriam* adit, quæ nobis *Dorchester*. Bedæ *civitas Dorcinia*. Hanc à Romanis habitatam fuisse eorum nummi sæpiùs eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt. Quam post 460. annos, ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica Civitate Episcopi nomen vilesceret, Remigius, regnante Guilielmo Primo, Lincolniam transtulit. Iam inde sensim deficere cœpit, & nuper viâ publicâ hinc deflexa, ita elanguit, ut vix opidi nomen tueatur. Sub hoc Tama & Isis confluentes, quasi in manus conveniunt, & connubio junguntur, utque undis, sic nomine coëunt, ut Ior & Dan in terra Sancta, Dor & Dan in Gallia, unde Iordan, & Dordan. TAMISIS enim jaminde composito vocabulo nominantur.

Baro Norris de Ricot

Dorchester

Tamæ, & Isis confluentes.

Tamisis fl.

Hinc magno circumducto ambitu Tamisis in se ferè reflectitur, *Centuriam de Henley* amplexus collibus surgentem & sylvis densiorem, quam *Ancalites* tenuisse, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, suspicantur nonnulli. In hac sunt *Greyes Rotherfield*, habitatio nunc Guilielmi *Knolles* Aulæ regiæ Thesaurarij, quem Rex noster Iaco-

Ancalites.

Iacobus titulo & honore Baronis *Knolles de Rotherfeld* ob fidelem operam R. Elizabethæ præstitam, & sibi præstandam exornavit. Iuxtà *Henley* ad Tamisim in ipso Comitatuum confinio se ostendit, cujus incolæ maximam partem navicularij subvehendo Londinum ligno, & distrahendo frumento quæstum præcipuum faciunt. Ab Henley colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxoniensem hunc agrum à Buchingamiensi disterminant, ad quorum radices plura subsunt opidula, inter quæ notissima sunt *Watlington* mercatus tenuis, & *Sshirburne*, Chamberlanorum sedes. *Baro Knolles de Rotherfeld.*

Oxoniensis Comitatus titulus diu floruit in familia de *Vere*, quæ genus à Guinarum Comitibus, cognomen à *Vere* Zelandiæ opido repetit. Amplitudinis in Anglia initium ad Henricum Primum refert; qui Albericum de Vere ob eximiam prudentiam varijs ornavit beneficijs, filiumque ejus Henricum, Matildis, & Henricus filius, suis seorsim Chartis, Oxoniæ Comitem crearunt. Inter posteros maximè inclaruerunt Robertus de Vere, qui maxima apud Richardum II. gratia, Marchionis Dubliniæ, & Ducis Hiberniæ novis & inauditis honoribus auctus, brevi post tempore procerum invidia de gradu dejectus, extorris miserrimè vitam peregit. Ioannes, qui magna in rebus bellicis scientia, & integerrima in Lancastrensem familiam fide, contra Edwardum IIII. subinde in acie conflixit. Ioannes item alter regnante Henrico VIII. in omnibus vitæ partibus tam temperans, ut *Boni* cognomen reportaverit, qui proavus fuit *Oxoniæ Comites.*

Henrici jam Comitis ex hac ſtirpe XVIII. & avus Franciſci & Horatij *Vere* fratrum, qui ſingulari rerum bellicarum ſcientia, & rebus fortiſſimè & feliciſſimè in Belgio geſtis, antiquæ nobilitati plurimum ſplendoris addiderunt.

Eccleſias Parochiales 280 *complectitur hic Comitatus.*

CATTIEUCHLANI.

DObunis ad Ortum contermini, quos Ptol. pro exemplarium varietate *Cattieuchlanos*, *Cattidudanos*, *Cathicludanos*, & Dio *Cattuellanos* vocat. Ego hos olim *Caßios* fuiſſe dictos exiſtimavi, ab his *Caſſijs* eorum Principem *Caßivellaunum*, ſive *Gaßibellinum* denominatum, & à Caſſivellauni nomine hunc ipſum populum *Cattuellanos*, *Cathuellanos*, & *Cattieuchlanos* à Græcis appellatum. *Caßij* enim inter Britanniæ gentes à Cæſare memorantur. quos certo certius eſt his in locis conſediſſe, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima *Caiſhow* etiamnum appellatur. Cùm autem Caſſivellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, & in ejus nomine Caſſiorum appellatio ſe prodat: ſatis probabile videatur, Caſſivellaunum ſic dictum quaſi Caſſiorum principem. Id ni eſſet, cur hunc Caſſivellaunum vocarit Dio *Suellan* pro *Vellan*, & Ninnius Britannus non Caſſibellinum, ſed Bellinum, quaſi illud eſſet proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec novum videatur ſi principes olim à ſua gente nomina ſortiti fuerint.

Caßij

Caßivellaunus.

Catti

Catti in Germania ſuum Cattimarum, Teutones ſuum Teutomarum, & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottiſonem habuerunt. Et quid impedit quo minus noſtri Caſſij ſuum Caſſibelinum habuerint? cùm *Belinus* protritum fuerit in hac Inſula nomen, & nonnulli putarint *Cinobellinum* qui inter Icenos regnavit, quaſi Icenorum Belinum fuiſſe nuncupatum. Vnde autem Caſſiorum nomen hic populus induerit, mihi minimè compertum, niſi fortè à virtute bellica. Servius enim Honoratus viros bello ſtrenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua uſi) *Geſſos* dictos prodit. Bellica autem laude hos floruiſſe manifeſtum eſt. continentia enim ante Cæſaris adventum cum vicinis bella geſſerant, & imperium ſuum ac nomen longè lateque protulerant. Vniformi autem Caſſiorum, ſive Cattieuchlanorum appellatione inſigniti erant, qui nunc tres agros ſive Comitatus occupant: ſcilicet *Buckinghamſhire Bedfordſhire, & Hertfordſhire*, de quibus jam ordine paucis dicendum. *Belinus.*

BVCKINGHAM-SHIRE.

Nomen. BVckinghamſhire cùm fagis ſit paſſim feraciſſima, quas Anglo-ſaxones *Bucken* vocant, à fagis primarium opidum *Buckingham*, & inde totus ager denominatus videatur, Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos opidum in Norfolcia *Buckenham* dictum, fagis circumſitum eſſe accepimus. Hic ager minori

Confinia. nori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A Meridie Bercheriam Tamisi flumine seclusam, ab Occasu agrum Oxoniensem, à Septentrione Northantonensem, ab Ortu primùm Bedfordiensem, inde Hertfordiensem, & postea Medio-saxones prospicit. Solo est passim uberi, incolis refertissimus, qui rei pecuariæ inprimis operam navant.

Solum.

Divisio. In duas partes dividitur, quarum altera ad Meridiem & Ortum montana, seu potiùs collina, *Chilterne*, altera huic subjecta ad septentriones *The Vale*, id est *Vallis* dicitur.

Chiltern. *Chiltern* à creta, quam veteres Angli *Cylt*, sive *Chilt* dixerunt, ex soli natura nomen invenit. Tota enim collibus ex argillacea creta albicantibus surgit, fageis lucis & sylvis vestita. In hac, quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, *Marlow* sedet non contemnendum opidulum. Prope hoc in Tamisim editur fluviolus per jacentia loca sibi iter aperiens, & quà flectitur *High-wickam*, vel rectiùs *Wicombe* opidum sibi impositum hăbet. Hoc amplitudine sua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro opidis adæquandum; in eo verò quod *Majorem* pro summo magistratu habeat, plerisque merito anteponendum. Wichcombiæ ad Boream editissimus hujus regionis locus eminet, unde *Pen* Britannicum nomen etiamnum retinet. Caput enim, & eminentia illis *Pen* dicitur, unde plures apud nos montes nomen invenerunt. Huic vicina est *Bradenham* situ percommodo & salubri, quæ jam habitatio est primaria Baronum de *Windesor*.

Wicombe.

Pen, quid.

Fluviolo

Fluviolo illo admisso, Tamisis provolvitur per Aetonam bonarum litterarũ plantario celebrem, quod posuit optimus ille & pientissimus Princeps Henricus VI. Post pauca milliaria Tamisim influit *Cole*, qui Buckinghamienses & Mediosaxones hic intermeans, opidum *Colbroke* denominat, quod *Pontes* fuisse quorum meminit Antoninus, utrinque distantia à Gallena & Londino testatur. Nec uspiam alius est locus quà via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conveniat. Cole enim hic in quatuor alveos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem conjunguntur, à quibus nomen factum ipsa nominis notio edocet. His divortijs Cole amœnas insulas circumfundit, qui & alium quendam rivulum superiùs ab Occasu infusum secum defert, ad quem primùm *Missenden*, & inde in convalle *Amersham*, Saxonicè *Agmundesham* vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed Domino suo Francisco *Russellio* Bedfordiæ Comite superbivit. *Aetona.* *Colbroke.* *Pontes.*

Vix tertio hinc ad Septentriones milliari Chilternicorũ collium dorsum est, quod totam regionem ab Occasu brumali in Ortum æstivum transversam intersecat, & ex quo longè lateque patet prospectus in subjectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campestris est, solo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabulosis pratis innumeros ovium greges pascens, quarum mollia & tenuissima vellera ab Asiaticis usque gentibus expetuntur. In hac valle, licèt opidis & pagis sit confertissima, perpauca tamen sunt quæ referre convenit, *The Vale.*

eaque

eaque aut ad *Tamam*, aut ad *Isam*, sive *Vsam*.

Non procul à Tama, quà Meridionalem vallis partem irrigat, surgenti colliculo insidet emporiolum amplum, satis frequens, multiplici & amœnissima pratorum & pascuorum viriditate incinctum, vulgò *Ailesbury*, vnde vallis universa *The Vale of Ailesbury* nominatur. Guilielmi Primi temporibus *Manerium* erat *regium*; & nonnullæ hic terræ *Virgatæ* à Rege donabantur ea lege ut possessor (observate delicatuli) *literitium*, id est *stramen*, *si Rex eò veniret*, *ad Regis lectum inveniret*. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria; & circumquaque ovium greges velleribus onusti maximo numero, magno Dominorum emolumento lætissimè pascuntur.

Ailesburij.

Vsa, sive *Ousa*, olim *Isa*, & *Isis* secundus, qui Septentrionalem agri partem lentus pererrat, in Comitatu Northamptonensi ortus, statim a fontibus ubi hunc agrum adhuc tenuis sub intrat, præterfluit *Bittesden*. Inde *Buckingham* totius Comitatus caput invisit, quod (ut habet Marianus) vallo & turribus utraque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communivit. Situ subsidet depressiori, sed magna molarum opportunitate, incingit *Ousa*, nisi à septentrione, & Castrum in medio aggestis molibus, nullis ferè jam reliquijs, quasi interdividit. Magis ad Ortum à flumine, juxta nemora cernitur *Whaddon*, olim *Giffordorum* habitatio: parumque hinc abest *Saulden*, ubi ædes admodùm venustas sibi & suis extruxit *I. Fortescue* Eques honoratissimus juxtà ac eruditissimus, Regis Iacobi à secretioribus consilijs. Ab altera flumi-

Buckinghã

I. Fortescue

fluminis parte haud procul à ripa sunt *Leckham-sted*, *Lillingstone*, & *Luffeld*. Superiùs autem ad fluminis ripam australem celeberrimum est *Stony-stratford* à saxis, strata publica, & vado sic dictum, ædificia enim è saxo structili surgunt, situm est ad stratam publicam, *Watling-street* vulgò dictam, quæ militaris fuit Romanorum via, vadumque habet, sed jam vix vadosum. Opidum est satis magnum, duasque ostendit Ecclesias. Atque ubi vadum olim fuit, saxeo ponte Vsa fluvius continetur, qui hinc *Wolverton*, & *Newport Painel* allabitur. inde per *Terringam*, ad *Oulncy* mercatum mediocrem defertur, & huc usque vel paulò ulteriùs, per *Vsam* limitem pertingit Comitatus Buckinghamiæ. *Stony stratford.* *Oulney.*

Gualterus cognomine *Gifford*, primus, quantum ego hactenus observarim, in Charta Henrici I. inter testes citatur nomine Comitis Buckinghamiæ. Hunc secutus est ejus filius eodẽ nomine, qui Gualterus *Comes Iunior* dictus. Longo post tempore jacuit hic titulus quasi obsoletus, donec anno 1377, Richardus II. hunc honorem patruo suo Thomæ de *Woodstoke* contulit. Ex hujus filia natus est Humfredus Staffordiæ Comes, quem Buckinghamiæ Ducem creavit Henricus VI. Illi successit ex Humfredo filio nepos Henricus, qui Richardo III. tyranno viam ad regnum munivit, statimque eundem deturbare machinatus est: sed interceptus capite luit. Hujus filius Edwardus in integrum Henrici VII. gratia restitutus, pessimis artibus *Wolsæi* Cardinalis Henrici Octavi gratia excidit, & Majestatis læsæ damnatus, summo cum bono- *Buckinghamiæ Comites.* *Buckinghamiæ Duces*

rum

rum desiderio securi fuit percussus. Quod cùm Carolus V. Imperator audisset, dixisse fertur, pulcherrimum Angliæ damam à lanij cane fuisse devoratum, utique Cardinalis ille lanij fuerat filius. Iam inde hujus familiæ dignitas ita defloruit, ut posteris titulus Baronum de *Stafford* solummodò superfuerit.

Recensentur in hac regiuncula Parœciæ 185.

Buckinghamia supra cum Oxoniensi Comitatu describitur.

BEDFORD-SHIRE.

Confinia. BEdfordiensis ager, vulgò *Bedford-shire*, ab ortu Meridieq; Cantabrigiensi atque Hertfordiensi, ab Occasu Buchingamiensi, à septentrione Northantonensi & Huntingdonensi conjunctus est, Vsaque interfluente in duas partes divisus. Quæ Septentriones spectat, fertilior est, & nemorosa: altera ad Meridiem, quæ multò major, solo est tenuiori, sed non omninò ingrato: hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio sylvis nonnihil densior, sed ad Ortum magis siticulosa, & arboribus nuda. *Solum.*

Barones Mordant. Vsa, ubi hunc agrum ingreditur, primùm *Turvy* invisit ædes Baronum *Mordant*. Deinde *Harewood* viculum præterlabitur, ubi anno salutis 1399. paulò ante motus illos civiles quibus Anglia diu divulsa fuit, hic fluvius restitit, & cedentibus utrinque aquis, iter ipso alveo per tria milla-

milliaria non ſine admiratione pervium fuit. Poſtea *Odill*, ſive *Woodhill*, olim *Wahull* ſubluit. Vnde non minùs tortuoſus, quàm ipſe Mæander, fertur per *Bletneſho*, vulgò *Bletſo*, nunc ſedem illuſtris familiæ de *S. Iohn*, quæ noſtro tempore, Elizabethæ fel. mem. gratiâ, Baronum dignitatem conſecuta eſt. *Barones S. Iohn de Bletneſho.*

Hinc *Bedfordiam*, Saxonicé *Bedanford* primarium opidum, unde & regioni nomen, approperat, & ita diſſecat Vſa, ut duo viderentur opida, niſi ponte ſaxeo committerentur, ſitus amœnitate, & ſua vetuſtate, magis quàm elegantia & amplitudine, licèt quinque Eccleſias numeret, prædicandum. *Lactodorum* tamen Antonini fuiſſe cum alijs non audeo affirmare. *Liſwidur* quidem, ſive *Lettidur* Britannicè dictum legi, verùm id ex Anglico nomine converſum videatur. *Lettuy* enim Britannis diverſoria publica ſonat, & *Lettidur* diverſoria ad flumen, ut *Bedford* Anglis *lectos* & *diverſoria ad vadum*. *Bedford.*

Non longum iter ab hoc confecit *Vſa*, cùm Bedfordienſibus valedicit, proximè *Biſſemed*. Hæc ultra Vſam, qui à meridie priùs anonymo amniculo, quem *Iuell* tamen nonnulli vocant, augetur, ad cujus confluxum *Temeſſord* Danorum ſtativis & caſtro notum, quod tunc conſtruxerunt, cùm propugnaculum Britannicum, uti creditur, everterent, cujus locus, nunc *Cheſterfield* & *Salndy* dictus, Romana numiſmata vetuſtatis ſuæ ſigna ſæpè exhibet. Nec dubito è ſitu quin hæc fuerint **Salenæ* illæ quas Cattieuchlanis adſcribit Ptol. ſi *Salndy* ſit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Salndy.* *Salenæ.*

Ad quintum milliare ab hujus amniculi fontibus, in ipso ferè agri umbilico, colli apponitur *Ampthill*, domus ampla, regia, & castri æmula, vivarijs undique circumsita. Hinc magis ad Septētriones jacet *Haugton Conquest*: ad Occasum *Woburn*, ubi nunc schola est tenuis à Francisco Bedfordiæ Comite posita, olim monasterium floruit insigne, sub quo, ad *Aspely-Cowicz* terram esse quæ lignum in saxa convertit, perhibent, & in ejus argumentum scalam gestatoriam ex ligno, in illa terra aliquandiu obrutam, totamque saxeam effossam in monasterio illo spectatam audivimus. Haud longè hinc progressi juxta *Hockley in the Hole*, viâ lutosâ, itinerantibus hiberno tempore admodùm molestâ, inter agros optimis fabis redolentes, quæ sua redolentia odoram illam canum vim, non sine venatorum indignationę, prorsùs hebetant, per albicantem collem in *Chiltern* ascendimus; statimque *Dunstable* devenimus, quod in solo cretaceo situm, incolis satis frequens, & diversorijs plenum, quatuor habet plateas ad quatuor mundi plagas, in quibus singulis, cùm solum sit siccissimum, quatuor in publicum usum sunt lacunæ, quæ quamvis pluviali solummodò aqua alantur, nunquam deficiunt. Fontium verò venæ non inveniuntur, nisi puteos in viginti quatuor cubitorum altitudinem agant. Hoc fuisse illam stationem, quam Antoninus Imp. *Magionminium*, *Magiovinium*, & *Magintum* appellat, non est cur quisquam dubitet. Nam præterquam quod ad Viam militarem Romanorum adsidet, Cæsarum nummi in agris circumvicinis à subulcis subinde reperiun-

Terra lignum in saxum convertens.

Donstable.

Magiovinium.

periuntur, quod *Madning monye* adhuc vocant, & parùm abest ad ipsum Chilternicorum collium descensum sepimentum militare in orbem circumductum, cujusmodi Britannorum opida fuisse prodit Strabo, quod novem jugera continet, & *Madning-bowre*, seu *Madin-bowre* appellitant; in quo nomine parum variato *Magintum* se planissimè ostendit.

Nunc de Bedfordiæ Dominis, Ducibus, & Comitibus. Primùm fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bellò campo*, qui Regibus Angliæ die inaugurationis jure hæreditario erant *Eleemosynarij*. Deinde Edwardus III. Engelramum de *Coucy*, Suessionum in Gallia Comitem, cui filiam elocarat, primum Bedfordiæ Comitem creavit. Postea Henricus V. Bedfordiam in Ducatus titulum evexit, tresque Duces habuit, primum Ioannem Henrici IIII. filium tertium, qui Rothomagi sepultus; & cum illo bellica Anglorum in Gallia felicitas. Secundus Bedfordiæ Dux erat Georgius *Nevill* puerulus filius Ioannis Marchionis Montisacuti, quos eò honorum statim atque evexisset, etiam dejecit Rex Edwardus IIII. idque auctoritate Parlamentaria: patrem ob perfidiam, cùm ab eo defecisset, filium in patris invidiam. Tertius erat Iasper de *Hatfield* Comes Penbrochiæ, à nepote Henrico VII. eo titulo exornatus; qui senex & cœlebs è vita migravit.

Bedfordiæ Duces, Comites, & Barones.

Patrum verò memoria in Comitatus titulum recidit, cùm Rex Edwardus VI. Ioannem *Russel* Bedfordiæ Comitem creavit, cui successit filius Franciscus, vir ea pietate, & nobili facilitate,

ut nunquam ita magnificè quicquam in ejus dicam laudem, quin id ejus virtus longè superaverit. Successorem autem reliquit Edwardum, è filio Francisco nepotem, avitis laudibus succrescentem.

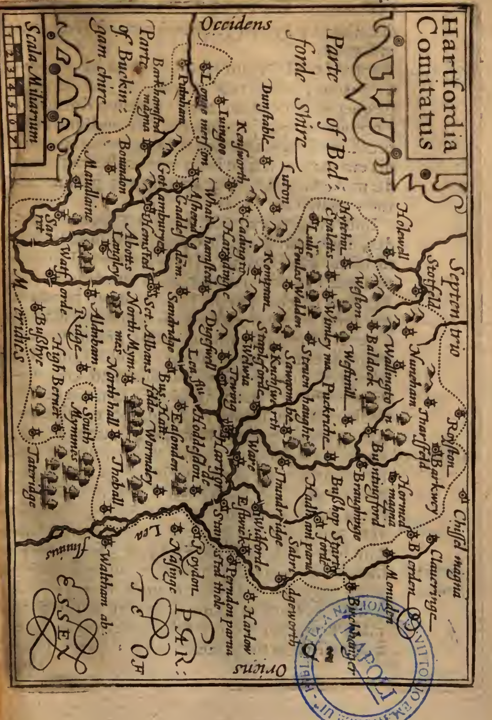
Habet hæc Provinciola Parœcias 116.

Tabulam infrà habes ad Comitatum Northamptoniæ.

HERTFORD-SHIRE.

Confinia. AGro Bedfordiensi ab Ortu, & partim à meridie adjacet *Hertford-shire*, cujus Occidentale latus claudunt Bedfordienses, & Buckinghamienses, Australe Mediosaxones, Orientale Saxones Orientales, & Septentrionale Cantabrigienses. *Solum.* Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluviolis felix: veterum verò locorum claritate etiam cum vicinis de palma contendit. vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ ostendat.

Roiston. In ipso Septentrionali limite, quà Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet *Roiston* opidum notum, sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus primùm emicuit. Roisia namque mulier ea ætate celeberrima Crucem ad viam regiam eo loci statuit, atque inde paulatim opidum surrexit, quod *Roiston*, id est *Roisiæ opidum* appellatum, cui nundinas statis temporibus concessit Rex Richardus Primus, & nunc distra-

Hartfordia Comitatus
Occidens
Septentrio
Oriens
Parte of Bed: forde Shire
Parte of Buckin: gam shire
Scala Miliarium
Dunstable
Luton
Hitchin
Baldock
Royston
Barkwey
Ware
Hartford
Hoddsdon
Stortford
Sabridgeworth
Harlow
Waltham ab:
Watforde
Tring
Hemsted
Barkhamsted magna
Kingsworth
Wheathamsted
Welwin
Stevenage
Standon
Thundridge
Cheshunt
Essex
Lea
Thames

distrahendo *Byni* est celeberrimum, & frequentissimum.

Ashwell. Inferiùs ad Ortum est *Ashwell*, id est *Fons inter fraxinos*, vicus rusticus amplus, & ædificijs frequens, ubi celeberrima est fontium scaturigo è crepidine, quæ proceris fraxinis undique umbrosa, unde tanta vis aquarum perennibus venis emanat, ut statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in justum flumen coalescat.

Inde in agro culto & florenti *Witmondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos jure (*Gran Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirùm ut possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphum, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione hujus prædij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Tecæ* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad *Argentonios* devenit. Verùm deficiente tandem & hic prole mascula Henrici VI. tempore, Elizabetha *Argenton*, quæ solidam hæreditatem crevit,

Alingtonij Guilielmo *Alington* Equiti marito amplissima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo septimus est Ægidius *Alingtonus* hujus familiæ hæres, adolescens moribus suavissimis, & indole verè generosa. In proximo juxta viam publicam inter *Stevenhaug*, & *Knebworth*, sedem claræ

Littonorũ familia. familiæ *Littonorum*, quosdam tumulos satis magnos aggestos vidimus, cujusmodi peremptis militibus, Duce primum cespitem imponente, prisci Romani extruere soliti, nisi quis ad limitum rationem pertinuisse malit.

Sub

Sub hoc magis in meridiem *Lea fl.* fontes habet, qui leni aquarum ductu primùm per *Whethamsted*, frumento, unde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario*, inde ortus, & nominatus, vir sub Henrico VI, celeberrimus, eruditionis merito honestavit. Inde *Brockett-hall*, Equestris familiæ *Brockettorum* sedem, & *Woodhall* habitationem *Butlerorum* præterfluens, *Bishops Hatfieldt* ferè accedit in dejectu collis positum. Postea *Hertfordiam* subluit: quod nomen alij *Rubrum vadum*, alij *Cervorum vadum* interpretantur. Hoc Regis Guilielmi Conquæstoris temporibus, ut in Censuali Angliæ libro legitur, *pro decem Hidis se defendit, ibiq; fuerant XXVI. Burgenses*, nunc autem est infrequens, & ex eo maximè celebratum, quod antiquum. Agro utpote universo nomen suum communicavit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad Leam flumen, à Clarensi familia, ad quam spectavit, adauctum. Habuit enim suos Comites è familiæ de *Clare*, sed posteà patrimonio regio accrevit, & Rex Edwardus III. Ioanni Gandavensi filio, tunc Richmondiæ Comiti, *Castrum, villam, & honorem de Hertford concessit*, *ubi* (sic habent ipsa donationis verba) *juxta statum sui exigentiam hospitari, ac decenter morari posset.* *Io. de Loco Frumentario.* *Brocketti.* *Butleri.* *Hertford.*

Hinc Lea ad *Ware* statim prolabitur. Hæc paulatim Hertfordiæ primùm plurima damna intulit, & postea sua frequentia quasi obscuravit. Confisa enim Domino suo Baroni de *Wake*, viam regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset, nec curribus illac transire liceret, extentâ per pontem catenâ, cujus claves penès Hertfor- *Ware.*

diæ Ballivum erant: Inter hæc duo opida *Hertfordiam* & *Waram*, quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à septentrione fluviolis augetur Lea, ad quorum alterám *Benington* adsidet, alterum *Pukerich*, quod forum mercatorium & nundinas habet. A Wara non multùm progressus est, cùm rivulum (*Stort* vocant) in se recipit, qui primùm per *Bishops Stortford* decurrit, exiguum opidum, quod Rex Guilielmus I. Episcopis Londinensibus donavit, unde ab illis denominatio facta. Inde *Hunsdonam* prætervehitur, quæ Baronis titulum præbuit Henrico *Cary* gratia Elizabethæ R. cui fuit à cubiculo, utique qui, præterquam quod è regia Somersettensium Ducum familia fuerit oriundus, etiam ejusdem Reginæ ex matre Maria Bolonia fuit consobrinus. Hoc rivulo sic admisso, Lea jam lætior ad Tamisim properat. & quasi gratulabundus Theobaldenses ædes, vulgò *Thibauds*, salutat quas ad omnem elegantiam & amœnitatem construxit Nestor Britannicus Baro Burghley summus Angliæ Thesaurarius, cui inprimis hic fluvius se alveum restitutum debere libenter agnoscit.

Baro Cary de Hunsdõ.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. Ab Hertfordia in Occasum ad xij. milliare fuit *Verolanium* urbs olim celeberrima, Tacito *Verulamium*, Ptol. *Vrolanium*, & *Verolamium*. Hæc satis hodie nota juxta fanum S. Albani in *Centuria Caisha* (quam Cassij, quorum meminit Cæsar, proculdubiò tenuerunt) Saxonibus *VVatlingacester* à via regia *VVatling-streat*, necdum vetustum illud nomen deposuit, *Verulam* enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium rudera, tessellata pa-

Verolamiũ, Verulam.

vimenta, & Romana numiſmata ſæpè effoſſa nihil ſuperſit. Nulla autem re æquè celebre Verolamium fuit, quàm quod civem ſanctitate & fide in Chriſtum ſingulari protulerit Albanum, qui ſub Diocleſiano invicta animi conſtantia mortem pro Chriſto primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus noſter, & Britanniæ Protomartyr appellatur. In cujus memoriam Offa Rex Merciorum potentiſſimus è regione Verolamij, quod jam bellis conciderat, circa annum ſalutis 795 in loco quem *Holmchurſt* dixerunt, monaſterium ampliſſimum conſtruxit; ſtatimque opidum unà ſurrexit, quod ab eo *S. Albans* vocant, elegans ſanè & amplum, in quo templum adhuc Monaſterij illius ſupereſt, magnitudine, elegantia, & vetuſtate ſuſpiciendum, quod cùm Monachi deturbarentur, 400. libris monetæ noſtræ ab Opidanis redemptum ne ſolo æquaretur, in parochialem ædem fuit converſum: pulcherrimumque habet ex ære ſolido baptiſterium, in quo Regum Scotorum liberi ſacra aqua ablui ſolebant, quod è Scotici belli manubijs Richardus *Læus* Eques, Cuniculariorum Præfectus, cùm hac ſuperba inſcriptione conſecravit. *Cum Læthia opidum apud Scotos non incelebre, & Edinburgus primaria apud eos civitas incendio conflagrarent, Richardus Leus Eques auratus me flammis ereptum ad Anglos perduxit. Hujus ego tanti beneficij memor, non niſi Regum liberos lavare ſolitus, nunc meam operam etiam infimis Anglorum libenter condixi. Leus Victor ſic voluit. Vale. Anno Domini 1543. & anno regni Henrici Octavi XXXVI.*

Albanus Martyr.

S. Albans.

Circa hoc opidum, vallum eſt, quod *Oiſterhils*

Oiſterhils.

bils vulgus vocitat, ego Oſtorij Proprætoris ca-
N. Baconus ſtra exiſtimo, prope quod Nicolaus *Baconus*, Magni Sigilli Angliæ Cuſtos, ædes poſuit ſe dignas. Huic adjacet *Redborn*, id eſt, ſi interpreteris, *Aqua rubra*, cùm tamen aqua præterfluens non magis rubeat, quàm Mare rubrum. Locus hodie notus, quod *Wenmer* rivulum in proximo habeat, qui nunquam ebullit & inſurgit ſine præſagio difficultatis annonæ vel difficillimi temporis, ut vulgò creditur. Prope hunc non ſine ratione opinemur fuiſſe *Duro-co-brivas* ſtationem, cujus meminit Antoninus, quamvis diſtantia reclamet. Etenim uti *Redborn* noſtra lingua, ita *Dur-coh* Britannicâ unum idemque ſo-
Briva quid nat. *Briva* autem illud quod plurimis locorum nominibus adjunctum eſt, *pontem* vel *trajectum* Britannis priſcis & Gallis ſignificaſſe exiſtimo, cùm ad flumina ſolummodò reperiatur. In hac Inſula una & altera fuit *Duro-briva*, id eſt, ſi me non fallo, *aqua trajectus*. In Gallia *Briva Iſaræ*, nunc *Pontoiſe*, ubi Iſaram, *Briva Oderæ*, ubi Oderam, & *Samaro-briva*, (hoc enim verum eſt nomen) ubi Somam fl. olim trajecerunt.

Hinc deſcendi auſtrum verſus ad *Hemſted* mercatorum opidulum inter colles ad fluviolum poſitum, qui ſtatim alteri confluit per *Berkhamſted* decurrenti, opidum quod Guilielmus Normannus Roberto Moritonij & Cornubiæ Comiti donavit, unde etiamnum eſt Ducum Cor-
Kings Lãg-ley. nubiæ hæredium. Magis ad auſtrum *Kings-Langley* ſedet, domus olim regia, in qua natus & inde denominatus Edmundus de Langley filius Regis Edwardi III. Dux Eboracenſis. E regio-

ne ferè hujus alterum etiam est *Langley*, quod *Abbots* quia ad Abbates S. Albani spectavit, *Abbots Langley.* *Langley* dictum, in quo natus est Nicolaus cognomine *Breakspere*, posteà Pontifex Romanus Hadrianus IIII. dictus, qui Norwegos Christi- *Hadrianus* anam fidem primus docuit, cives Romanos ad *IIII. PP.* priscam libertatem anhelantes repressit; cui etiam Fridericus I. Imperator stapiam de equo descendenti tenuit, & demùm musca in os involans spiritum præclusit.

Magis ad ortum rectà duxit via militaris Romanorum à Londino Verolamium, per *Hamsted-beath*, *Edgeworth*, & *Ellestre*, juxta quam eadem distantia, qua Antoninus in suo Itinerario collocat *Sulloniacas*, scilicet, mille passus à Londino *Sulloniacæ.* XII. à Verolamio IX. antiquæ stationis supersunt vestigia, & plurima rudera effodiuntur in colle quem *Brokley-hyll* hodie vocant

Comites habuit hic Hertfordensis ager ex *Comites* familia de *Clara*. qui sępius tamen à *Clara* in Suf- *Hertfordiæ.* folcia, præcipua eorum sede, Comites de *Clara* fuerunt nuncupati. Patrum verò memoriâ Henricus VIII. Edwardum de *Sancto Mauro*, sive *Seymor*, Comitis Hertfordiæ titulo exornavit, qui etiam postea Dux Somersetti. Illique successit in hoc Comitatu ejus eodem nomine filius, vir longè honoratissimus, & bonarum litterarum amator singularis.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRI-

CAttieuchlanis adjuncti erant, qui Cæsari *Trinobantes*, Ptol. & Tacito *Trinoantes*, in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine *Midlesex*, & *Essex* vulgò appellantur. Vnde vetustum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, nisi sit è Britannico *Trenant*, quod opida in valle sonat. In vallem enim ad Tamisim hæc regio quasi tota subsidet. Hi Cæsaris ætate propè firmissima harum regionum civitas erant, (civitatem enim semper vocat ille populum eodem jure utentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Cassibellino interficeretur, Mandubratius ejus filius, fugâ mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, ejusque fidem secutus, cum illo in Britanniam redijt. Post Mandrubatium, Cunobilinum hac in parte regnum administrasse certum est. Adminius hujus filius à patre pulsus, cum exigua manu ad C. Caligulam transfugit, seque dedidit: quod juvenis Imperatoris animum ita inflavit, ut quasi universa tradita Insula, magnificas Romam litteras miserit: monitis sæpe latoribus, ut non nisi in æde Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captivum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, ut auctor est Ninnius, diuque suos Reges habuit, sed Cantiorum vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Christo primus nomen dedit, & Suthredus ultimus ab Egberto devictus anno 804. regnum Occiduis Saxonibus reliquit.

Civitas Cæsari quid.

Midle-

MIddlesex à medijs Saxonibus nomen habet, quod ejus incolæ inter Saxones Orientales, Occidentales, Australes, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamiensibus *Colo* fluviolo ad Occasum, ab Hertfordensibus ad septentrionem noto limite, ab Essexia ad Ortum Lea flumine, à Surreia & Cantio ad austrum Tamisi disterminatur. Angustioribus spatijs circumscripta, quà longissima XX. mill. quà arctissima XII. mill. patet. Summa cœli temperie, & soli indulgentia, ædibus & vicis magnificis undique nitida, plurimaque sunt ubique memoranda. Ad *Colum* fl. ubi primùm hunc agrum influit, vidimus *Breakespear* vetustas ædes familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII. Pontifex Romanus fuit, de quo modò diximus. Inde *Hareffeld*, olim *Herefelle*. Magis ad austrum *Vxbridge* recentius opidum, diversorijs frequens in longum protenditur. Nec magno hinc intervallo Tamisim duplici ostio Colus, postquam insulas sparsit, illabitur. *Nomen.* *Confinia.* *Vxbrige.*

Stanes, Saxonicè *Stana*, in primo statim ad Occasum limine se offert, ubi ponte sublicio Tamisis conjungitur. Nomen verò accepit à saxo terminali, quod olim hic erectum erat, ad designandam jurisdictionem quam civitas Londinium in flumine habet. Inde *Coway stakes* ad *Lalam* præterit, ubi Cæsarem Tamisim transmisisse diximus. Hinc prolapsus *Harrow* monticulum hujus agri editissimum suspicit, cui ad austrum eximia fœcunditate agri longo tractu subjacent, præsertim circa *Heston* viculum, è cujus purissimo polline panes Regibus Angliæ in delicijs *Harrow-hill.*

licijs iamdiu fuerunt. Vnde parum abest *Hanworth*, ubi regiæ ædiculæ, quas Henricus VIII. impensè coluit, utique suis voluptatibus dedicatas. Postea *Hamptoncourt* allabitur, Regiam, in veræ magnificentiæ admirationem, à Thoma Wolsæo Cardinale, ad opes ostentandas, cùm alioqui prudentissimus præ insolentia sui impotens esset, extructam, & ab Henrico VIII. auctam & perfectam.

Hanworth

Hamptoncourt.

Magnò jam flexu in Septentrionem cursum intendit fluvius per *Gistlewoorth*, quæ nunc *Thistleworth*. Vbi olim Richardi Regis Romanorum fuit palatium, quod seditiosi cives Londinenses incenderunt. *Sion* inde cœnobiolum cernitur, quod patrum memoria, religiosis exturbatis, in secessum Ducis Somersetti fuit conversum. *Brentford* huic contiguum est, cui *Brent* amniculus nomen fecit. *Fulham*, Anglosaxonicè *Fullonham*, id est *volucrum domus*, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ, & *Chelsey* à pulvino arenario in Tamisi fl. dictum, magnificis ædificijs ab Henrico VIII. & alijs exornatum.

Londinum.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicique imperij sedes, *Regumque Angliæ Camera* tantùm eminet, quantùm, ut ait ille, inter viburna cupressus. Tacito, Ptol. & Antonino *Londinium*, & *Longodinium* dicitur, Ammiano *Lundinum*, & *Augusta*. Stephano in urbibus λινδονιον, Cambrobritannis nostris *Lundayn*, Saxonibus priscis *Londen-ceaster*, *Londen-byrryg*, *Londenryc*; exteris *Londra*, & *Londres*, incolis *London*, fabulosis Scriptoribus

ribus *Troja nova*, *Dinas Belin*, id eſt *urbs Belini*, & *Caer Lud*; à Luddo rege. quem & inſtauraſſe, & denominaſſe volunt. Ego verò, cum Cæſar & Strabo auctores ſint, Britannos antiquos ſylvas & nemora, quæ dejectis arboribus obſtruxerāt, urbes, ſive opida vocaviſſe, eoſque ejuſmodi nemora Britannica lingua *Llhwn* appellare audiverim: in eam pænè conceſſi opinionem, ut Londinum inde dictum exiſtimaverim, quaſi *Vrbs* per excellentiam, vel *Vrbs* nemoroſa. Sin veritas in hoc me fugit, liceat mihi bona cum venia conijcere, quod unde celebritatem, inde & appellationem ſit cōſecuta, à navibus ſcilicet, quas Britanni ſua lingua *Lhong* vocant, ita ut Londinium ſonet *Navale*, vel *Vrbs navium*. Vrbem enim *Dinas*, unde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc eſt quod alicubi *Longidinium* dicitur, & in Nænia antiquiſſimi Bardi Britannici *Lhongport*; id eſt *Navium portus*. Sicuti & Bononia Galliæ, *Bolung-long* alibi dicitur. Et urbes quidem complures à navibus nomina tulerunt, uti *Naupactus*, *Nauſtathmos*, *Nauplia*, *Navalia Auguſti*. etc. Sed ex his nulla meliori jure Navalis nomen ſibi aſſumere poſſit, quàm Londinum noſtrum. Ab utroque enim elemento urbs eſt feliciſſima, ſolo læto, & affluenti omnium rerum copia, clivo molliter ſurgenti. Tamiſi adpoſita. qui placidiſſimus rerum in orbe naſcentium mercator, ſtatis horis Oceani æſtibus ſuperbus, alveo tuto, præalto, & navium quam libet magnarum capaciſſimo, tantas Orientis & Occidentis opes quotidie invehit, ut cum orbis Chriſtiani emporijs de ſecunda palma hodie contendat, ſtationem

Vetera Britannorum opida.

Dinas quid.

tionemque præbeat navibus cùm fidissimam, tum pulcherrimam: sylvam interlucatam dicas, tot navium malis velisq; undique obumbratur.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetustas; & perpaucæ sanè sunt urbes, quæ suos auctores norunt, cùm è parvo sensim excreverint. Quicunque autem condiderit, vitali genio constructam fuisse ipsius fortuna docuit, & antiquitate suspiciendam esse innuit A. Marcellinus, qui ante annos 1200. vetustum opidum appellavit: & cum eo C. Tacitus, qui Neronis tempore *copia negotiatorum & commeatu maximè celebrem* fuisse prodidit. Hoc solùm illo tempore ejus gloriæ defuit, quod nec municipij, nec coloniæ nomine insigniretur. Nec certè in rem Romanorum fuisset, si urbs mercimonijs florens, coloniæ, *Præfectura* vel municipij jure frueretur. Præfecturam itaque ut opinor, constituerunt. Sic enim vocabant opida in quibus undinæ agebantur, & jus dicebatur, ita tamen ut Magistratus suos non haberent, sed Præfecti quotannis in ea mitterentur, qui jus dicerent, quod in publicis negotijs à Romano senatu peterent. Hinc est quod Londinum Tacito, Panegyristæ, & Marcellino opidum solummodò vocetur. Quamvis autem non meliori fuerit conditione, fortuna tamen, siqua alia, ampla, opulenta, & secunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio usa est, vix unquam magnis calamitatibus conflictata. Historiæ nostræ Constantinum Maximum rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide structili, & latere Britannico obsepsisse tradunt, quæ suo

ambitu

ambitu tria plus minùs milliaria colligunt: ita ut urbem forma ferè quadrata, sed non æquilatera includerent, cùm ab Occasu in Ortum longior sit, ab Austro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamisi prætendebatur, perpetua fluminis alluvione penitùs concidit. Reliqua pars superest, ad septentriones firmior, quæ non multos ante annos operâ Iotcelini *Majoris* instaurata, repentinam 1474. quasi induit juventutem: ad occasum verò, & ortum tota sunt lacera, & fatiscentia. Londinenses enim, uti veteris illi Lacedæmonij, præmunitas urbes, quasi mulierculárum habitacula rident, urbemque suam satis munitam credunt, quæ viris, non saxis præcingitur. Patent hæc mœnia septem portis præcipuis (minores *Portæ.* enim sciens omitto) quæ novatæ, nova etiam assumserunt nomina. Ad Occasum duæ sunt, *Ludgate*, à Luddo rege, sive *Fludgate*, Lelandi opinione, à fluviolo subjecto, quæ nuper à fundamentis denuo extructa; & *Newgate* omnium pulcherrima, à novitate, priùs *Chamberlangate*, quæ publicus est carcer. Ad septentriones quatuor, *Aldersgate* ab antiquitate, vel ab Aldricio Saxone, ut alijs placet, *Creplegate* à claudorum hospitio quondam adjuncto, *Moregate*, à palude vicina, nunc in agrum et ambulacrum amœnum conversa, *Bishopsgate* ab Episcopo. Ad Ortum una sola est, *Aldegate* à vetustate dicta, vel *Elbegate*, ut alij volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad pontem extitisse credunt, *Belingsgate*, nunc cothon recipiendis navibus, & *Dourgate*, id est *aquaria porta*, vulgò *Dowgate*.

Quá murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum superest, vulgò *Turris Londinensis*, Britannicè ab albedine *Brin-gwin*, & *Towrgwin*, Arx sanè nobilissima, mœnibus latè incincta, turribus excelsa, vallo latisque munita fossis, nobili etiam armamentario & domibus aliquot ita instructa, ut opidum æmuletur. Ad Occidentalem urbis partem alterum extitit munimentum, quà *Fleete* amniculus nunc despectus, olim naviger, Tamisi confluit. E cujus ruinis tum magna pars templi Paulini extructa, tum in ipsius area cœnobium fratribus Dominicanis fundavit Robertus *Kilwarby* Archiepiscopus Cantuariensis, unde magnitudinem facilè conjectes.

Turris.

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imperatore confirmata, Episcopus in ejus locum substitutus. Concilio enim Arelatensi, quod anno salutis 314. sub Constantino Magno celebratum, Londinensem Episcopum interfuisse constat. Inde verò ea dignitate floruit Londinum, ut *Augusta* dici cœperit, eoque nomine sub Valentiniano Imp. inclaruit. Vnde cùm à Constantini M. temporibus officina monetaria in hac fuerit instituta, qui huic præfuit sub *Comite sacrarum largitionum, Præpositus thesaurorum Augustensium in Britannia* nominatur. Sed ut hoc honoratissimum nomen delevit dies, ita vetustius illud *Londinum* confirmavit. Confecto Romanorum imperio, publico Insulæ fato, in Saxonum potestatem devenit: quomodò verò è Scriptoribus non constat. Quamvis autem ejus-

Episcopatus.

Londinum Augusta dicta.

Officina monetaria.

ejusmodi fuerit ea Saxonum ætas, quã verissimè Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominus fuit Londinum; teste Beda, *multorum populorum terra marique venientium.* Postea autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ Insulæ adspirasset, Saxonesque Christianæ religioni inservire cœpissent; redivivo splendore reflorescere incepit: Aethelbertus enim Rex Cantij templum hic D. Paulo posuit; quod subinde restauratum in maximum & magnificentissimum excrevit, redditibusque opulentum, unde præter Episcopum Decanus, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quinque, Præbendarij XXX. & alij aluntur. Orientalem hujus templi partem, quæ recentior videtur, & operosa est, cryptoporticumque habet pulcherrimam (quæ & ipsa est Sanctæ Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum 1086. substruxit Mauritius Episcopus, cùm anteà miserabili incendio absumpta fuisset: Occidentalis pars, uti transeptum, spatiosa est, sublimis columnis ingentibus, & concameratione è saxo pulcherrimã conspicua. Quâ verò hæ quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem edita (à terra enim pedes 534 in altitudinem ascendit) quæ anno 1087. ignem cœlestem provocavit, arsitque non sine magno totius urbis damno: & restaurata nuperrimè nobis pueris, de cœlo iterum tacta deflagravit, nec hactenus reædificata.

D. Pauli templum,

1561.

Dianæ templum olim hoc loco extitisse conjectarunt aliqui, & sunt quæ fidem eorum con-

jecturæ adjungunt. Antiquæ ædes adjacentes, in Ecclesiæ Archivis *Dianæ Camera* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo Primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, quæ tunc cum admiratione tanquam gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cervi caput pilô præfixum, quod Dianæ sacrificijs convenire videbatur, magna cum pompa & cornicinum boatu in ipso templo circumgestatum vidimus. Cervumque illum quem illi de *Baude* in Essexia pro terris quibusdam præstabant, ut accepimus, hujus Ecclesiæ sacerdotes sacris vestibus induti, & capita corollis è floribus redimiti ad gradus Chori recipere soliti. An hoc in usu fuerit antequam *Baudi* cervum pręstare teneretur, nescio, certè Dianæ cultum & gentilium errorem, magis quàm Christianam religionem hic ritus redolere videatur.

Cæterùm ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus Melitum Romanum, ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, in cujus Augustini honorem, contrà quàm Gregorius Papa jusserat, Archiepiscopatus insignia & Metropolitana sedes Londino Cantuariam translata fuerunt.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitarunt, cum brevi Orientalium Saxonum opes frangerent Saxones Occidentales, Londinumque in Merciorum potestatem cederet.

Post

Post Guilielmum verò Normannum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratanter acceptum, posuere continuò venti, fugere nubes, & verè aurea sæcula illuxerunt; insignem nullam calamitatem subivit, Principum indulgentia immunitates consecuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimonijsque ita refloruit, ut G. Malmesburiensis, qui eo ferè tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, civium divitijs constipatam, negotiatorum ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit; Et Fitz-Stephanus, qui tunc scripsit, eo tempore Londinum 122. Ecclesias Parochiales, & 13. Conventuales numerasse, & factâ hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit. Tunc surgentibus tectis undique accrevit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad Occasum, ubi frequentissima sunt, in quibus XII. sunt ædificia, *Hospitia* vocant, juri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodùm & ampla, ad forum, sive *Curiam* (ut vocant) spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero juris studio sedulò vacant, ut nec Andegavis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedant. Quatuor illa primaria sunt *Templum interius*, *Templum medium*, *Graies Inne*, & *Lincolnes Inne*. Iuxta hæc *Domum Conversorum* Rex Henricus III. ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem converterentur, inter novem & vetus Templum instituit, quam postea ad scrinia & archiva re-

ponenda destinavit Rex Edwardus III. vnde *The rowles* hodie dicitur.

The rowles

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundùm Tamisim procerum habitationibus ad *Westmonasterium* procurrunt, quæ nunc urbi Londino ita adjungitur, ut ejus pars videatur, cùm tamen ipsa per se civitas sit, & suis seorsim gaudeat magistratibus, & privilegijs. *Thorney* hæc olim à *spinis*, nunc *Westminster* ab Occiduo situ & monasterio dicitur. Templo autem, foro judiciario, & Regiâ longè est celeberrima. Templum Regum Angliæ inauguratione, & sepulturâ inprimis est insigne. Apollinis delubrum eò loci olim extitisse auctor est Sulcardus, ex cujus reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis dejectum renovavit Dunstanus Episcopus. Sed postea Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis Monachis in monasterium ex decimis omnium suorum redituum de integro construxit, & patrimonijs totâ Angliâ dispersis ditavit. Verùm post annum 160 hanc Edwardi fabricam subvertit Henricus III. novamque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearum columnarum ordine, tecto laminis plumbeis convestito, quinquaginta annorum opere exædificavit, quam Abbates ad Occasum plurimùm auxerunt, Henricusque VII in suam, & suorum sepulturam, ad ortum, Sacrarium admirandæ elegantiæ (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam iu illo acervatam dicas) adjecit, in quo sepulchrum ejus splendidissimum

Westminster.

dissimum & maximum ex ære solido cernitur. Monachis auctoritate Parlamentaria ejectis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium convertit Serenissima Elizabetha, Præbendariosq; instituit XII. tot emeritos milites, & scholasticos XL. (alumni Regij dicuntur) qui suo tempore ad Academias promoventur, & inde in Ecclesiam & Remp. transferuntur.

Contumulantur in hoc templo (ut illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus I. Rex Orientalium Saxonum. Haroldus Nothus, filius Canuti Dani, Rex Angliæ. S. Edwardus Rex & Confessor, ejusque uxor Editha. Mathildis uxor Henrici I. filia Malcolmi Regis Scotorum. Henricus III. Edwardus I. ejus filius, & Æleonora filia Ferdinādi III. Regis Castellæ & Legionis, illius uxor. Rex Edwardus III & Philippa Hannonia ejus conjux. Richardus II. & Anna consors, soror Wenzelai Imp. Henricus V. cum conjuge Catharina, filia Caroli VI. Regis Galliæ. Anna uxor Regis Richardi III. Henricus VII. cum uxore Elizabetha, & matre Margareta Richmondiæ Comitissa. Rex Edwardus VI. Anna Clivensis, uxor quarta Henrici VIII. Maria Regina, & quæ non sine laude & lachrymis loquenda, Angliæ amor, Divæ memoriæ Serenissima nuper Domina nostra Elizabetha, Princeps incomparabilis, magnifico monumento, quod Rex Iacobus piè posuit, deposita. Duces præterea, & Comites, alijque Magnates pænè innumeri, quique minimè tacendus Poëtarum Anglorum Princeps Galfredus *Chaucer*; & qui *Galfredus Chaucer.*

 ad

Edmund. Spenser. ad illum proximè inter Anglicos Poëtas accessit Edmundus *Spenser.*

In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat, quod regiâ magnificentiâ ita restauravit, ut construxisse videatur, Edwardus III. Huic adjunctum erat Palatium, antiqua Regum Angliæ habitatio, cujus reliquiæ sunt Camera illa, in qua Rex proceres, & magnates, cùm Comitia Parlamentaria habentur, conveniunt, & proxima, in qua Comitia inchoare soliti sunt majores, dicta *Camera depicta S. Edwardi.*

His contigua est *Aula Alba*, in qua hodie *Requestarum Curia.* cui subjuncta est Aula omnium maxima, quod totius Angliæ Prætorium. In hoc fora judiciaria constituuntur, scilicet *Bancus regius*, *Communia placita*, *Cancellaria*; atque in locis circumvicinis *Camera Stellata*, *Fiscus regius*, *Curia pupillorum &c.* In quibus statis temporibus, (*Termes* vocant) quotannis caussæ cognoscuntur.

Westminster-hall.

In proximo propè *The Mues*, (quod rei accipitrariæ olim dicatum, nunc Equile Regium est) pulcherrimum stat monumentũ in memoriam pientissimæ Principis Æleonoræ ab Edwardo I. marito positum, stabitque ejus pietas sempiternis sæculis consecranda. Illa enim, filia Ferdinandi III. Regis Castiliæ, cum marito in terram sanctam profecta, cùm ex insidijs à *Mauro quodam gladio venenato ille percussus esset, & medicorum remedijs non tam allevaretur, quàm alligaretur, novam atque inauditam, sed amore & pietate plenam illi adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ ipsius veneni vi claudi non poterant, lingua dictim lingebat, sugebatque humorem venenosum, sibique liquorem dulcissi-*

Pietas conjugalis.

Roder. Tolet. lib. I.

dulcissimum, cujus vigore, dicam veriùs fidei uxoriæ virtute, sic omnem materiam veneni attraxit, ut integratis vulnerum cicatricibus, ille plenè curatus, illa incolumis evaserit.

Ad Occiduam etiam Vrbis partem alia pulchrâ ædificiorum serie procurrunt suburbia *Holburn*, sive potiùs *Oldborn*, in quibus sunt Iuris municipalis studio Collegia nonnulla dicata, & Episcoporum Eliensium habitatio, Episcopis digna.

Ad Septentriones porrò, & Circium magna itidem subsunt Londino suburbia. Nec minora ad Aquilonem, & Subsolanum: in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & urnæ, in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani &c. nummuli. Et hæc quidem quà urbs terram spectat.

Quà verò flumen labitur, ad ripam ejus australem, amplum illum *Burgum de Southworke*, cujus meminimus, ponte etiam conjunxerunt cives, primùm sublicio, eo loco quo anteà in traijciendo pontone pro ponte utebantur: Postea, regnante Ioanne, è vivo saxo opere admirando novum pontem XIX. fornicibus præter versatilem illum suspenderunt, elegantissimisque ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, ut inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine & elegantia ferat. In hoc *Burgo de Southworke*, ut quæ diruta vel collapsa sunt omittamus, extant adhuc *Hospitale S. Thomæ* ad infirmos alendos à civitate Londini fundatum: Ecclesia Prioratus B. Mariæ, quia trans Tamisim ratione urbis Londini, *S. Mariæ Over-Rhe* appellata: Ædes Episcopo-

The Southworke.

Pons Londinensis.

ſcoporum Wintonienſium à Guillielmo *Giffard* Epiſcopo circa annum 1507. ſucceſſoribus extructæ. Vnde ſecundùm Tamiſis ripam continua in Occaſum domorum ſeries procurrit, ubi patrum memoria fuerunt Lupanaria. Verùm hæc interdicta fuerunt ab Henrico VIII. quo tempore libidine & luxuria Anglia maximè laboravit. Nec ab his proſtibulis tamen locum hunc *The Stewes* noſtra lingua vocatum opinor, ſed à vivarijs quæ hic ſunt ad ſaginandos lucios & tincas, & ab olido paluſtrique nidore purgandos. Luciorum ventres hic cultro apertos vidimus ad pinguedinem oſtentandam, coëuntque protinùs patentia vulnera tincarum contactu, & earum glutinoſa illuvie ſolidantur. Inter hæc locus eſt inſtar theatri ad urſos & tauros à canibus agitandos, & canum cathenariorum diſpoſitæ cavę, quibus tanta vis & pertinax mordacitas, ut tres urſum, quatuor leonem comprehendant.

The Stewes

Ban dogs or Maſtines.

Forma reipub. Londinenſis.

Quo tempore Burgus hic Londino ponte ita conjunctus, non ſolùm amplificata urbs erat, ſed etiam optima Reipub. forma deſcripta, Cives in corpora, ſive Collegia diſtributi, Vrbs ipſa in xxvj. regiones diviſa, conciliumque Reip. penes totidem ſenes conſtitutum, qui ex ætate noſtrâ linguâ *Aldermen*, id eſt *Senatores* dicuntur, quorum ſinguli ſingulis regionibus præeſſent, & cùm antiquitùs pro ſummo Magiſtratu *Portgreve*, id eſt *Vrbis præfectum* habuiſſent, duos *Ballivos* inſtituit Richardus Primus, pro quibus ſtatim Ioannes Rex conceſſit, ut *Majorem* ſive Prætorem annuum magiſtratum ſuis ſuffragijs

è xij

è xij. primarijs corporibus eligerent, duosque Vicecomites, *Shirifs* vocant, quorum alter Regius, Vrbanus alter dicitur, nominarent.

Hac Reip. forma constituta, incredibile est quantùm publicis privatisque operibus crevit, crescitque (reliquis Angliæ urbibus decrescentibus) Nam ut taceam domum Senatoriam *Guildhall* à Thoma *Knowles* Prætore pulcherrimè constructam, *Leadenhall* amplum & nitidum opus à Simone *Eire* excitatum, ut publicum esset horreum ad annonam laxandam: *Peristylium* sive *Ianum medium*, *Bursam* vulgus, Regina Elizabetha *Excambium regium* dixit, ad negotiatorum usum & Vrbis ornamentum à Thoma *Gresham* Equestris ordinis positum, magnificum illud quidem, sive ædificij structuram, sive gentium frequentiam, sive mercium coptam spectes. Qui etiam summus doctrinæ admirator, ædes quas habuit in Vrbe spatiosissimas bonis studijs consecravit, institutis ibidem bonarum litterarum sex professoribus, videlicet Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ, Astronomiæ, Geometriæ, & Musicæ, cum liberalibus salarijs. Iam ut Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis & siphonibus in omnes urbis regiones corrivatas, illisque recipiendis elegantissima castella, novum etiam aquæductum, quo Petri Mauritij *Hydragogi* Germani solers industria rotâ è Tamisi aquas in magnam urbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit: Templis undique & ædibus sacris ita fulget, ut *Religio* & *Pietas* sibi delubrum hic collocasse videantur. Ecclesias enim CXXI. numerat,

Bursa.

Greshames Colledge.

rat, quot nec ipsa Roma ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, alitque orphanos plus minùs 600. in Paidotrophio, quod Christi ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa 1240. &c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges & instituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in Principem obsequium & fidem, civium humanitatem, ædium nitorem, felicissimorum ingeniorum proventum, suburbanos hortos delicijs & herbis exoticis refertissimos, classem numerosam & instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia una Antuerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum necessitatemque spectant, redundantem copiam. Vt verè anonymus quidam ludibundus cecinerit.

Hæc urbs illa potens, cui tres tria dona ministrant,
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc urbs illa potens, quam Iuno, Minerva, Diana,
Mercibus, arce, feris, ditat, adornat; alit.

Et Henricus Huntingdonensis in Londini laudem regnante Stephano, luserit:

Ibis & in nostros dives Londonia versus,
Quæ nos inmemores non finis esse tui.
Quando tuas arces, tua mœnia mente retracto,
Quæ vidi, videor cuncta videre mihi.
Fama loquax, & nata loqui, moritura silendo,
Laudibus erubuit fingere falsa tuis.

Sed hæc & hujusmodi fusius & accurratiùs persecutus est Io: Stowæus civis Londinensis, & Chronographus celebris in sua quam nuperrimè

rimè edidit Londini perlustratione. Quare charissimæ patriæ valedicam, si priùs annotavero inclinarionem cœli LI. grad. XXXIIII. scrup. distantiam ab ultimo Occidente XXIII. part. XXV. scrup. definiri. Fidiculam naturæ Veneris Mercurijque stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & Caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

A Londino Tamisis *Redcliffe* à rubro clivo sic dictum nitidum opidulum & nautarum habitationem rigans, fereque in gyrum magno flexu se circumducens, *Leam fl.* Comitatus hujus ad Orientem limitem admittit, cui nihil in hoc Comitatu memoria dignum adsidet. Solùm E*nfeld* ædes Regiæ hic visuntur, à Thoma *Louell* Georgiani ordinis Equite aurato, Henrico VII. ab intimis consilijs, ut ex insignibus colligere licet, constructæ. *Redcliffe.* *Enfeldt.*

Parœciæ 73. plus minùs in hoc agro; extra Vrbem numerantur, In urbe, libertatibus, & suburbijs 221

Midlesexiæ tabulam supra quære in Cantio.

ESSEX.

PArs altera Trinobantum ab Orientali situ, & Saxonibus qui occuparunt Anglosaxonicè *East-Seaxa*, & *East-Sex-scire*, Normannicè *Exsesa*, vulgò *Essex*, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemorosa, & opulenta inprimis est regio: hinc Oceano, inde fluminibus piscosis *Nomen.* *Solum.*

quasi

ESSEXIÆ COMITAT.
Scala Miliarium
5
10
Septentrio
Occidens
OCEANUS
Parte of Cambridge
Parte of Hartforde
10 Parte of Suffolke
Hauerill
Linton
Clare
Henye
Sudbury
Wiston
Ipswiche
Nacton
Walton
Royston
Haidon
Hempstede
Walden
Stamborne
Burbrock
Lammarshe
Yeldam magna
Tilburye
Whit colne
Erles colne
Brantham
Shotley
Colchester
Manitre
Harwich
Tendringe
Frating.
S. Osythe
Mose
Walton
Holland
Thaxted
Finchingfeld
Halsted
Bocking
Coggeshall
Fering
Eastre ford
Peldon
Tolesbury
Langford
Est Marsy
Clauering
Tyltey
Easton p:
Dunmow
Shawford
Braintre
Felsted
Firested
Waltham p:
Borehim
Bishopster: ford
Ware
Hasting
Sheringe
Prashe
Hadfeld brodroke
Lauer p:
Hoddesdon
Epping strete
Waltham s. crucis
Chelmesforde
Willingales
Engerston
Keluedon
Maldon
Bradwell
Norton
Steple
Dengie
Widford
Crikesey
Stock
S. Fambrige
Foulnesse
Beleriay
Hawkeswell
Lighe
Shoburye
Brentwoode
Chigwell
Langdon
Ching ford
Woodforde
Rumford
Newton
Layton
Coringham
Barkinge
Muckinge
Thurrock gray
London
Blackwall
Dert: ford
Grynwiche
Grauesend
Tamesis fluuius
Grane
Warden
Shepye Insula

quasi coronata, quæ & sua commoda affatim suppeditant. Ad Septentriones *Stour fl.* à Southfolcia dividit, ad Ortum Oceanus se insinuat, ad Austrum Tamisis jam grandis à Cantio secludit, uti ad Occasum *Ley* fluviolus à Medio-saxonibus, & qui in eum influit *Stort*, sive *Stour minor* ab Hertfordensibus. In hac autem describenda pro instituti ratione, primùm quæ sunt ad *Ley*, & Tamisim celebriora, deinde quæ sunt interiùs, & ad oram maritimam memorabo. *Confinia.*

Ad *Ley*, Saxonicè *Lygean*, satis longè lateque saltus expanditur; venationi dicatus, feris, quibus primas ob magnitudinem & pinguetudinem deferunt, refertus; olim *Foresta de Essex* ob excellentiam dictus, nunc *Waltham Forrest*, ab opido *Waltham*, quod Saxonicè *Wealdham*, id est *Sylvestris habitatio*. Sedet hoc ad *Ley*, quâ insulas diviso alveo spargit, & Baronem suum nunc habet Edwardum *Deny*, à R. Iacobo evocatum. *Baro Deny de Waltham.* Ad hoc etiam fl. fuit sine dubio *Durolitum* vetustæ memoriæ opidum, cujus meminit Antoninus, quodque si conjectare liceat, existimarem fuisse id quod antiquæ appellationis nota retenta *Leiton* hodie dicitur, id est *opidum ad Ley*, uti *Durolitum* Britannicè *Aquam Ley* denotat. *Leiton. Durolitum* Viculus est hodie sparsim habitatus, ad quintum à Londino lapidem. Paulo inferiùs fluvius ad *Stretford* pontibus conjungitur, ubi divortijs factis tripartitus fertur, & amœnissimè viridantia prata circumluit, statimque in unum se recolligens in Tamisim placidè exoneratur, vnde *Leymouth* locus appellatur.

Tamisis verò, qui jam in immensum auctus multa-

multarum aquarum agmina hâc secum rapit; solummodò quæ meminisse convenit *Berking* videt, ubi confluit illi *Roding* fluviolus, qui multis viculis affusus nomen impertit suum; & inde *Angre*, ubi præalto in colle castri sunt vestigia. Ab hujus *Rodingi* ostio; per solum depressius, & plerisque locis subinde demersum, ad *Tilburij* Tamisis approperat; quod ex pauculis constat casis: Postea per loca alicubi jacentia & minùs salubria delatus fl. reciprocanti aqua *Convennon* insulam; quæ etiam *Counos* (de qua Ptol.) à continente abscindit. Hæc hodie *Canvey* appellatur, & Essexiæ littori per V. milliaria objecta jacet, adeò humilis, ut sæpe universa inundetur, præter editiores tumulos, in quibus tutus est ovibus receptus. Oves enim plus minus 4000. pascit, saporis admodùm delicati, quas adolescentulos muliebri officio, cum sellulis clunibus alligatis mulgere, & caseos ovillos conficere in casearijs illis tuguriolis; quæ ibi *Wiches* vocant; vidimus. Huic Insulæ inter alia adsidet *Leeg* opidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum, illique vicinum *Pritlewell*, ubi terra in promontorium se proijcit, quod *Blacketayle Poynt*, & *Shoberry Nesse* dicitur, à *Shobery* viculo imposito. Hic ripis utrinque deficientibus in Oceanum Tamisis vasto ostio evolvitur.

Convennos insula.

Introrsùm autem *Rochford*, quæ huic Centuriæ nomen fecit; locum habet, nùnc Baronum de *Rich*, A Tamisis ripa interiùs cernuntur suo ordine hæc loca celebriora ab Occasu in Ortum. *Havering* antiquus Regum secessus, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo Confessori à

Havering.

Divo

Divo Ioanne (ut ſcribunt) miſſum eò loci tradidit, denominatus. *Hornechurch*, quod *cornutum Monaſterium* olim dictum. cornua enim plumbo efformata ad Orientalem Eccleſiæ partem cernuntur. *Rumford*, cui gloria à foro ſuario, & ædibus adjunctis *Giddy-hall*. *Brentwood*, & *Engerſton* non niſi ſuis mercatibus & diverſorijs nota. Sub his vidimus *Thorndon*, ubi ædes ſpecioſas erexit Ioannes *Petre* Eques auratus, qui nunc Baro *Petre de Writtle*; *Burghſted*, contractè *Burſted*, id eſt *Burgi locus*, quo nomine plurima loca vetuſtiora inſignierunt majores, & juxta *Billiricay* forum ſatis frequens. Ab his *Raleg* non multum abeſt opidulum non inelegans, *Ragancia* videtur in libro illo *Domeſday*, ubi (ut etiam legitur) unus *eſt parcus, & ſex Arpenni vineæ, & reddit xx modios vini ſi bene procedit.* Quod adnoto, tum propter *Arpennen* Gallicam dictionem, tum propter vinum in hac inſula confectum. *Baro Petre de Writtle.* *Vinum Britannicum.*

Inde ad Septentriones retroacta paulatim littora duos inſinuantis Oceani acceſſus admittunt: hunc *Crouch*, alterum *Blake-water* accolæ vocant. In *Crouch* aquarum divortijs quatuor inſulæ diſperguntur, viriditate gratæ, ſed alluvionibus paludeſcunt. Inter hæc interſidet Centuria *Dengy*, quondam *Dauncing*, gramine lætiſſima, & re pecuariâ dives, ſed ſolo & cœlo minùs ſalubri, ubi caſearijs operibus omnia fervent, & caſei illi inuſitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, ſed etiam per exteras regiones ad ſaturandos agreſtes & opifices diſtrahuntur. *Dengy* primarium hujus eſt opidum, à Danis, ut incolæ credunt, ſic dictum; *Dengy.*

 dictum;

ctum, cui vicinum est *Tillingham* : & superius ad boreale littus floruit urbs priscæ memoriæ quam *Ithanceſtre* majores noſtri dixerunt, ego *Othonam* fuiſſe quodammodo credo, ubi *Numerus Fortenſium* cum ſuo Præpoſito, inclinante Romano Imperio, ſub Comite Littoris Saxonici contra piraticas Saxonum deprædationes ſtationem egit.

Ithanceſter Othona.

In *Black-water* ſinum, qui boreale hujus Centuriæ latus claudit, & optimis oſtreis ſcatet, confluunt duo flumina, quæ magnam agri partem alluunt, *Chelmer* & *Froſhwell*. Illud decurrit primùm per *Thaxſted* mercatorium opidulum in colle perquàm amœnè ſitum, & *Tiltey*, ad *Eſtannes* ad *Turrim*, nunc *Eſton*, quam incoluerunt Domini de *Lovanio* dicti, utique Godfredo fratre Henrici ſexti Brabantiæ Ducis prognati. Inde *Dunmow*, opidum ſitu peramœno in colle modicè prono, prolabitur. Hinc *Chelmerford*, vulgò *Chenſford* petit, quod ſatis amplum eſt opidum in ipſo quaſi Comitatus medio, inter duo flumina, quæ hic ſe conjungunt, interſitum, *Chelmerum* ab Ortu, & aliud ab Auſtro, cui ſi nomen *Can* ((ut aliqui volunt) *Canonium* fuiſſe non eſt cur dubitemus, cùm diſtantia à *Camaloduno* planè conveniat.

Chenſford, Canonium.

Froſhwell fl. qui veriùs *Pant*, & demum *Black-water* dictus, fonte exili prope *Radwinter*, quod fuit Baronum *Cobhami*, emiſſus, cùm longo decurſu nihil memoria dignum viderit, *Chelmerum* obvium habet, qui ſolidus haud procul à *Danbu-rij* in colle ſatis edito delatus, *Woodham Walters* præterfluit, quæ ſuperiori ſæculo in *Redclifforum* ſtirpem

Ratcliffi.

ſtirpem per filiam tranſlatã, qui ad Comitum Suſſexiæ dignitatem provecti *Newhall* ædes magnificas parum hinc diſſitas incolunt.. Deinde *Chelmer* alijs confluentibus aquis inſula amnica diviſus, nomineque ſuo rejecto, & alijs *Blackewater*, alijs *Pante* dictus, vetuſtam illam Romanorum Coloniam *Camalodunum*, quæ hoc littus illuſtravit, ſalutat. In quâ urbe indaganda (Deus bone!) quàm luſcioſi fuerunt nonnulli, cùm ſe ſuo nomine proderet; & eò vix mutilato pro *Camaloduno* hodie *Maldon* dicatur, Saxonicè *Maeldune*, & *Mealdune*. Nec hoc ſolummodò expreſſum nominis veſtigium perſuaſit; verùm etiam diſtantiâ à Mona apud Plinium, & ipſe ſitus in antiquâ tabula Itineraria, probationem præſtant vel apertiſſimam. Hodie populi opulentiâ, & ſua magnitudine inter primaria Eſſexiæ opida meritò cenſetur, *Burguſque de Maldon* à Iuriſperitis nominatur. Statio ſatis commoda, incoliſque pro magnitudine ſatis frequens.

Camalodunum, Maldon.

Hinc reducta littora mare magno & amœniſſimo ſinu accipiunt; qui optimorum illorum oſtreorum feraciſſimus, quæ nos *Wallfleot* vocamus. In hunc ſinum præter alia, *Coln* fluvius ſe immittit, qui in Boreali agri parte è diverſis fontibus coaleſcens; allabitur *Heningham*, elegans olim caſtrum; & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem: Cui ad alterã ripam oppoſitus eſt *Sibble Heningham*, locus natalis (ut accepi) Ioannis *Haukwood* (Itali *Aucuthum* corruptè vocant) quem Senatus Florentinus propter inſignia merita equeſtri ſtatua, et tumuli honore in eximiæ fortitudinis fideique teſtimoniũ ornavit.

Oſtrea laudatiſſima.

Io. Hawkwood.

Hinc *Coln fl.* per *Hawsted.* & *Earles Coln* à Comitum Oxoniæ sepulturâ sic dictam, *Coloniam*, cujus meminit Antoninus, accedit. An à Colonia huc deducta, vel à *Colno* flumine nomen sit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim opidula plura illi imposita *Colne* dici, ut *Earles Colne*, *Wakes Colne* &c. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones *Cole-ceaster*. nos *Colchester* vocamus. Vrbs est elegans, frequens, & amœna, collis supercilio ab Occasu in Ortum porrecta, muris incincta, Ecclesijs XV. exornata. In media urbe castrum eminet vetustate collapsurum. Floruisse verò hanc urbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidie erutâ planissimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus. Cives Fl. Iuliam Helenam Constantini Magni matrem suam alumnam fuisse asserunt: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodosam inter quatuor coronas interpositam publico in digmate gerunt. Sub hoc, ubi Coln fl. mari immiscetur, *S. Ositha* extat opidulum, cujus antiquum nomen *Chic* abolevit regia illa virgo *Ositha*, quæ à Danicis piratis ibi confossa, Sanctæ honores apud majores obtinuit. Nunc verò sedes est primaria Dominorum *Darcy*, qui de *Chic* dicti, & ad amplissimam Baronis dignitatem ab Rege Edwardo VI. provecti.

Colonia, Colchester.

Helena Cõstanti M. mater.

Barones Darcy de Chic.

Nesse promont.

Hinc vastè projectum littus ad *Nesse* promontorium, Saxonicè *Eadulfes-nes*, protuberat. Quid hoc in loco repertum fuerit, habe verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos 350 scripsit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in Villa*

quæ vocatur Edulfneſſe inventi ſunt duo dentes cujuſdam Gigantes, Gigantis tantæ magnitudinis, ut ducenti dentes quos nunc habent homines ex his ſecari poſſent. Hos apud Cogſhall & vidimus, & admirando contrectavimus. Et neſcio quid aliud Giganteum primis R. Elizabethæ annis à Nobili R. *Candiſh* juxta hunc locum effoſſum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob magnitudinem & roboris firmitatem miraculo erant; ſuſpicari tamen liceat quod Suetonius ſcripſit, prægrandia immanium belluarum membra & alibi, & hoc etiam regno inventa, *Gigantum oſſa* vulgò dicta & habita fuiſſe.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus ad Stouri oſtium, ubi nunc *Harewich* tutiſſima ſtatio. Iſte Stourus eſt qui Eſſexiam & Suffolciam pro limite intermeat, nec procul ab ejus fonte eſt *Bumſted*, & quà hæc regio Cantabrigienſes ſpectat *Barklow*, ubi ebulum quod ſanguineis baccis hic circumquaque copioſè provenit, non alio nomine quàm *Danes-bloud*, id eſt *Danicum ſanguinem*, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui ibidem ceciderunt anno 884. navali inter ipſos & Anglos prælio.

Walden, à croco denominatum *Saffron-walden*, emporium paulò eſt inferiùs inter agros blandiſſimo croco ridentes. Menſe enim Iulio, tertio quoque anno, cùm bulbi fuerint eruti, & poſt 20. dies, ingeſtâ glebâ reconditi, ſub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cujus medio tria flammea ſtamina croci (*Chives* nos vocamus) dependent, quæ bene manè ante So- *Saffron-walden.* *Crocum.*

S 3 lis

lis exortum decerpuntur, & è flore extracta lento igne ſiccantur. Tantuſque eſt proventus, ut è ſingulis jugeribus octoginta, vel centum plus minùs croci, dum humidum eſt, pondo colligantur, quæ ſiccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, ſolum quod tres continuos annos crocum protulit, hordeum ſine ſtercoratione annos 18. affatim profundet, denuoque crocum non recuſabit.

Comites Eſſexiæ. A Normannorum adventu Matildis Imperatrix Anglorum Domina (eo enim uſa eſt titulo) Galfredum de *Magnavilla*, vulgò *Mandevill*, primum Eſſexiæ Comitem creavit. Hunc ſecuti ſunt duo filij Galfredus & Guilielmus ſine prole ſublati. Poſteà Galfridum Petri de *Ludgerſhall*, Angliæ Juſtitiarium, accepta magna vi pecuniæ, ad hunc honorem extulit Rex Ioannes. Duo hujus Galfredi filij, Galfredus & Guilielmus, aſcito ſibi nomine *Magnavill* ſive *Mandevill*, hoc honore gaviſi ſunt. Iſtis ſine prole defunctis ſubrogatus eſt Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Cōſtabularius. Ex hujus poſteris maſculis Comites Herefordiæ & Eſſexiæ multos annos ſucceſſerunt. Vltimi autem Bohunorum filia primogenita Æleonora, Thomæ de *Woodſtok* Duci Gloceſtriæ in uxorem cum Eſſexiæ titulo data, Annam filiam peperit, quæ in ſecundum maritum Guilielmum *Bourchier*, cui Rex Henricus V. dedit Comitatum *Eu* in Normannia, accepit. Hic Henricum *Bourchier* ex illa genuit, quem Rex Edwardus IIII. Comitatus Eſſexiæ honore inveſtivit, Ille alterum Henricum è filia nepotem ſucceſſorem habuit, qui equo ſternaci

ſenex

ſenex excuſſus, expiravit, Anna filia unica relicta. Qua neglecta Henricus Octavus ſtatim Thomam *Cromwell*, quo adminiſtro in Pontificia auctoritate profliganda uſus erat, ut majore cumularet honore, Eſſexiæ Comitem, Magnum Angliæ Camerarium, & Georgiani Ordinis Equitem auratum ſimul fecit, quem anteà, ob ſolertiam, Præfectum rotulorum, ſive Secretarium, Baronem *Cromwell* de *Okeham*, Vicarium Regis generalem in Spiritualibus, privatique ſigilli Cuſtodem conſtituerat; & hæc omnia quinque annorum curriculo. Sed quinto Comitatus menſe hanc fabulam vitæ cruento exitu, ut plerique maximarum rerum adminiſtri, capite plexus peregit, idemque Rex Guilielmum *Parr*, cui Annam filiam unicam & hæredem Henrici *Bourchier* in uxorem dederat, etiam Comitis Eſſexiæ dignatus eſt titulo. Demùm verò *Parro* ſine liberis defuncto, Gualterus *d'Evreux* Vicecomes Herefordiæ, cuius proavia erat Cecilia *Bourchier*, ſoror Henrici *Bourchier* quem modò dixi, Reginæ Elizabethæ gratia hanc Comitis Eſſexiæ dignitatem accepit, filioque Roberto reliquit, qui (proh dolor!) dum ipſe aura populari abreptus ſpes ſuas anteire properaret, in exitium ſe præcipitavit. Filiolum autem ejus Robertum in integrum, & paternum honorem auctoritate Parlamentaria Iacobus noſter Rex ſereniſſimus regia benignitate reſtituit.

Computantur in hac regione Parochiales Eccleſiæ 415.

Regionem Trinobantibus proximam, quæ postea *East-anglia* dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensemque agrum cum Huntingdonensi complectitur, occuparunt olim *Iceni*: quos confuso vocabulo *Cenimagnos* apud Cæsarem fuisse dictos jampridem existimavi: & ut ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina *Iceni*, & *Ceni magni* intercedit, suasitque Taciti & Cæsaris consensus. Hic enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse memorat Tacitus. Sed quod maximum est, in libro manuscripto pro *Cenimagni*, *Ceni Agni* diviso vocabulo concipitur, pro quibus, si non audaculus viderer, *Iceni Regni* substituerim ego. Nec alicubi sanè *Cenimagnos* in Britannia comperias, si à Regnis & Icenis diversi fuerint. Cæterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, ut *Ikensworth*, *Ikenthorpe*, *Ikborrow*, *&c.* Quæ nominis sit ratio, conjectare non ausim, nisi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim suo idiomate *Iken* vocant Britanni, eodem etenim nomine locus in Wallia ad *Lhintegid* lacum, *Lhan-yken* ab illa forma dicitur.

Iken Britannis quid.

Gens hæc erat, ut inquit Tacitus, valida, & postquam se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudij tempora prælijs non concussa. Tunc enim, cùm Ostorius Proprætor flumina castris communiret, & Britannis arma detraheret, contractis copijs se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non sine clade magna devicti. Hoc bello sic sopito, vix

XIII.

XIII. agebatur annus, cùm Prasutagus Rex Icenorum, ut calamitatem à sua gente vel suis privatis incommodis redimeret, Neronem Imp. hæredem scripsit, tali obsequio ratus regnum & domum suam procul injuriâ fore, quod contrà vertit: adeò ut regnum per Centuriones, domus per servos velut capta, vastarentur. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Senecæ avaritia, qui sub id tempus quadringenties sestertiûm (trecenta scilicet millia librarum nostrarum) maximis usuris cumulatum acerbiùs exigebat. Hoc bello, ut summatim dicam, Boodicia illa Prasutagi uxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excidit, Legionem IX. fudit, Catum Decianum procuratorem fugavit; sed tandem justo prælio à Paulino Suetonio fracta, invicta animi constantia, ut Tacitus scribit, haustô veneno, ut Dio, morbo diem obijt. Iam inde altum est de Icenis apud auctores silentium. *Senecæ in Britannia usura.*

Cùm autem Saxones jam suam in hac Insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum rengnum cessit hæc provincia, quam ab Orientali situ *East-angle-ryc* dixerunt, id est *Orientalis Angliæ regnum*, Uffamque primum regem habuit, unde *Vfkines* successores diu dicti. Quorum soboles cùm in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem pervaserunt, & miserum in modum annos plus minus 50. omni bellorum calamitate dilaniarunt, donec Edwardus senior suo Occidentalium Saxonum imperio tandem adjunxit. *Vfkines.*

SVFFOLCIA
Scala Miliarium.
NORFOLCIÆ PARS
ESSEXIÆ PARS
OCEANUS
Orie
Occide
Yermouth
Norwiche
Corton
Leftoff
Beckles
Bungey
Halefworth
Harlefton
Dis
Thetford
Brandon
Mildnall
Bury
Sudburye
Clare
Hadley
Ipswiche
Woodbridge
Orforde
Orford hauen
Aldebrough
Dunwiche
Sowowld
Bawdsey hauen
Harwiche
Orwel hauen
Stowe
Debenham
Aye
Framlingham
Needham
Lanehm
Newton
Stoke
Ouse flu.
Ely
Haue rill
Newmarket
Cornerd
Wulpet

SVffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè *Suthfolc*, id est *Populus australis*, ratione Norfolciæ, ab Occasu habet Cantabrigienses, ab Austro *Stour* fluvium, qui ab Essexia dividit, ab Ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluviolos *Ouse minimum*, & *Waveney*, qui ex eodem quasi fonte in diversa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, portuosa, solo, nisi ad orientem, admodùm pingui, utpote ex argilla & marga composito, unde lætissima ubique arva, & uberrima saginando pecori pascua, caseique magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Nec desunt sylvæ, & vivaria quàm plura nobilium ædibus adjuncta, feris repleta. *Confinia.* *Solum.* *Casei Anglicani.*

Dividitur hæc politicè in tres partes, quarum una *The Geldable*, altera *Libertas S. Edmundi*, tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab Occasu exorsi, potiora loca perlustremus. *Divisio.*

Quà Occasum & Cantabrigienses spectat, in ipso limite *Ixning* sedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Siquidem vicinitate *Novi fori*, quod *New-market* dicimus, quò certatim res venales undique comportantur, decrescere, cœpit. Hic circumquaque longa patet planities *New-market heath* inde nominata, arenosâ & sterili, at virenti tamen terrâ, in qua fossa illa admiranda videtur, quam quasi à diabolo ductam *Devils dike* vulgus vocat, cùm certum sit ex istis fuisse, quibus contra hostiles irruptiones incolæ se præmunierunt. *New-market.* *Devils dike.*

Interiùs

S. Edmūds Bury. Interiùs opidum est *S, Edmundi* celeberrimum, quod Saxonico sæculo *Bedericsgueord*, & Britanico, ut videtur, *Villa Faustin*, cujus meminit Antoninus. *Villa Faustini.* sic enim existimavit Talbottus vir antiquitatis bene peritus, & in hac Angliæ parte versatissimus. Quæcunq; verò fuerit, cùm Edmundi Christianissimi Regis corpus, quem Dani exquisitis supplicijs trucidassent, huc transtulisset populus, *Edmundi Burgus*, vulgò *S. Edmunds Bury*, & contractè *Bury* dici cœpit, mirumque in modum floruit, præcipuè verò ex quo Canutus Rex novo opere Ecclesiam instauravit, coronam suam S. Martyri obtulit, Monachos cum suo Abbate induxit, prædia multa & magna, & inter alia ipsum opidum integrum donavit. Quale verò sit hoc opidum, & quantum fuerit Monasterium, dum stetit, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non videt urbem situ elegantiorem, sic molli delicata pendet in clivo, & rivulus ad Orientem defluit: aut Cœnobium illustrius, sive quis dotationem, seu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres planè Cœnobium urbem esse: tot portæ, partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui alia* † *tria egregio opere nitentia uno & eodem cœmiterio sita subserviunt.*

† *Nunc tātùm duo.*

Iuxta hunc Edmundi Burgum cernitur *Rushbrok* sedes claræ & Equestris familiæ *Ierminorum*, nec longè *Ikesworth*, & magis ad Boream *Fernham S. Genovefæ*, unde haud procul dissitus est *Lidgate* viculus, qui hoc nomine neutiquam tacendus, quod in lucem Ioannem *Lidgate* monachum ediderit, cujus ingenium ab ipsis Musis effectum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in

Iermini.

Lidgate.

ejus

ejus Anglicis carminibus renident. Hæc ad Occiduam Suffolciæ partem sunt memoriæ celebrioris.

Ad Austrum *Stour* fl. statim à fonte in amplam paludem, *Stour mere* vocant, stagnare vidimus, sed mox intra ripas se colligens, primùm *Clare* præterfluit viculum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam ostendit, *Clarorum* nomen, honoratissimæ familiæ, quæ à Gisleberto Comite Normanno descendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi III. filio impertivit. Quicùm uxorem ex illa familia oriundam duxisset, Ducis Clarentiæ titulum à patre accepit, cùm priùs Comitis Gisleberti posteri, Comites de *Clare* fuerint dicti. Leonello deinde sine mascula prole defuncto, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem, Clarentiæ Ducem instituit. Quo & ipso sine sobole mortuo, satis longo post tempore Edwardus IIII. hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graves inimicitias & acerba odia in gratiam receperat; tandemq; tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici (ut fama obtinet) immersum. *Clare.* *Duces Clarentiæ.*

A Clara per *Long Melford* Hospitale pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo Ordinis Equestris nuper positum, ad *Sudburij*, id est *Australis Burgus*, accedit *Stourus*, quem hujus agri quondam præcipuum fuisse, & ratione *Norwici*, id est *Vicus Septentrionalis*, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinis inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus: & pannis conficiendis opulentus, *Majoremque* pro summo Magistratu habet, qui singulis annis ex *Aldermannis* *Sudbury.*

mannis ſeptem eligitur. Haud procul hinc abeſt *Edwardeſton* haud magni nunc nominis ; & poſt pauca milliaria *Bretono* fluviolo augetur *Stour*, qui non longo decurſu, duo alluit antiqui nominis opida. Ad fontes *Bretenham* cernitur opidulum exile, ubi vix ulla urbis facies videtur; quod tamen *Combretonium* eſſe, cujus hoc tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum ſignificatio perſuadet. Vt enim *Bretenham* Anglis domum vel manſionem ad Bretonum : ſic *Combretonium* Britannis vallem aut depreſſiorem ad Bretonum locum denotat. Hinc parum ad Orrum *Nettleſted* conſpicitur, viciniumque eſt *Ofton*, id eſt *Offæ Regis Merciorum opidum.* Infra hanc *Hadley*, Saxonicè *Headlege*, ſedet, laneis pannis conficiendis hodie inſigne.

Bretenham

Conbretonium.

Hinc Bretonus petit Stourum, qui conſociatis aquis non longè à *Bentley* defluens, poſt paucula milliaria propè *Arwerton* hodie claræ familiæ *Parkerorum* ædes, Oceanum ſubit ; ipſoque oſtio *Orwell* ſive *Gipping* fluvius unà evolvitur. Hic in ipſo quaſi hujus agri umbilico exoritur è duobus fontibus; altero prope *Wulpett* opidum mercatorium, quod Latinè ſonat *Luporum foſſa*: altero ad *Gipping* viculum. Neſcio in quam vanam ſpem auri inveniendi ad *Norton* opido illi vicinum cupiditas credula Regem Henricum Octavum pellexit: ſed ſuffoſſiones loquuntur.

Ad eundem fluvium cernuntur *Stow* & *Needham* mercatoria opidula, nec procul à ripa *Hemingſton*, in qua tenuit terras Baldwinus *Le Petteur* (notato mihi nomen) *per Seriantiam* (loquor ex antiquo libello) *pro quo debuit facere die natali Domini*

Hemingſtō.

Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ unum saltum, unum sufflctum, & uuum bombulum, vel ut alibi legitur, *per saltum, sufflum, & pettum*, id est si intelligo, ut saltaret, buccas cum sonitu inflaret, & ventris crepitum ederet. Ea fuit illorum temporum aperta & læta hilaritas. Propius ostium *Ipswich*, olim *Gippewich* urbeculam humiliori situ vidimus, quæ hujus Comitatus quasi ocellus, portu satis commodo, mercimonijs frequens, magna habitatorum multitudine referta, templis quatuordecim ornata, ædibus amplis & magnificis exculta. Corpus Politicũ (ut accepi) constat ex duodecim Burgensibus (*Portmen* vocant) è quibus pro summis Magistratibus quotannis eliguntur duo *Ballivi*, totidemque Iustitiarij ex xxiiii. alijs. Hæc ad Australem hujus agri partem. *Tenura lepida.* *Ipswich.*

Hinc incurvatum littus (hæc enim plaga Orientalis tota mari obversa est) in Septentriones procurrens; mox *Debeno* fluviolo (*Throdling* alij vocant) se aperit, qui fontes habet juxta *Mendlesham*, cujus mercatus & nundinarum. Hinc Debenus affunditur, & nomen facit *Debenhamiæ* mercatorio opidulo, quod *Depenham* alij rectiùs dici volunt, quod ex argillaceo & humidiori solo viæ circumquaque sunt profundiores, & impeditiores. Inde defluit per *Vfford*, & huic alterâ ripâ appositam *Rendelisham*. Hinc ad *Woodbrig* descendit opidulum nitidis ædificijs excultum, & post pauca emensa milliaria, ab Oceano ad *Badswey* portum suscipitur.

Iam littus sensum in Ortum proreptans ad Ori fluminis ostium, quod juxta *Framlingham* castrum *Framlingham.*

raculo locus. Verùm hujusmodi suâ sponte quotannis inter scrupos in Cantij littore enasci jam antè diximus.

Hinc littora legentes ad X. milliare *Dunwich* offendimus, Saxonicè *Dunmoc*, ubi Felix Burgundus, anno salutis 630, Episcopalem sedem fixit, ejusq; successores nō paucis annis universæ Orientali Angliæ præfuerunt. Nunc verò fluctuum violentia maximā partem abrepta, & Episcopis multa ante sæcula sedem suam alio transferentibus, in solitudinem quasi redacta jacet. Paulò superiùs *Blith* flumen se in mare exonerat, ad cujus ripam exiguum opidulum *Blithborow* vidimus, quod mercatum habet beneficio Ioannis Domini *Clavering*.

Procurrit hic longiùs in Ortum promontorium *Easton-nesse*, quod totius Britanniæ maximè Orientale judicatur, & Ptol. *Extensio* dicitur. In Australi parte hujus promontorij *Southwold* in planitie mari littore aperto objacet, opidum non infrequens portus beneficio, quem *Blith fl.* ibi se exonerans præbet, & accedente æstu ita undis circumfusum, ut insula videatur, & non esse superfusum mireris. Interiùs *Wingfeild* cernitur, & *Dunnington*. Nec multùm hinc abest *Huntingfeild*, & huic vicinum *Heveningham*, sedes equestris familiæ cui nomen impertit. unde parùm abest *Halesworth*, nunc *Alingtoniorum* opidum, cui Richardus *Argenton* olim Dominus jus mercaturæ à Rege Henrico III. impetravit.

Extensio promont.

Eastonnesse

Southwold

Heveninghami.

A Septentrione duos fluviolos, *Ouse* scilicet minorem, & *Waveney* hanc Provinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad

Lophamford fontibus parùm inter ſe diſparatis emanantes, in diverſa per vadoſos ſinus curſus agunt. Ad *Ouſe*, qui in Occaſum fertur, nihil memoria dignum hac in parte ſe offert. Ad *Waveney*, qui in Ortum tendit, primùm *Hoxon*, olim *Hegilſdon* cernitur, martyrio Edmundi regis nobilitatum. In proximo ad *Brome* longo jam tempore habitavit Equeſtris familia *Cornwalleijs*, ex quibus Ioannes fuit Seneſchallus familiæ Edwardi VI. & Thomas eius filius à conſilijs R. Mariæ, ejuſque Aulæ *Contrarotulator*. Inferiùs *Edy* ſedes, id eſt Inſula, ſic dicta, quod ſit undique aquis irrigua. Inde per *Flixton* pro *Felixton* à Felice primo Epiſcopo, ut multa alia in hoc agro, denominatum, ad *Bungey* decurrit *Waveney* fluvius, & quodammodo circumfundit. Inde haud multum á ripâ *Mettingham* cernitur. Iamque Waveney mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam ſibi fruſtra molitur, alteram cum Gariene fl. alteram per lacum *Luthing*, peninſulam efficit non exiguam, quam alij *Louingland*, alij *Luthingland* veriùs vocant, à lacu illo longo & diffuſo, qui à littore Oceani orſus in Garienem fl. emittitur. In cujus ingreſſu *Leſtoffe* anguſtius opidulum mari impendet, in exitu *Gorlſton*. Introrſùm ad Garienem ſedet *Somerley*, & ſuperius, ubi Garienis & Waveney aquas commiſcent ſuas, *Cnoberſburg*, hodie nobis *Burghcaſtell*, ubi ſolummodò lacera nunc ſunt mœnia, inter quæ Romanorum numiſmata ſubinde eruuntur, adeò ut videatur ipſum *Garianonum*, ubi Stableſiani Equites ſtationem habuerunt.

Flixton.

Luthing-land.

Burghcaſtle, Garianonū

Pri-

Primum Suffolciæ Comitem Rex Edwardus III. dixit Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellique gloria. Huic ſucceſſit filius Guilielmus. Quo, poſt quatuor filios præmaturâ morte præreptos, in Comitijs Parlamentarijs mortuo; Richardus II. Michaëlem *De la Pole* è mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ provexit. Cujus filiũm inde Guiljelmum Henricus VI. ex Suffolciæ Comite, primùm Suffolciæ Marchionem creavit. Poſtea eundem optimè meritum ad honorem & titulum Ducis Suffolciæ evexit. Filium reliquit ille Ioannem, qui Edwardi IIII. ſororem in uxorem duxit, genuitque ex ea Ioannem Lincolniæ Comitem. Hic cùm regni hæres à Richardo III. declaratus fuiſſet, ambitio ejus ſe continere non potuit, ſed illicò prorupit contra Henricum VII. ad ſuam ipſius perniciem (nam bello inteſtino ſtatim cecidit) ad patris interitum (qui dolore confectus animam edidit) & totius familiæ ruinam, quæ ſimul extincta concidit. Poſtea verò Henricus VIII. Carolum *Brandon*, cui ſororem Mariam, Ludovici XII. Galliarum Regis viduam, in uxorem dederat, Ducis Suffolciæ titulo ornavit, cui ſucceſſit filiolus, & illi Carolus frater. Quibus ſudore Britannico anno 1551. extinctis, Henricum *Grey* Dorceſtriæ Marchionem, qui Franciſcam eorum ſororem duxerat, Edwardus VI. eo titulo adauxit, ſed ille ob affectatum pro filia regnũ ſub Maria Regina obtruncatus, Suffolcienſium Ducum erat ultimus. Iam inde jacuit Suffolciæ titulus, donec nuperrimè Iacobus Rex Thomam Baronem

Suffolciæ Duces & Comites.

Howard de Walden, Thomæ *Howard* Ducis Norfolciæ filium ſecundogenitum, quem ſibi à cubiculo ob perſpectam fidem & virtutem conſtituerat, anno regni ſui primo Suffolciæ Comitem creavit.

Habentur in hoc agro Parœciæ 575.

NORTHFOLKE.

Nomen. NOrfolcia, vulgò *Northfolke*, id eſt ſi Latinè
Confinia. interpreteris, *Borealis populus*, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis quos dixi fluviolis *Ouſa* minimo & *Waveneio* in diverſa fluentibus ſejungitur; ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diverberat Oceanus Germanicus, qui admodùm piſcoſus, à Zephyro *Ouſa* major flumen divortijs ſuis ludens à Cantabrigienſibus ſecludit.

Solum. Regio eſt ampla, ferè omnis campeſtris, niſi quà faciles aſſurgunt colles, admodùm opulenta, ovium gregibus refertiſſima, cuniculiſque inprimis ferax, & populoſis pagis diſtincta plurimis (præter opida enim mercatoria XXVII. villas & pagos 625. exhibet) aquis irrigua, ſylvis non omnino indiga; Solum pro locorum diverſitate varium, alicubi pingue, luxurians, & ſucculentum, ſcilicet in *Merſhland* & *Flegg*; alibi, maximè quà Occaſum ſpectat, tenue, leve, & ſabuloſum, alibi argilloſum, & cretaceum. Verùm ſoli bonitatem vel ex eo colligas, unde

Varro

NORFOLCIA
Septentrio
Meri: dies. P. Kerius cælavit
Scala Milliarium
The Washe
Old Lynn
Walpole
Wisbich
Ely
Littleport
Mildneil
Brandon
Thetford
Norwich
Yarmouth
Cromere
Clay
Holt
Walsingham
Dis
Bungey
Becklis
Halesworth
Donwiche
Blibourgh
Southwold
Lestoff
Kessland

Incolæ. Varro colligere jubet, quod incolæ optimè niteant, ut taceam ingenia versutissima, & in jure nostro municipali acerrima: adeò ut fœcundissima Iurisconsultorum altrix & olim & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui (ut ait ille) si nihil sitlitium, lites tamen ex juris apicibus serere calleant. In hac describenda ab australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, ubi *Thet* fluviolus è Suffolcia profusus confluit, loco inferiori apponitur *Sitomagus, Thetford.* vetusta illa quam memorat Antoninus urbs *Sitomagus*, nunc *Thethford*, manente prioris nominis parte cum Germanica adjectione, quæ *Vadum* sonat. Vt enim *Sitomagus* Britannicè *urbem ad Sit fl.* qui nunc *Thet*, denotat (*Magus quid.* *Magum* etenim urbem significasse docet Plinius) sic *Thetford* Anglicè *vadum Theti* denotat. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis ampla, olim verò frequens & celebrata, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicique vallo munitam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel potiùs Saxonicorum Regum, ut volunt alij, sub quibus longo tempore fuit florentissima.

Ad *Waveney*, qui in Ortum fertur, haud procul à fontibus *Buckenham*, & *Keninghall* cernuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videa- *Howardi.* tur, honoratissimæ *Howardorum* familiæ sedes est, quorum gloria major est, quàm quæ à Buchanani invidia infringatur. Illud verò, cui à fagis nomen factum existimo, castrum est longè pulcherrimum, & munitissimum, quod ad *Knevettorum*

torum familiam tandem deſcendit, quæ jaminde *Knevettorū* à Ioanne *Knevet* Angliæ ſub Edwardo III. Cancellario clariſſima, & magnis nuptijs honorata, quaſi ramos longè diffudit. Tenetur verò *Buckenham* ea lege ut Domini ſint pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. Fluvius hinc ſtatim *Diſce*, nunc *Dis*, ſubluit opidulum non ignotum. Inde quamvis ſit opidis redimitus, ex illis tamen ne unum quidem vetuſtatis nomine glorietur, niſi *Shelton*, quod remotius eſt, & antiquæ inprimis *Sheltonorum* familiæ nomen impertijt. Sed priuſquam mare accedat, *Garieni* flumini ſe admiſcet, Anglis *Gerne* & *Iere*, ab alnis proculdubio, ſic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio hujus regionis emergit, non procul à *Gernſton* viculo quem denominavit, viciNumque habet *Hengham*, magiſque ad Orientem *Wimundham*, nunc contractè *Windham*, ſepulturâ *Albinejorum*, qui Comites Arundelliæ, clarum. *familia.*

Garienis autem ille non longum in Subſolanum curſum tenuit, cùm *Wentſum* rivulum (alij *Wentſar* vocant) ab Auſtro admittit: ad quem propè fontes vallum eſt quadratum ad *Tajeſborrow*, quod Romanorum videatur caſtrametatio. Superiùs ad eundem *Venta Icenorum* florentiſſima hujus populi olim urbecula ſedet, ſed nunc vetuſto nomine amiſſo, *Caſter* appellatur. *Venta Icenorum, Caſter.*

Ex hac poſterioribus ſæculis ortum habuit *Norwicus*, ad tertium hinc lapidem, propè Garienis, & alterius fluvij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, urbs celeberrima, nobis *Norwich*, Saxonicè *North-wyc*, id eſt *Sinus Aquilonaris*, ſi *Wyc* Saxonicè fluminis ſinum ſignificat, ut *Norwich.*

docet Rhenanus :hoc enim loco ſinu anfractuoſo devolvitur flumen : vel *Statio Aquilonaris*, ſi *Wijc*, ut contendit H. Iunius, Stationem ſecuram, ubi conjunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel *Caſtellum Septentrionale*, ſi *Wyc* caſtellum ſonet, ut Alfricus noſter Saxo affirmavit. Hanc tantùm abeſt, ut vel Cæſar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur quidam, ut vocabulum *Norwich* ante bella Danica nuſpiam noſtra legentibus ſeſe offerat. Verumenim verò nunc ſuis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero(Parœcias enim plus minùs 30 complectitur) civium ſedulitate, in Principem fide, in exteros humanitate,inter celeberrimas Britannicę urbes meritò connumeranda,peramœno ſita in collis dejectu ſedet, formâ oblongiori à meridie in ſeptentrionem mille quingentos paſſus protenta, latitudine autem dimidio minore ad meridiem ſe ſenſim quaſi in conum contrahente. Mœnibus validis, in quibus crebræ diſpoſitæ turres, & undecim portæ, undique obſepta, niſi ad Ortum, quà flumen, cùm ſinuoſo flexu quatuor pontibus pervium Septentrionalem urbis partem interluerit, profundo alveo, & præcipitibus ripis defendit. Herbertus Epiſcopus, cujus fama ob Simoniacas ſordes ad metas hæſerat, Epiſcopalem ſedem *Thetfordiâ* huc tranſtulit,Eccleſiamque Cathedralem ad Orientalem & inferiorem urbis partem quàm ſpecioſam exædificavit. Caſtrum autem excelſo colli impoſitum juxta templum in ipſa urbe inſtauraſſe creditur Hugo *Bigodus* Norfolciæ Co-

mes

mes. Atque hæc in primâ quasi Norwici ætate. Subsequente verò sæculo maxima incrementa cepit, civibusque opulentissimis floruit, qui ut pro *Ballivis*, quos priùs habuerant, Prætorem quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico IIII. impetrarunt. Domum Civicam quoque perpulchram in ipsa media urbe prope forum, quod statis diebus omnibus ad vitam necessarijs refertissimum est, extruxerunt. Demumque anno 1583 aquas ex fluvio per tubulos instrumento hydragogico in altissimas urbis partes subduxerunt. Sed Belgis certè nonnihil debent, qui tyrannidem Ducis Albani & sanguinarium Inquisitionis concilium pertæsi, huc magno numero confluxerunt, & opificium levidensium quorundam pannorum primi intulerunt.

A Norwico, Garienis in suum nomen aquis advenis ascitis, tortuosè volvitur, *Ruffo* pisce admodùm fœcundus, quo nomine cùm Asperum Anglicè significetur, Aspredinem Ioannes Cajus Latinè nominavit. Toto enim corpore asper est, pinnis spinosus, locis gaudet arenosis, Percæ forma & magnitudine, colore per summa fuscus, per ima cum pallore flavus: duplici per maxillas semicirculorum ordine notatus, oculo ex dimidio superiori fuscus, ex inferiori subaureus, pupilla niger: linea per dorsi longitudinem exporrecta, & veluti filo transverso corpori affixa singularis: notis per caudam atque pinnas nigris maculosus, quæ pinnæ, cùm ira subest, inhorrescunt; cùm animi conquiescunt, residunt. Caro Aspredini quæ Percæ, & friabilitate & salubritate laudata. *Ruffus piscis.*

 Cùm

Cùm Garienis jam mari proximus in Austrum descendit, lingulam facit, quam hinc ipse, inde mare allambit. In hac lingula littore apertissimo *Yarmouth* vidimus, Saxonicè *Garmuth*, & *Ijermuth*, id est *Garienis ostium*, portum opidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti operâ permunitum. Quamvis enim aquis pænè circumvalletur, ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab alijs partibus Oceano, nisi ad Septentriones, quà continens est: mœnibus tamen satis firmis, quæ cum flumine formam quadrilaterem oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur; in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, unde tormentis majoribus in mare subjectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longè lateque effulminatur. Templum vero unicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, sub quo, ad illud ampliandum, educta visuntur egregij operis fundamenta. Cæterùm ut *Garianonum* fuisse ad *Burghcastle* in Suffolcia, quod in altera ripa vix duobus abest milliaribus, mihi persuasi: ita & *Yarmouth* ex ejus ruinis emersisse, & *Caster* viculum proximum, antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, ex Romanorum castris fuisse ad Garienis etiam ostium jam occlusum, facilè credo. Nam perinde ac *Caurus* in Bataviam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturavit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas convertens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si *Yarmouth* nostrum Garianono antiquo adjunctum, *Garianonum* dixerim, cùm

Yarmouth.

Garienis ostium.

Ga-

Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alveo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signavit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum *Yarmouth* recentioris esse memoriæ. Cujus incolæ rei potissimùm mercatoriæ, & halecum (quas vulgò vocant) capturæ, quæ in hac orâ totius orbis est uberrima, gnaviter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quam frequentes nundinæ hic ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis halecum aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore *Portuenses* (sic quinque portuum incolas dicunt) veteri instituto *Ballivos* suos *commissionarios* constituunt, & huc mittunt, qui ut ex ipsorum diplomate, sive *commissione* loquar, cum Opidi Magistratibus, *tempore liberæ feriæ, Curiam, quantum ad nundinas pertinet, regant, regalem justitiam faciant, & pacem Regis conservent.*

Hoc etiam ostio alter fluvius, nonnullis *Thyrn* dictus, unà cum Gariene effunditur, qui effluens juxta *Holt* à nemore sic dictum, & mercatu notum, longo decursu quasi gradum confert per *Blickling*, nunc sedem antiquæ & insignis familiæ de *Clere*, & *Ailesham* forum non infrequens, ubi prædia habuit olim Monasterium *S. Benedicti de Hulmo*, vulgò *S. Benet in the Holme*, id est in *Insula amnica*, quod Canutus Danus construxerat, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi postea ita armarant, ut Guilielmus Conquestor expugnare non potuerit, donec Monachus ea lege prodidisset, ut Abbas crearetur: quod factum, sed statim novus Abbas quia proditor, Regis jussu, ut ferunt incolæ, suspensus justas prodi-

proditionis pœnas persolvit. Terra verò adeò palustris in hac Insula, ut resectis fibris & radicibus arborum, aquis innatet, & quovis trahentem sequatur.

VVinterton promon. A Garienis ostio littus ad *Winterton* notissimum nautis promontoriolum rectà quasi in Boream tendit, cui nomen inditum à brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori objacet. *Ager pinguißimus.* Ager tamen circumvicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus & resolutissimus, utpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo, & à parte alterâ jugi anu vomerem trahente facilè proscinditur.

A *Winterton* statim conversa ora sine ullâ fere prominentiâ recedit longo tractu & jacenti usque ad *Eccles* ab Oceano, ferè absorptam. Inde celsiori littore per *Branholme* quondam monasteriolum, fastigiato colli impositum, haud procul à *Gimmingham*, & per *Cromer* procurrit ad *Wauburne hope* sinum non ita pridem munitum, à *VVauburne* opidulo sic dictum, cui mercatum & nundinas Rex Edwardus II. concessit. Huic proximum *Clay*, & è regione fluviolo divisa *Blakeney* Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre; *Io. Bacontborp Doctor Resolutus.* è quo prodijt Ioannes *Bacontborp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ *Heydonorum* sedes est) nominatus, vir eo sæculo eruditione tam varia & recondita, ut in summa admiratione apud Italos fuerit, & *Doctor Resolutus* vulgò vocaretur. A Wauborn ora est depressior ad S. Edmundi promontoriolum, crebris rivulis interscissa, & distincta, â maris injuria tumu-

cumulis arenarijs, *Meales* vocant, ægrè defensa.

Interiùs *VValsingham* vix quatuor hinc milliaribus abest. unde à maris vicinitate *Parathalassam* vocat Erasmus. Nunc optimi croci proventu, nuper peregrinatione ad D. Mariam Virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui superiori sæculo non inviserat, & dono salutarat, in Deos impius videbatur. Equestrem *VValsinghamiorum* familiam, qui Genealogias rimantur, volunt hinc nomen & originem duxisse: è qua floruit clarissimus Eques Franciscus Walsingham Reginæ Elizabethæ à secretis, vir in maximis regni negotijs ut prudentia eximia, ita industria singulari. *VValsingham.* *Erasmus colloq. cui titulus Peregrinatio Religionis ergo.* *VValsinghamij.*

Walsinghamiæ ad Occasum in littore vicinum erat antiquum illud *Brannodunum*, ubi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, & *Brancaster* nominatur, ubi Romanorum nummi antiqui sæpius eruuntur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi enim sacellum* vicinum, & *Hunstanton* ora ad austrum reflectitur, sinumque laxiorem admittit piratis expositum, in quem plura flumina se effundunt. Capturam accipitrum, copiosam piscaturam, gagaten, & electrum in hoc littore sæpiùs repertum sciens omitto, cùm & alibi hoc tractu hæc affatim suppetant. *Brannodunum,* *Brancaster.*

Sinum illum nostri *The washes* vocant, Ptol. *Æstuarium Metaris*, fortè pro *Maltraith* dixit, quo nomine hujusmodi æstuaria alibi Britanni nuncupa- *The washes* *Metaris æstuariū.*

cuparunt, nec aliud quàm æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, quâ *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet *Linne*, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Opidum hoc est amplum, profunda fossa & mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobusque exiguis fluviolis divisum, qui pontibus plus minùs XV. conjunguntur: & quanquam recentius sit, & non ita pridem *Linum Episcopi* dictum, quod ad Episcopos Norwicenses usque ad Henrici VIII. tempora spectarit (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ hodie *Old Linne*, & *Linum Regis* vocatur) portus tamen securitate, qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & civium opulentia, si Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat.

Linne.

Mershland

E regione *Lini* trans flumen *Mershland* regiuncula palustris (quod nomen indicat) subjacet, gleba admodùm exuberanti, & pecorum læto proventu, adeò ut in loco quem *Tilney Smeth* vocitant, plus minùs triginta millia ovium pascantur: sed Oceanus sæpissimè gravissimeque ita infestat, ut vix aggeribus cohiberi possit. Celebriora hujus loca sunt *Walpole*, *VVigenhall*, *Tilney*, quæ veteri & Equestri stirpi *Tilnejorum* nomen fecit, & *S Maries* antiquæ familiæ *Carviliorum* sedes.

Norfolciæ Comites & Duces.

Radulphum quendam *Eastangliæ*, id est Norfolciæ, Suffolciæ, & Comitatui Cantabrigiensi præfecit Guilielmus Conquæstor, qui statim rebus novandis inhians, fuit ejectus. Post aliquot annos, regnante Stephano, Hugo *Bigod* Comes fuit

fuit Norfolciæ. Cui defuncto successit filius Rogerus. Illi Hugo filius, qui genuit Rogerum Comitem Norfolciæ, Angliæque Marescallum, & Hugonem *Bigod* Angliæ Iustitiarium. cujus filius Rogerus, patruo sine liberis mortuo, in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus est. Sed cùm in Regis Edwardi I. offensionē insolenti contumacia incurrisset, honores & hæreditatem ferè universam in Regem transscribere coactus est, in usum Thomæ de *Brotherton* Regis filij. Cùm autem ille sine prole fato functus esset, Rex Edwardus II. Thomam de *Brotherton* fratrem suum titulis Marescalli & Comitis Norfolciæ honoravit. Ejus autem filiam Margaretam, Norfolciæ Ducissam ad vitam, eodemque tempore Thomam *Mowbraium* Nottinghamiæ Comitem, Margaretæ è filia nepotem, primum Norfolciæ Ducem sibi & hæredibus masculis creavit Rex Richardus II. Hujus filium Thomam Comitem *Marescallum* & Nottinghamiæ (nec alio enim ille titulo usus) nova molientem Henricus Lancastrius, qui regnum jam occuparat, Henrici IIII. nomine notus, securi percussit: Frater autem & hæres Ioannes favore Henrici V. excitatus, tandem primis auspicijs regni Henrici VI. auctoritate Parlamentaria, vi diplomatis à Richardo II. concessi, declaratus est Dux Norfolciæ. Huic successit Ioannes filius, & illi cognominis filius, qui patre superstite Surriæ & Warrenniæ Comes ab Henrico VI. creatus erat. Cujus unicam filiam Annam Richardus Dux Eboraci Regis Edwardi IIII. filiolus duxit, & unà titulos Norfolciæ

folciæ, Comitis Marescalli, Warrenniæ & Nottinghamiæ à patre accepit. Cùm autem ille & uxor in teneris annis sublati essent, Richardus III. Rex hunc titulum Ducis Norfolciæ, & Marescalli auctoritatem Ioanni *Howard* contulit, *qui consanguineus & unus hæredum* Annæ Ducissæ Eboracensis, & Norfolciæ quam modò dixi, compertus. Hujus filius Thomas, in paternum Norfolciæ titulum ab Henrico VIII restitutus est, cùm Iacobo IIII. Scotorum Rege occiso, Scoticam aciem ad *Floddon* profligasset. In cujus victoriæ monumentum *Howardorum* familiæ concessum est, ut in media area illa argentea (*Bendam* vocant) quæ in ipsorum clypeo gentilitio cernitur, scutum aureum interponeret cum dimidiato leone rubro, sagittâ ora transfixo, intra ejusdem coloris limbum duplicem utrinque liliatum, quod proximè ad Scotorum Regum insignia accedit. Thomas filius huic successit, cujus è filio Henrico nepos Thomas, læsæ Majestatis reus, quod nuptias cum Maria Scotorum Regina cogitaverit, anno salutis 1572. capite plexus, Norfolciæ Ducum erat postremus. Ex quo tempore stirps ejus aliquamdiu ferè intermortua jacuit, nunc autem vitali Regis Iacobi rore irrigata, rediviv efflo rescit.

Scutum honorariū in insignibus Howardorum.

Sunt in hac Provincia parochiales Ecclesiæ plus minùs 660.

CAMBRIDGE-SHIRE.

Nomen.

INtrorsus ager Cantabrigiensis, Saxonicè *Grentbrig-scyre*, vulgo *Cambridge-shire*, longiùs in Aqui-

Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ Confinia. objact, à meridie Orientalibus Saxonibus & Hertfordensibus, ab Occasu Bedfordiensibus & Huntingdonensibus, à Septentrione Lincolniensibus, & *Vsa* flumine, qui ab Occasu in Ortum transversim intersecat, in duas partes dispertitus.

Inferior & Australis magis culta, magis con- Solum. sita, ideoque lætior, non perlibrata planitie, sed exiguè plana, plurima, imò tota, nisi qua crocum copiosè progignit, frumentarijs jacet campis, hordeumque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulisque enatis tosto, *Byne* maxima copia conficiunt incolæ. Vlterior & Septentrionalis pars, quod frequentibus fluminum alluvionibus paludescat, & in insulas dispergatur, *The Ile of Ely* dicitur, pascuis uberrimis perviridis & læta, cæterùm aquâ alicubi subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera, quæ Huntingdoniam rectà ducit, per *Roiston* in ipso agri limine, de quo jam antea diximus, & *Caxton*, ad *Hatley*, quod à vetusta familia de *S. Georgio*, *Hatley S. George* denominatur.

Magis ad Occasum hanc partem mediam interluit fluviolus qui ex *Ashwell* demissus ab Austro in Boream varijs anfractibus contendit per *Shengay*, ubi lætissima hujus Comitatus, prata. Quo nomine hunc fluvium appellent Scriptores, controvertitur; alij *Grantam*, *Camum* allij

V nun-

nuncupant: quibus ego potiùs assentior, tum quod obliquior incedat (hoc enim Britannis *Cam* sonat) tum etiam quod vetus illud opidum *Camboritum*, quod Antoninus alibi memorat, huic adsedisse, ex distantiâ, nomine, & Romanorum nummis hic propè pontem magna copia inventis mihi ferè persuaserim. *Camboritum* enim *vadum ad Camum*, vel *Vadum flexuosum* significat, nam *Rhit* Britannis nostris est vadum. Saxones *Camboritum Grantceaster* vocarunt, quod nomen etiamnum retinet, sed unde factum fuerit, nondum videò. Hæc circa annum Christi 700. *desolata ccivitatula* fuit, ut inquit Beda, nunc autem viculus est, cujus partem Henricus VI. Rex Angliæ Collegio suo Regio in *Cantabrigia* sive *Cambridge* concessit, quæ antiqui *Camboriti* vel pars, vel proles est, adeò & situ, & nomine est confinis. Vrbs hæc, quæ altera Angliæ Academia, alter oculus, & ereisima alterum, clarissimáque bonarum litterarum & pietatis officina ad *Camum* sedet, qui cùm Occidentale ejus latus insulis ludens perspersit, ad Ortum conversus in partes dispertit duas, ponteque conjungitur, unde recentius hoc nomen *Cambridge* enatum, licèt Scriptores Saxonico nomine *Grantbridge* sæpius usi fuerint. Vltra pontem castellum cernitur amplum & vetustum, quod sua jam fata complesse videatur, & Collegium S. Magdalenæ sacrum. Cis pontem, ubi urbis pars longè maxima jacet, platearum descriptione, templorum frequentia, & XVI. pulcherrimis Musarum sacrarijs, sive Collegijs omnia nitent, in quibus eruditissimi viri magno numero aluntur, maxima-

Camboritum. *Grãtcester.* *Cantabrigia, Cambridge*

marumque artium ſcientia, & linguarum cognitio ita florent, ut litterarum, religionis, & totius doctrinæ fontes jure optimo cenſeantur, qui Eccleſiæ & Reip. hortos ſalutaribus aquis ſuaviſſimè irrorant. Nec quidquam hic deſideres, quod in florentiſſima Academia requiras, niſi quod è paluſtri ſitu aliqua eſt cœli gravitas.

Cantabrum Hiſpanum anno ante Chriſtum natum 375. Academiam hanc primùm inſtituiſſe, & Sebertum Orientalium Anglorum Regem anno poſt Chriſtum 530. reſtituiſſe perhibetur. Poſteà Danicis procellis ſubinde everſa, diu neglecta jacuit, donec ſub Normannico imperio omnia dilucèſcere inceperint. Vocat hic me tacita nonnullorum expectatio; ut de antiquitate hujus Academiæ opinionem proferam meam: ſed nihil me interpono, nec enim animus eſt florentiſſimas noſtras Academias πρωτομαχεῖν, quibus pares non noverim. Vereor tamen ne Nephelococcygias nobis condiderint, qui hujus vetuſtatem longè ſupra veri fidem efferentes, Cantabrum illum ſtatim poſt Romam conditam, multos videlicet ante Chriſtum natum annos, hanc Academiam inſtituiſſe tradiderunt. Hoc certum eſt; quocunque tempore primùm inſtituta ſit, circa Henrci Primi tempora, bonarum litterarum ſedes denuò eſſe cœpit. Quo autem tempore facta ſit Vniverſitas, *Robertus de Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo Primo de Studio Grantbridge facta eſt Vniverſitas, ſicut eſt Oxonium, per Curiam Romanam.*

Proximè Cantabrigiam ad Ortum brumalem colles eminent editiores, *Gogmagoghils* ſtudioſi *Gogmagog hils.*

diosi vocant, Henr. Huntingdonensis *amœnissima montana de Balsham* dixit, à viculo subjecto. In horum summitate militare vallum vidimus amplum sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, nisi quod aqua longiùs absit. Æstiva verò fuisse Romanorum, vel Danorum nonnulli existimant. In valle sub his collibus *Salston* cernitur, & magis ad Ortum, primùm *Hildersham* accurrit, deinde juxta in nemore *Horsheath*, & *Castle Camps* antiqua *Verorum* Oxoniæ Comitum sedes. Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas Orientales Anglos duxisse certum est ad Mercios cohibendos, qui repentinis incursionibus cuncta obvia immaniter populari solebant. Prima autem harum incipit ad *Hinkeston*, & in Ortum per *Hildersham* versùs *Horsheath* quinque milliaria plus minùs procurrit. Huic vicina secunda *Brentdich* dicitur, & à *Melborne* per *Fulmer* ducit.

Sturbridge faire. Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum prope *Sturum* amniculum, nundinæ totius Anglię celeberrimæ, sive convenarum multitudinem, sive mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo qua iter erat impeditissimum, & itinerantibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plus minus mill. pass. versùs *Newmarket*, optimus & integerrimus vir D. G. Hervæus Legum Doctor, & Aulæ Trinitatis Cantabrigiæ Præpositus magnis impensis, sed pio & laudabili sanè instituto substruxit. Vbi hic agger desinit, apparet tertia fossa antiquitùs ducta

ducta, quæ ab Orientali *Cami fl.* ripâ exorsa, per *Fenn-Ditton*, sive rectiùs *Dichton* rectà ducit inter *Wilberham magnam*, & *Fulburn* usque ad *Balsham*. Hæc hodie *Seaven mile dyke* vulgo vocatur, quia septem milliaribus à *Newmarket* abest. Hinc magis in Ortum ad V. milliare introrsùm quarta prætentura sive fossa omnium maxima cum suo vallo cernitur, quam vulgus hominum quasi dæmonum, non hominum opus demirans, *Divels-dyke* appellitat, alij *Rech-dyke* a *Rech* mercatorio opidulo, ubi incipit, desinens juxta *Cowlidge*.

Superior & Septentrionalis huius agri portio in Insulas amnicas tota dispescitur, quas qui incoluerunt Saxonico sæculo *Girvij* dicebantur, id est, ut quidam interpretantur, *Paludicolæ*. Genus hominum pro loci ingenio asperum, incultum, reliquis, quos *Vplandmen* vocant, invidum; qui grallis sublimè ut Gigantes spatiantes, rei pecuariæ, piscaturæ, & aucupio omnes incumbunt. Ipsa regio, quæ brumali tempore, & aliquando maximam partem anni aquis *Vsæ*, *Grantæ*, *Neni*, *Wellandi*, *Gleni*, & *Withamæ*, cùm satis capaces meatus non habeant, diffusis inundatur; cùm aquæ se in suos alveos receperint, lætissimo gramine, & fœno crassiori (*Lid* vocant) ita luxuriat, ut cùm satis superque in usum demessuerint, injecto igne mense Novembri, ut lætiùs proveniat, comburant. Quo tempore uliginosum hunc tractum flammis latè vagantibus exardere videas, & admireris. Abundat præterea cespitibus, & caricibus in ignis alimentũ, arundinibus ad casas contegendas, alnis etiam, cæterisque

The Fennes and Isle of Ely.

Girvij.

terisque fruticibus aquaticis, præcipuè salicibus est feracissima. E quibus etiam & hic & alibi corbes texuntur, quas cùm Britanni *Baskades* vocent, ego, ut hoc obiter notem, Martialem non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo disticho:

Bascauda quid apud Martialem

Barbara de pictis veni Bascauda Britannis.
Sed me jam mavult dicere Roma suam.

Præterea Scordium, quod & Trissago palustris dicitur, juxta fossas copiosè profunditur.

Pars hujus palustris regionis Australior & longè maxima, quæ hujus Comitatus censetur (nam alioqui à Suffolciæ collimitio ad *Wainflet* in Comitatu Lincolniensi per 68 milliaria, & myriada jugerum paludes istæ protendũtur) Anglosaxonicè *Elig*, nunc *The Isle of Ely* à primaria insula nominatur. Quod nomen Beda ab anguillis deduxit, unde nonnulli *Insulam anguillariam* dixerunt Polydorus Virgilius à Græco ἕλος, quod paludem denotat, repetit; alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quibus præcipuè abundat, cùm aliarum arborum sit impatiens. Tombertum quendam Australium Girviorũ principem partem hujus regionis Etheldredæ uxori in dotem dedisse legimus, quæ in primaria ista insula monasterium construxit. Quod cùm Danico furore corruisset, restauravit Ethelwoldus Wintoniensis Episcopus, & amplissimis reditibus Reges, virique Principes locupletarunt, adeò quidem ut Abbas, teste Malmesburiensi, *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumerarit*, Richardusque Abbas ultimus Comitis Gisleberti filius, hisce divitijs

qua-

quasi ebrius, & Lincolniensi Episcopo subesse dedignatus, *auratis verbis* (ut scribunt monachi) & exquisita diligentia cum Rege egerit, ut sedes Episcopali hic constitueretur, quod morte præreptus non obtinuit. Statim tamen Rex Henricus I. hoc à Papa consecutus, Hervæum Bangorensem Præsulem, à Wallis sede sua ejectum, primum Episcopum instituit, cui & successoribus Cantabrigiensem agrum in Diœcesim assignavit, & in his jura quædam regalia confirmavit. Hervæus jam Episcopus constitutus nihil priùs habuit, quàm suæ Ecclesiæ dignitatem augere, Successores autem acciso Monachorum numero(è 70. enim solummodò 40. reliquerunt) rerum copia, divitijsque affatim ad patrum usque tempora affluxerunt, & dies festos & solennes tanto cum apparatu & pompa celebrarunt, ut reliquis Angliæ monasterijs laudem omnem præripuerint. Vnde & Poëta illo sæculo non malè cecinit, *Episcopatus.*

Prævisis alijs, Eliensia festa videre,
Est quasi prævisa nocte, videre diem.

Templum item, quod jam vetustate nutabat, paulatim extruxerunt, & in eam qua nunc cernitur amplitudinem perduxerunt: est autem amplum, excelsum, & elegans, sed Procerum & Episcoporum tumulis non sine summa indignitate comminutis nonnihil deformatum. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, quæ hoc rhytmo olim complexus est hujus loci Monachus.

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque Molendinum, nec non dans Vinea vinum.

Ipsa verò *Elye* urbs est non exigua, nec sua sanè vel elegantia vel frequentia prædicanda, utpote ob uliginosum situm, cœlo parum salubri.

Wisbich. De *Wisbich* Episcoporum Eliensium castro ad tredecimum hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper fuit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeo quod adjungam. Castrum verò latèritium quod nunc cernitur, avorum memoria construxit Ioannes Episcopus Eliensis.

Comites Cantabrigiæ. Primus Cantabrigiæ Comes habetur Guilielmus frater Ranulphi Comitis Cestriæ. Posteà illos è Regia Scotorum familia qui Comites fuerunt Huntingdoniæ, etiam Cantabrigiæ Comites fuisse existimare licet, cùm ex Archivis regni constet Davidem Huntingdoniæ Comitem *tertium denarium de Comitatu Cantabrigiæ accepisse.* Longo post tempore Ioannem Hannonium, fratrem Guilielmi III. Hollandiæ, Zelandiæ, & Hannoniæ Comitis, eò honoris evexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ Hannoniæ uxoris suæ, quæ Ioanni illi sanguine conjuncta. In cujus etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmum Marchionem Juliacensem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, idem Rex hunc honorem in filium suum quintum Edmundum de *Langley* transtulit. Huic post ea Eboracensium Duci nati sunt filij duo, Edwardus Dux Eboraci, qui aliquamdiu Comitatum Cantabrigiæ tenuit, & Richardus, qui factus Comes Cantabrigiæ pronâ Henrici V. gratia, & cum consensu fratris Edwardi. Verum

cùm iste perfidè & ambitiosè ingratus exitium optimo illi Principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus unà cum illo omnino evanuit, vel latuit inter titulos filij ejus Richardi, qui postea Dux Eboraci, in integrum restitutus, ut consanguineus scilicet & hæres patrui Edwardi Ducis Eboraci.

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huju tabulam habes in Northamptonia.

HVNTINGDON-SHIRE.

CAntabrigienses à dorso contingit ager Huntingdonensis, Saxonicè *Huntedunscyre*, vulgò *Huntingdonshire*, eo situ locatus, ut ab Austro Bedfordienses, ab Occasu Northantonenses, ut etiam à Septentrione, quà Avona fl. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienses spectet. Regio sementi satis apta, pascendo pecori, ad Ortum, quà palustris est, uberrima, alibi collium apricitate, & arborum opacitate amœna. *Confinia.* *Solum.*

Meridionalem partem Vsa fl. quem sępe dixi, alluit, & floribus vestit. Ad quem inter alia obscurioris famæ, tria adsident notissima opida ubi relictis Bedfordiensibus, hunc agrum subintravit. Ac primùm quidem invisit *S. Neoti fanum*, vulgò *S. Needes* à Neoto viro cùm docto, tum sancto, cujus corpus à *Neotstok* in Cornwallia huc translatum fuit. Sub hoc, ad *Hailweston* viculum admodùm tenuem, duo sunt

 fonti-

Fontes salutares. fonticuli, alter dulcis, alter quodammodò salsus; hunc contra scabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent incolæ. Inde haud procul salutat Usa *Bugden* elegantes Episcoporum Lincolniensium ædes, & per *Hinchingbroke* nunc Equestris familiæ *Cromwellorum* sedem, *Huntingdon.* *Huntingdoniam* accedit, Saxonicè *Huntantun* Mariano, in sigillo publico *Huntersdune*, id est *Mons venatorum*, ut interpretatur Henricus hujus Archidiaconus, qui floruit ante annos 400 unde venatorem in insignibus gestat, & novum vocabulum *Venantodunum* Lelandus noster Latina incude nobis excudit. Præcipuum hoc est totius Comitatus opidum, cui & nomen contulit, *tam situs fulgore* (ut inquit ille Archidiaconus) *quam sui decore, tam paludum vicinitate, quàm ferarum & piscium fertilitate, vicinis opidis longè præeminens.* Ad Septentrionalem *Usæ* ripam editiori situ sedet, longiùs in Aquilonem productum, & quatuor templis exornatum. Ad flumen prope pontem, qui è saxo vivo speciosus est, moles & area castri cernitur, quod Henricus II. solo æquavit. Ex his Castri molibus longè patente prospectu oculis subijcitur pratum, *Portsholme* vocant, Usa flumine circumfusum, amplissimum quidem, & omnium quæ Sol videt floridissimum.

Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ stat *Goodmanchester.* ejus quasi mater, unde enata fuit, *Goodmonchester* hodie dicta, pro *Gormoncester*. Vicus maximus, *Durosipóte* & agriculturâ celebratissimus, campo patenti, soluto, & ad Solem reclivi positus. Nec est aliud in Anglia opidum quod plures habeat strenuos colonos, & plura exerceat aratra: Reges enim Angliæ

Angliæ hac itinerantes olim centum octoginta aratris rustica quadam pompa eductis, se excepisse gloriantur. *Villam* suo tempore non *inamabilem* vocat Henr. ille Huntingdonensis, olimque *nobilem fuisse urbem* verè scribit. Nam ut Romanorum numismata sæpè eruta, & itinerariam distantiam taceam; hanc urbem fuisse illam quæ apud Antoninum *Durosiponte* dicitur, ipsa nominis significatio probet; *Durosiponte* enim idem sonat Britannis, quod *Pons ad flumen Ose*. *Vse* verò *Ise*, *Ose*, & *Ouse* hoc flumen promiscuè nominari in confesso est omnibus. Sed antiquato sub Saxonibus nomine vetusto, à Gormone Dano, cui has Provincias, cùm pax convenisset, Aelfredus noster concessit, *Gormoncester* vocari cœpit.

Hinc *Vsa* se proripiens, cùm Cantabrigienses jam aditurus est, opido nitido inter amœnissima prata affunditur, quod *Slepe* olim Anglosaxonicè, nunc verò *S. Ives* dicitur, ab Ivone Persa Episcopo, qui circa annum Christi, ut scribunt 600. Angliam magna sanctitatis opinione perlustravit, divinum verbum sedulò proseminavit, suumque nomen huic loco, in quo fati, concessit, reliquit. Hinc vix trium milliarium diverticulo vidimus *Somersham* speciosam nuper Episcoporum Eliensium habitationem. Paulò superiùs erat *Ramsey* monasterium opulentissimum inter paludes positum, quà stagnant flumina, quum jam mollius solum ibi invenerint. Privata hujus Monasterij historia persequitur pluribus, quomodò Ailwinus vir regio sanguine natus, piscatoris somnio admonitus, extruxerit, Oswoldus Episcopus promoverit, Reges & *S. Ives.*

alij

alij reditibus ita adauxerint, ut ſeptem millia librarum noſtratium ad alendos 60. Monachos annuo cenſu collegerit: ſed cùm jam dirutum ſit, hæc plus ſatis nonnullis videantur. Adjungam tamen ex eodem auctore inſcriptionem tumuli Ailwini, cùm inuſitatum dignitatis titulum præ ſe ferat. *Hic requieſcit Ailwinus inclyti Regis Eadgari cognatus, totius Angliæ Aldermannus, hujus ſacri Cœnobij miraculoſus fundator.*

Hinc ad *Peterborrow*, quæ decem plus minùs milliaribus abeſt, Canutus Rex, quia torrentibus & alluvionibus iter impeditius erat, viam (*Kingſdelfe* Hiſtoricis noſtris vocatur) magnis operibus haud procul à *Wittleſmere* lacu magno conſtravit. Hic VI. mill. paſſ. longitudine, III. latitudine diffunditur, in regione admodùm paluſtri, ſed cœli gravitatem piſcationis utilitas, paſtionis ubertas, & ceſpitum copia in ignis alimentum, facilè, ut ajunt accolæ, compenſant.

Kingſdelfe. Wittleſmere lacus.

Mediam hujus agri partem *Saltria* Ciſtercienſium quondam Monaſterium exornavit. A quo parum abeſt *Cunnington*, quod *de Honore de Huntingdon* (ut municipalis juris periti loquuntur) *tenetur*, & per Iſabellam Davidis Huntingdoniæ Comitis filiam, unà cum alijs latifundijs, jure conjugali deſcendit ad Robertum *Brús*, à cujus primogenito filio Roberto, qui agnomine *Nobilis*, Iacobus Rex Magnæ Britanniæ rectâ lineâ genus ducit; à Bernardo autem filio juniore, cui hoc *Cunnington* cum *Exton* obtigit, Robertus *Cotton* vir dignitate Equeſtri: qui præter cæteras virtutes bonarum artium admirator & indagator ſummus, conquiſitis undique monumentis vene-

Cunningtō

Rob. Cottan.

venerandæ antiquitatis hic instituit armarium, è quo mihi in his tenebris lumen pro singulari humanitate sæpenumerò prætulit.

Orientale hujus agri latus *Kinnibantum* castrum nunc *Kimbolton*, condecorat, uti & *Aukenburij*, &*Leigton*. Vbi verò fluvius *Nen* hunc agrùm subintrat, *Elton* alluit, ubi privata Capella singularis elegantiæ cum vitreis fenestris artificiosissimè depictis. Sed paulò superiùs his omnibus vetustior urbecula erat propè *Walmsford*, quam Henr. Huntingdonensis *Caer Dorm*, & *Dormceaster* vocat ad *Nene* fl. & ante sua tempora penitus excisam memorat. *Durobrivæ* proculdubiò hæc fuit Antonino, id est *fluminis trajectus*, & nunc eodem sensu *Dornford* dicitur juxta *Chesterton*, manifestaque urbis prostratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. *Durobrivæ* *Dornford.*

Hæc Provincia inclinato jam Anglosaxonum imperio Comitem habuit officiarium Siwardum, nec dum enim hæreditarij in Anglia Comites, verùm provinciarum præfecti pro usu ejus sæculi Comites dicebantur, adjectione Comitatus provinciæ cui præerant. Hujus filius Waldeofus titulo Comitis huic præfuit Provinciæ gratiâ Guilielmi Conquæstoris. *Primogenitum autem Waldeofi* (ut habet Guil. Gemiticensis) *accepit Simon Silvanectensis*, sive *de S. Lizio cum Comitatu Huntingdoniæ, genuitque filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, David frater S. Matildis Reginæ Angliæ* (qui posteà Rex Scotorum) *duxit uxorem ejus, ex qua suscepit filium Henricum.* Variante verò deinde fortuna, & Regum favore, nunc Scoti, nunc *Senlizy* hunc certatim gesserunt honorem, *Huntingdoniæ Comites.*

donec

donec Scoti ingruentibus bellis ea dignitate & lautiſſimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus III. ſatis longo poſt tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creavit. Illi ſuffectus à Richardo Secundo Guiſcardus Angoliſmius; & eo mortuo, Ioannes *Holand*, cui Ioannes filius; & Henricus è filio nepos ſucceſſerunt, qui ſinguli fuerunt Exoniæ etiam Duces. Et hic ille Henricus Exoniæ Dux eſt, quem nudis pedibus mendicantem vidit, ut ipſe teſtatur, Philippus Cominæus. Patrum verò memoria hunc honorem Georgio *Haſtings* contulit Henricus VIII. cui ſucceſſit Franciſcus filius, illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis & pietatis laudibus vir longè honoratiſſimus, illique ſine prole defuncto Georgius ejus frater. Georgio ejus è filio nepos Henricus, qui eodem titulo hodie lætatur.

Cap. 50.

Numerantur in hac regiuncula Parœciæ 78.

Huntingdoniæ tabula Northamptonenſi conjungitur.

CORITANI.

CORITANI nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longiſſimè per mediterraneam Inſulæ partem diffuſi, ad Germanicum uſque Oceanum egerunt, in illis utpote regionibus, quæ nunc *Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire;* & *Derbiſhire* vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, ne incognita pro

cognitis

cognitis habere videar, manum abstinebo. Licèt enim longè lateque diffusus fuerit hic populus, quod *Gur Tani* Britannis denotat, *Coritanos* tamen hos si inde dictos assererem, nonne aleam luderem? Qui feliciùs hæc poterunt, tutius conjectent. Ego interea singulos quos dixi Comitatus, pro meo instituto, suo ordine perlustrabo.

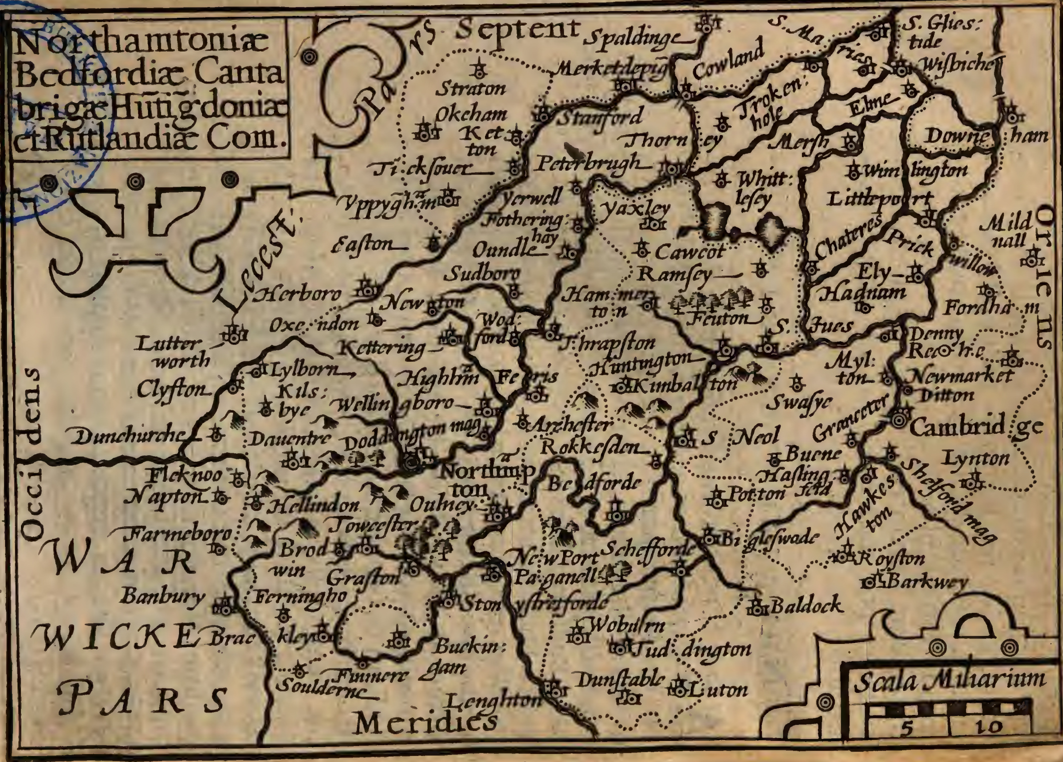
NORTHAMPTON-SHIRE.

AGer Northantonensis, Saxonicè *Northafendonscyre*, & *Northantonscyre*, vulgò *Northampton-shire*, in ipso quasi Angliæ meditullio positus, ab Occasu brumali, quà latior est, sensim se contrahendo, in Ortum æstivalem protenditur. Ab Ortu Bedfordienses & Huntingdonenses, ab Austro Buchingamienses & Oxonienses, ab Occasu Warwicenses, Avonâ minori & Wellando fluminibus discriminati, sedent. Orientalem partem ab *Vsa* ad *Dowbridge* militaris Romanorum via, quam *Watlingstreat* vocant, percurrit, mediam & occidentalem *Nen fl.* qui à Scriptoribus etiam *Ausona* dictus, placidissimè interſecat. Campestris, habitatissima, & nobilium villis excultissima est regio, opidis & ecclesijs refertissima, adeò ut nonnullis in locis 22. nonnullis 30. plus minùs sacræ pyramides vel turres simul aspectui se offerant. Soli admodùm ditis; sive arva, sive pascua respicias: sylvis tamen, nisi in ulteriori parte minus læta. Vbique verò, ut etiam alibi in Anglia, ovibus oppleta & quasi obsessa.

Confinia.

Solum.

In-

Northamtoniæ
Bedfordiæ Cantabrigæ Hūtīgdoniæ et Rutlandiæ Com.
Pars Septent
Occidens
Oriens
Meridies
WAR WICKE PARS
Leccest:
Scala Miliarium
5
10
Spaldinge
Cowland
S. Maries
S. Glies: tide
Wisbiche
Merketdepig
Troken: hole
Elme
Downe: ham
Straton
Okeham
Ket: ton
Stanford
Thorney
Mersh
Tickfouer
Peterbrugh
Whitt: lesey
Wimlington
Littleport
Vppyngham
Yerwell
Fothering: hay
Yaxley
Chateres
Prick
Mildnall
Easton
Oundle
Cawcot
Willow
Sudboro
Ramsey
Ely
Hadnam
Herboro
Newton
Hammerton
Feuton
Fordham
Oxe: ndon
Wod: ford
S. Jues
Lutterworth
Kettering
Thrapston
Huntington
Denny
Newmarket
Lylborn
Highlm
Ferris
Kimbalton
Mylton
Clyfton
Kils: bye
Wellingboro
Swasye
Ditton
Dunchurche
Dauentre
Doddington mag
Arzhester
S Neol
Grancester
Cambridge
Rokkesdon
Buene
Lynton
Flecknoo
Northampton
Bedforde
Hasting: feld
Napton
Hellindon
Oulney
Potton
Shelford mag
Hawkeston
Farmeboro
Towcester
Biglesfwade
Royston
Brodwin
New Port Paganell
Schefforde
Barkwey
Grafton
Banbury
Fernyngho
Stonystretforde
Baldock
Brackley
Wobūrn
Tud: dington
Buckingam
Finmere
Dunstable
Luton
Soulderne
Lenghton

In Australi limite, ubi *Vsa fl.* exoritur, molliter surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt, *Brakley, id est Filicetum*, insigne olim lanarum emporium, quantum & quàm opulentum fuerit, advenis ex ruinis, & *Majore*, quem pro summo Magistratu habet, tantummodò ostentat. Hinc ad Aquilonem VI. mill. pass. nemorosâ viâ emensi, primùm *Astwell*, & inde *Wedon* & *Wapiham* vidimus. Hinc statim *Tripontium*, quod memorat, sed non suo loco, Antoninus, pervenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc *Torcester* vocamus, opinor; nec languidæ fidei restant argumenta. Sed ipsum Opidum ita evicit tempus, ut situi, nomini, & antiquis nummis, qui subinde hic reperiuntur, debeat, quod vetustum censeatur. nihil enim in eo memorandum præter ecclesiam quam habet unicam, amplam sanè & pulchram. *Brakley.* *Tripontiũ.* *Torcester.*

Fluvius quo *Torcestria* irrigatur, dum Vsam hinc petit, *Graftonam* quæ nunc *Regis Honor* censetur, præterfluit, olim verò sedes fuit familiæ de *Widdevil*, è qua Richardus vir notissimæ virtutis, quem honore Baronis *Widdevil de Rivers* extulit Rex Henricus VI. Cum hujus filia Elizabetha clandestinas nuptias contraxit Edwardus IIII. & sanè primus Regum nostrorum à *Conquæstu*, qui cum subdita matrimonium inijt. Sed inde sibi, & uxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, ut in historijs nostris videre licet. Quamvis autem in hujus filijs stirps quasi intermortua desijt: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim stirps Regia Angliæ, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ,

Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progerminarunt.

Graftonæ à tergo objacet *Sacy Foresta* venationi dicata. Magis ad Ortum viculis omnia sunt asperſa. inter quos nominatiſſimi sunt *Bliſworth* ſedes *Wakorum, Pateſhull, Greenes-Norton*, antea niſi me fallo *Norton Dany*, & *Wardon* Centuria.

Avon Britānis quid. Superiùs ad Boream fontes aperit *Auſona fl.* (*Avon* enim generali vocabulo omnia flumina Britannicè appellantur) quod *Nen* accolis dicitur. Flumen ſanè nobiliſſimum, & ſi quid video, à Romanis olim præſidijs munitum. P. enim *Oſtorius* (inquit Tacitus) *cinctos castris Antonam* (*Auſonam* ſi auſim, legerim) *& Sabrinam cohibere parat.* Hoc eſt, ni malè capio, munimentis ad fluvios diſpoſitis ſtatuit coërcere Britannos ulteriores, & provinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fl. hic ſit *Antona* dixerit nemo. Lipſius noſtræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam diſpulit, aut nubes me ſanè obduxit. Ad *Northampton* digitum intendit ille, & ego *Antona* pro *Auſona*, ad quem ſita *Northamptona*, in Tacitum ſubrepſiſſe opinor. Iuxtà enim Angliæ umbilicus ſive meditullium habetur, ubi ex uno colle tria enaſcuntur flumina in diverſum abeuntia, *Cherwel* in Auſtrum, *Leame*, quem ſtatim alter *Auſona* Sabrinam petens ſuſcipit, in Occaſum, & hic in Ortum. E quibus hi duo *Auſonæ* ita Inſulam tranſverſam ſecant, ut ex Borealibus Inſulæ partibus venientibus alter ex his neceſſariò ſit tranſeundus, Quare cùm Oſtorius Sabrinam & hos *Auſonas* communiviſſet, non

erat

erat cur è Wallia, vel Septentrionali Britanniæ plaga suis Romanis & socijs timeret, qui eo tempore proximam Insulæ partem solummodò in Provinciæ formam redegerant.

Ex his Ostorij castris magna illa munimenta & sepimenta militaria videantur, quæ hic cernuntur ad *Gildsboroug*, & *Dantrey*, quod hodie diversorijs notissimum. Ad Ausonæ fontes, ut eò regrediamur, adsidet *Catesby*, quod nomen fecit vetustæ familiæ, verùm damnatæ jam memoriæ, ob atrocissimum, teterrimum, & omnibus sæculis inauditum scelus, quod Robertus *Catesby de Ashby S. Leger*, dedecus gentis, audacia nefariè furens, crudelitatem immaniter anhelans, perniciem patriæ & Principi impiè moliens, specioso religionis obtentu nuperrimè machinatus. Sed quod in re leviori antiquus Poëta, nos in hac dolenter efferamus. *Catesby.* *1605.*

Excidat illa dies ævo, ne postera credant.
Sæcula, nos certè taceamus, & obruta multâ
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.

Iuxtà est *Fawesley* ubi diu incoluere *Knightlei* Equestri dignitate clari. Magisque ad Ortum *VVedon* secundùm viam Prætoriam. Hanc verò esse quæ in Antonini Itinerario *Bannavenna* dicitur, etsi nulla supersint expressa nominis vestigia, nisi existimarem, veritati sanè vereor ne illuderem; etiamsi anteà contrà senserim. distantiæ enim ratio perexactè convenit, & in ipso *Bannavennæ* nomine nomen fluminis *Auson*, cujus propè sunt fontes, se quodammodo non obscurè subindicat. Paulò magis ad Septentriones vidimus *Althorp* habitationem claræ & Eque- *VVedon.* *Bannaventa,*

Baro Spenser de Wormeleigton. stris familiæ *Spenserorum*, è qua nuperrimè quintum non interrupta serie Equitem Robertum, virtutis & bonarum litterarum cultorem eximium, titulo & honore Baronis *Spenser* de *VVormeleighton* Rex noster Serenissimus Iacobus exornavit. In proximo unicum magnificæ structuræ exemplum *Holdenby* ædes elucent, quas construxit Christophorus *Hatton* Elizabethæ Reginę à consilijs sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani Ordinis Eques auratus, vir pietate in Deum singulari, fide in Rempub. spectata, æquitate incorrupta, eleemosynis verò erogandis longè omnium munificentissimus, quique dextram salutarem bonis litteris libentissimè porrexit.

Tenui lapsu infra hæc se promovet *Ausona*, statimque à Septentrione amniculo confluente augetur, ubi ad ipsos fontes ita sedet urbs à flu-
Northamton. mine *Northafondon*, contractè *Northamton* dicta, ut hoc ab Occidente, illo à Meridie subluatur. Nomen verò factum videatur à situ ad Septentrionalem Ausonæ fl. ripam. Vrbs ipsa, quæ tota è saxo constructa fuisse videtur, ædificijs sane est elegans, satis ampla, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circumquaque oculis subijcitur. Ad Occasum casttum habet vetustum
1075. à Simone de *S. Licio*, vulgo *Senliz* ejus nominis primo Northantoniæ Comite constructum, qui etiam speciosum templum Divo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adjunxit, & opidum (ut ferunt) instauravit.

Hinc festinat Ausona juxta *Castle Ashby*, cui adjacet *Yardley Hastings*, ad *VVellingborow* forum, ubi

ubi ab Ortu invehitur fluviolus delapsus per *Rushton*, & *Neuton Treshamorum*, *Geddinton*, ubi castrum fuit regium, *Bougton* familiæ Equestris de *Monte-acuto*, *Kettering* forum non infrequens, iuxta quod *Rowwell* equorum nundinis celebre, & *Harrouden*.

Ausona hinc adit *Higham*, *Ferrariorum* quondam opidum, à quibus *Higham Ferrers* est denominatum. Eximium hujus loci ornamentum fuit Henricus *Chicheley* Archiepiscopus Cantuariensis, qui hic pulchrum Collegium, & simul hospitalem pauperibus domum extruxit. Posteà *Addington*, olim Verorum, & *Thorpston*, vulgò *Thrapston* alluit, huicque oppositum *Draiton*. Inde opidulum elegans ferè circumluit, & denominat, *Oundale* corruptè pro *Avondale* vocitant, *Oundale.* ubi nihil visendum præter templum perpulhrum, & scholam pueritiç informandç cum ptochotrophio à W. *Laxton* Prætore quondam Londinensi positam. Huic vicinum est *Barnwell* castellulum, quod nunc novis ædificijs reconcinnavit Edwardus de *Monte-acuto* Eques clarissimus. Postea *Fotheringhay* castrum amœnissimis *Fothering-hay.* pratis circumsitum salutat, ubi Edwardus Dux Eboracensis anno 1415 perpulchram Ecclesiam Collegiatam fundavit, in qua ipse, uti etiam Richardus Dux Eboracensis ejus è fratre nepos, ejusque uxor Cecilia *Nevil* magnifica sepulchra habuerunt, quæ simul cum superiori parte ecclesiæ fuere subversa. In eorum tamen memoriam duo monimenta in inferiori parte ecclesiæ quæ superest R. Elizabetha erigi jussit: quæ tamen (ea erat curatorum avaritia) tantis Princi-

pibus, qui Regibus nati, & à quibus Angliæ Reges prognati, parum digna censentur. Quod potentissimæ Principi Mariæ Scotorum Reginæ hic accidit, malim silentio involvi, quàm memorari: auferat oblivio, si potest, si non, utcunque silentium tegat. Sub optimis Principibus sunt qui semel auctoritate armati privatis suis consilijs sacrosanctam religionem occultis artibus speciosè obtendere norunt. Nec diffitendum est ipsos optimos Principes, ut navium gubernatores, turbida tempestate, quò nolint, aliquando abripi invitos, quæ autem illi, quo ad Reges faciunt, Deo relinquenda, cujus solius in Reges est imperium.

Iam Huntingdonenses Aufona attingens, pontem pulcherrimum ad *Walmersford* subterfluens, *Durobrivas* urbem antiquissimam prætervehitur, de qua anteà diximus, atque inde urbeculam *Petriburgum* in hujus agri angulo adit, ubi in flumine immensæ profunditatis fuisse voraginem *Medeswell* dictam, appositumque opidum, inde *Medeswellhamsted*, & *Medeshamsted* appellatum tradunt Scriptores, donec Wolpherus Rex Merciorum monasterium ibidem S. Petro consecravit: Cumque locus esset paluftris, *immanissimos lapides* (ut scribit Robertus de *Swapham*) *in fundamentis jecit, quales octo boum paria vix unum traherent*. Deinceps *Petriburgus*, *Petropolis*, *Peterborow*, & *Burgh* dici cœpit, monasteriumque fuit longè celebratissimum, donec Monachos exturbavit Henricus Octavus, & Episcopum, qui huic agro & vicinæ Rutlandiæ præesset, Decanumque & Præbendarios hic constituit. Ita ut è Monasterio

Petreborrough.

facta

facta sit Ecclesia Cathedralis, quæ si structuram spectes, est ipsâ antiquitate pulchra, frontispicium majestate plenum, claustra satis magna, in quorum vitreis fenestris historia Wolpheri fundatoris cum Abbatum successione exhibetur: Sacellum B. Mariæ amplum, & operosum, chorusque speciosus, in quo duæ, siquæ aliæ, infelicissimæ Reginæ, Catharina Hispana, & Maria Scota sepultę ærumnarum requiem invenerunt.

Hoc in loco angustissima est regio, inter Ausonam enim & *Wellandum fl.* qui terminus est alter ad Septentrionem, vix quinque interjacent milliaria. Ad *Wellandum* hunc prope fontes *Braybrok* castellum est. Iuxtà *Rockingham* visitur castrum à Rege Guilielmo Conquæstore, ut in ipsius Commentario legitur, conditum. Postea *Heringworth* olim *Canteluporum*, nunc Baronum de *Zouch*. *Apthorp* hic etiam cernitur sedes Antonij *Mildemay* Equitis clarissimi. *Thornhaug* in proximo adjacet, sedes honoratissimi viri Guilielmi *Russelli*, filij Francisci Comitis Bedfordiæ, quem Rex Iacobus ob virtutes, & fidelem operam in Hibernia, cui Prorex præfuerat, ad dignitatem Baronis *Russel de Thorn haug* evexit.

Barones de Zouch.

Ant. Mildemay.

Baro Russel de Thornhaug

Ab *Heringworth* Wellandus *Colliweston* invisit, sub quo lapides tegulares ab omnibus vicinis in ædificiorum usum magnâ copiâ effodiuntur. Mox *Burghley* accedit, ædes speciosissimas, quæ consultissimum & honoratissimum virum Guil. *Cæcilium*, magnum Britanniæ columen, Elizabethæ R. gratia Baronis titulo honoraverunt, & quas ille suis virtutibus ornavit, magnificentissimis ædificijs nuper condecoravit, & *Parcum* (hoc

Burghley.

G. Cæcilius.

enim verbo utitur Varro) feris includendis muro è ſaxo magno ambitu circumdedit. Latomiæ hic ſubſunt antiquæ ad *Berneck*, ſub quo publica illa Romanorum via, quam *Forty-foot-way* à latitudine 40 pedum vicini vocant, à *Caſter* ad *Stanford* hunc Comitatum interſecat.

• Poſt pauca hinc milliaria *Wellandus* defluens per *Maxey* & *Peagkirke*, paludes quas ſæpè dixi accedit, & *Nen* ſive *Auſonam* ſubintrat, & admodùm onerat. *Avona* verò minor, qui alter eſt è limitibus hujus Comitatus ad Septentriones, proximè Wellandi fontes effuſus, in Occaſum defertur per *Stanford*, *ſuper Avonam* dictum, habitationem familiæ *Cavorum*, & *Lilborne*, quam manſionem olim fuiſſe Romanorum perſuadent ſitus ad viam militarem, antiqua valla, & monticulus in conum aggeſtus. In quem cùm ſpe antiquarum opum quidam nuper ſuffoſſione penetrarunt, pro auro carbones invenerunt. Ex ſubfoſſis autem illis carbonibus, quid ſi opiner hunc collem pro termino aggeſtum fuiſſe? cùm Siculus Flaccus memoret, aut cineres, aut carbones, aut teſtas, aut vitrea, aut oſſa ſubcenſa, aut calcem, aut gypſum terminis ſubdi ſolere, & S. Auguſtinus ſcribat de carbonibus, *quod eos ſubſternere ſoleant qui limites figunt, ad convincendum litigatorem, quiſquis poſt quantalibet tempora extiterit, fixumque limitem, non eſſe contenderit.* Eoque magis in hanc opinionem propendeo, quod qui de limitibus ſcripſerunt, monticellos de terra, quos *Botontinos* vocarunt, in limitibus collocatos tradant.

Termini veterum.

Lib. de civita- Dei 21. cap. 4.

Comitem habuit hic ager primum quod ſciam

am Waldeoſum Siwardi bellicoſi filium. Cujus filiam primogenitam Simon de *S. Lizio* in uxorem accepit. Huic ſucceſſit Simon II. *Iuvenis plenus omnium quæ non licebant, omnium quæ non decebant.* Filius ejus Simon III. diem ſuum ſine liberis obijt anno 1185. Multis poſt annis Guilielmum de *Bohun* virum ſpectatæ fortitudinis Northantoniæ Comitem creavit Edwardus III. Hujus filius Humfredus duas progenuit filias, alteram Thomæ de *Woodſtoke* filio Edwardi III. minimo natu, alteram Henrico *Lancaſtrenſi*, qui poſtea regnum obtinuit, elocatam. Thomæ autem de *Woodſtoke* filia hunc avitum Northantoniæ titulum cum alijs in *Staffordorum* familiam ſuis nuptijs intulit. Cùm autem illi honoribus poſtea ſpoliati, Edwardus VI. Guilielmum *Par* Eſſexiæ Comitem, aulicum omnibus numeris abſolutum, titulo Marchionis Northantoniæ honoravit, qui noſtra memoria nulla ſuſcepta prole diem ſupremum obijt. Dum autem hæc recognoſcimus Sereniſſimus Rex Iacobus Henricum *Howard* poſtremi Ducis Norfolciæ fratrem, virum ingenio ſplendidiſſimo, eloquentia profluenti, optimis artibus ornatiſſimum, ad conſilia prudentem, & in poſterum providum, ad ſtatum & ſtilum *Baronis Howard de Marnehill*, & honorem Comitis Northantoniæ uno eodemque tempore anno ſalutis 1603. evexit.

Northantoniæ Comites.

Pertinent ad hunc agrum
Parœciæ 326.

NOrthantonensi ad Septentrionem finitima est Provincia Leicestrensis, in eo libro quo Angliæ lustrum condidit Guil. Normannus *Ledecesterscyre* dicta, vulgò *Leicestershire*, tota itidem campestris, frugibus opima, sed sylvis maximam partem indiga. Ab Ortu Rutlandiâ, & agro Lincolniensi, à Septemtrione Nottinghamiensi, & Derbiensi, ab Occasu Warwicensi præcingitur. Occiduam enim partem via militaris Romanorum *Watlingstreat* appellata perstringit, & à Warwicensibus sejungit: Mediam *Soarus* flumen *Trentam* petens alluit: Orientalem verò *VVrekus* fluviolus, qui Soaro demùm commiscetur, placidè pererrat.

Solum.

Confinia.

Ad Austrum, quà hinc *Avona minori*, inde *VVellando* fluminibus disterminatur, nihil quod relatione dignum sit se offert, nisi ad Wellandum, dum adhuc recens à fonte & tenuis, *Haverburg*, vulgò *Harborrow*, pecuarijs nundinīs celeberrimum, & quod hinc parum abest *Carleton*, id est *colonorum opidum*, in quo nati plerique omnes puculiari vel soli, vel alia quapiam abdita naturæ vi, absonè et impeditè loquuntur, verbaq; ex imo gutture extrahentes, Rhotacismo quodam laborant. Via illa Romana, cujus agger alicubi extritus, alibi planissimè hic se exhibet, à *Dowbridge*, ubi relinquit Norhantonenses, primùm *Swifto* flumine interrumpitur, lento quidem illo, etsi nomine veloci, cui tantùm hibernis mensibus respondet. Pons (*Brandfordbridge*, & *Bensford* vocant) quo olim conjunctus hic fuit, longo tempore intercissus in caussa fuit, cur tam celebris via diu minùs frequentaretur, nunc autem publi-

Carleton.

publico sumtu restauratur. Huic adjacent hinc ad Occasum *Cesterover*, sed in Comitatu Warwicensi; Inde ad Ortum juxta *Swiftum*, hinc *Misterton* antiquæ familiæ *Poulteniorum*, inde *Lutterworth* cernitur emporiolum, juxta quod fons est ea frigiditate, ut stipulas & ligna brevi tempore in saxa convertat. Hujus Ecclesiam rexit ille celeberrimus Ioannes *Wickliff*, vir ingenio subacto, & sacris litteris versatissimus, qui cùm calamum in Pontificiam auctoritatem & Rom. Ecclesiam strinxisset, non solùm gravissimè exagitatus fuit dum viveret; sed etiam anno post mortem 41 in corpus sævitum fuit, quod Senensis Concilij mandato exhumatum fuit, & exustum. *Fons lignū in saxa vertens.* *Io. Wickliff. 1387.*

A ponte illo *Bensford*, ascendit via antiqua ad *Highcrosse*, & retulerunt nobis vicini, duas præcipuas Angliæ vias hic se intersecasse, urbemq; ibi florentissimam extitisse nomine *Cleycester*, quæ suum Senatum habuerit, cujusque pars *Cleybrook* ad mille ferè passus fuerit, & utrinque ad viam magnā è saxo quadrato fundamenta sulcis subesse, Romanorumque numismata sæpius aratris eruta, quamvis supra terram, ut ait Poëta *etiam ipsæ periere ruinæ*. Hæc cum distantiâ à *Banaventa*, sive *VVedon*, quæ ad amussim respondet, & pons ille *Bensford* dictus inducunt, ut hic *Bennones* sive *Venones*, mansionem quam proximam post *Bannaventam* locat Antoninus, fuisse credam, maximè cùm Antoninus viam hic in duas partes se diffidisse doceat. *Cleycester.* *Claybrooke.* *Bennones.*

Hinckley superiùs ad eandem adsidet viam, & ad tertium hinc milliare *Bosworth* antiquus mercatus, et aliquanto remotiùs *Asbbye de la Zouche*.

Nec

Nec silentio hic prætereundum *Cole-overton*, qui locus prænomen invenit à carbonibus lapideis bituminis indurati naturâ, qui hic tanta copia effodiuntur, ut vicinis longè lateque ad extruendos focos abundè sufficiant.

Soarus fl. qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum rivulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri urbem ab Occasu & Septentrione subluit, quæ *Legecestria*, *Leogora*, *Legeocester*, & *Leicester* apud Auctores vocatur. Hæc magnam vetustatem, nec minorem venustatem præ se fert. Sub castro, quòd sanè amplum & firmum fuit, pulcherrimum est Hospitale Collegiatum, quod Henricus Comes Lancastriæ, cùm jam annorum plenus esset, pio studio alendis pauperibus construxit, & in cujus Ecclesiâ ipse, & Henricus Lancastrensis ejus filius sepeliuntur. Quod nomē Romanis temporibus gesserit Leicestria, minimè compertum est. *Caer Lerion* in Ninnij Catalogo vocari existimo. Antonini verò descriptioni ita exactè congruit situs à *Bennonis* & *Verometo*, ut non possim non *Ratas*, quæ Ptol. *Ragæ* vocantur, existimare, quamvis nec vola nec vestigium nominis *Ratarum* jam supersit, nisi fortè in vallo militari quod *Radwikes* vocant, passibus Australi Leicestriæ porta vix quingentis.

Leycester. *Ratæ.*

Groby.

Huic vicinum est *Groby*, opimum & amplum hæredium, ut nostri vocant *manerium*, quod Isabella *Ferraria de Grooby* in *Grejorum* nomen matrimonio intulit, à quo rursus proscriptione in patrimonium regium tandem recidit. Sed dum hæc revisimus Iacobus Dominus & Rex noster poten-

potentissimus in hunc avitum honorem clarissimum Equitem Henricum *Grey* restituit, cùm ante inaugurationem illum Baronem *Grey de Groby* creaverit. *Baro Grey de Groby.*

Soarus fl. Leicestriam præterlapsus primùm *Montsorell*, sive potiùs *Mont-soare-hill* nomen præbet, quod nunc tantum mercatu celebre est. Superius ad alteram ripam est *Barrow*, ubi calx laudatissimæ firmitatis effoditur. Inde Soarus post pauca milliaria in *Trentam fl.* desinit, parum infra *Loughborroug* mercatorium opidum, quod secundum nunc locum à Leicestria inter omnia hujus Comitatus opida sibi suo jure vendicat, sive amplitudinem, sive structuram, sive etiam sylvarum amœnitatem spectes. *Loughborrough.*

Orientalem agri partem, quæ collina est, & numerosos pascit ovium greges, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, *Vernometum*, sive *Verometum*, cujus meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodùm celebre. *Vernometum*, nomine nunc deperdito, eo loci sedisse videtur, quem hodie *Burrowhill*, & *Erdburrouw* vocitant, nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quod hic gymnica quotannis exerceat juventus circumvicina. Magnum aliquod gentilium Deorum fanum extitisse eo loci ex nomine quis conjectet. *Vernometum* enim antiqua Gallorum lingua, quæ eadem fuit cum antiqua Brirannorum, sonat *Fanum* ingens, ut planè docet de Vernometo Galliæ Venantius Fortunatus. *Vernometū*

Nomine Vernometum voluit vocitare vetustas,
Quod quasi fanum ingens Gallica lingua sonat.

Burton

Burton Lazers. *Burton* autem cognominatum *Lazers*, à Lazaretis (ſic leproſos vocarunt) Noſocomium erat inprimis opulentum, cujus Præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo ſuberant, ut ille Præpoſito Lazaretorum Hieroſolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam ſtipe conſtructum ferunt. *Lepra quãdo primum in Anglia.* Quo tempore lepra graviſſimè vi contagionis per Angliam ſerpſit. Qui morbus ſubinde ſe in Europam profudit, primùm Pompeij Magni ætate, poſtea ſub Heraclio, & alijs, ſed numquam, quod legerim, ante illa tempora in hanc Inſulam irrepſit.

Comites Leiceſtriæ. Deficiente Saxonicæ familiæ, è qua hæreditarios aliquot Comites habuit hæc Provincia, ſtirpe maſcula, Saxonicoque nomine quaſi conculcato, Robertus de *Bello-monte* Normannus Leiceſtriæ Comitatum adeptus eſt anno Chriſti 1102. beneficio Regis Henrici Primi. Huic ſucceſſerunt filius cognomento *Boſſu*, nepos cognomento *Blanchemaines*, & pronepos *Fitz-Parnell*, omnes prænomine Roberti, quorum poſtremus iſte ſine prole obijt. Paucis poſt annis Simon de *Monte-forti*, qui Roberti *Fitz-parnell* ſororem duxerat, hunc honorem geſſit. Verùm illo cum ſuis expulſo, anno 1200. hunc honorem conſecutus eſt Ranulphus Comes Ceſtriæ, idque Principis gratia. Poſtea Simon de *Monteforti*, filius Simonis prædicti, hanc dignitatem adeptus eſt. In quem tanta & tam ſecunda erat Regis Henrici III. voluntas, ut illum exulantem è Gallijs evocarit, opibus cumularit, Comitatu Leiceſtriæ, & ſororis nuptijs honorarit; ille autem

tot

tot beneficijs obrutus(quæ hominum improbitas eſt) Regem optimè meritum peſſimè divexavit, cùmque ſeditioſis Baronibus horrendas inteſtini belli tempeſtates (quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, ut ſe *exercitum Dei & Sanctæ Eccleſiæ* appellarent) excitavit, in quibus tandem ipſe cecidit. Honores verò & poſſeſſiones Edmundus Lancaſtriæ Comes Henrici III. filius minor à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancaſtrenſis familiæ titulos diu quaſi delituit hic honor, Matildiſq; Henrici Ducis Lancaſtriæ filia, Guilielmo Bavaro Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ &c. Comiti enupta, Leiceſtriæ etiam titulum adiunxit, diſertè enim in Charta anni 35. Edwardi III. vocatur *Guilielmus Comes de Henaut & Leiceſter.* Sed Matilde poſtea ſine prole defuncta, coaluit denuò ille honor Lancaſtrenſi familiæ. Donec noſtra memoria in illo Roberto *Dudley* reſplenduit, quem Leiceſtrenſis Comitatus gladio anno ſui regni ſexto cinxit Regina Elizabetha, Belgica diuturna bellorum tempeſtate jactata ad gubernacula tractanda communibus votis vocavit, pauloque poſt neglexit, quique 1588 vitam cum morte commutavit.

Intra hunc agrum ſunt Parochiales Eccleſiæ 200.

Leiceſtriæ tabulam infra habes ad agrum Warwicenſem.

RUTLAND-SHIRE.

RVtland. Saxonicè *Roteland*, Leiceſtrenſi agro quaſi includitur, niſi à Meridie, quà Welando

lando fl. incumbit, & ab Ortu, quà Lincolnienses attingit: non minore soli ubertate & amœnitate, licèt spatio sit multò minore, utpote totius Angliæ provinciola minima. Forma enim ferè circulari circumscripta tantum circuitu colligit, quantum expeditus Eques uno die conficere possit.

Nomen. Quum verò passim rubeat hæc terra, usqueadeò ut etiam ovium vellera rubedine inficiantur, rubrumque Saxonibus *Roet*, & *Rud* dictum fuerit, nonne *Rutland*, quasi terra rubra, nominatum suspicemur? *Conveniunt rebus*, ut inquit Poëta, *nomina sæpè suis*. Cæterum hæc Provinciola serius in Comitatum instituta videatur. Nam Historici nostri, qui ante CCC. annos scripserunt, in Comitatuum numero non reposuerunt.

Wash, sive *Guash* fluviolus, qui hunc agrum ab Occasu in Ortum quasi medium intermeat, in duas dispescit partes. In citeriori sive australi

Vppingham *Vppingham* acclivi loco sedet, undè & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quod frequens habeatur mercatus, & scholam elegantem ostendat, quam, uti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis litteris excolenda, laudabili instituto, R. Ihonson verbi Divini Minister ex collatitia stipe nuper posuit. Sub hoc verò *Dry stoke* subsidet, quod non reticendum, cùm claræ & antiquæ sanè prosapiæ

Digbey. *Dighbeiorum* habitatio fuerit. Sed cui sempiternam infamiæ maculam jam inussit Everardus *Digby*, qui cum nefandissimis illis incendiarijs anno 1605. horrenda consilia scelerate sociavit.

In ulteriori parte trans fluvium inter colles amœna

amœna admodùm & fœcunda vallis ſubſternitur, *The Vale of Catmoſe* hodie dicunt, à *Coetmaes* forſitan, quod Britannicè *campum nemoroſum* ſonat. In huius medio *Okeham* cernitur, quod pari etiam ratione à quercubus nomen ſumſiſſe videatur. E regione ad Ortum valli belliſſimo ſitu impendet *Burly* nunc *Harringtoniorum* ædes magnificæ, qui è *Bruſæis*, de quibus jam egimus, per Bernardum fratrem minorem Roberti *Brus*, quemadmodùm & *Cottoni de Connington*, deſcenderunt. Quo nomine Ioannem *Harrington* Equitem clariſſimum titulo Baronis *Harrington de Exton* Iacobus Rex exornavit. *Harringtonij.* *Baro Harrington de Exton.*

In Orientali autem parte ad *Guaſh fl.* ſunt *Erigcaſterron*, & *Ryhall*, ubi cùm majores noſtros ita faſcinaſſet ſuperſtitio, ut Deorum multitudine Deum verum propemodùm ſuſtuliſſet, *Tibba* minorum gentium Sancta, quaſi Diana, ab aucupibus, utique rei accipitrariæ præſes, colebatur. Atque in proximo *Eſſenden*, cujus Dominum Robertum *Cecilium*, optimi patris optimum filium Baronem *Cecill de Eſſenden* Rex Iacobus nuper creavit. *Aucupij Diva.*

Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus filius primogenitus Edmundi de *Langley* Ducis Eboracenſis propenſà Richardi II. gratiâ ad vitam patrís creatus: Poſt patris autem obitum Dux Eboraci. In hoc honore ſatis longo poſt tempore ſucceſſit Edwardus Richardi Ducis Eboracenſis filiolus. Multis poſt annis Henricus VIII. Thomam *Mannours* in Rutlandiæ Comitem extulit. Huic ſucceſſit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, qui præpropera morte in cœ- *Rutlandiæ Comites.*

lum receptus, Ioanni fratri honorem reliquit, & is etiam ſtatim fato evocatus, ſucceſſorem habet filium Rogerum, qui avitæ nobilitatis jam ſpecimen inſigne præbet.

Eccleſijs parochialibus 48. *ornatur hæc Provinciola.*

Rotclandiæ tabulam ſupra vide ad Northamptoniam.

LINCOLNE-SHIRE.

Nomen. RVtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonicè *Lincollſcyre*, Normannis ſub primum ingreſſum litteris tranſpoſitis *Nicolſhire*, vulgò *Lincolnſhire*, regio ampliſſima, quæ per 60. ferè milliaria in longitudine jacet, latitudinem alicubi ſuper 30. extendit, *Solum.* alendis frugibus, paſcendis pecoribus mitiſſima, frequentibus opidis exculta, & crebris flu- *Confinia.* minibus rigata. Quà ſolem Orientem ſpectat, ſupercilio longè circumducto inflexa Oceano Germanico pulſatur, à Septentrione ad *Abum*, ſive *Humber* æſtuarium pertinet, ab Occaſu Nottinghamienſes ſpectat, & à meridie Wellando flumine à Northantonienſibus diſcluditur. Hæc *Diviſio.* omnis in tres dividitur partes, quarum unam *Holland*, alteram *Keſteven*, tertiam noſtra lingua appellamus *Lindſcy*.

Hollandia. *Hollandia*, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare eſt, & perinde ut Hollandia Germaniæ, aquis plurimis in locis permadet, ut preſſa hauriat veſtigium,

Lincolnia et Notingham.
EBORACI PARS
DARBIÆ PARS
Pars Leceſtriæ
Holland
Lyncolne
Nottingham
Scala miliarium
5 10 15 20
Howdon
Wetton
Hull
Haudonby
Thourne
Lyndhalme
Branton
Blythe
Redford
Warſop
Mansfeld
Papplewick
Lamley
Ilkeſton
Burton
Barton
Apleby
Immyngham
Grinſbye
Homerſton
Saltflet haven
Botteſworte
Kirton
Caſtor
Binbrok
Fuſworth
Ganeſburgh
Merketraſin
Glayton
Lowthe
Littleburgh
Panton
Bucknall
Edraton
Ragford
Nerwel
Suthwel
Coulſton
Stanuton
Thrumpton
Lughborngh
Thiſtleton
Wilford
Repeſley
Grantham
Swinſted
Borne
Morket depin
Spaldyng
Quaplode
Crowlad
Wiſhich
Lyn
Boſton
Swinſhead
Dunyngton
Wiberton
Skeldik
Wayn
fleete
Fulbeck
Digbye
Billingaye
Kyme
Newarke

gium, & pedum pulsu tentata quatiatur; unde nomen inditum videatur, nisi quis malit cum Ingulpho *Hoilandiam* verum esse nomen, & illud à fœno impositum. Hæc tota Æstuario illo incumbit, quod Ptol. *Metaris*, pro *Maltraith* dicitur, hodie *The Washes*, atque hinc Oceano, illinc magna confluentium aquarum mole ex superioribus regionibus ita oppugnatur; ut hibernis mensibus perpetuas agant excubias, & contra hos infestissimos hostes se objectis aggeribus ægrè tueantur. Terra frugum parum ferax, gramine læta, piscibus & aquaticis volatilibus uberrima; solum verò adeò molle, ut equis sine ferreis soleis utantur; nec lapillum nisi aliunde advectum invenias; cùm tamen pulcherrimas è saxo quadrato habeat Ecclesias. Mare longiùs penetrasse ex aggeribus contra irruentes fluctus jam duobus mill. pass. à littore distantibus, & salsis, quos vocant, collibus propè *Sutterton* constat. Dulcium verò aquarum maximus ubique defectus, nec nisi ex pluvia in puteis habent, qui si fuerint profundiores, statim salsescunt, si minùs profundi, statim exarescunt. Nec arenæ Syrticæ desunt, quas attrahendi & constringendi vim admirandam habere & pastores & oviculæ subinde suo cum periculo sentiunt.

Salthills.

Quicksads.

Bifariàm dividitur hæc *Hoilandia*, in Inferiorem, & Superiorem. Inferior lutulentas voragines, & impeditissimas paludes, ne ipsis quidem incolis cum suis grallis pervias habet, & cùm situ sit depressior, hinc contra Oceanum, illinc contra aquas quæ superiorem Eliensis Insulæ

ſulæ partem opprimunt, oppoſitis aggerum molibus defenditur. E quibus celeberrimus eſt *Southybanke*, qui ne interrumpatur immenſa illa vi aquarum quæ ab Auſtrali parte, cùm flumina intumeſcunt, & immiſſo diluvio obruantur, ſollicito timore curant. Ad quas tamen exonerandas publico ſumtu alveum ad *Clows-croſſe* novum vicini anno 1569. inceperunt. Iuxta hunc agrum vidimus *Crowland*, quæ etiam *Croylandia* dicta, opidum inter paludicolas celebre, cujus nomen ſonat, interprete Ingulphò hujus Abbate, *cruda & cœnoſa terra*. Inter altiſſimas paludes & reſtagnantes ex cœnoſa humo aquas ab omni aditu ita intercluſa & circumciſa *Crowlandia* jacet, ut inacceſſa ſit, niſi à Septentrione, & Ortu, idque per anguſtos aggeres. Venetiarum, ſi parva magnis conferre liceat, ſitum aſſimilem habet, tribus conſtat plateis, quæ aquis intercurrentibus diviſæ, ſalicibus conſitæ, paliſque in profundum ſtagnum demiſſis extructæ, & conjunctæ ponte triangulari admirando artificio, ſub quo ad confluentes aquas ſuſcipiendas puteum in magnam altitudinem adactum retulerunt incolæ. Vbi ultra pontem in ſolum, ut inquit ille, *mutatur humus*, ſedit olim Monaſterium religione & opibus admodùm celebre ſpatio ſanè anguſtiori, circa quod, niſi qua opidum jacet, ita paludeſcit, ut contus ad triceſimum pedem adigatur, & nihil planè ſit circumquaque niſi arundinetum, proximeque eccleſiam alnetum. Incolis tamen ſatis frequens, qui ſua habent pecora remotius ab opido, ad quæ emulgenda cymbulis quæ tantùm duobus ferendis

Southby-dike aliis.

Crowland.

rendis pares (*Skerries* vocant) develiuntur, sed quæstum maximũ faciunt ex piscium & avium aquatilium captura, quæ tanta est, ut mense Augusto in unum rete expansum semel simulque tria millia anatum cogant, & lacunas suas suos agros vocitent. Fruges enim intra quintum milliare non vident. Nomine autem hujus capturæ piscium & volatilium CCC. libras singulis annis monetæ nostræ, ut nunc Regi, ita olim Abbati persolverunt.

A Crowlandia agger salicibus convestitus inter Wellandum fl. & profundos mariscos in Septentriones ducit, alteroque plus minùs ab illa milliari ad eundem fl. *Spalding* sedet rivulis & incilibus undique conclusum, opidum sanè elegantius quàm hoc tractu inter aquosas restagnationes expectares. *Spalding.*

In superiori *Hoilandia*, quæ magis ad Arctum vergit, primùm *Kirk-ton* ab ecclesia, quæ sanè perpulchra, ita nominata visitur, & deinde ubi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret *Boston*, rectiùs *Botolphs towne*, à Botolpho enim Saxone sanctissimo, nomen deportavit; Opidum celebre utraque Withamæ ripa positum, qui ligneo ponte eoque sublimi sternitur, portus non incommodi beneficio satis frequens, forum amplum, & ecclesia suà venustate & magnitudine speciosa, cujus turris sacra in eximiam altitudinem edita itinerantes longè quasi salutat, & navigantes dirigit. Regnante Edwardo Primo, & serpentibus eo tempore per universam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus hastiludium hic indicentes, *Kirkton.* *Buston.*

dicentes, ementito Monachorum & Canonicorum habitu accesserunt, ignem opido plurimis in locis subjecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremarunt, adeò ut nostri historici auri argentique venas (quod de Corintho deleta scribunt antiqui) in commune tunc fluxisse scripserint. Sed meliora tempora Botolphi opidum ex cineribus denuò excitarunt, & mercatus ille lanarum, quem *Wollestaple* vocant, hic constitutus plurimùm ditavit, Hanseaticæque societatis mercatores attraxit, qui hic suam Gildam sive domum constituerunt. Hodie & ædificijs elegans, & commercijs dives est, incolæ enim tum mercaturæ, tum rei saginariæ strenuè incumbunt.

Altera pars hujus regionis vulgò *Kesteven*, Aethelwardo antiquo auctori *Ceostesne sylva* vocatur, Hoilandiæ ab Occasu adjacens, cœlo multò salubriori, & solo non minùs pingui. Major hæc est, & pluribus undique enitet opidis. *Kesteven.* In limine ad Wellandum fluvium *Stanford* sedet, è saxo structili, unde & nomen, ædificatum, opidum frequens, & varijs immunitatibus ornatum, muroque firmatum. Politia constat ex *Aldermanno* & XXIIII. *Comburgensibus*. Ecclesijs parochialibus plus minùs septem ornatur, & Hospitale ostendit vetus, idque pulcherrimum à Guil. *Brown* cive fundatum, præter illud novum cis pontem à Nestore Britanniæ Guilielmo Cecilio Barone Burghleio nuper extructum, qui hic splendido sepulchro in Parochiali S. Georgij ecclesia conditur. *Stanford.*

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hic super-
Gausennæ. sint, *Gausennas* tamen, quas non procul hinc sta-
tuit Antoninus, fuisse fidem non faciunt. Sed
Brigcaster-ton. cùm ad unum hinc milliare sit viculus *Brigcaster-ton*; quo vel nomine vetustatis nomen apparet,
quà *Guash*, sive *Wash fl.* militarem viam transver-
sam secat, affinitas nominis *Gwash* cum *Gausennis*,
distantia non refragante, jussit ut illas *Brigcaster-ton* dici existimem, donec tempus veritatem in
lucem extrahat. Si opiner Stanfordiam ex hu-
jus ruinis emersisse, & hanc agri partem à *Gau-sennis Kesteven* dici, ut altera pars *Lindsey* à *Lindo* ci-
vitate, sit quæso opinio mea, judicium vestrum.

In Orientali *Kestevenæ* parte, quæ ad Hoilandi-
am vergit, tendentibus in Boream ordine suc-
cedunt primùm *Deping*, id est ut auctor Ingul-
phus, *profundum pratum*, planities enim quæ sub-
jacet, & plura milliaria ambitu colligit, totius
palustris hujus regionis est profundissima, &
conceptaculum plurimarum aquarum, quódque
mireris, multò inferior alveo *Glen* fl. qui suis
aggeribus incinctus ab Occasu præterlabitur.
Deinde *Burne*, & magis ad Ortum *Irnham*. Post-
eà *Sempringham* nunc perpulchris ædibus, quas
Edwardus Baro *Clinton*, qui postea Comes Lin-
colniæ, extruxit, olim religioso ordine Gilber-
Gilbertini fratres, & sorores. tinorum à Gilberto loci Domino instituto cele-
bre. Ille enim vir planè mirabilis, ut scribunt,
& in custodia mulierum gratiæ singularis, anno
à Christo nato 1148. contra Iustiniani constitu-
tiones, verùm Eugenij III. Pontificis Romani
auctoritate, ex viris & mulieribus sectam insti-
tuit, quæ ita excrevit, ut ipse tredecim cœnobi-
orum

orum hujus ordinis fundamenta jecerit, & Gilbertinos fratres 700. Sorores 1100. in suis Cœnobijs vivus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ, si Nigello ejus ævi satyrico credamus, qui de ijs cecinit.

Harum sunt quædam steriles, quædam parientes,
Virgineoque tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem meliùs fertiliusque parit.
Vix etiam quævis sterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia posse neget.

Inde *Folkingham*, quod nunc *Clintonorum*, & huic vicinum *Skrekingham*, de quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit, *In Kesteven cæsi sunt tres reguli Danorum, quos sepelierunt in villa quæ ante Laundon, nunc verò pro trium regum sepultura Tre-kingham appppellatur.* *Folkinghā. Skrekingham.*

In Occidentali parte Kestevenæ, in hujus & Leicestrensis agri collimitio, castrum *Belvior* sive *Beauvoir*, sic dictum à bello prospectu (quodcunque olim fuerit nomen) colli satis acclivi, & hominum opere (ut videtur) aggesto imponitur. Sub hoc inveniuntur Astroites lapides, qui stellulas connexas repræsentant, in quibus radij eminent singulis angulis quini, & singulis radijs cavitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen invenit, quod putant illum qui gestaverit, caussam obtinere, & hostes vincere. Vallis autem quæ huic castto subjacet, ac *The Vale of Belver* vulgò vocatur, satis ampla est, & longè amœnissima frumentarijs campis, & pascuis admodum læta, & in *Astroites lapides.*

tribus Comitatibus, Leiceſtrenſi, Nottinghamienſi, & Lincolnienſi expanſa.

Hanc agri partem *Withama* fl. lucijs fœcundus, ſed exilis perfundit, & à Septemtrione circumſcribit. Ad ſui cognominis viculum ortum habet, non procul à ruinis caſtri *Bitham*, quod Guiljelmus I. Stephano Comiti Albemarlæ & Holderneſſi donavit, ut inde haberet quo filium infantulum ſiligineo pane nutriret, cùm Holderneſſus avenaceo tunc tantùm veſceretur, qui nunc tamen vix ibi in uſu,

Paunton, Ad Pontem. Idem. fl. ſtatim à fontibus *Paunton* opidum habet oppoſitum, quod vetuſtatis nomine ſe venditat, & teſſellata Romanorum pavimenta ſæpe effodit, ponteque hic fl. olim conſtratus erat; nam *Ad Pontem* hoc eſſe, quem ſeptem milliaribus à *Margiduno* ſejunxit Antoninus, nomen *Paunton*, cum diſtantia non ſolùm à Margiduno, verùm etiam *Crococalana* facilè convin- *Crococalana.* cit. *Crococalana* enim Antonino dicebatur illud *Ancaſtar.* opidum quod nobis *Ancaſter*, & hodie nihil niſi platea longior eſt ad viam militarem.

Grantham. Poſt *Paunton* viſitur *Grantham*: opidum non infrequens, ſchola à Richardo *Fox* Wintonienſi Epiſcopo, & templo ſpecioſo exornatum, cujus ſacra pyramis magnam in altitudinem ſurgit, & fabulis eſt famigerata. Sub hoc, juxta *Herlaxton* viculum, æneum vaſculum patrum memoria aratro erutum fuit, in quo caſſis aurea antiquiſſimæ formæ gemmis diſtincta reperta, quæ dono data Catharinæ Hiſpanæ Henrici Octavi dotariæ.

Ad alteram Withamæ ripam jacet pars hujus

agri tertia *Lindſey*, Bedæ *Lindiſſi* ab urbe prima- *Lindſey.*
riâ nominata, quæ *Hoilandia* & *Keſtevena* major vaſta fronte in Oceanum procumbit, quo ad Ortum & Aquilonem diverberatur, ad Occaſum *Trenta* flumine, ad Meridiem à Keſtevena Withama illo & foſſa incili ſejungitur, quam Henricus I. per ſeptem milliaria à Withama in Trentam perduxit, ut Lincolnienſibus ad ſubvehenda neceſſaria uſui eſſet. Quà Trentam attingit hæc foſſa, *Torkſey*, Saxonicè *Turccſig* ſedet, opidulum nunc obſcurius, olim admodùm celebre. Quà verò hæc foſſa Withamæ conjungitur, prima & præcipua hujus Comitatus civitas locum habet, quam Ptol. & Antoninus *Lindum*, *Lindum,*
Britanni *Lindcoit*, à ſylvis, Beda *Lindecollinum*, *Lincolne.*
& *Lindecollinam civitatem*, an à collino ſitu, vel quod Colonia fuerit, non ego dixerim. Saxones *Lindocollyne*, *Lyndcyllanceaſter*, Normanni *Nichol*, nos *Lincolne*, *Latini Lincolniam* vocarunt. Etymon aliunde petunt alij, malim ego à Britannica ditione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere. Withamam enim ad *Swanpole* ſub urbe diffuſiorem fuiſſe, qui etiam jam ſatis diffuſus, à civibus accepi. & ut *Lindaw* Germaniæ ad Acronium lacum, Linternumq́ Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia noſtra video *Tal-lhin*, *Glan-lhin*, *Lhinlithque* opida ad lacus. Vrbs ipſa ampla & celebris, collis dorſo inſidet, ubi Withama in Ortum ſe deflectit, & tribus modicis alveis diviſus, inferiorem partem alluit. Antiquum Britannorum *Lindum* in ipſo collis cacumine, in quod difficili aſcenſu ſcanditur, fuiſſe, & in Boream ultra portam *Newport* procurriſſe expreſ-

ſiſſima

ſiſſima valli & foſſarum profundarum indicia etiamnum demonſtrant. Verùm Saxones antiquo hoc Lindo diruto, primùm Auſtralem collis partem occuparunt, & ex antiquioris illius ruinis communierunt, poſtea ad fluvium deſcenderunt, & quà flumini non defenditur, mœnibus obſepſerunt. Guilielmus Primus ad ejus firmamentum, & civium terrorem, in collis ſupercilio caſtrum peramplum & munitiſſimum excitavit: & eodem ferè tempore Remigius Epiſcopus Dorceſtrenſis ad ornamentum ſedem ſuam Epiſcopalem Dorceſtriâ, quæ in remotiſſimo erat diœceſios angulo, & tenue opidum, huc tranſtulit, *Mercatiſque prædijs, in ipſo urbis vertice juxta Caſtellum*(ut habet Henricus Huntingdonenſis) *turribus fortiſſimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram, virgini virginum, frem ente Ebaracenſi Præſule, qui loci jus ſibi vendicabat, conſtruxit Eccleſiam, & in ea Præbendarios 44. locavit. Quam poſteà* (ut ait ille) *combuſtione deturpatam ſubtili artificio reparavit Alexander Lincolnienſis munificentiſſimus Epiſcopus.* Nec ſanè hi duo, ſed etiam Robertus *Bloet*, qui ante Alexandrum ſedit, & ſucceſſores hoc opus, quod non unius Epiſcopi eſſe potuit, ad eam magnificentiam, quæ nunc cernitur, paulatim perduxerunt. Certè ut maximo ſumtu, ita inſigni venuſtate & artificio raro tota ſurgit, præcipuè verò propylæum illud ad partem Occidentalem, quod adventantium oculos ad ſe quaſi rapit, & allicit.

Lincolnienſium Epiſcoporum diœceſis, etſi Henricus II. Elienſem Provinciam, & Henricus VIII. Petroburgenſem & Oxonienſem detraxe-

traxerit; jurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & Parochiales Ecclesias 1247. Episcopus sub se habet. Robertum illum *Bloet* Rex Guilielmus Rufus magna pecunia, scilicet 5000. libris mulctavit, caussatus quod non optimo jure ipsam urbem Lincolniensem tenuisset. Iam ut munificum illum Alexandrum taceam, qui insanis substructionibus ad insaniam delectatus, *Quia ipse pro exiguitate corporis penè portentum hominis videbatur* (ut inquit Malmesburiensis) *luctabatur excellere, & foris eminere animus*; duorum tamen Episcoporum Lincolniensium memoria mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Grosteſt*, vir & litteris & linguis suprà quàm credi possit in illa ætate eruditus, *terrificus Papæ redargutor, Regis sui monitor, & veritatis amator, Prælatorum corrector, Presbyterorum director, Clericorum instructor, scholarium sustentator, populi prædicator, Scripturarum sedulus perscrutator, Romanorum malleus &c.* Alter est præceptor mihi semper observandus Reverendissimus Pater Thomas *Cooperus*, de rep. litteraria, & Ecclesia meritissimus. è cujus schola me prodijsse & fateor, & gratulor. Vrbs etiam ipsa diu floruit, ab Edwardo III, in *Stapulam*, quam vocant, id est in lanarum, coriorum, plumbi &c. emporium constituta. Sed quanquam gravioribus malis non sit conflictata, incredibile tamen est, quantùm quasi vetustate victa paulatim decreverit; & ex 50 templis, quæ avorum memoria habuit, vix octodecim jam supersint.

Obijt anno 1253.

Matth: Paris.

Withama jam Lindum prætergressus defluit haud

haud procul à *Wragbye*. Ac deinde augetur *Banō* fluviolo, qui e media Lindſeia primùm per *Hornecaſtle* defluit. Inde per *Scrivelby manerium Dimockorum*, qui illud tenent hæreditariò à Marmionis per I. *Ludlow* devolutum, per ſervitium magnæ ſerientiæ (Iuriſconſultorum verbis nunc utor) *Videlicet quod quandocunque Rex aliquis Angliæ coronari debeat, tunc dominus hujus Manerij qui pro tempore fuerit, vel aliquis nomine ſuo, ſi idem impotens fuerit, veniet bene armatus pro guerra ſuper uno bono dextrario, in præſentia Domini Regis die Coronationis ſuæ; & proclamare faciet, ſi aliquis dicere voluerit, quod dictus Dominus Rex non habet jus ad regnum ſuum & coronam ſuam, promptus erit & paratus ad defendum jus Regis, & regni ſui, & dignitatis coronæ ſuæ per corpus ſuum verſus ipſum & alios quoſcunque.* Inferiùs Banus ad *Tatteſhall* opidulum regione paluſtri ſatis commodè poſitum, & Baronibus ſuis notum, Withamam influit. Qui mari jam proximus alterum anonymum è Septentrione rivulum recipit, cujus ad fontes *Bollinbroke* caſtrum humiliori ſitu è ſaxo friabili extructum. Hoc verò recepto, infra *Boſton*, mari ſe tandem confundit.

The Kings Champion.

Tatteſhall.

A Withamæ oſtio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum uſque ad *Humber* æſtuarium, frequentioribus ubique æſtuariolis lancinatum: rariores autem habet urbes, quia rari ſunt portus, & arenoſi pulvini paſſim objacent. Memorandum tamen eſt *Wainefleete*, vel hoc nomine, quod Guilielmum *Wainfleet* Wintonienſem Epiſcopum de litteris virum optimè meritum produxerit. Deinde *Alford*, quod mercatum debet Leoni Domino de *Welles*, qui

hoc

hoc jus ab Henrico VI. Rege obtinuit. Poſtea *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluviolus nomen impertijt, qui *Cokerington* ſubluit caput olim Baroniæ de *Scoteney*, & inde *Grimſby*. *Louth.*

Vix ſexto hinc milliari interiùs antiquum apparet caſtrum, quod hodie *Caſtor*, Saxonicè *Thong-caſter*, Britannicè *Caer Egarry*, utraque in lingua è re nomen habet, à corio ſcilicet diſſecto. Perhibent enim Annales noſtri Hengiſtum Saxonem, Pictis & Scotis devictis, hoc loco à Vortigerno tantum terræ impetraſſe, quantum bubulo corio in tenuiſſimas corrigias (*Thongs* nos vocamus) ſecto circumdare poſſet, in quo hoc caſtrum poſuit. Vnde quidam ad Vergilianos verſus alludens ita cecinit. *Thong-caſter.*

Accepitque ſolum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circumdare tergo.

A *Grimeſby* retrahit ſe littus magno flexu, ut *Abum* æſtuarium, ſive *Humber* admittat, per *Thornton* olim Collegium, & *Barton*, ubi trajectus eſt in Provinciam Eboracenſem celeberrimus. Iuxtà *Ankam* fluviolus fæculentus, & ideò anguillarum ferax, in Humber exoneratur, prope cujus fontes eſt *Merket-Raſin* à foro quod ibi non infrequens ſic dictum. Deinde verò *Ankam* ponte conjungitur ad *Glanford* tenuem mercatum. Proximè quem intra roborarium *Kettleby* cernitur familiæ *Tirwitthorum* Equeſtri dignitate præclaræ ſedes, olim verò, ut ex nomine colligas, *Ketelli* cujuſdam habitatio. *Bye* enim habitatio, & *Byan* habitare Saxonicè ſignificat, unde tot loci & alibi in Anglia, & præcipuè in hoc Comitatu in *Bye* terminantur. *Tirwhitti.* *Bye quid.*

Toto

Toto hoc tractu statis temporibus (ut pisces taceam) Deus bone, quanta copia abundant aves ! non illæ vulgares, quæ summo sunt alibi pretio, querquedulæ, coturnices, gallinagines, phasiani, perdices &c. sed quas non eloqui est ore Latino, ipsissimæ mensarum deliciæ, & heroum dapes, gulæ Proceribus expetitæ, *Puittes*, *Godwitts*, *Knotts*, id est *Canuti aves*, ut opinor, è Dania enim advolare creduntur, *Dotterells* ob delirantem stultitiam dictæ, quæ imitatrices aves ad lumen candelæ pro aucupis gestu capiuntur, si is brachium expandit, expandunt & illæ alam, si is tibiam, & illæ itidem; breviter quicquid agit auceps, idem facit avicula, donec reti obvelatur.

Aves delicatæ.

Magis ad Occasum in *Humbrum* etiam *Trenta* flumen longo confecto cursu suscipitur, delapsus primùm haud procul à *Stow*. Inde prope *Knath* habitationem nunc Baronis *Willoughby de Parrham*, atque hinc rursùs ad *Gainesborrow* decurrit. Nec prætereundum quod in hoc tractu apud *Melhwood* floret clara & Equestris familia de *S. Paulo*, *Sampoll* corruptè vocant, quam Lucemburgica quæ gestant insignia è Gallia innuunt devenisse, ex quo stirps illa Castilionæa Comitum de S. Paulo (quod ante ducentesimum plus minùs annum accidit) per nuptias Luxemburgicæ fuit inserta.

S. Paule familia.

Super hoc *Trenta*, *Idell*, & *Danus* flumina ita suis aquarum divergijs ludunt, ut Insulam amnicam *Axelholme*, quæ Lincolniensis agri pars est, amplectantur. Longitudine 10. mill. ab Austro in Septentrionem, latitudine dimidio minor

Axelholme Insula.

patet.

patet. Quâ humilior ad flumina, paluſtris eſt, & fruticem odoriferum (*Gall* vocant) profundit. In medio, quà leviter ſurgit, ferax eſt, & fertilis, linumque magna copia præbet, necnon Alabaſtritem, qui tamen minùs ſolidus, albarijs & emplaſtris magis, quàm alijs uſibus convenit. Primarium opidum olim *Axel*, nunc *Axey* vocatur, ſed opidum vix dici meruit, ita ſparſim habitatur. Superiùs eſt *Botterwic*, cujus Dominum Edmundum *Sheffeld*, primum ex hac familia Baronem *Sheffeld de Botterwic* creavit Rex Edwardus VI. Is ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia ſuſcepit Ioannem Baronem ſecundum, patrem Edmundi, qui nunc floret, Georgiani Ordinis Eques honoratiſſimus. *Gall frutex.* *Alabaſtrites.* *Barones Sheffeld de Botterwic.*

Comites ſuos Lincolnienſis hic ager jactat Guilielmum de *Romara* Normannum; cui defuncto Robertum de *Gant* ſubſtituit Stephanus. Eo demortuo Simon de *S. Lizio Iuvenis*, filius Comitis Simonis, *dono Regis Henrici II. accepit filiam ejus unicam cum honore ejus*. Hinc Radulphus ſextus Ceſtriæ Comes hunc honorem ab Henrico III. Rege conſecutus eſt, qui paulò ante mortem *Hawiſæ* ſorori ſuę per Chartam Comitatum Lincolniæ dedit, *quantùm ad ſe pertinet, ut inde Comitiſſa exiſtat.* Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Ceſtriæ Conſtabulario, & hæredibus quos è Margareta filia ſua ſuſciperet. Ille verò Edmundum ſuſcepit, qui hunc honorem filio ſuo Henrico fruendum reliquit, atque is ultimus ex eâ ſtirpe Comes fuit, ac honor deinde Lancaſtrenſi familiæ accrevit. Nomine tamen Lincolnienſium Comitum honoraverunt Reges Angliæ; *Lincolniæ Comites.*

Edwardus IIII. Ioannem *de la Pole.* & Henricus VIII. Henricum *Brandon* Suffolcienſium Ducum filios, qui ambo ſine ſobole è vita diſceſſerunt: & Elizabetha Regina Edwardum Baronem *Clinton*, magnum Angliæ Thalaſſiarcham eodem honore adauxit, quo ejus filius honoratiſſimus Henricus hodie gaudet.

In hoc Comitatu parochiæ ſunt plus minùs 630.

NOTTINGHAM-SHIRE.

Confinia, & Nomen. LIncolnienſi Comitatui ab Occaſu confinis eſt, qui multò minor, Comitatus Nottinghamienſis, Saxonibus *Dnottengaham-ſcyre*, nobis *Nottingham-ſhire*, à Septentrione Eboracenſi, ab Occaſu Darbienſi, & alicubi Eboracenſi, à Meridie Leiceſtrenſi terminatus. Partem Meridionalem & Orientalem *Trent* flumen nobiliſſimum, influenteſque rivuli fœcundant: Occiduam partem ſaltus de *Shirewood* longè ſe porrigens totam occupat. *Diviſio.* Hanc quod arenoſa ſit, *The Sand*: illam quod argillacea, *The Clay* vocant incolæ, & in has duas partes regionem ſuam diſtribuerunt.

Trenta, longo itinere emenſo, ubi primùm ſe in hunc agrum intulit, & primùm *Steanford*, ubi multa priſcæ vetuſtatis veſtigia ſupereſſe accepi, & deinde *Clifton*, antiquæ familiæ *Cliftonorum* ſedem præterfluxit, Linum amniculum ab Occaſu ſuſcipit, qui exoriens juxta *Newſted*, id eſt *Novus locus*, nunc vetuſtæ familiæ *Byronorum* ædes, fertur

tur proximè *Wollaton*. Deinde *Lenton* alluit nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi alterâ in ripâ ad ipsos ferè Lini & Trentæ confluentes, declivi situ locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, urbs præcipua *Nottingham*, *Nottinghā* emollito verbo pro *Dnottenga-ham*. Sic enim Saxones dixerunt à subterraneis speluncis & meatibus, quæ in receptacula & habitationem excavavit antiquitas sub præruptis illis saxis in Australi parte, quà Linum fluviolum despectat. Vrbs est loci ingenio amœna, hinc enim ad flumina, spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copiosa: & hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum, illinc pisces Trenta largè suppeditat. Amplitudine denique, structura, tribus elegantibus templis, foro longe pulcherrimo, & munitissimo castro est sanequàm speciosa. In prima castri area per multos gradus descendimus lumine accenso in cryptam subterraneam, & concamerationes ex ipso saxo excisas, in quarum parietibus scalpuntur historiæ passionis Christi, & alia, manu (ut ferunt) Davidis II. Regis Scotorum, qui ibi in carcerem conditus.

Hinc clementi alveo præterit Trente per *Holme*, à Dominis *Holme Pierpount* dictam, atque inde per *Shelford*, præclaræ Equestris stirpis *Stanhoporum* sedem. Vnde aquas suas devolvit ad *Stoke* exiguum viculum. Haud procul *Suthwell* *Suthwell.* Collegiata Præbendariorum Ecclesia antiqua inprimis & celebris surgit, quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse

scribunt. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hic palatium peramplum, & tria adjuncta vivaria feris referta habuerunt. Inde ab Ortu *Snite* fluviolus Trentæ illabitur, qui dum tenuis est irrigat *Langer*, & *Wiverton*. Iam Trenta se dispescit, & opidum satis amplum

Newarke. subluit *Newarke*, quasi *Novum opus*, dictum, á novo castro, quod *vernantissimum florida constructione*, ut vocat Henr. Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Hinc fluvius se colligens rectà in Septentriones defertur, nec memorandum quicquam

Littleborrowg. habet, priusquam ad *Littleborrowg* pervenerit, ubi ut hodie frequentissimus est mercatus, ita olim celebris fuit illa Statio sive Mansio, cujus Antoninus semel atque iterum meminit, quæ-

Agelocum sive Segelocum. que pro exemplarium varietate & *Agelocum*, & *Segelocum* appellatur, & plurimos Romanorum nummos aratoribus indies exhibet, quos quia porci eruncando sæpiùs detegunt, *Swines penis*, id est *porcorum denarios* vocant rustici.

In Occidua hujus agri parte, quâ *Erwash* fluviolus Trentam petit, *Strelley*, olim *Strelleg* se

Strellij. ostendit, quæ familiæ *Strelliorum* Equestri (vulgus *Sturly* vocat) cognomen sedemque præbuit. In-

Shirewood trorsùm *Shirewood*, quam alij *Limpidam sylvam*, alij *præclaram sylvam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, nunc verò rarior est, infinitas tamen damas & surgentes in cornua cervos alit, opidaque habet nonnulla, in quibus

Mansfeld. *Mansfeld* prælucet, copiosum admodùm forum, unde sunt qui familiæ *Mansfeldiæ* in Germania suam antiquitatem asserant. Ex hac sylva sca-

tent

tent multi rivuli qui Trentam petunt, præcipuus verò *Idle* censetur, qui defertur haud procul à *Markham* tenui viculo, unde sex ad occasum milliaribus abest *Workesop*, lętissimo glycyrrhisę proventu notum. Paulò superiùs ad eundem fluvium *Blithe* mercatum celebrem conspeximus, idque ultimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones opidum, præter *Scroby* Archiepiscopi Eboracensis opidulum in ipso confinio locatum. *Blithe.*

Guilielmus *Conquæstor* huic agro Guilielmum *Peverell* filium suum nothum Domini de Nottingham titulo præfecit, cui natus est filius, & illi itidem filius ejusdem cognominis, quem Rex Henricus II. hęredidate exturbavit. Sub id tempus Robertus de *Ferrarijs* hoc usus est titulo, *Robertus Comes junior de Nottingham.* Sed postea Comitatum cum omni honore de *Peverell* Ioanni fratri donavit Rex Richardus Primus. Longo post tempore hoc titulo Richardus II. Ioannem de *Mowbray* insignivit, cui successit Thomas frater, qui genuit Thomam Comitem *Mareschallum*, capite ab Henrico IIII. obtruncatum, & Ioannem *Mowbray*, ambos Duces Norfolciæ, & Nottinghamiæ Comites. Sed cùm eorum proles mascula defecisset, & Richardus Edwardi IIII, filiolus Nottinghamiæ titulum cum alijs paulisper gessisset, Richardus III. Guiljelmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium suum illegitimum Henricum *Fitz-roy* (quorum uterque fine liberis obijt) hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorarunt. Nuperque anno 1597, Elizabetha Re- *Nottinghamiæ Domini, & Comites.*

 eodem

eodem honore Carolum *Howardum* summum Angliæ Thalassiarcham, ob operam (ut est in Charta creationis) fortiter fideliterque bello navali contra Hispanos 1588. & Gadium expugnatione 1596. navatam solemni investitura exornavit.

Visuntur in hoc agro Ecclesiæ Parochiales 168.

Tabulam habes ad agrum Lincolniensem.

DARBY-SHIRE.

Confinia. OCciduum Nottinghamiensium latus claudit Provincia Darbiensis, vulgò *Darbyshire*, quæ & ipsa clauditur ad medium Solem agro Leicestrensi, ad Occidentem Staffordiensi, ad Aquilonem Eboracensi, formâ quasi triangulari, sed non æquilaterâ. Ab apice enim, qui ad Austrum vix sex pass. mill. patet, ita utrinque exspatiatur, ut quà Septentriones spectat, triginta plus minùs mille pass. in latitudine occupet, In duas partes *Derventione* fl. intercurrente dividitur, qui è Septentrionali limite profusus, nigricantibus è terra aquis in Austrum devolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi apicem australem intersecat. *Solum.* Pars Orientalis & Meridionalis culta, non infœcunda, & vivarijs frequens est. Pars Occidentalis ultra *Derventionem*, *Peake* vocamus, tota petrosa, montibus & aspretis sterilescit

DERBIENSIS
Comitatus
Petrus Kærius cælavit
Milliaria Anglicana
CESTRIÆ
STAFFORDIÆ
NOTINGAMIÆ
LECESTRIÆ
PARS
Dove fluvius
Trent flu.
Septentrio
Oriens.
Occidens.

lescit; plumbi tamen, ferri, & carbonum proventu opulenta, & ovibus pascendis satis commoda.

Ad *Dove fl.* qui à Staffordiensibus hunc agrum, donec Trentam invehitur, separat, præter *Ashborne* mercatum, ubi *Cokainorum* familia diu effloruit, & *Norbury*, ubi diu incoluit *Fitz-Herbertorum* nobilis & vetusta inprimis familia, è qua Antonius *Fitz-Herberts* de municipalis Iuris nostri scientia est optimè meritus, nihil occurrit: à quo parum abest *Shirley* vetusta possessio veteris familiæ *Shirlejorum*. Circumsita autem hic sunt plurima loca, quæ nomen & sedem claris familijs fecerunt. Sed hæc illi relinquo qui hunc Comitatum plenè describendum suscepit.

Cokaini. *Fitz-Herberti.* *Shirlejorum familia.*

Ad Trentam verò, ubi primùm *Dövum* admisit, *Repandunum* cernitur, hodie *Repton*, quod in tenuem viculum ex amplo opido decrevit. Vix quinque hinc milliarium interstitio ad Arctum Derventio fl. volvitur, qui fontem è montibus *Peak* derivans, per 30. plus minùs milliaria iter quasi rectà in Meridiem urget. In tam longo tamen decursu nihil quod suspiciat habet, præter *Chattesworth*, ædes sanè amplas, elegantes, & suspiciendas, quas Elizabetha, quæ nunc Salopiæ Comitissa, maximis impensis nuper absolvit.

Repandunum, Repton.

Quà verò Derventio in Ortum se convertit, & *Littlechester*, id est *parva urbs*, præterit, ubi veteres Romanorum nummi sæpè eruuntur, *Darby* cernitur, Saxonice *Northworthig*, & juxta Danicam linguam, ut habet Athelwerdus, *Deoraby*, universi agri caput, quod & nomen à Derventione fl. cui imponitur desumtum universo agro communi-

Darby.

municavit. Opidum est elegans, nec exiguum, nec infrequens. Ecclesias numerat quinque, quarum maxima Campanile habet & altitudine & singulari artificio eximium. In hac Comitissa Salopiæ, quam dixi, diffidens hæredum amori, providè sibi sepulchrum, & in proximo Hospitale alendis XII. pauperculis piè posuit. Celebritas hodie huic urbi è juridicis conventibus pro universo agro, & cervisiâ quam coquit optimâ, nos *Ale* dicimus à Danica voce *Oel*, non ab *Alica*, ut Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kurw* dixerunt, pro quo perperàm *Kurmi* legitur apud Dioscoridem. Priscus hic est, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idemque saluberrimus, quamvis Henricus Abrincensis Normannus Regis Henrici III. Poëta salsè his versiculis irriserit.

Cervisia, quæ Curmi Dioscoridi, Anglis Ale, ab Oel voce Danica.

Nescio quod Stygiæ monstrum conforme paludi,
Cervisiam pleríque vocant, nil spissius illa,
Dum bibitur, nil clarius est dum mingitur, unde
Constat, quod multas feces in ventre relinquit.

Verumtamen Gallorum doctissimus non dubitat, quin homines hoc potu utentes, si crapulas evitarent, diuturniore vitæ usurâ, quàm qui vinum bibunt, fruerentur, & inde esse, quod apud nos nonnulli cervisiam potantes ad annum centesimum pervenerint. Cæterum hujus oppidi opulentia ferè omnis est ex propolia, scilicet ex frumento emendo, & montanis revendendo, sunt enim incolæ omnes quasi propolæ. *Turnebus.*

Non longè hinc suas aquas agit Derventio per *Elwaston*, unde fuit Gualterus *Blunt*, quem ad Baronis de *Montjoy* dignitatem Rex Edwardus *Barones Montjoye.*

IIII. evexit, cujus posteri litterarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, & inter illos præcipuè Carolus nunc Comes Devoniæ, Baro de Montjoy, Hiberniæ Prorex, & Georgiani Ordinis sodalis, virtute & eruditione ita emicuit, ut neminem anteponas, paucos conferas.

Hardwic. In ipso Comitatus orientali limite solo aspe-
Baro Candish de Hardwic. ro est *Hardwic*, quæ claræ in hoc agro familiæ nomen impertijt, & nunc Baronis titulum Guilielmo *Cavendish*, sive *Candish*, Elizabethæ Comitissæ Salopiæ filio secundo-genito, præbet, quem nuper Rex Iacobus honore Baronis *Cavendish de Hardwic* honoravit.

Pars Occidentalis ultra Derventionem, quæ tota collibus & montibus eminet, *Dovo* citissimo & limpidissimo fl. à Staffordiensibus secluditur.
Plumbum. Plumbi autem est adeò ferax, ut de hac regione Plinium locutum arbitrer, cùm dixit, *In Britannia summo terræ corio plumbum adeò largè eruitur, ut lex ultrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, ut
Opera plumbaria. vocant *Metallici*, quotidie magna copia effodiuntur, quos in collibus *Favonio* obversis juxta *Creach* & *Workesworth*, observatis temporibus cùm Favonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse usu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas,
Stibium. sive Antimonium. *Sowes* vocantur, conflant. Stibium etiam, quod Officinis Antimonium vocatur, hic in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres usæ sunt. Lapides quoque molares hic excinduntur; cotes item ad ferramenta exacuenda,

enda; & nonnunquam *Fluor* quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores Metallicis* dicuntur) qui per omnia Crystallo est simillimus. Præter illud *Workesworth*, quod relatu dignum non aliud occurrit, nisi *Haddon* ad *Wie* flumen, cui adjacet *Bakewell*, quod equidem nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas *Baden* antiqui Angli, ut Germani sua lingua nominarunt: sanè ad *Wie* fl. scaturiginem non procul hinc novem fontes calidis aquis ebulliunt, *Buxtonwell* hodie indigetant, quas cùm stomacho, nervis, & universo corpori salubres esse jam usus docuerit, honoratissimus Comes Salopiensis Georgius ædificijs nuper illustravit. Quo tempore infelicissima illa Heroina Maria Scotorum regina *Buxtonæ*, Cæsaris de *Feltria* versiculos immutans, hoc disticho vale dixit.

Fluor apud Metallicos quid.

Thermæ.

Buxtona, quæ calidæ celebrabere nomine lymphæ,
Fortè mihi posthac non adeunda, vale.

Antiquitùs etiam has thermas innotuisse, Actus, sive via Romana lapidibus constrata, per septem hinc milliaria ad *Burgh* viculum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, quondam *Peverellorum*, *The castle in the Peake* vocatum, Latine de *Alto Pecco*. Sub hoc specus, sive subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicesque recessus habet, quemadmodum & altera in vicinia specus *Eldenhole*. Sed quæ memoranda in hac edita & asperâ regiunculâ, quidam hoc tetrasticho complecti voluit.

Mira

Mira Alto-Pecco tria sunt, barathrum, specus, antrum;
Commoda tot, plumbum, gramen, ovile pecus.
Tot speciosa simul sunt, Castrum, Balnea, Chatsworth:
Plura sed occurrunt quæ speciosa minùs.

Darbiæ Domini, et Comites. Darbiæ Domini è *Peverellorum* stirpe illi perhibentur quos Nottinghamiæ Dominos jam antè diximus. Postea Rex Richardus I. Ioanni fratri *Comitatus & castella de Nottingham, Lancastriæ, Darbiæ &c. dedit & confirmavit.* Deinde Comites fuerunt è *Ferrariorum* familia duo Guilielmi, pater & filius: tertius verò Robertus bello civili ita hac dignitate excidit, ut ex posteris nulli, quamvis summo splendore vixerint, in integrum honorem restituti fuerint. Postea Rex Edwardus III. de consilio Parlamenti constituit Henricum de Lancastria, filium Henrici Comitis Lancastriæ. Derbiæ Comitem sibi & hæredibus, atque inde titulus Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus VII. eundem Thomæ *Stanley* contulerit, qui Margaretam Regis matrem jam antè duxerat. Et ex hac familia jam sextus Derbiæ Comes Guilielmus vir longè honoratissimus eo honore lætatur.

Parœcias includit hic Comitatus 106.

CORNAVII.

PEragratis jam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt *Cornabij*, sive *Cornavij* sunt perlustrandi: quorum etymon excutiant alij Ego, quod

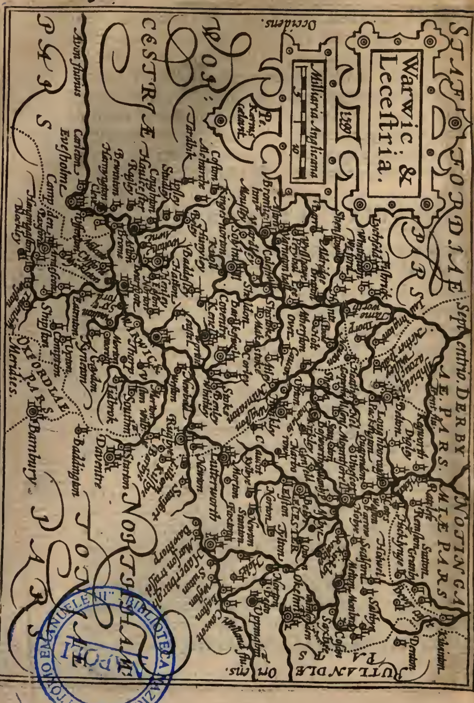
quod instituti est, Provincias quas ex Ptol. descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram: scilicet *Warwicke-shire*, *Worcestershire*, *Staffordshire*, *Shropshire*, & *Cheshire*. In quibus nullum Cornaviorum nominis vestigium hodie superest, licèt hoc nomen ad inclinatum usque Romanorum imperium permansisse videatur. Sub posterioribus enim Impp. *Cornaviorum* numeri & turmæ meruerunt, ut videre est in libro Notitiarum.

WARVVICK-SHIRE.

VVArwicensis pagus, qui Anglosaxonibus, uti nobis *Warwick-shire*, ab Ortivo cardine Northantonensibus, Leicestrensibus, & viâ militari, quam dixi; ab Australi Oxoniensibus & Glocestrensibus : ab Occiduo maxima ex parte Wigorniensibus, & à Septentrione Staffordiensibus finitus, in duas distinguitur partes, in *Feldon* scilicet, & *Woodland*, id est in regionem campestrem, & sylvestrem. Quas Avona flumen, obliquè per mediam regionem ab Ortu æstivo in Occasum brumalem defluens, quodammodò sejungit. *Confinia.* *Divisio.*

Feldon cis Avonam ad Austrum campestri jacet planitie, frugibusque & virenti gramine læta prospectum amœnitate plenissimum despectantibus è colle quem *Edg-hill* vocant, præbet. Ex rubente autem hic terrâ *Rodway*, *Rodley*, & pars magna vallis ipsius *The vale of Red-horse* nuncupatur, à forma equi in colle ruffescente juxta *Pillerton* à rusticis excisa. In hac parte memoranda sunt *Shipston* in Comitatu Wigorniensi, & *Feldon.*

Kynton

Warwic; & Lecestria.
Milliaria Anglicana
Septentrio
Meridies.
Occidens.
Oriens.
STAFFORDIAE PARS
DERBYAE PARS.
NOTINGAMIAE PARS
RUTLANDIAE PARS
NORTHAMPTONIAE PARS
OXFORDIAE PARS
WORCESTRIAE PARS
LEICESTER
Coventry
Lutterworth
Daventre
Bambury
Avon fluvius

Kynton, alterum ovium, alterum vaccarum forum jam olim, unde & nomina invenerunt: *Compton in the hole*, unde inclyta familia nomen traxit, è qua Henricum *Compton* ad Baronis dignitatem anno 1572 auguſtiſſima Regina Elizabetha provexit: *Wormeleighton* ovium paſturâ nobile, *Shugbury*, ubi Aſtroites lapides reperiuntur: *Southam* mercatus haud ignotus, & frequens; nec non *Leamington*, á Leamo fluviolo, qui hanc partem pererrat, ſic dictum, ubi fons ſalſus ebullit. *Compton.* *Fons ſalſus.*

Hæc in *Feldon*, ſive campeſtri parte, quam (nec omittere decet) via illa antiqua *Foſſe* tranſverſè interſecat, cujus agger in paſcuis jam devijs cernitur prope *Cheſterton* habitationem pervetuſtæ familiæ *Peitorum*, è qua fuit Guilielmus ille *Peito* Franciſcani ordinis, quem Cardinalem & Angliæ Legatum in invidiam Cardinalis *Poli* Paulus IIII. P. R. (tantæ inerant animis cœleſtibus iræ) fruſtrà creavit, cùm Polum Romam accerſiſſet tanquam depravatæ religionis reum. Verùm Maria Regina, quanquam Romanæ Eccleſiæ devotiſſima, ita ſeſe oppoſuit, ut *Peito* Angliam ingredi prohiberetur, & Legativa auctoritas integra *Polo* relinqueretur. Neſcio an hic memorare interſit; quod regnante Edwardo IIII. quidam ſcriptis libris conqueſti ſint, Avaritiam in hoc tractu ovium gregibus, tanquam copijs contractis villas, frequentes obſediſſe, agricolis abactis expugnaſſe, & tanta cum clade excidiſſe, ut ex illis vir eo ævo doctus cum Poëta exclamarit. *Foſſe-way.* *Oves.*

Quid facerent hoſtes capta crudelius urbe?

Est enim, ut etiam alibi passim Anglia, ovibus oppletus, & quasi obsessus, quæ, ut Hythodæus ille dixit, *cùm, tam mites esse, tamque exiguo ali solerent, nunc, uti fertur, tam edaces atque indomitæ esse cœperunt, ut homines devorent, ipsos agros; domos, opida vastent, ac depopulentur.*

Vtopia Tho. Mori.

Ad Avonam verò flumen, ubi adhuc exilis hunc Comitatum subintrat, *Rugby* se primùm offert lanijs forum frequentissimum. Deinde *Newenham Regis* ad alteram fluminis ripam; ubi tres fontes alumine, ut videtur, percolati erumpunt, quorum aqua lacteo colore & sapore, calculo mederi perhibetur: urinam certè copiosè ciet, vulnera statim consolidat; & sanat, cumq; sale hausta laxat, cum saccharo astringit.

Fontes aluminosi.

Præcipuum deinde totius Comitatus opidum allabitur Avona, quod nos *Warwicke* vocamus, Saxones *Warryngwyc*, Ninnius & Britanni *Caer Guarvic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, cùm à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel a Legionibus; quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodò persuaserunt, hoc illud opidum esse, quod *Præsidium* Romanis in Britannia dicebatur, ubi, ut est in Provinciarum Notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Ea enim, ut obiter notem, provida erat Romanorum prudentia, ut in Provincijs externos milites per præsidia disponerent, quibus cùm indigenis, ob morum & linguæ diversitatem, nulla potuit esse conspiratio. Sed hoc *Præsidium* fuisse, & annalium nostrorum auctoritas docet, qui Romanas Legiones

Warwicke.

Præsidium.

Milites externi in Provincijs.

hic

hic consedisse memorant, & ipse etiam situs in Provinciæ pænè umbilico innuit. Nec mirum si præsidium hic Romani habuerint, cum Avonæ flumini rupe satis prærupta immineat, & omnes aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum verò & naturâ & opere firmissimum, Warwicensium Comitum olim sedem, ad Africum prætendit, opidumque ipsum ædificijs speciosis est exornatum. Rogerus II. è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso opidi sinu construxit, quod *Bello-campi*, qui successerunt, suis sepulchris condecorarunt.

Guycliff. Inde ad Avonam fl. *Guy-cliffe*, alijs *Gibcliffe*, sedet, nunc Thomæ de *Bello-fago*, sive *Beau-foe* ex veteri Normannica prosapia habitatio; & quæ ipsa sedes est amœnitatis. Vnde *Thelley* fluviolus per *Compton Murdac*, nunc Equestris familiæ *Vernajorum*, & *Thellisford*, Avonam petit, qui *Stratford* mox allabitur emporiolum non inelegans, *Vernaij.* quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi, qui templum posuit, & Hugoni *Clopton* Prætori Londinensi, qui Avonæ pontem saxeum quatuordecim fornicibus subnixum, non sine maximis impensis induxit. *Stratford.* *Cloptonnorum* verò hæreditas nostro tempore ad duas sorores cohæredes descendit, quarum altera enupta Georgio *Carew* Equiti clarissimo, Serenissimæ Reginæ Annæ Procamerario, quem titulo Baronis *Carew de Clopton* Rex Iacobus ornavit, & ego vel hoc nomine memoro, quod venerandæ antiquitatis sit summus admirator. *Baro Carew de Clopton.*

rium opidulum subluit. Ad Arrowi verò & Aleni hujus confluentes vidimus *Aulcester*, Matthæo Parisiensi *Allencester*, & rectiùs, quod celebratissimum & antiquissimum esse contendunt incolæ, unde *Ouldcester* dictum volunt: Nunc autem in exiguum rerum venalium mercatum decrevit, sed frumentarijs nundinis celebratissimum.

Magis ad Ortum æstivum, ubi rivuli coëuntes lacum inter vivaria diffundunt, qui statim ripis coercitus canalem agit, *Kenelworth*, olim *Kenelworda*, vulgo, sed corruptè *Killing worth* apponitur, & inde denominatur, castrum amplissimum pulcherrimum, munitissimum; vivarijs circumseptum, quod construxit Galfridus *Clinton* Henrico I. à cubiculis, & ejus filius, ut prolatis tabellis ostendi posset. Verùm hujus pronepos Henricus, cùm prole careret; Henrico III. Regi divendidit, qui cum Æleonora sorore Simoni de *Monteforti* Leicestriæ Comiti in dotem assignavit. Illo autem in bello Baronico post funestissimas turbas sublato, idem Henricus Rex hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit. Nuper verò ex Reginæ Elizabethæ munificentia sedes erat Roberti *Dudlæij* Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum & ornandum nihil non fecit, adeò ut sive ædificiorum splendorem, sive vivariorum amplitudinem spectes; inter Angliæ castra in tertijs consistere quasi dedignetur. *Kenelworth.*

Hinc *Solyhill* vidi, sed in eo nihil visu dignum præter Ecclesiam, deinde *Bremicham* incolis infertum; & incudibus resonans, sunt enim pluri-

mi fabri ferrarij. Inde in extremo hujus agri ad Boream margine *Sutton Colfeild* loco saltuoso & ingrato Ioannem *Voysi* Episcopum Exoniensem alumnum suum prædicat, qui opidulum jamdiu intermortuum, regnante Henrico III. ædificijs, privilegijs, & ludo litterario excitavit.

Coventrey. Inferius in medio Sylvestris hujus regionis *Coventrey* sedet. à conventu dicta, ut credimus, cùm ejusmodi Conventum nos nostra linguâ *Covent*, & *Covenn* appellemus, & sæpiùs in historijs nostris, & Pontificum decretis *Conventria* dicatur. Superioribus sæculis laneis & pileis conficiendis ditata, unicum fuit harum regionum Emporium, & plusquàm mediterranea, frequens : utpote urbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quasi æmula exurgunt templa. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. omnium enim antiquissimum videtur fuisse Monasterium, cujus parietinas juxta illa templa vidimus. Quod à Canuto Rege fundatum, anno 1040. ampliavit, & quasi de novo construxit Leofricus Merciorum Comes, *tanto auri & argenti splendore, ut angusti viderentur ipsi parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porrò visentium oculis, ex una enim trabe* 50. *argenti Marcæ fuerunt erasæ.* (*Guil. Malmesbur.*) Tantoque ditavit patrimonio, ut Robertus de Linsey Lichfeldensis & Cestrensis Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret : *ut ex ipsis Ecclesiæ gazis surriperet, unde Regis manum impleret, unde Papæ occupationes falleret, unde Romanorum aviditati arriperet.* (*Idem scriptor.*) Verùm sedes hæc post paucos

annos

annos Lichfeldiam remigravit, ita tamen ut unus idemque Episcopus *Coventrensis* & *Lichfeldensis* diceretur. Primus hujus urbis Dominus, quod novimus, Leofricus ille, qui in cives commotior gravissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godliva uxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam urbis partem, obequitaret, quod promissimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conventrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exolvit. Ex quo verò hic locus Cornubiæ Comitatui per Ioannem de *Eltham* fratrē Regis Edwardi III. fuit junctus, maximopere floruit, & Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus III. qui Prætorem duosque *Ballivos* eligere permisit, & Henricus VI. qui, aliquot vicinis opidulis adjunctis, concessit, ut integer Comitatus per se corporatus in re & nomine esset, distinctusque à Comitatu de *Warwick*. quo tempore pro Ballivis duos instituit Vicecomites. Hic ad portam quæ *Gofford* dicta, ingens os spathulare Apri immanis spectatur, quem vel Guidonem Warwicensem, vel Dianam Nemorensem inter venandum peremisse putes, cùm puteum illum sive stagnum eruncasset, quod olim *Swineswell* appellatum fuisse antiquarum *Chartarum* probat auctoritas.

Coventriæ Domini.

1050.

Ad *Watlingstreat*, sic militarem Romanorum viam cum vulgo vocamus, ubi ponte saxeo *Anker* fl. conjungitur, *Manduessedum* opidum longè vetustissimū ab Antonino memoratum locum habuit, quod suo nomine non omnino viduatum

Manduessedum,

Mancester. tum, nunc *Mancester* dicitur, Ninnij Catalogo *Caer Manceged*, quod nomen, cùm lapidicina adjacet, è qua structiles lapides effodiuntur, à lapidibus effossis impositum suspiciari liceat. Quantum autem, & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecim ædiculas numerat. Hinc enim *Atherstone*, mercatus frequens, illinc *Nonn-Eaton* sua vicinitate exhauserunt. Atherstoniæ contiguum *Merival*, id est *Vallis hilaris*, ubi Monasterium erexit Robertus de *Ferrarijs*, in quo ipse corio bubalino intectus sepulturæ traditus.

Comites VVarwici. Henricus, filius Rogeri de *Bello-monte*, primus fuit Warwici é Normannico genere Comes. Ex hac familia hunc honorem gesserunt Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, Walleranus frater ejus, Henricus filius Wallerani, Thomas filius ejus, Margeria Thomæ soror, quæ obijt sterilis, cujus tamē duo mariti uxorio jure, & Principis gratia in Comitum Warwicensium honorem ascenderunt. His defunctis Wallerandus Margeriæ patruus surrogatus est. Illo sine sobole mortuo soror ejus Alicia hæreditatem adijt. Postea Guilielmus ejus filius, qui sine liberis è vita decessit. Isabella autem eius soror, Guilielmo de *Bellocampo* collocata Warwicensem titulum in *Beauchamporum* familiam intulit. Ex hac stirpe sex floruerunt Comites, & Dux unus, nempe Henricus, cui novo exemplo concessit Rex Henricus VI. ut hoc titulo uteretur, *Henricus Præcomes totius Angliæ, & Comes Warwici*, Vectæ Insulæ Regulum dixit, posteaque in Ducem Warwici creavit. Huic

nata

nata est, unica filia Anna, quæ teneris annis obijt, successoremque habuit Richardum *Nevill* (qui sororem Ducis illius Warwici duxerat) virum invicto animo, sed fluitante fide, fortunæ quodammodò pilam. Edwardus hujus è filia altera, & Georgio Duce Clarentiæ nepos successit, quem puerulum & insontem in suam & suorum securitatem capite plexit Henricus VII. Iacuit deinde ille titulus, donec Edwardus VI. Ioanni *Dudleio* genus à *Beauchampis* repetenti detulerit, qui sub Maria Regina profundam ambitionem capite luit. Filius autem ejus Ambrosius bellica virtute & naturæ facilitate ornatissimus Reginæ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem nostra memoria recepit, cum magna laude gessit, & sine liberis diem obijt.

In hoc Comitatu sunt Ecclesiæ Parochiales 158.

WORCESTER-SHIRE.

CORnaviorum regio altera, mutato nunc nomine, *VVigorniensis Comitatus* Latinè, *VVireceastersçyre* Anglosaxonicè à primario opido, *VVorcester-shire* vulgò dicitur. Cujus incolæ cum circumvicinis Bedæ ætate *VViccij* vocabantur. quod nomen si à sinuoso flumine, quod accolunt, non sit inditum, è salinis factum videatur, quas *VViches* prisci Angli sua lingua nominarunt. Salinæ enim hic sunt nobilissimæ, pluresque salsi fontes sæpius reperti, qui tamen obstructi, eo-quod *Nomen.* *Salinæ.*

Staffordiæ Septentrio Pars
WARW. PARS
OXON. PARS
HERE FOR DIÆ PARS
Scala Miliarum
Occidens
Meridies

cautum, uno solummodò loco salem excoqui, ut sylvis sit prospectum. Nec mirum utique sit a salinis loca denominari, cùm majores nostri Germani, ut auctor est Tacitus, hujusmodi loca proximè propinquare cœlo, precesque mortalium à Dijs nusquam propiùs exaudiri religiosè crediderint.

Hæc regio, cui collimitant ab Ortu Warwicenses, à Meridie Glocestrenses, ab Occasu Herefordenses, & Salopienses, atque ab Aquilone Staffordienses, ut uno verbo dicam, cœlum & solum adeò propitium habet, ut salubritate & ubertate vicinis non concedat; pyrorum inprimis ferax, ex quorum vinoso succo fictitium vinum *Pyrry* dictum conficiunt, quo plurimùm utuntur, quamvis sit, ut id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aquâ sanè minùs est felix, gratissima enim ubique sunt flumina, quæ pisces delicatiores affatim suppeditant. Vt enim quæ obscurioris sunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alveum intendit *Sabrina* flumen nobilissimum, & partem Australem perfundit *Avona*, qui à Warwicensibus descendit, ut Sabrinam adeat. *Confinia.* *Solum.* *Pyrry potus è pyris.*

Sabrina primùm in ipso ingressu inter *Kidderminster*, & *Beawdley* interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in declivi colle flumini ad Occasum impendet, regijs ædibus *Tikenhall*, quas in Arthuri principis secessium construxit Henricus VII. celebratum opidulum. Illud autem è regione ad Ortum, sed à ripa remotius, opidum sanè nitidum, & rerum vena- *Beawdley.* *Kiddermin ster.*

lium forum imprimis frequens, *Stoure* fluviolo interfuso divisum, cui nunc maximo est ornamento Ecclesia perpulchra, in qua ex insigni *Cockseiorum* stirpe nonnulli inhumati.

Obliquior inde Sabrina *Hertelburij* Wigorniensium Episcoporum castrum non procul dissitum salutans, ad *Holt*, à sylva densiori sic dictum, se confert. Vnde defluens flumen tot fluviatiles murænas alit, ut vivarium hoc in loco illis fecisse videatur natura, cujusmodi olim crescente luxu excogitarunt Romani. *Lampreyes* à Latinorum *Lampetra*, quasi à lambendis petris vocamus quæ anguillis similes sunt lubricæ & nigricantes, prona tamen parte nonnihil cærulei, utroque gutturis latere septenis paribus foraminibus acceptam aquam admittunt, cùm branchijs omnino careant. Verno tempore maximè probantur utique suavissimæ, æstate namque indurescit nervus interior, qui illis pro spina. Delicatiores verò faciunt Itali condimento peculiari. Vino enim Cretico necant, nuce myristica os claudunt, foramina totidem gariophillis adimplent, convolutamque in spiras, additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibusque, ad temperatiores prunas certis momentis in tegano sedulò excoquunt. Sed quid mihi cum re coquinaria, & Apicio?

Murænæ, Lampreyes.

Infra *Holt*, orientalem ripam *Salwarpo* amni adventanti Sabrina patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans, per *Bromesgrave* non ultimæ sortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclytæ familiæ *Talbottorum* sede,

Bromesgrave.

atque

atque hinc ad *Droitwich* delabitur, ubi tres fontes gignendo sale fœcundi, fluviolo salsedinis experti interfluente divisi, peculiari naturæ dote scaturiunt, è quibus sal purissimus & candidissimus sex quotannis mensibus, ab æstivo solstitio ad brumale fornacibus multis circumpositis excoquitur. quo opere quanta lignorum vis absumatur, *Fekeham forrest* densissimus quondam saltus, & circumvicinæ sylvæ, si homines taceant, sua raritate indies magis magisque indies eloquentur. *Fontes salsi.*

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina, quin præcipuam Provinciæ urbem *Worcester* sibi appositam lentior quasi demirans præterfluit, & admiratione sanè non indigna est, sive vetustatem, sive venustatem spectes, Ejus utique meminerunt Antoninus sub *Branonij* nomine, & Ptol. sub *Branogenij*, quo nomine etiamnum *Caer Wrangon* Britannis vocatur, Saxonibus postea *Weogarceaster*, Latinis *Wigornia*. A Romanis, ut probali est, condita fuit, cùm ad Trans-Sabrinos Britannos cohibendos secundùm Orientalem Sabrinæ ripam urbes per intervalla disponerent, Posita est in loco modicè acclivi ad flumen, quod turrigero ponte conjungitur, & muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorùm nitore, à templorum numero, & maximè à sede Episcopali, quam Sexwulfus Merciorum Episcopus anno Christi 680. constituit, constructá ad Australem urbis partem Ecclesio Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & paulatim producta ad occasum, ferè usque *Worcester Branogenium.*

ad

ad Sabrinæ ripam, ſpecioſum ſanè, & magnificũ eſt ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam *Beauchamporum* nobile, doctiſſimiſque viris (Præbendarios vocant) inclytum, quos in Monachorum vicem (qui ampliùs quingentos annos in omni rerum affluentia quaſi rerum potiti fuerant) Henricus Octavus ſubſtituit, ludumque litterarium ad erudiendam juventutem erexit. Vrbs, licèt non ſemel conflagrarit, & inteſtinis bellis ſemel atque iterùm conflictata ſit, nihilominùs è favillis ſemper ſe pulchriori forma reſuſcitavit, politiaque floruit optima, quam duo Ballivi è viginti quatuor civibus electi, duo Seniores ſive Aldermanni, duoque Camerarij adminiſtrant, cum communi Conſilio, quod ex 48. civibus conſtat.

Vpton, A Wigornia flumen in Auſtrum profluens *Powicke, Hanley,* & *Vpton* mercatum notiſſimum, ubi Romanorum numiſmata ſæpenumerò eruuntur, inter lætiſſima & redolentia prata prælabitur. Non procul hinc à dextra ripa *Malvernehills* ſuſpicit Sabrina, colles ſanè, ſive potiùs montes magnos & editos, qui per ſeptem plus minùs mill. paſſ. ut gradus ſubinde conſurgunt, hunc agrum ab Herefordenſibus dirimentes. Ex oppoſito ferè eadem diſtantia ab altera ripa *Bredonhills*, colles multò minores, quaſi æmuli tamen ſe attollunt. Sub his Bredonijs collibus ad Auſtrum *VVaſhborn* (unde cognomen familiæ in hoc tractu perveteuſtæ & inſigni) item viculus unus & alter cernitur in particula hujus Provinciæ à reliquo corpore quaſi divulſa, cujuſmodi

Malvernhills.

Bredõhills.

Particulæ Comitatus à reliquo corpore diſjunctæ.

modi oliæ circumcirca particulæ disperguntur. sed quanam fuerit caussa non dixerim; nisi fortè qui olim præfecti fuerunt, sua patrimonia vicinæ regioni cui præfuerant, adjunxerint.

Avona fl. suprà, Sabrinam petens, delabitur, qui in hoc agro *Eovesham* irrigat opidum satis elegans, notum valle subjecta, *The vale of Eusham* inde denominata, quæ sua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus uberrimè profundendis. Ad eundem fl. *Charleon* juxtà sedet nunc claræ familiæ *Dinglejorum*. *Eovesham.* *Dingleij.*

Hæc Provincia à Normannicis temporibus primum Vicecomitem habuit Vrsum, sive Vrsonem de *Abtot*. Illique successit Rogerus filius. Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri hujus sororem in familiam *Bellocamporum* hæreditariò translata fuit. Paucis interjectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, primum Wigorniæ Comitem instituit, urbem Wigorniam illi elargitus, qui postea monachus factus Pratellis in Normannia obijt 1166. Inde usque ad Richardi II. tempora nemo quod sciam Wigorniæ Comitatus titulum gessit. Ille autem Thomæ *Percy* contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII. interemisset, Richardus de *Bellocampo* ab *Abtotis* oriundus hunc honorem à Rege Henrico V. postea accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem *Tiptoft* Wigorniæ Comitem creavit Henricus VI. Cujus filio sine prole defuncto, & hæreditate inter sorores Ioannis illius *Tiptoft* divisa: Carolus *Comites Wigorniæ.*

Somer-

Somerſettenſis; Henrici Ducis Somerſettenſis filius naturalis, ab Henrico VIII. hoc titulo exornatus eſt, cui recta ſerie ſucceſſerunt Henricus, Guilielmus, & Edwardus qui jam floret, atque inter cæteras virtutis & nobilitatis laudis, bonarum litterarum ſtudijs impenſè favet.

Hic ager Parœcias 152. *numerat.*

STAFFORD-SHIRE.

TErtia Cornaviorum regio nunc *Stafford-ſhire*, cujus incolæ Bedæ, quia Angliam mediam inhabitarunt, Angli mediterranei vocantur; ab Ortiva plaga Warwicenſibus & Darbienſibus, à Meridiana Wigornienſibus, ab Occidua Salopienſibus præcincta, quaſi rhombi formâ ab Auſtro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis ſe anguſtantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta; Media Trentâ fl. perfuſa lætior, ſylvis amictar, arvis & pratis variata; uti & Meridionalis, quæ etiam carbones foſſiles habet, & ferri venas, ſuo verò commodo, an incommodo, norint incolæ; & ipſi dixerint.

Confinia.

Solum.

Dudley caſtell. In hac Auſtrali parte *Dudley* caſtrum Wigornienſibus proximum primùm caput exerit, à Dudone Angloſaxone circa annum ſalutis 700. poſitum & denominatum, quod tandem Richardus *Sutton* Eques auratus cum uxore Someriorum hærede accepit, cujus poſteri jamindè Baro-

Septentrio.
CES: TRIÆ PARS.
SALO: PIAE PARS.
DARBIÆ PARS
LECES TRIAE. PARS.
WARW PARS
Erles bothe
Starndale
Hartington
Wulscot
Tissinton
Asbborne
Calwich
Ronceter
Dove riade
Sidbury
Eggington
Trent flu.
Faulde
Burton
Tamworth
Draitonbasset
Sutton cosfeld
Perrybal
Bromicham
Bolsley
Congleton
Swithamley
Biddle
New chap
Church Lauton
Audley
Norton
Barthumlegh.
Betley
New castel
Claton
Hilton
Tayne
Bradley
Hanford
Knyghton
Walton
Stone
Sandon
Mukleston
Draton
Eklesbal
Gnaphal
Bilston
Newport
Sheryfhales
Lychfelde
Chestall
Brewood
Walsall
Tetnal
Boryngale
Shypley
Wulverhampton
Gattaker
Bubinton
Raiesley
Baryate
Meridies.
Stourbridge
Church hyll
Kedermyster
Staffordia
5 10 15
Scala Milliarium
P. Kærius cælavit

Barones de *Dudley* dicti in honoratissimam familiam succreverun. Post hoc memoratu digna in hoc tractu occurrunt *Chellington* perpulchræ ædes & manerium antiquæ & celebris familiæ *Giffardorum* : *Vulfrunes-hampton*, corruptè *VVolverf-hampton*, cujus maxima celebritas est ex Collegio adnexo *Custodi*, sive Decano, & Præbendarijs Windesoræ: *Theoten-hall*, hodie *Tetnall*, *VVedsborrow*, & *VValsall* non infimæ sortis mercatus. Iuxta quem *Tama* fl. aquas agit suas ; qui haud procul exortus per aliquot milliaria Orientalem hujus agri partem Ttentam quærens pererrat prope *Draiton Basset* sedem *Bassettorum*. Inde pontem ad *Falkesley* (per quem antiqua Romanorum via transijt) penetrans, *Tamworth* subluit, ita agrorum confinio locatum , ut pars altera, Warwicensis, altera hujus agri censeatur. Nomen verò factum est à Tama præterfluente , & Saxonica dictione *VVeorth*, quæ ita *Cortim* & *Prædium* significat, ut etiam insulam amnicam , vel locum aquis circumfusum denotet, uti & *Keysers-weort*, & *Bomelf-weort* in Germania *Cæsaris insulam*, & *Bomeli insulam*.

Ad *Falkesley* pontem quem dixi, ut pedem referam, via illa militaris Romanorum sæpius jam dicta, & dicenda , hunc Comitatum subintrat, & rectâ quodammodo lineâ intersecans in Occasum ad Salopienses tendit. Ad hanc, ea distantia, quam inter *Manuessedum* & *Etocetum* interponit Antoninus, in cadaver vetustæ urbeculæ incidi vix mille pass. ad Austrum à *Lichfeldia* Episcopali sede notissima. Loci nomen hodie vulgari lingua *VVall* à mœnium reliquijs quæ ibidem

VVall, *Etocetum*.

ibidem supersunt, & *Castle Croft* appellantur, quasi *castri campus*, Cui antiquam urbeculam ad alteram viæ partem adjunctam fuisse, & ante Guil. Conquæstoris tempora deletam, ex fama à majoribus tradita referunt incolæ, simulque certissimos vetustatis testes Romanorum Cæsarum numismata producunt. *Etocetum* ergo jamdiu quæsitum bonis certè avibus hic inveni, meque anteà tota via aberrasse ingenuè fateor. Sed quod inprimis præstat probationem, hinc ducit militaris via pulchro & continuo ferè aggere, donec *Penck* flumine interrumpitur, & saxeo ponte conjungitur ad *Pennocrucium*, ea quam statuit Antoninus intercapedine. Quod ipsum nec nomen adhuc deposuit, pro Pennocrucio enim *Penckridg* vocatur, sed nunc tantùm viculus equorum nundinis celebris. *Pennocrucium,* *Penckridg.*

Trenta, qui suo quasi jure tertium sibi locum inter Angliæ flumina vendicat, in superiori hujus Comitatus parte, quà Occasum spectat, è duobus vicinis fontibus effluit. Quidam imperiti & malè feriati homines à Gallica dictione *Trente* dictum somniarunt. Vnde etiam finxerunt triginta fluvios in illum influere; totidemque piscium genera in eo natare, quorum nomina rhytmo Anglico decantant accolæ, nec dubitant huic adscribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse; tertiam pisces. A fontibus in Meridiem primùm multis ambagibus descendit non procul à *Novo castro subter Lymam*, respectu antiquioris quod juxta ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum. Inde per *Trent-ham* ad *Stone* *Trenta fl.* *Stone.*

B b mercar-

mercatorium opidum properat, quod Saxonico sæculo enatum, nomen à ſaxis invenit, quæ ſolemni ritu majores congeſſerant ad deſignandum locum, ubi Wolpherus Rex Merciorum paganiſſimus filios Wulfaldum & Rufinum, quod Chriſto nomina dediſſent, immani ſcelere trucidavit. Defertur hinc placidè Trenta per *Sandon*, quæ nunc ſedes hæreditaria Sampſonis *Erdeſwick* viri clariſſimi, & venerandæ antiquitatis cultoris maximi.

Ab hoc, in ortum Trenta curſum deflectit, & ab Auſtro *Canoc* ſylvam, vulgò *Cankwood*, longè lateque diffuſam habet, demumque *Sow fl.* ſiniſtra ripa ſuſcipit, qui emergit juxta *Healy* caſtrum, à Baronibus de *Aldeleg* ſive *Awdley* extructum, à quibus familia *Stanlejorum* Comitum Derbiæ, ſed hæreditas & nomen ad *Touchettos* deſcendit, in quorum ſobole illa dignitas adhuc elucet. Nec ſilentio hic prætereundæ ſunt ædes *Gerards Bromley* ſedes præcipua Thomæ *Gerard*, quem Baronem *Gerard de Gerardſbromley* primo regni ſui anno Rex Iacobus creävit.

Baro Gerard de Gerardſbromley.

Sow iſte Trentæ quaſi parallelus æquali diſtantia fluit per *Chebſey*, nec procul ab *Eccleſhall* habitatione Epiſcopi Lichfeldenſis, & *Ellenhall*. Inde *Stafford* ſubluit, olim *Statford*, & priùs *Betheney*, agri totius caput, cui maximum tamen decus à *Stafford* caſtro adjuncto, quod Barones de Stafford ſibi in ſedem conſtruxerunt. Sub quo *Penkus* fluviolus *Sow* illi commiſcetur. Prope autem Sowi & Trentæ confluentes interſidet *Trickſhall* habitatio familiæ *Aſtonorum*, quæ hoc tractu inprimis celebris. His ſuſceptis aquis Trenta

Stafford.

Aſtoni.

Trenta medium jam agrum in Ortum placidè secat, *Chartley* castrum duorum milliarium diverticulo à sinistra ripa sejunctum prospiciens. A dextra ripa eadem ferè distantia inter sylvas amœnissimè sedet *Beaudesert*, cujus quartus jam Baro Thomas *Pagettus* hodie floret, ac sua virtute & artium optimarum studijs familiæ est ornamento. *Barones Paget de Beaudesert*

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextra Trentæ ripa semota, *Licidfeld* Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *cadaverum campus* interpretatur, & plurimos Christianos martyrio ibi sub Dioclesiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla, & nitida, in duas partes palude, sive aquâ minùs profundâ, divisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, conjunguntur. Australis pars sive citerior multò major est; & in varias descripta plateas scholam ostendit, & Hospitale pauperibus sublevandis positum. Vlterior minor est, templo autem spectatissimo insignis; quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, Episcopique palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit; multisque retro antè sæculis Episcoporum sedes fuit. Opidum verò patrum memoria à Rege Edwardo VI. *nomine Ballivorum & Burgensium primùm fuit incorporatum*. *Lichfeld*

Palus ista Lichfeldensis, se in alveum colligens, citò in Trentam immergitur, qui in Ortum cursum continuat, donec Tamæ flumini ab Austro obviat, cum quo porrò consociatus per

loca Alabaſtrite fœcunda curſum in Septentriones deflectit, & *Burton* Alabaſtrinis operibus celebre opidum ferè circumlambit.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leviter intumeſcit, qui hinc exorſi, per Angliam mediam perpetuum dorſum perpetuis jugis magis magiſq; elatum ad Scotiam uſque, nomine ſæpè mutato, agunt. Hic enim *Moreland*, inde *Peake*, deinde *Blockſton edge*, poſteà *Craven*, deinceps *Stanmore*, & demùm in cornua ſciſſi *Cheviot* vocantur. Hæc *Moreland*, ſic dicta quod in montes & colles celſior ſurgat, & ſit infrugifera (cujuſmodi loca *Moores* noſtra lingua vocamus) regiuncula ſanè adeò aſpera, ſquallida, & frigida eſt, ut nives diu tueatur, & de ruſticano hic viculo *Wotton* colli *Wevero* ſubjecto circumferatur apud vicinos hic verſiculus, quaſi Deus locum nunquam inviſerit:

Moreland.

Wotton under Wever,
Where God came never.

Ex his montibus plura in hoc agro emanant flumina, præcipua verò ſunt *Doue*, *Hanſe*, *Churnet*, *Teyn*, *Blith*, & qui ſingula capit, & ad mare defert Trenta. *Dovus*, cujus ripæ exſtructæ ſunt è ſolida calce, quá adusta ad ſtercorandos agros utuntur, Orientalem hujus agri partem magna ex parte citus perſtringit, & à Derbienſibus ſeparat argilloſo alveo ſine ullo cœnoſo pulvino currens, per ſolum quod è calce illa, quam *Limeſtone* vocant, unde eam fertilitatem exugit, ut vel media hyeme prata ex utraque ripa lætiſſimè vireant, & ſi ripas excedat, & pratis ſupernatet

natet mense Aprili, ita quasi alter Nilus fœcundat, ut vulgò accolæ lætanter dicant:

In Aprill Doues flood
Is worth a Kings good.

Hic fluvius spatio duodecim horarum ita intumescit, ut oves & armenta secum rapiat & ferat, cum magno accolarum terrore, sed spatio rursus eodem detumescit, & se in suas ripas revocat; cùm Trenta semel exurgens & ripas superans agris totos quatuor vel quinque dies incumbat.

Dovus ponte è saxo solidissimo constratus, *Vtcester*, Saxonicè *Vttokceaster*, colle molliter acclivi, pratis floridis & re pecuaria magis dives, quàm structurâ elegans, subterfluit. Postea cùm jam Trentam propiùs accidit, *Tutburij* castrum olim peramplum, ex alabastrino colle subjectæ regioni quasi minitans, invisit. *Vtcester.*

Cæterum Staffordiensis titulus à Roberto de *Stafford*, quem Guilielmus Normannus magnis possessionibus accumulavit, ad nostra usque tempora in ejus progenie permanet. Familia, siqua alia, clara & antiqua, sed alternantis fortunæ vices subinde experta. Primùm enim Barones erant de Stafford, inde Comites, postea Duces Buckinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò suo fato ad pristinum Baronum titulum reciderunt, & amplissimæ hæreditates, quas honoratissimis conjugijs adierant, quasi diffugerunt, lætiorque successit securitas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare nescit. *Staffordiæ Comites, et Barones.*

Habentur in hoc Comitatu Parœciæ 130.

SALOPIA
Milliaria Anglicana
5 10
Petrus Kærius cælavit
Oriens
STAFFOR: PARS
WORCES: PARS
SHROWESBURYE
MONTGOMERYE PARS
DENBIGH PARS
Occidens
Bridgemorthe
Ludlow
Tenburye
Bewdeley
Sabrina flu.

QVarta ex illis regionibus quas Cornavij olim insedisse videntur, *Scirypscyre*, & *Shrobbescyre* Anglosaxonibus, nobis *Shropshire*, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta, cæteris spatio multò major, nec ubertate, aut amœnitate minor, ad Orientem Solem Staffordienses, ad Occidentem Montgommerienses, & Denbighienses, ad Meridiem Wigornienses, Herefordenses, & Radnorienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Opidis & castris undique stipata est frequentissimis, utpote quæ limitanea fuerit, vel *Ager arcifinius* (ut Siculi Flacci verbo utar) arcendis finitimis Wallis. Vnde majores nostri Anglosaxonico vocabulo confinia hujus Comitatus Walliam versùs, *The Marches* dixerunt: nobilesque nonnulli in hoc tractu *Barones Marchiæ*, quasi *Domini limitanei* dicti. Qui etiam olim *Marchiones de Marchia Walliæ* Latinè nominati erant, ut constat ex Rubeo libro in Scaccario Regni.

Nomen. *Confinia.* *The Marches.* Lord Marchers. *Marchiones.*

Nec tamen universam hanc regionem ad Cornavios spectasse existimarim, sed solùm *Cis-Sabrinam*; *Trans-Sabrina* verò *Ordovicum* fuit, qui latè hic coluerunt, cujus pars aliqua, ut etiam in *Cis-Sabrina* territoriola nonnulla, quæ ad Dominos limitaneos spectarunt, non ita pridem auctoritate Parlamentaria huic agro adjuncta. In has enim duas partes universa distribui commodè potest, Sabrina fl. ab Occasu æquinoctiali in Ortum hibernum intersecante.

In Trans-sabrina limitem Australem *Temdus* fl. Britannicè *Tefidiauc* stringit, cui demùm confluit *Colunus*, Britannicè *Colunwy*, & contractè

Clun. Hic interiùs scaturiens non procul è frequenti opidulo *Bishops Castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diœcesis in hac Provincia latè patet, *Coluno-castro*, vulgò *Clune castle* nomen impertit. Vbi verò cum Temdo coit, inter vada incerta intereminet antiquæ admodùm memoriæ collis, quem *Caer-Caradoc* vocant, eo-quod circa annum salutis 53. Caratacus Britannus Rex clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contra Ostorium & Romanorum legionarios defenderit. *Ludlow* inde Britannicè *Dinan*, ad ejusdem Temdi cum *Corvo* confluentes colle attollitur, majore elegantia, quàm vetustate opidum. Rogerus enim de *Monte-Gomerico* primùm castrum pulcherrimum & munitissimum, quod Corvo impendet, struxit, & inde mœnia, quæ plus minùs mille pass. circuitu colligunt, adjecit. Ipsique posteà incolæ in ipso opidi sinu, editissimo loco, templum, quod unicum habet, perelegans posuerunt. Tunc in honore esse cœpit, vicinisque prælucere, & nunc in primis ex quo Concilium limitaneum nō dissimile Parlamentis illis Gallicis instituit Henricus VIII. cujus Præses hîc plerumque forum agit, quod vix unquam refrixisse videres, sive ex amplissima quam exercet auctoritate, sive ex mira Wallorum ad litigandum alacritate. Constat hoc Concilium ex D. Præsidente, tot Consiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Sollicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iustitiarijs.

Bishops castle. *Caratacus Rex.* *Ludlow.* *The Councell in the Marches.*

Temdo nunc Salopienses relinquente, ad ejus ferè ripas, Septentrionem versùs, protuberant

colles

colles faciles, *Clechill* vocant, hordei optimi proventu laudati, nec sine ferri venis. Ad horum ramentum *Kinlet* vidimus, ubi *Blunti* floruerunt. *Bluntorum* certè nomen, quod à flavo capillo factum, hoc tractu celebre, familia nobilis, vetusta, & cujus rami longè diffusi. *Brugmorse*, vulgò *Bridgnorth*, inde vidimus ad dextram Sabrinæ ripam, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina, qui in eximiam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum, rupeque situm, è qua viæ in superiorem opidi partem ducentes sunt excisæ. *Clechill.* *Blunti.* *Bridgnorth.*

Alia sunt itidem hoc tractu opida & castella sparsim, nimirum *Newcastle*, *Hoptoncastel*, *Shipton*, & ad Corvum *fl. Corvesham*, *Brancroft*, & *Holgot*, vulgò *Howgate*, Superiùs sunt *Wenlocke*, nunc calce, sub Richardo II. æris fodina notum, *Acton Burnell*, & vix mille hinc passibus *Langley* depressiori situ in vivario nemoroso, habitatio familiæ de *Lea*, quæ inter clariores & vetustiores in hoc tractu locum sibi vendicet. His proximum est *Condouer*, Manerium nuper Thomæ *Owen* Communium Placitorum Iustitiarij, nunc filij ejus Rogeri Equitis aurati multiplici doctrina tanto patre dignissimi. Iuxra hoc est viculus *Pitchford*, quem sic à picis fonte dixerunt majores nostri, qui bitumen à pice non internoscebant. Fons enim illic est in privati cujusdam area, cui liquidum bitumen indies, quam vis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphaltite Iudææ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non nisi picis vice utuntur incolæ. Magis ad Occidentem sub *Pouderbache* castro jam ruinoso, saltus *Huckstow* *Fons bituminis.*

Forrest dictus latè inter montes patet, ubi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli, & quasi rupellæ confertim surgunt, Britanni *Carneddau tewion* vocant. Magis ad Septentriones *Caurse* castrum sedet, & antiquissimum *Routon* huic vicinum ad Occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod Romano etiam sæculo eodem nomine floruit, Antonino *Rutinium* dictum, nec in hoc falsi esse possumus, quandoquidem & nomen, & distantia, quam ille ab Vriconio notissimo opido ponit, exactissimè conveniant.

Routon, *Rutinium.*

Nunc flumine transmisso Cissabrinam partem adeamus, quam Cornaviorum propriam fuisse diximus. Hanc rursum in duas quodammodo partes dividit *Terna fl.* sic dictus quod è lacu diffusiore (cujusmodi nostra lingua *Tearnes* vocamus) inter Staffordienses promanat. In harum citeriori sive Orientali parte, ubi Sabrinæ Terna consociatur, *Vriconium* fuit, sic Antonino vocatur, quæ Ptol. *Viroconium*, Ninnio *Caer Vruach*, Anglosaxonibus *Wrekenceaster*, nobis *Wroxcester* dicitur, Vrbs Cornaviorum præcipua, quæ Saxonico bello lacerata, Danico prorsùs concidit, jamque rusticorum viculus est pertenuis, & Romanos nummos vetustatis suæ quasi testes sæpè aratoribus exhibet. Vbi urbis fuit area, & ea quidem satis ampla, solum magis quàm alibi nigrescit, & laudatissimum hoc tractu hordeum affatim profundit. Hujus Vriconij nomen antiquum expressiùs se in monte proximo ostendit *Wrekenhill* dicto, è cujus vertice, qui in amœnissimam procumbit planitiem, gratissimus in subjectam regionem undiquaque patet prospectus.

Vriconium, *Wroxcester* *Wrekehill.*

Nec

Nec procul à radicibus hujus montis in convalle devexa, ad militarem illam Romanorum viam *Watlingstreat* denominatam *Oken-yate* viculus *Okenyate,* copiosa carbonum fossilium vena bene cognitus ita subsidet eadem distantiâ, qua *Usoconam* *Usocona.* cùm à Viroconio, tum à Pennocrucio sejungit Antoninus, ut hanc *Okenyate* illam fuisse *Us-oconam* non sit cur quispiam dubitet.

Terna deinde paucis affusus rusticanis viculis *Rodenam* fluviolum in se admittit, & pauca emensus milliaria, prope Vriconium quod modò dixi, in Sabrinam immergitur. Ad hunc Rodan, dum adhuc recens à fontibus, *Wem* sedet, unde parum abest nemoroso in colle, seu potiùs rupe, quæ *Radcliffe* quondam appellata, situ suspiciendo castellum à rufescente saxo *Redcastle*, & Normannis *Castle-rous* dictum, sed jam nihil nisi desolata supersunt mœnia. Vix mille hinc pass. demortuæ urbeculæ jacet cadaver jam ferè absumtum. Vetustatem autem & conditores Romanorum numismata, & lateres illi quibus usi olim Romani contestantur. *Bery*, quasi *Burgum* vocitant vicini.

Inde ad eundem fl. *Morton Corbet* castrum Corbettorum conspicitur, qui antiquæ sunt in hoc *Corbetti.* agro nobilitatis. Nec multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet hujus agri urbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos *Shrewsburij*, & *Shrowsburij* hodie emollito vocabulo dicimus, cùm majores *Scrobbesbyrig* vocaverint, quod collis fuerat arboribus condensus, quo sensu & Britanni hanc urbem *Pengwerne*, id est *caput alneti* vocarunt. Sed unde *Shrewsburij, Latinè Salopia.*

nunc

nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery*, *Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocetur, planè me latet, nisi ab antiquo nomine *Scrobbesbyrig* variè luxato. *Ymwithig* tamen nonnulli Britannicæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam*, à Britannica dictione *Mwithau*, Bardosque ita nominasse, quod præ cæteris olim Walliæ Principibus placeret. Collem occupat subrufescentem, Sabrinaque duobus pontibus pervius, se ferè in circulum ducens ita incingit, ut Isthmo perexiguo debeat, quod nō sit Insula. Nec natura solum munita, sed etiàm arte. Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquæstoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis 50. plus minùs ædibus, castrum inædificavit: et Robertus ejus filius mœnibus obvallavit, quà flumine nō defenditur, alijsq; ædificijs cùm publicis tum privatis instauravit, & unà cum illis Ecclesiam S. Georgij. Hoc tempore urbs est eximia, frequens, mercium copiosa, civium diligentiâ, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quasi ad commune utriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus utraque lingua in usu, & quibus inter alia hoc in maximam laudem cessit, quod scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerval honestissimum Thomas *Aston* primus Scholarcha, vir optimus & integerrimus sua opera comparavit.

Ex hac urbe postremò erupit anno salutis 1551. lethifer ille morbus *sudor Anglicus*, qui

statim

ſtatim toto regno graſſatus magnam ſtragem hominum præcipuè conſiſtente ætate edidit; ſudore enim correpti die naturali vertente aut perierunt, aut convaluerunt. Remedium autem præſens inventum, ut qui ſudore interdiu correpti, in veſtibus protinùs cubitum irent, qui noctu & in lecto, quieſcerent, nec loco ad 24 horas ſe moverent, quas & inſomnes omninò ducerent. *Sudor Britannicus.*

Iuxta hanc urbem multiplices gyros trahit Sabrina, & maximè ad *Roſſall*, ubi circumductus in ſe ferè redit, antiquiſſimumque illud navigij genus, quod vetuſtas dixit *rates*, hic eſt uſitatiſſimum, ſcilicet ex rudibus aſſeribus, & tignis connexæ trabes, quæ ſecundo flumine onera ſubvehunt. *Rates, vulgò Flotes.*

A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem jacet *Oſweſtre*, ſive *Oſtwaldſtre*, Britannicè *Croix Oſwalde*, urbecula foſſâ & muro incluſa, exiguoque caſtello munita, mercatu verò felix, pannorum præſertim Wallicorum raro tenuique textu (Levidenſas ſi placet voces) quorum magna vis ſingulis ſeptimanis hic diſtrahitur. Sub hac ad Circium collis eſt triplici foſſa circumdatus, quem *Hen-dinas*, id eſt *vetus Palatium* vocant. Et vix tribus hinc mill. paſſ. *Whittington* abeſt, ſub quo quædam prædia tenuit quidam Wrenocus filius Meurici, *qui pro ſervitio debuit eſſe Latimerus* inter Anglos & Wallos, id eſt *Interpres*. Quod adnoto ex Inquiſitione veteri, ut intelligatur quid ſibi velit nomen illud *Latımer*, quod ferè nemo cognovit, cùm tamen in hoc Regno ſit celeberrimum. *Oſweſtre.* *Latimer quid.*

Ad

Ad Borealem agri limitem primùm *Shentoñ* ſedes claræ familiæ *Needhamorum*, & inde *White-church* ſive *Album Monaſterium* cernitur, tumulis aliquot *Talbottorum* clarum, ſed præcipuè illius Achillis Anglici Ioannis *Talbott*, primi Salopiæ ex hac familia Comitis. Magis ad Occaſum *Ellesmer*. *Elleſmer* regiuncula jacet opima & fertilis, quæ Baronem ſuum nunc habet Thomam *Egerton*; quem virum egregiè prudentem, & integrè æquum R. Elizabetha Magni Sigilli Cuſtodem ſibi delegit, & Rex Iacobus Cancellarium conſtituendo ad ſummum togatæ dignitatis faſtigium evexit, ſimulque titulo & honore Baronis de *Elleſmer* exornavit.

Baro de Elleſmer.

Comites Salopiæ.

Rogerum de *Beleſmo*, ſive *Montgommerij*, primum Salopiæ Comitem inſtituit Guilielmus I. Huic ſucceſſit primùm Hugo filius natu maximus: Deinde Robertus è filijs alter; vir efferata immanitate in ſuos ipſius filios & obſides, quibus ſuis manibus & oculos eruit, & teſticulos execuit; ſed tandem læſæ majeſtatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico I. conditus, pœnas nefarijs ſceleribus dignas perſolvit. Poſt multa tandem ſæcula Henricus VI. Ioannem Dominum *Talbott* hoc honore amplificavit. Cui Ioannes filius ex filia Thomæ *Nevill* Domini *Furnivall*, natus ſucceſſit. Ab hoc prognatus eſt Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus, à quo *Talbotti* de *Grafton* ſunt oriundi. Ioanni III. ſucceſſit Georgius, Georgio autem Franciſcus ejus itidem filius, qui pater erat Georgij *Talbotti* Comitis Salopiæ, viri honoratiſſimi, & in magnis Reipublicæ negotijs ſpectatiſſimi

tiſſimi

tissimi: cujus filius Gilbertus locum à majoribus traditum summo splendore, & summa virtute hodie tuetur.

Sunt in hac regione parochiæ plus minus 170.

CHES-SHIRE.

QVinta & ultima ex illis Provincijs quas antiquitùs tenuerunt Cornavij, est Comitatus Ceitrensis, Saxonicè *Cestre-scyre.* vulgò *Chesshire,* & *The County Palatine of Chester*, quod ejus Comites jura Palatina habuerint, omnesque incolæ illis solis in *Feudo*, id est in *fide* fuerint, ut illi Regi. Hæc regio (ut habet Malmesbur.) *farris, & maximè tritici jejuna & inops, pecorum & piscium ferax.* At contrà Ranulphus Cestrensis. *Quicquid Malmesburiensis ad aliorum relatum somniavit, omni genere victualium abundat, farris, carnis, piscis, potissimè salmonis optimi copiosa, mercimonia varia recipit, & refundit, quippe in suis confinijs salinas habet, mineras, & metalla.* Insuper & ego hoc addam, ea inest virtus pabulis, ut casei gratissimi saporis & laudatissimi magno numero hic premantur, cujusmodi reliqua Anglia non exhibet; etiamsi hinc hujus rei casearíæ peritissimæ fœminæ adhibeantur. Vtcunque verò soli ubertate pluribus Angliæ regionibus cedat, hæc regio, præ cæteris tamen eximia semper fuit nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia provincia quæ olim

Nomen.

Solum.

Casei laudatissimi.

plures

CESTRIAE.
Scala Miliarium
LANCASTRIAE PARS.
OCEANUS
Darbiae pars
STAFFORDIAE PARS
FLINT PARS
Denbigh pars.
Dee fluvius
Mersey flu.
Hilbre Insulæ
Crosbye pua
Bankehal
Severpoole
Cuerdley
Hale
Warington
Rixton
Flixton
Sale
Northen
Redishe
Mycleburst
Denton chap:
Stalay hall
Storfort als Stopford
Altrincham
Knottesford
Macclesfelde
Siddington
North Rode
Wharnford
Bolsley
Swithamley grange
Congleton al Congerton
Eaton
Rode hall
Okanger mere
Nantwiche
Acton
Baddeley
Wrenbury
Malpas
Holt cast.
Churton
Aldford
Farne
Pooton
Alen
Eaton
Eccleston
Chester
Burton
Shotwick
Stoke
Pole
Gayton
Oldfeld
Morton
Grange
Oxton
Bebbinton
Pyton
Balswark ab.
Flint
Yewley cast.
Frodsham
Elton
Newton
Norley
Marton
Hapsford
Barro
Ashton
Weaver
Darley
Crowton
Hartford
Barnton
Budworth
Hatton
Areley
Lymme
More
Asbley
Mere
Tost
Holford
Ollerton
Allostok
Northwich
Schebrok
Croxton
Marton chap
Bostok
Whelok
Churchlawton
Wistaston
Betley
Wynehill
Audelem
Olwro
Dunkin
Norburye
Tiverton
Mynshull
Beston
Spruslow
Totnall
Buckley
Cotton
Hatton
Ince
Meridies.
Petrus Kærius cælavit

plures nobiles in aciem produxerit; & plures Equestres familias numerarit. Ab Austro agro Salopiensi, ab Ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab Occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersoneso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus conclusa utrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia hujus agri flumina conveniunt, in Occidentaliorem *Deva*, qui à Denbigensibus dirimit, in Orientalem tum *Wever*, qui mediam regionem intermeat; tum *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit.

Devá, Anglicè *Dee*, Britannicè *Dyffyr-dwy*, id est *Aqua Dwy*, Salmonibus admodùm ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt: *Dwy* enim duo illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes *aquam nigram*; alii: *Dei aquam*, & *divinam* interpretantur. Cæterùm *Deva*; qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigit, lentior *Bonium* interluit, quæ urbs Antonini sæculo fuit insignis, posteà Monasterium præclarum, à cujus choro *Bonchor* & *Banchor* Britannis, Anglis *Bancornabyrige* & *Banchor* vocabatur, alumnumque habuit (ut aliqui scribunt) inter multos optimos viros Hæresiarcham illum pessimum Pelagium; qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina Occidentalem Ecclesiam diu exercuit, unde Prospero Aquitanico *Coluber Brittannus* dicitur. Nec alio nomine hujus memini, quàm quod vitio & venena nosse interfit omnium. *In hoc Monasterio* (ut inquit Beda) *Bonium*, *Banchor*. *Pelagius hæreticus*.

Beda) *tantus fuit Monachorum numerus, ut cùm in septem portiones cum propositis sibi Rectoribus divisum esset, nulla harum minùs quàm 300. homines haberet, qui omnes de labore manum suarum vivere solebant.* Sed ut hoc quoque moneam, non hujus agri censetur *Bonium*, sed Flintensis, cujus portio quasi à corpore divulsa inter Cestrenses & Salopienses hic interjacet.

Malpas. Deva verò ubi hunc Comitatum subintrat, *Malpas*, sive *Malo-passum* in edito colle non procùl à ripa suspicit. quod ob malam, arctam, præruptam, & impeditam viam, quæ *Mala platea* dicta, hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè significatione *Depenbache* Anglis diceretur.

Hinc devolvitur Deva per *Eaton* sedem celebris familiæ *Gros-venour*, id est *Grandis venator*, cujus posteri nunc corruptè *Gravenor* dicuntur. *Gravenori.*

Paulò superiùs ad idem flumen prope æstuarium, quod *Seteia* pro *Deia* Ptol. dicitur, urbs clara sedet, quam Ptol. ille *Deunanam*, Antoninus *Devam* à flumine Britanni *Caer Legion.* & *Caer* per excellentiam, ut majores nostri *Legeacester* dixerunt, à castris legionis, & nos contractiùs *Westchester* ab Occidentali situ, & *Chester*, juxta versiculum *Deunana, Cester.*

Cestria de castris nomen quasi Castria sumsit.

Nomina enim hæc proculdubio à Legione vicesima Victrice sunt deducta, quæ Galba Imperatore iterum & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, & tandem sedem in hac urbe accepit, quam nec multos antè annos constructam, & *Ordovicum* cervicibus impositam opinor.

nior. Romanæ autem magnificentiæ argumenta nunc superſunt paucula, præter pavimenta teſſellata, ſuperiori ætate plurima exhibuit. Vrbs hæc quadrata forma], mœnibus, quæ duo plus minùs mill. paſſ. ambitu colligunt, includitur, XI. Parochiales Eccleſias numerat, caſtrum eminet propè flumē à Comitibus conſtructum; ubi fora Palatinatus; & *Aßiſæ* quas vocant, bis quotannis habentur. Ædificia ſunt nitida; & porrectis Mænianis porticus utrinque per primarias plateas ducunt. Hæc Eadgarum Regem *Circiter* de Britannicis Principibus pompa magnifica *an. 960.* triumphantem vidit. Ipſum enim in triumphali navicule ad proram ſedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Inſularum, ómneſque Walliæ Principes in fidem adacti, quaſi remiges remis incumbentes per Devam fluvium læto ſpectaculo duxerunt. Inſequente tempore, Eccleſiam quam Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis poſuerat, Hugo primus è Normannico genere Ceſtriæ Comes reſtauravit; nunc Henrici IIII. Germaniæ Imp. ſepulturâ, quem abdicato imperio heremiticam hic vitam duxiſſe ajunt, & Epiſcopali ſede celeberrimam, quam Henricus VIII. denuò huic urbi reſtituit, cuique hunc agrum, Lancaſtrenſem, Richmondiam &c. ſubjecit; & in juriſdictione Archiepiſcopi Eboracenſis eſſe juſſit. Iam inde primis Normannorum temporibus inprimis floruit Ceſtria, Comitatumque *per ſe incorporatum* Rex Henricus VII inſtituit. Nec quidquam abeſt, quod in florentiſſima civitate deſideretur, niſi quod Oceanus

molendinis quibusdam in Devæ alveo quasi succensens se sensim subduxerit, nec civibus, ut pridem, portus opportunitatem præbeat.

Wirall. Ab urbe in Circium procurrit laxior illa Chersonessus quam dixi, nos *Wirall*, Britanni, quod angulus sit, *Kill-gury* vocant: olim tota saltuosa & inculta fuit, ut perhihent incolæ, sed deforrestavit Edwardus III. Nunc verò opidis undique consita, salo tamen quàm solo felicior habetur; hoc enim frugibus est minùs benignum. illud piscibus inprimis fœcundum. Hujus ingressu ad Austrum *Shotwick* castrum Regium æstuario incumbit. Ad Boream est *Hooton.*, cui contiguum est *Poole*, & in proximo *Stanlaw*. In extremitate autem hujus Chersonessi insula modica jejuna, & arenosa, *Ilbre* vocant, adjacet. *Ilbre.* Interius ad Ortum saltus objacet celebris, *The forrest of Delamere*, cujus hæreditarij *Forrestarij* sunt *Dawni de Vtkinton*, præclaro genere prognati. *Dawne de Vikinton.*

Per superiorem hujus saltus partem *Wever* fl. defertur, qui è lacu effunditur in Australi parte Comitatus, ad *Ridly*, claræ & vetustæ familiæ *Egertoniorum* ædes, qui à Baronibus de *Malpas* prognati, non procul à *Bunburij*, ubi Collegium extruxerunt, & à *Beeston* castro magno mœnium ambitu, crebris turribus, monte, præcipitioque defensò. Vbi autem hic fluvius Australem agri limitem attingit, inter ericeta & jacentia loca, uti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, ut credunt, defossas sæpè eruunt. Postea *Wever* fertiles irrigans agros fluviolum ab ortu admittit, ad quem *Wibbenburij*, cui adjacent *Hatherton* sedes nunc Thomæ *Smith* filij Laurentij *Egertoni.*

Smith

Smith Equitis aurati: *Dodinton* Delvesiorum, *Batherton* Griphinorum, *Shavinton* Wodenothorum, & aliarum insignium familiarũ sedes, quibus hic Comitatus ubique abundat. Inde Weverus per *Nantwich*, non procul à *Midlewich*, ad *Northwich* decurrit. Hæ sunt salinæ nobiles, quinque vel sex mill. pass. invicem distantes, ubi è puteis muria sive aquæ salsæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, ut veteres Galli & Germani solebant, sed subjecto igne decoquunt, ut sal conficiatur. *Nantwich*, quod primùm Wever fl. invisit, maximum hujus Comitatus, & structura elegantissimum censetur oppidum, Britannis *Hellath Wen*, id est *Salina candida*, Latinis *Vicus Malbanus*. Vnicam habet Salinam (*Brine pit* vocant) 14 plus minùs pedes à flumine, è qua aquam salsam in domos per alveos ligneos subvehunt, in quibus doliola sunt terra defixa, quæ illa aqua complent, & signo campanâ dato cacabis plumbeis; quarum sex sunt singulis domibus, ignum subijciunt, aquam coquunt, & mulierculæ (*VVallers* vocant) rastellis ligneis è fundo salem educunt, & corbibus imponunt, è quibus liquor defluit, & sal subsidet. Ecclesia, quam habet unicam, perpulchra est. Inde per *Minshull* Minshullorum domum, & per *Vale Royal*, ubi nunc incolit claræ familia *Holcroftorum*, Wever iter accelerat ad *Northwich*, quod Britannicè *Hellath Du*, id est *Salina nigra* vocatur, ubi etiam fons salsus est uberrimus & profundus, gradibus circumpositis, per quos qui aquam utribus pelliceis extrahunt, seminudi ad alveos sive canales ascendunt, & infundunt, quibus in

Salinæ.

Nantwich.

Salis conficiendi ratio.

Holcrofti.

Northwich.

ædes ſalinarias defertur, juxta quas plurimæ ſunt lignorum ſtrues.

Hic Wever confluentem *Danum* in ſe admittit, è montibus qui ad Ortum Staffordienſes & Ceſtrenſes interdividunt, effluentem. Hic ſolitarius fertur ad *Condate* ab Ant. memoratum, nunc corruptè *Congleton* dictum. Licèt verò hòc ſua amplitudine & frequentia Prætorem & ſex Senatores habere meruit, capellam tamen ſolùm habet, eamque ligneam præter chorum & turriculam, quæ Aſtburienſem Eccleſiam ad unum & alterum milliare diſtantem matrem agnoſcit.

Deinde *Davenport* vulgò *Danport* accedit *Danus*, quod in ſuum nomen inſignem familiam de *Davenport* adoptavit, & *Holmes Chapell*, itinerantibus notum. Iuxta quod ad *Rudheath* perfugium olim erat & quaſi aſylum ijs qui in leges peccarant. Inde *Kinderton* ſubluit, antiquam ſedem antiquæ proſapiæ de *Venables*, qui vulgò Barones de *Kinderton* appellantur. Sub hoc ad Auſtrum in Danum, ſeu, *Daven*, *Croco* fluviolus influit, qui è lacu *Bagmere* effuſus præterfluit, *Brereton*, cui Guil. *Brereton* Eques auratus per magnificis ædificijs plurimùm ſplendoris nuper adjecit.

Barones de Kinderton.

Croco prætervectus Brereton, paulo poſt *Midlewich* inviſit, propè confluentes cum Dano, ubi duo ſunt ſalſi fontes exili fluviolo diſcreti, *Sheathes* illi vocant, quorum alter niſi ſtatis temporibus non patet, quia libenter ejus aquam, ut majoris efficaciæ, ſuffurantur. Danus autem cùm jam ſub *Northwich* de qua dixi, cum Wevero aquas conſociavit, in Occaſum rectà prolabitur

Fontes ſalſi

Wever,

Wever, *Peverumque* recipit ab Ortu, qui præterfluit, & nomen facit *Pevero*, ubi sedem habet vetusta illa nobilis familia de *Meinilwarin*, vulgò *Mancwaring*. Cursum inde agit Weverus per *VVinington*, quod sedem & nomen claræ & antiquæ familiæ *VVinningtonorum* dedit, non procul à *Merburij*, quæ itidem perillustri familiæ nomen contulit. Hinc pergit fl. juxta *Dutton* hæredium insignis familiæ *Duttonorum*, quorum magna est auctoritas veteri instituto in omnes fidicines, tibicines, & citharœdes hujus Provinciæ, ex quo R. *Dutton* adolescens animo & manu promtus, collecta id genus hominum tumultuaria manu, Ranulphum ultimum Cestriæ Comitem Wallicis hostibus circumfusum obsidionis periculo fortiter liberavit. Nec tacendum est *Nether VVithley*, unde prodierunt *Towchetti*, qui Barones *Audley de Healye*. Iam Weverus ille interlabens inter *Frodesham* Castrum, & *Clifton* nunc *Rock-Savage*, Savagiorum recens extructas ædes, tandem *Mersey* æstuarium subintrat. Hoc verò sic nominatur à *Mersey* flumine, quod Cestrenses & Lancastrenses interluens, ibi demùm exoneratur, cùm inter alia minùs nota opidula *Stockport* primùm alluerit, & *Bollin* fl. admiserit ex ampla illa Foresta de *Macclesfeld*. Huic (quod Forestæ illi nomen fecit) imponitur *Macclesfeld*, ubi Collegium construxit T. *Savage*, primùm Episcopus Londinensis, & postea Eboracensis Archiepiscopus, in quo nonnulli ex inclyta illa *Savagiorum* stirpe contumulantur.

VViningtonij. *Merburij.* *Duttonij.* *Barones Audley de Healye.* *Savagiorum familia.*

Cangos veteres Britanniæ populus diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, *Cangi.*

diu multumq; subdubitavi. Nihilominus si *Ceangi* & *Cangi* ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognosco, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hic in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori, sed quadrata, in quarum superiori parte in concavo hæc legitur inscriptio: *Imp. Domit. Aug. Ger. de Ceang.* In alijs verò *Imp. Vesp. VII. T. Imp. V. Coss.* Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Quò etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum. Scribit enim C. Tacitus, Ab Ostorio *ductus in Cangos exercitus*; ac post paucula subijcit, *Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam aspectat, cùm ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem.* Sed ex superiori inscriptione ante Domitiani tempora non subjugati videantur, & ex temporum sané ratione, cùm Proprætor esset bellicosissimus ille Iulius Agricola.

Lib. 12. annal.

Comites Cestriæ.

Quod ad Comites spectat, Guilielmus I. Hugonem cognomine *Lupum*, Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium & Palatinum Cestriæ Comitem creavit, *totumque hunc Comitatum tenendum sibi & hæredibus ita liberè ad gladium, sicut ipse Rex tenebat Angliam ad Coronam*, dedit. Qui statim sibi Barones substituit, quorum fuit Comiti in consilio adesse, eundem observare, & aulam ejus sæpiùs honoris gratia accedere. *Habuerunt autem* (ut est in antiquo libello) *suas Curias liberas de omnibus Placitis & querelis, exceptis Placitis ad gladium Comitis pertinentibus.* Hugoni porrò successit Richardus ejus filius, & illi Ranulphus de *Meschines* Hugonis Co-

Barones Comitis Cestriæ.

mitis è ſorore nepos. Is filium reliquit Ranulphum dictum de *Gernonijs* quartum Ceſtriæ Comitem, Hugo cognominatus *Kevelioc* ejus filius, fuit Comes quintus, filiumque reliquit Ranulphum Comitem ſextum, qui ſine liberis defunctus hæredes reliquit quatuor ſorores. In Comitatu autem ſucceſſit Ioannes cognomine *Scotus*, filius Davidis Comitis Huntingdoniæ ex Matilde ſorore Ranulphi primogenita. Qui cùm itidem nulla ſuſcepta prole diem obijſſet, Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens *Domanio Regio* adſcripſit, Ioannisque ſororibus alios alibi reditus aſſignavit, ne (ut ipſe Rex dixit) tanta hæreditas inter colos diduceretur. Ipſi autem Reges, poſtquam ad eos pervenit hic Comitatus, antiqua Palatina jura & conventus hic tenuerunt, ut *Palatinatus* honorem conſervarent. Honor ille deinceps Regum primogenitis ceſſit, Edwarduſque ſecundus filium ſuum ptimogenitum Comitem Ceſtriæ & Flint inſtituit, tituliſque illis puerulum ad Comitia Parlamentaria evocavit. E Comitatu poſtea in Principatum erexit Parlamentaria auctoritate Richardus II. verùm paucis poſt annis evanuit illa appellatio, cùm illius Parlamenti leges refixiſſet Henricus Quartus & recidit in Comitatum Palatinum, hodieque juriſdictionem Palatinam retinet, quam adminiſtrant Camerarius, Iudex ſpecialis, Barones Scaccarij duo, Servientes ad legem tres, Vicecomes Attornatus &c,

Parœcias plus minùs 68. habet hic Comitatus.

NVnc Cornaviorum regiones perambulavimus, quæ unà cum Coritanis, Dobunis, & Catvellanis regnum in Heptarchia Saxonica constituerunt, quod illi *Myrcna-ric*, & *Mearclond*, Latini *Merciam* dixerunt, à *Meare* Anglica dictione, quæ limitem significavit, reliqua enim regna huic collimitarunt. Longè amplissimum erat hoc regnum inchoatum à Crida Saxone circa annum 586. à Penda prolatis undiq; finibus adauctum, Christiana religione sub Penda Rege paulò post imbutum. Verùm hujus periodo annis 250. confecta, in West-saxonum potestatem serò concidit, cùm omni bellorum injuria à Danis non paucis annis fuisset dilaniatum.

SILVRES.

COnsultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, sive Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectà sequi. Cornavijs enim proxima obtenditur, & quasi suo jure postulare videtur, ut suo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, sive Walli ejus incolæ eodem sint nobiscum jure, & nostræ Reipublicæ jamdiu fuerint quasi insiti.

Walliam igitur, cujus nomen universam quondam Trans-sabrinam regionem complectebatur, nunc verò minùs latè patet, tres olim populi insederunt; *Silures*, *Dimetæ*, & *Ordovices*. Hi

enim

enim non solùm duodecim, quos vocant Walliæ Comitatus, sed duos illos etiam Transsabrinos *Herefordshire*, & *Monmoutshire*, qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et ut à primis primùm exordiar. *Silures* eas regiones ex Ptol. descriptione incoluerunt, quæ Wallis sua lingua uno nomine *Deheubarth*, id est *Pars Australis*, & novis hodie nominibus *Herefordshire*, *Radnorshire*, *Brecknockshire*, *Monmouthshire*, & *Glamorganshire* appellantur. Quod ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura consonat. Quod ad originem verò spectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine Iberos fuisse conjectavit Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus. Cæterùm gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito omnem Southwalliam occupasse videntur) aspera, valida, pugnax, servitutis impatiens, audaciæ promtæ, pervicaciam vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerarunt posteri.

HEREFORD-SHIRE.

HErefordiensis Comitatus, sive *Hereford-shire*, Britannicè *Ereinuc*, forma quasi circulari, ab Ortu Wigorniensibus & Glocestrensibus, à Meridie Monumethensibus, ab Occasu Radnoria & Brechinia, à Septentrione Salopiâ definita, regio est, præter amœnitatem, aut pascendis pecoribus

Herefordia Comitatus
Oriens
Vigorniae Pars
Gloceſtriae Pars
Brecnok
Radnor
Occidens
Scala Miliarium
5
10
Hereford
Lemſter
Webley
Kyneton
Pembridg
Bromyeard
Lidbury
Newent
Rosse
Monmouth
Hay

toribus; aut alendis frugibus nusquam non mitissima, & ab omnibus ad vitam necessarijs instructissima, adeò ut secunda fertilitatis laude inter Angliæ Provincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga*, sive *VVye*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arva placidè irrigaverint, demùm confluunt, & uno alveo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow ille ex *Hatterell* montibus, qui ad Libonotum hunc agrum obvallant, descendens, primùm in Austrum per eorum radices eluctatur ad *Blestium*, opidum ab Antonino eo situ & di- *Blestium*,
stantia locatum, ut non possit non esse illud *Old towne*
quod huic flumini appositum Britannis *Castlehean*, id est castrum vetus, nobilis *The old Towne* vocatur, viculus tenuis, sed cujus vetustati novum hoc nomen patrocinatur, utraque enim in lingua opidum sive castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis quasi insula amni- *Alterynnis, Ceciliorum sedes*.
ca circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ *Sitsiltorum*, sive *Ceciliorum*, unde Guil. *Cecilius* Baro Burglæus, & summus Angliæ Thesaurarius stemma duxit.

Ab hoc Munow in Ortum conversus, ad *Mapharald*, sive *Harold-Ewyas* castrum *Doro* flumine augetur, qui à Septentrione defluens per *Snothill* castrum, ubi nobile marmor exciditur, con- *Marmor.*
vallem mediam secat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò *The gilden vale*, *Gildē vale*,
id est *vallem auream* nominarunt, quo nomine, ob *Vallis aurea.*
auream, opulentam, & amœnam ubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus

bus includitur utrinque sunt sylvis amicti, sylvis subsunt utrinque arva, arvis floridissima prata, & in medio fluvius limpidissimus interlabitur.

Vt Munow inferiorem hujus agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* sive *VVy* cursu admodùm arcuato intersecat, ad quem in ipso limite occiduo *Clivus fortis*, vulgò *Clifford* castrum adsidet, quod Radulphus de *Totenaio* olim tenuit. Posteà verò ad Walterum filium Richardi *Puntij* Normanni devenisse existimatur, ille enim de *Cliffordia* cognominatus erat, & ad eum Illustrissima *Cliffordorum* Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit. Inde Vaga tortuosus volvitur per *VVhitney*, & *Bradwardin* castrum, unde ortum & nomen Thomas ille *Bradwardinus* Archiepiscopus Cantuariensis habuit, qui ob multiplicem & abstrusam eruditionem eo ævo *Doctor profundus* appellatus, demumque Herefordiam hujus Comitatus caput accedit.

Doctor Profundus.

Regiuncula *Arcenfeld*, quam nunc *Irchenfeld* dicimus, & hujus Provinciæ pars est, quousque olim pertigerit nescio. Verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, *Arcenfeld*, *Ariconium* oppidum, cujus hoc tractu meminit Antoninus, & *Hareford*, sive *Hereford*, quæ nunc urbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, ut existimem hæc singula ab Ariconio deducta. Nec tamen unum idemque Ariconium & Herefordiam existimo: sed *Harlford* nostram (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio repetere. Ariconio inquam, quod nunc nominis tantùm umbram retinet, *Kenchester* nuncupatum, & moenium

Ariconiū.

Kenchester.

ũm minas aliquas oſtendit, ad quæ lapides teſſellati, lateres Britannici, Romanorum numiſmata &c. ſæpiùs eruuntur. *Harefordia* verò proles, quæ expreſſius ejus nomen gerit, ad Ortum vix tribus miliaribus Italicis abeſt, pratis gratiſſimis & arvis uberrimis interſita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occaſum anonymo, ab Auſtro Vaga, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuiſſe creditur, ab Edwardo Seniore, ut ſcribunt aliqui, conſtructa, nec ſanè antiquior de ea facta eſt mentio. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio accepta ferat, qui ex inſidijs nefariè ſublatus, Martyrumque catalogo inſertus, templum hic ſibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Epiſcopali ſtatim condecoratum dignitate, in ſummam crevit opulentiam. Reinelmus Epiſcopus, regnante Henrico I. ſpecioſum hoc qnod nunc cernitur templum poſuit, ſucceſſoreſqne adauxerunt, ita ut præter Epiſcopum, qui 302. Eccleſijs præeſt, ſint in hac Eccleſia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Theſaurarius, & Præbendarij XXVIII. *Hereford.* 793.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, cùm *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus, in primo hujus agri ingreſſu longiùs aſpicit *Brampton Brian*, propiùs verò *VVigmore* à Guilielmo Comite Herefordiæ caſtro munitum, cui ad tertium milliare alterum vicinum eſt caſtrum *Richards caſtle* dictum, ſub quo natura, quæ nuſquam magis quàm in aqua miracu-

miraculis ludit, fonticulum eduxit pisciculorum, vel (ut alij putant) ranularum ossiculis semper scatentem, quamvis subinde exhauriantur; unde *Bone well* vocitatur. Inde Vaga *Lemster* adit, quod Britanni *Lhan-lienî* vocant, à lino (ut aliqui volunt) quod hic nascitur laudatissimum: sed præcipua hodie gloria est à lana in circumvicinis agris (*Lemster Ore* vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumento item adeò est felix; & pane è purissimo polline, ut hujus panis, & *Wcableiæ* potus (opidum hoc familiæ nobilissimę *d'Evreux*) in proverbium cesserint. Has Lemsteræ dotes, & inde forum frequentissimum Herefordia & Wigornia nimis intuendo eo invidiæ processerunt, ut Regia auctoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coëgerint, suam infrequentiam ex hujus frequentia subinde caussantes. *Webleia* verò illa interiùs situm habet, eique ad Occasum vicina sunt *Huntindon, Kinnersley*, & *Erdsley*.

Lemster.

Lana optima.

Lugus jam ad Vagam primùm per *Hampton*, inde per *Marden*, & *Southon, sive Sutton* properat. Propè autem confluentes, ab Ortum, collis quem *Marcley-hill* vocant, anno salutis 1575. quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens, horrendo reboans mugitu, & obvia quæque prosternens, in superiorem locum, magna cum admiratione, se promovit, eo terræmotus genere, ut judico, quod Physici *Brasmatiam* vocant. Nec ab hoc longè distat *Ledburg* notum opidum *Leddeno* fl. adpositum. Sed Vaga lugo jam recepto plenus,

Marckley-hill.

Mons movens.

obliquior devolvitur primùm per *Holme Lacy*, & *Huntercombe* &c. Hinc inter *Rosse* fabris ferrarijs notum, & *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ *Grejorum*.

Elanguente jam Anglorum imperio, præfuit huic agro Comitatus officialis titulo Radulphus Gualteri *Medantini* filius ex Goda Edwardi Confessoris sorore, cui Normanni suffecerunt Guiljelmum *Fitz-Osbern*, Normanniç Ducibus arctissima propinquitate conjunctum. Huic successit Rogerus filius, qui sine prole legitima diem obijt. Stephanusque Rex Roberto *le Bossu* Comiti Leicestriæ, ex Emma hærede Rogeri nato, reddidit *hæreditariè Burgum Hereford, & totum Comitatum de Herefordshire*, verùm frustra. Matildis enim Augusta sive Imperatrix, quæ cum Stephano de hoc regno contendit, Milonem Gualteri Constabularij Glocesttiæ filium eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit. Huic Miloni quinque nati sunt filij, Rogerus scilicet, Walterus, Henricus, Guilielmus, & Mahel, viri egregij, qui intempestiva morte singuli extincti, cùm præter Guil. invicem sine prole in paternam successissent hæreditatem: Horum sororem natu maximam Humfredus *Bohún* tertius ejus nominis in uxorem accepit, ejusque posteri Angliæ fuerunt Constabularij, scilicet Humfredus de *Bohun* IIII. Henricus ejus filius, cui Ioannes Rex *concessit viginti libras de tertio denario Comitatus Hereford annuatim percipiendas, unde eum fecit Comitem.* Hic duxit sororem & hæredem Guil. de *Magna villa* Comitis Essexiæ. Humfredus V. ejus filius, qui etiam Comes Essexiæ, cui natus

Comites Herefordiæ.

Humfredus VI. qui ante patrem obijt, cùm priùs tamen genuisset Humfredum VII. Humfredus VIII ejus filius, cui Elizabetha filia Regis Edwardi I. vidua Comitis Hollandiæ peperit numerosam prolem, Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum IX. utrumque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Guilielmum Comitem Northantoniæ, qui genuit Humfredum X. Bohunorum ultimum, Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ, & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit, quarum altera nupta Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus, &
Henr. IIII postea Rex Angliæ inauguratus. Deinde verò Comitis Herefordiæ titulo usi sunt Staffordi Buchinghamiæ Duces, qui nati ex Thomæ *Woodstochij* Ducis Glocestriæ, & Æleonoræ Humfredi Decimi filia natu maxima. Nostra verò memoria Edwardus VI, Gualterum *d'Evreux*, qui à *Bohunis* per *Bourchieros* ortus, Vicecomitis
Vide supra in Comitibus Essexiæ Herefordiæ titulo insignivit, ejusque è filio nepotem postea etiam Essexiæ Comitem Sereniss. Regina Elizabetha creavit.

Continentur in hoc Comitatu Parœciæ 176.

RADNOR-SHIRE.

HErefordensibus annectitur ad Occasum æstivalem *Radnorshire*, Britannicè *Sire Maiseueth*, forma triquetra, quanto magis in Occa-
Confinia. sum protenditur, in angustum magis magisque con-

RADNOR BREKNOK CARDIGAN ET CAERMARDEN DESCRIPT.
Milliaria Angli.
5 10
Petrus Kærius cælavit 1599.
Montgomer: pars.
Septentrio.
Salopiae pars.
RADNOR
CAR:
DI
BREKNOKE.
GAN
CARMAR:
DEN
PENBROK
Carmarth PARS
GLAMOR: GAN: PARS.
Monumtensis pars.
HEREFORDIAE PARS.
Oriens.
Occidens
Meridies
Aberdovye
Machenlleth
Plinillimon hill
Aberystwyth
Llanydlos
Knighton
New Radnor
Old Radnor
Rayader gow
Tregaron
Llanbedur
Cardigan
Cardigan Insu.
Tyvy fluvi.
St. Dogmels
Kilgarren
Newport
Carmarden
Whitland
Pendyne
Llanelthye
Llandilo
Brecknoke
Hay
Talgarth
Abergevenny
Monuch:
The black moutayne
Capel nantye
Abardair
Capel Coyel
Neat flu.
Towy flu.
Tavy flu.
Taffe fluvi.
Rumney fl.
Sabrina flu.
Wye flu.
Usk flu.
Ayron fluvi.

contracta. Ad Austrum Vaga fluvius Brechnochienses discludit, ad Septententrionem adjacent Montgomerienses. Pars ejus Orientalis & Australis cultior, reliqua montibus asperior vix ullo culto mitescat, sylvis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, & stagnis alicubi adspersa.

Solum.

Radnor. Præcipui nominis est *Radnor* præcipuum totius pagi opidum, Britannicè *Maiseveth*, pro regionis more culmeis tectis satis elegans, quod tamen sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater ejus Old *Radnor*, id est *vetus Radnor*, Britannicè *Maisseveth hean*, & ab edito situ *Pencrag*. Si hanc *Maisveth* fuisse *Magos* urbem dixero, quam Anton. *Magnos* vocare videtur, à veritate, opinione certè mea, fortasse etiam aliorum, non descivero. Hujus enim tractus incolas *Magesetas* vocatos, Comitesque *Magesetenses* apud mediæ ætatis scriptores legimus, distantiæque ratio cùm à *Gobannio*, sive *Abergevenny*, tum à *Brangonio*, sive *Wigornia*, vix tantillum ab Anton. dimensione discrepat. Vix tribus hinc ad Ortum milliaribus *Prestaine*, Britannicè *Lhan Andre*, id est *Andreæ fanum* cernitur, quod è minimo viculo avorum memoria, operâ Martini Episcopi Menevensis, in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, ut Radnoriam hodie quodammodo obscuret. A quo etiam vix quatuor mill. pass. abest *Knighton* Prestaniæ æmulum, Britannis, ut accepi, *Trebuclo*, pro *Trefyclaudh*, á fossa subjecta, quam mirando opere ad disiungendos Britannos à suis Anglis Offa Mercius à Devæ ostio, usque ad Vagæ, per nona-

Old Radnor.

Magi urbs

Prestaine.

Knighton.

nonaginta plus minus mill. paſſ. duxit, unde *Claudh-Offa*, id eſt Offæ foſſa Britannicè vocatur.

Poſt hoc, quicquid ad Occaſum, & Septentrionalem limitem adjacet, magna ex parte effœtum & jejunum, incolis *Melienith* vocatur, eo-quod montes flaveſcant. Hæc *Melienith* ad Vagam uſque pertingit, qui Occiduum agri angulum tranſverſum ſecat, & occurrentibus ſaxis fractus, ſubitò ſolo deſtitutus præcipitatur. unde loco *Raihader Gowy* nomen, id eſt *Vagæ catarracta*, & neſcio an inde hoc nomen *Radnor* primum univerſo agro, deinde primario opido excuderint Angli. Iuxta vaſta eſt quodammodò ſolitudo, itinerum anfractibus & montium horrore pænè formidoloſa, in quam, utpote tutiſſimum perfugium ſe ſubduxit peſtis ille patriæ Vortigernus, ultimus è Britannico ſanguine Britanniæ Monarcha, cùm vocatis in hanc Inſulam Anglo-ſaxonibus, & ſua ipſius filia horrendo inceſtu ſibi in uxorem accepta, nefariorum ſcelerum magnitudinem ſera æſtimatione perſpexit. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs demiſſo, cum urbe ſua *Caer Guortigern*, quam in præſidium ſibi conſtruxerat, deflagravit. Nec procul hinc, quaſi hoc fati fuiſſet, etiam ultimus è Britannico genere Walliæ Princeps Leolinus ex inſidijs interceptus anno 1282 fatum complevit.

Melienith.

Raihader Gowy.

Vortigernus.

Leolinus.

Mortuomarij, Anglis *Mortimers* dicti, primi Normannorum magnam hujus regiunculæ partem ſibi devicerunt. Tandem verò Edwardus III. circa annum ſalutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* hujus limitis Wallici, vel (ut vulgo lo-

Comites Marchiæ.

quuntur) Marchiæ Comitem creavit: Huic filius fuit Edmundus, qui paterni sceleris pœnas luit, & patrimonio & Comitis titulo exutus. Rogerus tamen ejus filius in integrum restitutus, titulum Comitis Marchiæ accepit, & Ordinis *Garterij* in prima institutione socius fuit electus. Hic rursus Edmundum Marchiæ Comitem genuit. Ille verò Philippam Leonelli Ducis Clarentiæ, Regis Edwardi III. filij tertio geniti filiam, in uxorem duxit, unde *Vltoniæ* in Hibernia Comitatus, & Dominium de *Clare* accessit. Huic successit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes, quem Rex Richardus II. regni successorem designavit, utique materno jure hæredem proximum, verùm ille, Rege Richardo superstite, morte sublatus, Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus animi ægritudine confectus expiravit. Annam verò matrimonio Richardus *Plantagenet* Cantabrigiæ Comes sibi junxit; cujus juri ejus posteri Marchiæ fuere Comites, regnumque vendicarunt, quod tandem etiam consecuti sunt, Edwardusque IIII. filium suum primogenitum Walliæ Principem, & Cornwalliæ Ducem &c. etiam Comitem Marchiæ in honoris accessionem creavit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam, seorsim gessit.

Vide in agro Eboracensi sub finem.

Parœciæ in hac sunt 52.

BRECHNOK-SHIRE.

Nomen. RAdnoriæ subjungitur ad Austrum *Brechinia*, Britannicè *Brechineauc*, Anglicè *Brechnokshire*, à Brecha-

à Brechanio Principe fic dicta, ut exiſtimant Walli, quem numeroſam & ſanctam prolem, viginti quatuor ſcilicet filias omnes Sanctas ſuſcepiſſe ferunt. Hæc multò eſt Radnoria amplior, ſed in montes denſiùs conſurgit, convallibus tamē paſſim fœcundis. Ab Ortu Herefordia, ab Auſtro Monumuthia, & Glamorgania, ab Occaſu Caermardinia terminatur. *Brechiniauc* (inquit Giraldus Cambrenſis, qui hic ante 400. annos Archidiaconum egit) *terra æſtiſatis abundans grano, & ſiquis eſt defectus ex Anglicanæ vicinitatis copia ſuppletur, paſcuis & ſylvis, feris & armentis terra fœcunda, fluvialibus quoque piſcibus abundat, quos hinc Oſca, inde Vaga miniſtrat, ſalmonibus enim & trutis utraque, ſed plus, egregijs, quos Umbras vocant, Vaga fœcundus eſt.* A Boreali autem parte, ut dixit ille, apertior eſt, & planior, quà à Radnoria Vaga flumine diſcluditur, cui duo incumbunt opida, *Buelth* ſcilicet, & *Hay*. *Buelth* ſylvis & ſitu amœnum, caſtro etiam munitum eſt, ſed recentiori, à Breoſis ſcilicet, & Mortuomarijs, Nunc fori frequentia, olim ſua dignitate celebre fuiſſe videtur, quod ejus ſitum è cœleſtibus obſervavit Ptol, cui eodem nomine *Bulleum Silurum* dicitur. *Hay* autem, Britannicè *Trekethle*, id eſt *opidum in coryleto*, ipſa agri extremitate proxime Herefordiam Vagæ aſſidet, Romanis, ut videtur, nota, quorum numiſmata ſæpius effodit, mœniumque ruinas oſtendit.

Confinia.

Solum.

Buelth.

Bulleum Silurum.

Hay.

Iſca, ſive *Oſca*, eximius ſanè fluvius mediam agri partem percurrit, qui è Nigro monte proruens, preſſa in ſolum alveo præterit *Breknock* primarium terræ opidum in ejus ferè umbilico *Breknock.*

poſitum,

positum, quod Britanni *Aber Hodney* vocant, quia *Hodneius* & *Isca* eo loci aquas commisceant. Hoc Romano sæculo fuisse habitatum, è Rom: Cæsarum nummis subinde erutis apparet. Patrum verò memoria Rex Henricus VIII, Collegiatam Ecclesiam XIIII Præbendariorum in Dominicanorum Cœnobio constituit, quam ab *Aberguilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Linsavethã lacus. Duobus hinc ad Ortum milliaribus lacus diffunditur, quem Britanni *Lhin-savethan*, & *Linsavathen*, id est *lacus stagnans*, Giraldus *Clamosum* vocat, quod horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resolvitur, Angli *Brecknock-mere* appellant. duobus mill. pass. longitudine, nec minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis, & anguillis, quas naviculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Levenus* fluviolus hunc invectus, inconfusus faciem suam servat, & hospitales suas aquas non largiores quàm intulerit evehere creditur. Fama inter accolas longo jam tempore obtinuit, ubi nunc lacus est, urbem olim fuisse, quæ terræ motu absorpta. Et in argumentum, præter alia, vocant, quod omnes publicæ hujus agri viæ ad hunc undiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam urbem ad *Leveney* fl. existimes, quàm *Loventium*? *Loventium* quod hoc tractu collocat Ptol. & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest.

Brechiniæ Domini. Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Newmarch* Normannus, vir animi consilijque plenus, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, utque gradu certo & con-

firmato

firmato inter infenſos Cambros conſiſteret, Neſtam Gruffini Principis filiam in uxorem accepit. Quæ mulier projectæ & vindicis audaciç, cúm Mahel, unicus Bernardi ex ipſa filius, nobilem adoleſcentulum, quocum illa ſtupri conſuetudinem haberet, duriuſculè exagitaret; jurejurando coram Rege Henrico II. conteſtata eſt, Mahelem filium ab ipſa ex adultero ſuſceptum, & non à Bernardo natum. Vnde Mahele excluſo, Sibylla ejus ſoror virum ſuum Milonem Herefordiæ Comitem lautiſſimo illo patrimonio locupletavit. Poſtquam autem quinque Milonis filij improles obijſſent, hæc Brechinia Berthæ ejus filiæ in hæreditate partienda ceſſit; quæ ex Philippo de *Breos* ſuſcepit Guilielmum de *Breos* Dominum Brechiniæ, cui ſeditioſum ingenium, & procax uxoris lingua exitium attulit. Ille enim ſolum vertere tandem coactus in Gallia exul obijt, uxor verò capta, fame malorum extremo in carcere confecta graviſſimas procacis linguæ pœnas perſolvit. Ægidius hujus filius Epiſcopus Herefordenſis annuente Rege Ioanne paternam hæreditatem (nepote recto hærede neglecto) conſecutus, fratri Reginaldo reliquit, cujus filium Guilielmum in adulterio cum uxore ſua deprehenſum Leolinus Princeps Walliæ ſuſpendio ſuſtulit. Per Guilielmi autem filiam hæc Brechinia *Bohunis* obtigit, & tandem per illos Staffordis, Edwardoque Stafford Buckinghamiæ Duce proſcripto, ad Regem reditus in hoc agro ampliſſimi devenerunt.

Numerat Parœcias 61.

Brechiniæ tabulam habes ſupra in agro Radnorienſi.

Monumethensis Comitatus
Miliaria Angl.
1 2 3 4 5 6 7 8
Kyenechurche
Roulston
Lantony
The fotok
Grymond ca.
Garwey
Gotheridge cast
Lannoyth
Skenfrith
Lanrut
Englishebicknor
Stanton
Monmouth
Newland
Bettus ch
Langeney
Warngoch ch.
Laneley
Abergevenny
Blorens hill
Lanarthe
Dingestow
Pennalth
S. Brevel
Broyngton
Brockwere
Goytre
Uske
Lansoye
Gwernessenye
Kilgoruck
Lanllowell
Cheptow
Tyntern ab
Strogle cast
Trethuen
Pantrage
Lanthewye
Tredenok
Capelbrathetere
Kethlygajer
Henllis
Ryseley
Carlion
Magor
Redwick
Newport
Nashe
Goldeclyffe
Dennye I.
Sabrina fl.
Newport have
Bassaleg
S Bryde
Marshfeld
Peterston
Kevennabley
Ridway
Cajerfilye cast
Loynigrant
Cardyff
Bristol
BRECKNOK
GLAMORGAN
GLO CES TRIÆ PARS

BRechiniæ, & Herefordiæ ad Meridianam plagam ſubjacet Comitatus Monumethenſis, vulgò *Monmouthſhire* Anglis, olim *Wentſet*, & *Wents-land*, Britanniſque *Guent*, ab urbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow fl.* qui Herefordienſes; ab Ortu Vaga ſive Wye, qui Gloceſtrenſes; ab Occaſu *Remneio*, qui Glamorgenſes ſejungit, & ab Auſtro Sabriniano æſtuario, in quod illa flumina unà cum Iſca, qui mediam interſecat regionem, evolvuntur. Rebus ad victum neceſſarijs non ſolùm ſibi ſufficit, ſed etiam vicinis affatim ſuppeditat, Pars Orientalis herbida & nemoroſa, Occidentalis nonnihil montana & lapidoſa, non tamen colono ingrata. *Gens* (ut inquit Giraldus, de ſua ætate loquens) *Martijs conflictibus uſitatiſſima, ſtrenuitatis operâ laudatiſſima, & arte ſagittifera præ cæteris Walliæ finibus inſtructiſſima.* *Nomen.* *Confinia.* *Solum.*

In extremo ad Circium angulo, *Ewias* dicitur, non procul à Munow fl. inter *Hatterell* montes, quos, quod inſtar cathedræ conſurgunt, *Munith Cader* dicunt, *Lanthonij* ſedit vetus cœnobiolum, quod Walterus *Lacy* fundavit, à quo *Lacij* illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clariſſimi, profluxerunt. In altero ad Aquilonem angulo, Munow & Vaga confluentes primarium regionis opidum ferè circumfluunt, & nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, nobis *Monmouth*. In medio proximè forum Caſtellum prætendit, quod à Ioanne Barone de *Monmouth* ad Lancaſtrenſem familiam devenit. Ac jam inde ſuis immunitatibus, quas Lancaſtrenſes conceſſerunt, opidum celebre floruit. Sed nulla re *Lacij Barones.* *Mõmouth.*

æquè

[illegible]icus V Rex Angliæ.

æquè inſigne habetur, quàm quod Henricum V. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancaſtrenſis ſtemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorſit, & Carolum VI. Galliæ Regem eò adegit, ut regno quodammodò renuntiarit.

Galfridus Monumethenſis.

Galfridum etiam Arthurium Epiſcopum Aſaphenſem Britannicæ hiſtoriæ conſarcinatorem alumnum ſuum jactat Monmuthia, virum ſanè antiquitatis bene peritum, ſed fide ut videtur non antiqua, tot Mileſias nugas paſſim ex ſuo ingenio interſeruit. Adeò ut jam inter prohibitos ab Eccleſia Romana ſcriptores habeatur.

Hinc flexuoſo volumine deſcendit in Auſtrum Vaga, in quo copioſa eſt Salmorum piſcatura à Septembri ad Aprilem. Limes hic inter Gloceſtrenſes & Monumethenſes, olim inter Wallos & Anglos, qui cùm jam ad oſtium ferè devenerit,

Chepſtow.

Chepſtow præterfluit, id eſt, ſi è Saxonico interpreteris *Forum*, vel *negotiationis locus*, Britannis *Caſtle Went*. Opidum hoc eſt celebre, clivo à flumine ſurgenti impoſitum. mœnibus circumvallatur magno ambitu, quæ agros & hortos in ſe includunt. Caſtrum habet ſatis ſpatioſum flumini impendens, & è regione ſtetit Prioratus, cujus parte meliori demolita, quod reliquum eſt in Eccleſiam Parochialem convertitur. Pons verò quo Vaga jungitur ſublicius eſt, & admodùm excelſus, quia accedente æſtu in magnam altitudinem fluvius exurgit. Hujus Domini fuerunt è Clarenſium familia Penbrochiæ Comites, quorum ultimus Richardus vir

infracto animo Hiberniam Anglis primus sua virtute aperuit. Cæterùm non admodùm prisca est urbis hujus vetustas. asseverant enim plurimi, nec sine ratione, è *Venta* vetustissima urbe non ante multa sæcula exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui *Venta Silurum*, quasi eorum urbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolavit, *Caer Went* enim hodie dicitur, id est *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hæc, vel ille ita abstulit, ut tantùm jam è semirutis mœnibus, tessellatis pavimentis, Romanorumque nummis extitisse appareat. *Venta, Caer Went*

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* castrum ad montiū radices sedet, quod Guil. *Fitz-Osbern* Herefordiæ Comes construxit, posteaque Comitum Penbrochiæ è Clarensium familia sedes fuit, unde illi usitatè Strigulie Comites appellati fuerunt. Sub hoc ad æstuarium juxta Vagæ ostium *Portskeweth* adsidet, Mariano *Portschidh*. Deinde *Throgoy* fluviolus propè *Caldecot* Sabrinæ æstuarium subit. Iuxtà cernuntur *Wondy* & *Penhow*, olim sedes claræ familiæ de *Sancto Mauro*, nunc corruptè *Seimor*. Quorum, & aliorum nobilitas, ut certò ostendi potest, confluxit in honoratissimo Edwardo de *S. Mauro*, sive *Seimor*, nunc Comite Hertfordiæ, virtutis, & bonarum litterarum fautore singulari. *S. Maur, vel Seimor familia.*

Regio palustris per plura milliaria infrà extenditur, *The Moore* vocamus, quæ dum hæc recognoscimus, luctuosam cladem magno cum damno pertulit. Mare enim Sabrinianum, cùm acce-

Inundatio Januar. 1607. accederet in interlunio, & assiduo Libonoto per tres ante dies retroactum fuisset, vehementiori Altano irritatum tanto æstu incanduit, ut humiliori huic tractui; & agro Somersettensi è regione glomeratis fluctibus incubuerit, ædes subruerit, & numerosa animalium capita, nec non homines oppresserit.

Quà palustris hic tractus sensim promi-*Gold-cliffe* nendo procurrit in ipsa prominentia *Gold-cliffe* extollitur, id est, ut inquit Giraldus, *Rupes aurea, eoquod aurei coloris saxa sole repercussa miro fulgore sunt rutulantia.* Post hanc, per palustrem regionem ad *Iscæ* ostium pervenimus, quem Britanni *Vsk*, & *Wysk*, alij *Oscam* nominant. Hic medium agrum, ut dixi, intermeans, tribus primæ vetustatis urbeculis affunditur.

Gobânium, Aber Gevenij. Prima in ipso agri limite ad Circium Antonino *Gobannium* dicitur; ad *Iscæ* & *Gevenij* confluentes, unde nomen inditum: hodie verò integra antiqua appellatione *Aber-gevennij*, & contractè *Abergennij* vocatur, quod *Gevennij*, sive *Gobannij* confluentes significat. Hæc muris & castro munitur. Secunda urbecula, quam *Burrium* *Burrium, Brunebegie* Antoninus dixit, & ad XII. à Gobannio milliare ponit, sedet ubi *Birthin* profluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis litteris *Brunebegie* pro *Burenbegie*, & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Oscæ*; & Anglis *Vske*, nunc solùm castri ampli & muniti ruinas ostendit, quod amœnissimè intersidet inter Iscam flumen & *Oilwy* ri-*Isca, Legio II. Caer-Leon.* vulum, qui per *Ragland*, elegantes Comitis Wigorniæ ædes instar castelli, cursum ab Oriente sub hoc agit. Vrbs tertia Antonino *Isca*, & *Legio II.*

gio II. dicta, duodecim exactè milliaribus Italicis à *Burrio*, ut ille notavit, distans, Britannis *Caer Leon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est *urbs legionis ad Iscam fl.* à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Ad cujus antiquitatem asserendam antiquas inscriptiones, quas hic nuper effossas Reverendiss. Pater Franciscus Godwinus Episcopus Landavensis, venerandæ antiquitatis, & optimorum litterarum cultor eximius, mihi pro sua humanitate impertivit, subjungendas curavi. Anno 1602. in prato adjuncto repertum à fossoribus fuit fragmentum aræ cum hac inscriptione literis triuncialibus, ab Hateriano Legato Augusti, & Proprætore Provinciæ Ciliciæ posita. ISVS. CL. FILIVS. Q. N. HATERIANVS. LEG. AVG. PR. PR. PROVINC. CILIC.

Anno insequenti, juxtà hæc etiam eruta, quæ effigiem unà cum illo aræ fragmento inventam (ea verò succincta & pharetrata, capite, manibus, & pedibus truncata) Dianæ fuisse, templumque à Tito Flavio Postumio Varo, veterano fortassè cohortis Legionis secundæ restitutum fuisse comprobat. *T. Fl. Postumius Varus. V. C. Leg. templ. Dianæ restituit.* Et hæc etiam votiva ara, è qua Getæ Cæsaris nomen erasum tunc videatur, cùm ille à fratre Antonino Bassiano sublatus, & hostis declaratus, ita tamen ut ex litterarum ductu quodammodo appareat. *Pro salute Augg. N. N. Severi & Antonini & Getæ Cæs. P. Saltienus .P. F. Maecia Thalamus Hadri. præf. Leg. II. Aug. C. Vampeiano et Lucilian.* Hæc etiam mutilata ibidem

ib idem reperta Ara pulcherrima, quam sic supplendam existimo. IMP. M. AVrelio ANTONINO AVG. SEVER. Lucij FILIO. LEG. ii. Aug. p. f I C.

Hic etiam sub ingressum Saxonum fuit *gymnasium ducentorum Philosophorum, qui Astronomia cæterisque artibus eruditi cursus stellarum diligenter observabant*, ut scripsit Alexander Elsebiensis auctor rarus. Nunc verò, ut documento sit; urbium non minùs quàm hominum fata volvi, in exiguum opidulum decrevit, quæ tantæ olim amplitudinis erat, & ita utraque ripâ porrecta, ut S. Iuliani ædes clarissimi Equitis aurati Guil. *Herbert* in ipsa urbe fuisse, & Iulij Martyris Ecclesiam eo loci extisse ferant; quæ mille plus minùs passus jam ab opido abest. Ex ejus etiam ruinis paulò

Newport. inferiùs ad Iscæ ostium accrevit *Novus portus*, Giraldo *Novus Burgus*, nobis *Newport*, recentius opidum, castro & portus opportunitate non ignotum.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi *Dun-settan* vocarunt, qui tamen sub Occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei Duces gravissimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus *Balunus*, Hugo *Lacy*, Gualterus & Gilbertus de *Clare*, & Brienus Wallingfordensis, quibus cùm donassent Reges quidquid hoc tractu devictis Wallis occupare potuissent, alij superiorem agri partem, quam *Over-Went*, alij inferiorem, quam *Nether-Went* dixerunt, in suam paulatim potestatem redegerunt.

Continet Ecclesias Parochiales 127.

GLAMORGAN
Miliaria Angl.
5
10
BRECNOC
Carmarden Pars
Monmuth Pars
Swaley
Neath
Aber avon
Bridgen
Cowbridge
Landaf
Caerfyly
Oyfiermouth cast
Newton nottage
Nashe Point
Kenfage ca.
Lanelthye
Ozwitch point
Margam
Peroderyne
Lantwyt
Cardif

Nomen. VLtimam Silurum regionem eam fuiſſe exiſtimo, quæ nunc nobis *Glamorganſhire*, Britannis *Morganuc*, *Glathmorgan*, & *Gladvorganuc*, id eſt *regio Morgaduc* vocatur, à Morgano Principe, ut plurimi ſuſpicantur, à *Morgan* cœnobio, ut alij. Si ego à *Mor*, quod Brittannis mare ſignificat, deducerem, neſcio ſanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ opidum quod nunc *Morlais*, Ptol. & priſcis Gallis *Vorganium*, ſive *Morganium* (M enim & V conſonantes ſæpiùs hac in lingua tranſmutantur) dici obſervavi, & unde quæſo, niſi à mari? Et hæc etiàm noſtra *Morganuc* tota eſt maritima, minùs enim latitu-*Confinia.* dine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano mari à meridie pulſatur, quà terram verò ſpectat, ab Ortu Monumethenſes, à Borea Brech-*Solum.* nochienſes, ab Occaſu Maridunenſes adjacent. Pars Septentrionalis montibus eſt aſpera, quorum ad radices planities in meridianum ſolem extenditur, ea poſitione quam optimam judicavit Cato, & ob quam Italiam tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratiſſima fœcunditate, & crebris opidis undiquaque nitet.

Rob. Fitz. Haimon. Robertus *Fitz-Haimon* Normannus, regnante Rufo, ex Anglia per Ivonem nobilem, cui Iuſtinus hujus Provinciæ regulus filiam ſuam deſponderat, in auxilium accerſitus, habito ſtatim delectu, adſcitiſq; in belli ſocietatem XII. Equeſtris dignitatis viris, primùm infeſto agmine Rheſum Principem, à quo Iuſtinus ille defecerat, interfecit, deinde verò fertilitate regionis ineſcatus, in Iuſtinum ipſum converſus, illum avita poſſeſſione facilè exuit, regionemque inter

ter suos partitus est, montium inculta Ivoni concessit, uberiores agros sibi, & duodecim illis quos *Pares* vocavit, ea lege divisit, ut clientelari jure à se, quasi Domino tenerent, & sibi, cùm jus diceretur, præsto adessent.

Remnius fl. è Montibus demissus, Orientalis est limes, quò hæc Provincia à Monumethensibus dividitur, & *Remni* dividere Britannis significat. In hujus vicinia, ubi per invia agitur inter montes, palustri loco nutantia mœnia *Caer Philli* castri cernuntur, quod adeò vastæ magnitudinis & mirandi operis fuit, ut Romanorum, præsidium fuisse asserant ferè omnes; nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perspicio. restauratum tamen videatur, cùm sacellum habeat Christiano more constructum. *Caer Philli.*

Paulò inferiùs *Ratostabij*, sive *Ratostibij* ostium posuit Ptol. mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id *ostium*, est *Taffi* fluminis sabulosum æstuarium. Taffus enim è montibus dejectus ibi mare petit per *Landaff*, id est *Fanum ad Taff*, tenuem urbeculam humiliori situ, Episcopali tamen dignitate, cui subsunt Parochiæ 154. cathedralique Ecclesia insignem. Hinc Taff adit *Caerdiff*, Britannis *Caer-did*, nitidam, ut in hac regione, urbem, quam *Fitz-Haimon* ille in belli sedem justitiæque forum mœnibus & castro communivit, in quo præter delectam cohortem, duodecim illi Milites suas stationes tueri tenebantur. *Ratostabij.* *ostium.* *Landaffe.* *Caerdiffe.*

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus, in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tum à se, tum à continente

Sully, fortè à Siluribus. divisæ, citerior *Sully* dicitur, ex opido objecto; Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui ut loco nomen, sic locus cognomen fecit suis posteà Dominis. Clara enim Vicecomitum *Barrorum* familia in Hibernia inde originem duxit. *Spelunca mira.* *In hujus rupe marina,* inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quam si aurem apponas, audies strepitum quasi operæ fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis & ferri sonora fricamina, stridentesque cavernis stricturas chalybum, & anhelum fornacibus ignem.*

Ab his Insulis rectâ in Occidentem Solem littus agitur, fluminique uni se patefacit, cui interiùs superimponitur *Cowbridge*, Britannis à saxeo ponte *Pont-uan*, mercatorium opidum. *Cowbridge* Quod autem hoc in tractu, & ad hanc ab Isca distantiam *Bovium* collocarit Antoninus, hoc Bovium fuisse blandiente conjectura opinatus sum: *Bovium.* verùm cùm ad tertium hinc milliare sit *Boverton*, quod cum Bovio appositè consonet, ita me veritas amet, non alibi Bovium indagare ausim. *Boverton.* Sed hoc sit instar omnium, quindecim milliaribus à Bovio *Nidum* opidum Latino etiam nomine posuit Anton. ad quam ipsam distantiam *Neath* notissimum opidum nomine vetusto quasi incolumi sese offert. *Neath.* Parùm hinc distat Castrum *S. Donati*, antiquæ & claræ familiæ *Stradlingorum* habitatio, juxta quod nuperrimè effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum. *Ogmor* fl. paulò superiùs viam sibi in mare appetit per *Coitie*, & *Ogmor* castrum. *Fons abest hinc paucis milliaribus ad Novam villam* (ut ad me scribit vir doctissimus I. *Stradling*) *opidulum ab occidua ripa Ogmor fluvij, à Sa-* *Fons fluens & refluens Sandfords-well.*

briniano

briniano littore centum ferè passus, in planitie arenosa. Lympha nitidißima non est, sed satis pura, & usui apta: nunquam scaturit, sed descenditur in puteum nonnullis gradibus. In refluxu maris, æstivo tempore, vix disco aquam colligas, cùm mox defluente freto eandem haustro capaci bene haurias. Instabilitas itidem hyeme manet, sed longè minùs apparet, propter adventitias desuper ab imbribus & aliunde aquarum venas. Ego ad sacras aquas semel atque iterum me nuper contuli. Vbi primùm ventum est ad locum, omnia perlustrans, tertiam horæ partem commoratus, æstuante Sabrina, nec quoquam ad hauriendum accedente, aqua defecit circa tres pollices. Discedo, non ita multò post reversus, crevisse uno pede altiùs deprehendo. Fontis autem orbis inferior intra parietes propemodùm sex pedes latus est.

Hinc littus legenti occurrit *Kinfeage*, & *Margan*, ad mare, nunc sedes claræ & Equestris familiæ *Maunsellorum*. Propè hoc Margan in cacumine montis ex saxo durissimo cyppus erigitur quatuor pedes longus, & unum pedem latus cum inscriptione, quam quicunque legerit, paulò post moriturum imperitum vulgus circumvicinum credulo errore dictitat; viderit ergo lector, si hoc audeat, nam certò sciat se moriturum. *Boduoc hic jacit filius Catotis Irni pronepos eternali in domo.* Ita enim dictiones illas posteriores Æternali in domo lego, sepulchra enim eo sæculo *Æternales domus* dictæ erant, Inter Margan autem & Kinfeage juxta viam jacet saxum IIII. pedes longum cum hac inscriptione: PVNP EIVS CAR AN TOPIVS. Quam Cambrobritanni ita legunt, & interpretantur, *Pim Bis An Car Antopius.* id est, *quinque digiti amicorum, vel proximorum* *Maunselli.* *Domus æternalis.*

nos interemerunt. Credunt esse sepulchrum Morgani Principis à quo regio sit denominata, qui occisus ut volunt anno DCCC. ante Christum natum. sed has litterarum formulas recentioris esse ævi norunt antiquarij.

A *Margan* procurrit littus in Circium per *Aber-avon* tenuem mercatum ad Avonæ fl. ostium, unde nomen, ad *Nidum* flumen vivo sabulo infame, cui ejusdem nominis vetustæque memoriæ opidum Antoni Itinerario *Nidum* dictum adsidet. Post Nidum fl. quidquid ad *Loghir* flumen, qui ab Occasu hujus agri limes est, jacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Ninnio *Guhir*. Hæc regio nunc in Orientalem & Occidentalem dividitur. In Orientali *Sweynsey* præcellit opidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Aber-taw* à *Taw* præfluente: Verùm hoc multò vetustius est ad *Loghor* fl. quod Antoninus *Leucarum*, & nos integro nomine *Loghor* appellamus. *Gower* Occidentalis huic subjacet, & insinuante utrinque freto fit Chersonessus, frugibus magis quàm opidis prædicanda.

Nidum, Neath.

Gower,

Sweinsey.

Leucarum, Loghor.

Ab ipsa hujus Provinciæ expugnatione Domini fuerunt à *Fitz-Haimone* recta linea descendentes Glocestriæ Comites, *Clari*, & *Spenseri*. Inde *Bellocampi*, & *Nevillus* unus & alter, & per *Nevilli* filiam è *Spenseris* oriundam Richardus III Angliæ Rex, quo interfecto Henricus VII. hujus agri hæredidatem crevit, Gasparique Bedfordiæ Duci patruo suo concessit. quo sine prole defuncto, ad se universum jus Rex revocavit, & filio Henrico VIII. reliquit, cujus filius Edwardus VI. maximam ejus partem Guilielmo

Glamurganiæ Domini.

Herbert,

Herbert, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de Caerdiff crearat, venundedit. Ex Parium autem XII. sobole supersunt in hoc agro *Stradlingij* multis imaginibus clari, *Tubervilli*, *Flemingorumque* nonnulli. In Anglia verò supersunt Baro *S John de Bletso*, *Granvilli* in agro Devoniensi; & *Siwardi*, ut audio, in agro Somersettensi.

Parœciæ 118.

DIMETÆ.

Reliquam hujus Regionis partem, quæ longiùs in Occasum projecta, Anglis *West-Wales* dicitur, agrumque Maridunensem, sive *Caermarden-shire*, *Penbrochiensem* & *Cereticam*, sive *Cardiganshire* complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimavit: sed Ptolemæus, qui exploratiùs Britanniam novit, alium hic populum constituit, quos *Dimetas* & *Demetas* dixit. *Demetiæque* nomine pro hoc tractu usi sunt cùm Gildas, tum Ninnius, unde *Difed* Britanni incolæ, mutato pro linguæ Idiotissimo M in F hodie vocitant. Si non sinistræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à *Deheu Meath* deducerem, id est Planities ad Austrum. Nec ab hac certè significatione aliena est hujus regionis positio, quæ molli devexitate confidentibus jugis in planitiem paulatim expanditur.

Solum. Confinia.

AGer Maridunensis, qui Anglis *Caermaerden-shire*, frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossiliumque carbonum alicubi ferax, continetur ab Ortu Glamorgania & Brechinia, ab Occasu Penbrochia, a Septentrione Ceretica, intercurrente Tivio fl. & á Meridie Oceano, qui sinu adeò magno hic terras excavat, ut hæc regio interiùs quasi perterrita se subduxisse videatur.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primùm offert, quod nunc vetustate quasi desertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth vehan* fluviolum transgressi, novum *Kidwelly* substruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ jam tamen tenijs objectis ferè nulla est.

Kidwelly.

Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Tovy* fluvius, qui Ptol. *Tobius*, Oceano tandem excipitur, postquam agrum hunc ab Aquilone in Austrum permensus est, primùm per *Lonandiffry*, quod Hœlys filius Rhesi jam olim in invidiam Anglorum prostravit: inde per *Dinevor*, Principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regium in montis vertice sublimè elatum: ac demum per *Caer-Marden*, quod ipsi Britanni *Caer-Firshin*, Ptol. *Maridunum*, Antonin. *Muridinum* dixit. Vrbs hæc est totius Conventus primaria, pratis & sylvis amœna, antiquitate suspicienda, *coctilibus muris*, ut inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clausa, supra nobilem fluvium*, qui navigiolis subvehendis par est, licèt arenarum pulvinus jam ostio obtendatur. In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, ut enim ille Genij filius aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi

Caer-Marden. *Maridunũ*

Merlinus Vates.

cubi filius vaticinia, imò mera Oreſtis ſomnia, Britannis noſtris effinxit. Vnde in hac Inſula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Walliæ Principes, Regum Angliæ primogeniti, hic ſuam pro Auſtrali Wallia Cancellarium & Scaccarium conſtituerunt.

Adjacet huic urbi ab Ortu *Cantred-bichan*, id eſt *Centuria minor* (*Cantredum* enim vocant terræ portionem quæ centum Villas complectitur) in qua præter ruinas caſtri *Careg*, & ſpecus ſpacioſiſſimas, virenti ceſpite nunc obtectas, quibus furente Marte imbellem multitudinem habitaſſe creditur, etiam *Fons eſt* (ut ſcribit Giraldus) *qui naturali die bis undis deficiens, & toties exuberans marinas imitatur inſtabilitates.* *Fons inſtabilis.* Ab Aquilone autem longè patet *Cantred-Maur*, id eſt *Centuria Magna*, tutiſſimum olim Britannis perfugium, utpote ſylvis denſa, confragoſa, & collium flexibus variè implicata. Ad *Kilmayn Lhoyd* inciderunt nuper ruſtici in vas figulinum, quo latuit magna vis Romanorum numiſmatum ex argento minùs puro. A Commodi ſcilicet tëmpore, qui argentum primus Romanorum Imperatorum adulteravit, uſque ad quintam Tribunitiam Poteſtatem Gordiani Tertij, quæ coïncidit cum anno Chriſti 243. Ad *Tivy* autem fl. qui hunc agrum a Comitatu Cardigan diſterminat, ſitum eſt *Novum Caſtrum*, ſic hodie vocant, quod Rheſus Ap Thomas, vir bellicoſus, qui Henrico VII. in regno adipiſcendo præſtò adfuit, & ab eodem meritò in Georgiani Ordinis ſocietatem adſcriptus eſt, renovavit, priùs enim *Elmelin* dicebatur. *New caſtle* Qui Normannorum primi

hanc regionem Wallorum Principibus extorserint, ex historijs eruere non possum.

Parœcias habet 87.

Tabulam vide ad Comitatum Radnoriæ.

PENBROK-SHIRE.

Limites. IAM in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, varijsque recessibus littora incurvans, Comitatum Penbrochiensem, vulgò *Penbrok-shire*, qui in antiquis tabulis *Legalis Comitatus Penbrochiæ*, & nonnullis *Westwales* nominatur, undique urget, nisi ab Ortu, quà ager Maridunensis, & ab Aquilone, qua pars Ceretica obtenditur. *Soli indoles.* Regio frugibus ferax, pecudibus inprimis repleta, & ad fœcunditatem marga & id genus terræ adipe, ut etiam carbone fossili abundans. *Terra hæc*, ut inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, vinoque venali copiosè referta, & quod omnibus præstat, ex Hiberniæ confinio aëris salubritate temperata.*

Tenby. Primùm in littore ad Austrum descendente *Tenby* elegans opidum mœnibus firmum è sitiente rupe mare despicit, navium statione, & piscium copia admodùm celebre, unde Britannicè *Tenby-y-piscoid* denominatur, & pro Magistratu *Maiorem* habet & *Ballivum.* Inde in Occasum reducto littore tenues apparent reliquiæ Castri

Manober,

PENBROK
MARE HIBERNICUM
Occidens
Septentrio
Meridies
Oriens
Scala Miliarium
Cardi: Cardigan Pars
CAR MAR THEN PARS
S. Dauides
S. Nicholas
Ramsey I.
Gresholme Insula
Skokeholme Insula
Skalme I.
S. Brides
Milford hauen
Hereford west
Penbroke
Tenbye
Newport
Fiscard
Narbarth
Calley Insula
S. Patricke
Newton
Lanuirian
Trewenyth
Haus cast
Wiston
Slebach
Spittle
Cilgerran

Manober, quod Pyrrhi manſionem vocat Giraldus. Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandemque ſubmovens utrinque terram longè invehitur mare, & portum efficit, quem *Milford-haven* Angli vocant, quo non alter eſt in Europa aut nobilior, aut tutior, tot angulofis receſſibus, tot portuoſis ſtationibus diſtinguitur, quibus ut fibris ripæ undique ſunt inciſæ & ut Poëtæ verbis utar:

Milford-haven.

Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſervare quietem.

Numerat enim (ut Nauticis verbis & diſtinctionibus utar) *Crekas* 16. *Baias* 5. & *Rodas* 13. ſuis ſeorſim nominibus cognitas. Ad interiorem Orientalemque hujus portus ſinum, *in agro totius Walliæ amœniſſimo, principale Provinciæ municipium; Dimetiæque caput* (Giraldum legis) *in ſaxoſa quadam & oblonga rupis eminentia ſitum, lingua marina de Milverdico portu proſiliens in capite bifurco complectitur, unde Britannis* Penbro *dicitur, quod* Caput marinum *ſonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc Caſtrum Arnulphus de Montgomery frater Roberti Comitis Salopiæ ſub Anglorum Rege Henrico primo ex virgis & ceſpite tenue ſatis & exile conſtruxit. Ratione tenuræ hujus Caſtri & Villæ, caſtri & Villæ* Tinbig, *Grangiæ de Kingeſwood, Commoti de Croytarath, & Manerij de Caſtle-Martin & Tregoire*, Reginaldus *Grey* in coronatione Henrici Quarti petivit portare ſecundum gladium, ſed fruſtrà, cùm reſponſum fuiſſet, quod eo tempore caſtra illa & prædia in Regis eſſent manu, ut adhuc *Penbrochia* opidum eſt, quæ incorporata ſuum habet *Majorem* & *Ballivos*.

Penbroke.

Rotulus Servitiorũ.

Ad

Ad alterum etiam hujus Portus ſinum *Carew-caſtle* cernitur, quod & nomen & originem inclytæ familiæ de *Carew* dedit, qui ſe priùs de *Montgommery* dictos aſſerunt, & ab Arnulpho illo de *Montgommery*, quem modò dixi, prognatos credunt. *Familia de Carew.*

Influunt hunc portum conjunctis ferè oſtijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id eſt, ſi interpreteris, *gladij*, unde *Aberdugledhau*, id eſt, *duorum gladiorum portum*, ipſi appellitant. Ad quorum Orientaliorem *Slebach* ſedet, Præceptoria quondam Militum S. Ioannis Hieroſolymitani. Partem hujus regionis quæ ultra Portum jacet, & his ſolis fluminibus perfunditur, *Roſsiam* ſive *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quod viridante procumbat planitie. Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici Primi permiſſu huc commigrarunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruiſſet. Lingua & moribus etiamnum a Wallis dignoſcuntur, & ita ejuſdem linguæ ſocietate cum Anglis conjuncti ſunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, ut hæc eorum regiuncula a Britannis † *Anglia Tranſwallina* nuncupetur. Gens, quæ Giraldi tempore, Extiſpicinam ad miraculum uſque calluit, cujus opus etiam hic conſpicitur *Via Flandrica* longo tractu perducta. *Flandri in Wallia.* *† Little England beyond Wales,*

Ad duorum gladiorum occidentaliorem ſitu admodùm inæquali locum habet *Harford weſt*, Anglis olim *Haverford*, Britannis *Hulphord*, ſua elegantia & frequentia inprimis celebre, & quod per ſe Comitatus habet *Majorem*, *Vicecomitem* & duos *Ballivos*, pro Magiſtratibus. *Harford weſt.*

Poſt

Octopitarũ Promont. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergivium longè procedit Promontorium, *Octopitarum* Ptol. dixit, Britanni *Pebidiauc*, & *Cantred Devi*, nos *S. Davids Land*, *Terra*, ut author est Giraldus, *saxosa, sterilis & infœcunda, nec sylvis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solum & procellis semper exposita.* Virorum tamen sanctissimorum secessus & altrix. Calphurnius enim Presbyter Britannus (ut aliqui, nescio an verè, scripserunt) hic in valle Rosina ex Concha conjuge, Martini Turonensis sorore, Patricium Hiberniæ Apostolum suscepit, & Devi Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum hujus angulum ad *Menew*, sive *Meneviam* transtulit, quam deinde ab illo Britanni *Tuy Dewy*, id est *Domum Devi*, Saxones *David-Mynster*, *S. Davids.* Angli hodie *S. Davids* vocant, diuque suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Et nunc quidem Vrbecula est pertenuis, solumque prætendit templum spaciosum S. Andreæ & Davidi sacrum: quod sæpiùs eversum, ea qua nunc cernitur forma. Petrus, regnante Ioanne, Episcopus & successores erexerunt in valle, ut vocant, Rosina, sub opido; & juxtà palatium est Episcopi, ædesque perpulchræ Præcentoris, Cancellarij, Thesaurarij, & quatuor Archidiaconorum, quæ firmo & pulchro mœnium ambitu cinguntur. *Falcones.* Falcones egregij & generosi hic in scopulis nidificant, ex illo genere, si accolæ mihi non imponunt, quos *Peregri-*

nos rei accipitrariæ periti vocant, ſunt enim illis, ut verbis nobiliſſimi noſtræ ætatis Poëtæ Auguſti Thuani Eſmerij verſibus utar:

Depreſſus capitis vertex, oblongaque toto
Corpore pennarum ſeries, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac ſparſi, nareſque rotundæ.

Cæterùm ab hoc Promontorio recedentes terras magno aquarum inſultu *Keimes* regiunculam mare diverberat, quæ Baronia cenſetur. In hac primùm *Fiſgard*, a piſcium captura Anglis dictum, Britannis *Abergwayn*, id eſt, Oſtium fluminis *Gwayni*, aſperæ rupi affixum, ubi ſatis commoda navibus ſtatio: inde *Novus-Portus* ad *Nevern* fluvium, Britannicè *Tref-draeth*, id eſt *Opidum ad Sabulum*: quod Martinus de Turonibus conſtruxit, ejus poſteri incorporarunt, privilegijs ornarunt, præfeceruntque *Portgrevium* & *Ballivum*. Iidem & Monaſterium S. Dogmaëlis fundarunt, cui Burgus adjacens (ut plura alia Opida Monaſterijs) debet originem. Georgius Owen, Dominus de *Keimes*, venerandæ antiquitatis cultor eximius, me docuit eſſe in hac Baronia præter tres quos dixi Burgos, Feoda Militaria 20. & Parœcias 26. *Keimes Baronia.*

Ad Tivium flumen, interiùs eſt *Kilgarran*. quod hodie in unam plateam redactum copioſiſſima Salmonum piſcatura ſolummodò celebratur.

Stephanus Rex Gilberto *Strongbow*, filio Giſleberti de *Clare*, Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Richardo filio, Hiberniæ Domitori, reliquit. Hujus unica filia Iſabella Guilielmum Mareſcallum maritum eodem adduxit, virum belli paciſque artibus florentiſſi- *Penbrochiæ Comites.*

mum

mum, de quo extat hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum sibi sensit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque ejus quinque sua serie Penbrochiæ Comites fuere. Quibus omnibus sine prole intra breve tempus sublatis, Comitatus hujus gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Lusigniana in Pictonibus familia fratrem sibi uterinum cinxit, qui uxorem habuit Ioannam, ex Guilielmi Marescalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* successit filius Audomarus, cujus altera soror & cohæres Elizabetha Ioanni Domino *Hastings* enupta, in novam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim *Hastings* ejus è filio nepos, Penbrochiæ Comes Regis Edwardi III rescripto fuit confirmatus. Successit filius Ioannes, & huic alter Ioannes, itidem filius, qui in hastiludio Woodstochiæ anno 1391 interfectus, idque nulla relicta prole. Vnde plurimi & optimi reditus in Regis manus (ut Iurisconsulti nostri loquuntur) devenerunt, Castrumque Penbrochiæ Francisco *Att Court* Aulico gratioso fuit concessum, qui inde vulgò *Penbrochiæ Dominus* appellatus. Nec longo post tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & post illum Humfredus Dux Glocestriæ, ejus frater, Regis Henrici IIII filij eundem titulum sunt consecuti. Deinde Guilielmus de la *Pole* factus est Penbrochiæ Marchio, eoque sublato Henricus VI. fratrem suum uterinum Gasparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creavit. Cui omnibus honoribus exuto Edwardus IIII. successorem dedit Guilielmum *Herbert*. Huic eodem nomine suc-

cessit

ceſſit filius, quem idem Rex Huntingdoniæ Comitem creavit, & Penbrochiæ titulum filiolo ſuo primogenito Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo poſt tempore Henricus VIII. Annam *Bolleniam*, quam ſibi deſponderat, Penbrochiæ Marchioniſſam dixit. Demum memoria noſtra Edwardus VI. Guilielmum *Herbert* Dominum de Caerdiffe eodem honore ornavit. Illi ſucceſſit Henricus filius, & nunc Henrici filius Guilielmus, egregijs corporis & animi dotibus ornatiſſimus, eodem honore lætatur. Hæc autem *Herbertorum* familia in his Walliæ partibus longè eſt ampliſſima, & antiqua ſanè. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti*, qui Regis Henrici Primi fuit Camerarius, & in uxorem accepit Regis ejus amaſiam, matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ.

Habentur in hoc Comitatu Parœciæ 145.

CARDIGAN-SHIRE.

AB *Octopitaro*, ſive Sancti Davidis Promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vaſto & lunato ſinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incumbit; quæ Anglis *Cardigan-ſhire* appellatur; Britannis *Sire Aber-Tivi*, vetuſtis Scriptoribus *Ceretica*, a Carataco Rege ſiquis exiſtimet, è ſuo ſenſu, non antiquorum authoritate hæc ejus deprompta videatur conjectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hic rerum potitum fuiſſe legimus. Cam- *Nomen.*

 peſtris

pestris est hæc regio ad Occasum, quà mare prospicit, uti & ad Meridiem, quà Tivius fl. Maridunenses secludit: ab Ortu autem & Aquilone, qua Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur lacus. Non urbibus, sed tuguriolis hanc olim, ut & reliquam Walliam, fuisse distinctam, ex illo Principis sui Carataci dicto colligatur, qui cùm Romæ splendorem & amplitudinem captivus perlustrasset, Itane inquit, cum hæc & hujusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis? Quæ sunt tamen vetustioris notæ paucis percurramus.

Caratacus Rex.

Tivius fl. Ptol. *Tucrobius*, corruptè pro *Dwr Tivius*, à lacu *Lin-Tivy*, sub montibus quos dixi, primùm saxis impeditus, & fremens sine alveo devolvitur per lapidosum admodùm tractum, juxta quem ad *Ros* nundinæ pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur*, cœnobium olim Cluniacensium, montibus circumdatum, accedat. Inde alveo recepto, per *Tregaron* & *Landevi-brevi*, in Davidis Menevensis Episcopi memoriam constructum & nominatum defluit. Huc usque & etiam ulteriùs in Meridiem se agit Tivius ad *Lan Beder* mercatorium opidulum. Hinc converso in Occasum cursu latior fertur, propeque *Kilgarran* lapsus ruit ex alto præceps, & Salmonis saltum facit. Salmonibus enim est feracissimus, olimque solus Britannicorum fluminum, ut credidit Giraldus Cambrensis, Castores habuit. Animal hoc est amphibium, pedibus prioribus caninis, posterio-

Lan Beder.

Castores, vulgo Bevers.

sterio-

sterioribus anserinis, pelle cinerea subnigra, cauda oblonga, lata, & cartilaginea, qua fluitans vice gubernaculi utitur. De quorum solertia multa observavit Giraldus ille, sed hodie hic comparent planè nulli.

Vix duobus hinc milliaribus *Cardigan* abest, Britanni *Aber-Tivy*, id est *Tivij ostium* nominant, præcipuum hujus regionis opidum, a Gilberto filio Richardi Clarensis munitionibus firmatum. *Cardigan.* A Tivij autem ostio molliter recedit littus, plurimis rivulis pervium, inter quos superiori agri parte memorandus est, quem Ptol. memorat, *Stuccia*, cujus nomen etiam hodie integrum in ore vulgi versatur. *Y-Strwith* scilicet, qui ad fontes plumbi habet venas, & ad ostium *Aber-y-Strwith*, opidum totius Conventus copiosissimum, quod Gilbertus etiam ille Clarensis muris armavit. *Aber-y-Strwith.* Huic adjacet *Lhan Badern Vaur*, id est *Fanum Paterni Magni*, qui ex Armorica oriundus *Cereticorum*, ut habet ejus vita, *Ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pavit.* Verùm Episcopatus, ut scribit Rogerus Hoveden, *quia Parochiani Pastorem suum interfecerant*, olim obsolevit.

Vix confirmarant suum in Britannia imperium Normanni, cùm statim hanc oram classe tentarunt, & felici quidem successu. *Domini Ceretica.* Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo *Rufo*, Wallis extorserunt & maximam hujus agri partem concesserunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentissimo, qui gratiâ in universa Wallia plurimùm poterat, & quo amicissimo utebantur Angli. Cadugano autem à Madoco nepote ex improviso transfosso, Rogerus de *Clare* post-

ea *Ceretic*am Henrici II. munificentia accepit. Cujus filio, nisi fallor, Richardo a Wallis interempto, Rhesus Suthwalliæ Princeps victore exercitu sui eam juris fecit : nihilominùs in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.

Ecclesiæ Parochiales in hoc agro sunt 64.

Regionu tabulam supra vide ad Comitatum Radnoriæ.

ORDEVICES.

Silurum & Dimetarum, quas hactenùs peragravimus regiones, posteritas, cùm tribus Principibus pareret Wallia, sua lingua *Deheubàrth*, id est *dextram partem*, Angli *Southwales*, ut dictum est, vocaverunt. Reliquos duos Principatus (quos illi *Guineth* & *Powis*, nos *North-wales* & *Powis-land* dicimus) insederunt olim *Ordovices*, qui & *Ordevices*, *Ordovicæ*, & alicubi, sed corruptissimè, *Ordolucæ*. Gens valida & animosa, utpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quæque diutissimè cùm Romani, tum Anglici Imperij immunis agitavit: nec ante Domitiani tempora à Romanis devicta, nec ante Edwardi I. tempora ab Anglis in Provinciam redacta.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamẽ concep

cùm

cùm supra duo flumina *Devi*, quę vicinis fontibus orta in diversa feruntur, consederint, & *Oar-devi* supra *Devi* flumina lingua Britannica significet, inde illos *Ordevices* dictos fuisse, perinde ac *Arverni*, quod supra Garumnam, *Armorici*, quód supra mare, *Horesti*, quód supra Escam fl. habitarint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit *Ordevicum* in hoc tractu nomen, magna enim terræ pars, quæ mari adjacet, *Ardudwy* etiamnum Incolis vocatur, ex quo *Ordevices* molliori sono conflasse videantur Romani. Sed uno universa regio recentiori nomine Latinis, præter unam regiunculam, *Guinethia* & *Venedotia*, Britannis *Guineth* nuncupatur, à Venetis Armoricæ. Cæterùm ad *Ordovices* spectarunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè novis nominibus *Montgommery-shire*, *Merioneth-shire*, *Caernarvon-shire*, *Denbigh-shire*, & *Flint-shire* appellantur.

MONTGOMMERY-SHIRE.

MOntgommery-shire, Britannicè *Sire Tre Faldwin*, a primario opido, ad medium Solem *Termini.* *Ceretica* & *Radnoria*, ad Orientem *Salopia*, ad Boream *Denbighia*, & ad Occasum *Merionithia* circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, convallibus tamen grata fœcunditate, cùm pascuis, tum arvis utique felix est regio, laudatissimorumque equorum fœcunda olim genitrix, *Solum.* qui, ut habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tam membrosa sua majestate, quàm incomparabili velocitate valdè commendabiles fuerunt.*

Montgomeri ac Merionidh Comit. descriptio
Oriens.
Occidens.
Meridies.
Denbig
Pars.
Carnarvan Pars.
CARDIGAN PARS.
RADNOR PARS
MARE HIBERNICUM
Scala Miliarium
5
10
Bala
Harlech
Dolgelhe
Machenllet
Montgomeri
Newtown
Welshe poole
Llanidlos
Barmouth
Llanvillyn
Machynlleth
Sabrina flu.
Kery
Carno
Dynasmothue
Deryce fl.
Ffestiniog
Mayntwrog
Spityeuan
Bettus
Corwen
Llandrillo
Hyrnant
Llanerwyl
Aberdoney
Towyn
Llangerik
Trenglois
Talgarth
Llanamon
Llangurig

In extremò hujus agri ad Occasum, ubi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis *Maglona*, in qua sub Duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore Præfectus Numeri Solensium ad montanos cohibendos. Et ad secundum hinc milliare juxta *Penall* ostenditur locus *Keven Caer*, id est *Dorsum Vrbis* dictus, ubi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma parvo ambitu cernitur. Quinque hinc mille passus *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte qua hujus agri latus claudit, *Sabrinam*, secundum a Tamisi Britanniæ flumen, effundit, *Haffren* Britanni, *Severne* Angli indigetant. Hic statim a fonte ita crebris incurvus flexibus agitur, ut sæpe reverti credatur, percurrit tamen, seu potiùs lenrè pervagatur hunc agrum, Salopiensem, Wigorniensem, & postremò Glocestrensem, vitalemque humorem glebæ ubique suppeditans in Sabrinianum fretum se tandem placidè exonerat. Et hoc quidem agro sylvis obumbratus per *Lanidlos*, *Trenewith* sive *Newtoune*, & *Caer Fuse*, quod & antiquum, & antiquis privilegijs firmatum prædicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa relinquit *Montgomery* primarium Conventus opidum, surgenti saxo, cui amœna planicies subjacet, a Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo Primo constructum, unde *Tre Baldwin*, id est *Baldwini opidum* Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero Montgomerico Salopiæ Comite, cujus patrimonij erat, *Montgomery*, & Latinè *Montem-gomericum*

Machleneth, Maglona.

Sabrina fl.

Montgomery.

ricum dixerunt. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id est *Opidum ad lacum*, unde *Welsh poole* Anglis nuncupatur, castrum ab Austro adjunctum habens, a subrufo saxo quo construitur, *Castle Coch* appellatum, quod uno mœnium ambitu duo Castella complectitur, alterum Domini *Powisiæ* erat, Baronis *Dudleij* alterum. Huic è regione altera fluminis ripa objicitur *Buttington* Danorum.

Comes Mõtis Gomerici. Suo nomine, titulo & honore hic ager Comitem insignivit nullum, donec nuperrimè anno 1605 Rex Iacobus Philippum *Herbert*, filium natu minorem Henrici Comitis Penbrochiæ ex Maria *Sidneja*, pro singulari & propensa in illum voluntate, & spe quam de illius virtutibus concepit maxima, unó eodemque tempore Baronem *Herbert de Shurland*, & *Montis Gomerici* Comitem apud Greenwicum creavit.

Parochiales Ecclesias ostendit 47.

MERIONETH-SCIRE.

A Montgomerici Comitatus tergo *Merionethshire*, Britannicè, *Sir Verioneth*: Latinè *Mervinia*, Giraldo *Terra filiorum Canani*, ad sinum us-*Termini.* que lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab Occasu ita pulsatur, ut nonnullam ejus partem abripuisse credatur. Ad Meridiem *Dovy* fl. a Ceretica per aliquot milliaria dirimitur. Ad Septentriones *Caernarvoniam* & *Denbighiam* attingit. Ipsa verò inter montium conglomerationes

tiones *omnium totius Walliæ terrarum* (ut inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis, Habet enim montes* *Montes ad*
altissimos, arctos tamen, & in modum acus acutissimos, *modum*
nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate *editi.*
consertos, ut in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel convitiantes, si concurrere fortè statuerint, à mane ad vesperum vix convenirent. Numerosi ovium greges in his montibus errant, nec ullum est a lupis periculum, qui tunc per universam Angli- *Lupi in*
am deleti creduntur, cùm Eadgarus Rex Ludu- *Anglia*
allo harum regionum Principi tricenos lupos in *extincti.*
singulos annos vectigalis nomine imperavit. *Quando enim* (ut Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc præstitisset, quarto destitit, nullum se ulterius invenire professus.* Longo tamen post tempore nonnullos superfuisse ex testimonijs omni exceptione majoribus certò constat,

Incolæ qui rei pecuariæ omnino sunt attenti, *Incolæ.*
& lacticinijs vescuntur, butyro videlicet, caseo &c. statura, colore nitido, habitu visendo & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ab præproperam Venerem & otia malè apud vicinos audiunt. Opida hic sunt rara: & ad Ortum quidem, quà *Dovy* labitur, *Mouthwy* Commotus est notissimus: qua vero *Avon* fl. magis ad Occasum defluit, *Dolegethle* est *Dolegethle.*
viculus mercatorius, à valle in qua conditur sic dictus. Proximè mare in regiuncula *Ardudwy*, *Arlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare prætendit, quod ab Edwardo Primo (ut ferunt incolæ) extructum, a situ nomen accepit, *Arlech* enim *super saxum* Britannis denotat. Nec procul hinc juxta *Festineog* viculum

lum

lum, via publica, sive militaris, quæ saxis constrata per montes hos præpeditos & quodammodo invios ducit. Quam cùm Britanni *Sarn Helen*, id est *Helenæ strata* nominent, Helenam Constantini matrem, cujus multa & egregia erant per Romanum imperium opera, constravisse par est ut existimemus. In Orientali agri parte *Deva* flumen è duobus fontibus exortum, & statim *Lhin-tegid*, Anglis *Pimble-meare*, & *Plenlin-meare*, lacum longè lateque diffusum integer transmeat, & exit tantus, quantus venit. Nec enim *Guiniad* peculiares lacui pisces in *Deva* videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine passim capiuntur. Hujus supercilio insidet *Bala* opidulum immunitatibus donatum, sed raris incolis, ædificijsque incultissimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Bala.

Ecclesias numerat 37.

Tabulam vide ad præcedentem Comitatum.

CAER-NARVON-SHIRE.

Nomen,

SVpra *Merionithiam* jacet, quæ Britannis *Sir-Caer-arvon*, Anglisque *Caer-narvon-shire*, ab Opido præcipuo, & priusquàm Wallia in Comitatus describeretur, *Snowden Forrest*, Historieis Latinis *Snaudonia*, ab illo saltu, & *Arvonia*, quod *Monam* é regione oppositam habet. Latus Septentrionale & Occiduum mari objacet, Australe claudit Merionithia, & Orientale Denbighiensis

Fines.

bighienſis ager, Conovio fl. interlabente. Quà mare proſpicit, potiſſimùm quà Promontorio longiùs in Occaſum hibernum evehitur, incurva littora contra *Octopiiarum* ſive *S. Davids land* obtendit, gleba eſt ſatis fertili, & opidulis redimita. Interiora autem natura longè lateque montibus, quaſi hic compages hujus Inſulæ terræ viſceribus denſaret, confertim extulit, receptaculumque Britannis tutiſſimum ingruente bello fecit, tot enim aſpreta rupeſque, tot convalles ſaltuoſæ ſtagniſque impeditæ interjectæ ſunt, ut non modò exercitus, ſed ne expediti quidem viatores calles inveniant. Alpes, ſi placet, Britannicas meritò hos montes appelles, nam præterquàm quod totius Inſulæ maximi ſunt, etiam inciſis undique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omneſque unum ambiunt, qui in medio vaſtè ſupereminens, ita caput effert, ut non cœlo minari, ſed inſerere juga videatur; quæ tamen nivibus ſunt fida, toto enim anno nive, ſeu potius nivium ſenio caneſcunt, Vnde uno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis *Snowdon*, id eſt utraque lingua *Niviferi montes* vocantur. Nihilominus adeò ſunt pabuloſi, ut tritiſſimum ſit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in unum coactis ſufficere poſſe. Quinimò lacus etiam & ſtagnantes aquas eſſe in ſummitate horum montium certum eſt.

Soli indole

Snowdonhils.

Sed à montibus in campeſtria deſcendamus, quæ cùm ſola ſint ſecundùm mare, ſatis ſit ſi tantùm littus legamus. Promontorium quod in Occaſum brumalem projectum diximus, Ptol.

pro

pro exemplarium varietate *Canganum*, *Janganum*, *Langanum*, dicitur, quod veriſſimum neſcio, ſed *Langanum* videatur, cùm hodie Incolis *Lhein* vocetur, quod anguſto & æquali Cherſoneſſo procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feraciſſimis. Duo tantùm memoranda prætendit Opidula, interiùs ad ſinum *Pull-hely*, id eſt *Palus ſalſa*, exteriùs ad mare Hibernicum *Nevin* villam mercatoriam.

Segontium, Caer-narvon. Freto quod hunc Comitatum a Mona Inſula dividit, *Segontium*, urbs cujus meminit Antoninus, ſuperimpoſita erat, cujus murorum reliquias nonnullas vidimus juxta Eccleſiolam in S. Publicij honorem conſtructam. E ruinis autem ejus Edwardus Primus anno 1283, *Caernarvon* urbem paulò ſuperiùs ita ad fluminis oſtium eduxit, ut ab Occidente & Septentrione aquis alluatur. Quæ ut ipſa nomen ſumpſit, quod è regione Monæ Inſulæ objicitur, hoc enim vocabulum denotat: ita univerſo agro nomen ſuum communicavit, hinc etenim Anglis *Caer-narvon-ſhire* dicitur. Anguſto admodùm & ferè orbiculari mœnium ambitu continetur hæc urbecula, ſed firmo, caſtrumque oſtendit pulcherrimum, quod totum Occidentale latus occupat. Privatis ædificijs pro more regionis ſatis pulchra, & civium humanitate prædicanda. Habuerunt in hac Principes Walliæ ſuam Cancellariam, Scaccarium, necnon Iuſtitiarium pro Wallia Boreali. Septimo hinc milliari ad idem Fretum, ab Auſtro monte ſatis edito, à Septentrione colle incluſum ſubſidet

Banchor. *Bangor*, ſive *Banchor*; a Choro pulchro, vel ut alijs

alijs placet, quasi *Locus Chori* sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Parœcijs 96 præsidet. Danieli ejusdem olim Præsuli sacrata est Ecclesia, non illa admodùm speciosa structura. Opidum est nunc exiguum, olim adeò amplum ut *Banchor-Vaur*, ob magnitudinem diceretur.

Conovius fl. vulgò *Conwey*, ab Oriente hunc agrum determinat, qui è palude ejusdem cognominis in Meridiano Provinciæ limite emanans, angustiori alveo usque ad ostium ferè collisus properat, conchas alens, quæ cœlesti rore gravidæ Margaritas parturiunt, *Conovioque* opido, quod memorat Antoninus, nomen impertit. Quod licèt nunc prostratum, nomenque illud eo loci extinctum, novo tamen nomine vetustatem suam subindicat. Tenuissimus enim inter ejus rudera viculus *Caer hean*, id est *Vrbs antiqua* vocatur. E cujus spolijs novum Opidum Edwardus I. ad ipsum fl. ostium excitavit, quod indè *Aber Conwey* vocant, id est *Conovij ostium*, situ & opere adeò munitum, & pereleganti ad flumen Castro sic conspicuum, ut Vrbeculæ potiùs quàm Opidi nomen mereatur, nisi quod rariùs habitetur.

Conchæ Margaritiferæ.

Aber Conwey.

Præfuit huic Regioni statim à Normannorum in hanc Insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demumque cùm sua integritate Regis Henrici Primi gratiam redemisset, facilè etiam ab Anglis sua recuperavit, posteritatique reliquit ad Leolinum usque. Qui cùm fratres injurijs, & vicinos Anglos incursionibus irri-

tasset, eò adductus fuit, ut hanc montanam regionem cum Mona, sive Anglesey Insula, ab Edwardo I. clientelari jure teneret, eoque nomine mille Marcas quotannis persolveret. Quibus conditionibus cùm posteà non staret, sed suam perfidiq́ue fratris pertinaciam, potiùs quàm spem secutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Ecclesias habet Parochiales 68.

Huius Provinciæ Tabulam habes hic ad sequentem Comitatum.

MONA INSVLA SIVE ANGLESEY.

QVam proximè percurri regionem *Caer-narvon*, nomen a primario ejus opido, opidumq́ue illud a *Mona* Insula, quæ è regione objacet, accepisse modò dixi. Nunc verò ut eam in suum locum restituam, quam anteà imprudens fateor inter Insulas relegaram, & suo ordine perlustrem, quasi suo jure postulat, cùm inter Comitatus meritò locum habeat. Hæc igitur quæ Romanis *Mona*, Britannis *Mon*, & *Tir-mon*, id est *Terra Mona*, & *Ynis Dowyl*, id est *Insula opaca*, Anglosaxonibus priscis *Moneg*, & tandem cùm Angli juris sui fecissent *Engles-ea* & *Anglesey*, quasi *Anglorum Insula* dicta, tenui freto *Menai* a

Nomen.

Britanniæ

MONE INS.
et
CARNARVAN
Septentrio
Occidens
Oriens
MARE
HIBERNICUM.
SIVE
VERGIVIUM
DEN
BYGH
PARS
MERIONETH
PARS
CAER
NAR
Flynt Pars
Dee flu
Menai flu
Scala Miliarium
5
10
Bangor
Caernaruan
Pullhely
Harlech
Bewmaris
Aberconwy
Landidno
Lanrhangel
Cap fthon
Ambwch
Lanrithlad
Coydana
Aberfraw
Boddon
Newin
Bethkelert
Brinmoyle
Capel garmon
Capel kerig
Landecthwyn
Lanthoywaye
Barmouth
S. Katrens
Bardesey Ins.

Britanniæ continente divisa, a reliquis partibus turbido illo Hibernico mari undique pulsata, forma jacet inæquali, quà longior ab Ortu in occasum xx. mill. quà latior vix xvii. porrecta.

Solum. Licèt autem, ut habet Giraldus, *tellus arida & saxosa videatur, deformis aspectu & inamœna. Est tamen præ cunctis Walliæ finibus triticeo germine incomparabiliter fœcunda, adeo ut proverbialiter lingua Cambrica dici soleat* Mon mam Cymbry, *quod Latinè sonat,* Mona mater Cambriæ. Re etiam pecuaria hodie admodùm est opulenta, lapidesque habet molares: & alicubi terram aluminosam, è qua alumen & calcanthum quidam non ita pridem conficere cœperunt, Verùm cùm res minùs succederet, spe deposita ab incœpto destiterunt.

Hæc est *Mona* illa Insula nobilissima, sedes Druidum antiqua, a Paulino Suetonio adorta, & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Quam cùm suo nomini & dignitati asseruerit Humfredus Lhuidus in doctissima ad eruditissimum Ortelium epistola, non est cur hic aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam, Villas numerasse olim 363. hodieque incolis frequentem esse. *Beau-marish.* Primarium hodiè opidum censetur *Bellus Mariscus*, vulgo *Beau-marish*, quod in Orientali parte Edwardus I. in loco palustri construxit, & ob situm bello hoc nomine insignivit, castroque munivit, quod tamen neutiquam absolutum fuisse videatur. Secundum a Bello Marisco opidum *Newburg* censetur, *Newburg.* Britannicè *Rossur*, quod decem mille passus ad Occasum abest, & ingestis arenis diu conflictatum pristini splendoris multum se amisisse conqueritur,

queritur. *Aber Fraw* parum hinc dissitum, quod nunc notæ obscurioris, reliquis olim plurimùm dignitate præluxit, utpote olim Regum Venodotiæ sive Northwalliæ sedes regia, qui hinc *Reges de Aber-fraw* appellati. In extremo verò ad Occasum promontorio, quod nos *Holy head*, id est *Caput sacrum* vocamus, adsidet tenuis viculus, Britannicè *Caer Guby* dictus, cui *Kibius* vir sanctissimus, qui ibidem Deo vacavit, nomen fecit. Reliqua hujus Insulæ vicis passim sunt adspersa, qui cùm nihil memorandum præ se ferant, hinc in continentem transmittam, & Denbighiensem agrum invisam.

Numerantur in hoc Comitatu Parochiæ 74.

DENBIG-SHIRE.

CIS Canovium fl. Denbighensis ager, Anglis *Denbig-shire*, interiùs a mari recedit, & in Ortum usque ad Devam fl. procurrit. A Borea aliquamdiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab Occasu Merionithia & Montgomeria, ab Ortu ager Cestrensis & Salopiensis circumcingunt. Pars Occidua sterilis, media, qua in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim a valle naturam sibi iniquiorem, ad Devam verò multò æquiorem sentit. Occidua pars, nisi quod lætior sit quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, ut alibi in Wallia, cultorum diligen- *Confinia.* *Solum.*

DENBIGH
AC FLINT
comitatuum de
scriptio
CESTRIÆ
PARS
Septentrio
Oriens
Meridies
Scala Miliarium
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Merioneth
Pars
Mons
gomeria Pars
Dee flu
Clwyd flu
Alen flu
Kerriog flu.
Chester
Shotwick cast
Eckleston
Aldford
Pulford.
Pulton chap
Fernton
Tilston
Shok: bidge
Maples
Olt cast
Eaton
Hawerden cast.
Sodleston
Yowley cast
Flynt
Holwell
S. Asaph.
Combe.
Meliden.
Llanasaphe
Abergele
Llanddlas
Llanshansfore
Capel Funhow uaier
Bettus
Whitchurch
Denbigh
Llanufydd
Llanganhaual
the Molde
Llanarmon
Holt cast
Wrexham
Llandegley.
Worthenbu
Whitchirche
Whitwel chap
Penley chap:
Bystok
Chirk
Llangollen
Llansanfraid in glyn
Castdenas bray
Gowyr ddel:
werne
Bettus.
Llanelidan.
Derwen
Boderis
Ruthin
Llanunnis
Nanclin
Llansannan
Llynalod
Elwy flu
Llangir new.
Gwetheri
Capel garmon
Llankerigedredion
Llanyhangle
Yspity euan
Llangum
Dole
Llanger.
Llandderuel gader
Bala
Llanarmon defrun e keriog
Llansylyn
Llangedwin
Tre:
Capel bettus
uan
Pars

dia & solertia jam pridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites sive bracteas abradentes, eos artificiosè congestos injecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inspersis, eorum jejunam sterilitatem ita lætificant, ut arihcam, supra quàm credi possit, profundant. Inter hos montes locus est vulgò dictus *Cerigy Drudion*, id est *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voellas*, peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nonnulli suspicantur. Ad vallem verò ubi hi montes jam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiori nomine Britannis *Cled Frin in Ros*, id est *Confragosus collis in Rossia* (sic enim illam Regionis partem vocant) quam Edwardus I. cum alijs amplissimis latifundijs Davidi Leolini fratri donavit. Verùm jam inde ab Edwardi IIII. tempore, sive quod situs præruptus incolis non placuerit, nec enim subvectio erat commoda, siue quod aquis indigum erat, paulatim ita demigrarunt, ut vetus hoc opidum sit jam exhaustum, & novum longè majus sub ipsa rupe surrexerit, quod adeò frequens est, ut templo multitudinis non capace, jam in antiqui Opidi area novum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia condere incœperint. Robertum enim illum anno 1566. Regina Elizabetha Baronem Denbighiæ creavit. Nec inter Angliæ Baronias alia est, quæ plures nobiles clientelari jure sibi devinctos habet.

Denbigh.

Rob. Comi. Leicestr.

Iam venimus in regionis meditullium, ubi

submotis utrinque montibus, Natura, ut quid in aspera regione posset, ostenderet, vallem longè pulcherrimam substravit, ab Austro in Septentrionem XVII. mill. pass. porrectam, V. plus minus latitudine expansam, quæ Oceano & serenanti Boreæ solummodò patet, aliàs undique montibus continetur altis, & ab Ortu quasi pinnatis. Inter quos editissimus est *Moilenlli*, in cujus cacumine vallum militare & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hæc a salubritate, fertilitate & amoenitate verè foelix. Incolarum color est sanus, capitis firma sinceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodùm senectus. Ipsa verò virentibus pratis, flaventibus arvis, creberrimis villis & templis spectantium oculis mirum in modum arridet. *Cluida fl.* labentibus undique profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, unde olim *Strat Cluid*, & hodie *Diffryn Cluid*, id est *Vallis Cluidæ* denominatur, in qua Britannos è Scotia advenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. Ad Cluidæ Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*; Anglis *Ruthin* adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebreque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumvis numerosæ capacissimo. Quod nuper ad Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle reditibus ex Reginæ Elizabethæ munificentia spectavit.

Vallis amoena & fertilis.

Ruthin.

E valle ad Ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subjectas & circumvicinas conferatur, editissima, adeò ut

Yale regiuncula.

ut nullum aliunde flumen excipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc editiori situ aspera est, algida, & ventis undique perflata. An ab *Alen* fluviolo, qui in hac exortus semel atque iterùm se recondit cuniculum agens, nomen acceperit, nescio. Montes bobus, ovibus, capris sunt referti, convalles alicubi frumenti satis feraces, maximè ad Orientalem partem cis Alenum: Occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera.

Ab hac magis in Ortum territorium Britannicè *Mailor Gymraig*, id est *Mailoria Wallica*, Anglis *Bromfield*, usque ad Devam fl. pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè juxta *Moinglath* viculum, qui a fodinis nomen assumpsit. *Wrexham* hic cernitur, Saxonicè *Writtlesham*, sacra turre elegantissima conspicuum, musicisque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis Castrum*, a Legione xx. victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Devæ ripam egit, forte sic dictum, nunc *Holt* vulgò vocatur, instauratumque creditur nuper a Guiljelmo Stanleio, qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ ejus possessiones fisco fuerunt adjudicatæ. *Bromfield territorium* *Wrexham*

Brumfeldiæ ad Austrum *Chirke* subjacet, Britannicè *Gwain*, satis illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, & *Castle Dinas Bran* in editissimo fastigiati montis jugo suspensum, cujus nunc nihil nisi parietinæ supersunt,

Hæc Provinciola non fuit in Comitatum instituta ante tempora Henrici Octavi, qui & *Quatuor*

novi Comitatus Walliæ. *Radnoriam*, *Brechiniam* & *Montgomericam* authoritate Parlamentaria Comitatus fecit.

In hoc agro Parœciæ sunt 57.

FLINT-SHIRE.

Fines. DEnbighiensi agro ad Septemtrionem longior quàm latior præjacet *Flintensis* Provinciola, Anglis *Flint-shire*, Hibernico mari, sive potiùs Devæ æstuario ab Arcto pulsata, ab Ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, alijs triticum, in universum secale vicesimo & suprà fœnore, & postea avenam in quatuor aut quinque annos profundunt.

Solum.

In hujus & Denbighiensis agri confinio, quà molliori devexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum ac transitum præbent, in ipsis faucibus urbeculam *Varim* posuerunt Romani, quam à Conovio ad 12. mill. locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata *Bod-vari*, id est *Mansio-vari* hodie vocatur, ostenditque dirutæ Vrbis vestigia in proximo monticulo, quem illi *Moyly Gaer*, id est *Montem Vrbis* appellitant. Infra hanc Varim in vallem prolabitur *Cluida*, statimque *Elwy* fluviolus una confluit, ubi Episcopalis est sedes. Hæc à flumi-

Varis, Bod-vari.

flumine *Ilan-Elwy* Britannis, à patrono Asapho *S. Asaph* Anglis, & *Asaphensis* Historicis nominatur. Nec opidum sua elegantia, nec templum vel structura vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquam tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis DLX. Kentigernus Episcopus Glasguensis è Scotia profugus Episcopalem sedem cœnobiumque hic constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui Divinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conventus distribuit, ut jugiter aliqui in templo Deo inservirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic Cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus hujus sedis Parœcias plus minus CXVIII. subjectas habet. Superiùs *Ruthlan*, à subrufa *Cluidæ* ripa cui adjacet appellationem sortita, castello nitet egregio, sed ferè vetustate confecto. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licèt vallis ad ipsum ostium inferiore libra quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa Divini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in Ortum paulatim descendendo procedit primùm per *Disart*, inde per *Basingwerk*, sub quo *Haly-wel*, id est *Fons sacer*, opidulum vidimus, ubi fons Winefredæ virginis Christianæ memoria, quæ stuprum ibi per vim oblatum morte luit, à tyranno occisa, & musco gratissimi odoris longè est celeberrimus, ex quo

S. Asaph.

Haly wel.

emanat fluviolus, sive potiùs proruit inter saxa, quibus nescio quid sanguineum innascitur, tantoque impetu fertur, ut statim par sit molæ agendæ. Ipsi autem fonti impositum est perleganti opere è saxo vivo sacellum, cui adjuncta est Ecclesiola, in cujus fenestra Winefredæ illius historia & cædes describitur. Inde in littore *Flint* castrum conspicitur, quod huic agro nomen fecit. Postea ad Orientalem agri limitem proximè Cestrenses *Hawarden* castrum, vulgò *Harden*, haud multum à littore sedet.

Flint.

Australem sub his regionis partem pererrat *Alen* fluviolus, prope quem in monte ad *Kilken* viculum fons est, qui maris æmulus, statis temporibus suas & revomit & resorbet aquas. *Hope* Castrum, Britannicè *Caer-Gurle*, ubi lapides molares è rupe exciduntur, & *Mold*, Britannicè *Gwid-cruc*, castrum olim Baronum de *Monthault*, huic Aleno superimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ se ferunt plurima. Iuxta *Hope*, cùm hæc scriberemus, hortulanus, dum altiùs terram moliretur, in opus pervetustum incidit, de quo plurimę plurimorum enatæ sunt opiniones, sed qui Vitruvium diligentiùs legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocaustum à Romanis incœptum, qui crescente cum divitijs luxuria, balneis plurimùm sunt usi. Longum erat ulnas 5. latum 4. altum plus minus dimidium ulnæ. Includebatur parietibus ex vivo saxo, pavimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis, & hinc inde perforatis, quibus fictiles impositi erant quasi tubuli,

Balnea sive thermæ priscæ.

buli, per quos caloris vis deferebatur. Quorum verò hoc opus fuerit, LEG. XX. tegulis impressa loquitur.

Cestrenses Comites levia prœlia ex occasione & opportunitate cum Wallis conferentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subjecerunt. Sed cum ad Regium patrimonium accessisset, Edwardus I. quod ad suas opes tuendas & Wallos coercendos commodissimum ratus erat, hanc & omnem Walliæ oram maritimam sibi tenuit. Interiora Proceribus suis, prout visum erat, assignavit.

In hoc Flintensi Comitatu habentur
Parœciæ tantùm 28.

Tabulam supra vide ad Comitatum Denbighiensem.

PRINCIPES WALLIÆ.

PRincipes Walliæ antiquioris è stirpe Britannica ex Annalibus Walliæ editis petantur, mihi autem recentiores è Regio Anglorum sanguine, pro suscepti operis ratione, hic compendio enumerare operæ pretium videtur. Edwardus I. cui juveni Henricus III. pater Principatum Walliæ concesserat, cùm Leolino *Ap-Gryffith* postremo Britannici stemmatis Principe occiso, Wallici Principatus quasi nervos incidisset, anno Regni sui XII. eundem Angliæ Regno adunavit, filioque ejus Edwardo de *Caernarvon*, quem Walliæ Principem designarat, fi-

dem & obſequium univerſa Provincia præſtitit. Sed Principis Walliæ titulum Edwardus ille II. filio Edwardo non contulit, quantum ego hactenus è Regni regeſtis comperi. Edwardus autem III. primùm filium Edwardum cognomine Nigrum hoc titulo ſolemni inveſtitura ornavit, poſteaque ejus filium Richardum de *Burdigala* regni hæredem eodem inſignivit, qui Regno ab Henrico IIII. ſpoliatus nulla ſuſcepta prole miſerè perijt. Henricus ille IIII. filio primogenito, qui Henrici V. nomine ſplendidè inclaruit, Walliæ Principatum detulit. Filius autem ejus Henricus VI. qui patre moriente in cunis vagijt, hunc quem ipſe nunquam accepit honorem, Edwardo filiolo contulit, cui in prælio Tewkeſburienſi capto cerebrum ab Eboracenſi factione crudeliter diſperſum. Non longo interjecto tempore Rex Edwardus IIII. regni compos filiolum Edwardum, qui quintus poſtea Edwardus in Regum ſerie, Walliæ Principem creavit: & mox patruus, qui eum è medio ſuſtulit, Richardus III. Edwardum filium ſuum, quem Edwardus IIII. Sariſburiæ Comitem fecerat, in ejus locum ſurrogavit. Poſtea Henricus VII. primùm Arthurum, eoque defuncto Henricum, qui poſtea Henrici Octavi nomine notiſſimus, Walliæ Principes conſtituit. His ſingulis Principatus Walliæ inveſtitura & Diplomate tradito delatus hiſce verbis, *Tenendus ſibi & Hæredibus Regibus Angliæ.* Maria, Elizabetha & Edwardus Henrici Octavi liberi, licèt inveſtituram & Diploma non acceperint, vulgò tamen appellati fuerunt ſuo ordine Principes

Walliæ

Walliæ. Eo etenim tempore Wallia authoritate Parlamentaria regno Angliæ ita conjuncta fuit & adunata, ut eodem jure uteretur. Iam è Wallia in Angliam pedem referam, & ad Brigantes accedam.

BRIGANTES.

BRitannia, quæ huc uſque enormibus evecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propiùs intuendo, nunc, quaſi irruentem expaveret Oceanum, introrſum ſe revocat, & latiora terrarum divortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mille paſſus inter littora patet, quæ utrinque recto ferè curſu in Septemtrionem ad Scotiam uſq; pertinent. Hanc partem ferè omnem, integris Britannorum rebus, inſederũt Brigantes. Ab orientali enim mari uſque ad Occidentale eos habitaſſe ſcribit Ptol. Gens hæc erat validiſſima, uumeroſiſſima, & apud meliores Authores in primis celebrata, apud quos omnes *Brigantes* vocantur. Vt ut autem aliunde petant quidam hujus vocis etymon, ſanè Britanni noſtri, ſi quos pravo ingenio & audaciùs graſſantes viderint, eos pervulgato dicterio *Wharret Brigans*, id eſt *Brigantem agere* dicunt. Galliquè hodie, ex priſca(ut videtur) Gallorum lingua, ejuſdem farinæ homines *Brigands*, & prædatorias naves *Brigantins* vocitant. An verò eà vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica

lingua,

lingua, vel nostri Brigantes ejusmodi fuerint, affirmare non ausim. Si tamen non malè memini, Brigantes Alpinum populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga, juvenis projectæ audaciæ, Briganticus apud Tacitum cognominatur. Cujusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cùm ita in vicinos grassarentur, ut illis ea de caussa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, uti author est Pausanias. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illa ætate, cùm jus in viribus omnes gentes haberent. *Latrocinia* (inquit Cæsar) *apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cujusque civitatis fiunt, atque ea juventutis exercendæ, & desidiæ minuendæ caussa fieri prædicant.*

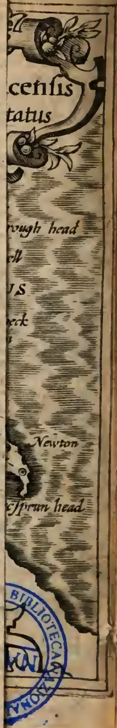
Cæterùm amplissima horum regio, quæ angustior quàm cœperat procedit, in medio, ut Italia Apennino, perpetuis montium jugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc describitur, interdividunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subjacent Comitatus Eboracensis & Episcopatus Dunelmensis, ad Occasum Lancastrensis, Westmorlandia & Cumberlandia, quæ omnes Provinciæ in Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diviserunt, *Deiram* scilicet, quæ nobis proximior cis *Tinam* fl, & *Berniciam*, quæ ulterior à Tina ad fretum usque Scoticum pertinuit. quæ partes quanquam suos Reges aliquamdiu habuerint, tandem in unum tamen regnum coaluerunt.

en

isio

riding

m

cenſis
tatus
rough head
Newton
ſprun head

AGER Eboracensis, Saxonicè *Everric-scyre*, *Effroc-scyre*, & *Ebora-scyre*, vulgò *York-shire*, qui totius Angliæ Provincia est longè maxima, temperatæ censetur ubertatis. Si hic saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima arvorum fœcunditas, si hic sylvis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita providè temperante natura, ut ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in Vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur; unde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato Tesis fl. cursu divisum. Quà Sol exoritur, Oceano Germanico urgetur. Latus Austrinum primùm ager Cestrensis & Derbiensis, inde Nottingamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, ubi loci nobile illud æstuarium *Humber* interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se evolvunt. *Nomen.* *Fines.*

Provincia hæc omnis in tres partes dividitur, quæ a tribus cœli plagis *West-riding*, *East-riding*, & *North-riding* vocantur. In Occidua parte, occidui sive limitanei montes multa emittunt flumina, quæ singula unus *Ousa*, qui primùm *Vre* & *Your* dictus, hospitio accipit, & in *Humbrum* secum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem describendi, quàm si *Dani*, *Calderi*, *Ari*, *Wherfi*, *Nidi* & *Ousæ* fluenta persequar, qui ex his montibus exorti potiora sunt flumina, & locis potioribus affunduntur. *Divisio.* *Westriding*

Danus, vulgò *Don* & *Dune*, ita (uti videtur) nominatus quod pressiori & inferiori in solum labitur *Solum.*

bitur alveo, id enim *Dan* Britannis significat, postquam *Worthley* salutavit, quæ insigni familiæ cognomen contulit, & quod in proximo est *Wentworth*, unde Barones de *Wentworth* & originem & nomen una traxerunt, primùm *Sheafield* opidum præterit, ferrarijs fabris, uti & alia opidula adjacentia celebre, & castro firmo vetustoque munitum. Inde alnis, taxis alijsque arboribus amictus *Rotheram* adit: & hinc castellum antiquum *Connisborrow*, Britannicè *Caer-Conan*, rupi affixum suspicit. Posteà *Sprotburg* subluit, antiquam sedem vetustæ Equestris familiæ Guilielmiadum, sive *Fitz-williams*, qui amplissima cognatione nobilissimos Angliæ attingunt.

Sheafield.

Fitz-williams familia.

Dispertito hinc alveo Danus vetusto opido allabens nomen impertit suum, quod nos hodie *Dan-caster*, Scoti *Doncastle*, Saxones *Donacester*; Ninnius *Caer-Daun*, sed Antoninus *Danum* vocat, & igne cœlitus demisso circa annum Domini 759 ita deflagravit, suisque ruinis depressum jacuit, ut vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quo loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod unicum est hoc opido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad Austrum milliaribus abest *Tickhill*, vetustum opidum vetusto castro satis magno, sed simplici mœnium ambitu, & mole edita, cui arx rotunda imponitur, munitum. Cæterùm jam Danus, qui sæpiùs hic insurgit, & campis innatat, divisas recolligens aquas, per *Hatfield Chace*, ubi Cervorum admodum copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottingamiensium flumen, il-

Dancaster, Danum.

Tickhill.

linc

hinc *Arum* petit, ut unà cum illis Humbrum æstuarium subeat. Quo in loco circumfunduntur his fluminibus *Diche-March* & *Marshland* palustres regiunculæ, seu potius Insulæ amnicæ, quæ quindecim plus minus mill. pass. in circuitu colligunt, luxuriante viriditate lætissimæ, pascendis pecoribus admodùm aptæ, & undique viculis quasi redimitæ. Terram tamen pendere, & increscentibus aquis attolli Incolarum nonnulli existimant, quod de *Antro* Galliæ Insula Pomponius Mela scripsit. *Marshlād.*

Calderus in ipso Lancastrensium confinio scatens ignobilibus prætexitur opidus, inter quæ ad *Gretland* in cacumine montis, in quem nullus nisi una parte accessus, effossa fuit ara votiva, Deo Civitatis Brigantũ Topico, ut videtur, posita quę nũc cernitur *Bradleiæ* in ædibus *Clar.* Equitis aurati Ioannis *Savil*, Baronis Scaccarij, inscripta habens, ab altero quidem latere, hæc verba: DVI. CI. BRIG. ET. NVM. GG. T. AVR. AVRELIANVS DD. PRO SE ET SVIS. S. M. A. G. S. ab altero verò ANTONINO III. ET GETA COSS. Id est, *Dui Civitatis Brigantum, & numinibus Augustorum Titus Aurelius Aurelianus dedicavit pro se & suis.* Extremæ notæ mihi prorsus ignotæ. *Antonino III. & Geta Consulibus.* An verò *Dui* illud sit *Deus*, quem *Diw* nunc vocant Britanni, an peculiaris Brigantum Genius Topicus, disquirant Doctiores. *Vti animæ nascentibus, ita populis fatales genij*, sic scribit Symmachus, *dividuntur. Variosque custodes cunctis regionibus mens Divina distribuit.* Hæc enim erat priscorum Theologica persuasio. Et ut exteros *Anno Christi 209.* *Dij Topici.*

taceam,

taceam, quorum hiſtoria ejuſmodi *Dijs Topicis* eſt pleniſſima, habuerunt Britanni in ea parte quæ *Eſſexia* nunc dicitur *Andatem*, in Cumberlandia *Bello-tucadrum*, in Northumbriu *Viterinum* & *Moguntum*, ut ex inſcriptionibus quas ſuis locis dabo conſtabit: Recteque obſervavit Servius Honoratus Topicos Deos ad alias regiones nunquam tranſire.

Halifax. Inter ipſos montes Calder poſteà a ſiniſtra *Halifax* relinquit, opidum celebratiſſimum, in declivi collis ab Occaſu in Ortum poſitum. Nec multis antè ſæculis hoc nomen aſſumpſit, *Horton* enim anteà dicebatur, ut ex Incolis perhibent nonnulli, qui & hanc hiſtoriolam de nominis immutatione habent: Clericus quidam, ut vocant, virginem impotenter deperibat, cujus pudicitiam cùm nullis lenocinijs expugnare potuiſſet, amore in amentiam verſo; caput virginis ſceleratus abſcidit, quod poſteà taxo appenſum vulgus ad putredinem uſque ſacroſanctum habuit, & inviſit, arboriſque ramuſculos quiſque ſibi decerpſit, Sed arbore jam denudata, honoris & religionis opinionem conſervavit credulitas. Populus enim credidit venulas; quæ tanquam comæ vel ſtamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipſiſſimos fuiſſe virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc inſtituta, & ita frequentata fuit, ut *Horton* viculus in amplum opidum accreverit, nomenque novum *Halig-fax*, ſive *Hali-fex*, id eſt *Sacri capilli* acceperit. *Fax* enim Tranſtrentanis Anglis capillum ſignificat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Faire-fax* à pulchro capillitio nominatur.

Cele-

Celebritas verò hujus loci magna eſt apud vulgus, ex ea lege qua furto deprehenſos ſtatim capite obtruncant, nec non apud doctos, quod *Ioannem de Sacro Boſco* authorem libri de Sphæra hinc oriundum perhibent. Sed celebritas major ex Parochiæ amplitudine. Capellas enim XI. è quibus duæ ſunt Capellæ Parochiales, & hominum plus minùs XII. millia numerat. Adeò ut incolæ ſubinde dicere ſoleant, hanc ſuam Parochiam plures alere homines, quàm alia cujuſcunque generis animalia: cùm alibi in Anglia in locis fertiliſſimis plurima ovium millia & pauculos homines conſpicias, quaſi ovibus & bobus homines ceſſerint, vel ab ipſis devorati fuerint. Admiranda etiam in primis hic Incolarum induſtria, qui ſolo ſterili, in quo non modò commodè non vivi, ſed vix vivi poſſit, ita re pannaria florent, quam primùm ante 70. annos exercere cœperunt, ut & opes ſibi magnas congerant, & vicinis omnibus laudem præripiant; verumque illud probent, quod dicitur, hominum induſtriam loci ſterilitate ſæpè exacui, & hinc Norimbergam Germaniæ, Venetias & Genuam Italiæ, Limogeamque Galliæ urbes infœcundis locis ſitas extitiſſe florentiſſimas.

Io: de Sacroboſco.

Ad ſextum hinc milliare, non ita procul à dextra Calderi ripa, prope *Almondburij* viculum, in colle ſatis præruptè edito, valli, murorum aliquæ ruinæ, & caſtelli, quod triplici munitionum quaſi corona præcingebatur, manifeſta indicia cernuntur, quod *Cambodunum*, Ptol. perperam *Camulodunum*, & Bedæ diviſo vocabulo *Campodunum*, fuiſſe probat hinc a Mancunio, il-

Cambodunum.

linc à *Calcaria*, ipsa quam statuit Anton. distantia. Huic adjacet *Withley* habitatio vetustæ sane & celebris familiæ de *Bello-monte*, quæ tamen alia est ab illa Baronum & Vicecomitum de *Bello-monte*, & ante eorum in Angliam adventum inclaruit.

Bellomõtij.

His relictis *Kirkley*, quondam Virginum sacrarum sedem, & Roberti *Hoodi*, prædonis honestissimi, & igitur decantatissimi, tumulum præterlapsus Calderus, petit *Dewsborroug* sub colle excelso positum. Atque hinc per *Thornhill*, quod ab ejusdem cognominis Equitibus ad *Savillos* descendit, *Wakefeldiam* alluit, re pannaria, sua magnitudine, ædificiorum elegantia, foro frequenti, & ponte inclytam, cui sacellum pulcherrimum fuit, ab Edwardo IIII. in memoriam eorum qui ibi prælio ceciderunt extructum. Tractus hic circumvicinus satis longè lateq; *Dominium de Wakefeld* dicitur, Seneschallumq; suum habet semper aliquem ex nobilioribus vicinis, quod munus sæpius gesserunt *Savilli*, quorum familia hic est numerosissima, hodieque eodem fungitur *I. Savill* Eques auratus, cujus ædes elegantissimæ haud procul ab *Howley* conspiciuntur.

Wakefeld.

Savilli.

Vix quintum a *Wakefeldia* milliare *Calderus* emensus est, cùm & aquas & nomen suum in *Aro* deponit. Vbi ad confluentes intersidet *Medley*, id est *Interamna*, vel *Media inter amnes*, sedes hodie Clar. Militis Ioannis *Savilli*, dignissimi Baronis Regij Scaccarij, quem & mihi pro humanitate favisse, & hoc opus pro doctrina promovisse lubens agnosco.

Medley.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter Occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petet, ut septies semihoræ spatio mihi trajiciendus fuerit. Tranquillus, compositus, & vix fluens, unde & nomen sortitum credimus. Lenem enim & lentum *Ara* Britannis denotare diximus; unde & lentus ille Galliæ *Araris* nomen habet. Regionem ad hujus fontes *Craven* vocamus, fortè a Britannico *Crage*, id est *Saxum*. Saxis enim atque pendentibus rupibus & asperetis omnia inhorrescunt. Quibus media, suis quasi latebris, non procul ab *Aro* subsidit *Skipton*, interque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino & Alpibus lateat. Opidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrumque habet ornatum sanè & munitum.

Craven.

Skipton.

Cùm Craven superavit Arus, diffusior lætiores agros circumjectos, & inter eos *Kigehley* præterit, quod nomen fecit claræ familiæ de *Kigehley* inde dictæ. E qua Henricus *Kigehley* obtinuit ab Henrico I. huic suo Manerio *jus mercatus, feriæ, & liberam Warrennam, ita quod nullus intret terras illas ad fugandum in ijs, vel ad aliquid capiendum quod ad Warrennam pertineat, sine licentia & voluntate ipsius Henrici & successorum ejus.* Quod magni instar beneficij eo sæculo, & ego adnoto ut videamus quid fuerit *libera Warenna*. Hinc Arus *Kirkstall* non obscurum olim Monasterium præterlabitur, demùmque *Leedes*, Saxonicè *Loydes* invisit, lanificio opulentum. Regiuncula circum- *Leedes.*

vicina vetusto nomine olim *Elmet* appellata fuit, in qua calx viva passim effoditur, statisque temporibus quasi nundinis ad *Wakefeldiam*, *Syndall* & *Stanbridge* magna vis ejus convehitur, & in Occiduam hinc regionem, quæ montana & frigidior, ad agros lætificandos divenditur.

Calderum, quem dixi, hospitem cum suis aquis tandem recipit Arus, ubi juxta ipsos confluentes *Castleford* est, viculus quem Marianus *Casterford* vocat. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino *Legeolium* & *Lagetium* dicitur, in quo præter vetustatis expressa atque illustria indicia, magna vis Romanorum nummorum, *Sarasins head* vulgus ibi vocat, in loco *Beanfield*, a fabis nunc dicto, juxta Ecclesiam inventa. Hinc Calderi incursu Arus jam grādior à sinistra *Brotherton* opidulum relinquit. Nec longè inferiùs recepto Dano in Ousam se immergit. A dextra, ubi marga flavior reperitur, quæ agris inspersa ad fertilitatem plures annos valet, haud procul a rita *Pontfract*, sive *Pontem fractum*, vulgò *Pontfreyt* præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus *Kirkby* vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallicè *Pont-fract* nominarunt, ex eo, ut vulgò creditur, quod pons ligneus super Arum in proximo fractus erat, cum S. Guilielmum Archiepiscopum Eboracensem (qui natus ex Stephani Regis sorore) Roma reducem maxima hominum multitudo comitaretur, plurimique in flumen deciderent, sed Archiepiscopo uberiùs flente & numen Divinum invocante, ne unus periret. Agro sedet peramœno, Glycyrrhisæ & Siseris feraci,

Castleford, *Legeolium.* *Pontfreyt.*

feraci,ædificijs excultum nitidis,castrumque rupi affixum ostendit, siquod aliud magnificum, crebrisque propugnaculis non minùs speciosum quàm tutum, quod plurimùm adauxerunt Comites Lancastrenses, uti etiam Regina Elizabetha magnis impensis instauravit, sacellumque pulchrum inchoavit.

A Legeolio relicta *Shirborna* opidulo frequenti, quod a limpido fluviolo nomen accepit, militari Romanorum via alta eminentia aggesta ad *Aberford* pervenimus, qui viculus est situs ad eandem viam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. Vix duum hinc milliarium intervallo ad *Coc* sive *Cocari* fontes *Barwic* in *Elmet* sedet, Northumbriæ Regum olim, ut ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquuntur. Ex altera parte *Hesselwood* locatur, primaria sedes claræ & in primis antiquæ familiæ *Valvasorum*, qui ex munere (Regij enim olim *Valvasores* erãt) hoc nomen assumpserunt. Subest huic clarissima illa Lapicædina *Petres Post* dicta, eo quod saxis inde excisis liberalitate *Valvasorum* templum illud magnificum S. Petri Eboraci fuerit substructum. Quemadmodùm & paulò inferiùs juxta *Shirburn* ad *Hudleston* viculum Latumia est nobilissima, è qua lapides, cùm primùm excisi sunt, molliores, cùm autem vento & aëre indurantur, sua duritie solidissimi deprehenduntur.

Shirborna, *Valvasores* *Lapicidinæ*

Ex Cravenæ montibus descendit etiam *Wherf* sive *Wharf*, Saxonicè *Guerf*, &. Aro æquidistans diu defertur, & prærapida celeritate fremens, quasi contumax & iratus devehitur, saxisque

crebris exaſperatur, quæ non ſine admiratione provolvit, præſertim cùm hibernis aquis intumuerit. Quin ipſa etiam æſtate perinfeſtus eſt, quod ipſe nec ſine meo periculo ſenſi, cùm primùm has regiones perluſtrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, ut equi veſtigia fallant, aut unda rapidior ſubducat. Curſu ſatis longo, quem 50. ferè paſſ. mill. a fontibus ad Ouſam conficit, obſcura tantùm perſtringit opidula, delapſus per *Kilneſey Cragge*, cautem omnium quas vidi editiſſimam & præruptiſſimam, *Burnſal*, ubi pontem è ſaxo jam conſtruit Guilielmus *Craven*, Equeſtri dignitate & Senator Londinenſis hinc oriundus, *Bardentoure* Comitis Cumberlandiæ turriculam, ubi circumquaq; eſt opima venatio, *Bethmeſley* ſedem celebris familiæ *Claphamorũ*, tandemque *Ilekely* accedens, quam ex ratione ſitus ad Eboracum, Ptolemæo, & nominis affinitate *Olicanam* judicarim. Certè vetuſtum eſſe Opidum, præter columnas Romano opere exculptas in cœmiterio iacentes & alibi, edocet hæc nuper juxta Eccleſiam effoſſa inſcriptio, *Imp. Severus Aug. & Antoninus Cæſ. deſtinatus reſtituerunt. curante Virio Lupo Leg. eorum Pr. Pr.* In ipſa autem Eccleſia, dum diligenter monumenta antiquitatis Romanæ perquirerem, nihil occurrit niſi Adami *Midletoni* Militis armata è ſaxo effigies, qui floruiſſe videtur ſub Edwardo I. cujuſque poſteri etiamnunc hic in vicinia ad *Stubham* ſuperſunt.

Ilekely, Olicana.

Otley.

Inferiùs *Otley* adſidet Archiepiſcopi Eboracenſis opidum, ſed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, *Chevin* vocant,

cant, cui subjacet. Montis enim dorsum *Chevin* dicitur Britannis, unde dorsum illud montium perpetuum in Gallia, quæ olim eadem qua Britanni usa est lingua, *Gevenna* & *Gebenna* fuit dicta. Postea ripis utrinque calce illa fœcunda quam *Limeston* vocant extructis, *Harewood* præterfluit *VVherfus*, ubi Castrum vidimus nec inelegans, nec invalidum. Nec tacendum quod huic vicinum *Gaw-thorpæ*, unde effloruit *Gascoignorum*, é Guasconia Galliæ, ut videtur, familia, quam sua vetustas & virtus plurimùm in hoc tractu illustravit. Hinc *VVetherby* alluit, opidum mercatu satis insigne, quod nihil antiqui omninò ostendit, præter locum sub ipso, *D. Helenæ vadum* nunc vocant, ubi militaris Romanorum via flumen transivit. Inde per *Tadcaster*, exiguum quidem opidulum defluit, quod tamen *Calcariam* fuisse ex distantia, soli natura, & nominis notione non possum non sentire, ut situm ad viam Consularem omittam, & Romanorum Cæsarum nummos hic sæpè effossos, tum fossarum quoque quibus ambiebatur vestigia, & vetusti castri aream, è cujus reliquijs non ante multos annos pons erat constructus, quem cùm *VVherfus* subijt, jam sedatior aquas suas *Ousæ* confundit. Et sanè mihi neutiquam admiratione dignum videtur, quòd *VVherf* tot aquis adauctus æstivo tempore tam tenuis sub hoc defluat, ut quidam adulta jam æstate cùm huc venisset, lepidè cecinerit:

Chevin quid?

VVhetherby.

Tadcaster,

Calcaria.

Nil Tadcaster habet Musis vel carmine dignum,
Præter magnificè structum sine flumine pontem.

Hiberno enim tempore si venisset, tantum pon-

tem tot aquis vix capacem vidisset. Sed norunt Physici pro calore vel frigore extrà vel intrà grassante, fontes & fluvios vel decrescere vel augeri.

Ripplev. Superiùs *Nidus* fl. fœculentior è radicibus Cravenniorum montium primùm per *Nidherdale* vallem à se denominatam sylvis coronatus descendit, inde per *Rippley* mercatum aquas ducit. Postea *Gnaresburg*, vulgò *Knarsborrow*, castrum rupi asperrimæ impositum, profundo suo alveo communit, sub quo fons est, in quem non è terræ venis aquæ scaturiunt, sed ex impendentibus rupibus guttatim distillant, unde *Dropping well* vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice brevi obduci & lapidescere observatum est. In agro verò vicino glycyrhisa lætè provenit, & marga illa flavior & mollior reperitur, quæ ad terræ fertilitatem plurimùm juvat. *Forrestæ* autem adjacenti præfuit olim custos *Gamellus* quidam, à cujus posteris orti sunt *Slingesbey*, qui hanc *Forrestariam* ab Edwardo III. acceperunt, & ad hunc usque diem hic clarent. Hæc Nidus prætervectus, non procul ab *Allerton*, sede Equestris familiæ antiquæ sanè & celebris *Malliverorum*, post breve iter *Ousam* obvium undis suis adauget.

Fons ligna in saxa convertens.

Slingesbeiorum familia.

Vre autem ex his Occiduis item montibus, sed in altera Regionis parte, scilicet in North-riding, emanans, paulò antequam ad *Rippon* pervenit, fit limes inter Septentrionalem & Occidentalem hujus Provinciæ partem. *Rippon* verò illud, Saxonicè *Frippun*; inter *Vrum* & *Skell* fluviolum locatum, à Normannico imperio potissimùm

Rippon.

simùm viguit, tunc enim sub suo Magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo *VVakeman*, quasi *Excubitorem*, vocant, & lanificij industria, quæ hodie valde remissa est, inclaruit. Templum sanè perelegans, nobilium vicinorum & sui Thesaurarij impensis positum, tribus excelsis pyramidibus advenientibus quasi gratulatur. Ad alteram hujus Templi partem Cantorum Collegiolum ab Henrico *Both* Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem, *Hilshow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso autem templo avorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit. id erat angustum in crypto-porticu foramen, quo mulierum pudicitia explorabatur, quæ enim castæ erant, facilè transibant, quæ dubia fama, nescio quo miraculo constrictæ detinebantur. *S. VVilfrids Needle.*

Vro non multò inferiùs adsidet exiguum opidulum *Burrowbridge* appellatum, à ponte quo flumen jungitur, qui nunc è vivo saxo sublimis & eximius est, sublicius autem Edwardi II. tempore videtur fuisse. Iuxta hunc pontem ad Occasum in tribus diversis agellis quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodùm opera, recta quasi linea positos vidimus. Duæ mediæ pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustrà nuper subvertit, ferè contiguæ erant, exteriores non magno sed pari ferè interstitio ab his utrinque distant. De his nihil aliud habeo quod dicam, nisi quod cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam viam militarem erecta, quæ hac duxit. *Burrowbridge.*

Devils-bolts. Vulgi enim fabellas, qui *Cacodæmonum sagittas* vocat, quibus antiquas urbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam, quod plurimi, & illi quidem docti, has non è vivo saxo, sed arena pura, calce, Chalcantho, cujus & grana in ijs inesse dicunt, & unctuoso aliquo liquore compositas esse existimarint. Cujusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constructas meminit Plinius, ut lapides viderentur.

Is-urium. Magis ad Orientem ab hoc ponte *Is-urium Brigantum* urbs vetusta, à præterfluente Vro nomine accepto, olim floruit, sed multis retrò sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui ejus loco emicuit, ad testandam vetustatem, *Ealdburg* & *Aldborrow*, id est *Antiquus Burgus* dicitur. Ad XVI. milliare Italicum hinc defluens *Vrus*, quem Saxones jam *Ouse* dixerunt, quod *Ousburnæ* amniculum recepit, *Eboracum*, sive *Eburacum* Vrbem interluit, quam Ptol. *Brigantium* vocat, si liber non sit corruptus, quod Brigantium caput esset. *Eboracum, Iorke.* Ninnius *Caer-Ebrauc*, Britanni *Caer-Effroc*, Saxones *Evor-ric*, & *Eoforric*, nos hodie *Yorke* dicimus. Historia Britannica à Rege Ebrauco conditore nominatum prodit; liceat tamen mihi opinari, sine aliorum præjudicio, non aliunde *Eboracum* deductum, quàm ab Vro flumine, ita ut sonet *Ad vel secundùm Vrum*. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, hujus regionis pulcherrima, universæque Septentrionali parti & præsidio & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam privatis quàm publicis exculta, opibus civibusque referta, & Archiepisco-

pali

pali ſede præclara. *Vrus*, qui nunc *Ouſa*, à Septentrionale in Meridiem placidè delabens, ut dixi, interſecat, & quaſi in duas urbes dividit, quæ lapideo ponte, qui inter alios vaſtiſſimum omnium, quos vidi, fornicem habet, conjunguntur. Pars Occidentalis, quæ minùs frequens eſt, mœnibus pulcherrimis cum fl. quadrata facie concluditur, portaque una *Mikel-barre*, id eſt *Porta magna* advenientes admittit. A qua longa & ſpacioſa protenditur ad pontem platea, elegantibus obſeſſa ædibus, quibus a tergo ſubjacent utrinque horti conſiti, & poſt eos ad mœnia uſque campi exercitijs dicati. In quorum Auſtrali quem cum flumine faciunt angulo, molem editiorem, futuro caſtro, ut videtur, jactam, *Old-bale* nominant, eminere vidimus. Pars Orientalis, quæ tota eſt ædificijs condenſa, & anguſtioribus plateis concluſa, formam habet quaſi lenticularem, firmiſſimis item mœnibus armatur, & ad Ortum brumalem, Foſſi profluentis ſatis limoſi profundo alveo munitur, qui in ipſam Vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuo, ut non pontem, ſed perpetuum vicum nemo non judicet: pauloque inferiùs Ouſa confluit, ubi ad ipſos confluentes, è regione molis quam dixi, ad reprimendos cives firmiſſimum caſtrum loco oportuno excitavit Guilielmus Normannus. In quod vetuſtas liberè jam diu ſævijt, ex quo Angli munita loca, tanquam ad detrectandam militiam receptacula, neglexerunt, In hac etiam parte ad ortum æſtivum Cathedrale templum Divo Petro ſacrum, magnificum ſanè & perelegans, conſurgit,

surgit, juxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum D. Mariæ floruit Monasterium; nunc autem in Regias ædes conversum, vulgò *The Manour* appellatur.

Vnde Eboraci primordia repetam, nisi à Romanis, non habeo, cùm Britanni ante Romanorum adventum non alia habuerint opida, quàm sylvas fossa & vallo munitas, ut Cæsar & Strabo omni exceptione majores testantur. Vt igitur Ebraucum Regem, quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine Conditorem affixisse videatur, taceam. Certissimum est Legionem sextam Victricem hic stationem habuisse, Romanorumque Coloniam fuisse, cùm ex Ptol. & Anton. authoritate, tum ex vetusta inscriptione, quam in ædibus cujusdam Senatoris vidimus in hæc verba: *M. Verec. Diogenes* IIIIII. *Vir Col. Ebor. idemque mort. cives Biturix hæc sibi vivus fecit.* Nec non Severi Imperatoris nummo, in cujus parte aversa legitur. COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX. Severum autem hac in urbe suum Palatium habuisse legimus, animamque in hæc verba hic exhalasse, *Turbatam Rempublicam ubìque accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Anno post Severi obitum plùs minùs centesimo Fl. Valerius Constantius, cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, hac etiam in Vrbe diem obijt, & Apotheosi in Divos est relatus, ut è nummis antiquis videre est. Et retulerunt nobis viri fide digni, cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ, in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem arden-

Severus Imp.

Fl. Constãtius Imp.

ardentem repertam fuiſſe. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte ſoluto, diutiſſimè & per multa ſæcula arſurum ignem in ſepulchris foviſſe ſcribit Lazius. Hic ex priore conjuge Helena *Conſtantinum Maximum, Romanæ Vrbis*, ut eſt in antiquis Epigraphis, *liberatorem, quietis fundatorem, Reipublicæ inſtauratorem* ſuſcepit. Qui Eboraci patris ſpiritum excepit, ſtatimque in Imperatorem levatus. Vnde Panegyriſtes exclamat, *O fortunata & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidit.* Et alibi: *Liberavit ille Britannias ſervitute, tu etiam nobiles illic oriendo feciſti.* Quæ verba ad natale ſolum Conſtantini, judicio eruditiſſimi Baronij & aliorum, referenda ſunt. Hinc colligi poteſt quanta illis temporibus dignitate præluxerit Eboracum noſtrum, cùm Imperatorum fuerit ſedes. Porrò jam inde ab anno a partu Virginis 627. Eccleſiaſtica dignitas in hac Vrbe invaluit, palioque ab Honorio Papa miſſo facta eſt Civitas Metropolitana, quæ præter duodecim in Anglia Epiſcopatus, in omnes Scotiæ Epiſcopos Primatus jure fungeretur: ſed multos ante annos receſſit a ſua Metropoli Scotia, & ipſa Metropolis alios vicinos Epiſcopatus, tenues illos quidem & ferè umbratiles, ita devoravit, ut jam quatuor ſolùm in ſua Diœceſi habeat, Dunelmenſem ſcilicet, Ceſtrenſem, Carliolenſem & Mannenſem, ſive Sodorenſem in Mannia Inſula. Egbertus Archiepiſcopus, qui circa annum ſalutis 750 floruit, omnium liberalium artium, ſic habet Malmeſburienſis, armarium ut ita dicam & ſacrarium, nobiliſſimam Bibliothecam

Conſtantinus Imp. ubi natus.

Archiepiſcopatus.

Ebora-

Eboraci constituit. Quo ferè tempore etiam multis & magnis beneficijs Ecclesiam Eboracensem Principes cumulaverunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius, *qui* (ex veteri libro adnoto, ut rara quædam consuetudo in dotandis Ecclesijs elucescat) *dominabatur in Occidentali parte Deiræ, & propter altercationem filiorum suorum senioris & junioris super Dominijs post mortem, mox omnes fecit æquè pares. Nam indilatò Eboracum divertit, & cornu quo bibere consueverat vino replevit, & coram altari Deo & Beato Petro Apostolorum Principi omnes terras & reditus flexis genibus propinavit.* Quod cornu ad patrum usque memoriam reservatum fuisse accepimus. De Archiepiscopis autem aliquid hic attexere, instituti certè non est mei. Satis sit verbo innuisse, à Paulino, qui anno reparatæ salutis 625 primus Archiepiscopus consecratus, sedisse sexaginta quinque Archiepiscopos ad annum 1606. quo Tobias Matthæus, virtutum & pietatis ornamentis, erudita facundia, & docendi assiduitate reverendissimus; huc ab Episcopatu Dunelmensi fuit translatus.

Proavorũ in dotandis Ecclesiis cõsuetudo.

In hac urbe, ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis hujus plagæ caussas ex æquo & bono judicandas. Constat autem ex Præside, Consiliarijs pro Principis arbitrio nunc pluribus, nunc paucioribus, Secretario & Sub-adjuvis. Quòd ad Eboraci longitudinem attinet, eam XXII. partibus XXV. scrupulis, latitudinem LIIII. partibus & X. scrupulis, Mathematici nostri descripserunt. Et hactenus de Occidentali Comitatus

The Councel established in the North.

parte, & urbe Eboraco, quæ nec illius, nec cujusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, jurisdictionemque in vicino ad Occasum agro habet, quam *libertatem de Ansty*, alij *The Ancienty*, ab antiquitate vocant, alij verò a Germanica dictione *Anstossen*, quæ limites denotat, conjectura satis probabili deduxerunt. Ousa Eboracum jam relinquens, vertigine illa aquarum, quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus, defluit per *Bishops Thorpe*, id est *Episcopi Villam*. Inde autem *Selby* irrigat opidulum non infrequens, ac demum *Humbrum* petit, per *Drax* viculum, Monasterio jampridem celebrem.

Eastriding, sive pars Orientalis, secunda hujus regionis portio, in qua *Parisios* locavit Ptol. ab Eboraco ad Ortum jacet. A Septentrione & Occasu *Derventionis* fl. arcuato decursu, à Meridie *Humbro* æstuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumclusa. Ad mare & Derventionem utcunque est gleba felici, media verò nihil aliud est quam surgentium montium congeries, *Yorkes wold*, id est *Montes Eboracenses* vocant. *Derventio*, Anglis *Derwent*, non procul ab ipso littore effusus, primùm in Occasum, inde in Meridiem se flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus suo loco dicemus. Quam primùm verò hanc partem subintravit, defertur haud procul a ruinis veteris Castri *Montferrant*. Vnde parùm abest ripæ impositum *Kirkham*, id est *Ecclesiæ locus*. Inde, sed inferiùs, sui cognominis Vrbem habuit, quam *Derventionem* vocavit Antoninus, & ad VII ab Eboraco lapidem statuit, ad quam distantiam Derventioni flumini adpositum est opidulum *Auldby*. *Eastriding.* *Limites.* *Solum.* *Derventio urbs.* *Auldby.*

Auldby,

Auldby, id eſt, ſi è Saxonico convertas, *Antiqua habitatio*, ubi nonnulla vetuſtatis indicia, & in editiori ad flumen colle antiqui caſtri extant adhuc rudera, ut non poſſit Derventio non fuiſſe. Hinc fl. *Stanford-bridge* ſubluit, qui etiam a bello ibi commiſſo *Battle-bridge* vocatur. Inde *Wreſhil* caſtrum nitidum & munitum præteriens, ſub *Bapthorpe*, quæ claræ Equitum familiæ nomen & manſionem præbet, in Ouſam proſilit. Iamque

Howden. auctiores undas trahens prope *Howden* opidum mercatorium, cujus celebritas non eſt ab elegantia, aut frequentia, ſed quod nomen territoriolo adjuncto fecerit (quod *Howden-ſhire* inde dicitur) & collegiatam jampridem quinque Præbendariorum Eccleſiolam oſtenderit, cui adjunctæ ſunt Dunelmenſium Epiſcoporum ædes, qui ampliſſimas poſſeſſiones eo loci habent. Parumque hinc abeſt *Metham*, quod ut cognomen, ita ſedem familiæ veteri & inclytæ

Methami. *Methamorum* dedit.

Abus æſtuarium, Humber. Iam Ouſa ſpacioſior, celer fremenſque in *Abum* æſtuarium aquas invehit ſuas, ſic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis *Humber*, unde regionem ultra hoc æſtuarium generali nomine *Nordan-humbriam* dixerunt. Vtrumque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis oſtium illis denotat, & huic per excellentiam impoſitum exiſtimem, quod *Vrus* ſive *Ouſa* plurimos fluvios ſuo hoſpitio exceptos in hoc deducat, aliaque maximi nominis flumina in illud evolvantur. Et certè totius Britanniæ æſtuarium eſt ampliſſimum, & piſcoſiſſimum, quod exæſtuantis Oceani acceſſibus

bus adauctum, iisdem retrò meantibus, suas illiusque aquas vehementissimè vasto cum murmure, non sine magno navigantium periculo, agit. Romano sæculo non procul a ripa ad *Foulnesse* minorum gentium flumen, ubi *Wighton* nunc cernitur, frequens agricolarum opidulum, olim, ut opinari lubet, fuit *Delgovitia*: & in viculo huic opidulo adjuncto, Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à Dijs gentilibus tunc *God-mundingham*, nunc *God-manham*, eodem sensu vocant. Nec dubito quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret, *Coysi*, qui sacrorum gentilium pontifex erat, Christianam religionem amplexus, hoc fanum impietatis domicilium injecta lancea *primus profanavit, destruxit & cum omnibus, septis suis succendit.* *Beda.* *Wighton.*

Hinc magis ad Ortum *Hull* flumen *Humbrum* petit, qui fontes habet juxta *Driffeild* vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum tumulo notum. Properat ille haud procul a *Leckenfeld*, Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, cui vicina est habitatio celebris sanè & vetustæ stirpis *Hochamorum* ad *Schorburg*, Hinc propiùs ad *Beverley* accedit, Saxonicè *Beverlega*, opidum amplum & perfrequens, *Petuariam Parisiorum* è nomine & situ conjectes, licèt nihil vetustius prætendat, quàm quod Ioannes cognomento de Beverley, Archiepiscopus Eboracensis, vir, teste Beda, & pius & doctus, cùm Episcopatu se abdicasset, terrena aversatus, huc in Monasterium se contulerit, & diem circa annum salutis 721. *Hull. fl.* *Beverley.*

obierit. Hujus memoriam adeò ſanctam habuerunt Reges, & præcipuè Athelſtanus, qui illum ut Sanctum tutelarem coluit, poſtquam Danos fudiſſet, ut multis & magnis immunitatibus locum dotaverint, & aſyli jus conceſſerint, quod obæratis, & rerum capitalium ſuſpectis liberum & tutum erat perfugium. In qno ſtatuebatur cathedra è ſaxo, cum hac inſcriptione: *Hæc ſedes lapidea Freedſtool* dicitur, id eſt *Pacis cathedra, ad quam reus fugiendo perveniens omnimodam habet ſecuritatem.* Vnde in juſtam magnitudinem crevit opidum, inquilinorum magna indies confluxit multitudo, civeſque ex Hull flumine ad maritima commoda incile duxerunt, quod naviculis ſubvehendis par eſt. Habuit olim pro ſummo Magiſtratu duodecim Cuſtodes, inde Gubernatores cum Cuſtodibus. Nunc verò beneficio Reginæ Elizabethæ Prætorem & Gubernatores, *Hull* fluvius, poſt emenſa hinc aliquot paſſuum millia, in Humbrum effunditur, juxtaque oſtium ſui nominis Opidum habet,

Hull opid. *Kingſton upon Hull*, ſed vulgò *Hull* appellatum. Hoc non admodùm vetuſtam accerſit originem. Edwardus enim Primus, qui ob Regias virtutes inter primos & optimos Reges ſuo merito reponendus, ſpectata loci opportunitate, qui *Wick* priùs dictus, opidum extruxit, quod *Kingſton*. id eſt *Regium opidum* nominavit. Hoc paulatim in eam dignitatem emerſit, ut magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, navibus inſtructiſſimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia ſit nunc Emporiũ hujus tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta

ferunt

ferunt cives partim *Michaeli de la Poole*, qui privilegia loco impetravit, cùm illum ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus II. evexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis (*Stokfish* vocant) è quibus divitias congesserunt maximas. Vnde brevi admodùm spatio muro lateritio crebrisque turribus urbem suam sepserunt, quà flumine non defenditur, tantamque vim lapidum in navium saburram detulerunt, ut inde omnes urbis regiones pulcherrimè constraverint. Pro Magistratu, ut à civibus accepi, primùm Custodem habuit, inde Ballivos, postea Majorem cum Ballivis, ab Henrico autem VI. demùm impetrarunt, ut Majorem & Vicecomitem haberent, & ipsa Vrbs Comitatus esset, ut nostri Iurisconsulti loquuntur, *per se incorporatus*.

Ab hac Vrbe promontorium avido procursu Ocellum in mare se immittit, quod *Ocellum* Ptol. nos *Holdernesse*, & Monachus quidam *Cavam Deiram*, quasi *cavam Deirorum regionem* vocat, eadem significatione qua *Cœlosyria*, id est *Syria cava* nominatur. In hoc primùm occurrit sinuoso in littore *Headon*, olim, si famæ veri amplificatrici credere libet, nec fidem ego abnuam, mercatorum & rei nauticæ industria ad summam dignitatem evecta, a qua ita decidit Hulli vicinitate, & portus obstructione exhausta, ut vix tantillum pristini splendoris præ se ferat. Nunc tamen ad pristinæ dignitatis spem paulatim reviviscere incipit. Deinde promontorio adsidet antiquum opidum, quod Antoninus *Prætorium* dixit, sed nostra ætas *Patrington*. Cujus incolæ de vetusta-

Ocellum promont Holderness. *Headon.* *Patrington.*

te sui & portus olim oportunitate glorîantur, nec de amœnitate minùs glorientur, amœnissimo enim fruitur prospectu, hinc Oceanum apertissimum, illinc suis littoribus nobile æstuarium conclusum, & viridantes Lincolniensis agri oras è regione prospicit.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incurvuum ad Septentriones pergit. Sed ad *Skipsey* iterum in altum provehi incipit, sinumque admittit Ptol. *Eulimenon Gabrantovicorum*, quem Latinorum Interpretum alij *Portuosum sinum*, alij *Salutarem* verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi melius exprimit, quàm viculi nomen in ejus recessu, quem *Seur-by* vocamus. Quod enim tutum & periculo vacuum, id Britanni & Galli *Seur* dicunt, uti nos etiam Angli, qui forsitan à Britannis illud hausimus. Iuxta est

Bridlingtō. *Bridlington* opidum, notissimum Ioanne de Bridlington, vate Monastico, in cujus vaticinales rhythmos omninò ridiculos incidimus. Promontoriolum quod suo flexu hunc sinum efficit, *Flamborough head* vulgò, Saxonicè *Fleamburg* ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem ad hoc appulisse memorant.

Flamboroug-head Promont.

Vix duobus passuum millibus supra *Flamburgi* promontorium, pars Borealis hujus regionis, sive *North-riding* incipit, quæ cæteris partibus prætenta, a mari auspicata; longissimo tractu, sed minùs lato, per 60. mill. pass. ad Westmorlandiam in Occasum protenditur, hinc Derventione, & aliquamdiu Vro flumine, illinc continuo Tesis decursu, quo a Dunelmensi Episcopatu ad

Northriding.

Fines.

Bore-

Boream ſejungitur, comprehenſa. Nec incommodè hæc regio in has partes diſtribui poſſit, Blackamore, Cliveland, Northkalverton-ſhire, & Richmond-ſhire. *Diviſio.* Quæ ad Ortum & mare vergit, *Blacke more*, hoc eſt *terra nigra & montana* dicitur, cautibus enim montibus, & ſylvis paſſim exaſperatur. Oram maritimam *Scarborough* caſtrum celeberrimum illuſtrat, *Scearburg*, id eſt *Burgus in prærupta rupe* olim dictum. *Scarborough.* Operæ pretium autem videatur hic annotare, uberrimam & quæſtuoſiſſimam in ſubjecto mari *Halecum* (ſive *Leucomenidarum*, aut *Chalcidum*, ſi ita mavis, piſcaturam Hollandos & Zelandos exercere, cùm veniam priùs, veteri inſtituto, ex hoc Caſtro impetraverint, *Halecum quæſtuoſa piſcatura,* Veniam enim piſcandi ſemper conceſſerunt Angli, honore ſibi reſervato, utilitate verò exteris quaſi per deſidiam reſignata. Incredibile enim ferè eſt quantam pecuniæ vim ex hac in noſtro littore piſcatura Hollandi ſibi corrogent.

Inflectitur inde littus cautibus præciſum uſque ad *Teiſe* fl. ſinuſque circumducto littore efficitur plus minus mille paſſ. patens, quem à nominatiſſimo exlege Roberto *Hood*, *Robbin Hoods Bay* vocamus. *Robbin Hoods bay* Inde *Dunus* ſinus, à Ptol. memoratus, ſtatim refugiente utrinque littore oſtenditur, cui *Duneſley* viculus adſidet, & huic contiguum *Whit-by*, ubi lapides inveniuntur, ſerpentium in ſpiram revolutorum effigie, naturæ ludentis miracula. Serpentes olim fuiſſe crederes, quos lapidens cortex intexiſſet. Repertum eſt & in hoc littore Succinum nigrum, ſive *Gagates*, Gagatem aliqui eſſe exiſtimant, quem inter *Gagates lapis.* vario-

rariores lapides gemmaſque habuerunt veteres. Enaſcitur verò inter cautes, ubi rimis dehiſcunt, & priuſquàm expoliatur, colore eſt ſubruſo & æruginoſo. expolitus autem verè eſt nigro-gemmeus, de quo audi Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimuſque lapis, ſi colorem requiras, nigro gemmeus, ſi qualitatem, nullius ferè ponderis, ſi naturam, aqua ardet, oleo reſtinguitur, ſi poteſtatem, attritu calfactus applicita detinet.*

A Whitby recedunt iu Occaſum littora, quibus adjacet *Cliveland*, a clivis, ut videtur, nomine accepto (quos *Cliffes* noſtra linguà vocamus) Montes enim clivoſi paſſim pet hanc latera trahunt, ad quorum radices regio in fertiles campos æquatur. In littore *Skengrave* viculus multiplici piſciùm captura lætatur, ubi & hominem marinum ante 70. annos captum per aliquot dies crudis piſcibus veſcentem ferunt, ſed qui captata oportunitate ad ſuum evaſit elementum. Prope *Hunt-cliffe* autem in littore, recedente æſtu, ſcopuli eminent, ad quos Phocæ, nobis *Seales*, contractiùs (ut aliqui volunt) pro *Sea vales*, id eſt *Vituli Marini*, agminatim ſe conferunt, ut dormiant & apricentur, inque ſcopulo littori proximo unus quaſi procubitor excubat, cumque aliquis accedit, vel ſaxo dejecto, vel ſe cum ſonitu in aquas devoluto, cæteris ſignum dat, ut ſibi conſulant, & undis ſe committant. A viris ſibi maximè metuunt, quos inſequentes, cùm aqua ſunt deſtituti, rejecto poſterioribus pedibus quaſi arenæ & grumorum turbine, ſæpè repellunt. A fœminis autem minùs timent, adeò ut qui eos capere velint, muliebri veſte ſe induant,

Cliveland.

Homo marinus.

Phocæ.

induant. Eadem ora inveniuntur lapides flavescentes, rubescentes, & nonnulli salsa quadam materia incrustati, qui ex odore & gustu calchanthum, nitrum & sulphur promittunt, necnon plurimus Pyrites æreі coloris. Iuxtà ad *Huntly-nabb*, littus, quod longo tractu jacuit apertum, in cautes celsiùs surgit, & sparsim ad earum radices jacent saxa, varia magnitudine, tam affabrè Sphærica figura a natura efformati, ut globi artificis manu in majorum tormentorum usum tornati videantur. In quibus effractis inveniuntur Serpentes saxei suis spiris revoluti, sed qui plerique capitibus destituti. *Lapides globosi.*

Tesis quod dixi ostium, navigantibus olim suspectum, jam tuta statio deprehenditur, & ad tutum accessum indicandum utraque in ripa Phari nostra memoria sunt cunstitutæ. Ad quartum ab hoc ostio milliare *Gisburgh* editiùs sedet, nunc exiguum opidum, sed cui, dum stetit, magnæ gloriæ fuit Monasterium perpulchrum & opulentum, quod Gualterum de *Hemingford* Historicum non ineruditum produxit. Locus sanè hic eximius, & qui cum Puteolis amœnitate, grata varietate, & raris naturæ dotibus contendat, quos tamen salubritate longè superat. Aer interjectu montium, quà mare hibernat, mollitur, solum fœcundum, & gramine lætum, magnam anni partem blandos flores effundit, venisque metallicis & terra aluminosa colore vario, sed præcipuè ochræ & ferruginis, è qua alumen optimum & calchanthum excoquere jam incœperunt, opulentè abundat. *Ounsbery Topping* mons præceps & totus virens haud *Gisburgh, locus mirè amœnus.*

procul aſſurgit, præalta ſpecula longè ſpectabilis, qui & navigantibus pro indicio, & vicinis eſt pro prognoſtico : quoties enim culmen nube circumfunditur, plerumque pluvia ſubſequitur. E vaſto ſaxo prope verticem fons oculis affectis ſalutaris effluit ; & hinc gratiſſimo ſpectaculo valles reductæ; colles herbidi, prata virentia, paſcua læta, arva frugifera, rivuli piſcoſi, portuoſum *Teſis* fluminis oſtium , littora aperta ſine inundationis periculo, mareque velivolum deſpectantur.

Pickering. Interiùs ad montes de *Blakamore* memorandum nihil occurrit, niſi *Pickering*, Lancaſtrenſis patrimonij opidum nō exiguum, colli adfixum, & veteri caſtello munitum, ad quod plurimi circumſiti viculi ſpectant, unde vulgo *Pickering Lith*, *Libertas de Pickering*, & *Forreſta de Pickering*, regio adjacens denominatur. In qua ad Derwentionem *Atton* ſita eſt. Et ex altera parte ad quartum a Pickering milliare, juxta *Dow* rapidum fluviolum *Kirkby-Morſide* non poſtremæ ſortis mercatus. poſt hæc ad Solem Occidentem *Rhidall* ſubſternitur, vallis læta , amœna , fœcunda viginti tribus Parochialibus Eccleſijs ornata, quam *Rhie* fl. interſecat. In hac *Elmeſley* ſedet, quod *Vlmetum* (ſi non mihi impono) Beda vocat. Inferiùs ipſi flumini *Rhiton* adſidet, antiquæ familiæ *Percibaiorum*, qui *Percijes* vulgò vocantur, antiqua poſſeſſio. Inde Rhius multorum torrentum aquas ſecum in Derwentionem evolvit, qui irrigat hac in Valle *Malton* , forum frumento, equis , piſcibus & inſtrumentis ruſticis celebratum. Propè hanc vallem *Newburgus*, cu Guiliel- (Rhidall.)

mum

mum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem doctum & diligentem debemus, & *Belklanda*, vulgò *Biland*, duo celeberrima monasteria floruerunt. Deinde ad Austrum *Calaterium* nemus, vulgò *The Forrest of Galtres* subjacet, arboribus alicubi opacum, alicubi uliginosa planitie madescens: hodie equorum solenni cursu, in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina undique confluat, & quantis depositis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore *Creac* cernitur, & vix quarto hinc milliari *Sherri-button* summæ elegantiæ castrum inter nemuscula amœnissimè sedet, cui vicinum est *Hunderskell*, castellum a fontium ebullientium multitudine sic dictum.

Guil. Neubrigensis.

The forrest of Galtres.

Post montes ad Occasum, ubi in planitiem & lætiores campos regio denuò se explicat, *Alverton-shire*, vulgò *North-Alerton*, regiuncula Wisco fluviolo irrigata jacet, nomine a *North-Alverton* opido sumpto, quod nihil est nisi platea longior: sed nundinis boarijs festo S. Bartholomæi, omnium quæ hactenùs vidi, frequentissimum. Iuxta hoc, prælium, quod vulgò de *Standardo* dicunt, factum, in quo David Scotorum Rex, qui his regionibus solitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta suorum strage in fugam conjectus fuit, ut tum demùm justæ iræ parentatum existimarint nostri. Dictum est autem hoc prælium de *Standardo*, eo quod Angli circa vexillum sive Standardum conglobati, primum Scotorum impetum exceperint, sustinuerint, eosque

North-Alerton.

Præliũ de Standardo.

Standardum quid. demum profligaverint. *Standardum* autem hoc erat, ut in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis suffultus, in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cujus summo crux eminebat, & infra crucem vexillum imminebat. Signum autem erat summæ expeditionis, & quasi sacra ara existimabatur.

Eboracenses Comites & Duces. Eboracensis Provinciæ primus & unicus Comes fuit Otho, filius Henrici Leonis Ducis Bavariæ & Saxoniæ è Mathilde filia Henrici II. Regis Angliæ, qui posteà Imperator Otho quartus. Longo post tempore Edmundum de *Langley*, Regis Edwardi III. filium Eboraci Ducem instituit Richardus II. Cujus filius primogenitus Edwardus, patre superstite, fuit Dux Eboracensis, & fortiter in prælio ad *Agincourt* in Gallijs, nulla suscepta prole, vitam profudit. Frater autem ipsius secundogenitus, Edmundum uxoris fratrem ad Regiam dignitatem evehere molitus, statim interceptus capite luit, quasi à Gallis corruptus Henrici V. vitæ insidiatus fuisset. Richardus ejus filius decimo sexto post anno, summa, sed improvida Henrici VI. benignitate in integrum restitutus fuit. Iamq; Dux Eboraci, Comes Marchiæ & Vltoniæ, Dominus de Wigmore, Clare, Trim, & Conaght, tantos spiritus assumsit, ut regnum, quod clandestinò malis artibus aliquamdiu affectaverat, tandem contra Henricum Sextum in Ordinum conventu publicè suo jure postularit. Et quamvis prudenti consilio, ad imminentium periculorum remedium, ita temperata res esset, ut Henricus VI. ad vitam regno uteretur frueretur,

retur, Richardus autem Dux Eboracensis regni hæres & successor designaretur, interposita cautione, ut neuter in alterius perniciem quicquam moliretur: eousque tamen ambitio Ducem statim præcipitem egit, ut dum spes suas anteire pararet, exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, Albæ & Rubræ Rosæ symbolis distinctum, concitarit. Quo ipse mox occubuit; Henricus VI. quater captus, tandem vita & regno spoliatus fuit; Edwardus Richardi filius regnum obtinuit, eodemque deturbatus. denuò recuperavit; Regij sanguinis Principes plurimi, & Proceres splendidissimi è medio sublati; hæreditariæ illæ & opulentæ Regum Angliæ in Gallia Provinciæ amissæ; Hibernia neglecta & efferata; opes Regni omninò excisæ, & misellus populus nullo non calamitatum genere obrutus fuit. Edwardus autem solio confirmatus, & ejus nominis in Regum serie quartus, Richardo filio secundo Ducatus Eboracensis titulum contulit, qui cum Rege fratre à Richardo tyranno patruo tenella ætate fuit extinctus. Deinde Henricus VII. filio suo jûniori, qui posteà Henrici VIII. nomine in Angliæ Regem inauguratus, eundem concessit. Et nuperrimè Rex Iacobus Carolum filium secundo genitum, quem antea in Scotia Ducem Albaniæ, Comitem Rossiæ, & Baronem de Ardmanoch creaverat, Ducem Eboracensem, ut ad formulam loquar, *per gladij cincturam, cappæ & circuli aurei impositionem in capite, & traditionem virgæ aureæ investivit*, cùm ipsum & undecim ex splendidissimis familijs in Equestrem quam

Balnei

Balnei vocant dignitatem ritè cooptasset.

Numerantur in hoc Comitatu Parœciæ 459. quibus subsunt plurimæ Capellæ, etiam magnis Parœcijs incolarum multitudine adæquandæ.

RICHMOND-SHIRE.

EBoracensis agri pars reliqua, quæ Solstitialem Occasum spectat, & late patet, *Richmond-shire* vocatur, nomine facto a Castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Guilielmus Normannus Victor hunc agrum, qui priùs Edwini Angli erat, hoc brevi diplomate donavit: *Ego Guilielmus cognomine Bastardus, Rex Angliæ, do & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas & terras, quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eborashira, cum Feodis Militum, & alijs libertatibus & consuetudinibus, ita liberè & honorificè, sicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione coram civitate Eboraci.* Incisis rupibus & montosa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum convexa sunt alicubi satis herbida, radices convallesque non omninò infrugiferæ. Montes verò ipsi plumbo, carbone fossili, necnon ære gravidi. Quod in montium autem summitatibus, ut etiam alibi, lapides nonnunquam fuerunt reperti cochleas marinas & alia aquatilia referentes, si non sint naturæ miracula, refusi in omnem terram sub Noë diluvij certa esse indicia, cum Orosio Christiano Historico judicabo.

Soli genius.

Qua

Qua Lancastrenses attingit hæc regio, inter montes, adeò vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, ut quosdam rivulos hac repentantes *Hell-becks*, quasi rivulos infernales sive Stygios dixerint finitimi, præcipuè illum ad fontes Vri fluminis, qui uno saxo pro ponte conjunctus, tam profundè defluit, ut spectantibus horrorem incutiat. Securaque sunt hoc tractu cubilia capris, damis & cervis, qui hîc visuntur magnitudine sua & ramosis cornibus spectatissimi. *Hell-becks.*

Vrus fluvius jam sæpè dictus hic ex montibus Occiduis decidit, primumque vallem *Wentsedale* gregibus satis repletam, plumbique alicubi feracem mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluviolo *Baint* augetur, qui è stagno *Semar* magno cum murmure evolvitur. Ad ipsos verò confluentes, ubi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primùm Vrus calcatur, *Baintbrig* vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cuius & reliquiæ hodie supersunt. Et inter cæteras eruta fuit non ita pridem Aurelij Commodi Imp. statua, quæ extabat in *Nappa*, ædibus turritis & præcipua sede *Medcalforum*, quæ numerossima totius Angliæ familia his temporibus censetur. Christophorum enim *Medcalfe* virum Equestris dignitatis, & familiæ hujus primum, trecentis Equitibus ejusdem familiæ & cognominis eodem amictu stipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper esset, Iustitiarios *Assisarum* excepisse, Eboracumque deduxisse accepimus. Hinc citus defertur Vrus, cammaris fluviatilibus abundans, jamque in Orien- *Wensedale.* *Medcalfi.*

tem

Midleham tem Solem se agens, *Midleham*, opidum adit. Deinde *Swalem*, a celeritate (ut author est Thomas *Spottus*) sic dictum, magno aquarum assultu influentem accipit, qui etiam ex Occiduis montibus, vix quinque mille passus supra Vri fontes, in Ortum defluit, & valle utrinque patenti, quæ inde *Swaldale* nominatur, satis illa quidem graminosa, sed sylvis indiga, devehitur primum per *Marricke*, & *Mask* plumbi feracem: *Richmont.* inde Richmundiam, vulgò *Richmont*, primariam regionis urbem, exiguo mœnium circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes condidit; & hoc nomine quasi *Divitem Montem* ornavit, mœnibus & castro firmissimo præmunivit, quod rupi impositum, ex alto Swalam vasto cum murmure inter saxa ruentem, potiùs quàm fluentem despicit.

Comites. Richmódia Comites Richmondiæ fuerunt multi pro Principum favore, & ex varijs familijs. Alanus Rufus, Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger, cui Guilielmus Conquestor hunc agrum donavit. Stephanus Comes Britanniæ, frater ejus. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Comes Britanniæ, filius ejus. Galfridus Plantagenet, filius Henrici II. Regis Angliæ. Arthurus filius ejus, quem à Rege Ioanne sublatum scribunt. Sanè hoc nomine Ioannem, ut Ducem Normanniæ, Galli in quæstionem vocarunt; absentem, inauditum, minimè confitentem, & non convictū sententia lata condemnarunt, Normanniam & hæreditarias in Gallia possessiones abjudicarunt. Post Arthurum autem

tem in Richmondiæ Comitatu successerunt, Guido Vicecomes Thoarensis, sive de *Thouars*. Ranulphus tertius, Comes Cestriæ. Petrus de *Dreux*, regio Francorum sanguine oriundus. Petrus de Sabaudia, qui ultrò hoc honore cessit. Ioannes Comes Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes Dux I. Britanniæ, filius ejus, cui natus Arthurus Dux Britanniæ, quem aliqui produnt Comitem etiam fuisse Richmondiæ: certè Ioannes frater ejus junior statim a morte patris hunc gessit honorem, & demùm sine prole, Edwardo III. regnante, obijt, Ioannesque Dux Britanniæ nepos ejus ex Arthuro fratre in hoc Comitatu successit. Quo sine sobole defuncto, Edwardus III. Comiti *Montisfortis*, hunc Comitatum, donec suas in Gallia possessiones recuperasset, concessit. Quibus mox Anglorum ope recuperatis, idem Rex Ioanni Gandavensi filio contulit, illeque Regi patri pro alijs terris in manus tandem reddidit. Rex autem illicò Ioannem de *Montcforti* secundum Britanniæ Ducem, quem generum sibi asciverat, Richmondiæ Comitem creavit. Verum is authoritate Parlamentaria hoc Comitatu abdicatus fuit, quia Gallis contra Anglos adhæserat; titulum tamen retinuit, posterisque reliquit, possessionem verò Richardus II. Rex sorori ejus concessit. Qua mortua Radulphus *Nevill* Comes Westmorlandiæ primùm Castrum & Comitatũ Richmondiæ ad terminum vitæ beneficio Henrici IIII. accepit, & post eum Ioannes Dux Bedfordiæ. Deinde Edmundo de *Hadham* fratri suo uterino Henricus VI. Richmondiæ Comitis titulum contulit

contulit peculiari jure, ut sedem in Parliamentis Ducibus proximam haberet. Huic successit Henricus filius, qui postea Rex Angliæ, ejus nominis septimus. Dum ille autem exularet, Georgius Dux Clarentiæ & Richardus Dux Glocestriæ ab Edwardo IIII. fratre hunc Comitatum acceperunt. Postremò Henricus filius nothus Henrici VIII: Dux Richmondiæ à patre investitus fuit, qui sine liberis ex hac vita anno 1535. demigravit.

Dux Richmondiæ.

Numerantur in hoc agro Parœciæ magnæ præter Sacella 104.

Tabulam habes in Comitatu Eboracensi.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

Confinia.

Episcopatus Dunelmensis, vulgò *The Bishoprike of Durham*, sive *Duresme*, Eboracencibus ad Septentrionem confinis, in trianguli speciem efformatur, cujus apex ad Occasum, coëuntibus ibi Septentrionali limite & Tesis fontibus, figuratur. Laterum alterum, quod Meridiem spectat, continuo Tesis decursu terminatur: alterum, quod Boream intuetur, primùm brevi ab apice linea ad Derwentum flumen, inde Derwento ipso, donec *Chopwel* amniculum admiserit, & deinde Tina flumine describitur. Basim verò trianguli, quæ Ortum respicit, ora maritima effingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus gravissimè diverberat.

Qua

Dunelmēsis Episcopatus
NORTHUMBRIÆ PARS
Eboracensis Pars
Westmorlandiæ Pars
Scala Miliar.
5
8
Newcast
Durefme
Hartlepole
Denton
Wawbottol
Willintong
Gesmont
Jmouth haven
Sheales
Hedworthe
Whitkome
Biwil cast
Willynton
Raven-
Fulwel
Overhenworth
Vsworth
W Bedik
Sunderlande
Newlande
Shotley
Tan feld
Iseton
Owston
Farnto hal
Riop
Asspershoales
Derwē
Benseldside
Lumley c
Edmondbyers
Walldrige
Lanchester
Hunsterwort
Pedumsah
Knichley
Foulforthe
Withhill
Coupeghhell
Brome
Satley cha
Est Brandon
Helton
Eden
Cassop
Munkh
Windgate
Wyatt
Est-yate
S Johns Chap.
Were fl
Bradley hall
Het
Harworthe
Elwich
Bollyop
Crounforte
Bisshoppes aucklande
Garmanshowy
Dawton
Seton
Durpit cha.
Mydlleton
Witton c.
Mayland
windleston
Preston
Butterwick
Blakeston
Billingham
Holwick crag
Stirrwith
Eggleton
Enwood
Redworthe
Elstob
Midlesburghe
Arsham
Arngill howse
Langley
Cockfelde
Morton
Stokton
Barmeton
Tornabye
Stayndrop
Snotterto
Dentow
Bowmont hill
Elton
Preston
Kabye Cragg
Barnard cast
Darlyngton
Midleton ero
Yarum
The spittle on Stainmore
Rokeby
Ovinton
Stapleton
Nysan
Girsbye
Rearecrosse

Quà in abicem coarctatur, campi sunt nudi, sylvæ satis raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, convalles autem satis graminosæ, Angliæ enim Apenninus, quem dixi, hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, sive trianguli basim, uti etiam ad latera, culturæ terra est perquàm grata, reditusque cum Agricolarum labore contendunt, pratis, pascuis, arvis distincta; opidis passim consita, & carbone fossili, quo pro ignis alimento plurimis in locis utimur, copiosa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probavit magnus ille in rebus fossilibus Philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quàm bitumen colore sub terra induratum & excoctum, bituminis enim odorem reddit, & si aqua aspergatur, acriùs & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur, non sum expertus.

Sea-cole, Carbo fossilis.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti Terram*, sive *Patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi quicquid ad Dunelmensem spectavit Ecclesiam, cujus Cutbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ Ecclesiæ infantia Lindefarmensis Episcopus, vitam tanta sanctitate & integritate transegit, ut inter Divos relatus fuerit, Regesque nostri & Proceres amplissima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogarint. Et à Guilielmi Normanni statim tempore Comitatus Palatinus judicata est hæc Dioecesis, & Episcopi nonnulli tanquam Comites Palatin sigillo

S. Cuthberti patrimonium.

Comitatus Palatinus.

sigillo insculpserunt militem cataphractarium phalerato equo insidentem, altera manu gladium vibrantem, altera insignia Episcopatus prætendentem. Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi, adeò ut proscriptorum bona illis, non Regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata militare in Scotia sub Rege recusarit. Dicebant enim (Historia Dunelmensis pro me loquetur) *Se esse Haliwerkefolkes*, id est *sacro operi adscriptitios, & terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet ultra Tinam & Teisam pro Rege vel Episcopo.* Verùm Edwardus I. has libertates præcidit. Iura tamen sua pòsteà recuperavit Ecclesia, illæsaque tenuit usque ad Edwardum VI. cui, dissoluto Episcopatu, omnes ejus redditus & libertates Ordines in Parlamento concesserunt. Sæd statim Maria Regina eadem authoritate omnia sarta tecta Ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet.

Flumen quod Meridionalem hujus agri partem vallat, Latinis *Teisis* & *Teisa*, vulgò *Tees*, Polydoro Italo, cui suæ Italiæ Athesis animo obversabatur, sine ulla ratione *Athesis* dicitur. Hic è saxeto *Stanemore* erumpit, raptisq; secum multis undique torrentibus per rupes fluens, primùm *Bernard castle* pulsat. Vnde vix quinque mille passus abest paulò remotiùs a Tesi *Standrope*, quod & *Stainthorpe*, id est *Vicus saxeus* dicitur, opidulum mercatorium. Cui contiguum est *Raby*, quæ duo tantùm fluviolo separantur, qui post pauca miliaria in Tesim defertur prope *Selaby*, ubi nunc sedes familiæ *Brakenburiorum*, & sua vetustate, & conjugijs cum hæredibus *Dentoni* & *Widiffi*

Teisa fl.

Brakenburij

Wicliffi insignis. Tesis inde lapsus per *Sockburne*, prope *Derlington* frequens forum agitur, quod Hugo de *Puteaco* sive *Pudsey* templo & ædificijs exornavit. In hujus agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hell-ketels* vocat vulgus, id est *Inferni caldaria*, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores hausta terræ motu tellure subsedisse credunt, & probabiliter quidem. Illos autem subterraneos habere meatus & exitus *Cuthbertus Tunstallus* Episcopus primus deprehendit, reperto in Tesi ansere, quem signatum in horum majorem experiundi gratia demiserat. Post Derlington Tesis viridantium camporum margines & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se ejicit, unde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Derlingtõ.

Hell-ketels.

Littus hinc in Septentriones decurrit uno & altero tantum amniculo interscissum, juxta *Gretham*, ubi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus. Cui proximum est *Claxton*, quod insigni in hoc tractu familiæ nomen fecit. Inde littus promontoriolo solum uno prominet vix septem supra Tesis ostium milliaribus, cui *Hartlepole* emporium celebre, & statio fida, situ percommodo adsidet. Ab hoc per XV. mill. pass. littus continuum, sparsim opidis redimitum grata facie navigantibus arridet, donec Vedræ flumini se aperit, sic enim Ptol. nominatur, qui Bedæ *Wirus*, & nobis *Were*. Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad Occasum extrema, è duobus rivulis coalescit, & in Orientem properat per vasta ericeta,

Hartlepole

ta, magna Episcopi vivaria, & *Witton* castellum Dominorum de *Evers*, qui antiquæ sunt in hoc agro nobilitatis. Inde post pauca milliaria *Gaunlesse* fluviolum ab Austro admittit, ubi ad ipsos confluentes editiori tumulo imponitur *Aukland*, a quercubus denominatum, quod turritas Episcopi ædes, ab Antonio Becco magnificè restauratas, pulcherrimumque pontem prætendit. Hinc in Septentriones Vedra iter flectit, statimque in collis supercilio antiquæ urbis jam plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus *Vinovium* dixit, *Binchester* nobis hodie vocatur, unoque tantùm & altero domicilio constat; vicinis tamen tum rudetis, mœniumque reliquijs extantibus, tum Romanorum nummis sæpiùs effossis notissimum. *Aukland.* *Vinovium, Binchester.*

Mox Vedra crebris saxis eminentibus interpolatus defertur, quæ, nisi vi imbrium flumen intumuerit, nunquam aqua integuntur, quibusque, quod non alibi accidit, si aqua infundatur, parumque misceatur, salsam imbibit qualitatem. Imò ad *Butter-by* viculum, cùm flumen æstivo tempore subsedit, è saxis illis aqua salsa subrufa exilit, quæ solis calore ita albescit & concrescit, ut accolæ hinc salem sibi colligant. Iam flumen, quasi Insulam moliturum, primariam Regionis Vrbem colli impositam undique ferè circumluit, unde nomen *Dunholm* a Saxonibus inditum. Collem enim, ut ex Beda colligas, *Dun*, & Insulam amnicam *Holme* dixerunt. Ex hoc *Dunelmum* fecerunt Latini, sed vulgus *Durham* corruptissimè vocat. Situ quidem editiori, & sanè munitissimo, spatio tamen non magno, *Dunelmum Durham, sive Duresme.*

 ovali

ovali quodammodò forma, flumine ab omni parte, nisi a Septentrione, circumfunditur, & mœnibus firmatur. Ad Australem partem, ferè quà flumen se reducit, Cathedralis Ecclesia surgit, pyramidibus & sacra turre conspicua. In medio imponitur castrum quodammodò intermedium inter duos pontes è saxo, quibus flumen hinc ad Ortum, illinc ad Occasum conjungitur. A castro ad Septentriones patet forum, & S. Nicolai cernitur Ecclesia, unde in Aquilonem protenditur suburbium longiùs inter flumen circumductum, uti alia utrinque ultra flumen, quæ ad pontes ducunt, & in singulis sua est seorsim Ecclesia. Originem autem non admodùm antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses Monachi, bellorum calamitate a Danis exagitati, incertis sedibus cum S. Cuthberti reliquijs vagarentur: hic tandem, oraculo, si credere libet, admoniti, circa annum salutis 995. consederunt. Non multis post annis, Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli sedem elegerunt, negotiumque non parvum Guilielmo Normanno facesserunt. Sed cùm res ex sententia non successisset, fuga sibi consuluerunt; Dunelmumque adiens Rex Guilielmus, multis ad Ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis privilegijs, castrum, de quo diximus, in eminentiori collis parte extruxit, quod posteà in Episcoporum habitationem cessit, ejusque claves, cùm Episcopatus vacaret, veteri instituto, S Cuthberti sepulchro appendi solebant. Satis longo post intervallo, ad Occiduam

duam Ecclesiæ partem W. *Skirlaw* Episcopus elegans opus substruxit, quod *Galilæam* vocant, & in quod Venerabilis Bedæ tumulum marmoreum transtulit. Dunelmum autem, ut & hoc adjiciam, longitudinem grad. 22. latitudinem verò grad. 54. scrup. 57. definitam habet. Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad Orientem egregium admodùm cernitur xenodochium, quod Hugo ille de Puteaco Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (ut habet Neubrigensis) *indulgentior, profusa quidem, sed tamen ex parte minùs honesta largitione construxit. Alieni quippe juris non modicum huic devotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere gravaretur.* Attamen ad LXV. Leprosos (præter Sacrificos) alendos proventus satis opimos assignavit.

Rectiori hinc lapsu in Septentriones Vedra suas aquas ducit per *Finchale*, ubi Henrico II. regnante, Godricus vir antiqua & Christiana simplicitate, totus Deo defixus solitariam vitam egit & peregit., eodem loco sepultus, quo (ut habet G. Neubrigensis) *vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere, consueverat.* Inde Vedra defertur per *Lumley* castrum vivario inclusum, sedem *Lumleiorum* vetustam, quibus genus est a Liulpho, viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo Confessore. Horum Marmaducus matris insignia sibi adscivit (cujus jure opimam *Thwengorum* hæreditatem adierat) scilicet balthеum vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cùm anteà Lumlæi gestassent Psittaços sex argenteos in parma rubra.

S. Godricus

Barones Lumleij.

Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* a Richardo II. creatus fuit. Quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir absoluta animi virtute, vitæ innocentia, omnibusque veræ nobilitatis ornamentis senex honoratissimus.

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet *Chester upon the street*, *Concester* Saxonibus dicta, unde *Condercum* ego judicarim, in quo Alam primam Asturum Romanis temporibus stationem habuisse memorat Liber Notitiarum. Lindisfarnenses Monachi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cujus memoriam cùm Egelricus Episcopus Dunelmensis novæ Ecclesiæ eo loci fundamenta jaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, ut abundè jam dives Episcopatu se abdicarit, & Petroburgum reversus, cujus Cœnobiarcha fuerat, vias per paludes munierit, & alia opera non sine maximis impensis excitarit. Interius ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus *Lanchester*, quem *Longovicum* fuisse semel existimavi.

Cōdercum. Longovicū.

Vedra tandem in Orientem se convertens, in mare se condit ad *Wiran-muth*, ut Beda vocat, nunc *Monks Were-mouth*, id est *Vedræ ostium quod ad Monachos spectavit.* Quinque mill. pass. superiùs Tinæ etiam ostium aperitur, ad quem memorandum est *Gates-head*, id est *Capræ caput*, quasi *Novi castri*, quod alteram fluvij ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo sexto adjunctum erat, cùm Episcopatum dissolvisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Hoc vulgus ipso Novo

Gatesshead, Gabrosentum.

castro multò vetustius esse existimat. Si ego etiam hoc, & Novum castrum (nam unum olim fuisse opidum flumine tantùm divisum videatur) limitaneam illam stationem fuisse dixero, quam *Gabrosentum* sub posterioribus Impp. vocarunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nomenque antiquum & sensu & significatione retinuisse, nihil uti spero veritati absonum dixero. *Gaffr* enim pro *Capra*, & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen*, quod Caput est, usurpant Britanni, & eadem planè significatione *Capræ Caput* antiquis nostris Historicis Latinè dicitur, ut *Brundusium* Messapiorum lingua à Cervi capite nomen accepit.

Infra hunc vicum, ferè ad ipsum Tinæ ostium *Girwy*, nunc *Jarrow* cernitur, Venerabilis Bedæ natale solum, ubi ille Angliæ splendor singularis, pietate & eruditione *Venerabilis* cognomen adeptus, meditandis Scripturis, ut inquit ipse, operam dedit, plurimaque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctissimè conscripsit. *Quo mortuo* (ut inquit Guil. Malmesb.) *sepulta est cum eo rerum gestarum omnis pænè notitia usque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota Insula studiorum detepuit fervor.* *Beda Venerabilis.*

Dunelmenses Episcopos, qui Comites Palatini censentur, non est cur hic enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo Cathedra hic constituta fuit, anno salutis 995. triginta quinque Episcopos usque ad nostram ætatem sedisse. Quorum celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* sive *Pudsey*, qui præsenti pecunia, mille *Episcopi Dunelmenses.*

 scilicet

ſcilicet trecentis libris, Comitatum Northumbriæ, dum ipſe viveret, Sathbregiamque jure perpetuo ſucceſſoribus poſſidendam a Rege Richardo I. emit. Antonius *Bec* Patriarcha Hieroſolymitanus, qui in ſubſtructiones inſanas, ſplendidumque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas *Wolſey* Cardinalis, cujus felicitati niſi moderatio nihil deerat. Et qui nobis pueris obijt, *Cuthbertus Tunſtall*, ſummarum artium ſcientia & vitæ ſanctitate (abſit invidia verbo) illorum omnium inſtar, & magnum Britanniæ noſtræ ornamentum.

C. Tunſtallus.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria Eccleſiæ Parochiales 118. præter Sacella plurima.

LANCA-SHIRE.

ITer aliò verſùs jam conferendum eſt mihi, ad reliquos ſcilicet illos Brigantes, qui trans montes ad Occiduum Oceanum conſederunt, & primò ad Lancaſtrenſes, quos ſubinvitus (quæ res mihi bene vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi non ſatiſfecero, nedum lectori. Ex voto enim paucula admodùm ſucceſſerunt, cùm partem hujus terræ longè maximam perluſtrarem, ita vetuſtas priſca nomina ubique abraſiſſe videbatur. Sed audendum eſt, nec Divinum numen, quod hactenus mihi affulſit, defuturum confido.

Sub montibus, qui (ut ſæpè jam dixi) per Angliam

Lancastria
Scale Miliar.
5
10
15
EBORA
CENSIS PARS
DARBIÆ PARS
OCEANUS
Ravenglas
Eskedale
Arneside
Wenandermere
Kendale
Blakhall
Seaton
Whidbeck
Grathwate
Bouthe
Millum cast
Vlverston
Flokesbare
Daulton
Walnoy Insula
Ramside
Mylathorp
Kirkbylunesdale
Inglebore hill
Carnforth
Hornby east
Tateham chap.
Mydleton
Lancastre
Glason
Gisborn
Garstang
Colne
Rossohall
Longridge cha.
Read
Holme
Plumton
Kirkham
Preston
Laton
Letum
Rossendale
Rochdale
Wilton hall
Meules
Leland
Bury
Barton
Wigan
Blakerode
Ormiskirk
Watley
Formbye
Kilsheth
Manchester
Hughall
Mellon
Cresby pa
Ashton
Meller chap.
Leverpole
Partinton
Stopford
Hale
Warrington

gliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter Regiones sive Comitatus se interponunt, jacet ad Ortum Lancastrensis ager, Saxonicè *Loncaster-scyre*, vulgò *Lonka-shire*, *Lanka-shire*, & *The County Palatine of Lan-caster*, quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab Ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, ut ab Austro, qua Circenses adspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, quà Westmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibique irruente maris sinu abrumpitur, suique partem non exiguam ultra sinum habet, quæ Cumberlandiæ adjacet.

Nomen.

Fines.

Solum.

Vbi in campos æquatur, hordei & tritici satis est fertilis, ad montium radices avenæ fertilior, ubique solo tolerabili, nisi uliginosis quibusdam & minus salubribus locis, *Mosses* vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt uberioribus. Abrasa enim superficie unctuosos cespites, *Turffs* dicunt, ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores subterraneas, vel quæ diu defossæ jacuerunt præbent; Inferiùs verò margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant, qua tellus, hominum opinione frugum impatientissima, ita mitescere incipit, ut majorem olim hominum fuisse inertiam, quàm terræ ingratitudinem existimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aspectu sunt inprimis decori, dijudices: & etiam, si placeat, ex armentis. In bobus enim, qui sunt proceris cornibus, & composito corpore, nihil quod Mago Carthaginensis apud Columellam requirit, facilè desideres:

Boves Lacastrenses.

Ad

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Mersejo* fl. dirimitur; qui parum a fonte in Occasum fertur lento fluxu, statimque a Borea *Irwellum*, qui omnes hujus Orientalis plagæ fluvios secum defert, gratanter excipit. Inter quos notissimus est *Roch* fl. qui appositum habet in valle *Rochdale* mercatum non infrequentem, ut ipse *Irwell* habet sibi impositum *Burij* mercatum itidem nihilo inferiorem. Vbi verò *Irwello* confluit *Irkus*, ripa sinistra, quæ è subrufo saxo surgit, vix tribus a Merseio mill. pass. pervetus illud opidum floret, quod *Mancunium* & *Manucium* variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsùs deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumvicinis opidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo & Collegio, quod Thomas Dominus *La-ware*, regnante Henrico Quinto fundavit. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit: tum laneorum pannorum honore (*Manchester Cottons* vocant) tum asyli jure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico VIII. Cestriam transtulit. *Rochdale.* *Burij.* *Mancuniū,* *Māchester.*

Cæterùm ut regrediamur, Irwelli aquis Mersejus jam plenior iter Oceanum versus suscipit per *Trafford*, & *Chatmosse* uliginosum agrum longè lateque patentem, cujus partem non exiguam inflati amnes patrum memoria non sine magno periculo abripuerunt. Quo in loco subsidet jam vallis amniculo irrigata, arboresque prostratæ repertæ fuerunt. Vt suspicari liceat, cùm terra neglecta jaceret, & rivulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatusque vel incuria vel vastitate interclu- *Chatmosse.* *Arbores sub terra.*

deren-

derentur, quicquid humilius erat in hujuſmodi uliginoſos tractus vel ſtagna fuiſſe converſum. Quod verum ſi ſit, non eſt cur miremur tot arbores hujuſmodi locis paſſim per Angliam, ſed præcipuè hoc in agro, obrutas & quaſi ſepultas jacere. Cùm enim nimia uligine radices ſolverentur, ut deciderent, & tam molli ſolo haurirentur & immergerentur neceſſe fuit. Vicini contis & verubus tentando, ubi latent, explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento utuntur: ſunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ, quod fortaſſe fit è bituminoſa terra qua ſunt circumfuſæ. Scio receptiſſimam eſſe opinionem, ab inundato mundo has vi undarum proſtratas jacuiſſe, eo magis quod editioribus in locis alicubi effodiantur: verùm illi ipſi locos illos editiores quos dicunt uligine permadere non diffitentur.

Holcrofti. Poſt Chatmoſſe ſe oſtendit *Holcroft*, quæ ut ſedem, ita & nomen præclaræ *Holcroftorum* familiæ præbuit. Adjacentque hic circumquaque Opidula, uti etiam per totum hunc Comitatum & Ceſtrenſem, & alias Septentrionis partes, quæ ut nomen claris familijs communicarunt, ita ejuſdem ſui nominis poſſeſſoribus ad hæc uſque tempora gaudent: qualia nominatim ſunt *Aſton*, *Aherton*, *Tilleſley*, *Standiſh*, *Bold*, *Heſket*, *Worthington*, *Torbec &c.* Quas & alias multas hujuſmodi familias in Septentrionalibus his regionibus (ut ſemel dicam) uti virtus fundavit, provida moderatio, & antiqua ſuis bonis contenta ſimplicitas auxit: ita in Auſtralibus Angliç Provincijs luxus, uſuræ, corruptelarum illece-

Nobiles aliquot in hoc tractu familiæ.

bræ,

bræ, & dolus malus brevi tempore florentissimas prorsùs subruerunt, adeò ut veteris nobilitatis germina jam exarescere multi conquerantur.

Interim nos *Merseij* decursum persequemur, qui jam per *Warrington*, notum suis Dominis, cognomine *Butleris*, mercatum defertur: à quo ad Septentrionem non multùm abest *Winwick* inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, Vnde patenti gremio commercijsque percommodo Oceanum ingreditur Mersejus, ubi *Litherpoole* patet, Saxonicè *Liferpoole*, vulgò *Lirpole*, a diffusa paludis in modum aqua, ut opinio est, nominatum, qui commodissimus & usitatissimus est in Hiberniam trajectus, elegantia & frequentia, quàm antiquitate celebrior. In proximo est *Sefton*, juxta quam *Alt* fluviolus viam in mare quærit, & ubi invenit, viculum adsitum *Althmout* inde nominat, vicinumque habet *Ferneby*, in cujus uliginoso solo cespites effodiuntur, qui incolis pro ignis fomite, & lucernarum vice. Sub cespitibus autem aqua subest pigra & nigricans, cui nescio quid unctuosum superfluit, & in qua pisciculi innatant, qui à fossoribus capiuntur: ut fossiles hic esse pisces dicamus, non minùs quàm circa Heracleam & Tium ponti. Lirpoole. Pisces fossiles.

Evehitur hinc magno flexu littus apertum, interiusque à mari cernitur *Ormeskirke*, mercatorium opidum, sepultura Stanlejorum Derbiensium Comitum insigne. *Duglesh* fluviolus hic tacitè serpit. Ad cujus fontes *Wiggin* est, opidum cultum & copiosum, incorporatum ex *Majore* Ormeskirke. Wiggin.

&

& *Burgensibus*, Rectorque Ecclesiæ, opidi (ut accepi) est Dominus. In proximo *Holand* cernitur, è qua clarissima illa *Holandorum* familia, qui Cantij Comites, & Surriæ Exoniæque Duces fuere, & originem & nomen traxit. Propè Duglessi ostium *Merton* palus satis diffusa alitur, quæ suo emissario in hunc se exonerat; statimque Ribello flumini in suo æstuario obviam se offert. Qui ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in Meridiem defertur per tres præcelsos montes, *Inglebórrow hill* ad fontes, quem vasto dorso in Occidentem Solem gradatim quasi ascendentem; & in sui extremo alio quasi imposito colle evectum demirati sumus: *Penigent*, fortasse ab albicante & nivoso capite (hoc enim Britannis *Pengwin* denotat) qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur: & *Pendlehill*, qui sublimi admodùm fastigio erigitur, & in ipso fastigio peculiarem profundit plantam, quam quasi a nubibus productam *Clowdes-bery* vocant. Horum montium libentiùs memini, tum quod in Apennino nostro sunt eminentissimi; tum ut intelligatur quod antè dixi, cur Alpes summæ *Penninæ*, & ipsa montium summitas *Pennum*, & *Apennini* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitatem Britannis denotat. Ad ramentum verò montis *Pendle*, *Clithero* castrum prope Ribel adsidet, & huic vicinum *Whaley*. Vnde in Occasum conversus Ribellus nomen suum impertit vico, quem nostra ætas *Rible-chester* appellat, ubi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, aræ, marmora, inscriptio-

Ribell. fl.

Apenninus unde sic dictus.

Riblechester.

Inſcriptiones ſubinde effodiuntur, ut non abs re fuiſſe videatur, quod incolæ claudicante rhythmo dictitant:

It is written upon a wall in Rome
Ribchester was as rich as any towne in Christendome.

Cæterùm cùm hujus fortuna, confecta periodo, ſive bello, ſive terræ motu, quod vulgus ſuſpicatur, ſuccubuiſſet, inferiùs, qua regurgigantis Oceani vim patitur Ribellus, & *Belliſama* æſtuarium Ptolomæo vocatur, ex Ribleceſtriæ occaſu ſuccedanea proles *Preſton* ſurrexit, amplum, & ut in his regionibus elegans & frequens opidum, a religioſis viris ſic dictum, noſtra enim lingua *Sacerdotum opidum* ſonat. Sub hoc Ribello aquas infundit ſuas *Derwen* fluviolus, qui primùm opidum mercatu notum *Blacke-borne*, a nigra aqua ſic dictum, irrigat, quod regiunculæ adjacenti *Blackeburne-ſhire* nomen indidit, *Preſton.* *Blacke-borne.*

Preſton illud, de quo modo dixi, *Preſton in Andernesse* vocat vulgus hominum, pro *Armundeſneſſe*, ſic enim hanc agri partem dixerunt Anglo-ſaxones, quod inter Ribellum & Cocarum fluvios longiùs circumacto littore prominet, & promontorio quaſi naſo extenditur, quod etiam poſtea *Agmondernes* dictum. Avena hæc eſt feracior, hordei impatientior, ſed paſcuis lætior, præſertim ad mare, quà partim eſt campeſtris, unde pars ejus magna *The file*, pro *Feild*, appellari videtur, quia tamen alibi paluſtris, minùs ſalubris cenſetur. In ora hic maritima multis in locis ſabuli cumulos videas, quibus aquam ſubinde infundunt, donec ſalſuginem contraxerit, quam poſteà ſubditis glebis in candidum ſalem *Andernesse.* *Salis conſiciendi nova ratio.*

excoquunt. Nonnullæ sunt hic etiam insidæ arenæ & rapaces, sabulum vivum dicunt, itinerantibus adeò periculosæ, dum compendia recedente æstu sectantur, ut maximè caveant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedestre naufragium faciant, præcipuè verò circa *Cocari* ostium, ubi Syrtico quasi agro *Cockarsand Abby* Cluniacensium jampridem Monasteriolum, inter Coccari & Luni, sive Loni ostia, interjacet, & mare Hibernicum longè lateque diffusum prospectat, *Lonus* ille, vulgò *Lune*, ex Westmorlandiæ montibus scatens, accolas æstivis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aqua limpida & arenosis vadis præcipuè lætentur: in hunc & alios hujus oræ fluvios confertim penetrant. Quamprimùm Lancastrenses invisit, *Laccus* amniculus ab Ortu aquas illi committit suas. Quo in loco nunc *Over-borrow* est, pertenuis sanè rusticorum viculus, sed qui varijs certè priscæ vetustatis monumentis antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet, alijs, non mihi debeat, etsi, ut formicæ semitas, anxia sedulitate quæsivi. Ab hoc Burgo Lonus *Thurland* Tunstallorum propugnaculum, & *Hornby* egregium Castellum prætervehitur, quod Dominos suos *Harringtonos* & *Stanlejos* Barones de *Monte Aquilæ*, sive *Mont Eagle*, à Thoma *Stanley* primo Derbiæ Comite oriundos venditat. Quorum tertius & postremus reliquit filiam unicam & hæredem, matrem Guilielmi *Parker*, quem Rex Iacobus avito honore Baronis de *Mont Eagle* denuò exornavit, & nos nostrique posteri universæ Britanniæ bono natum

Quicksáds.

Salmones.

Barones de Mont Eagle.

natum agnoſcamus. Ex litterulis enim ſubobſcuris ad eum clandeſtinò tranſmiſſis, & ab eo in medium tempeſtivè prolatis, proditio, quam efferata impietas machinari poterat longè nefandiſſima, in ipſo ferè extremo Reipubl. fato eſt deprehenſa: cùm ſcelerati nonnulli, ſub execranda religionis larva, vi magna pulveris fulminalis Conclavi Parlamentario ſuppoſita, ad Principem & Patriam uno momento difflandum, jamjam ignem admoturi ſtarent. 1605.

Lonus hinc paucula permenſus milliaria *Lancaſter* ad Auſtralem ripam videt, præcipuum Regionis opidum, quod incolæ veriùs *Loncaſter* vocant a Lona fl. *Longovicum* & nomen ſuperſtes & flumen ſubterlabens quodammodò argumentantur. Quamvis autem hodie opidum ſit minus frequens, & incolæ omnes rei ruſticæ vacent (circumvicinus enim ager cultus eſt, apertus, florens, nec ſylvis nudus) in Romanæ tamen vetuſtatis argumentum Cæſarum nummos nonnunquam inveniunt, maximè ubi fraterculi ſuum clauſtrum habuerunt. Aream enim ibi antiquæ urbis fuiſſe prædicant, quam Scoti anno ſalutis 1322. ſuccenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen, cui imponitur caſtrum, non magnum quidem, nec vetuſtum, ſed elegans & firmum: adſidetque in ipſo colle unicum quod habent templum, ubi Monachi exteri olim ſuum habuerunt Cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo Lonus conſternitur, in ipſa præcipiti collis declivitate, parietis antiquiſſimi & Romani operis pendet fra- *Lancaſter.*

gmentum, *Werywal* vocitant illi, recentiori Britannico hujus opidi, ut videtur nomine. Hoc enim opidum illi *Caer-werid*, id est *Vrbem viridem* dixerunt, à viridanti forsitan illo colle. Ioannes Lancastriæ Dominus, qui posteà Rex Angliæ, *Burgensibus suis Lancastriæ charta confirmavit libertates omnes quas Burgensibus Bristoliæ concesserat.* Edwardusque tertius anno regni sui 36. *concessit Majori & Ballivis Villæ Lancastriæ, quod Placita & Sessiones non alibi tenerentur.* Polum Arcticum, ut hoc non omittam, grad. LIIII. scrup. v. elevatum aspicit, ab ultimo verò Occidente part. xx. scrup. XLVIII. removetur.

Dum ex hoc colle circumspicerem, ut Loni ostium viderem, quod non multò inferiùs effunditur,
Fornes. *Fornes* altera pars hujus regionis ad Occasum oculis occurrit, quam mare quodammodo avulsit; quod incrudescente æstu littus devoravit, sinusque tres laxiores effecit, scilicet *Kentsand*, *Levensand* & *Duddensand*, inter quos ita prominet terra, ut inde sit nomen sortita. *Forness* enim & *Foreland* idem est nobis, quod *Promontorium anterius* Latinis. Hæc tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit. Inter quos montes
Winander-Mere. lacus totius Angliæ maximus, nunc *Winandermere*, per decem plus minùs milliaria, fundo quasi continuo saxo constrato, ripas incurvat, immensæ alicubi, ut ferunt accolæ, profunditatis, & pisce sibi peculiari (quem *Chare* iidem vocant) fœcundus. Inter hunc lacum & *Dudden* fl. promontorium quod vulgò *Fornesse* dicimus, se
Walney. projicit, insulamque *Walney* quasi antemurale longo

longo tractu prætentam habet, tenui freto divisam, cujus fauces munimentum, *Pile of Fouldrey* dictum, scopulo in medijs fluctibus impositum tuetur.

Quod ad Nobiles qui Lancastriæ titulo usi sunt, primi Normannici Imperij infantia tres fuerunt, qui *Domini de honore Lancastriæ* dicebantur, Rogerus scilicet Pictavensis, Guilielmus filius Regis Stephani, & Ioannes Regis Richardi Primi frater, qui posteà Rex Angliæ. Satis longo post intervallo Rex Henricus III. Ioannis filius, Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem Comitis Lancastriæ titulo primus exornavit. Cujus filius Thomas Comes fuit Lancastriæ secundus. Huic successit Henricus frater, qui unicum reliquit filium Henricum, quem Edwardus III. è Comite in Ducis honorem extulit. Cujus filia Blanchia in uxorem accepta Ioannes de *Gaunt*, ita dictus quia Gandavi in Flandria natus, Edwardi III. filius natu quartus, universam hæreditatem adijt; jamq; opibus par multis Regibus, Dux Lancastriç a patre creatus, jura etiam regalia ab eò impetravit, qui Comitatum Lancastrensem in Palatinatus dignitatem publico rescripto evexit. Idem porrò Ioannes anno Richardi II. decimo tertio consensu Parlamenti Dux Aquitaniæ (Aquitania fremente) fuit creatus. Quo tempore hos præ se tulit titulos, *Ioannes filius Regis Angliæ, Dux Aquitaniæ & Lancastriæ, Comes Derbiæ, Lincolniæ & Leicestriæ, Seneschallus Angliæ.* Post hunc Ioannem, Henricus de *Bollingbroke* ejus filius, in Ducatu Lancastriæ successit, qui cùm exturbato Richardo II. Angliæ re-

Domini Lancastriæ

Comites.

Duces.

gnum obtinuisset, Henricum filium, qui etiam postea fuit Rex Angliæ, ejus nominis Quintus, hoc honore ornavit. Atque hac forma & conditione Ducatus iste jam inde mansit, nisi quod Edwardus IIII. anno Regni primo, cùm Henricum VI, in Parlamento læsæ Majestatis proscripsisset, Coronæ(ut loquuntur) appropriaverit: à qua tamen Henricus VII. statim sejunxit, Suosque nunc habet seorsim Officiarios, *Cancellarium* scilicet, *Attornatum*, *Receptorem*, *Clericum Curiæ*, *Assessores sex*, *Tabellarium*, *Auditores duos*, *Receptores* XXIII. *& tres Supervisores.*

Recensentur in hoc agro, præter plurimas Capellas, Parœciæ tantùm 36. sed quæ maximas alibi Parœcias incolarum multitudine longè superant.

WESTMORE-LAND.

AD extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis *West moreland*, & scriptoribus nonnullis recentioribus *Westmaria*: ab Occasu & Borea Cumberlandia, ab Ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingentes sit sita, & magna ex parte inculta jaceat, hoc nomen in nostra lingua invenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura sublevari possint, *Mores* Angli Septentrionales vocant, & *West more-land* nihil aliud est nobis, quàm *inculta ad Occasum regio.* Pars hujus Austra-

Termini.

Nominis ratio.

lior,

SCOTIÆ PARS
Occidens
OCEANUS
Westmorlandia et Comberlādia
DUNELMENSIS. EPISCOP. PARS
Eboracensis Pars
Scala Miliarium
Oriens
Meridies
Carlile
Kendal
Applebye
Barnard castl
Kirkby stephen
Wall towne
Cokermouth
Egremond
Rauenglas

lior, quæ angustiori spatio inter Lonum fl. & Winander-mere nonnulla ex parte concluditur, satis ferax in vallibus habetur, licet & suas asperas glabrasque cautes ostendat, unoque nomine *The Baronie of Kendale*, sive *Candalia*; id est *Vallis ad Canum* nominatur. *Can* enim fluvius, qui saxis asperatus hanc vallem perstringit, nomen indidit, ad cujus Occiduam ripam frequentissimum opidum *Candale*, sive *Kirke by Candale*, id est *Ecclesia in valle ad Canum*, duabus productis plateis se intersecantibus sedet, lanificij gloria & industria ita præcellens, ut eo nomine sit celeberrimum. Incolæ enim copiosam per universam Angliam laneorum pannorum exercent mercaturam. Sibiq; honori in primis esse existimant, quod præter Barones, etiam Comites suos habuerint, Ioannem Ducem Bedfordiæ, à fratre Rege Henrico V. eo honore auctum, Ioannem Ducem Somersett, & Ioannem de *Foix*, ex illustrissima *Fuxensium* in Gallia familia, quem Henricus VI. ob fidelem in Gallico bello operam eo dignitatis extulerat. Vnde fortassis est quod aliqui ex hac *Fuxensi* familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Inferiùs in *Can* fl. duæ sunt Catadupæ, ubi vasto cum murmure aquæ præcipitantur; altera est ad *Levens* viculum, altera magis ad Austrum propè *Betham*, quæ quasi certa prognostica sunt vicinis: cùm enim Borealis clariùs insonare auditur, serenitatem, cùm Australis, imbres & nebulas certò expectant.

Candale.

Comites Candaliæ.

Catadupæ.

Ad superiorem angulũ lacus *Winander-mer* quasi projectum antiquæ urbis cadaver jacet, magnis

gnis mœnium,& extra mœnia ædificiorũ multis divulsis ruderibus adhuc extantibus. Quod *Amblesîde* Romanorum opus fuisse, lateres Britannici, cæmentum lateritijs frustulis intritum, urnulæ, vitrea vascula, Romanorum numismata sæpiùs inventa, lapides rotundi instar molarium, è quibus coagmentatis columnæ olim extructæ, & stratæ viæ ad hanc ducentes clarè loquuntur. Nomen autem antiquum disperijt, nisi, cùm *Amblesîde* hodie vocetur, quis *Ambloganam* esse, cujus meminit Notitiarum liber, conjectando suspicetur,. *Amblesîde* *Amboglana.*

Ad Ortum Lonus limitis vice fungitur, tractumque adjacentem suo ex nomine *Lonsdale* insignit, cujus primarium opidum est *Kirkby Lonsdale*, quò ad sacra & ad mercatum populus circumvicinus confluit. Supra Loni fontes latiùs se explicat regio, multisque gyris & flexibus montes excurrunt. *Eden*, flumen nobile, qui Ptol. *Ituna*, inter hos montes iter quærit in Occasum æstivum, per *Pendragon* castrum, atque inde per *Wharton hall*, sedem Baronum de *Wharton*, quorum tertius nunc floret Baro Philippus, vir honoratissimus. Postea per *Kirkby Stephen* forum notum defluit, & *Musgrave* viculum unum & alterum. Hic aquas Ituna quasi remoratur, ut alijs rivulis consocietur, quorum uni vix duobus mill. pass. ab ipso Ituna *Vertera* incubuerunt, priscæ memoriæ opidum, quod nunc in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in *Burgh* abijt. Sub posterioribus enim Imperatoribus, & notasse semel lubet, Castella parva oportuna bello & annonæ *Kirk-by Lonsdale.* *Barones de Wharton.* *Burgi quid*

copia munita *Burgi* dici cœperunt, nomine novo, quod post translatum in Orientem Imperium à Græcorum *Pyrgo* Germani & alij mutuo sumsisse videantur. Vnde & *Burgundionum* nomen, sic enim illa ætas crebra per limitem disposita habitacula vocavit. Via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicienda hac ducit ad *Brovonacum*, per *Aballabam*, cujus meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenùs mansit nomine, ut ipsa clarissimè se

Aballaba, *Apelby*. ostendat. Pro *Aballaba* enim nos *Apelby* contractè vocamus. Sola hujus vetustas & positio est suspicienda, nam alioqui ita infrequens est, & tenui structura, ut nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri opidum, & juridicos conventus, sive *Assisas* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parum admodùm a vico abesset. Tota enim pulchritudo in una latiori consistit platea, quæ à Septentrione in Austrum facili colle ascendit, in cujus parte superiori castrum flumine ferè totum circumdatum eminet. In inferiori templum situm est, & schola. Intento hinc cursu in Occasum æstivum fertur fluvius per *Buley* castrum Episcopi Carleolensis, & *Kirkby Thore*, sub quo magna rudera vetusti opidi visuntur, Romaniquc nummi subinde eruuntur. Iuxtà ad *Crawdundale-waith* fossæ, valla, & aggestæ moles apparent. Fertur hinc Ituna non procul ab *Hogwil* castro *Sandfordorum*, via verò militaris rectà in Occasum æquinoctialem ducit per *Whinfield*, vivarium amplum

Brovoniacum, *Brougham*. arboribus opacum, ad *Brovoniacum*. Cujus ædificia & dignitatem licèt absumpserit vetustas, no-

men

men tamen ferè inviolatum superest, *Brougham* enim vocamus. Hic *Eimotus* fl. ex amplo lacu effusus, Loderum fl. recipit, prope cujus scaturiginem ad *Shape* fons est, qui instar Euripi sæpius in die reciprocantibus undis fluit & refluit: & ingentia forma pyramidali saxa, quorum nonnulla novem pedes altitudine superant, & crassitudine xiiii. recta quasi serie per mille passus æquali ferè distantia disponuntur.

Westmorlandiæ Domini & Comites. Westmorlandiæ Dominus primus (quod sciam) præfuit Robertus de Veteri Ponte, sive *Vipont*. Vnde *Cliffordi* ejus successores ad nostra usque tempora tenuerunt officium Vicecomitatus de Westmorland. Longo post tempore Rex Richardus II. Radulphum de *Nevill*, Dominum de *Raby*, virum summæ & vetustissimæ nobilitatis Anglicæ, ab Vchtredo Northumbriæ Comite oriundum, primum Westmorlandiæ Comitem creavit, cujus posteri eo honore floruerunt, donec Carolus, impotenti animo, & scelerata conspiratione, fidem in Reginam Elizabetham & patriam exuendo, clarissimæ familiæ maximum dedecus impressisset, unde patria profugus vitam in Belgio miserè egit, & peregit.

In hoc Comitatu 26 numerosæ Parœciæ habentur.

CVMBERLAND.

VVEstmorlandiæ ad Occasum præjacet *Cumbria*, vulgò *Cumberland*, ultima in hac parte Angliæ Provincia, utpote quæ ipsam

Scoti-

Fines. Scotiam ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hibernico Oceano pulsatur, ab Ortu verò super Westmorlandiam Northumbriæ est contigua. *Nomen.* Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & se sua lingua *Kumbri* & *Kambri* indigitarunt. Britannos enim diu hic insedisse, fremente Anglosaxone, historiæ testantur. *Solum.* Terra autem, quamvis ob Septentrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus arridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes metallis gravidos, quibus lacus omni volatilium generi abundantes interjacent, succedunt pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porrectæ planities frugibus satis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piscium optimorum examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quod minùs gnaviter piscaturam exerceant.

Copland. Pars hujus meridionalis *Copeland* & *Coupland* dicitur, eo quod acuminatis montibus, quos *Kopa* Britanni vocant, caput suum exerit, vel ut alijs placet, *Copeland* quasi *Copperland*, ab opulenta æris vena. In hac ad sabulosum *Dudeni* ostium, quo à Lancastrensibus disterminatur, *Millum* est, antiquæ familiæ *Hodlestonorum* castrum, vnde circumducto in Boream littore, *Ravenglas* stationem, ubi & Romanæ extiterunt, ut accepi, inscriptiones, duo rivi commodè circumcingunt, *Esk*, qui exoritur ad radices montis altè prærupti *Hardknott*, in cujus vertice ingentia saxa & fundamenta Castri non sine admiratione nuper detecta fuerunt, cùm adeò sit præceps,

ut non facilè quis aſcendat, & *Irt*, in quo conchæ, cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oſcitatione quadam hauſerint, fiunt gravidæ, Margaritaſque pariunt, quas accolæ, cùm receſſerit aqua, venantur, Gemmarijque noſtri minimo ab egenis emunt, & maximo revendunt. De his & hujuſmodi *Marbodæus* in iſto verſu loqui videtur: *Margaritæ.*

Gignit & inſignes antiqua Britannia baccas.

Iam littus in Occaſum pedetentim ſe provehit, promontoriolumque efficit, quod *S. Bees*, pro *S. Bega* vulgò vocatur, a Bega virgine Hibernica pia & religioſa, quæ vitam illic ſolitariam egit. Vix mille hinc paſſus *Egremont* caſtrum colli imponitur, ſedes olim Guilielmi de *Meſchines*. Procedit hinc littus paulatim ſe ſubtrahendo, & ut ex rudetis apparet, ubicunque facilis aſcenſus erat, a Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani Imperij limes. *Moreſby*, viculum, ubi navium ſtatio, ex his munimentis fuiſſe, par eſt exiſtimare. Multa enim ibi antiquitatis veſtigia in hypogæis & fundamentis, multæ cavernæ, quas *Picts holes*, id eſt, Pictorum cavernas vocitant. Sed nullus adhuc repertus *Morbium* fuiſſe docet, ubi Equites Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo ſubindicat. Poſt hoc Derventio flumen Oceano ſe occulit, qui in *Borrodale* valle exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos ſerpit, in quibus ad *Newlands* & alibi æris venæ opulentæ non ſine auro & argento noſtro tempore denuò ſunt repertæ, cùm jam olim innotuerint, ut ex Clauſ. Regis Henrici tertij n. 18. conſtat. Quas *S. Bees Promont.* *Moreſby, Morbium.* *Æris fodinæ.*

fodinas

fodinas si nosset Cæsar, Britannos importato ære uti non scripsisset, cùm hæ & aliæ ærariæ non solùm universæ Angliæ sufficiant, verùm etiam magna vis quotannis exportetur. Hic etiam passim reperitur terra illa metallica, sive saxum induratum & micans, nobis *Black lead* dictum, quo ad ducendas lineas & monochromata Pictores utuntur. Per hos montes lapsus Derventio, in lacum spatiosum diffunditur, in quo tres eminent Insulæ. In margine autem, quem roscidi montes circumvallant, *Keswike* opidulum mercatorium jacet, æraria sectura ante multos annos notum, & hodie Metallicorum habitatio.

Blacke-lead.

Keswike.

Hinc Derventio rapidissimè in Septentrionem provolvitur, ut *Cokarum* recipiat. Qui confluentes *Cokarmouth* forum copiosum, castrumque Comitum Northumbriæ ferè circumluunt. Opidum eleganti satis structura, sed humiliori situ inter duos colles subsidens, quorum alteri Ecclesia, alteri è regione castrum imponitur firmissimum. Huic ultra flumen ad alterum milliare objacet antiqui castri cadaver, *Papcastle* vocant, cui Romanam vetustatem monumenta non pauca adstruunt. Adunatis posteà aquis Derventio Oceano se submittit, ad *Wirkinton*. Salmonum piscatura nobile, nunc sedem antiquæ Equestris familiæ *Curwennorum*, qui genus à Gospatricio Northumbriæ Comite repetunt, suasque hic instar castri ædes habent magnificas, & à quibus nobis, absit verbo invidia, genus maternum.

Cokarmouth.

Curwenni, maternum auctoris genus.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor

plus minùs mill. paſſ. commodis locis ductum fuiſſe credunt nonnulli à Stilicone, cùm ex Hibernia Scoti hæc littora infeſtarent. Imò & nunc adeò continuæ ſunt parietinæ ad *Eleni* oſtium, qui non longum permenſus iter, ad fontes *Jerby* habet, forum non minimum, *Arbejam* fuiſſe judicamus, ubi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt, & ad oſtium *Elenborrough*, ubi cohors Dalmatarum cum ſuo Præfecto olim ſtationem habuit. Situm habuit in colle ſatis edito, qui mare Hibernicum proſpectat, ſed jam ſeges eſt eo loci quo opidum fuit, etſi ejus veſtigia planè ſe exhibent, multæque hic aræ, inſcripta ſaxa, & ſtatuæ eruuntur. *Ierby.* *Arbeja.*

Cùm paulisper hinc littus rectà perrexerit, ſinuato æſtuario ita reflectitur, ut videatur eſſe *Moricambe* illud, quod apud Ptol. hoc in loco ſtatuitur, ita loci ingenium & nomen quadrant. Æſtuarium enim eſt incurvum, & *Moricambe* mare incurvum Britannicè ſignificat. Paulò ſuperiùs promittitur Promontoriolum, magnumque ſubeſt æſtuarium, modò Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Provinciæ & Pictorum divortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud Opidum *Blatum-bulgium*, a quo Antoninus, tanquam à remotiſſimo loco & Provinciæ limite, Britanniarum itinera incipit. *Bulneſſe* hodie incolis dicitur, & viculus eſt admodùm exilis, qui ſuum tamen munimentum habet. Ad idem æſtuarium interiùs eſt *Drumboug* caſtrum, olim Romanorum ſtatio. Qui & aliam hic habuere ſtationem, quæ nunc in novum nomen mutata *Burgh upon ſands*, id eſt *Burgus ad ſabulum* *Moricambe.* *Blatum-bulgium.*

Solway-frith. *bulum* nominatur. Ipsum autum æstuarium *Solway Frith*, id est *Fretum Solway* utrique genti dicitur, a *Solway* Scotorum opido apposito. Haud multò superiùs, nec procul ab *Eimoti* & *Loderi* confluentibus, ubi rotundum illud vallum, quod Arthuri Tabulam vocant Incolæ, abest

Perith. *Penrith*, id est, si è Britannico interpreteris, *Caput, vel Collis ruber.* Rubet enim terra & saxa è quibus construitur, vulgò autem *Perith* dicitur. Emporiolum celebre, ad Occiduam plagam castro regio firmatum, quod regnante Henrico VI è ruinis Romani munimenti *Maburg* in vicinia fuit restauratum, temploque satis pulchro ornatum. Quin & in ejus usum *W. Strickland* Episcopus Carliolensis suo sumptu incile duxit è *Peter-rill*, id est *Petero* fluviolo, qui ad suam ripam

Plompton Parke. *Plompton Parke* habuit, vivarium amplum, quod olim Reges Angliæ ferarum, sed Henricus VIII hominum habitationi prudenter dicavit, cùm in Regnorum Angliæ & Scotiæ ferè sit collimitio.

Ituna fl. se in suum æstuarium immersurus, duos simul fluviolos accipit, *Peterillum* scilicet, & *Caudam*. Ad Peterillum *Greistocke* est, illustris jampridem familiæ castrum. Ad *Caudam*, præter æris fodinas ad *Caudebec*, prænitidum Carliolensis Episcopi castrum, *The Rose castle* dictum. Inter utriusque verò confluentes optima & longè

Carlile. amœnissima positione urbs vetustissima *Carlile* interponitur, à Septentrione Itunæ alveo, ab Ortu Peterillo, ab Occasu Cauda munita, præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è saxo, castello, & *Citadella*, quam vocant,

vocant, armata. Forma jacet oblongior ab Occasu in Ortum procurrens. Ad Occidentem castrum satis magno ambitu; in media ferè urbe exurgit templum Cathedrale, cujus superior pars recentior artificio est admodum elegante; inferior tamen multò vetustior. Ad ortum verò *Citadellâ*, quam propugnaculis varijs firmo opere posuit Rex Henricus VIII. defenditur. Romani & Britanni hanc *Lugu-vallum*, & *Lugu-ballium*, Saxones, teste Beda, *Luell*, nos *Carlile*, & Latini recentiores *Carleolum* dixerunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuisse uno ore consentiunt Historici nostri. Ego autem, liceat & mihi meam proferre conjecturam, *Vallum* illud & *Valliâ* a nominatissimo illo Romanorum Vallo militari deductum asseverarim. Murus enim ille Picticus parum ultra Itunam flumen, qui jam ponte lignea conjungitur, ad *Stanwiks* viculum sub ipsa Vrbe cernitur; & ipsum flumen è regione castri transijt, ubi in fluminis alveo ipsius vestigia, saxa scilicet ingentia adhuc extant. *Lugum* etiam, sive *Lucum* priscis Celtis, qui cum Britannis ejusdem linguæ erant, *Turrim*, significasse docet P. Mela. Ita ut *Lugu-vallum* sit, & sonet, *Turris*, vel munimentum ad Vallum. Ab hoc fonte si *Lugdunum*, quasi *Turrim in colle* & *Lucotecciam* quasi *Turrim pulchram* derivassent Galli, (ea enim verborum vis est in lingua Britannica) rectius fortasse collimassent, quam cùm hanc à *Luto*, illam a Lugdo fictitio Rege deduxerunt. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris ejus tunc temporibus memoria satis affirmatè lo-

Lucus & Lugus quid Britannis & Gallis pri- scis

quuntur. Meridianum autem (ut & hoc adjiciam) grad. XXI, ſcrup. XXXI. ab ultimo Occidente diſtantem, & Polum Borealem grad. LIIII ſcrup. LV. ſublimem habet.

Iam Itunam ſi tranſmittas, *Rowcliffe* cernas, caſtellulum à Dominis *Dacre* non ita pridem erectum. Super hoc conſociatis undis uno quaſi oſtio Itunæ æſtuarium ſubeunt duo flumina, *Eſca* & *Leven*. *Eſca* è Scotia deſcendit, & per aliquot milliaria ſe Anglici juris fatetur, unà cum agro in ulteriori ripa poſito, in quo *Sollom-moſſe* captivitate quam plurimorum è Scotica nobilitate innotuit anno 1543. Ager autem circumvicinus *Batable ground*, id eſt *Terra litigioſa* dicitur, quia de ea inter Anglos & Scotos contenditur.

Batable ground.

Leven, alterum de quo dixi flumen, in ipſo Regnorum limite ſcatens, nihil memorandum præterfluit, præter *Beucaſtle*, quod in ſolitaria regione militum manus tuetur.

Magis ad Auſtrum & Occaſum, interius jacet *Gilleſlandia* Baronia, regiuncula ita impedita torrentibus, quas *Gilles* vocant, ut inde nomen factum judicarim, ſi non legiſſem in libro Eccleſiæ de *Lanerkoſt*, Gillum quendam, qui etiam Gilbertus in Charta Henrici II. dictus fuit, hanc olim tenuiſſe, a quo probabile eſt terræ nomen hoc inditum.

Gilleſ-land

Cùm jam maritima & interiora Cumbriæ quodammodo perluſtraverim, pars Orientalior, macra licèt illa, jejuna, & ſolitaria inviſenda ſupereſt, quæ tamen nihil exhibet præter Tinæ auſtralis fontes, in ſolo ſubuvido, & viam antiquam Romanam octo ulnas in latitudine

ſaxis conſtratam, *Mayden-way*, id eſt *Virginum viam* vocitant, quæ ex Weſtmorlandia ducit. Et ubi *Alon* rivulus & *Tina* ille confluunt, per latus collis molliter inclinatum veteris opidi veſtigia adhuc ſunt reliqua; quod ad Septentriones vallo quadruplici, ad Occaſum ſeſcuplo fuit incinctum, *Whitley caſtle* nunc loco nomen; in cujus vetuſtatis teſtimonium ſupereſt compendioſa ſcribendi ratione implexis litteris imperfecta inſcriptio, qua docemur cohortem tertiam Nerviorum Ædem Imperatori Antonino Severi filio ibidem poſuiſſe. *Whitley caſtle.*

Labente Romanorum in Britannia Imperio, quamvis hæc regio a Scotis & Pictis graviſſimè dilacerata fuerit, Britannos tamen primævos incolas diutiſſimè ſervavit, & ſerò in Saxonum poteſtatem devenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis accisa præceps iret, ſuos Regulos, qui Cumbrorum Reges dicebantur, ad annum Domini 946. habuit. Quo tempore (ut inquit Florilegus Weſtmonaſterienſis) *Rex Edmundus, adjutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus ſpoliavit, ac regnum illud Malcolmo Scotorum Regi de ſe tenendum conceßit.* Et exinde filij Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquamdiu tam ſub Saxonibus quàm Danis dicti ſunt. Cùm autem Normannis Anglia ſe dedidiſſet, hæc etiam pars in illorum manus conceſſit, Radulphoque de *Meſchines* obtigit. Sed Stephanus Rex, ut Scotorum gratiam iniret, illis denuò reddidit, ut clientelari jure a ſe & Regibus Angliæ tenerent. Henricus autem II. qui ſucceſſit, cùm hanc profuſam *Cumbriæ Reges.* *Præfecti.*

liberalitatem ſibi & ſuo regno fraudi fuiſſe ſenſiſſet, Northumbriam, Cumbriam & Weſtmorlandiam a Scoto repetijt. Comites Cumbriæ ante Henrici VIII. tempora non erant, ille autem Henricum *Clifford* primum Cumbriæ Comitem creavit, qui genuit Henricum Comitem ſecundum, cui duo filij Georgius & Franciſcus. Georgius tertius Comes navali gloria clarus, ad labores impiger, ad pericula fortis, obijt anno 1605. Illi autem ſucceſſit Franciſcus frater Comes quartus, in quo ardor mentis ad virtutem tantis majoribus dignus clariſſimè elucet.

Comites.

Hic ager 58. *Parochiales Eccleſias præter Capellas numerat.*

Tabulam vide ad Comitatum Weſtmorlandiæ.

VALLVM, ſive MVRVS PICTICVS.

SVperiorem Cumberlandiæ partem interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, Murus ille celeberrimus, Romanæ Provinciæ limes, Vallum Barbaricum, Prætentura & Cluſura (ſic enim antiqui vocarunt, Antonino, Caſſiodoro & alijs *Vallum*, Bedæ *Murus*, Britannis *Gual-ſever* & *Mur-ſever*, Scotis *Sottis-waith*, Anglis & accolis *The Picts wall*, id eſt *Murus Picticus*, *The Keepewal*, id eſt *Cuſtodiæ murus*, & per excellentiam *The wall*.

Cùm

Cùm Deo Duce, virtute comite, ambitiosa Romanorum fortitudo, rebus supra vota fluentibus, imperium ita undique prolatasset, ut sua ipsius magnitudo jam sibi suspectior esset, Imperatoribus visum est consultissimum, id limitibus quibusdam circumscribere. Hi autem limites, pro locorum ratione, aut à natura, ut mare, flumina majora, montes, terræ desertæ, aut ab arte, ut prætenturæ, scilicet fossæ, castra, arces, valla & muri, per quæ militaria contra Barbaros disposita erant præsidia.

Prætentura prima.

In hac Insula Romani, cùm ulteriores Britanniæ regiones, cœlo & solo utique aspero, a Barbaris Britannis Caledonijs inhabitari viderent, in quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodùm erat, varias varijs temporibus Prætenturas, ad Provinciam limitandam & defensandam instituerunt. Primam posuisse videtur I. Agricola, cùm angustum terrarum spatium inter † Bodotriam & Glottam præsidijs firmarit, quod postea subinde communitum.

† *Edenborrou frith et Dunbritten frith.*

Prætentura secunda.

Hadrianus, cùm in hac Insula octoginta plus minùs milliaribus retrocessisset, Prætenturam fecit secundam. *Murum* (ut inquit Spartianus) *per Lxxx. mill. paß. ducens, qui Barbaros Romanosque divideret. Quem ex stipitibus magnis in modum militaris sepis funditùs jactis & connexis fuisse*, ex subsequenti Spartiani narratione colligi potest. Hic autem is est de quo nunc agitur, per 80. enim mill. pass. procurrit.

Prætentura tertia.

Lollius Vrbicus, Britanniæ sub Antonino Pio Legatus, secundis prælijs terminos iterum pro-

movit usque ad primam illam Iulij Agricolæ Prætenturam, & ibidem tertiam Prætenturam muro excitavit. Quam in Scotia fuisse, infrà docebitur.

Prætentura quarta. Cùm autem Caledonij Britanni, imperante Commodo, hunc murum perrupissent, Severus, posthabita ulteriori illa & ingenti regione, munimentum per transversam Insulam ab Itunæ æstuario, sive *Solwey frith,* ad Tinæ ostium, sive *Tinmouth* duxit, eo sanè, si quid ego judico, loco, ubi suum ex stipitibus murum duxit Hadrianus, & juxtà mecum sentit HectorBoëtius, quemadmodùm & doctissimus ille Hispanus Hieronymus Surita, qui scribit, *Munimen Hadriani magna munitionum mole a Sept. Severo longiùs* Valli *nomine productum fuisse. Ille* (inquit Spartianus) *Britanniam, quod maximum ejus Imperij decus est, muro per transversam Insulam ducto, utrinque ad finem Oceani munivit: unde & Britannici nomen accepit. Receptam,* inquit Orosius, *partem Insulæ a cæteris indomitis gentibus Vallo distinguendam putavit. Itaque magnam fossam, firmissimumque Vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cum quo Beda consentit, qui non libenter audit Severum murum duxisse, quod Murum ex lapidibus, Vallum è palis, qui dicti valli, & cespitibus factum fuisse contendât. Nec alio quàm *Valli* nomine apud Antoninum, & Notitiam Provinciarum designatur, Britannisque (ut innui) *Gual-Sever* dicitur.

Pauculos post annos hæc neglecta, ut videtur, munitio fuit. Cùm tamen Alexander Severus Imp. (ut est apud Lampridium) *Sola quæ de hosti-*

bus

bus capta erant limitaneis ducibus & militibus donasset, ita ut eorum essent, si hæredes illorum militarent, nec unquam ad privatos pertinerent, Romani ultra murum progressi, & Barbarico solo stationes extruentes & instruentes, ad *Bodotriam* usque Imperij fines denuò propagarunt, quos tamen Barbari, continenter bellum ex bello serentes, ad *Severi Vallum* repulerunt. Dioclesianus his limitibus providè prospexit, sub quo Carausius Prætenturam inter *Glotam* & *Bodotriam* restituit. Hos limites primùm neglexisse arguitur Constantinus Maximus. Interjectam verò inter Clusuras sive Prætenturas regionem Theodosius Theodosij Aug. pater ita recuperavit, recuperatamque Provinciam ita pristino statui reddidit, ut Rectorem legitimum haberet; & *Valentia* in honorem Valentiniani deinde vocaretur. Cùm autem res Romana plusquam apertè jam labi cœpisset, & Picti Scotique cespititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur, Romana legio in auxilium missa, cùm ad Galliam tuendam revocaretur, Britannos hortata est, *instruere inter duo maria trans Præturā Insulam murum, qui arcendis hostibus posset esse præsidio. quinta. Verùm ille,* ut habet Gildas, *a vulgo irrationabili absque rectore factus non tam lapidibus quàm cespitibus, non profuit.* De loco ubi hic murus constructus, audi Bedam, *Fecerunt autem eum inter duo Freta vel sinus maris, per millia passuum plurima, ut ubi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines ab hostium irruptione defenderent. Incipit autem duorum fermè millium spatio à Monasterio* Abercurvinig *ad Orientem, in loco qui sermone Pictorum* Pen vahel, *lingua autem Anglorum*

Penveltun *appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur juxta urbem* Alcluith. De ſubſequente autem tempore pergit deinceps Beda his verbis: *Tum Romani denuntiavere Britonibus, non ſe ultrà ob eorum defenſionem tam laborioſis expeditionibus poſſe fatigari, ipſos potiùs monent arma corripere &c.* Ac deinde: *Quin etiam Romani, quia & hoc ſocijs, quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter urbes, quæ ibidem ob metum hoſtium factæ fuerunt, ubi & Severus quondam Vallum fecerat, firmo de lapide locarunt.* Murus autem ille è ſaxo inter Tinæ oſtium & Itunæ æſtuarium, ubi etiamnum adeò expreſſa ejus habentur veſtigia. Vidi enim tractum ipſius per montium ardua & prona mirabiliter aſcendere & deſcendere, quà patentiores ſunt campi, foſſam latam & altam exteriùs præjacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interiùs aggerem, ſive viam militarem, ſed valdè interruptam. Turres ſive caſtella habuit crebriora millenis paſſibus diſparata, *Caſtle-ſteedes* vocant, & interiùs opidula munita, quæ *Cheſters* hodie vocant, & his Turres interpoſitas, in quibus diſpoſitus miles barbaris immineret. Tubulum etiam æreum eo artificio muro inſertum inter ſingula caſtella & turres intercurriſſe ferunt accolæ (cujus fragmenta ſubinde repererunt) ut ſi quis vocem in eum quacunque turri immiſiſſet, ſtatim ſonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps, non interruptus perferretur, ad ſignificandum ubi loci hoſtium inſultus timeretur. Sed cùm Murus nunc jaceat, & tubulus ſit nullus, multi hîc circumquaque prædia & fundos

Murus è ſaxo. Prætentura ſexta.

Tubulus ad voces deferendas.

fundos in *Cornage* (ut Iuridici noſtri loquuntur) *Cornage.* à Regibus noſtris tenent, videlicet ut cornu irruptiones hoſtium vicinis ſignificent, quod à veteri Romanorum inſtituto deductum nonnulli exiſtimant. Sed ut ſignatiùs Muri ductum ſequar, ad *Blatum Bulgium*, ſive *Bulneſſe* ad Oceanum Hibernicum incipit, & ſecundùm Itunæ æſtuarium per *Burgh upon ſands* ad *Lugu-vallum* ſive *Carlil* pergit, ubi Itunam tranſit. Inde procurrit, Irthingumque flumen ſubjectum habet, *Cambecke* rivulum meandris ſe curvantem tranſmittens, ubi caſtelli magna indicia. Irthingo & Poltroſſo fl. poſtea trajectis, Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes, ſecundùm Tinam Auſtralem, continuus (ſolummodò Tina Boreali diviſus, ubi olim ponte conjunctus fuit) ad ipſum uſque Oceanum Germanicum progreditur. Hoc verò obſervatione dignum, quod uti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, ut alterius quaſi munimenti loco, ad interiorem partem duo maxima flumina ſubjecta haberet, Tinam ſcilicet & Irthing, quæ anguſtiſſimo terrarum ſpatio dirimuntur: ita Barbarorum ſolertia eo præcipuè loci primum aditum ſibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum nullo flumine intercurrente in Provinciæ ſinum ingreſſum haberent. Vulgi de hoc Muro fabellas ſciens prætermitto, hoc unum tamen quod a fide dignis accepi, lectori ſubducere nolo. Durat tradita perſuaſio in magna parte populi circumvicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus ſalutares olim in ſuum uſum hic paſſim plantaſſe. Vnde Empi-

rici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æstate huc ad plantas colligendas confluunt; quarum utilitatem longo temporis usu edocti mirificè laudant, & efficacissimas esse asseveranter affirmant.

OTTADINI.

POst Brigantes statuuntur apud Ptolomæum, qui pro exemplarium variante lectione *Ottalini*, *Ottadeni* & *Ottadini* nominantur, pro quibus omnibus ego, si auderem, *Ottatini* facili admodum mutatione substituerem, ut significaret *Trans* vel *supra Tinam flumen*. Sic sanè incolarum nomen cum regionis positione undique conveniret. Vltra Tinam enim hi consederunt, & regionem in Wallia trans Conovium fl. *Vch-Conwey*, & ultra Girway fl. *Vch Gwirway* vocant hodie Britanni. Nec certè omnino absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem ultra Tinam *Vch-Tin* dixerunt, unde hoc nomen *Ottadini*, paululùm luxata dictione, sed gratiori sono, Romani efformasse videantur. Longo post tempore hæc regio *Valentiæ* pars fuisse videatur. Sic enim in Valentiniani Imperatoris honorem Theodosius nuncupavit, cùm Barbaros contudisset; & amissam hanc Provinciam recuperasset. Verùm Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleverant, & regiones omnes quæ trans *Humbrum* æstuarium ad Septentriones jacent, Saxonico nomine *Nordanhumbra-ric*, id est *Nordanhumbrorum regnũ* vocari cœperunt. Quod tamẽ nomẽ in reliquis agris nunc obliteratũ, in una *Northumbria*, quam jam adibimus, superstes remanet.

Nominis ratio.

NORTH-

NORTHUMBRIA
Miliaria Anglicana
5 10 15 20
Oriens
Occi: dens
Barwick
Norham castel
Etal cast.
Wark castel
Till
Fond cast.
Horton castel
Bamburg
Holye Insula
Farne Insula
Dunstaburg castel
Edlingham cast.
Alnwick
Corington
Coket Insula
Coket fluvius
Warkworth
Wetherington cast.
Bottel cast.
Fort flu.
Morpeth
Harbottell cast.
REDES DALE
Tyn dale
Dale cast.
Simonborn cast.
Swinborn
Chipchase cast.
Hexham
Langley cast.
Newcastel
Tinne mouth
Seton
Ogle castel
Winchester
Haltwesel
Walltowne
Bewcastle cast.
Naworth
Brampton
Corby Ca.
Scalby cast.
Carlile

NOrthumbria, Saxonicè *Nordanhumberlond*, & vulgò *Northumberland*, trianguli, sed non æquilateri figura quodammodo inclusa jacet. Meridionale latus *Derwent* in Tinam influens, & ipse Tina claudit, quà Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale verò, quod ab Occasu brumali in Ortum æstivum primùm concatenatis montibus, inde *Tweda* flumine protrahitur, Scotiæ obvertitur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorumque corpora durasse videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti. Ad mare & Tinam adhibita mediocri cultura colono perquam grata est, alibi verò multò ingratior, & quasi horridior. Plurimisq; in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos *Sea-coales* vocamus, magna copia, magno cum incolarum commodo, effodiuntur. Pars citerior, quæ ad Occasum brumalem vergit, *Hexam-shire* dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu Dominum agnovit, & Comitatus Palatini jura, nescio an jure, sibi arrogavit. Sed nuper cùm Regio patrimonio coaluisset, ex commutatione cum Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, ut eodem esset jure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Fines. *Solum.* *Sea-coales.*

Tina Australis fl. *Tina* Australis ex Cumbria editus, prope *Alsten more*, ubi antiqua est fodina æraria, per *Lambley* & *Tetherston-hang* delatus, cùm ad *Bellister* castellum pervenit, in Ortum conversus rectà cum Muro procurrit, qui nusquàm tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta, & Irthingo rivulo superato, *Poltros* rapidum

rivulum arcuato opere transivit, ubi magnas moles intra Murum tanquam ad speculandam regionem aggestas vidimus. Proximum huic *Thirlwale* est castrum, quod nō quidem magnum, antiquæ & claræ familiæ ut sedem ita cognomen fecit. A Thirlwal Murus insanienti fl. *Tippall* se patefacit, ubi in collis descensu paulò intra murum pedamentum castri Romanorum forma quadrata cernitur, ipsaque ædificiorum fundamenta & viarum tractus adhuc intuentibus planissimè apparent. *Caer Verran* jam loco nomen est, quodnam olim fuerit, eruere ingenij non est mei. Hinc obliquior progreditur Murus per *Iverton, Forsten* & *Chester in the wall* prope *Busy-gast* prædationibus infamem. *Tippall fl.*

Hinc *Willymotes-wike*, claræ familiæ *Ridleiorum* sedem vidimus, juxtaque *Alon* fl. magno àquarum insultu in Tinàm influèntem. Proxima autem in Muro statio post *Busie-gap*, *Seaven-shale* dicitur. Atque inde post *Carraw* & *Walton*, est *Walwicke*, in quibus omnibus veterum munitionum sunt manifesta vestigia. Hic T*ina* Borealis murum interlabitur, qui *Tindale* a se denominatum irrigat, demumque *Readum* fl. in sinum admittit suum, qui è *Readsquire* monte prærupto scatens, ubi sæpè est *True place* id est *conferendi locus*, pro Orientalibus limitibus (Præfecti enim limitis Orientalis utriusque Regni caussas hic inter limitaneos cognoscere soliti) vallem ob deprædationes incolis nimis vacuam suo nomini adoptat. Vtraque vallis laudatissimorum Velitum altrix, utraque suos habet montes in summitate adeò uliginosos, ut equitibus sint omnino impervij *Ridlej.* *Tina Borealis fl.*

pervij : in quibus, quod mireris, plures sunt lapidum strues admodum magnæ, *Lawes* vocant, quas in memoriam occisorum olim aggestas credunt vicini. In utraque etiam plures sunt veterum castrorum ruinæ. In *Tindale* sunt *Whitchester*, *Delaley*, *Tarset*, olim Comminiorum. In *Rheadesdale* sunt *Rochester*, *Creenchester*, *Rutchester*, & alia nonnulla, quorum antiqua nomina longi temporis injuria obliterata jacent. Aliud antiquæ etiam memoriæ opidum inferiùs alluit, imò ferè jam eluit Rheadus, *Risingham* hodie vocant, id est antiqua Anglorum & Germanorum lingua, *Gigantum habitatio*, ut *Risenberg* in Germania *Mons Gigantum*.

Risingham.

Wastes.

Hic circumquaque in *Wastis*, quas vocant, *terris*, ut etiam in *Gillestandia*, quasi Nomadas antiquos videas militare genus hominum, qui à mense Aprili usque ad Augustum in tuguriolis hinc inde dispersis cum suis pecoribus excubant. *Tina* ille Borealis deinde per *Chipches* turriculam olim *Umfravillorum* defertur, nec procul à *Swinborn* castellulo murum accedit, & intersecat sub *Collerford*, ubi jam *Walwick* ampli castri visuntur ruinæ. Quod si *Cilurnum* non fuit, in quo Ala secunda Asturum sua stativa habuit, in proximo fuit ad *Scilicester* in Muro, ubi Ecclesia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti & Oswaldi, cujus nomen ita cæteris offecit, ut pristino nomine oblitterato *S. Oswaldes* nunc dicatur. Infra quod uterque Tina confluit, & jam auctus, subindeque auctior, uno alveo urget ad Oceanum iter per *Hexham*, Bedæ *Hangustald*, Saxonicè *Hextoldesham*, quod Romano sæculo

S. Oswaldes.

Hexham.

Axelo-

Axelodunum fuisse, & nomen persuadet, & situs editior in colle, collem enim *Dunum* dixerunt Britanni.

Hinc ad orientem Solem *Dilston* sedem *Radcliffforum* pervenimus, *Divelston* in antiquis libris dictum, a rivulo Tinam influente, quem Beda *Devilesburnam* dixit, ubi (ut scribit ille) Oswaldus ille Nordanhumbrorum Rex, fide Christi munitus, *Cedwallam* Britannum infandum tyrannum justo prælio peremit. Ad alteram Tinæ ripam *Curia Ottadinorum* jacet, cujus meminit Ptolemæus. hodie a ponte *Corbridge*, quæ Ecclesiam nunc tantum ostendit, & juxta turriculam ab Ecclesiæ Vicarijs constructam & habitatam. Antiqui tamen operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorũ thesaurum quęsivit Rex Ioannes, sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, præter lapides enim ære ferro & plumbo signatos nihil invenit. Eadem deinceps ripa *Biwell* castrum elegans vidimus, sub quo moles est pulcherrima ad Salmonũ capturam.

Curia, *Corbridge.*

A S. Oswaldes, duarum munitionum, quas *Castle-steedes* appellant, fundamenta in muro cernuntur, deinde locus *Portgate* dictus, ubi portam fuisse in Muro vis verbi in utraque lingua ostendit. Sub hoc interiùs est *Haltonhall*, & juxtà sedet *Aidon castle*. A *Portgate* procurrit Murus ad *Waltowne*, quàm eandem credimus esse *Villam Regiam*, quam *ad Murum* vocat Beda. Huic vicinum est propugnaculum *Vetus Winchester* nominatum, & inde *Rouchester*, ubi præsidarij castri, quod Muro adjunctum fuit, expressa quadrata forma vestigia planissimè conspeximus.

Waltowne, *Villa Regia ad Murum*

Iam

Newcastle upon Tina. Iam ubi Murus & Tina ferè coëunt, *Newcastle*, urbium in hac plaga ocellus, prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit, sua profunditate naves valdè magnas admittens, & ita defendens, ut nec tempestatibus facilè jactari, nec vadis affictari possint. Situ acclivi & admodùm inæquali sedet ad Borealem ripam fluminis, quod pulcherrimo ponte conjungitur, cui ingredienti ad sinistram pendet Castrum, posteà clivus præceps: ad dextram forum, & ædificijs pars urbis potior, unde haud facilè ascenditur in partem superiorem, quæ multò est amplior. Ecclesijs quatuor ornatur, mœnibusque armatur firmissimis, quæ septem portis patent, crebris turribus interjectis. Quodnam olim fuerit, in comperto non est. *Gabrosentum* facilè judicarim, cùm ejus quasi suburbium *Gates-head* illud Britannicum nomen, a Capris deductum, sua significatione exprimat, ut antè dictum. Vallum autem & Murum per hanc Vrbem duxisse certo est certius. Cùm verò Normannicum imperium inciperet, statim a Novo Castro, quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc novum nomen *Newcastle* induit, magnaque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subvehendo cepit, ita ut commerciorum frequentia & opibus sit jam florentissima, quo nomine in Comitatum per se incorporatum Henricus VI. instituit. Distat à primo Meridiano XXI. part. XXX. scrup. ab Æquatore Arctùm versùs LIIII. grad. LVII. scrup.

Vix

Vix tribus hinc milliaribus abest viculus *Wallſ-end* nuncupatus, id eſt *Finis Muri*. Nec credibile eſt *Vallum* vel *Murum* ulteriùs perductum fuiſſe, cùm nulla ulteriùs ſint ejus indicia, & Tina jam proximus Oceano alveo ſuo altiſſimo pro munimento ſit firmiſſimo. Sunt tamē qui ad ipſum Tinæ oſtium, quod *Tinmouth* nuncupatur, Vallum, non Murum, pertigiſſe volunt, illudque *Pen-hal-crag*, id eſt *Caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romano ſæculo *Tunnocellum* fuiſſe ferè aſſeverabo, cùm Tunnocellum *Promontorium Tunnæ* vel *Tinæ* ſonet. Saxonica Heptarchia *Tunnaceſter* vocabatur: Nunc autem *Tinmouthcaſtle* appellatur, caſtroque magnifico & munito ſuperbit. A tergo Promontorij, cui Tunnocellum inſidet, proximè *Seton*, *Seghill* cernitur, olim *Segedunum* Cohortis tertiæ Lergorum ſtatio ad Vallum. Paulo ſuperiùs *Wentſbeck* flumen ab Oceano abſorbetur, qui præterlabitur *Mitfordiam*, quam ſuccendit Rex Ioannes, ac deinde interlabitur *Morpit* celebratū opidulum, ad Borealem enim fluminis ripam opidum ſedet, ad Auſtralem templum, caſtrumque umbroſo in colle adſidet. Non procul hinc *Withrington* antiquum caſtrum propè littus cernitur. Et *Coqueda* ſive *Coquet* fl. mari immiſcetur, qui inter montis *Deviotæ* aſpreta emanans, haud procul a fontibus *Billeſdun* habet, & inferiùs ad Auſtrum *Harbottle*, cui contiguum eſt *Halyſton*, id eſt *Saxum ſacrum*, ubi in primitiva Anglorum Eccleſia Paulinum multa hominum millia baptizaſſe fama obtinet. Ad ipſum verò *Coquedæ* oſtium *Warkworth*, Caſtrum

Wallſ.end.

Tinmouth-caſtle,

Tunnocellū

Segedunum

Seghill.

Morpit.

Wark-worth.

Perciorum non inelegans locum habet; & littus tuetur, ubi miro opere sacellum è rupe excavata sine trabibus & lignis efformatum. Littus deinde *Alauno* fl. se patefacit, qui necdum illo nomine viduatus quo Ptol. innotuit, *Alne* contractè dicitur, ad cujus ripam *Alanwic*, vulgò *Anwick* cernitur, victoria Anglorum nobilitatum opidum, qua majorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico II. captivum tradidit, & castro firmatum egregio.

Anwick.

In diversos hinc angulos littus se cuneans tendit per *Dunstaburge* patrimonij Lancastrensis castrum, quod *Bebbam* aliqui falsò suspicati sunt, quæ superiùs sedet, & nunc *Bamborrow* vocatur, castrum adeò amplum, ut Civitatis sit æmulum. Huic adjunctum est *Emildon*, ubi natus est Ioannes *Duns, Scotus* dictus, quia è Scotico genere, qui in Mertonensi Collegio Oxoniæ educatus, in Dialectica & spinosa illa Theologia ad miraculum doctissimus, dubitabundus tamen sacrarum rerum fidem caligine circumfudit, & tam profunda & admiranda subtilitate, licèt obscuro incultoque dicendi genere plurima scripsit; ut Doctoris Subtilis nomen promeruerit, & novam Scotistarum sectam de nomine suo condiderit. Miserè autem perijt, apoplexia correptus, & nimis festinato funere pro mortuo tumulatus, quum redeunte vita, serò morbi impetum natura discuteret, ita ut frustra ad petendam opem miserabili mugitu, pulsatoque diu sepulchri lapide, eliso tandem capite, animam ediderit. Vnde in illum Italus quidam:

Bamborrow.

Ioannes Scotus, vulgò Doctor Subtilis.

Quæcunque humani fuerant jurisque sacrati,

In dubium veniunt cuncta, vocante Scoto.
Quid? quod & in dubium illius sit vita vocata,
Morte illum simili ludificante stropha.
Quum non antè virum vita jugularit adempta,
Quàm vivus tumulo conditus ille foret.

Floruit circa annum Domini 1300, Quod verò in Anglia natus fuerit, ex manuscriptis ejus operibus in Bibliotheca Mertonensi Oxoniæ, eorumque fide dico, quæ sic terminantur. *Explicit lectura Subtilis in Vniversitate Parisiensi Doctoris Ioannis Duns nati in quadam Villula Parochiæ de Emildon vocata Dunston in Comitatu Northumbriæ, &c.*

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit, præter *Insulam Sacram*, de qua suo loco, donec ad *Tweda* ostium ventum sit, qui Angliam *Tweda fl.* à Scotia longo spatio discludit, limesque Orientalis dicitur. Hic fluvius copiosa scaturigine è Scotiæ montibus erumpens, inter limitaneos equites & abactores, ne gravius quid dicam, diu tortuosus errat. Vbi verò proximè *Carram* vicum accessit, multis aquis convalescens Regnorum collimitia discriminare incipit. Cumque *VVercke*, nunc *Grejorum* castrum alluerit, *Tilli* fluvij binominis aqua augescit. Quo recepto, jam plenior decurrit per *Norham*, sive *Northam*, quondam *Vbbanford*, Dunelmensium Episcoporum opidum. A quo paulò inferiùs *Tweda* ostium cernitur, cui in ulteriori ripa impendet ultimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ Opidum *Berwick*. Quod undecunque no- *Berwick.* men habeat, situ longiùs in mare porrigitur, ita ut mari & Tweda ferè circumvalletur, & inter duo potentissima regna positum, prima sem-

per in diſcordia utrique genti fuerit cura, adeò ut ab eo tempore quo Edwardus Primus Scotis primùm extorſit, ſæpiùs a Scotis occupatum Anglus identidem recuperaverit, Angliæque Reges operibus ſubinde firmarint & communierint, maximè verò Regina Elizabetha, quæ nuper, hoſtium terrori, civiumque præſidio, aſtrictiore ambitu intra vetera mœnia, & excelſo muro firmiſſimo lapidum connexu compacto circumcluſit, quem rurſùm foſſa profunda, continuo aggere, aggeſtitijs molibus & hypethræis ita præmunivit, ut oppugnantibus omnem ſpem munitionum forma vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præſidiarij militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione majorem prætermittam. Longitudine part. XXI. ſcrup. XLIII. Latitudine LV. grad, XLVIII. ſcrup. definitur.

Reges, Duces, & Comites Northumbriæ. Hæc Provincia ab Oſca Hengiſti fratre, & filio ejus Iebuſa in Saxonum poteſtatem redacta, primùm ſuos Duces clientelari jure Cantij Regibus obſtrictos habuit. Inde cùm Regnum *Berniciorum* conſtitutum eſſet, quod à Teſi ad Scoticum fretum pertigit, pars ejus optima fuit, paruitque Notdanhumbrorum Regibus, qui cùm ſuam periodum confeciſſent, quidquid ultra Twedam erat in Scoticum nomen ceſſit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum Rex ſuo imperio per deditionem adjecit. Deinceps verò regium nomen in hac Provincia deſijt, Comiteſque vocabantur qui præfuerunt, quorum tredecim in Hiſtorijs noſtris ordine memorantur. Hodie verò *Perciorum* familia hoc honore

honore gaudet, quæ à Brabantiæ Ducibus oriunda, *Percy* cognomen cum *Percij* possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus, filius junior Godfredi Ducis Brabantiæ, vera proles Caroli Magni, per Gerbergam filiam Caroli, fratris minoris Lotharij Regis Francorum postremi ex stirpe Carolea, Agnetem Guilielmi *Percy* filiam & ex asse hæredem duxit, cujus Guilielmi proavus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo Normanno victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tatcaster*, *Linton* & alijs locis. Convenit verò inter hanc Agnetem & Ioscelinum, ut ille *Perciorum* nomẽ assumeret, & sibi sua Brabantiæ antiqua insignia retineret. Primus autem ex hac familia Northumbriæ Comes fuit Henricus *Percy*, qui à Richardo II. hoc honore fuit exornatus. Post annum verò undecimum quam is mortuus esset, Henricus *Percy*, ejus ex filio Henrico *Whot-spurre* nepos, avitum honorem Parlamentaria authoritate ab Henrico V, recepit, qui in prælio apud S. Albani fanum cecidit. Postea Henricus *Percy*, Henrici illius quem modò dixi filius, gratia Edwardi IIII. paternum adeptus est honorem. Cui successit Henricus *Percy* Comes quintus, & huic Henricus filius, Comes sextus. Qui cùm liberos haberet nullos, & Thomas frater ejus morte esset multatus, quod contra Henricum VIII. in primo religionis dissidio arma moverat, quasi jam de familia actum esset, magnam partem lautissimi patrimonij in Regem & alios effudit. Paucis elapsis annis Ioannes *Dudleij* Comes Warwici titulum Ducis Northumbriæ occupavit. Sed is læsæ

Majeſtatis reus peractus, capitis pœnam ſubijt. Et eo ſublato, Thomam *Percy*, Henrici Comitis ſexti è fratre Thoma nepotem Maria Regina natalibus reſtituit, primumque Baronem de *Percy*, & mox Northumbriæ Comitem creavit. Verùm hic Thomas Comes ſeptimus ſua in Principem & Patriam perfidia, reſtaurandæ Romanæ religionis velo obtecta, vitam cum dignitate anno 1572. amiſit. Singulari tamen Reginæ Elizabethæ benignitate Henricus ejus frater Comes octavus ſucceſſit, qui in carcere anno 1585. vitam terminavit, filiumque Henricum nonum ex hac ſtirpe Northumbriæ Comitem ſucceſſorem habuit.

SCOTIA.

Authoris in describenda Scotia methodus.

PRiusquàm *Scotiam* calamo obeam, hæc præmonere operæ pretium videtur, me primordia gentis Scoticæ ipsorum Historicis, & nominis originationem eruditis Scotis excutienda relinquere, atque eodem quo priùs in Anglia ordine, primùm paucula de Scotiæ divisione, de Regni Ordinibus & Tribunalibus propositurum, deinde compendio persecuturum quæ sunt in singulis Regionibus terræ situs & dotes, quæ celebrioris nominis loca, & quæ illustriores familiæ Comitum & Baronum Parlamentariorum titulo & honore maximè inclaruerunt, quantum legendo & percunctando consequi potuerim; idque providè cautus tam ingenuo & sincero veritatis studio, ut nec vel malevolentissimum offendero, tamque succincta brevitate, ut nec eorum curiosam diligentiam prævortam, qui hæc pleniore penicillo & vivaciore colore perpolire moliantur.

Prima Scotiæ divisio.

Vniversa pars septentrionalis Insulæ Britanniæ antiquitùs a Pictis insessa fuit, qui in duas gentes divisi, *Dicalidonios* scilicet, & *Vecturiones*. Cùm Scoti autem in hac parte rerum potiti essent, in septem partes inter totidem Principes partita fuit. Quarum prima continebat *Enegus* & *Maern*. Secunda *Atheodl* & *Goverin*. Tertia *Stradeern* cum *Meneted*. Quarta fuit *Forthever*. Quinta *Marcum Buchen*. Sexta *Murfs* & *Ros*. Septima *Cathanesia*, quam *Mound* mons medius dividit, qui à mari Occidentali ad Orientale pro-

procurrit. Deinde in septem itidem territoria totum Regnum fuit partitum. Primum à *Fryth* Britannicè, nunc *Scottwade* usque ad *Tae* flumen. Secundum ad *Hilef*, sicut mare circuit ad montem in Aquilonali parte de *Strivelin*, nomine *Athran*. Tertium ab *Hilef* ad *Dee*. Quartum à *Dee* ad *Spe* flumen. Quintum à *Spe* ad montem *Brunalban*. Sextum *Murcs* & *Ros*. Septimum Regnum *Argathel*, quasi margo Scotorum, qui sic vocati fuerunt à *Gathelga* Duce. Secundùm gentium habitudinem dividitur in *Higland-men*, & *Lewland-men*, id est *Superiores*, & *Inferiores*. Hi politiores Anglorum lingua & habitu utuntur: illi incultiores & præferoces Hibernicorum, ut jam anteà memoravi, & posteà memorandum. Limitaneos, quos *Borderers* vocant, ex hac divisione excludo, quia illi, pace jam undique affulgente, ex fausta & felici unione, in Britannici Imperij umbilico sunt censendi, & bellorum pertæsi, pacis studijs se assuescere incipiunt. Secundùm locorum habitudinem rursus universum Regnum in duas distribuitur partes, Australem cis *Taum* flumen, & Borealem trans *Taum*, præter numerosas Insulas circumpositas. In parte Australi hæ sunt regiones insigniores: *Teifidale, Merch, Lauden, Liddesdale, Eskedale, Annandale, Niddesdale, Galloway, Carrick, Kyle, Cunningham, Arran, Cluydesdale, Lennox, Stirling, Fife, Strathern, Menteith, Argile, Cantire, Lorn*. Parti Boreali hæ regiones accensentur: *Loquabria, Braidalbin, Perth, Athol, Anguish, Mern, Marr, Buquhan, Murray, Rosh, Sutherland, Cathanes, Strathnavern*.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Hæ rursus ad civilem administrationem dividuntur *Quinta.*

duntur in Præfecturas, Conventus, sive Comitatus, *Shiriffdomes* vocant; Seneschalsias, vulgò *Stewarties*; & Ballivatus, sive *Bailleries*. Comitatus sunt: *Edenburg, Lynthyquo, Selkirk, Roxburgh, Peblis, Berwick, Lanark, Renfrew, Dunfreis, Wighton, Aire, Bute, Argyle & Tarbet, Dumbarton, Perth, Clackmannan, Kinros, Tiffe, Kincardin, Torfair, Aberdene, Bamff, Elgin, Forres, Narne, Innernes, Cromartie, Orknay & Shetland*, Seneschalsiæ: *Menteith, Stratbern, Kircudbricht, Annandal*. Ballivatus: *Kile, Carick, Cunningham, Hoddington* Constabulariatus.

Hierarchia Quòd ad Hierarchiam attinet, duo in Scotia sunt Archiepiscopi, Sancti Andreæ, & Glascoensis, quorum ille Primas totius Scotiæ habetur, sub cujus authoritate octo sunt Episcopatus: *Dunkeldensis, Aberdonensis, Moraviensis, Dumblanensis, Brecbinensis, Rossensis, Cathanensis, Orcadensis.* Glascoënsi Archiepiscopo tres tantùm subsunt, *Candidæ Casæ, Lismoriensis* & *Insularum*.

Ordines Scotiæ. *Rex.* Respublica Scotorum, perinde ac Anglorum, constat ex Rege, Nobilibus & Plebe. Rex, ut ex ipsorum sacris scrinijs loquar, *directus est totius Dominij Dominus*, regiamque habet authoritatem & jurisdictionem in omnes Regni sui Ordines, tam Ecclesiasticos, quàm Laicos. Proximus à Rege est filius ejus primogenitus, qui *Princeps Scotiæ* appellatur, & peculiari jure Dux est Rothsaiæ, Scotiæque Seneschallus. Reliqui verò Regis liberi Principes nominantur. Inter Nobiles am-

Thani. plissimi & honoratissimi olim erant *Thani*, id est, qui, siquid video, ex munere solummodo quo defungebantur erant nobilitati. Dictio enim in antiqua Anglosaxonum lingua *Ministrum*

Regium

Regium denotat. Ex his ſuperiores dicti erant *Abthanes*, & inferiores *Vnderthanes*. Verùm hæc nomina paulatim exoleverunt, ex quo Rex Malcolmus tertius Comitum & Baronum titulos ex Anglia à Normannis acceptos nobilibus benemerentibus detulit. Iam inde temporum decurſu novi honorum tituli invaluerunt, & habet Scotia, perinde ac Anglia, ſuos Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites & Barones. Ac Ducis quidem titulum primus in Scotiam intulit circa annum Domini 1430. Robertus tertius, ut honorarios Marchionis & Vicecomitis titulos recenti memoria Rex noſter Sereniſſimus Iacobus Sextus. Hi Nobiles cenſentur Majores, & locum ſuffragiumq; in Comitijs Parlamentarijs habent, ac peculiari appellatione *Lordes*, uti etiam Epiſcopi, inſigniuntur, Inter Nobiles minores primo loco ſunt Equites Aurati, qui ſanè celebriori quàm alibi in Europa celebritate jurejurando adhibito creantur, & publica Fœcialium voce denuntiantur. Secundo illi qui *Lairds* & *Barones* ſimpliciter vulgò vocantur. Tertio qui clarioribus familijs nati, & nullo certo honore inſigniti, *Gentlemen* appellantur. Cæteri omnes utiq; Cives, Mercatores, Artifices &c. plebi adnumerantur,

Duces, Marchiones, Comites, &c.

Equites aurati.

Lairds.

Gentlemen

Primum & præcipuum tam dignitate quàm poteſtate Regni Scotiæ Tribunal cenſetur Ordinum ipſius Regni Conventus, qui eodem quo apud Anglos vocatur nomine ſcilicèt *Parlamentum*, & eandem abſolutiſſimam habet authoritatem, Ex triplici autem conſtat Ordine, Dominis nempe Spiritualibus, id eſt Epiſcopis, Ab-

Tribunalia Scotiæ.

Parlamentum.

batibus

batibus & Prioribus, Dominis Temporalibus, Ducibus scilicet, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & Delegatis pro Civitatibus & Burgis. Quibus adjuncti non ita pridem pro singulis etiam Comitatibus bini Delegati. Indicitur à Rege pro arbitrio certo tempore præfinito. Cùm autem convenerunt, & conveniendi caussæ à Rege & Cancellario sunt expositæ, Domini Spirituales seorsim eligunt octo ex Dominis Temporalibus, Domini Temporales vicissim totidem ex Spiritualibus. Inde ijdem omnes conjunctim octo ex Comitatuum Delegatis, totidemque ex Burgorum delegatis nominant, qui numerum XXXII. conficiunt, & *Domini pro Articulis* appellati cum Cancellario, Thesaurario, privati sigilli Custode, Secretario Regio &c. singula quæ ad Ordines referenda proponuntur admittunt aut rejiciunt Regi priùs communicata. Admissa ab universo Ordinum Conventu sedulò excutiuntur, & quæ pro suffragiorum numero comprobantur, Regi exhibentur, qui admoto sceptro se confirmare vel infirmare pronuntiat, sin aliquid Regi displiceat, primùm deletur.

Collegium Iustitiæ.

Secundum a Parlamento est *Collegium Iustitiæ* sive (ut vocant) *The Session*, quod Rex Iacobus Quintus anno 1532. instituit, ad formam Parlamenti Parisiensis, ex Præside, quatuordecim Senatoribus, septem scilicet Ecclesiasticis, totidemque Laicis (quibus postea fuit adjunctus Cancellarius, qui primum locum obtinet, & quinque alij Senatores) tribus Scribis primarijs, & Advocatis quot visum fuerit Senatoribus.

Ius

Ius autem non secundùm rigorem juris, sed ex æquo & bono dicunt, judicantes ex statutis Regni Parlamentarijs, & ubi illa deficiunt, ex jure Cæsareo.

Inferiora etiam sunt in singulis Comitatibus fora civilia, in quibus Vicecomes, aut ab eo Delegatus jus dicit Incolis de ejectionibus, intrusionibus, damnis, debitis &c. a quibus, ob iniquitatem, aut affinitatis rationem, ad Iustitiæ Collegium nonnunquam appellatur. Vicecomites autem quos dico plerique omnes sunt hæreditarij. Civilia etiam fora habentur in feudis Regalibus à Ballivo, qui Regis munificentia regales consecutus est libertates, & etiam in liberis Burgis, & Civitatibus à Magistratibus. *Fora civilia.*

Fora etiam sunt quæ *The Commissariat* vocant, quorum supremum Edenburgi habetur, in quo coram quatuor Iudicibus agitur de rebus Testamentarijs, jure Beneficiorum Ecclesiasticorum, Decimis, & id genus Ecclesiasticis. In cæteris ferè singulis Regni partibus ad hæc Iudices sunt singuli. *Fora Ecclesiastica.*

In criminalibus primarius Regis Iustitiarius forum suum Edenburgi plerumque habet (quod munus jam aliquamdiu gesserunt Comites Argatheliæ) qui duos vel tres Iurisconsultos delegat, qui de capitalibus, aut quæ membrorum mutilationem, aut universorum bonorum amissionem inferant, cognoscunt. Et hoc in foro Reo permissum est, etiam in læsæ Majestatis crimine, sibi adsciscere Advocatum, qui suam caussam agat. Iustitiarij etiam in criminalibus nonnunquam Regia authoritate ad hanc vel illam *Fora criminalia.*

caussam

caussam particularem cognoscendam constituuntur. Quemadmodum & Vicecomites in suis territorijs, ac Magistratus in Burgis nonnullis de homicidio cognoscunt (homicida intra spatium XXIIII. horarum deprehenso) & a Iuratoribus reum peractum extremo supplicio afficiunt: verùm tempore illo elapso, caussa ad Iustitiarium Regium vel Delegatos refertur. Eodem etiam privilegio gaudent Nobiles nonnulli contra latronos in ipsorum jurisdictionibus deprehensos. Sunt etiam qui ejusmodi habent Regalia, ut in criminalibus intra suos limites jurisdictionem exerceant, & in caussis nonnullis intra ipsorum terminos habitantes à Regio Iustitiario revocent; cautione tamen interposita ut ex lege jus tribuant.

P. Mela de Britannia. Hæc compendio, & quasi per transennam prætereunti mihi conspecta, dicta sunto. Sed *Scotia qualis sit, qualesque progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur, quippe tam diu clausam nobis jam aperuit Principum maximus.* Interim ad loca quæ instituti inprimis sunt mei accedam.

GADENI sive LADENI.

Ottadinis, sive Northumbriæ vicini erant *Gadeni*, qui *Ladeni* etiam unica inversa litterula in nonnullis Ptol. exemplaribus dicti, in illa regione quæ Twedæ fl. ostiū & Edenburgi *Forthan* interjacet, hodieq; in multas divisa est regiunculas, quarum præcipuæ sunt *Teifidale, Twedale Merch* & *Lothien* Latinè *Lodeneium*, quo uno nomine omnes apud medij sæculi Scriptores erant comprehensæ.

Comberland.
ANGLIÆ
Scotiæ pars Au:stralior in gua Edenbur:gum Regia, S Andræ et Glasco Ar:chiepiscopatus.
Milliaria Scotica.
10
20
PARS Northumber:land.
Cheviota mons
Kyrcobre
Dundranaw
Neu Abbay
Solway
Burg du sandes
Karlbyll
Synstof
L.Kuwar
Glarkar
Nidisdale
Eusdalia
Tiedalia
Laudonia.
Marchia.
Sterling
Fifa.
Edenburg
Moffat
Lokwod
Kirkilston
Craymont
Dusdail
Canok castel
Saucher
Douglas
Hamylton
Glasko
Kynshraw
L.Ayrne
Monocheast
Dumblay
Inwermeg
Lasmar
Grogay
Inchsare
Rysor
Blayer
Duakeldin
Skone
Louders
Cupar
Kingborn
Gedwurd
Red flu.
Wark
Calstrom
Norbam
Hagerston
Gosuyk
Coker Iland
Paran Iland
Holy Iland
Baruyck
Taus castell
S.Tabs head
Dunglas
Dunbar
Tomyngem
S.Koldes May
The Fyrth
Æstuarium
Arbrod
Kelley
Pambrat
Read head
Read castel
Monros
Kamabot
Brechen
Oldmontrosse
Petrus Kerius cælavit

TEifidale, id eſt, *Vallis ad Teifium* ſive *Tevoitum* fl. inter abruptas cautium crepidines Angliæ proxima à bellicoſa gente habitatur. In hac primùm occurrit *Jedburg* Burgus non infrequens prope *Teſij* & *Jedi* confluentes, unde nomẽ factũ; Magiſque ad Ortum, ubi *Tweda* & *Teifius* aquas confundunt, *Roſburg*, quod & *Roxburg*, caſtrum maxima parte ſolo adæquatum: Sed Territorium adjacens, hinc Præfectura de Roxburg dictum, ſuum habet hæreditarium Præfectum, ſive Vicecomitem è familia *Douglaſsia*, qui vulgò *The Shirif of Teviotdale*, appellatur. Nunc verò & ſuum Baronem Robertum *Ker*, gratia Regis Iacobi VI. habet Roxburg, ex familia *Kerrorum*, hoc in tractu in primis celebri. *Tweda* autem † vallem a ſe denominatam, ovibus, quarum lana in magno pretio, refertiſſimam interfluit: Eximius ſanè fluvius, qui interiùs ad Occaſum inter montes editur, & recto quaſi alveo per *Drimlar* caſtrum, *Peblis* forum, quod ſuum habet Vicecomitem, ut etiam vicinum *Selkirk* delatus, *Landerum* fluviolum recipit, ad quem *Lauden* cum *Thirleſtan* cernitur, ubi perpulchræ ſunt ædes I. *Metellani* non ita pridem Scotiæ Cancellarij, quem ob ſingularem prudentiam Baronem de *Thirleſtan* Rex Iacobus VI. creavit. Inde Tweda ſub Roxburg advenis *Tevioti* undis auctior factus ſub Berwico munitiſſimo Britanniæ opido, de quo dixi, Salmonum feraciſſimus in mare prolabitur.

Jedburg. *Roſburg.* † *Twedale.* *Peblis.* *Baro de Thirleſtan.*

MERCHIA, MERCH, ſive MERS.

MErchia, quæ proxima, & quoniam limitanea ita nuncupatur, tota mari Germanico incum-

incumbit. In hac *Hume* castrum primùm apparet; antiqua possessio familiæ de *Home* sive *Hume*, è qua Alexander *Humius*, qui anteà primus Scotorum Baro, & Vicecomes Berwici, nuper Comitis *Hume* titulo a Iacobo Britanniarum Rege est adauctus. Inde *Colding-ham* cernitur, Bedæ *Vrbs Coldana*, & *Colúdi Vrbs*, Ptolemæo fortasse *Colania*, multa ante sæcula Virginibus velatis sacra; quarum pudicitia literarum monumentis consignatur, quod cum *Ebba*, quæ præfuit, sibi nasos & labra præciderint, dum pudicitiæ potiùs quàm formæ consulerent contra Danos, qui tamen ipsas cum Monasterio iisdem flammis involverunt. In vicinia est *Fastcastle* Humiorum castrum à firmitate ita nuncupatum. Sed Merchia suis Comitibus quàm locis multò est apud Historicos celebrior. Qui titulus memoria nostra refloruit in Roberto fratre tertio Matthæi Comitis Lennoxiæ, qui eo titulo mox cessit nepoti, Duci Lennoxiæ creato, & ipse nomen stilumque Comitis Merchiæ à Rege compensationis loco accepit.

Hume. *Coldinghā* *Fastcastle.*

LAVDEN sive LOTHIEN.

LOdeneium, quæ *Lothien* & *Lauden*, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad Fretum usque Scoticum, sive *The Frith*, crebris collibus, arboribus raris, sed frugiferis arvis, & humanitatis cultu præ alijs Scotiæ regionibus laudata procurrit. In hac primùm se offert in littore *Dunbar*, castrum olim munitissimum, sedes Comitum quos dixi Merchiæ, qui inde vulgò Co-

Dunbar.

mites de *Dunbar* dicti, sed anno 1567. ex Ordinum authoritate, ne seditiosis esset perfugium, subversum. Comitis tamen *Dunbar* titulum & honorem anno 1605. detulit Georgio *Humio*, ob fidem diu perspectam, Rex Iacobus, quem anteà *sibi, hæredibus & aßignatis* Baronem *Humæ de Berwick* creaverat. Iuxta Tine fluviolus mari
Zeister. illabitur, cujus propè fontes est *Zeister*, quæ suum habet Baronem è familia *Haiorum* Comitum Arolliæ. Eidem fluviolo ad paucula milliaria
Hadington superiùs adsidet *Hadington*, sive *Hadina*, in planitie latè porrecta, quam fossa alta & ampla, muro cespititio exteriori, cum quatuor propugnaculis ad angulos, totidemque alijs ad murum interiorem, forma quadrata communierunt Angli. Nuper verò Rex Iacobus I. titulo & honore Vicecomitis Hadingtoniæ Ioannem *Ramsey*, cujus dextra vindex fuit Principis & Patriæ in nefanda illa *Govreana* conjuratione, inter Regni Scotiæ Proceres cooptavit.

Supra Tini ostium *Tantallon* castrum in ipso littoris flexu ponitur. Hic enim reductis utrinque littoribus æstuarium aperitur nobilissimum, &
Bodotria æstuarium. satis quidem insulosum, Ptolemæo *Boderia*, Tacito *Bodotria*, Scotis *Forth* & *Frith*, nobis *Edenborrow Frith* nominatum. Huic post Tantallon ap-
Dyrlton. ponitur primùm *Northberwick*, & inde *Dyrlton*, quæ nunc Regis Iacobi VI. gratia Baronis titulum præbet Thomæ *Ereskin* Regij satellitij præfecto, ut *Felton* vicinum Vicecomitis honorarium titulum eidem præbet. His in alto haud pro-
Bas Ins. cul à littore objacet *Bas* Insula, quæ quasi una confragosa & undique prærupta rupe consurgens,

gens, suum tamen habet propugnaculum, fontem & pascua, subeuntibusque fluctibus ita excavatur, ut parum absit quin subforetur. Quanta marinorum volatilium præsertim anserum, quos *Scoutes* & *Soland Geese* vocant, multitudo suo tempore huc advolet (sua enim, ut ferunt, multitudine in serenitate Solem adimunt) quot pisces adferant (centum milites qui hic in præsidio egerunt, non alio cibo usos perhibent, quàm recenti pisce ab his delato) quantum ramusculorum ad nidos construendos convehant (ut abundè hinc incolis de materia ad ignem sit prospectum) quantum lucri ex horum plumis & oleo fiat, adeò fidem superat narratio, ut vix credat qui non viderit. *Soland-Geese, quæ Picarinæ Plinij videntur.*

Recedente deinde littore *Seton* cernitur, quod à maritimo situ nomen assumpsisse, idemque impertisse videtur nobili inprimis familiæ *Setonorum*. *Esca* amnis deinde huic æstuario infunditur defluens per *Borthwic*, quæ suos habet eodem cognomine Barones, per *Newbotle* Baroniam Marci *Kerr*, per *Dalkeith*, Comitum Mortoniæ nuper habitationem peramœnam, & *Musselborrow*. *Seton.*

Inferius prope Fretum Scoticum *Edenburgus* sedet, ipsis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, id est *Opidum Eaden*, vulgò *Edenborrow*, quæ proculdubiò ipsa eadem est quæ Ptolemæo *Stratopeton pteroton*, id est *Castrum Alatum*, *Eden-borrow* enim idem planè significat quod *Castrum Alatum*; nam *Adain-alam* Britannis denotat. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetatur, si placet, vel ab Equitum Ordinibus, qui *Alæ* vocantur, *Edenborrow.*

vel ab *Alis* illis, quas Græci Architecti *Pteromata* vocant, id est, ut docet Vitruvius, muri gemini ita in altitudinem surgentes, ut aliarum speciem præ se ferant. Vrbs hæc situ editiori, cœlo salubri, & solo uberi, multis nobilium turribus circumpositis, & perennibus aquarum fontibus irrigua, ab Oriente in Occidentem mille passus porrecta, latitudine dimidio minore, universi Regni caput jure optimo censetur, mœnibus firma, ædificijs publicis & privatis pulchra, frequens & celebris ex maritima oportunitate, quam portus ad *Letham* vicinus præbet. Vtque Regum est sedes, ita legum sacrarium, & Iustitiæ forum. Ad Orientem Palatium est Regium adjunctum S. Crucis monasterio, cui in vivatio feris, cuniculis & leporibus referto mons impendet ab Arthuro Britanno *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptissima rupes celsum in cacumen elata assurgit, nisi qua Vrbem respicit, cui castrum imponitur crebris turribus ita validum, ut inexuperabile munimentum censeatur, quod Britanni *Castle Myned Agned*, Scoti sua lingua *Castrum Puellarum*, sive *Virginum* appellarunt, ab asservatis ibi olim regijs Pictorum puellis, quodque verè *Alatum* illud fuisse *Castrum* videatur,

Lyth. Ad primum hinc lapidem, *Letha* portus commodissimus subest ad *Letham* profluentem, quam cùm *Dessius* Gallus in Edenburgi securitatem operibus communisset, multis eò confluentibus, ex ignobili viculo in Opidum mox excrevit, etsi munitiones posteà solo fuerint adæquatæ. Interiùs *Fortha* assidet *Abercorn*, Bedæ ætate celebre
Abercorn.

Monaste-

Monasterium, quod nunc Iacobi VI. gratia Comitis honorem Iacobo *Hamiltonio* præbet. Iuxtaque *Blachnes* castrum imponitur, & sub eo ad Austrum urbs vetusta *Lindum*, cujus meminit Ptolomæus. Hæc doctioribus adhuc *Linlithquo*, vulgò *Lithquo* dicitur regijs ædibus perpulchris, templo celebri, & piscoso lacu insignis, à quo lacu nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Btitannicè sonare jam antè diximus. Comitem nostra memoria primũ habuit Alexandrum *Levingston*, quem à Baronis dignitate, quo longo tempore majores inclaruerunt, ad Comitis honorem Rex Iacobus VI. evexit, ut paulò post Marcum *Ker* Baronem de *Newbotle* ad Comitis *Lothianæ* titulum extulit. *Linlithquo* *Lindum.* *Comites Lothianæ.*

SELGOVÆ.

SVB Gadenis ad Austrum & Occasum, ubi nunc regiunculæ *Lidesdale*, *Eusdale*, *Eskdale*, *Annandale*, & *Nidisdale*, à fluviolis interlabentibus, qui omnes in *Solway Frith* se condunt, denominatæ, insederunt olim *Selgovæ*, quorum nominis reliquiæ in nomine illo *Solway*, mihi, nescio an alijs, superesse videntur.

In *Lidesdale* se erexit *Armitagium*, ita dictum, quod solitariæ vitæ olim fuerit dicatum, nunc autem Castrum munitissimum, quod ad *Hepburnos* spectavit, per sororem autem Iacobi Comitis Bothwelliæ *Hepburnorum* postremi Ioanni *Coldinghamiæ* Priori, filio naturali Regis Iacobi V. enuptam, ad ejus filium & titulus & patrimoni- *Armitage.*

Brakensey. um devenit. In proximo est *Brakensey*, bellicosæ familiæ de *Badugh* cognomine *Scot* habitatio.

In *Eusdale* & *Eskdale* nihil memoratu dignum occurrit. *Annandiæ* verò, vulgò *Annandale*, id est *Vallis ad Annam fl.* insignioris notæ loca sunt Castrum ad *Loug-Maban* tribus ex partibus aqua circumfusum, mœnibusque firmum, & *Annandiæ* Opidum ad ostium ferè fluminis *Annan*, quod suum splendorem omninò amisit bello Anglico sub Edwardo VI. Seneschalliæ autem *Annandiæ* avito jure præsunt *Maxwellij*. *Annandale.* *Loug.Maban.*

Nidis-dale Annandiæ ad Occasum adjacet *Nidis-dale* arvis & pascuis non infelix, nomine a *Nido* fl. facto, qui perperam Ptolemæo *Nobius*, pro *Nodius* vel *Nidius* concipitur. Nascitur autem ex lacu *Logh-cure*, ad quem *Corda* Selgovarum floruit, deferturque primùm per *Sanqhuer* castrum *Creictonorum*: deinde per *Morton*, quod Comitis titulum quibusdam è familia *Douglaßia* præbuit. *Dunfceys* Propè ostium verò *Dunfreijs* sedet inter duos colles, opidum hujus tractus florentissimum, laneis pannis conficiendis nobile, quodque suum vetus castrum ostendit. Propiùs ostium *Solway* viculus antiqui nominis *Selgovarum* nonnihil retinet. Ad ostium verò *Caer laverock*, Ptolemæo *Careantorigum*, apponitur, munimentum inexpugnabile habitum, nunc verò malefirmum Baronum *Maxwel* domicilium. Hæc Nidesdalia unà cum Annandia bellicosum alit genus hominum, sed qui ob deprædationes malè audierunt. *Solway* enim vadoso æstuario insident, per quod in Angliam sæpè prædabundi excurrerunt, & in quo accolæ utrinque Salmones, quibus abundat, *Caerlaverock.*

dat, jucundo ſpectaculo & hilari labore, equites haſtis venantur, ſive mavis piſcantur.

NOVANTES.

INde verò *Novantes* in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem Solem magnis ſpatijs procurrit, ita tamen receſſibus excavata, ut ſubinde anguſtetur, & in ipſa rurſus extremitate liberiùs dilatetur, unde *Novantum Cherſoneſſum* nonnulli dixerunt. Hodie verò eorum regio continet *Galloway*, *Carick*, *Kyle*, & *Cunningham*.

GALLOVVAY.

GAlloway, medij ævi Scriptoribus Latinis *Gallwallia*, & *Gallovidia*, ab Hibernis, qui olim occuparunt, & ſe *Gael* ſua lingua contractè vocant, facta appellatione, collibus paſſim inſurgit, qui pecoribus paſcendis quam frugibus ferendis aptiores. Incolæ piſcaturam exercent tam in mari circumfuſo, quàm in rivulis & lacubus ſub collibus ubique reſtagnantibus, è quibus ſub Æquinoctium autumnale incredibilem anguillarum ſapidiſſimarum multitudinem excipulis capiunt, unde non minorem quæſtum faciunt, quàm ex equis pumilis compacta membrorum firmitate ad labores perferendos, qui hinc expetuntur. Inter hos primùm ſe offert ad *Deam* fl. memoratum *Kircoubright* portus hujus oræ commodiſſimus, altera Scotiæ Seneſchalſia, quæ etiam ad *Maxwellios* ſpectat. Inde *Cardines* munimentum ad *Fleet* fluviolum aſperæ & editæ *Kircoubright.* *Cardines.*

rupi affixum, & firmis mœnibus armatum. Atque hinc *Wigton* portus aditu angustiore inter *Blaidnoo* & *Cream* profluentes, qui Comitem hodie gratia Regis Iacobi VI. habet Ioannem *Feming*, ab antiquis Wigtoniæ Comitibus stemma deducentem. Prope hunc locũ *Leucopibiam* urbem statuit Ptol. quam ubi quæram planè nescio. Locus tamen postulat, ut sit illa sedes Episcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Casam*, Angli & Scoti eadem notione *Whit-herne* appellitant. Quid ergo si *Candidam Casam*, quam Britanni dixerunt, Ptolemæus suo more Græcè *Leukoikidia* convertit, id est *Domicilia Candida*, , pro quo Librarij *Leucopibiam* nobis obtruserint? Porrò hoc in loco Ninia, sive Ninianus Britannus, vir sanctus, qui Pictos Australes Christiana fide primus imbuit, Theodosio Iuniore regnante, sedem habuit, & Ecclesiam S. Martini nomini sacratam construxit. Paulò superiùs angusto tramite peninsula utrinque subeunte mari terræ annectitur, quæ propriè *Novantum Chersonessus* & *Promontorium*, vulgò *The Mull of Galloway*, id est *Rostrum Gallovidiæ* appellatur. Sub hoc ad Arctum sinus Iusulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima undique se exonerant flumina.

Wigton. *Candida Casa.* *Novantum Promont.*

Gallovidia hæc suos olim Principes & Dominos habuit, quorum primus qui annalium monumentis celebratur, fuit Fergusius, regnante Henrico Primo in Anglia. Titulus autem Dominorum Gallovidiæ *Dowglaßiorum* familiæ postea obvenit.

CARRI-

CArricta sequitur pascuis læta, cui sua commoda & terra & mare affatim suppeditant. In hac *Berigonium* opidum statuit Ptolemæus (nam ita legitur in antiquissimo exemplari Romæ excuso anno 1480) quod non possumus non credere fuisse quod nunc *Bargeny* dictum suum habet Dominum è familia *Kennediorum*, cujus princeps Comes est *Cassiliæ* (hoc enim nomen castri est quod incolit ad Dunum fl.) & hæreditarius huius Provinciæ *Ballivus*. Hæc enim cum *Kyla* & *Cunninghamia* tres Scotiæ *Ballivatus* habentur, quia qui his cum ordinaria potestate & jurisdictione præsunt *Ballivi* vocantur, vocabulo quod medio ævo enatum apud Græcos Siculos & Gallos *Conservatorem* significat. Titulus autem Comitis Carrictæ junioribus è familia *Brusiana* aliquamdiu relictus, postea Scotiæ Principibus accessit. *Bargenij. Berigonium. Ballivus quid.*

KYLE.

INterius ad hunc sinum sequitur *Kyle*, rerum copia præcellens, & incolis frequens. In qua Ptol. sæculo innotuit *Vidogara*, *Aire* fortasse, qui Vicecomitatus est, emporiolumque & portus notissimus ad ejusdem nominis fluviolum. Præter quem alij duo rivuli hanc regiunculam perfundunt, *Lougar* nempe, & *Cesnock*, ad cujus ripam est *Vchiltre* castellum, sedes *Stewartorum* è familia Regia. Hereditaria Ballivi dignitate huic præest *Cambell* de *Louden*. *Aire.*

KYlæ ad Ortum & Septentriones conjuncta *Cunninghamia* eidem æſtuario ita incumbit, ut expatiantem ejus hactenus latitudinem coërceat: nomen verò ſi interpreteris,idem ſonat quod *Regis habitatio*,unde ejus amœnitatem conjicias. Hanc *Irwinus* irrigat, ad cujus ferè fontes *Kilmarnock* cernitur, *Boidiorum* Baronum habitatio. Ad oſtium verò *Irwin* Burgus apponitur cum portu arenoſis pulvinis ita intercluſo & minùs profundo, ut tantùm minorum navigiorum ſit capax. *Ardroſſan* caſtellum *Montgomeriorum* ſuperiùs ſinui impendet. Nec hinc procul abeſt *Largis*. Vnde littore inflexo *Eglington* caſtellum occurrit, quod nobilium ejuſdem cognominis fuit poſſeſſio, à quibus ad *Montgomerios* devenit, qui hinc titulum Comitum Eglingtoniæ acceparunt. Prænobilis ſanè gens ac latè diffuſa, è qua fuit Iacobus ille *Lorgæus* Comes Montgomeriæ dictus, Scoticorum ſtipatorum præfectus, qui in haſtiludio Henricum II. Galliarum Regem, aperta fortè caſſide, haſtæ fragmine per oculum in cerebrum penetrante interemit. Numeroſior tamen hoc in tractu *Cunninghamiorum* gens habetur, cujus princeps eſt *Glencarniæ* Comes, qui originem ex Anglia repetit, & ab Anglo quidem qui cum cæteris Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem occidit, quàm verè neſciò, at probabili fortaſſe conjectura, arrepta ex pallio Archiepiſcopali, quod in clypeo geſtat gentilitio.

Kilmarnock. *Irwin.* *Ardroſſan* *Montgomerij.* *Cunninghamij.*

GLOTA INSVLA, *ſive* ARRAN,

IN cōſpectu Cunninghamiæ inter complures alias Inſulas eminet *Glota* Inſula ab Anton.

memo-

memorata in ipso *Glotæ* sive *Cluidæ* fl. æstuario, hodie *Arran*, ab ejusdem nominis castro. Interiùs tota montium prominentia assurgit, ad quorum radices juxta littora percolitur. Huic vicina est *Buthe* Insula, cui è *Stewartorum* familia præest Vicecomes. In hac *Rothesay* est Castrum, quod Ducatus titulum primogenito Regis Scotiæ filio præbet, qui Princeps Scotiæ, Dux Rothesajæ, & Scotiæ Seneschallus natus. Quo etiam titulo Maria Regina Henricum Dominum *Darley*, priusquàm in maritum assumpserat, honoravit. *Buthe Ins.*

DAMNII.

POst *Novantes* interiùs ad *Glottam* sive *Cluidam* fl. & longiùs ad ipsum Orientalem Oceanum habitarunt olim *Damnij*. Siquid ego video in *Cluydsdale*, Baronia *Renfraw*, *Lennoxia*, *Striveli-nia*, *Menteth* & *Fifa*.

Prope Cluidæ fontes in *Crawford Moor* inter tesqua auri ramenta post vehementiores pluvias à rusticis reperta opulentam spem jamdiu fecerunt, sed nostro maximè tempore, ex quo *B. Bulmer* aurifodinam hic invenire magno conatu suscepit. Certè Azurum sine ullo ferè labore quotidie eruitur. A fontibus Cluida in Boream per ædes Baronis *Somervill* eluctatus, *Duglas* sive *Douglas* flumen ab Occasu suspicit, qui nomen suum & Valli per quam defluit, *Douglasdale* dictam, & in ea Castro *Douglas* communicat, quod illud itidem pervetustæ familiæ *Douglasiorum* impertijt. Supra confluentes Douglassij *Aurifodina.* *Douglassij.*

&

& Cluidæ est *Lunric* Vicecomitatus *Hamiltoniorum* hæreditarius, qui nomen debent Castro *Hamilton*, quod situm superiùs ad Cluidæ ripam in loco fertili & peramœno. E qua familia Rex Iacobus VI. Ioannem *Douglassium* novo titulo & Scotis non priùs usitato Marchionem *Hamiltoniæ* creavit. Glotta sive Cluida hinc per *Bothwell*, quæ suos jactat Comites, delatus, mox prono alveo *Glascow* interfluit, olim sedem Episcopalem, sed diu neglectam, donec Rex Guilielmus restituit, nunc verò Archiepiscopalem, & Academiam, quam pio instituto anno 1454. Turnbullus Episcopus extructo Collegio instituit. Celeberrimum hoc est hujus tractus Emporium, amœno situ & pomiferis arboribus laudatum, pontemque octo arcubus innixum habet perpulchrum. Ad Glottæ ripam citeriorem sita est Baronia de *Reinfraw*, a primario opido dicta, quæ Ptol. *Randuara* videatur, ad *Carthcart fl.* qui sui accolam habet ejusdem nominis priscæ nobilitatis Baronem de *Carthcart*. Cui vicina sunt *Cruikston*, sedes quondam Dominorum de *Darley*, unde Henricus pater Regis Iacobi VI. Dominus de *Darley* dictus, *Halke*, locus Baronum de *Ros* ex Anglica origine, *Pasletum*, vulgò *Paslay*, monasterium quondam celebre, quod templi splendore & apparatu paucis cessit, nunc habitationem & Baronis titulum Regis Iacobi VI. benignitate Claudio *Hamiltoni* præbet, Et *Sempill*, cujus Dominus Baro *Sempill* jure antiquo hujus Baroniæ est Vicecomes. Sed titulum Baronis de *Reinfraw* ad Scotiæ Principem peculiari jure spectare legimus.

Hamiltonij

Glascow.

Reinfraw Baronia.

HIBERNIAE PARS
MARE HIBERNICUM
Petrus Kerius caelavit
Scotiae pars australissima. in qua admirandus Lacus Lomundus.
Milliaria Scotica
10 20 30
Raglyny
The mulle of Cantyre
Ila.
Iona
Mula
Arrays castel
Lacus Skafrid.
Dunoverte cart
Aray
Sanday
The mule of Gallowaye als the mulesnock
Corswel
L. Rian
Gallo:
way.
Penyngham
Qubythyrne
S. Maria
Cantyre
Kilharen
Kiltan
Sandel
Shippinche
Tarbat
Eyl
Knapdayll
Forlane
Lorna.
Arren
Bute
Argadia
L. Gyle
L. Heke
L. Long
Lennos
Lo:
qua.
Stenbartil
Bread
albayn.
Lacus hic 30 habet insulas et totidem fere Ecclesias, Pisces sine pinnis, et insula vestutorum in pelli flu ctuans.
Dumbarton.
Cambel castel
Glasquo
Douglass
Crawford
Lamyngton
Lunryk
Dunblay
Lansrinar
Blayer
L. Tay flu.
L. Erinck
L. Lion
Lacus Carmach
Dundranaw
L. Mabel
Dunfresse
Solway
An: pars.

AD alteram Cluidæ ripam supra Glascow, *Lennoxia*, sive *Levinia* in Septentriones, longiùs procurrit, inter montium conglomerationes, nomen sortita a *Levino* flumine, quod Ptol. *Lelanonius*, in Cluidam influit è lacu *Lomundo*, qui sub montibus hic se explicat, in longitudine xx. mill. pass. & VIII. in latitudine complexus, & admodùm piscosus, sed maximè peculiari sibi pisce, *Pollac* vocant, insulisque confertus, de quibus fabellæ apud vulgus hominum invaluerunt plurimæ. Insulam verò hic fluctuantem in quæstionem vocare non libet, cùm nihil vetet corpus levius & pumicosum aquæ innatare. Viderint autem illi qui propiùs hujus loci naturam norunt, an hoc Nechami nostri antiquum Distichon sit verum:

Levinus fl. *Lomundus lacus.* *Insula fluctuans.*

Ditatur fluvijs Albania, saxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Vbi Levinus è lacu in Cluidam se exonerat, interponitur *Al-cluid*, sic veteres dixerunt: posteri autem *Dunbritton*, id est *Brittannorum opidum*; & corruptè metathesi quadam *Dunbarton* vocarunt, eo quod Britanni diutissimè contra Scotos Pictos & Saxones tenuerint. Est enim propugnaculum sive castrum & natura & situ totius Scotiæ munitissimum, ad ipsos fluminum confluentes in herbida planitie rupi confragosæ & bicipiti affixum, in cujus altero vertice specula eminet, in altero, qui humilior, crebra surgunt propugnacula. Inter duos hos vertices ad latus Septentrionale ascensum habet unicum vix singulis pervium, gradibus magno labore per obliquam rupem excisis. Pro fossis sunt ad Oc-

Britannodunum, Dunbarton

casum

casum Levinus, ad Meridiem Cluida, ad Orientem cœnosa planities, quæ Oceani æstu accedente tota aquis integitur, ad Septentriones ipso acclivi situ est tutissimum. Ab hoc regio circumsita Vicecomitatus de *Dunbarton* dicitur, & Comites Lennoxiæ Vicecomites natos diu agnovit. Quod ad ipsos Lennoxiæ Comites spectat, ut vetustiores omittam, Duncanus quidam Lennoxiæ Comes erat, regnante Roberto II. qui filiabus solummodò relictis diem obijt. Quarum alteram duxit Alanus *Stewart*, cui genus à Roberto filio natu minori Walteri, ejus nominis secundi, Magni Scotiæ Seneschalli, & fratre Alexandri *Stewart* secundi, a quo stirps Regia Scotorum. Ex honorario enim munere Seneschalli, utique qui Regijs proventibus præfuit; & *Stewart* lingua vulgari vocatur, cognomen illustrissimæ huic familiæ inditum fuit. Alano illi natus fuit Ioannes Comes Lennoxiæ. Ioanni successit Matthæus filius, qui duxit filiam Iacobi *Hamiltonij* è Mariona filia Iacobi II. Regis, è qua suscepit Ioannem Lennoxiæ Comitem. Ioanne procreatus fuit Matthæus Comes Lennoxiæ, qui variè agitatus in Gallia & Scotia, fortunam in Anglia nutiorem expertus est gratia Henrici VIII. quum neptem è sorore illi in matrimonium dedit cum latifundijs. Ex hoc felici conjugio progeniti Henricus & Carolus. Henrico ex Maria Scotiæ Regina Iacobus VI. Rex Britanniæ propitio numinis æterni favore auspicijs natus est felicissimis, ad orbem Britannicum inter se, ut a reliquo Orbe, antè divisum in unum Imperij corpus colligandum, & ad æter-

Lennoxiæ Comites.

æternam ſecuritatem, ut ſperamus & comprecamur, noſtris poſteris, & poſterorum noſtrorum poſteris infinitis ſæculorum continuationibus firmiſſimè fundandum. Carolo autem defuncto, contulit Rex Iacobus Eſmeo *Stewart*, filio Ioannis Domini *Aubignij*, fratris ſecundi Matthæi quem dixi Comitis Lennoxiæ, titulum Ducatus *Lennoxiæ*, quo ejus filius Ludovicus hodie fruitur.

Lenhoxiæ Duces.

STIRLING, SHIRIFDOME.

LEnnoxiæ ad Ortum æſtivalem conterminus eſt ager *Sterlinenſis*, nomine a primario Opido aſſumpto, ſoli ubertate & nobilium frequentia nulli Scotiæ Provinciæ ſecundus. Hic illud anguſtum eſt terræ ſpatium, quo *Glotta* & *Bodotria*, ſive *Dunbritton Frith* & *Edenborrough Frith* (ut ad noſtra tempora loquar) diverſi maris æſtu longius invecti, ne invicem pertingant, dirimuntur. Quod Iulius Agricola, qui huc & ulteriùs penetravit, primus obſervavit, & hoc interſtitium præſidijs firmavit, ita ut omnis citerior Britanniæ pars à Romanis tunc teneretur, hoſtibus velut in aliam Inſulam ſemotis. Sed poſt hanc glorioſam Agricolæ expeditionem, Britanni Caledonij ad Tinam uſque flumen Romanos repulerunt, uſque adeo ut Hadrianus Imp. ſatis habuerit inter Tinam & Eſcam fluvios murum ceſpitium ducere centum mill. paſſ. citra Bodotriam ad Auſtrum. Verùm Antoninus Pius ductu Lollij Vrbici, quem Legatum huc miſerat, Barbaros iterum trans Bodotriam,

I. Agricola.

Hadrianus Imp.

Lollius Vrbicus.

alio,

alio, ut habet Capitolinus, cespititio muro, scilicet ab illo Hadriani, submovit. Quem hoc in loco de quo agimus ductum fuisse (& non à Severo, ut vulgò creditum) non alios advocabo testes, quàm duas antiquas inscriptiones hic effossas, quas Servatius Ribelius nobilis Silesius, qui has regiones curiose observavit, mihi descripsit. Quarum altera quidem talis est: IMP. CAES. TIT. ÆLIO HADRIANO ANTONINO. AVG. PIO. P.P. VEXILLATIO. LEG. XX. VAL. VIC. F. PER MIL. P. III. Altera verò talis: IMP. CAES. TIT. ÆLIO HADRIANO. AVG. PIO. P.P. LEG. II. AVG. PER. M. P. IIII. D. CIXVIS. Incepit autem hic murus, ut hodie ferunt Scoti, ad Avenum fl. qui *Edenborrough Frith* subit; & transito Carrone fluviolo ad *Dunbritton* pertigit. Vocatur hodie *Grahams Dyke*, vel a Grahamo Scoto bellicoso, cujus virtus in eo perrumpendo inprimis enituit, vel a Grampeio monte, ad cujus radices visitur. Porro de hoc Romani Imperij limite ad Carronem ita cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus. *Grahams-Dyke.*

Roma securigeris prætendit mœnia Scotis,
Hic spe progressus posita, Carronis ad undam
Terminus Ausonij signat divortia regni.

In hoc agro Sterlinensi ad Orientalem partem cernitur castrum *Callendar* Baronum de *Levingston*. Familiaque Baronum *Fleming* prope habitat ad *Cumbernald*, in quam nuperrimè Regis Iacobi VI. gratia Comitis titulum intulit, cùm I. Baronem *Fleming* Wigtoniæ Comitem creavit. In vicinia est *Elphingston*, quæ suos etiam habet Baro- *Callendar.*

Barones. Et quà *Fortha* meandris suis tortuosus volvitur, & pontis patiens est, *Sterlinium*, vulgò *Strivelin* & *Sterlinborrough* adsidet, ubi in supercilio rupis præcipitis arx regia eminet firmissima, quam Rex Iacobus VI. novis ædificijs exornavit, cuique diu præfuerunt ut Castellani Domini de *Ereskin*, quibus Principum Scotiæ, dùm minori sunt ætate, cura & custodia subinde fuit demandata. Quod quidam monetam probam Angliæ, quæ *Sterling Money* dicitur, hinc denominatam velint, frustra sunt. A Germanis enim, quos Angli Esterlings ab Orientali situ vocarunt, facta est appellatio, eos enim Ioannes Rex Angliæ ad argentum in suam puritatem redigendum primus evocavit, & ejusmodi nummi *Esterlings* in antiquis scriptis semper concipiuntur. Circa Sterlinum Alaunam statuere videtur Ptolemæus, quæ vel ad *Alon* rivulum, qui *Fortham* hic illabitur, vel ad *Alway* Ereskinorum ædes, qui hæreditarij hujus agri extra Burgum sunt Vicecomites. Comitis autem Sterlini titulo neminem hactenus legi insignitum.

Strivelin.

Strling, money.

CALEDONIA.

QVicquid Britanniæ ultra *Grahames Dyke*, sive Murum Antonini Pij, quem modò dixi, ad Septentriones protenditur, & utrinque prominet, *Caledonia* Tacito, ut ejus incolæ *Britanni Caledoniam incolentes*, vocantur. Ptolemæus in multas Nationes distribuit, scilicet *Caledonios*, *Epidios*, *Vacomagos*, *&c*. Qui omnes postea, quod pingendi corpora ritum retinerent. a Romanis & Provin-

Provincialibus *Picti* fuerunt denominati. Cæterùm in *Caledoniorum* nomen omnes apud claſſicos Authores abierunt: quos ſic dictos exiſtimarim a *Caled* Britannico, quod *durum* ſonat, & multitudinis numero *Caledion* parit, unde *Caledonij*, id eſt, *homines duri, aſperi, inculti & agreſtiores*, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore ſunt truciores, & ex ſanguinis abundantia audaciores. Inter hos *Sylva* erat *Caledonia*, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immenſum ſpatium diffuſa, proceriſque arboribus invia, & *Grampio* monte, nunc *Grantzbaine*, id eſt *Mons incurvus* diviſa. Hæc regio inter alias varij generis feras Tauros ſylveſtres candidos, & denſè inſtar leonum jubatos olim aluit plurimos, hodie autem paucos, ſed illos admodùm truculentos, feros, & ab humano genere adeò alienos, ut abhorreant ad aliquod tempus quæcunque homines vel manibus contrectaverint, aut halitu perflaverint, canumque impetus omninò contemnant, licèt Scoticorum canum ferocitatem Roma olim ita admirata ſit, ut ferreis caveis advectos. Cæterùm hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos ſcriptores invaluit, ut pro Britannia univerſa & omnibus Britanniæ ſylvis uſurparint,

Etymon.

Sylva Caledonia.

Tauri Caledonij,

In hac ampla Caledoniorum regione, poſt Sterlinenſem agrum, de quo poſtremo dictum, & duas minoris notæ præfecturas, *Blackmans* & *Kinros*, ſpectatiſſima Inſula *Fife* quaſi cuneata inter duo æſtuaria *Fortham* & *Taum* in ortum longiùs procurrit. Terra fruges & pabula, carboneſque foſſiles benignè profundit; mare, præter

Fife Insula.

alios pisces, ostrea & conchylia affatim producit, & littora consita sunt opidulis, quæ strenuis abundant nautis. In Australi hujus latere ad *Fortham* primùm occasum versùs apparet *Culros* nova Baronia I. *Colvil.* Inde eminet *Dunfermling* monasterium olim celebre, quod nunc Comitis nomen & honorem præbet Alexandro *Seton* viro prudendissimo, quem Iacobus Rex Britanniarum & in Comitem *Dunfermling*, & Regni Scotiæ Cancellarium jampridem meritò extulit. Inde *Kinghorn* æstuario adsidet, à quo Comitis titulum & honorem Regis Iacobi VI. beneficio Patricius *Lion* Baro *Glamys* nuper accepit. Posteà *Disert* est in littore acclivi situ, unde ericetum ejus nominis se pandit, ubi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Cui adjacet *Ravins-heuch* Baronum de *Seincler* habitatio. Suprà Levinus fl. in *Fortham* se condit, qui ad ostium *Wemmis* castrum habet, sedem nobilis ejusdem cognominis familiæ, quam Baronis dignitate nuper Iacobus VI. adauxit. Hinc littus sinuoso tractu ad *Fif-nes* id est *Fifæ promontorium* reducitur. Supra S. Andreæ urbs Archiepiscopalis apertum Oceanum prospectat. Antiquior loci appellatio, ut habent schidæ antiquæ, *Regi-mund*, id est *Mons S. Reguli* est, in quibus legitur, *Oerigus sive Vngus Rex Pictorum Deo & S. Andreæ dedit, ut esset caput & mater omnium Ecclesiarum in Regno Pictorum.* Iamque Episcopalis Cathedra hic posita, cujus Episcopi, ut reliqui Regni Scotiæ ab Archiepiscopo Eboracensi sacrati & confirmati fuerunt, donec Iaco-

Dunfermling.

Kinghorn.

S. Andrewes, Fanum S. Andreæ

Iacobo III. intercedente, propter crebra inter Scotos & Anglos bella, Sixtus IIII. Pontifex Romanus Episcopum S. Andreæ totius Scotiæ Primatem & Metropolitanum constituit. Anteà tamen Laurentius *Lundoris* & Richardus *Corvellus* Legum Doctores bonas litteras hic publicè professi, Academiæ fundamenta jecerunt, quæ felici litteratorum proventu, tribus Collegijs, & in illis Regijs Professoribus jam celeberrima. *Eden* sive *Ethan* fluviolus juxtà mari se immiscet, qui exortus propè *Falkland*, olim Comitum Fifensium, nunc Regium secessum ad venandi voluptates percommodè situm, per *Struthers* castrum Baronum *Lindsey*, & *Cupram* Burgum insignem profluit. Inversa jam littorum fronte ad Septentriones, ad Taum æstuarium floruerunt olim duo egregia Monasteria, *Balmerinoch*, quod nunc suo Barone Iacobo *Elphingston* gaudet, & *Lundoris* hodie Patricij *Leslæi* Baronia, quibus intersidet *Banbrich* Comitis *Rothusiæ*, ad quem hæreditario jure authoritas Vicecomitis Fifensis spectat, instar castri firmata habitatio. Comitatus autem *Fifensis* jaminde a Regis Iacobi I. temporibus decretum est ut Coronæ adunaretur. *Falk-land.*

STRATH-ERN, & MENTEITH.

AD *Taum* æstuarium, quod *Fifam* à Septentrione terminat, Iulius Agricola Proprætor Britanniæ optimus sub pessimo Imperatore Domitiano, tertio expeditionum anno, vastatis eousque nationibus victricibus signis pervenit.

In hoc æſtuario *Ern* fluvius eximius aquas *Tao* confundit, qui è lacu ejuſdem nominis ortus regioni per quam defertur nomen impertit ſuum, *Straith-ern* enim dicitur, quod antiqua Britannorum lingua *Convallis ad Ern* ſignificat. Hujus Erni ripam exornat *Drimein* caſtrum familiæ Baronum de *Dromond*. Eademque ripa ſurgit *Tulibardin* caſtrum, lætius ex quo propitia Regis Iacobi VI. gratia Ioannes *Moravius* Baro de *Tulibardin* ad honorem & amplitudinem Comitis *Tulibardin* eſt evectus, Altera ripa inferiùs *Duplin* caſtellum, habitatio Baronum *Olyphant*. Nec longè diſſitum *Innermeth*, Dominis ſuis *Stewartis* è familia de *Lorna* ſatis notum. Vbi verò *Ern Tao* confluas admiſcuit aquas, *Taus* jam ſpatioſior in

Aberneth. ripa *Aberneth* ſuſpicit, Pictorum olim regiàm, & civitatem frequentem, quam, ut antiquo legitur fragmento, *Nectanus Rex Pictorum Deo & Brigidæ dedit uſque ad diem judicij cum ſuis finibus*. Ceſſit autem longo poſt tempore in poſſeſſionem *Douglaßiorum*, Comitum Anguſiæ. Porrò huic agro, uti etiam *Mentethiæ* adjacenti Seneſchalli authoritate Barones Dromondi hæreditariò præſunt.

Menteith. *Menteith*, ut ferunt; nomen habet a *Teith* flumine, quem & *Taich* vocant, & inde hanc Provinciolam *Taichiam* Latinè dicunt: cujus ripæ adſi-

Dunblan. det *Dunblan* Epiſcopatus, quem Rex David ejus nominis primus inſtituit. Ad *Kirk-bird*, id eſt *Fanum Brigidæ*, ædes ſuas primarias habent Comites *Mentethiæ*, ex ſtirpe *Grahamorum*, ut etiam Comites *Montroßiæ* ex eadem ſtirpe haud procul ad *Kinkardin*. Pertingit autem hæc *Menteith*

uſque

usque ad montes, ut accepi, qui Lacus Lomundi Orientale latus claudunt.

ARGATHELIA, sive ARGILE.

VLtra lacum Lomundum & Lennoxiæ partem Occiduam se expandit juxta Cluidæ æstuarium *Argathelia*, quæ & *Argadia* Latinè, vulgò *Argile*, rectiùs *Argathel*, & *Ar-Gwithel*, id est, *juxta Hibernicos*, vel ut veteres schidæ habent, *Margo Hiberniæ*. Hiberniæ enim adjacet, cujus incolas *Gwithil* & *Gaothel* appellant Britanni. Regio longè lateque procurrit, piscosis lacubus lancinata, & montibus ad armenta pascenda alibi percommoda, in quibus feræ vaccæ & cervi vagantur; ad littus autem scopulis & nigricantium montium sterilitate horrescit.

Vt huic Provinciæ jus per *Iustitiarios itinerantes* Perthi administraretur, quando Regi visum fuerit, sanxit Rex Iacobus IIII. Ordinum Regni authoritatë. Sed ipsi Comites sua in quibusdam jura habent Regalia, viri amplissima authoritate & numerosa clientela, qui ab antiquis *Argathelix* Regulis per innumeros proavos genus deducunt, & a *Cambello* ipsorum castro cognomen acceperunt; Comitisq. honorem & titulum Regi Iacobo II. acceptum ferunt, & propitia Regũ gratia jam aliquamdiu fuerunt Iustitiarij Regni Scotiæ generales, & Aulæ Regiæ præfecti. *Comites Argathelix.*

CAN-TYRE.

LAcus *Fin*, halecum suo tempore ad miraculum feracissimus, Argatheliam a Promon-

torio disiungit, quod per xxx. plus minùs milliaria in conum se colligens ita avidè Hiberniam versùs se projicit, quasi ipsam, quæ angusto freto vix XIII. milliarium dirimitur, ad se advocaret. Hoc *Epidiorum* promontorium nuncupat Ptolemæus, Hodie lingua Hibernica, quæ toto hoc tractu in usu est; *Can-tyre* id est *Caput terræ* appellatur. Incolitur verò à familia *Mac-Conell*, quæ hic dominatur, ad nutum tamen Comitis Argatheliæ, & subinde prædabunda in Hiberniam suis myoparonibus excurrit, ubi Provinciolas illas, quas *Glines* & *Rowte* vocant, occupavit.

LORNA.

AD Boream superius *Lorna* jacet, generosi hordei ferax, vasto lacu *Leave* divisa, ad quem est *Berogomum* castrum, in quo olim Iustitiæ forum. & haud procul *Dunstafag*, id est *Mons Stephani*, quondam Regum habitatio, supra quod lacus *Aber* in terram tam longè ex occiduo mari se insinuat ut lacui *Nesso*, qui in Orientalem Oceanum se immittit, nisi angusto spatio montes interpositi diremissent, confluxisset. In hac celeberrimum est *Tarbar* in *Logh-kinkeran*. ubi Parlamentaria authoritate Iacobus IIII. Iustitiarium & Vicecomitem constituit, qui Australium Insularum incolis jus administraret. Lornæ Domini superiori ævo fuerunt *Stewarti*, hodie autem *Argatheliæ* Comites.

BRAID ALBIN.

INtrorsus inter elata & confragosa montis *Grampij* juga, ubi paulùm subsident, est *Braid-*

Albin

Albin, id est *altißima Scotiæ pars*, qui veri enim & gnesij Scoti Scotiam patria lingua *Albin* vocant, ut ubi maximè attollitur, *Drum Albin*, id est *Scotiæ dorsum*. Verùm suis Ducibus, quàm terræ dotibus notior hæc Albania. Primus, quem legi, Albaniæ Dux fuit Robertus Comes Fifensis, quem frater Rex Robertus III, eo honoris evexit. Huic successit filius Mordacus, qui perduellionis damnatus, securi percussus fuit, cum duos filios idem supplicium pridie pertulisse vidisset. Tertius Albaniæ Dux fuit Alexander, filius secundo-genitus Regis Iacobi II. Cujus filius Ioannes, quartus Dux Albaniæ, delinitus aulæ Gallicæ delicijs, ducta ibidem uxore, mortem sine sobole obijt. Ab ejus autem morte nullus Dux fuit Albaniæ, donec Maria Regina Henrico Domino *Darley*, quem pauculis post diebus in maritum assumsit, hunc titulum detulit. Vt Rex Iacobus VI. eundem Carolo filio juniori infantulo, qui nunc Dux Eboraci, concessit.

Nominis ratio.

Duces Albaniæ.

Incolit has regiones genus hominum incultum, pugnax & inprimis maleficum, *Hig-land-men* vulgò vocant, qui vera soboles priscorum Scotorum Hibernicè loquuntur, & se *Albinnich* vocant, corpore firmo & compacto, robore valido, pedibus pernices, animis elati, bellicis exercitijs, seu potiùs latrocinijs innati, & ad vindictam odio capitali projectissimi Hibernicorum more virgatis sagulis induti, capillitio denso & longiori, venatu, piscatione, & prædatione vivunt. In bello casside ferrea, lorica ferreis annulis contexta; arcubus & hamatis sagittis, & machæris utuntur latioribus: atque

Incolæ, vulgò Highland-men.

per gentes, quas *Clannes* vocant divisi, ita immaniter grassantur prædando, cædendo, ut ipsorum effera crudelitas legem extorserit, qua cautum est, ut siquis ex aliqua illorum gente damna intulerit, quicunque ex illa gente captus fuerit, aut damna resarciat, aut capite luat.

PERTH SHIRIFDOME.

E gremio montium Albaniæ *Taus* fluvius totius Scotiæ maximus se fundit, primumque per agros proruit, donec in lacum diffusus satis insulosum, cursum cohibet. Inde ripis coarctatus *Perthiam* regionem amplam & fœcundè opimam irrigans, *Almund* rivulum ex *Atholia* prolabentem suscipit. Hæc *Atholia* (ut de via paulùm deflectam) maleficis mulieribus infamis, regio satis fertilis, saltuosas habet convalles, ubi *Sylva Caledonia* varijs anfractibus, umbrarum horrore, ursorum, nec non immanium taurorum jubatorum, quos modò memoravi, latibulis formidolosâ, olim longè lateque per regiones istas circumquaque se explicuit. Locorum hic gloria parva, sed Comites suos recentiores habet regio è familia *Stewartorum de Lorne*, quorum primus Ioannes fuit, filius Iacobi qui *Eques Niger* cognominatus, ex Ioanna Vidua Regis Iacobi Primi, filia Ioannis Comitis *Somersetti*, & nepti Ioannis *Gandavensis* Ducis Lancastriæ.

Athol.

Sylva Caledonia.

Comites Atholiæ.

Almundo recepto *Taus* jam plenior *Dunkelden* sede Episcopali ornatum petit. Hoc Caledoniorum opidum plerique ex vi verbi suspicantur, & corylorum tumulum interpretantur, qui à

Dunkelden

cory-

corylis Caledoniæ ſylvæ nomẽ inditum volunt. Pergit hinc Taus per cadaver deſolatæ urbeculæ *Berthæ*, pro qua commodiore ſitu Rex Guilielmus *Perthum* extruxit, quę ſtatim adeò fuit opulenta, ut qui eo ſæculo vixit Nechamus de ea cecinerit: *Perthum, S. Iohns Towne.*

Tranſis ample Tai per rura, per oppida, per Perth,
Regnum ſuſtentant iſtius Vrbis opes.

Poſteritas autem a templo in S. Ioannis honorem poſito *Saint Iohns towne* vocavit, Anglique flagrante inter *Bruſios* & *Balliolos* bello, operibus magnis armarunt, quæ Scoti poſteà magna ex parte ſubruerunt. Cæterum urbecula eſt elegans, ſitu amœno inter duo vireta, & licet ædes ſacræ nonnullæ exiſæ, ſplendida, ita diſtincta ut ſinguli artifices ſingulos ferè vicos ſeorſim incolant, marinaſque commoditates *Taus* accedente æſtu naviculis ſubvehit. Ac nuper adeò Rex Iacobus VI. Perthum in Comitatum erexit, cùm Iacobum Baronem *Dromund* Comitem Perthiæ creavit. *Comes Perthiæ.* Inferiùs *Rethuen* ſedet caſtrum *Rethuenorum*, abominandi nominis & ex omni memoria eradendi, cùm Ordinis ampliſſimi decreto ſancitum ſit, ut qui ejuſdem eſſent nominis, illud deponerent, & novum ſibi adſciſcerent, poſtquam *Rethueni* fratres execrabili & nefanda conſpiratione in cædem Iacobi Sexti Principis longè optimi conjuraſſent, qui ipſorum patrem Guilielmum *Gouriæ* Comitem dixit, & poſteà cùm jura ipſi Regi inſolentior præſcriberet, jure Regni perduellionis reum capite multavit. *Rethueni.* *Gourea.* *Gourea* illa frumentarijs campis & ſingulari ſoli ubertate nobilitata ad alteram Tai ripam planior

nior procumbit. In hac è regione Perthi trans Taum *Scona* celebre olim Monasterium, Regibus Scotiæ inaugurandis venerandum visitur, ex quo Kenethus, Pictis in proximo ad internecionem occisis, saxum ex Hibernia in Argatheliam translatum Regibus Scotorum consecrandis lignea cathedra inclusum hic collocavit, quod Rex Edwardus I. Angliæ Westmonasterium transferendum curavit. De quo vaticinium vulgò jactitatum, quod cùm nunc fidem invenerit, ut id genus paucula, subjungendum curavi.

Scona.

Ni fallit fatum, Scoti quocunque locatum
Inveniunt lapidem, regnare tenentur ibidem,

Nunc autem *Scona* Davidi de *Moravia* sive *Murray* Regis Iacobi speciali gratia Baronis titulum præbet. Vbi jam Taus grandior se dilatat, *Arrol* impendet, inclytorum Comitum Arrolliæ habitatio, qui à *Brusiorum* temporibus hæreditarij fuerunt Scotiæ Constabularij.

Comites Arrolliæ.

ANGVSIA, ANGVIS.

AD Tai æstuarium, & interiùs ad fluvium *Escam* Septentrionalem *Angusia*, vulgò *Anguis*, genuinis Scotis *Aaneia*, campos tritici & omne genus frumenti feraces, amplos colles, lacus, saltus, pascua & prata expandit, plurimis arcibus & castris condecorata. In primo à Gourea limine *Glamijs* est castrum & Baronia familiæ cognomine *Lions*, è qua Patricius Baro *Glamijs*, qui nunc floret, honorem Comitis *Kinghorn* à Rege

Glamijs.

Scotiæ pars Orientalior in qua diversi Co: mitatus & Aca: demia Aberdyn.
Milliaria Scotica
10
20
Petrus Kerius cælavit
Gourea
Angu
Buqu:
LAND
Mernia
Mar
Ros
Cathnes pars
Blayer
Kannok
Duakeldin
Glammes
Brechin
Montros
Read head
Arbroth
Dounotyn
Stone haven
New Aberdyne
Kyndrok
Plucater
Farres
Elgin
Spaye flu.
Eynlator
Banfe
Dumdraghe
Phylorth brigges
Rattry brigges
Cromarte haven
Tarbatt
Dornoch
Dunrobin
Browra
Helmes dalle
Oldwycko
Nosse head
Dunbeth
Innerslyn
L. Slyn
L. Loyche
L. Lion
L. Tay
L. Nessa neque flu:
Nessa unquam con: L. May gelat.
Invernesse
Nessa flu.
Lowat
Urchard
Calder
Tornway
Spayne flu.
Kenuy
Boyne
Turra
Rothmay
Collayne
Keyth
Kinlore
Oldaberdyn academya
Aberdora
Pettyslego
Slanis
Peter
Skarra
Fovem
Torrey
Bughuham brig or Crowen skyrges
Kamabor
Egglysgryke
Pambrat
Lunand
Cuper
Dundee
Forfar
Immer meth
Halcarton

Forfor. ge Iacobo VI. nuperrimè consecutus est. *Forfat* parum abest, ubi-jus dicunt Barones *Greij* Vicecomites hæreditarij. Proximè Tai ostium sedet *Dundee.* *Dundee*, quod olim *Alectum*, alij *Taodunum* appellant, opidum sanè celebre, & cujus Constabularius peculiari jure Regum Scotorũ est Vexillifer. Nomen verò Dundee *Donum Dei* alludendo *H. Boëtius* interpretatur Hector Boëtius hinc oriundus, qui bonis litteris reflorentibus Scoticam historiam eleganter scripsit, eamque ex tam intima antiquitate, ut in ejus scriptis Paulus Iovius admiratus sit extare de his remotis ab orbe partibus, *Hebridibus* & *Orcadibus*, mille ampliùs annorum memoriam, cùm in Italia altrice ingeniorum tot sæculis post ejectos Gothos scriptores defuerint. Hinc in conspectu est *Brochty-crag* arx. Atque inde Oceano aperto objacet *Aberbroth*, contractè *Arbroth*, juxta quod *Readhead.* *Rubrum Promontorium* in altum longè conspiciendum porrigitur. Propè *Esca* Australis in mare se evolvit, qui e lacu profluens *Fynnevim* castrum incolis suis *Lsndesaijs* Craufordiæ Comitibus illu- *Brechin.* stre perfluit. *Brechin* deinde eidem flumini apponitur, quam Cathedra Episcopali David Primus *Montrose.* exornavit; & in ostio *Mont-rose*, id est *Mons Rosarum* opidum, quondam *Celurca*, ex occasio alterius ejusdem nominis exortum, quod inter duas *Escas* intersidet, & Comitis titulum *Grahamorum* familiæ impertit.

Angusiæ Comites. Post vetustiores aliquot Comites, *Douglaßij* excelsi atque invicti animi magnitudine jam indeà Roberti III. temporibus Angusiæ Comitum titulo claruerunt, postquam Georgius *Douglas*

glas Regis filiam in uxorem duxerat, primi Scotiæ Comites habiti, & ad quos ſpectat coronam ſolennibus Regni conventibus ante Reges geſtare. Sextus autem ex hac ſtirpe Anguſiæ Comes fuit Archebaldus, qui Margaretam filiam Regis Henrici VII. Angliæ, & Iacobi V. Regis Scotorum matrem in uxorem duxit, è qua Margaretam progenuit Matthæi *Stewart* Comitis Lennoxiæ uxorem, quæ ſuum in hunc Comitatum jus Davidi *Douglas de Petendreich* patrui ſui filio cum conſenſu mariti & filiorum lubens ceſſit, ut familiam illam ſanguine conjunctiſſimam, beneficij etiam vinculo ſibi arctiùs aſtringeret, cùm filius Henricus nuptias Reginæ Mariæ ambiret, è quibus Britanniæ bono Rex Iacobus Magnæ Britanniæ Monarcha auſpicatò natus.

MERNIS.

MErnis regiuncula mari Germanico obverſa, pingui gleba, ſatis librata camporum jacet planitie. Maximè autem in ea memorandum eſt *Dunnotyr*, caſtellum arduæ & inacceſſæ rupi, unde mare deſpectat, ſuperimpoſitum, mœnibus firmis, turribus intercurrentibus communitum, quod diu poſſederunt *Keithi* è familia veteri & ſplendiſſima, qui virtute duce conſecuti ſunt ut ſint Comites *Mareſcalli* Regni Scotiæ hæreditarij, hujuſque Provinciæ Vicecomites. A mari remotior *Fordon* locatur, cui a Ioanne de *Fordon* aliqua gloria, qui hinc oriundus *Scoti chronicon* magno labore ſedulò congeſſit.

Dunnotyr.

Fordon.

MARRIA, MAR.

A Mari in mediterraneis supra Mernis *Marria* ad sexaginta plus minus mill. pass. se dilatando excurrit, quà latior Occasum versùs montibus intumescens, nisi quà *Dee* fl. Ptolemęo *Diva*, & *Donus* fl. sibi viam aperiunt, & campos fœcundant. Ad *Doni* ripam *Kildrummij* magno est ornamento; vetus sedes Comitum Marriæ. Nec longè dissita est Baronum *Forbois* habitatio, qui vetusto generis splendore clari, hoc cognomen (cùm priùs *Bois* vocarentur) acceperunt, postquam familiæ hæres immanem ursum validè trucidasset. Sed ad ostium majori sunt ornamento duo Opida, quæ ab ostio, quod Britannicè *Aber* dicitur, unum mutuata nomen, sed unius agelli interjectu distincta: alterum citerius, quod *Devæ* fl. propiùs, Episcopali dignitate, quam huc a *Murthlaco* viculo Rex David primus transtulit, pulchris Canonicorum ædibus, pauperum xenodochio, & scholis bonarum litterarum publicis, quas Guilielmus *Elphingston* loci Episcopus anno 1480. ad erudiendam juventutem consecravit, admodùm est nobile, & *Nova-Aberdon* dicitur. Alterum ulteriùs *Vetus Aberdon* Salmonum captura est celeberrimum. Et omnem certè fidem superat, quanta Salmonum copia & hæc & alia Scotiæ flumina ex utraque Regni parte abundent.

New-Aberdon.

Ould *Aberdon*.

Comitum Marriæ dignitas jam aliquamdiu in usu non fuerat, cùm Maria Regina Iacobum fratrem nothum hoc honore exornavit. Nec adeò multò post, cùm hunc titulum veteri jure

ad Ioannem Dominum *Ereskin* spectare deprehensum esset, *Moraviam* illi in honorem contulit; & eundem illum Ioannem *Ereskin* virum antiquæ nobilitatis, *Marriæ* Comitem creavit, cujus filius eodem prænomine eodem jam honore lætatur, in utroque Regno Regi à consilijs.

BVCHANIA sive BVQVHAN.

VBI nunc *Buquhan*, Latinè *Bogania* & *Buchania*, suprà *Donum* flumen in mare prominet, *Taizali* olim sedes habuerunt. Hoc recentius nomen a bobus sunt qui deducant, cùm tamen ovibus pascendis terra sit aptior, quarum lana in primis laudata. Prodit G. Buchananus in *Ratræ* fluminis regionem hanc irrigantis ripa speluncam esse prope *Stangs* castrum, cujus natura prætereunda non videtur. Aqua è naturali fornice guttatim destillans statim in lapidum pyramidas vertitur, ac nisi opera hominum antrum subinde purgaretur, spatium usque ad fornicem brevi compleretur. Lapis autem qui ita gignitur, velut mediam naturam inter glaciem & saxum obtinet: est enim friabilis, neque ad marmoris duritiem unquam consolidescit. Hæc ille. De anseribus *Clayks*, quos ex arboribus enasci & hoc in littore & alibi, maturosque in mare decidere quidam cum admiratione crediderunt, cùm illorum nidi & ova nusquam reperiantur, vix operæ pretium est meminisse. Ingens etiam massa Electri, quæ vel equi corpus magnitudine æquavit, haud multis ab hinc annis fuit in hoc littus ejecta.

Taizali.

Aqua admiranda.

Clayks anseres.

Ambra sive Electrũ.

A Buchania littore reflexo & ad Septentriones obverso *Boena* est, & exigua præfectura *Bamff*, nec non *Ausa* minoris notæ territoriolum, castrumque *Rothamay* Baronum de Salton, quibus cognomen *Abernethy*, habitatio. Sub his *Strathbolgy*, id est *Convallis ad Bolgy*, Marchionis *Huntleij* præcipua sedes. Hunc enim titulum Rex Iacobus VI. contulit Georgio *Gordon* Comiti *Huntley*, Domino *Gordon* & *Badzenoth*, antiqua nobilitate & numerosa clientela admodum illustri. Buchaniæ Comitatus a Iacobo *Stewart de Lorna*, deficientibus jampridem masculis, per filiam ad *Douglaßium* juniorem de *Lochlevin* devenit.

Comites Buchaniæ.

MORAVIA, MVRRAY.

TRans Crampium montem, qui velut serie cohærentia juga multis flexibus dorsum huc usque agit, *Vacomagi* olim sedes habuerunt ad sinum *Vararim*, ubi nunc *Murray*, Latinè *Moravia*, sua feracitate, amœnitate; & fructiferarum arborum commoditate insignis. *Spey* fl. inclytus per hanc sibi viam in mare aperit, in quo hospitatur, cùm *Rothes* castellum irrigavit, unde familia *Lislejornm* Comitis titulum accepit. *Loxa* fl. a Ptol. memoratus, qui nunc *Loß*, juxtà in mare se condit, prope quem cernitur *Elgina*, in qua, & *Forres* vicina Vicecomes hæreditarius *I. Dunbar de Cunmoc* è stirpe Comitum Moraviæ jus administrat. Vbi verò mare jam subiturus solum planius & mollius reperit, & in lacum Oloriferum, in quo Olorina herba abundat, diffun-

Rothes.

diffunditur, caſtrum habet impoſitum *Spiny*, quod nunc primum ſuum habet Baronem Alexandrum è ſtirpe *Lindſejorum*, uti vicinum *Kinlos*, celebre olim Monaſterium, ſuum etiam habet Dominum Edwardum *Brus*, Angliæ Chartophylacem, quem Rex Iacobus VI. Baronem *Brus de Kinlos* creavit. Hæc ad littus. Interius, ubi jam *Bean* caſtrum (*Banatia* creditur, quam memorat Ptol.) vas marmoreum artificioſè inſculptum & Romanis numiſmatibus repletum anno 1460. fuit repertum. Iuxtà *Nardin* ſive *Narne* eſt, Vicecomitatus hæreditarius *Cambellorum de Lorna*. Parum hinc abeſt *Neſſus* lacus peramplus, XXIII. ſcilicet mill. paſſ. in longitudiue protenſus, aqua adeo tepida ut in hoc rigenti cœli climate nunquam congelet, à quo tenui quaſi montium iſthmo *Lutea* ſive *Lothea* lacus dirimitur. *Spiny.* *Narne.* *Neſſus lacus.*

Sub Rege Roberto *Brus*, Thomas *Randolphus*, ejus è ſorore nepos, Moraviæ Comitis titulo fuit celeberrimus. Sub Roberto II. Ioannes de *Dunbar*. Sub Iacobo II. Guilielmus *Creichton* Regni Cancellarius, & Archebaldus *Douglas* acerrimè de hoc Comitatu ſunt digladiati, & hic *Creichtono*, etſi is filiam natu majorem Iacobi de *Dunbar* in uxorem duxiſſet, prælatus. Sub Iacobo V. frater ejus, quem Regni Vicarium cõſtituit, hoc honore uſus eſt. Et noſtra memoria Iacobus Regis Iacobi V. filius nothus hunc honorem à Maria Regina ſorore accepit. Cujus filia unica Iacobo *Stewart de Down* marito, cui genus è Regio ſanguine, hunc titulum attulit. Qui ab æmulis occiſus filium Iacobum reliquit in hoc honore ſucceſſorem. *Moraviæ Comites.*

Scotiæ pars quæ incolis Stratna-hern vocatur cum circumsi-nys.
Milliaria Scotica
10 20 30 40
Petrus Kærius cælavit 1599.
S.Kye
Stratna
Beane Rossen
SUDERLAND
Monts Alabaster
Breadalbayn
Lochquabria
Stat
Calder
Blayer
L.Loyn
L.Drum
Rona
Canna
Rum
Mula
Coll
Ilen Moryn
Strathy head
Frosond
Nilen Schent
Gellefyng
Badnock
Strora fors.
Dornoch

LOQHVABRIA.

QVicquid ultra Neſſum ad Occiduam devergit plagam, & *Aber* lacui adjacet, *Loqhuabria* inde appellatur, id eſt, antiqua Britannorum lingua, *Oſtium lacuum*: Quod ad Arctoam plagam, *Roſſia*,

Loqhuabria paſcuis & ſylvis læta, nec ſine ferri venis, frumenti non adeò ferax; ſed piſcoſiſſimis lacubus & amnibus vix alteri cedit. Ad *Lotheam* lacum *Innerlothea* propugnaculo firmata, & mercatorum frequentia olim magnam claritatem obtinuit, ſed piraticis Danorum & Norwegorum bellis exciſa, multis jam ſeculis ita jacuit neglecta, ut vix ulla illius facies relinquatur integra. Comites, quos legi, habuit *Loqhuabria* nullos, ſed circa annum ſalutis 1050 *Thanum* nominatiſſimum *Banqhuonem*, quem *Macbethus* nothus, cùm cæde & ſanguine regnum occupaſſet, timidus & ſuſpicioſus è medio tollendum curavit, quod è quarundam Magarum vaticinio comperiſſet fore ut ejus poſteritas, extincta Macbethi ſobole, aliquando regno potiretur, & longa ſerie regnaret. Quod ſanè fide non caruit. *Fleanchus* enim *Banqhuonis* filius, qui per tenebras ignotus inſidias evaſit, in Walliam profugit, ubi aliquamdiu latuit, acceptaque in uxorem *Neſta* filia *Griffith Ap Lewellin* Principis *Northwalliæ*, Walterum progenuit, qui in Scotiam reverſus Inſulanorum rebellionem tanta fortitudinis laude repreſſit, & tanta prudentia Regios in hóc tractu reditus adminiſtravit, ut Rex totius Regni Scotiæ Seneſchallum, ſive

Innerlothe.

Loqhuabriæ Thanus.

Origo familiæ Stewartorum.

Quæſtorem (*Stewart* vulgò vocant) conſtituerit. Vnde hoc muneris nomen cognomen *Stewart* ejus poſteris indidit, qui paſſim per Scotiam numeroſa nobilitatis ſobole proſeminati, & magnis honoribus cumulati diu floruerunt: & ex illis ante annos trecentos ſupra triginta Robertus *Stewart* per Marioriam matrem, filiam Regis Roberti *Brus*, ad Regnum Scotiæ, & modò Iacobus *Stewart* ejus nominis ſextus Rex Scotorum per Margaretam proaviam, filiam Henrici VII. (Divino ſummi Rectoris numine ita deſtinante) ad ampliſſimum Britannicæ Monarchiæ faſtigium, univerſo terrarum orbe applaudente, aſcendit.

ROSSIA.

ROſiam, ita dictam antiquo vocabulo, quod alij *Promontorium*, alij *Peninſulam* interpretantur, *Cantæ* populi, non abſimili verbi notatione, Ptol. ævo incoluerunt. Hæc ſua amplitudine diffuſa utrumque proſpectat Oceanum; quà Vergivium, attollentibus ſe convexis jugis & crebris nemoribus, cervis, capreis, damis & ſylveſtribus avibus abundat: quà Germanicum, arvis & paſçuis eſt lætior, multoque cultior. In ipſo primo hujus limine *Ardmanoch* regio non exigua, quæ in titulum filijs ſecundogenitis Regum Scotiæ ceſſit, excelſis montibus & nivi fidiſſimis aſſurgit. *Louet* hoc in parte eſt, caſtrum & Baronia celebris familiæ *Fraſeriorum*. Ad Neſſi verò oſtium *Chanon-ry* à Canonicorum collegio opulento, dum res ſtetit Eccleſiaſtica, floruit, in

Ardmanoch Baronia.

Louet.

qua

qua Episcopo Rossensi Cathedra est constituta. Iuxta locatur *Cromerty*, quæ statio est cuilibet classi quantumvis magnæ adeò commoda & secura, ut Nautis & Geographis *Portus Salutis* nominetur. Suprà *Littus* est *Altum*, cujus meminit Ptol. nunc ut videtur *Tarbarth*, ibi enim littus altè eminet, hinc *Cromero* portu illo tutissimo, inde *Celnio*, nunc *Killian* flumine inclusum. Hæc ad Oceanum Orientalem. In Occiduum *Longus* fluvius à Ptol. memoratus, qui hodie *Lough Longas*, influit. Deinde *Cerones*, ubi nunc *Aßin-shire*, regio plurimis æstuarijs interscissa, consederunt. *Cromerty portus.*

Habuit olim Rossia suos aliquot Comites, verùm Rex Iacobus III. Parlamentaria authoritate anno 1476. Rossiæ Comitatum Coronæ ita adnexuit, ut successoribus nec ipsum Comitatum nec aliquam ejusdem particulam à Corona abalienare, vel cuicunque nisi Regum secundogenitis è legitimo connubio concedere ullo modo liceat. Vnde hodie Carolus filius Regis secundogenitus, Dux Eboraci, eodem utitur & fruitur

SVTHERLANDIA.

VLtra Rossiam *Sutherlandia* Germanicum prospectat Oceanum, pecori alendo, magis quàm frugibus ferendis commoda. In qua ex candido marmore surgunt montes, miraculum sanè in frigida hac plaga, sed nulli ferè usui, cùm luxuria in ædificando & otiosa illa opum ostentatio in has remotas regiones nondum penetraverit. *Dunrobin* castrũ in hac celeberrimum, *Dunrobin.*

Comitum Sutherlandiæ veterum sedes primaria, è stirpe (ni fallor) *Moravia*, sed à quibus hic Comitatus tandem per filiam & hæredem ad *A. Gordonum* ex Comitum *Huntley* familia hæreditariò devenit.

CATHANESIA.

SVperiùs *Cathanesia*, vulgò *Cathnes*, jacet mari Germanico objecta, & numeroso littorum ambitu inflexa, in qua Ptolemæi ætate *Catini* habitarunt. Hujus incolis ex pecore pascendo & piscando maximus est proventus. Præcipuum Castrum *Girnego* dicitur, in quo Cathanasiæ Comites, è Guilielmi de *S. Clara*, vulgò *Seincler*, posteris oriundi, plerumque agunt. Episcopalis sedes est in *Dornok*, obscuro alioquin viculo, ubi etiam sedem Vicecomiti Cathanesiæ constituit Rex Iacobus IIII. vel ad *Wik*, prout res postularent.

Girnego. Comites Cathanesiæ Dornok.

STRATH-NAVERN.

EXtremam totius Britanniæ plagam, quæ obversa littorum fronte Arctum prospectat, & majoris Vrsæ mediam caudam sibi habet verticalem, tenuerunt, ut apud Ptol. videre est, *Cornabij*, inter quos ille *Nabeum* fl. collocat, quæ nomina inter se adeò sunt cognata, ut gens à flumine quod accoluit inde traxisse nomen videatur, Nec ab his alienum est omninò hodiernum nomen *Strath-navern*, id est *Vallis ad Navern* fl. Regio à gleba fertilitate minùs felix, injuriaque

Cornabij.

que cœli rigentis minùs culta, & inde a Lupis sævissimis gravissimè infestata, qui non solùm in armenta maximo damno, sed etiam in homines magno periculo adeò immaniter grassantur, non modò in hac, sed pluribus etiam alijs Scotiæ partibus, ut ex Parlamentaria sanctione Vicecomites & Incolæ in singulis Comitatibus ter singulis annis ad lupos & eorum catulos tollendos venatum prodire jubeantur. Sin in Arctoa hac regione hoc quid habeat consolationis, totius Britanniæ minima nocte dieque maxima fruitur. Diem enim maximum ex distantia 59 grad. & 40 scrup. ab Æquatore habet 18 horarum & 25 scrupulorum, & minimam noctem 5 horarum & scrupulorum 45. Cæterùm in hoc tractu extremo tria procurrunt à priscis Scriptoribus memorata Promontoria, *Berubium*, nunc *Vrdehead*, juxtà *Bernswale* viculum, *Virvedrum*, nunc *Dunsby*, aliàs *Duncans-bay*. & *Orcas*, quod vulgò nùnc *Howburne* dicitur, Ptolemæo etiam *Tarvedrum* & *Tarvisium*, quod nomen, si me mea non fallit conjectura, invenit, eo quod Britanniam finit. *Tarvus* enim Britannicè finiendi significationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Lupi. *Tria extrema Britanniæ Promontoria.*

HIBERNIA.

IN Vergivio mari, quod non à vergendo, ut aliqui opinantur, deducitur, sed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi*, quo pro mari illo utuntur Hibernici, Britanniæ latus occiduum claudit celeberrima Insula Hibernia. Quæ inter omnes orbis terrarum Insulas tertium sibi locum olim, Ptolemæo teste, vendicavit, qui & *Britanniam parvam* inde eam dixit.

Nomina. Hæc Orpheo, Aristoteli & Claudiano *Ierna*, Iuvenali & Melæ *Iuverna*, Diodoro Siculo *Iris*, Eustathio *Ouernia* & *Bernia*, incolis *Erin*, Britannis *Yverdon*, & Anglis *Ireland* dicitur. Quæ nomina unde profluxerint, variæ ut in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Quas cùm recitare prolixum sit, omittemus. Cumque *Hibernia*, *Juverna*, & *Ouernia* proculdubiò ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanarint; *Ierna* autem illa *Iris*, *Yverdon* & *Ireland* ab incolarum *Erin*, ab *Erin* sanè gentis vocabulo originatio petenda. Hic autem cum magnis illis Philosophis *epecho*, nec quid opinione augurari possim, habeo: nisi forsan sit ab *Hiere* Hibernica dictione, quæ illis occasum, sive plagam occidentalem sonat. Hoc ego conjectura blandiente jampridem putavi, tum quod totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima (utpote quæ XII. tantùm partibus ab ultimo Occidente absit) tum quod occidentalissimum hujus Insulæ flumen Ptolemeo *Iernus*, & occidentalissimum Hispaniæ promontorium

Etymon.

(unde

(unde noſtri Hibernici devenerunt) *Ierne* Straboni, proximuſque huic fluvius, qui etiam Hiſpaniæ maximè occiduus, *Ierna* Melæ nominetur. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi *Tirvolac*, *Totidanan*, & *Banno*, ut longè vetuſtiſſima hujus Inſulæ nomina, in ſuis cantilenis celebrant. Quin & *Sacram Inſulam* eam Feſtus Avienus vocat in libello cui titulus eſt *Oræ maritimæ*. *Vetuſtiſſima Inſulæ nomina,*

Protenditur hæc Inſula ab Auſtro in Aquilonem, non latior quàm longior (ut Strabo prodidit) ſed forma lenticulari ſive ovali: nec viginti dierum navigatione (ut Philemon apud Ptol. tradidit) ſed, ſecundùm recentiores, longitudine 300. tantum mill. paſſ. latitudine vix 120. implet. Ab Ortu Angliam turbido mari diſiunctam habet, quod Hibernicum vocant: ab Occaſu immenſo Oceano occidentali, à Septentrione Deucaledonio, ab Auſtro Vergivio alluitur. *Regio* (ut Giraldum Cambrenſem audias) *inæqualis eſt, montuoſa, mollis, aquoſa, ſylveſtris, ventis expoſita, & adeò paludoſa, ut ſupra montes aquas ſtagnare videas. Cœlum* (ut inquit Mela) *ad maturanda ſemina iniquum, verùm adeò luxurioſa herbis, non lætis modò, ſed etiam dulcibus, ut ſi exigua diei parte pecora ſe impleant, & niſi pabulo prohibeantur, diutiùs paſta diſſiliant.* Vnde pecorum iufinita multitudo, utique quæ primæ & præcipuæ incolarum opes: ovium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana lænas, ſive villoſa ſaga & ſtragula conficiunt, quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (*Hobies* vocamus) quibus non idem qui cæteris in curſu gradus,

Situs. *Soli ingenium.* *Pecora.* *Equi.*

dus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. *Accipitres* Accipitres etiam sunt non illaudati. Sed hæc ut reliqua animantia omnia (præter homines, & canes illos venaticos, quos *Greyhounds* vocamus) minora hic sunt quàm in Anglia. Cœli autem & soli humor est nimius, unde ventris profluvio & catharris plurimi, præcipuè verò advenæ vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multo minus quàm nostra inflammat, & magis exiccat. *Terra autem* (ut Giraldum in partem rursus advocem) *terrarum temperatißima, nec Cancri calor exæstuans compellit ad umbras. Non ad focos Capricorni rigor invitat. Aëris amœnitate temperieque tempora ferè cuncta tepescunt.* *Apes.* Apum tanta multitudo, ut non solùm in alvearijs, sed etiam arborum truncis & terræ cavernis reperiantur. *Vuæ in Britannia cur non maturescant.* Vites etiam habet, sed umbræ magis quàm fructus gratia. Solem namque è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores dilutiores sunt & breviores hic & in Britannia nostra, quàm ut perfectam uvis maturitatem afferre possint. Præterea nullus hic anguis, nec venenatum quicquam; lupis tamen ubique infestatur: utquè uno verbo dicam, sive terræ fœcunditatem, sive maris & portuum oportunitatem, sive incolas *Incolæ.* respicias, qui bellicosi sunt, ingeniosi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita felix est Insula, ut non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephyri regnum benigniori oculo respexisse.* Quod verò

rò

rò malè nonnunquam audit, ab Incolis est, qui alicubi sunt incultiores, qui mira naturæ diversitate & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effusiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cùm decimum vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec ullo modo annorum maturitatem, quæ alijs Regionibus observatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce hujus libri pleniùs dicemus,

Si verùm sit quod Hibernici tradunt Historici, non immeritò hæc Insula *Ogygia*, id est *perantiqua* Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò ut præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit novitas, & quodammodò infantia. *Cæsaream* quandam Noachi neptim ante Diluvium hanc incoluisse scribunt. Inde *Bartholanum* Scytham trecentesimo post Diluvium anno advenisse, & maxima cum Gigantibus bella gessisse. Longo post tempore *Nemethum* Scytham appulisse, eumque statim à Gigantibus ejectum: posteà *Delam* cum Græcis quibusdam Insulam occupasse. Mox *Gaothelum* cum *Scota* uxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex uxoris quidem Insulam *Scotiam*, ex suo verò nomine linguam *Gaothelam* denominasse, idque eo tempore quo Israëlitæ ex Ægypto demigrarunt. Quæ nec affirmare, nec refellere in animo est. Verùm ut hanc Insulam antiquitùs habitatam fuisse, cùm per universum orbem genus humanum proseminaretur, non dubitaverim

Hiberniæ antiquitas.

rim; ita ex Britannia noſtra primos incolas commigraſſe in aperto eſt. Nam ut taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam ſapiunt originem, ingenia cultuſque hominum non multum a Britannia differentia; ab antiquis omnibus *Inſula Britannica* dicitur. Nec alia eſt regio, è qua ratione viciniitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quàm è noſtra Britannia; è qua pari ſpatio tranſmiſſus eſt, atque è Gallia in Britanniam. Poſteà verò cùm ſuum Romani imperium ubique propagaſſent, multi proculdubiò ex Hiſpania, Gallia & Britannia huc ſe receperunt, ut iniquiſſimo Romanorum jugo colla ſubducerent. Et certè animum vix inducere poſſum, ut hanc regionem in Romanorum poteſtatem ullo tempore conceſſiſſe credam. Fauſtum ſanè felixque Hiberniæ fuiſſet, ſi conceſſiſſet, certè barbariem exuiſſet. Vbicunque enim Romani victores, victos humanitate excoluerunt, nec ſanè alibi per Europam humanitatis, literarum & elegantiæ cultus, niſi ubi illi imperarunt. Inconſultò etiam hanc Inſulam illi neglexiſſe videantur. Hinc etenim ad Britanniæ peſtem direptionemque hoſtes graviſſimi eruperunt, quod Auguſtus prævidiſſe videtur, cùm Britanniam neglexerit, ob periculum quod à circumjacentibus nationibus impendere præſagijt. Cæterùm inclinante jam Romano imperio, Scotorum ſive Scytharum natio (*Celto-ſcythæ*, ut habet Strabo, *omnes olim ad Occaſum populi dicti*) in Hibernia invaluit, & celebrari cœpit. Hinc etenim ſuas in Britanniam irruptiones

Romani an unquam in Hibernia.

Scoti in Hibernia

ones fecerunt Scoti, & in hanc magnis ſubinde cladibus fuerunt repulſi. Henricus Huntingdonenſis. *Britones*, inquit, *in tertia mundi ætate in Britanniam: Scoti in quarta venerunt in Hiberniam. Hæc cum non certiſſima ſint, hoc tamen certum eſt, quod ab Hiſpania in Hiberniam venerunt, & inde pars eorum egreſſa tertiam in Britannia Britonibus & Pictis gentem addiderunt.* Huic ſuffragatur recepta Hibernicorum opinio, qui ſe Hiſpanorum ſobolem libentiſſimè agnoſcunt.

Religio Chriſtiana in Hibernia, Anno Chriſti 431

Haud multis poſt annis hi Scoti in Hibernia Chriſto nomen dederunt, Palladiumque Epiſcopum ad eos miſit Cœleſtinus Pontifex Romanus. Palladium verò morte in Britannia præreptum nihil præſtitiſſe author eſt Ninnius; qui ex Hibernicis Scriptoribus Chriſtianam religionem à Patricio per Hiberniam diſſeminatam ſcribit, Hic enim natione Britannus, in *Cluydſdalia* natus, Martino Turonenſi affinitate conjunctus, & S. Germani diſcipulus, Palladio defuncto à Cœleſtino ſubrogatus tanto ſucceſſu Chriſtianam religionem propagavit, ut longè maximam Inſulæ partem ad Chriſtum converterit, & Hibernorum Apoſtoli nomē meruerit. Hujus Diſcipuli tantos progreſſus in re Chriſtiana fecerunt, ut ſubſequenti ætate Hibernia *Sanctorum Patria* diceretur, & Scoticis in Hibernia & Britannia Monachis nihil ſanctius, nihil eruditius fuerit, & in univerſam Europam ſanctiſſimorum virorum examina emiſerint. Longe namque tunc alia Monachiſmi, quãquam recentis & nuper inſtituti, facies erat: Re ipſa cupiebant eſſe quod dicebantur: nihil

Hibernia Sanctorum Patria.

personatum placebat: simplicitatis erat, non malitiæ, longè minùs obstinaciæ, siqua in re errabant, Opum autem & rerum sæculi tantus illis contemptus, ut eas non solùm non ambirent, sed oblatas etiam & hæreditarias respuerent. Quare & Anglosaxones nostri illa ætate in Hiberniam, tanquam ad bonarum litterarum mercaturam, undique confluxerunt. Indeque rationem formandi litteras accepisse videantur, quum eodem planè charactere usi fuerint, qui hodie Hibernicis est in usu.

Hæc autem sanctitatis & humaniorum litterarum studia paulatim restinxit bellorum rabiés. Anno enim 644. à Christo nato, Egfridus Nordanhumbrorum Rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per 30. annos indignissimis populationibus devastaverunt. Postea *Ouslmanni*, id est *Viri Orientales*, è maritima Germania in Hiberniam venerunt, qui cum magnæ & copiosæ mercaturæ specie quasdam urbes occupassent, difficillimum bellum brevi concitarunt. Eodem ferè tempore Edgarus Rex Anglorum potentissimus magnam Hiberniæ partem devicit. Has externorum bellorum procellas gravior intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit. Siquidem ex Regulorum Hiberniæ simultatibus & pravis æmulationibus Henricus secundus Rex Angliæ occasione arrepta, postquam Richardum Comitem Penbrochiæ, qui Dermicio socero in avitum Lageniæ regnum restituto, paucis annis tantam

Norwegi Hiberniam vastant.

Angli in Hibernia.

tam

tam Hiberniæ partem victoria complexus erat, ut ejus potentia ipsis Anglis esset suspecta, promulgato edicto cum gravi comminatione ex Hibernia revocasset, coactis copijs in eam transmisit anno Christi 1172, & Insulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium suum & potestatem in illum transtulerunt Hiberniæ Ordines, Chartis subsignatis, traditis & Romam transmissis. Ille posteà Ioanni filio *Hiberniæ Dominium* in manus tradidit: Quod Vrbanus Papa *Bulla* confirmavit, & in confirmationis argumentum *Coronam de Pavonis pennis auro contextam* misit. Quem cùm jam Rex esset, scriptitant Hiberniam unà cum Anglia Romanæ Ecclesiæ tanquam *Feudalem* Diplomate concessisse, & ab ea tanquam *Secundarium & Feudatarium* recepisse, successoresque obligasse, ut trecentas Marcas Pontifici Romano solverent. Verùm cum in Conventu Ordinum Regni, Edwardo III. regnante, Cancellarius Angliæ retulisset, Papam Romanum Regem Angliæ in jus vocaturum tam de homagio quàm de tributo pro Anglia & Hibernia præstando, quibus Ioannes Rex olim se & successores obstrinxerat; & hac de re sententiam rogasset: Episcopi seorsim diem ad deliberandum postularunt, itidemque Proceres & Plebs, sive Communitas. Postridie convenerunt, & uno omnium consensu sciverunt & sanxerunt: quandoquidem nec Rex Ioannes, nec Rex alius quispiam possit ejusmodi servitutem Regno imponere, nisi communi Parlamenti consensu & assensu; quod minimè factum; quidquid ille fecerat, fuisse contra jusjurandum

Anglia et Hibernia Rom: Pontif. tributaria.

in sua auguratione conceptis verbis coram Deo religiosè ab eo firmatum. Ideoque si Papa hoc urgeret, sese viribus quantum poterant maximis, animis præsentibus, oppositis corporibus & facultatibus, ad resistendum esse paratissimos. Clamitantque qui legum apices excutiunt, Diploma illud Regis Ioannis cassum cadere ex illa quæ in fine adjicitur reservatione, *Salvis nobis & hæredibus nostris justitijs, libertatibus & Regalibus nostris.*

Iam inde à Ioanne Anglorum Reges *Hiberniæ Domini* fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ Rex ab Insulæ Ordinibus declaratus fuit, quod quibusdam seditiosis Domini nomen non perinde ac Regis sanctum & verendum videretur. Hoc autem Regni Hiberniæ nomen & titulus Pontificia authoritate confirmata fuerunt, cùm Maria Regina anno 1555. regni Angliæ nomine obedientiam per Legatos Romano Pontifici Paulo IIII. detulisset.

Regni Hiberniæ administratio.

Hiberniæ Proreges. EX quo Hibernia Anglici juris facta fuit, Reges Angliæ eò Proreges ad Rempublicam gerendam transmiserunt, quos primùm *Custodes* Hiberniæ, deinde pro arbitrio Hiberniæ *Iustitiarios*, *Locum-tenentes*, & *Deputatos* vocarunt in Codicillis, sive litteris illis patentibus, quibus eis authoritas & jurisdictio mandatur. Quæ sanè ampla & regia, videlicet bella gerendi, pacem componẽdi, magistratus & munia omnia,

præter paucula, conferendi, crimina, præter quædam læſæ Majeſtatis, remittendi, Equites auratos creandi &c. Hæ Litteræ *Patentes*, cùm Magiſtratum quis init, publicè prælegúntur, & juramento coràm Regni Cancellario concepta verborum formula præſtito, gladius qui præferatur in manus traditur, ipſe in ſolio locatur, adſtantibis dicto *Cancellario*, qui ſunt à ſacro conſilio, Regniqúe Proceribus, cum *Rege armorum*, *Serviente ad arma*, & alijs honorarijs adminiſtris. Nec alius ſanè eſt in orbe Chriſtiano Prorex qui propius ad regiam majeſtatem, ſive juriſdictionem, ſive authoritatem, comitatum & apparatum ſpectes, accedat. Illi in conſilio adſunt Regni Cancellarius, Regni Theſaurarius, & alij ex Comitibus, Epiſcopis, Baronibus & Iudicibus qui ſunt a ſanctiori conſilio. Nam eoſdem planè Ordines habet Hibernia quos Anglia, ſcilicet Comites, Barones, Equites auratos, Armigeros &c.

Fora, ſive Tribunalia Hiberniæ.

SVmmum Regni Hiberniæ forum eſt *Parlamentum*, quod pro Regis Angliæ arbitrio à Prorege indicitur, & diſſolvitur. Iuridici etiam Conventus quatuor, ut in Anglia, quotannis habentur, & quinque ſunt Tribunalia, videlicet *Camera Stellata, Cancellaria, Bancus Regius, Bancus communium Placitorum,* & *Scaccarium* ſive *Fiſcus regius.* Sunt etiam *Iuſtitiarij Aſiſarum*, Niſi priùs, *Ad audiendum & determinandum*, prout in Anglia, & Irenarchæ in ſingulis Comitatibus ad pacem conſer-

conſervandam. Rex etiam habet ſuum *ad Legem ſervientem*, Procuratorem ſive *Attornatum Generalem* & *Sollicitatorem*. Sunt etiam in Provincijs remotioribus ad jus dicendum Gubernatores, ut qui in Connachtia *Primarius Commiſsionarius*, in Momonia *Præſes* dicitur, & ſuos habent Adſeſſores è Nobilibus & Iuriſperitis, qui tamen ſinguli Proregis nutum reſpiciunt. Legibus verò ijſdem Communibus ſive municipalibus, quibus utitur Anglia, adminiſtratur Hibernia. Præter civiles autem hoſce Magiſtratus, militarem etiam habet unum, ſcilicet *Mareſcallum*, qui admodùm hic uſui eſt tam ad militum quam ad rebellium, qui ſubinde negotium faceſſunt, inſolentiam coërcendam. Mareſcallus autem ſuum ſub ſe habet *Submareſcallum* (*Provoſt Mareſcall* vocant) & aliquando plures, pro rerum & temporum difficultate, qui ſuam circumſcriptam ſub magno Hiberniæ ſigillo cum inſtructionibus exercent authoritatem. De ratione jus adminiſtrandi inter agreſtiores & ſylveſtres illos ſuo loco paucula ſubtexam.

Hiberniæ diviſio.

HIbernia ex incolarum moribus in duas diſpertitur partes, qui enim legibus teneri recuſant, & incultiùs vivunt, *Iriſhrie*, & vulgò *Wilde Iriſh*, id eſt *Sylveſtres Hibernici* vocantur: qui verò cultiores legum poteſtatē ſanctam habent, & judicijs ſe ſiſtunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The Engliſh Pale*, quoniam primi qui advenerunt Angli quoſdam ſibi limites in Orien-

Orientali & fœcundissima Insulæ parte circumscripserunt, intra quos & hodie sunt, qui incultius vivunt, minusque legibus parent, ut extra alij, in quibus nihil ad humanitatis cultum desideres. Sed ut antiquiora spectemus, ex situ, seu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Austrnm, *Lageniam* ad Ortum, *Connactiam* ad Occasum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipso ferè medio. Quæ ad civilem administrationem ita in Comitatus dividuntur. In *Momonia* sunt Comitatus *Kerry, Desmond, Cork. Waterford, Limirick. Tipperary* cum Comitatu *Sanctæ Crucis*. In *Lagenia* Comitatus sunt *Kilkenny, Caterloug, Queenes County, Kings County. Kildare, Weishford, Dublin*. In *Media* Comitatus *East Meath, West Meath, Longford*. In *Connactia* Comitatus *Twomund, Galloway, Maio, Slego, Letrim, Roscoman*. In *Vltonia* Comitatus *Louth, Cavon, Fermanagh, Monaghan, Armagh. Doun, Antrim, Colran, Tir-oen, Tir-conell* sive *Donegall*.

Res Ecclesiastica Hiberniæ ab Episcopis olim administrata fuit, quos vel Archiepiscopus Cãtuariensis, vel ipsi se consecrarunt. Anno autem 1152 ut apud Philippum Flatesbury legitur, Christianus Episcopus Lismoriensis totius Hiberniæ Legatus Concilium celeberrimum apud *Mell* celebravit, cui interfuerunt Episcopi, Abbates, Reges, Duces, & Majores natu Hiberniæ. In quo auctoritate Apostolica, consilio Cardinalium, & consensu Episcoporum, Abbatum & aliorum ibidem consistentium, quatuor Archiepiscopatus in Hibernia *Ecclesiastica Iurisdictio.*

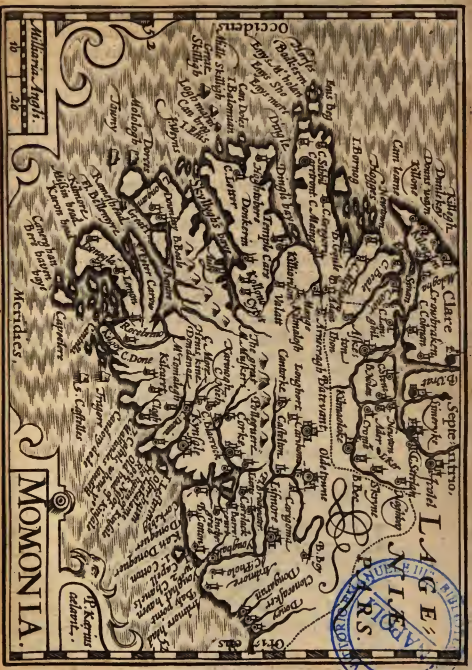
constituit, videlicet *Armachanum*, *Dublinienſem*, *Caßilienſem* & *Tuomenſem*. Quorum primo, totius Hiberniæ Primati, ſuberant Epiſcopatus novem: ſecundo quinque: tertio duodecim: quarto undecim.

MOMONIA, ſive MOVNSTER.

MOmonia, Hibernicè *Mown*, & in orationis contextu *Wown*, Anglicè *Mounſter*, Vergivio mari ad Auſtrum expoſita jacet, à Connachtia nunc *Sineo*, ſive *Shanon*, à Lagenia *Neoro* flumine, videlicet alicubi, diſcreta. Olim multifariàm diviſa, hodie autem bifariam, in *Momoniam* ſcilicet Occidentalem & Auſtralem. Occidentalem antiquitùs habitarunt *Luceni*, *Velabri*, & *Vterini*: Auſtralem *Oudiæ* ſive *Vodiæ*, & *Coriondi*. Nunc autem in ſeptem Comitatus deſcribitur, *Kerry*, *Deſmoniam*, *Corcagienſem*, *Limiricenſem*, *Tipperarienſem*, *Sanctæ Crucis*, & *Waterfordienſem*,

Comitatus KERRY.

KErry Comitatus, Lucenorum olim, ut opinor, ſedes, juxta *Sinei* oſtium in mare ut lingula procurrit, fluctibus utrinque allatrantibus, regio avijs & ſylveſtribus montibus edita, quibus crebræ interſunt valles cavæ, alibi arvis diſtinctæ, alibi etiam nemoribus condenſæ. Comitatus hic habetur Palatinus, Comitiſque Palatini dignitatem & jura *Deſmoniæ* Comites in hoc habuere munificentia Regis Edwardi III. Sed hominum iniquitate, qui libertate uti & nolue-

MOMONIA.
LAGENIÆ PARS.
Occidens.
Meridies.
Miliaria Angli.
10 20
P. Kærius cælavit.
Clare
Limerike
Corke
Kinsale
Lismore
Youghall
Dingle

noluerunt & neſcierunt, in malorum ſentinam & ſeditioſorum perfugium jampridem fuit converſus. In limine hujus regionis territorium

Clan-Morijs. eſt *Clan-Morijs*, quod medium fluviolus quidam, nunc anonymus, *Trayley* opidulum quodammodò deſolatum præterfluens, interſecat, quem

Ardart Epiſcopatus. *Dur* eſſe Ptolemæi ſitus quodammodò dicit. Iuxtà *Ardart* eſt, ubi ſedet Epiſcopus, dictus *Ardefartenſis*, & ille quidem indigus. Iu extremo ferè

Dingle. promontorio hinc *Dingle* pottus commodus,

Smerwic. inde *Smerwic* ſtatio (ſic contractè pro *S. Marywic*) cernitur. Gravitatem in me forſan quis deſideret, ſi vel commemorem, quod plurium

Ridicula perſuaſio. Sylveſtrium Hibernicorum animos ridicula opinio pervaſit, imò perſuaſit, eum qui in militari illo barritu, quo in congreſſu magna vocis c ontentione utuntur, reliquorum clamori non reſpondeat, ſubitò à terra arripi, & quaſi volantem in has deſertas valles deferri, ex quacunque Hiberniæ regione; ibi gramine veſci, aquam lambere, nec male nec bene eſſe ſibi ſentire, rationis, non orationis uſum tenere, à venantibus demùm miniſterio canum capi, & domum ſuam deduci.

DESMONIA, DESMOND.

Vcenis illis antiquis ſubjecta eſt longè lateque ad Auſtrum *Deſmonia*, Hibernis *Deſwown*, Anglis *Deſmond*, à duobus populis olim inſeſſa, *Velabris* & *Ibernis*, qui *Vterini* in nonnullis exemplaribus concipiuntur. *Velabri* ab *Aber*, id eſt æſtuarijs, ita videantur nominati, utpote intercur-

ſantibus

ſantibus crebris & inſignibus æſtuarijs diviſi, unde etiam *Artabris* & *Cantabris* Hiſpaniæ facta appellatio. Inter hæc æſtuaria, præter *Kerry* jamdictam, tria in Africum evagantur anfractuoſis littoribus promontoria, quæ *Hier-wown* incolis, id eſt *Occidua Momonia* olim nuncupata. Primum inter ſinum *Dingle* & *Mair* fluviū *Clan-car* dicitur, habetque caſtrum à *Carewis* Anglis ad *Dunk-eran* cōditum. In hoc habitavit *Donell Mac* (id eſt filius) *Carty More*, ex Hibernica origine Regulus, qui anno 1566. à Regina Elizabetha eodem tempore Baro *Valentiæ* (ea inſula eſt quæ adjacet) Comeſque de *Clancar* eſt creatus. Sed hoc honore non diu uſus, filiam quam habuit unicam legitimè natam Florentio *Mac Carty* matrimonio junxit, & ſenex è vita migravit. Secundum inter *Maire* & *Bantre* ſinus continetur, *Beare* nomine, jejuna plerumque glarea & lapidoſa macie, in quo agit *O Swillivant Beare*, & *O Swillivant Bantre* ex eadem ſtirpe, apud ſuos inprimis nobiles. Tertium *Eraugh* dicitur, inter *Bantre* & *Baltimore*, qui copioſa halecum captura ſinus notiſſimus, quò numeroſa Hiſpanorum & Luſitanorum claſſis ad piſcandos aſellos ipſo brumali ſolſtitio quotannis confluit. In hoc *O Mahoni* ampla prædia beneficentia *M. Carew*, acceperunt. Hoc *Notium*, id eſt *Auſtrale Promontorium* vocat Ptolemæus, ad quod, ut apud illum videre eſt, *Iernus* fl. ab Oceano ebibitur. Verùm quo ille jam gaudeat nomine in tanta obſcuritate vix ariolari auſim, niſi ſit qui jam *Maire* & *Dunk-eran* quod dixi ſubluit. Nec habeo quid conjectem de populis quos ad hæc Promontoria idem collocat

Clan-car *Promont.*

Beare promont.

Eraugh prom.

Ptol. Notium.

locat

locat Ptolemæus, cùm pro exemplarium varietate *Iberni, Outerni, Iberi, Iverni* nominentur, nisi fortè, perinde ac vicini *Luceni* & *Concani*, ex Hispaniæ Iberis commigrarint. Post illos autem Oudiai, qui & *Vodiæ* & *Vdiæ*, longè habitarunt, & cum *Coriondis*, ut dixi, incoluerunt Comitatum *Corcagiensem, Tipperariensem, Limericensem* & *Waterfordensem*.

Vodiæ populi.

COMITATVS CORCAGIENSIS vulgò COVNTY OF CORCK.

Comitatus *Corcagiensis*, qui olim Regnum, & omnem tractum maritimum à *Lismoria* usque ad *S. Brend*, hodie *Missen-head* fortè, comprehendit, quà Desmoniam ad Occasum spectat, habet in mediterraneis *Muskeray* sylvestrem regionem, in qua Cormaci *Mac Teg* nomen celebre; & ad oram maritimam *Carbray*, in qua *Mac Arti* plurimum valuerunt. Ad mare primùm occurrit *Roß* statio, & portus olim frequens, jam objecto pulvino arenario infrequens. Inde angusta cervice procurrit pen-insula dicta *The old head of Kinsale*. Postea ad *Bani* fluminis ostium in solo fertili & satis nemoroso est *Kinsale*, portus percommodus, & vetustis mœnibus munitum opidum. Cui ad alteram ripam objacet *Kerry-wherry*, territoriolum nuper Comitum Desmoniæ, juxta quod fluvius, qui *Daurona* Ptolemæo, Giraldo Cambrensi una immutata litterula *Sauranus*, & *Saverenus*, è *Muskereiæ* montibus profusis, primariam Comitatus urbem illam Episcopali dignitate (cui Clonensis Cathedra adjuncta)

Muskeray. *Carbray.* *Roß.* *Kinsale.* *Saverenus.*

cta) insignem præfluit, quæ *Corcagia* Giraldo, *Corke*
Corke Anglis, & *Korkach* indigenis, mœnium ambitu quasi ovali conclusa, flumine circumfusa atque interdivisa, nec nisi per pontes pervia, & una quasi directa platea, quæ ponte juncta, protensa; Emporiolum tamen frequens & celebre, sed ita seditiosis vicinis circumsessum, ut perpetuas excubias agitent, quasi perpetua obsidione essent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, unde contractis inter se nuptijs cives omnes aliquo affinitatis gradu se invicem contingunt. Sub Corcagia flumen dispertitum amplam & perquàm amœnam amplectitur insulam è regione habitationis præcipuè familiæ vetustissimæ & admodùm inclytæ *Barrorum*, sive *Barrensium*, à Roberto *Barrensi* Anglo deductæ, viro sanè spectabili, cujus posteri fide bellica & virtute primùm titulum Baronis *Barry*, postea Vicecomitis *Butiphant* ab Angliæ Regibus accipere meruerunt, & ob latifundia & opes cognomen *Barry More*, id est *Magni* apud populum reportarunt. Pauloque inferius *Saverenus* juxta *Imokelly* Comitis possessionem jampridem Desmoniæ Oceano se ostio portuoso commiscet. *Barones Barry.*

Vtque Saverenus inferiorem hujus regionis partem perrigat, sic *Brood-water*, olim *Aven More*; id est *Flumen magnum*, superiorem perfundit; cujus accola est nobilis familia de *Rupe*, sive *Roche*, ex Anglia translata, quæ feliciter hic succrevit, & titulo Vicecomitis *Fermoy* gaudet. Quà verò *Broodwater*, qui aliquamdiu limes hunc Comitatum & Waterfordensem interfluit, in mare conditur, portumque efficit, *Yoghall* sedet, *Yoghal.* *Broodwater fl.* *Baro Roche.*

non

non magna illa quidem: ſed undique cincta muris, forma oblonga, bifariamque diviſa. Pars ſuperior & major in ſeptentriones porrecta habet Eccleſiam, & extra mœnia Monaſteriolum, quod *North-Abbay* vocant: inferior ad Auſtrum, *the Baſetowne* dicta, ſuum etiam habuit Monaſterium, *Auſtrale* dictum. Portuſque commoditas, quæ ſuum cothonem habet munitum, & regionis vicinæ fœcunditas mercatores ita invitat, ut ſatis ſit frequens, & *Majorem* pro ſummo Magiſtratu habeat. Huc uſque hodie pertingit Comitatus Corcagienſis, qui olim (ut modò dixi) Regnum cenſebatur, latiuſque pertigit, ſcilicet Deſmoniam etiam complexus.

COMITATVS WATERFORD.

AD plagam Orientalem inter flumina *Broodwater* ab Occaſu, *Suirum* ab Ortu, Oceanum ab Auſtro, & Comitatum *Tipperarienſem* ad Septentrionem panditur Comitatus W*aterforditenſis*, ſua amœninate & fœcunditate regio ſanè læta. Ad Broodwater, ubi primùm Corcagienſes reliquit, *Liſmor* cernitur, Epiſcopali ſede nota, quæ nunc, ex quo poſſeſſiones pleræque omnes abalienatæ, Waterfordenſi Epiſcopatui adunatur. Prope verò oſtium *Ardmor* eſt viculus, cui adjunctum territoriolum *Deſſee* dicitur. Nec procul *Dungarvan* caſtro ſatis munitum & ſtatione ſatis commodum mari apponitur.

Liſmor. *Ardmor.*

Waterford Ad *Suiri* ripam *Waterfordia* prima & præcipua hujus Comitatus civitas cernitur, *Porthlargy* Hibernis

bernis & Britannis, *Waterford* Anglis appellata, à Norwegis constructa, quæ quamvis cœlo sit crassiusculo, solo minùs læto, & angustioribus coarctata vicis; ea tamẽ portus est oportunitas, ut opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Vnde Reges Angliæ plurimas & maximas immunitates concesserunt, quas Henricus VII. auxit& cõfirmavit, eo quod cõtra ementitum illum principem *Perkinum Warbeck*, qui ultimæ sortis juvenis plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur, dum personam Richardi Ducis Eboracensis, filij Edwardi IIII. natu minoris indueret, cives fortissimè prudentissimeque se gessissent. *Ementitus Princeps.*

Comitatvs Limerick.

Maritimos Momoniæ Comitatus hactenus obivimus, duo supersunt mediterranei, *Limiricensis*, & *Tipperariensis*, quos jam adeamus. Limiricensis Comitatus ab tergo Corcagiensis ad Septentrionem inter *Kerry*, *Shanon* flumen & Tipperariensem agrum objacet; fertilis regio, sed quæ paucula ostendit melioris notæ loca. Pars occidentalior *Conilagh* dicitur, in quo inter colles *Knoc-Patric*, id est *Patricij collis*, surgit celsissimus, & amœno in mare prospectu *Sineum* sive *Shanon* fluvium Oceano Vergivio vasto ostio illabentem è longinquo prospectat. *Limiricum* hujus Comitatus urbs est primaria, quam diviso alveo *Sineus* fluvius nobilissimus circumfundit, *Eimirick.*

Hiber-

Hibernicis *Loumeagh*, Anglis *Limrick*. Sedes hæc est Episcopalis, & Emporium Momoniæ admodùm celebre, a Ioanne Rege castello munitum. Hodie duplex est. Superius, quod vocant, in quo Cathedralis Ecclesia & castrum, duabus patet portis, quæ suos habent è saxo pulchros pontes, cum propugnaculis & ponticulis versatilibus, quorum alter in Occasum ducit, alter in Ortum; cui Inferius annectitur opidum mœnibus obvallatum, cum suo etiam castro & propylæo. Magis ad Ortum est *Clan-William*, cui tribus Willielmi è familia de *Burgo* (*Bourk* Hibernici vocant) quæ incolit, nomen fecit, & è qua Guilielmum, qui Iacobum *Fitz-Moris* patriæ turbinem occidit, honore Baronis de *Castel Conell* cum annua pensione, in virtutis præmium & solatium, pro liberis in eo prælio cæsis, Regina Elizabetha donavit. In Australi Comitatus parte est *Kill-Mallo*, secundum à Limirico & copia & frequentia, mœniumq; ambitu inclusum: & *Adare*, munitum olim opidulum; cui *Clan-Gibbon*. Clarioris notæ & nominis adjacet in hoc tractu sunt præter *Bourkos* illos, & *Giraldidas* sive *Fitz-Giralds*, *Lacæi*, *Browni*, *Hurlæi*, *Chacæi*, *Sapelli*, *Pourcelli*, qui omnes generis Anglici, & *Mac-Shees*, *Mac-Brian*, & *O Brian* &c. Hibernici.

Clan William. *Kill mallo.* *Adare.* *Clan Gibbon.*

COMITATVS TIPPERARY.

Tipperariensis Comitatus, quà Sol occidit, agro Limiricensi & *Shanon* flumine, quà oritur, *Kilkeniensi*, ad Meridiem Corcagiensi & Waterfordensi, ad Boream territorio familiæ *O Caroll* circum-

circumſcribitur. Pars Auſtralis agri fertilitate eximia & annonæ copia luxuriat, ſatis conſita ædificijs. Occiduam longo curſu *Glaſon* flumen perfundit, a cujus ripa parum abeſt *Emely*, ſive *Awn* ſedes Epiſcopalis, quam olim frequentiſſimam fuiſſe urbem perhibent. Mediam interſecat *Sewerus*, qui etiam *Swirus*, flumen nobile, quod e *Bladina* monte profuſum, per *Oſſeriam* inferiorem; primùm *Sanctæ Crucis* celeberrimum olim Monaſterium adit, unde & regio adjacens *Comitatus Sanctæ Crucis Tipperarienſis* vulgò dicitur, ſuiſque gaudet immunitatibus, in honorem particulæ Crucis Dominicæ ibi aſſervatæ olim conceſſis. Et incredibile quot perpetuò religionis ergò huc tanquam ad locum ſanctum etiamnum confluant: ea eſt hujus gentis in avita religione perſeverantia, quam ſupina Præſulum oſcitantia & ignorantia ſupra modum adauxit, cùm non ſint qui doceant. *Caßiliam* inde Switus prætermeat Archiepiſcopali dignitate ab Eugenio III. Pontifice Romano exornatã, cui plures quondam ſubfuerunt Epiſcopi. Defluit inde fl. Inſulas ſubinde ſpargens, & circumfluit *Cahir* caſtrum. Hinc per *Clomell* mercatum ſatis frequentem, munitione tutum, & *Carick Mac-Giffin* rupi affixam, unde & nomen inditum, Comitum *Ormondiæ* habitationem prolabens, Tipperarienſes relinquit, & inter Waterfordienſem & Kilkenienſem Comitatum limitis vice fungitur.

Emely. *Comitatus. S. Crucis de Tipperary.* *Caßilia.* *Clomell.*

Borealis hujus Comitatus pars macra & ſterilior excelſis montium cacuminibus aſſurgit, & duodecim præ cæteris, quaſi quadam congerie, *Phelem-ge-Modona* vocitant. Hæc Latinè *Ormondia*,

Comitatus Ormondiæ. dia dicitur, Hibernicis *Orwown*, id est *Frons Momoniæ*, Anglis *Ormond*, & pluribus corruptissimè *Wormewood*, cujus tota celebritas est è Comitibus, quos plures nominat a Iacobo *Butler*, Edmundi Comitis Caricki filio, cui & hæredibus Edwardus III. hunc honoris titulum ad vitam, & *Regalitatem* aliasque libertates cum *Feodis Militum* in Comitatu Tipperariensi contulit, quibus illius posteri gratia Regum Angliæ adhuc gaudent. Vnde hic Comitatus Palatinus censetur, & ille à nonnullis Comes Tipperariæ fuit appellatus. Duxit autem filiam Humfredi *Bohun* Comitis Herefordiæ è filia Regis Edwardi I. filiusque ejus Iacobus ex hoc matrimonio natus hinc Comitis Nobilis agnomen apud populum reportavit. Iacobus, quintus ex his Comes (ne singulos persequar) accepit ab Henrico VI. titulum & honorem Comitis *Wiltoniæ*. Hic Hiberniæ Prorex, ut alij nonnulli ex hac stirpe, & Angliæ Thesaurarius, ab Edwardo IIII. proscriptus & securi percussus fuit, fratresque ejus proscripti latuerunt, donec alter eorum Thomas gratia Henrici VII. natalibus tandem restitutus fuit, qui obijt anno 1515. duabus relictis filiabus, Anna & Margareta. Hæc marito Guilielmo *Bollein* peperit Thomam *Bollein*, quem Henricus VIII. primùm Vicecomitem *Rochefort*, posteà *Wiltoniæ* & *Ormondiæ* Comitem creavit, cùm filiam ejus Annam *Bollein* duxisset, quæ Angliæ peperit Elizabetham Reginam grata memoria ab Anglis æternùm prosequendam. Thoma *Bollein* demortuo, Petrus *Butler*, vir magnæ in Hibernia potentiæ, è Comitũ stirpe, quem Henricus

Buttleri Comites Ormondiæ.

ricus VIII. prius Osseriæ Comitem creaverat, Ormondiæ etiam titulum consecutus est, filioq; Iacobo reliquit, cui è filia & hærede Iacobi Comitis Desmoniæ natus Thomas Comes Ormondiæ jam superstes, in multis rebus dubijs fide spectatissima, qui unicam filiam Theobaldo *Butler* fratris filio, quem Rex Iacobus Vicecomitem Tullo nuper creavit, matrimonio conjunxit.

Hactenus de Provincia Momonia, ad quam gubernandam Elizabetha Regina, cùm de bonis commodisque Hiberniȩ prudentissimè rationem iniret, Præsidem, qui esset vindex temeritatis, & moderator officij, cum Assessore, duobus Iurisconsultis, & Scriba constituit, primumque Præsidem Warhamum *S. Leger*, virum Equestri dignitate & plurimo in rebus Hibernicis usu anno 1565 præfecit.

LAGENIA, sive LEINSTER.

ALtera Hiberniæ pars incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leinster*, Scriptoribus Latinis *Lagenia*, tota maritima ad Ortum jacet, à Momonia Neoro fl. quem multis tamen in locis transcendit, à Connachtia aliquamdiu Sineo, à Midia suis limitibus terminata. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, & incolæ ad humanitatem & cultum vicinæ Angliæ, è qua magna ex parte orti, quàm proximè accedunt. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Menapijs*, *Caucis* & *Blanijs*. Nunc autem distinguitur in Comitatus *Kilkennij*, *Caterlogh*, *Queens County*, *Kings*

Oriens.
LAGENIA
Petrus Kærius cæla.
MARE HIBERNICUM
MARE VERGIVIUM
Meridies.
Occidens.
Milliaria Anglicorum

County, *Kildar*, *Wheisford*, & *Dublin*, ut *Wicklo* & *Fernes*, qui jam ſunt additi, aut addendi, taceam.

Brigantes ſediſſe videntur inter *Suiri* oſtium, confluenteſque *Neori* & *Barrowi*, qui *Birgus* Ptolemæo dicitur. Quod ſi verum ſit, ut quædam habent exemplaria, hos *Birgantes* dictos fuiſſe, ſanè à Birga flumine, quod circumcolunt, nomen traxiſſe, ipſum nomen ferè perſuadeat. Inſederunt autem Comitatus Kilkenienſem, Oſſeriam & Caterlog, qui omnes Birgo flumine irrigantur. *Birgantes.*

COMITATVS KILKENNY.

KIlkenienſis Comitatus ab occaſu Tipperarienſi, ab ortu Weiſfordenſi, & Caterlogenſi, ab Auſtro Waterfordenſi, à Septentrione Reginæ Comitatu, & à Circio Oſſeria ſuperiori definitur. Ager opidis & Caſtris undique ſpectatiſſimus, omniumque rerum copia præcellens. Iuxta Oſſeriam vaſti montes *Sleiew Bloemy* convexis jugis immenſùm ſe attollunt, e quorum viſceribus quaſi maternis Suirus quem dixi, *Neorus* & *Birgus* eduntur, & diviſis alveis decurrentes, priuſquàm Oceanum adeunt, concordibus ſe conſociant aquis, unde *Tres Sorores* ab antiquis dictæ. *Neorus*, vulgò *Neure* Comitatum *Kilkenny* quaſi medium perſtringit, cumque propugnaculis ſe affudit, *Kilkenny* præterfluit, id eſt *Cellam* ſive *Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ ſolitariæ ſanctitatem hac regione maximè inclaruit. Muuicipium eſt nitidum, elegans, copioſum, & inter mediterranea hujus Inſulæ facilè primum. Dividitur Opidum in Hibernicum *Neorus fl.* *Kilkenny.*

 & An-

& Anglicum. Hibernicum quasi suburbium est, & templum illud Canici habet, quod & nomen dedit, & Episcopo Osseriensi sedem præbet. Anglicum verò opidum multò est recentius, à Ranulpho III. Cestriæ Comite, ut legi, constructum, mœnibusque ad Occasum à Roberto *Talbotto* viro nobili, & castro à *Butleris* firmatum. Inferiùs ad eundem Neorum sedet opidulum munitum Anglicè *Thomas towne*, Hibernicè *Bala Mac-Andan*, id est *Opidum filij Antonij*, utrunque nomen ab extructore Thoma *Fitz Antonij* Anglo, qui floruit sub Henrico III. inditum est, cujus hæredes etiamnum hujus Domini agnoscuntur. Sub hoc *Callan* fluvius in Neorum suas undas evolvit, ad quem ejusdem nominis est tertium hujus Comitatus Municipium, sic quæ vulgus *incorporata opida* dicit, appellare lubet, & *Inis Teog* quartum. *Butlerorum* familia per hunc tractum longè lateque ramos diffudit, suntque in eô nobiliores etiam Anglicæ originis familiæ sanè quam multæ, utpote *Graces*, *Walshes*, *Louels*, *Foresters*, *Shortels*, *Blanch-felds*, *Drilands*, *Comerfords*, &c.

Thomas towne. *Callan.* *Inis Teog.*

COMITATVS CATERLOGH.

Caterlogh Comitatus, contractè *Carlogh*, ad orientem Solem Kilkenniæ Comitatui adnectitur, totus ferè inter Birgum, sive Barrow & Slane flumina intersitus, gleba fertilis. & sylvis satis opacus. Duo habet clarioris notæ Opida, utrunque ad occiduam *Birgi* fluminis ripam, *Caterlogh*, quod mœnibus armare cœpit Leonellus

Caterlogh.

Dux

Dux Clarentiæ, & Bellinghamus ille laudatissimus Prorex castello communivit: & *Leightin*, Latinè *Lechlinia*, ubi Cathedra fuit Episcopalis *Fernensi* sedi jam adunata. Vtrumq; suum habet præsidium, & suos qui præsunt Constabularios. *Leightin.*

Hinc *Barrow* Baroniam *Ydron* intermeat, quam diu à malæ fidei possessoribus occupatam Petrus *Carew* postliminij jure nostra memoria recuperavit. *Ydron Baronia.*

Ad *Slanam* fl. *Tullo* cernitur. memorandum hoc nomine, quod Theobaldum *Butler*, Comitis Ormondiæ è fratre nepotem, titulo Vicecomitis *Tullo* honorario nuper adornavit Rex Iacobus. *Tullo.*
Cavanaghi hic circumquaque agunt, qui à Duvenaldo Dermicij ultimi Lageniæ Regis juniore, sive notho (ut aliqui tradunt) filio oriundi, in numerosam familiam propagati sunt, viri bellicosi, reique equestris gloria insignes, & qui antiquam adhuc in summa paupertate spirant nobilitatem. Sed ob nescio quæ invicem homicidia ante multos annos admissa capitali odio dissidentes, per mutuas injurias & clades se quotidie conficiunt. Ex his autem cùm Angli quosdam suis in Hibernia possessionibus præfecissent, circa Edwardi II. tempora regionem sibi usurparunt, & O *More* nomen assumpserunt, consociatisque sibi *Tolis* & *Brenis*, Anglos paulatim è regione inter *Caterlogh* & mare Hibernicum submoverunt. *Cavanaghi*

REGINAE COMITATUS, sive QVEENES COVNTIE.

SVper Caterlogh ad Circium expanditur regiuncula sylvestris & uliginosa, *Lease* Hibernicè,

cè, *Queenes County* Anglicè, id est *Reginæ Comitatus*, dicta, utpotè a Maria Regina in Comitatum instituta, curante Thoma *Radcliff* Suffexiæ Comite Prorege, qui in ordinem redegit. Vide primarium opidum *Maryburgh* dictum, ubi cum suo Seneschallo præsidiarij agunt, qui se ægrè defendunt contra O *Moores*, *Mac-Gilpatril*, O *Dempsios* & alios, malefica & tumultuosa hominum genera, qui ad Anglos disturbandos, & legum jugum excutiendum nihil non quotidie moliuntur,

Mary-burgh.

REGIS COMITATUS, sive KINGS COUNTIE.

VT quem dixi *Comitatus Reginæ* in Mariæ Reginæ honorem fuit dictus, ita regiuncula quæ proximè contermina ad Boream Birgo interlabente divisa, & quondam *Offalia* dicta, in honorem Philippi Regis Hispaniarum ejus mariti *Regis Comitatus* appellatur, & primarium opidum *Philips towne*, ubi Seneschallus cum præsidio locatus, & Anglici generis Nobiles *Warrenni*, *Herberti*, *Colbeij*, *Mori*, *Leicestrij*, inter Hibernicos O *Conor*, ad quos olim magna pars hujus spectavit, *Mac-Coghlam*, O *Maily*, *Fox* & alij agros à majoribus partos strenuè conservant.

Philips-towne.

COMITATUS KILDAR.

HIS ad Solem orientem longo tractu prætenditur *Kildariensis* Comitatus, ager lætissimus,

mus; de cujus pascuis Giraldus Cambrensis illos Virgilij versus usurpat:

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum & præcipuum est opidum, cathedra Episcopali ornata, quæ Papalibus literis olim *Darensis* dicta. Sunt etiam in hoc Comitatu melioris notæ *Naas* opidum mercatorium, *Athie* ad Birgum flumen, *Mainoth* castrum Comitum *Kildariæ*, è stirpe *Fitz.Giraldorum*, vel ut nunc vocant *Geraldinorum*, sauè splendida, & rebus gestis longè clarissima, per quam, ut inquit ille, *& maritima Walliæ Anglis recenta, & Hiberniæ mœnia sunt expugnata.* Deinde *Castle-Martin* primaria sedes familiæ *Fitz-Eustace.* Clariores quæ hic supersunt familiæ ex Anglia etiam stemma deducunt, scilicet *Ougani, de la Hide, Ailmeri, Walshi, Boiseles, Whiti, Suttoni, &c.* Atque hi mediterranei sunt Lageniæ Comitatus, nunc maritimi sunt adeundi. *Kildar.*

COMITATVS WEISFORD.

SVB eo ostio quo Birgus, Neorus & Suirus sororij amnes se amplexi in Oceanum consociatis aquis conduntur, se exhibet ad Ortum in promontorio quo littus circumagitur *Weisford*, sive *Wexford* Comitatus, Hibernicè *County Reogh*, ubi olim *Menapij* à Ptol. collocati. In hoc ad Birgum fl. *Roß* urbs ampla floruit, mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitis Richardi *Stronghow* filia mœnibus magno ambitu armata, quæ solummodò nunc ostendit. *Roß.*

 Discor-

Discordia enim inter cives & religiosos flagrante, jampridem in nihilum ferè recidit. Magis ad *Duncanon.* Ortum *Duncanon* præsidiarium castrum flumini ita impendet, ut naves ne ad *Waterford* vel *Roß* adeant omnino imperet. Inde ad ipsum fluminis ostium cervix excurrit angusta, quæ editam turriculam navigantibus prætendit, a Rossensibus cùm floruerunt positam, quò tutiùs ostia subirent. Parum hinc abest sinuoso in littore *Hierõ promantorium* *Tintern.* Quod ipsum promontorium *Hicron* id est *Sacrum* vocat Ptolemæus, & eàdem significatione ab incolis etiam vocatum fuisse non dubitarim. Ejus enim extremum opidum, ad quod Angli primam excensionem in hanc Insulam fecerunt, *Banna*, quod *Sacrum* sonat, lingua patria vocarunt. Ab hoc Sacro Promontorio littus in Ortum obversum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadosa objacent in mari lòca *The Grounds.* navigantibus insidiosa, quæ Nautæ *The Grounds* vocant. Hic *Modonam* fl. & ad ejus ostium *Menapiam* urbem statuit Ptol. quæ ita suis nominibus exciderunt, ut aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimverò cum unum solummodò flumen hoc loco se effundat, quod Comitatum quasi medium intersecat, & nunc *Slane* dicitur, & ad ejus ostium, ubi sta- *Weifford.* gnat, urbs sit Germanico nomine *Weifford*, totius Comitatus caput, & Slane Modonam, & Weifford Menapiam fuisse, confidentiùs conjectarim, eoque magis, quod hoc nomen sit recentius, nimirum Germanicum, & ab illis Germanis impositum, qui *Oustmanni* Hibernis appellantur. Cæterum non primæ magnitudinis Vrbs

eſt, ſed cum primis memoranda, quod prima totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephani de Duce fortiſſimo oppugnante, ſe contulerit, Anglorumque facta fuerit colonia. Vnde totus ager Anglis eſt refertiſſimus, qui Anglorum antiquo veſtitu & idiomate etiamnum utuntur, ita tamen ut Anglo-Hibernicè planè loquantur. *Slanæ* flumini imponitur *Eniſcort* municipium, & interiùs ad eundem *Fernes* dignitate Epiſcopali ſolummodò clara, quam Giraldidæ caſtro olim communierunt. Iuxtà ultra Slanam agitant *Cavenaghi, Donelli, Montaghi, O Moori* Hibernici, ingenio turbulenti, & inter eos *Sinotti, Roches, Peppardi* Angli. Cis Slanam nominatiſſimi Vicecomites *Mont-garret*, item *Devreuxij, Staffordi, Chevers, VVhites, Forlonghi, Fitz-Harris, Browni, Hores, Hajes, Cordes, Mayleri* Anglici ſeminis & ſanguinis, ut ex plebe plerique. *Eniſcort.* *Fernes.*

CAVCI.

CAuci, quæ item gens erat maritima Germaniæ, proximè Menapios habitarunt, non eo intervallo quo in Germania diſſiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O Toli* & *Birni* Hibernicæ familiæ incolunt, homines ſcelere & ſanguine paſti, quietis impatientes, & qui locorum præſidio freti, animo ſunt erga leges pervicaci, erga Anglos implacabili. Ad quorum audaciam comprimendam, ut hæ regiunculæ in Comitatus formam redigerentur, ſeriò agitatum fuit anno 1578. & in ſex Baronias limitibus conſtitutis deſcriptæ ſunt, quæ Comitatum

de

Arklo. de *VVicklo* vel *Arklo* constituerent. Præcipui enim nominis hic locus est, castrumque Comitum Ormondiæ, qui se *Dominos de Arklo* inter titulos honorarios scribunt.

COMITATVS DVBLINENSIS, THE COVNTIE OF DIVELIN.

VLtra Caucos egerunt *Eblani*, ubi nunc *Comitatus Dublinensis*, qui ab Ortu mari Hibernico totus alluitur, ab Occasu Comitatu Kildariæ definitur, ab Austro regiunculis *O-tolorum* & *Birnorum*, & quas *Glinnes* dicunt conjungitur, à Septentrione Comitatu *Midiæ* & *Nanny* rivulo terminatur, gleba ad fruges fertili, & quæ lætissima profundit pabula, omnium animantium genere, quæ venatu & aucupio ad cibum capiuntur, abundans; sylvis plerumque ita nuda, ut cespite bituminoso, vel fossili ex Anglia carbone plerunque utatur. In Australi parte, quæ incultior, & dorso satis nemoroso hinc inde exurgit, cui valles *Glinnes* appellatæ subsident, cavæ & arboribus opacæ, omnia infestant perniciosæ duæ tribus O *Toles* & O *Birnes*. Glandilough. *Glandilough* Episcoparus inter has valles cernitur, sed desolatus, ex quo Archiepiscopatui Dublinensi fuit adjunctus. Cætera hujus Comitatus incolis & opidis sunt refertissima, Provincijsque Hiberniæ reliquis diviti cultu ac quodam peculiari nitore præcellit, & in quinque distinctus est Baronias, scilicet *Rathdown*; *Newcastle*, *Castle-knoc*, *Couloc*, & *Balrodry*, quas tamen, quod velim, sigillatim percurrere non possum, cùm earum

metæ

metæ ſint mihi minime notæ. Oram igitur tantùm maritimam primùm legam, & deinde ut fluminum decurſus me ducunt, interiora inviſam, nec enim ulla hujus pars xx. mill. paſſ. littore abeſt.

Primò ſe exhibet hac in ora, ut à Meridie incipiam, *VVicklo*, ubi portui anguſto impendet rupes firmis mœnibus incluſa pro caſtro, cui,ut nonnullis alijs hujus Regni caſtris, authotitate Parlamentaria nemo niſi natione Anglus præfici poteſt Conſtabularius, quia reipublicæ malo,Hibernici qui præfuerunt, & malè defenderant, & incarceratos evadere quadam conniventia permiſerant. *New-caſtle*, id eſt *Novum Caſtrum* inde è colle mare proſpicit, videtque pulvinos arenarios, *The Grounds* vocant, longo tràctu prætentos, inter quos tamen & littus aqua ſeptem orgijs alta perhibetur. Quà *Bray* fluviolus paulò ſuperiùs mare ſubit, *Oldcourt* cernitur, poſſeſſio Wallenſium, ſive *Walſhes de Caryckmam*. Proximum huic eſt *Powers court*, olim, ut ex nomine videre eſt *Poëriorum*, amplum ſanè caſtellum, donec *Tirlaugh O Toole*, cùm defeciſſet, ſubrueret. A Bray oſtio littus, ut ſinum admittat, ſe inflectit, & ad ipſum cubiti flexum Inſula *S. Benedicti*, quæ ad Archiepiſcopum Dublinenſem ſpectat, objacet. Hic ſinus *Dublin Haven* dicitur, in quem *Liffius* aquas ſuas invehit nobiliſſimus hujus Comitatus fluvius. A cujus oſtio ad ſeptimum milliare ſedet, quam præ cunctis Hiberniæ urbibus fama loquatur, urbs illa quam Ptolemæus *Eblanam* dixit, uos *Develin*, Latini *Dublinium* & *Dubliniam*, Cambro-britanni *Dinas Du-*

Wicklo. *Newcaſtle.* *Oldcourt.* *Eblana,* *Dublin.*

lin,

lin, Saxones olim *Duflin*, & Hibernici *Balâc leigh*, id eſt *Opidum ſuper crates*, ſubjectis enim in paluſtri loco cratibus conditum affirmant, uti Hiſpalim Hiſpaniæ, quam ſic nominatam tradit Iſidorus, quod in paluſtri ſolo ſuffixis profundo palis ſit locata. Regia hæc Hiberniæ urbs eſt, emporium nobiliſſimum, & primæ juſtitiæ forum; mœnibus validum, ædificijs ſplendidum, civibus frequens. Situm habet amœnum in primis & ſalubrem. Ad Auſtrum enim ſurgunt montes, ab Occidente patent campi, ad Ortum mare propinquum cernitur, *Liffius* fl. ad Boream defluens navibus ſtationem præbet ſecuram. Ad flumen poſiti ſunt *Kaij* (quos noſtri vocant) hoc eſt Cancelli, ſive Crepidines, quorum objectu aquarum impetus cohiberi poſſit. *Cajare* enim apud veteres erat cohibere, coërcere, compeſcere: quemadmodum à doctiſſimo † Scaligero notatum eſt. Mœnia hinc firmiſſima è lapide ſtructili protenduntur, aggeribus etiam ad Auſtrum munita, quæ ſex portis patent, longioribus inde procurrentibus ſuburbijs. Ad Ortum porta eſt *Dammenſis*, & juxtà Caſtrum eminet Regium, foſſis, turribus, armamentario munitiſſimum, ab Henrico *Loundres* Archiepiſcopo circa annum 1220. extructo. In Orientali ſuburbio, juxta Eccleſiam S. Andreæ Apoſtoli, Henricus II. Anglorum Rex, ut refert Hovedenus, *Palatium ſibi regium curavit erigendum, miro artificio de virgis levigatis ad modum patriæ hujus conſtructum.* Collegium hinc pulcherrimum è regione ſpectatur (quo loco olim omnium Sanctorum Monaſterium viſebatur) Sanctæ & individuæ Trinitatis nomini con-

Cajare.

† *Ad Auſonium lib. 2. cap. 22.*

confecratum) quod ad ingenia melioribus litteris excolenda à feliciſſimæ memoriæ Elizabetha Regina Academicis donatum privilegijs, inſigniqué nuper inſtructum Bibliotheca, ſpem oſtendit non exiguam ad Hiberniam (quo veluti ad mercaturam bonarum artium confluxerunt aliquando exteri)& religionem & politiores omnes diſciplinas, tanquam ad avitum hoſpitium, poſtliminiò reverſuras. Borealis porta ad pontem aperitur, opere arcuato è vivo ſaxo à Rege Ioanne conſtructum, qui *Ouſtman Towne*, id eſt *Ouſtmannorum opidum* cum urbe conjungit. Hic enim *Ouſtmannos*, quos de Norwegia & Inſularum Borealium partibus adveniſſe author eſt Giraldus, circa annum ſalutis 1050. ſedes poſuiſſe produnt Annales. Ad Occidentalem urbis plagam ſitæ ſunt duæ portæ, *Ormonds gate*, & *Newgate*, ſeu *Nova porta*, (quod publicum eſt ergaſtulum)quæ ad longiſſimum ſuburbium ducunt, quod *S. Thomæ* dicitur,ejuſdemque nominis magnificum Cœnobium, *Thomas Court* dictum, ampliſſimis olim reditibus à Rege Henrico II. ut cædem Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi expiaret, fundatum & locupletatum. Ad Auſtrum porta patet Paulina, & quæ à S. Nicolao nomen habet, ad Patricianum ſuburbium præbens aditum, in quo ſitum Dublinienſis Archiepiſcopi Palatium, Sancti Sepulchri nomine notum, Templumque ampliſſimum S. Patricio ſacrum, opere inteſtino, pavimentis lithoſtrotis, teſtudine è ſaxo concamerata, turrique præcelſa conſpicuum. Hæc Eccleſia noſtris temporibus Decanum, Præcentorem, Cancellarium,

cellarium, Thesaurarium, Archidiaconos duos, & Præbendarios XXII. sustentat. Est & altera Cathedralis Ecclesia in urbis meditullio posita, quæ S. Trinitati consecrata, Templum Christi communiter dicitur. Ad Australem hujus partem Prætorium è saxo quadrato consurgit, *Tolestale* dictum: ubi caussæ à Prætore urbano cognoscuntur, frequentesque civium aguntur conventus. Dublinia immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro summo Magistratu Præpositum habuit, sed anno reparatæ Salutis 1409. ut *Major* & duo *Ballivi* quotannis eligerentur, concessit Henricus IIII. utque gladius deauratus Majori in perpetuum præferatur. *Ballivos* autem posteà in *Vicecomites* Edwardus VI. commutavit. Nec quicquam deest quod in florentissima Vrbe desideres, nisi quod portui ita officit arenosus cumulus reciproco maris meatu in Liffij ostium aggestus, ut navigijs majoribus, nisi accedente æstu, impar sit subvehendis.

Houth. Vbi Liffius fl. in mare se condit, *Houth* mari ferè circumfunditur, à qua Nobiles de *S. Laurence* cognominati, qui ibi habitant, Barones de *Houth* nominantur. *Milchid.* Parumque hinc abest *Milchid* Dominis suis *Talbottis* ex Anglia oriundis nobilitata. *Fingall.* Interiùs Dublinienfibus adjacet ad Aquilonem *Fingall*, id est, si ex Hibernica lingua interpreteris *Gens exterorum*, Anglos enim *Gall* quasi exteros, & *Saissones* quasi Saxones appellitant, cultissima regiuncula, & quasi hujus Regni horreum; tantam frumenti vim quotannis suppeditat. Certatque quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc Insulam neglecta

neglecta & inculta de ignava incolarum desidia gravissimè conqueri videtur. Disseminatæ sunt passim per hanc Comitatum clarissimæ ex Anglica stirpe deductæ familiæ, scilicet, præter eas quas memini, *Plunketti, Barnwelli, Russelli, Talbotti, Dilloni, Nettervilli, Holywoodi, Lutterelli, Burnelli, Fitzwilliams*, *Gouldinghi*, *Vsheri*, *Cadlei*, *Finglasi*, *Sarfeldi*, *Blacknei*, *Crucei*, *Bathi*, *&c.*

MIDIA sive METH.

AGer reliquus *Eblanorum* olim Regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Myh* dicunt, Angli *Methe*, Giraldus *Midiam* & *Mediam*, forsitàn quod sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Kil-lair*, in hac parte castrum, quod videtur esse Ptolemæi *Laberus*, perhibent, ipsúmque nomen non aliud innuit. *Lair* enim Hibernica lingua *medium* significat. Hæc ab Hibernico mari ad *Sineum* usque flumen protensa jacet: *Quo ad glebam* (ut inquit Bartholomæus Anglicus) *fertilis in frumēto pascuis & armentis, abundans in piscibus, carnibus, & alijs victualibus butyri & casei atque lactis, fluminibus est irrigua. Aspectum habet delectabilem, aërem salubrem. Quo ad sylvas & paludes, in ejus extremitatibus habet aditum valdé fortem, & ideò propter populi multitudinem, castrorum & opidorum fortitudinem.* CAMERA *vocatur Hiberniæ vulgariter propter pacem.* Patrum memoria, cùm regio amplior esset, quàm ut ab uno Vicecomite administrari posset, & ut justitia faciliùs exerceretur, in duas partes, sci-

MIDIA
Milliaria Anglicana
10
20
Petrus Keri. cælavit.
MARE HIBERNICUM
Oriens.
Occidens.
Meridies.
Septentrio.
ULTONIAE PARS.
CONNACLÆ
MIDIA
Armagh
L. Ghyll
B. Mure
Donne
Arglas
E. Kildare
Newry bagnal
Bahaspeke
Sheape haven
Carlinford haven
Dondalke
Dondalke haven
New castel
Donomain
L. Nokne
L. Vogher
L. Sylon
Lac. Ramuer
Kilkenny
B. Gilbert
Clone
C. Mayn
Fenna
Roßecomon
Banne
Tykin
Loug ford
B. Loak
L. Ree
Trobboy
B. Cregh
Alton
Kiltolber
Kingestown
L. Pony
Clonbo
Gesbell
Cloghe
Moghell
Drodagh
Oldtowne
B. Seres
Patrik
Popes hill
Dublin
Kelleroks
The head of howe
Dublin haven
Dalkey
Old court
North grundes
C. Warrer
Clenen
Brackland
Frimme
Carbre
Minot
Kilcorr
Nolas
Colyn
Dromekan
Lorgam
Roy
Bremore
M. Navan
Mc. Glasmoyn
Frenot
Corkey
Ardbraken
Rathurgh
Mc. Moyle
L. Ame
54

licet Comitatum *Midiæ*, & Comitatum *Occidentalis Midiæ*, publico Ordinum regni Conventu anno 38. Henrici VIII. fuit dispertita.

COMITATVS METHI.

COmitatum *Meth* à meridie Kildarienſis ager; ab Ortu Dublinenſis, & mare, à Septentrione Louthenſis, & ab Occaſu Comitatus *Weſtmeth* circumcingunt. Totuſque eſt in XVIII. Baronias diviſus, ſcilicet *Dutleke, Scrine, Slane, Margallen, Navan, Kenles*, medietatem Baroniæ de *Fower* juxta Kenles, *Killalou, Demore, Klove, Moylagh, Logherne, Oldcaſtle, Luyn, Moyfeuraraghe, Deeſe, Rathtouth* & *Dunboyn*.

Boyn, Ptolemæo *Bouinda*, Giraldo *Boandus*, fluvius nobilis è Septentrionali latere Comitatus Regij fontes aperiens, hunc interfluit. In citeriori parte cis Boyn memoratu digna ſunt *Galtrim*, ubi familiæ *Halſeiorum* jamdiu habitavit; caſtrum *Killin*, & *Dunſany*; quæ ſuos habet Barones Parlamentarios, antiqua nobilitate claros è familia *Plunkettorum*. Trans Boyn ſunt *Trimletſtoun*, quæ ſuum habet Baronem è familia de *Barnwell*; *Gormanſtoun*, quæ ſuos habet Vicecomites honorarios benè de repub. meritos è familia *Preſtonorum*, & *Slane*, quæ itidem ſuos oſtendit Barones è familia *Flemingorum*, & inter illos eſt *Aboy* frequens mercatus. At Boyne fl. cùm jam præterlapſus eſt *Glan-Iores*, id eſt *terram filiorum Georgij*, *Trim* ſubluit, melioris notæ emporiolum. *Navan* inde præterfluit, quæ habet Baronem, ſive Baronetum; ſed non Parlamentarium, & Epiſcopo

Galtrim. *Killin.* *Dunſany.* *Trimletſtoū* *Gormāſtoū* *Slane.* *Aboy.* *Trim.* *Navan.*

Diœcesios plerunque præbet domum, qui nullam habet jam Cathedralem Ecclesiam, sed omnia agit assensu Cleri Midensis. Ad *Cluanarard*, quod & *Clunart*, sedisse videtur: nam in Apostolicis litteris legitur Episcopus *Midensis*, sive *Cluanarardensis*. Maximo honore & nomine in hoc Comitatu, præter eos quorum jam memini, habentur *Darcij*, *Cusaki*, *Dilloni*, *Birminghami*, *De la Hide*, *Netervilli*, *Garvij*, *Cadelli*, & alij, quos mihi non sit fraudi recitere, vel hos vel alios alibi non suo, pro dignitate, ordine recensere.

COMITATUS WESTMETH.

Comitatus *Westmeth*, id est *Occidentalis Midia*, ratione alterius quam dixi, cui ad Occasum conjungitur, nomen sortitus, ad *Shanon* fl. pertingit, inter *Regium Comitatum* ab Austro, & *Longford* Comitatum ab Arcto interpositus. Quibus nec soli fertilitate, nec alia re quavis, nisi forsan vitæ cultu, lubens concedit. Authoritate Parlamentaria *Molingar*, quod quasi in medio jacet, caput & primarium Comitatus opidum constitutum fuit, & tota Regio in duodecim Centurias sive Baronias distincta, scilicet *Fertulog*, ubi *Tirelli*, *Ferbille*, ubi *Darcij* incolunt; *Delvin*, quæ clarissimam *Nogentorum* ex Anglia familiam Baronis Parlamentarij titulo exornat: *Fourria* deinde & *Corkerij*, ubi Nogenti etiam agunt: *Moyassel*, ubi Tuti & Nogenti; *Maghertiernan*, ubi Petiti & Tuti plurimi; *Moygoisij*, ubi Tuti & Nangli; *Rathcomire*, ubi Daltoni; *Magirquirke*, ubi Dilloni, omnes Anglica stirpe; *Clonlolan*, ubi O-mala-

Molingar.

glini,

glini, è Regum Midiæ ſtirpe; & *Moycaſſel*, ubi *Mag-O higans* meri Hibernici rerum potiuntur, alijque quorum nomina barbarum quiddam ſtrepunt, quæ tamen Hibernici malunt quàm Anglica, adeò ut è magnatibus quidam dixerit, ſe nullo modo Anglicam linguam velle ediſcere, ne Anglicè loquendo os ſibi diſtorqueretur.

COMITATVS LONGFORD.

MIdiæ Occidentali ad Septentriones jungitur Comitatus *Longford*, in hunc numerum providentia Henrici *Sidneij* Proregis paucos ante annos redactus. Hic *Anale* priùs dictus, à numeroſa gente *O-pharoll* colitur, è qua duo ſunt Dynaſtæ; alter ad Auſtrum, dictus O *Pharol-Boy*, id eſt *Flavus*, alter ad Septentriones O *Pharoll Ban*, id eſt *candidus*, imperitat: Angli autem inter eos admodùm pauci, & illi jampridem ingreſſi.

Hunc Comitatum præterlabitur *Sineus* flumen totius Hiberniæ nobiliſſimum, Ptolemæo *Senus*, Oroſio *Sena* & *Sacana*, Giraldo flumen *Senenſe*, accolis verò *Shanon*, id eſt, ut aliqui interpretantur, *Flumen antiquum*. E *Therne* montibus in Comitatu *Letrim* effunditur, continuoque ſecans in Meridiem agros, poſtquam unum & alterum lacum diffudit, intra margines ſe colligit, & *Macolicum*, nunc (ut eruditiſſimus Geographus G. Mercator obſervavit) *Malc*, cujus meminit Ptolemæus, inviſit, ſtatimque ab altero ſpatioſo lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cujus no- *Sineus fl.* *Macolicum* *Malc.*

Rigia, men & ſitus *Rigiam* urbem, quam Ptol. eo loc ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi verò lacum hunc prætervectus intra ripas ſe colligit, *Athlon* opidum illi inſidet, de quo ſuo loco. Inde verò ſuperata ad *Killoloe* cataracta, de qua mox dicendum, maximarum navium capax diducto alveo Limiricum urbem amplectitur, de qua jam diximus. Hinc per 60 plus minus milliaria rectus, grandis & inſuloſus in Occaſum properat, & ubicunque reciprocante æſtu fit vadoſus, præſidiaria caſtellula ad cohibendos prædonum tranſitus majorum cura diſpoſita fuere. Demumque in †Oceanum Occidentalem vaſto oſtio ultra *Knoc Patric*, id eſt *Patricij collem* evolvitur.

† *Alijs mare Bredanicum.*

CONNACHTIA.

Pars quarta Hiberniæ, quæ Occaſum reſpicit, Sinei fluminis emiſſario ex *Erne* lacu, & Oceano Occidentali incluſa, Giraldo Cambrenſi *Connachtia* & *Conacia*, Anglis *Conaght*, Hibernicis *Conacthy* dicitur. Hanc antiquitùs, ut apud Ptol. videre eſt, *Gangani*, qui ijdem *Concani*, *Auteri* & *Nagnatæ* inſederunt. Concani illi ſive Gangani, ex nominis affinitate & locorum vicinitate à *Concanis* Hiſpaniæ deducti videantur, quos origine Scythas fuiſſe, ſanguinemque equinum potaſſe (quod non inſolens jampridem ſylveſtribus Hibernicis) teſtatur Silius.

Et qui Maſſogetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane *vena.*

Cæterùm regio, ut alicubi læta & ferax, ita ſub-

uvidis

CONNACIA
Milliaria Anglicana
Petrus Kerius cælavit.
OCCIDENTALIS
OCEANUS
CONNACIA
ULTONIÆ PARS
PARS LAGENIÆ
Galway bay
Clan Coven
Mayo
Burges
Conich Denemore
Balanefade
The great mountaines Called Cowlews
Slow heren
Anrorke west
Breanny
Roßcomon
Longford
L. Nenan
Lacus Erno
Dertre Hughog
Clones
Oriens
Slego bay
Killala can
Great Iland
Skardes
Can leame
Killone
Downs wayn
Downlekey
Killign
Doumbeg
C. Doe
South sound
Farlo
Borne
Galway
L. Glonoy
C. Boras
L. Gorb
B. Crag
L. Derket
Kelcole
Hoghell
Icolel
Cloghe
B. Kene
Atlon
Dromerayn
L. Tuck
Balanor
C. Rwe Boik
Conor Roy
Trobboy
B. Cregh
Makkarne
Mc Moyle
Mc Quere
Kellelow
B. Vrat
Limes ryke
Suck
Clohez

uvidis quibusdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Bogbes* appellitant, ut reliqua passim Insula, periculosa, & sylvis opacioribus & crebrioribus condensa. Ora autem maritima multis sinubus & navigabilibus alveis pervia accolas ad navigationes quodammodò invitat, sed innata desidiæ dulcedo ita detinet, ut ostiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere. Hodie distribuitur in hos Comitatus *Twomond* sive *Clare*, *Galway*, *Maio* & *Slego*, *Letrim* & *Roscoman*.

TVVOMOND, SIVE COMITATVS CLARE.

TWomon, sive *Twomond*, Giraldo *Thuetmonia*, Hibernicis *Towoun*, id est *Septentrionalis Momonia*, quod, quamvis ultra Sineum fl. jaceat, Momoniæ tamen olim pars habita fuerit, grandiori promontorio & sensim tenuato in mare projicitur. Ab Ortu, uti & Austro, flexuoso Sinei fluminis meatu, ab Occasu Oceano aperto ita conclusa, & à Septentrione Gallovidiæ Comitatus attingens confinia, ut nullus terrestri itinere, nisi per regionem *Clan-Rikard*, pateat accessus. Regio, in qua nec à salo nec à solo quicquam desideres, simodò accolarum accederet industria, quam olim excitarunt Robertus de *Muscegros* nobilis Anglus, Richardusque & Thomas *Clare*, juniores filij è Comitum Glocestriæ stirpe, quibus Rex Edwardus I. hunc agrum concesserat, opida extruendo, & in civilis vitæ socie-

ſocietatem advocando, à quorum nomine opidum primarium *Clare*, quod nunc habitatio Comitũ Twomondiæ, & inde totus tractus Clariæ Comitatus denominatur. Celebrioris notæ & nominis loca ſunt *Kilfennerag* & *Killa-loe*, ſive *Laonenſis* ſedes Epiſcopalis, in Provinciali Romano *Ladenſis* dicta, ubi rupes in medio Sinei fluminis alveo, de qua aquæ magno cum ſtrepitu dejectæ ruunt, quæque objectu ſuo impedit, quò minùs ulteriùs navigia deferat, nam ſi excinderetur, vel canalis circumduceretur, multò longiùs navigijs in magnum accolarum uſum ſubvehendis par eſſet. Haud procul à Sinei ripa ſedet *Bunraty*, cui Robertus *Muſcegros* jus mercatus & nundinarum ab Henrico III. impetravit, qui etiam caſtro munivit: & ad VII inde milliare *Clare* primarium conſpicitur opidum ad receſſum è Sineo Inſulis frequentem, quæ duo ſola ſunt hic emporiola. Anglorum plurimi, qui huc olim in Colonias deducti, vel exciſi ſunt, vel degenerarunt. Rerum verò hodie potiuntur ex Hibernica origine *Mac-Nemors*, *Mac-Mahon*, *O Loghton*, & longè potentiſſimi *O Brieni*, qui à veteribus Conachtiæ Regulis, vel, ut ipſi ferunt, ab Hiberniæ Monarchis prognati. Ex his Murchardus, ſive *Morogh O Brien* primus fuit Twomondiæ Comes ab Henrico VIII. ad vitam creatus ſibi & nepoti Donato, ſive Donogh, ut illi vocant, qui in Comitatu ſucceſſit. Connogherus Donati filius, tertius fuit Comes, & pater Donati jam Comitis quarti, qui fidem & fortitudinem Principi & patriæ egregiè probavit.

Cataracta.

Bunraty.

Clare.

Comites Twomõdiæ

COMITATUS GALLVVAY.

GAlloway Comitatus ab Austro Clariæ est confinis, ab Occasu Oceano, à Septentrione Maio Comitatui, & ab Ortu Sineo sive *Shanon* flumini. Terra colono gnavo admodùm grata, nec minùs pastori. Occiduum littus æstuariolis lancinatum insulis virentibus & aspersis rupibus serie quadam dispositis prætexitur, inter quas Insulæ quatuor *Arran* dictæ Baroniam constituunt, & fabellis quasi Insulæ viventium famigerantur. Interiùs lacus *Corbes*, ubi *Ausoba* fluvius à Ptol. statuitur, xx. plus minùs mill. pass. longitudine. 3. vel 4. latitudine fusus, navigabilis, & tercentum Insulis graminosis & piniferis distinctus, proximè mare in angustias arctatus, *Gallway* subluit, Hibernicè *Gallive*, nescio an à Gallæcis Hispaniæ nominatam. Hæc urbs est hujus Provinciæ facilè prima, & quæ tertijs in Hibernia vix acquiescit. Elegans sanè, & solido saxo, forma ferè orbiculari, constructa, & satis turrita, sedeque Episcopali clara, quæque portus & stationis subjectæ, quam dixi, beneficio mercatoribus frequens diversas opes terræ marisque facili & quæstuoso permiscet commercio. Vix quatuor hinc milliaribus abest *Knoc-toe*, id est *Collis securium*. Vnde ad Ortum haud multum abest *Aterith* (in quo *Auterorum* nominis supersunt vestigia) vulgò *Athenry*, magno mœnium ambitu circumdata, sed raris habitatoribus. Insigniores Hibernicorum tribus in hoc Comitatu sunt *O-Kelleis*, *O-Maldin*, *O-Flairtes*, *Mac Dervis* &c. *Clan-Rikard*, id est, *Filij vel*

Gallway.

Knoc-toe.

Aterith.

Clan-Rikard.

Tribus

Tribus Richardi, sive *Terra filiorum Richardi* huic Comitatui accensetur, quæ nomen à Richardo quodam sumpsit ex Anglica familia de *Burgo* dicta, è qua Vlickum de *Burgo* Henricus VIII Comitem Clan-Rikard creavit. Huic natus Richardus Comes secundus: cui successit filius Vlickus Comes tertius, pater Richardi Comitis quarti, cujus fides firma & singularis fortitudo rebus Anglorum in Hibernia maximè inclinatis magna cum laude eluxit. In hac regione est Archiepiscopalis sedes *Toamensis*, cui *Enachduensis*, *Duacensis* & *Maiensis* Episcopi hodie colligantur. Episcopatus etiam *Kilmacough*, necnon *Clanfertensis* hac in parte collocantur, & ut accepi, Toamensi Cathedræ conjunguntur. *Comites Clan-Rikard.*

Comitatus Maio,

Maio Comitatus occiduo Occeano pulsatus, Comitatibus *Galloway* à Meridie, *Roscoman* ab Ortu, & *Slego* ab Aquilone circumscriptus jacet. Regio fertilis & amœna, pecore, damis, accipitribus & copia mellis abunde dives, nomine à *Maio* urbecula Episcopali facto; *Maio.* sed sedes illa Episcopalis Metropoli Toamensi jam adnectitur, & vicini respiciunt Episcopum de *Killaley* in Baronia *Tir-auley*. Incolis autem quàm opidis Comitatus hic est celebrior, qui aut Hibernicæ sunt originis, ut O *Mailies*, *Joies*, *Mac-Vadus*: aut Scoticæ ex Hebridibus Insulis, & è tribu Donelli, unde *Clan-Donelles* vocitantur omnes Galloglasij, olim à seditiosis huc evocati,

& agris

& agris donati: aut Anglicæ, ut *Burki*, sive de *Burgo*, *Iordani*, *Nanghli* de *Castlough*, *Prendergest* de *Clan-Moris* &c.

COMITATVS SLEGO.

SVperiùs Comitatus *Slego* adjacet, benigna pascendis pecoribus fœcunditate, totus etiam mari obversus, quem ad Boream *Trobis* fl. Ptolemæo *Ravius*, ex *Erno* lacu emissus, ab Vltonia: à vicinis Comitatibus *Letrim* & *Roscoman* Curlew montes difficiles separant, *Succusque* amnis interdividit. *Libniam* etiam fluvium in hoc tractu lòcat Ptol. quem ad suam Dubliniam modò reduximus, sed locus quem designat Geographus nunc *The Bay of Slego* vocatur, portuosa statio sub *Slego* primario hujus Comitatus loco, ubi castrum, quod nunc sedes familiæ O *Conor*, qui hinc *de Slego* denominati. Post O-*Coneros*, O-*Don*, O *Haris*, O *Ghar*, *Mac Donagh* in hoc agro sunt nominatissimi.

Slego.

COMITATVS LETRIM.

COmitatum *Slego* ad Orientem Solem claudit *Breany*, possessio antiquæ familiæ O *Rork*, quæ genus retulit ad Rothericum Hiberniæ Monarchiam, cujusque latifundijs ob rebellionem Coronæ adjudicatis, hæc a Ioanne *Perrott* Prorege Comitatus fuit constitutus, & *Letrim* à primario opido nuncupatus, qui totus montibus assurgit luxuriosè graminosis, totque pascit pecora, ut angusto illo quo circumscribitur spatio,

Letrim.

tio, uno tempore ſupra centum viginti millia pecorum capita numerarit. In hoc *Achonry* eſt Epiſcopatus, qui ſedi Elphenſi jam adunatus, & *Sineus* ſive *Shanon* princeps fluviorum Hiberniæ hinc originem ducit. Primariæ familiæ ſunt O-*Rork*, O *Murreies*, *Mac Lochleims*, *Mac Glanchies*, & *Mac Granelles*, omnes puri puti Hibernici.

COMITATVS ROSCOMAN.

SVb Comitatu Letrim ad Meridiem ſubjacet *Roſcoman* Comitatus ab Henrico *Sidney* Prorege inſtitutus, anguſtiori ſed longiori ſpatio inter Succum fl. ab Occaſu & Sineum fl. ab Ortu intercluſus, & à Septentrione *Curlew* montibus concluſus. Terra eſt in planitiem plerumque porrecta, fertilis, & quæ numeroſa paſcit armenta, adhibitaque mediocri cultura fruges benignè profundit. Quà Septentriones ſpectat Curlew montes prærupti eminent & impervij, donec via Georgij *Binghami* cura difficili labore fuit exciſa. In hoc Comitatu quatuor cenſentur Baroniæ, *Boile*, ubi *Mac Dermot* quaſi rerum potiuntur: *Balin-Tober*, ubi O *Conor Dun* plurimum poteſt, cui adjacet *Elphen* ſedes Epiſcopalis: *Roſcoman* O *Conori Roo*, id eſt *Rufi* Baronia, in qua eſt Opidum totius Comitatus primarium, Caſtro à Roberto *Vfford* Hiberniæ Iuſtitiario olim munitum: & magis ad Auſtrum O *Kelliorum* Baronia *Athlone*, à præcipuo Opido denominata, quod ſuum habet Caſtrum & præſidium, & pontem è vivo ſaxo pulcherrimum, quem magno ſeditioſorum terrori Elizabetha Regina, Henrico *Sid-*

Roſcoman.

Athlone.

neio

neio Hiberniæ Prorege curante, noſtra memoria conſtruxit, cùm cogitaret eo loco, utique totius Hiberniæ ad ſeditiones cohibendas opportuniſſimo, Proregis ſedem conſtituere.

Connachtæ Domini. Guilielmus filius Adelmi, cujus poſteri de *Burgo* Latinè; & *Burk* vel *Bourk* Hibernicè vocantur, Robertus *Muſcegros*, Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrenſis, & Guilielmus de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. W. Burkus verò, ſive de Burgo, & ejus poſteri totius Connachtiæ Domini appellati hanc Provinciam cum Vltonia diu ſumma tranquillitate adminiſtrarunt, & opimos reditus collegerunt. donec unica Guilielmi de Burgo filia Connachtiæ & Vltoniæ ex aſſe hæres elocata fuit Leonello Clarentiæ Duci Regis Edwardi III. filio. Cùm autem ille in Anglia ut plurimùm hæreret, & qui illi ſucceſſerunt Mortuomarij patrimonium in Hibernia negligentiùs haberent, *Bourki* affines, quos illi ſuis terris præfecerant, Dominorum abſentia & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cum Hibernicis ſocietate, & contractis nuptijs, univerſam ferè Conachtiam ſibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depoſito, Hibernicos mores induerunt.

VLTONIA, ſive VLSTER.

QVicquid terrarum ultra Boyni fluminis oſtium, Midiam, Comitatum Longford, & Bavij fluminis oſtium ad Septentriones protenditur,

ULTONIA
Milliaria Anglicana
P. Kerius caelavit.
Septentrio.
Occi dens.
DEUCALEDONIUS
OCEANUS.
CANTIRE.
Iles and stakes of Aran
Helyn head
Calbeg
Bale wolley bay
Mc Dungal
Dunbrias
Cladagh bay
Point Conrous
Sheap haven
Enis daghal alias Tralle
Raglins
The sound or Bay
Donel
Cladoh
Fanne
Silver hill
Ramolan
Kilmacrenan
Raph
Fine
Kilibok
New cast
Kilmore cast
Colrane
Dunseril
Glanaron
Clane Boy
Glanarum
Oldersleet haven
Knockfergus
Lemewood
Mc Dore
Band flu.
O Cane
Terlough Lenogh
Tyrone
Slew Gallen
Borbarbe
Lough Eagh
Dunneganan
Clone Charon
Monaghan
Armagh
C. Corke
B. Mure
Newry Bagnal
Carlinford
L. Nokno
Mc Laganda
Logan flu.
South arde
Mc Patrick
Down
E. Kildare
Anglas
Rahalspeke
Irmlet
Red cast
O. Golgham
Formeurad
Slego
Shere
Old castel
C. Home
Patrikes Purgatory
L. Eske
L. Darket
Mc Swyn
B. wolley
Boile
Alaspe
B. Shenon
L. Erne
Gerget flu.
C. Skye
Belecke
Slego
Balanasalde
Clones
Killalay
New castel
Mayo
Clove
B. Crewy
H. Cow
L. Eyn
53
54

ditur, pars quinta Hiberniæ censetur, & Latinis *Vltonia* atque *Vlidia*, Anglis *Vlster*, Hibernicis *Cui Guilly*, id est Provincia Guilly, Cambro-britannis *Vltw* appellatur. Quam universam Ptolemæi ætate incoluerunt *Voluntij, Darni, Robogdij* & *Erdini*. Regio ampla, multis & immensis stagnis interfusa, immanibus sylvis umbrosa, alicubi ferax, alicubi macra; viriditate tamen ad aspectum ubique jucunda, & pecoribus passim oppleta. Sed ut regio sine subactione inhorrescit, ita incolarum ingenia sine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia juris, pudoris & officij repagula perfringere solebant, pars ejus citerior in tres Comitatus, *Louth* scilicet, *Down*, & *Antrimme*, olim divisa erat, & nunc reliqua in septem Comitatus novos dividitur, videlicet *Cavon, Fermanagh, Monaghan, Armagh, Colran, Tir-Oen*, & *Donegall*, sive *Tir-Conell*, provida cura Io-
1585. annis *Perrotti* Proregis, qui vir sanè magnus, clarus, & animorum Provinciæ gnarus, omnes Vltoniæ Dynastas eò perduxit, ut libenter ditiones suas in Comitatus dividi, & Vicecomites, qui præessent admitti perpessi fuerint.

COMITATVS LOVTH.

Comitatus *Louth*, Hibernicè *Iriel* sive *Vriel* (si illa non sit potiùs pars hujus agri) ultra Midiam & Boyni fluminis ostium mari Hibernico obversus, satis flexuoso littore in Septentriones procurrit, solo pabuloso, & adeò feraci, ut agricolarum impendijs facilè respondeat. Iuxtà

Boyni

Boyni ostium sedet *Drogheda*, Anglis *Tredah*, elegans frequensque opidum, à ponte appellatum, & Boyno interfluo divisum, cui jus mercatus & nundinas concessit Rex Edwardus II. multasque & magnas libertates Reges confirmarunt, & inter alia Officinam Monetariam. Huic vicinum *Melli-fons* Monasterium, quod Edwardo *Moro* Equiti aurato bene domi belliquè merito Regina Elizabetha, cùm Religiosi jam anteà essent exturbati, donavit. *Ardeth* ad septimum hinc milliare satis notum est opidum mediterraneum, & suprà *Dundalk*, portu commodo & mœnibus olim validum. Vnde octavo milliari abest *Carlingford* portus etiam satis celebris. Nec alij, quod sciam, loci hoc in Comitatu sunt memorandi. Supersunt autem in eo *Verdoni*, *Tati*, *Clintoni*, *Bellew* sive de *Bella Aqua*, *Dowdalli*, *Garnoni*, *Hadsori*, *Wottoni*, *Brandoni*, *Mori*, *Warreni*, *Chamberlani*, & alij ex Anglico genere quam plurimi, ex Hibernico *Mac-Mahoni* &c.

Tredah. *Melli-fons* *Ardeth.* *Dundalk.* *Carlingford,*

COMITATVS CAVON.

IN Occasu proximè adjacet *Cavon* Comitatus, olim dictus *Breany Orientalis*, habitatio gentis *O-Reiley*, quæ se ex Anglica *Ridleiorum* venditat origine, cùm vitæ instituto merè sit Hibernica. Hæc gens in primis non ita pridem equitatu valuit, sed quo minùs valeat, prudentia Henrici Sidneij eorum ager in septem divisus est Baronias, quarum Domini ex illa familia immediatè jure clientelari eas à Corona Angliæ tenerent. Castellulis non opidis sparsim habitant, Episcopumque

pumque suum habent, & illum quidem tenuem, cujus sedes ad *Kilmore*, sed tamen non perinde ille tenuis, ac Episcopi illi Hibernici, qui non alios habuerunt reditus quàm tres vaccas lactantes, quas in defectu lactis Parochiani per alias innovabant, ut ipsorum relatione, cùm ex Italia per Germaniam redirent, accepit, & litteris prodidit Adam Bremensis.

Episcopi pauperes.

COMITATVS FERMANAGH.

POst *Cavon* ad Occasum & Septentriones *Fermanagh* se offert, regio ubi olim *Erdini* habitarunt, nemorosa & admodùm palustris, in cujus medio celeberrimus & maximus ille Hiberniæ lacus *Erne* XL. mill. pass. extentus, sylvis opacis coronatus, & Insulis habitatis confertissimus, quarum nonnullæ centum, ducenta & trecenta jugera continent, Lucijs, Trutis, Salmonibus & alijs piscibus tam copiosus, ut piscatores nimiam frequentiùs piscium copiam, retiumque rupturas, potiùs quàm defectum conquerantur. Fama est inter accolas, hunc olim agrum fuisse cultissimum & incolis frequentissimum, sed subito propter infandam eorum cum bestijs Venerem, superfusis aquis in lacum redactum. Quod tamen scelus Hibernicorum annales in Hebridianos quosdam, qui patria profugi ibi latitarunt, transferunt. *Mac-Gwir* inter Dynastas hoc in tractu nobilis est & potens tribus, quique sunt ex illa utrinque accolunt, ita ut qui sunt trans lacum, Vltoniæ, qui citra, Connachtiæ accenseantur.

Erne lacus.

COMITATVS MONAGHAN.

ERno lacui ad Orientalem plagam prætenditur Comitatus *Monaghan* collibus editus, sylvis vestitus, sed nullo notus opido, nisi *Monaghan*, quod nomen universo agro impertijt. In Baronias quinque dividitur, *Iriel* nempe, *Dartre*, *Ferney*, & *Loghty*, quæ Parlamentaria authoritate ob rebellionem abjudicatæ fuerunt à *Mac-Mahonis*, cum regiuncula *Donemain*, quam Elizabetha Regina Waltero d'*Evreux* Essexiæ Comiti donavit.

COMITATVS ARMAGH.

RVrsus ad latus Orientale Comitatus *Armagh* prætenditur, ita ut ab Oriente *Neury* flumine, ab Austro *Louth* Comitatu, ab Arcto *Aqua Nigra* quasi circumdetur. Regio totius Hiberniæ, ut à Prorege Devoniæ Comite subinde audivi, solo lætissimo & maxime luxurianti, adeò ut siquid ad fœcundandum injiciatur, quasi dedignatum sterilescat. *Fewes* regiuncula Turloghi *Mac-Henry*, è familia *O Neal*, prima occurrit, sylvis obsita & paludibus invia. Inde *Orry*, sylvis indiga, ubi habitat *O Hanlon*, & propugnaculum *Mont-norris* à Carolo Barone *Montjoy* Prorege positum, atque in honorem Ioannis *Norrisij*, sub quo tyro militaverat, nominatum. Ad octavum hinc milliare prope *Kalin* fl. *Armacha* cernitur sedes Archiepiscopalis & totius Insulæ Metropolis, quæ mihi eadem esse videtur, quam *Dearmach* vocat Beda, & *Roborum campum* ex lingua Scotica sive Hibernica interpretatur. Loco

Fewes.

Orry.

Mont-norris.

Armacha.

Drumsailich nomen erat, priusquam S. Patricius ibidem *Civitatem egregiam situ, forma, quantitate, ambitu, Angelicis* (ut ait ille) *designatam indicijs exstruxisset*. Hæc urbs à Ioanne *Curry* in Anglorum potestatem fuit subacta, qui tamen nihil damni intulit, sed viris Ecclesiasticis, qui ibi Deo vacabant, perbenignus fuisse, Ecclesiamque restaurasse perhibetur, quæ nostro tempore à Ioanne O *Neal* una cum urbe incendio deformata pristinam dignitatem amisit, & pauculæ tantum casulæ viminibus intextæ hodie supersunt, cum laceris parietibus Monasterij Prioratus, & Palatij Primatis. Inter hujus loci Archiepiscopos maximè celebrantur Sanctus Malachias, qui primus Sacerdotibus in Hibernia uxores interdixit, & Richardus *FitzRaulf*, vulgò *Armachanus* dictus, qui contra fratres mendicantes, spontaneam in Christianis mendicitatem exosus, acriter calamo circa annum 1355, digladiatus est. Hac regione & in vicinia *Mac Genis, O Hanlon*, O *Hagan*, & è stirpe O-*Neal* quamplures agnominibus varijs assumptis rerum quodammodo potiuntur.

COMITATVS DOVVN.

SEquitur ad Ortum Comitatus *Down*, amplus ille quidem & solo fœcundo ad Hibernicum usque mare protensus, à plaga Boreali lacum *Eaugh* novo nomine *Logh-Sidney*, & ab Australi *Louth* Comitatum attingens, a quo Newri flumine dividitur. Ad hoc in ipso primo hujus Comitatus limine nostra memoria opidum ejusdem

dem cognominis posuit & communivit Nicolaus *Bagnall* Hiberniæ Mareschallus, qui suo ductu res præclaras hic gessit, & regionem industria cultiorem reddidit. Iuxta fluvius, *Ban minor* dictus, è solitudine montium de *Mourne* effusus, per *Eaugh* fertur regionem, quæ ad familiam *Mac-Gynnis* spectat, suamque habet Episcopalem sedem ad *Dromore*. Supra quam ad lacus marginem *Kilwlto* & *Kylwarny* sylvis & paludibus tractus sunt impeditiores. Hæc interiùs. Sed ad oram maritimam mare se ita insinuat, & varijs recessibus terram excavat, lacusque se dilat juxta *Dyffrin* vallem nemorosam, ut duas faciat Chersonesos, *Lecal* ad Meridiem, & *Ardes* ad Aquilonem. *Lecal* ager optimus totius Hiberniæ longissimè in Ortum prominet, extremumque ejus Promontorium, quod nunc Nautis *S. Iohns Foreland*, Ptolemæo *Isanium* vocatur, forsitan à Britannico *Isa*, quod *infimum* sonat. In ipsius Isthmo *Dunum* floruit, hodie *Down*, vetustæ sanè memoriæ opidum, sedes Episcopalis, & Patricij, Brigidæ, Culumbeque tumulo insigne, cui hoc distichon rhythmicum inscriptum.

Eaugh. *Eaugh Dromore.* *Kilwlto et Kilwarny.* *Dyffrin.* *Lecal.* *Isanium.* *In promont.* *Dunum.*

Hi tres in Duno tumulo tumulantur in uno,
Brigida, Patricius, atque Columba pius.

Ad mare sunt *Arglas*, ubi S. Patricium Ecclesiam fundasse ferunt, & *Strangford* portus tutus, ubi fluvius *Coyn* magno aquarū insultu in mare prorumpit. *Russelli*, *Audlæi*, *Whiti*, & qui postremo advenerūt *Bagnalli* ex genere Anglico inter feros & feroces Hibernicos à majoribus hac in parte quæsita non sine periculo strenuè propugnant. *Ardes* altera Chersonesus è regione ja-

Arglas. *Ardes.*

cet, tenui alveo è lacu *Coin*, qui ab occidua parte claudit, ut ab Ortu mari, & à Septentrione sinu *Knoc-Fergus*, divisa. Solum est ubique perbenignum, nisi ubi in medio per XII. plus minus mill. pass. protenditur subuvida & voraginosa planities. Littus viculis satis consitum, olimque habuit Monasterium ad sinum de *Knoc Fergus* longè celeberrimum eodem vitæ instituto & nomine quo fuit antiquissimum et nominatissimum Angliæ Monasterium, prope Cestriam, scilicet *Banchor*. Interiùs ad lacum est Episcopalis sedes *Conerensis*, cui præfuit ille S. Malachias Episcopus, *qui*, ut inquit D. Bernardus, *cum cœpisset pro officio suo agere, tunc intellexit, non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nusquam adhuc tales expertus fuerat in quantacunque barbarie. Nusquam repererat sic protervos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, cervicosos ad disciplinam, spurcos ad vitam. Christiani erant nomine, re Pagani.* Hæc ille, & paullò mitiora qui hodie præest Episcopus de suis (ut audio) est prolaturus. Supra Ardes ad Occasum australior *Claneboy*, id est *Gens flava*, vel *Tribus Hugonis Flavi*, ut ipsi interpretantur, satis sylvestris expanditur usque ad sinum *Knoc-fergus*, à tribu Nigellorum sive *Neale* occupata, & extrema habetur Comitatus *Down* regiuncula.

Coner Episcopatus.

Claneboy superior.

COMITATUS ATRIM.

PRoximus Comitatui *Louth* Septentriones versus *Antrim* Comitatus succedit, denominatus ab *Antrim* opidulo omninò ignobili, nisi nomen regioni impertijsset universæ, quæ inter

sinum *Knoc-Fergus*, Lacum *Eaugh*, & *Ban* fl. interfidet. Sinus ille *Knoc-Fergus*, Ptol. *Vinderius*, nomen ab imposito opido tulit, opidumque quod Angli *Knoc-Fergus*, Hibernici *Carigh-Fergus*, id est *Scopulum Fergusij* vocant, à Fergusio illo nominatissimo, qui Scotos ex Hibernia in Britanniam primus duxit, ibi submerso. Celebre verò præ cæteris in hac ora est ex portus oportunitate, suis munimentis, licèt imperfectis, castello rupi editæ infixo, præsidiaria cohorte quæ regionem in officio continet, & Palatio antiquo, quod in Armamentarium jam conversum. Iuxtà jacet *Claneboy inferior*, quæ O-*Nealorum* etiam habitatio, nequissimi rebellis *Shani* sive Ioannis O-*Neal* fato insignis. Iuxtà *Knoc-fergus* peninsula tenui cervice continenti adnectitur, quæ tamen Insula *Magie* dicitur, quatuor mill. pass. longitudine, & latitudine unum colligit. *Glinnes* deinde, id est *Convalles* ad malefidam stationem *Olderfleet* incipiunt, & longo tractu mari objectæ procurrunt.

Knoc-Fergus.

Claneboy inferior.

Isle of Magie & *Glinnes.*

COMITATVS COLRAN.

VLtra Glinnes ad Occasum sita est *Krine*, quam nunc Comitatum *Colran* à præcipuo opido vocant, inter *Ban* fl. & *Lough-faile* interposita, & ab Austro Comitatui *Tir-Oen* contermina. *Bann* ille, eximiæ (ut inquit Giraldus) pulchritudinis fluvius, quod & nomen testatur, è montibus de *Mowrne* in Comitatu *Downe* exortus, in *Eaugh* sive *Lough-Sidney* lacum amplum se nomenque suum effundit, quod tamen post 30.

Bann fl.

plus minus milliaria (tantæ enim longitudinis lacus ille censetur) exiens tandem ad *Tome* castrum recipit, & sylvis coronatus superbo alveo per *Glancolkein* Oceanum petit, Salmonum totius Europæ longè fœcundissimus, eo quod (ut aliqui existimant) sit omnium fluviorum limpidissimus, cujusmodi aquis Salmones unicè delectantur. In hac parte maxima authoritate valet familia *Cah inorum*, cujus princeps O *Cahan*, inter beneficiarios Magnates O *Neali*, qui Vltoniæ tyrannus (*V-raights* illi vocant) primus censetur; utique qui in barbara *O-Neali* electione, quæ barbaris ceremonijs in edito colle sub dio celebratur, honorario fungitur munere, calceamentum scilicet supra caput electi *O-Neali* projiciendi.

Tome.

Glancolkein.

O-Neali electio.

COMITATVS TIR-OEN.

SVB Colran subjacet ad Meridiem Comitatus *Tir-Oen*, id est si interpreteris, *Terra Eugenij*, totus mediterraneus. Qui in Solis Occasum *Liffer* flumine à *Tir-conell*, in Ortum *Eaugh* lacu à Comitatu Antrim, in Meridiem *Aqua Nigra*, sive *Blackwater*, Hibernicè *More*, id est *Aqua magna* à Comitatu *Armagh* disterminatur. Regio, licèt salebrosa, ferax tamen, & sanè ampla, ut quæ sexaginta milliaria longitudine, & triginta latitudine colligit, divisa montibus quos *Sliew Gallen* vocant, in Superiorem ad Septentriones, & Inferiorem ad Austrum. In hac sunt *Cloghar* Episcopatus satis exilis, *Dunganon* præcipua Comitum

Cloghar.

Dunganon.

tum habitatio, quæ Henrici VIII. gratia titulum Baronis Matthæo filio primi Comitis *Tir-Oen* fecit (ædes sanè elegantiores quàm pro regionis more, sed quæ sæpiùs ab ipso Domino, ne ab hoste succenderentur, incendio deformatę) *Vlogabel!*, ubi O-*Neal*, qui Vltoniam superbissimo premit dominatu, patrio & barbaro illo ritu inaugurari solet; & Munimentum ad *Black-water*, sive *More* flumen. Est deinde & præsidiarium illud propugnaculum, quod Carolus *Montjoy* Prorex suo nomine excitavit ad Lacum *Eaugh*, quem occiduum hujus agri latus claudere, & à *Baun* flumine effici, aut multum adaugeri dixi. Lacus sanequam pulcher, egregiè piscosus, & peramplus, xxx. scilicet mill. pass. plus minus extentus, variaque riparum facie, nemoribus opacis, pratis perpetuò virentibus, arvis, si colantur, frugiferis, collibus devexis,, rivulis influentibus ad amœnitatem & utilitatem ab ipsa natura efformatus, quæ accolis quasi indignari videtur, quod per inertiam omnia barbarie inhorrescere patiantur. In *Tir-Oen* superiori est *Straban* castrum notum, quod nostro tempore incoluit Turleghus *Lemigh* è familia O-*neal*, qui dignitatem O-*Neali* post *Shani* mortem populari electione consecutus est, & nonnulla alia minoris notæ Castella, quæ ut alibi in hac Insula sunt tantùm turres editæ, angustis foraminibus potiùs quàm fenestris, quibus aulæ cespititiæ adjunguntur culmeis tectis, suasque habent areas amplas, fossis & dumetis, ad armenta à prædonibus defendenda, circumseptas.

Eaugh lacus.

Straban.

COMITATVS DONEGAL, sive TIR CONELL.

QVicquid jam superest in Vltonia ad Septentriones & Occasum *Robogdij* & *Vennicnij* olim tenuerunt; hodie verò Comitatus *Donegall* sive *Tir-Conell* appellatur, id est, ut alij interpretantur, *Terra Cornelij*, ut alij, *Terra Conalli*, Mariano certè planè *Conallia* nominatur. Regio ferè tota campestris, & portuosa, mari scilicet à Borea & Occasu pulsata, ab Ortu Liffer flumine, & à Conachtia Erno lacu disclusa. *Liffer* prope fontes dilatatis aquis in lacum exspatiatur, in quo insula eminet, & in ea ad monasteriolum crypta angustior, obversantium nescio quorum spectrorum terrore & horrendis visis, aut potiùs religioso horrore decantata, quam aliqui Vlyssem effodisse ridiculè somniant, cùm inferos affaretur. Incolis hodie *Ellan u frugadorij*, id est Insula purgatorij, & *Patricij Purgatorium* nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum, vel alium ejusdem nominis Abbatem à Deo ardentissimis precibus impetrasse, qui piè creduli, affirmant, ut pœnæ & cruciatus qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hic proponerentur, ut insita suis Hibernicis peccata, & gentilium errores faciliùs extirparet. Præter hoc Patricij etiam aliud in Insula *Brendani Purgatorium* fuit, sed cum locum non invenerim, accipe quod solum inveni, Nechami de illo tetrastichon

Patricij purgatoriū

Brendani purgatoriū

Asserit esse locum solennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida sæpe micat.

Purgan-

Purgandas animas datur hic transire per ignes,
Vt dignæ facie judicis esse queant.

Vbi hic fluvius *Liffer* alijs advenis aquis adauctus mare propiùs accedit, iterum in lacum diffunditur, quem Ptol. *Logiam*, nunc *Logh Foyle*, & *Logh Der* vocitant. Et *Robogdij* quidem supra *Logiam* locati omne septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, ubi *Doghberty* obscurioris notæ regulus multúm valet, atque inter hos *Robog* viculus Episcopalis antiqui Robogdiorum nominis expressa retinet vestigia. Vlteriùs verò magis ad Occasum *Vennicny* egerunt, ubi *Mac Rwyny Faid*, *Mac Swyny Netocth*, & *Mac Swyny Bannigh* plurima possident. *Viduam* flumen, quod nunc *Crodagh*, & *Vennicnium* Promontorium, quod nuuc *Rames head*, & Boreum promontorium, quod nunc *S. Helens head*, inter hos statuit Ptolemæus. Reducto hinc littore *Calebeg* portum & stationem commodam navigantibus præbet. Inferiùs, haud procul ab ostio lacus *Earne*, conspicitur *Donegall* monasterium & opidum, unde cùm Comitatus hæc regio instituereretur, nomen accepit. Præfuerunt huic territorio multis jam sæculis qui è familia *O-Donell*, & illi quidem ex eadem qua *O-Neali* stirpe; nec alió usi sunt titulo quàm *O-Donell* & Domini de *Tir-Conell*. Ad quem consequendum, utque suis ceremonijs electione quadam populari ad saxum juxta *Kilmacrenan* inaugurarentur, feralibus dissidijs & mutuis cladibus grassati sunt, donec Rex Iacobus *honorem*, *titulum & stilum Comitis Tir-Conell* non ita pridem Roderico *Odonell*, fratri Hugonis illius rebellis, qui patria profugus in Hispania

Logia Lacus.

Calebeg.

Donegall.

Comes Tir-Conell.

ſpania obijt, honorarijs tabulis contuliſſet.

Vltoniæ Domini. Walterus de Burgo, qui Connachtiæ Dominus, & Comes Vltoniæ, ex unica filia Hugonis de *Lacy* genuit Richardum Comitem Vltoniæ. Richardo natus fuit Ioannes de Burgo, qui patre ſuperſtite fatis conceſſit, relicto filio Guilielmo, qui avo ſucceſſit, & Elizabetham unicam filiolam reliquit, quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta peperit unam itidem filiam uxorem Edmundi de *Mortuo mari* Comitis Marchiæ, per quam Comitatus Vltoniæ cum Connachtia ad *Mortuomarios* devenit, & ab illis unà cum Regno Angliæ ad familiam Eboracenſem. Quo tempore Edwardus IIII. Rex Angliæ ſacro Patrimonio, ſive Dominio, ut vocant, regio adjunxit. Cumque eadem tempeſtate Anglia in partes diſcederet, inteſtino exardeſcente bello, & Angli qui hic egerunt ex Vltonia reverſi partes in Anglia ſequerentur, O-*Neal* & alij Hibernicæ originis has regiones occuparunt, & ita barbarie efferârunt, ut nihil ſupra. Adeò ut hæc Provincia, quæ ſuis Comitibus olim magnam pecuniæ vim dependit, vix pauxillulum nummorum jam inde Angliæ Regibus reddiderit.

Hiberniæ neglectæ querimonia. Nec ſanè in re quavis alia magis deſideratur (modo loqui liceat) Regum Angliæ pietas & prudentia, quàm quod hanc Provinciam, imò totam Hiberniam, in religione propaganda, Republica conſtituenda, & incolarum vita ad humanitatem excolenda, tot jam ſæculis negligentiùs habuerint; an per ſupinam ſocordiam, parſimoniam, aut providentiam damnoſam, non dixero. Ne diutiùs autem negligatur, ipſa

ſuo

ſuo jure efflagitare videtur, quæ Inſula eſt tanta, tam ubere gleba, tam paſcuis ſupra fidem læta, tot ſylvis obſita, tot metallorum venis, modò quis ſcrutaretur, dives, tot fluminibus irrigua, tot portubus circumcincta, ad navigationes in opulentiſſimas regiones tam opportuna, & inde vectigalibus quæſtuoſa futura, hominumque altrix tam fœcunda, qui, ſive animos, ſive corpora ſpectemus, ad omnia pacis belliqùe munia uſui eſſe poterunt ſingulari.

Hibernicorum mores.

LOcus nunc poſtulat, ut de gentis moribus aliquid attexam, & attexam ſanè, omiſſis vetuſtioribus, quod ad recentes pertinet, ex quodam recentiori ſcriptore, & quidem ipſius verbis, qui nomine, ut colligo, *I. Good*, educatione Oxonienſis, profeſſione Sacerdos, juventutem Limirici erudijt circa annum M. D. LXVI. Priùs tamen paucis proponam de ratione juris adminiſtrandi inter merè Hibernicos.

Magnates, quorum nominibus quarta vocalis O ob eminentiam & excellentiam præponitur, ut *O-Neal*, *O-Rork*, *O-Donell &c.* & cæteri qui *Mac* præfixum gerunt, jus ſuum habent peculiare, quo ſuperbiſſimo vivunt dominatu, & in ſubditorum fortunas tributis, exactionibus, penſitationibus, militeſque quos alant illis imponendo ita pro libito graſſantur, ut longè miſerrima ſit ſubditorum conditio, & quoties bella inteſtina inter illos ingruunt, ſucco & ſanguine exhauriantur. Habent hi Magnates ſuos Iuridicos, quos

Magnatum Hiber- nie nominibus præfixum.

Brea-

Breahans Hibernicorum Iudices.

Breahans vocant, indoctissimum hominum genus; qui statis quibusdam diebus edito aliquo & præcelso colle inter litigantes jus dicunt vicinos. Coram istis actores queribunda voce injurias illatas conqueruntur; rei inficiatione negant; si manifestò in furto teneantur, aut reddendum, aut mulcta pensandum pronuntiant. Habent etiam hi Magnates suos Historicos, qui res gestas describunt, Medicos, Poëtas, quos *Bardos* vocant, Citharœdos, quibus singulis sua prædia assignata sunt, & singuli sunt in unoquoque territorio è certis & singulis familijs, scilicet *Breahani*, unius stirpis & nominis, Historici alterius, & sic de cæteris, qui suos liberos sive cognatos in sua quilibet arte erudiunt, & semper successores habent. Ius verò hæreditarium successionis apud hos Magnates non observatur, sed qui ex præcipua aliqua familia viribus, clientelis, & audacia potentior, dominatum quadam Provincialium factione aut electione sibi arripit, demortui filijs, nepotibus & sanguine proximis omninò exclusis: & barbaris ceremonijs in solio saxeo sub dio, certo aliquo monticulo collocatur. Quo etiam tempore, lege quadam (*Tanistry* dicunt) successor aliquando designatur, qui *Tanist* nuncupatur, nescio an à Danis vocabulo mutuato, apud quos *Thane* pro viro nobili & Regis ministro diu fuit in usu. Iam inde *Goodi* observationes habe, pro quo præfabor, illum nihil ad calumniam, sed omnia ad veritatem collimare, at tantùm de inconditis illis & merè Hibernicis loqui, qui in extremis delitescunt & humaniores mores nondum induerunt.

In

In universum gens hæc corpore valida, & in primis agilis, animo forti & elato, ingenio acri, bellicosa, vitæ prodiga, laboris, frigoris & inediæ patiens, Veneri indulgens, hospitibus per benigna, amore constans, inimicitijs implacabilis, credulitate levis, gloriæ avida, contumeliæ & injuriæ impatiens, & ut inquit ille olim, *in omnes actus vehementissima, qui mali, nusquam peiores, & bonis meliores vix reperiuntur.* *Giraldus Cambrensis*

In commune liberis profana nomina imponunt, annectentes semper aliquid nomini, vel ab eventu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vel ex morbo, vel ex scelere: Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viventis liberis imponere fas non est. Mortuo verò patre, ejus nomen assumit filius, & siquis ex majoribus eo nomine præliando insignis fuerit, similis ab hoc virtus expectatur. Matres post sextum à partu diem ex integro se maritali operi dedunt, parvulos ad Nutrices exponunt. Nutricij multo plus operæ, opum & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs vestes, sumptus ad studia, ad arma, ad quævis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam suo jure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactis. Omnes ab ijsdem enutriti, plus amant mutuò, plus credunt, quàm si germani essent: adeò ut præ his & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehensi, ad hos altores suos confugiunt, & ab his animati in apertum sæpè bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem instructi, perditissimi evadunt: uti nutrices quoque virgines quas nu-

triunt

triunt ad omnem obſcœnitatem erudiunt. Nec aliunde quàm ex his nutricijs maximæ Hiberniæ corruptelæ profluxiſſe creduntur.

Otio in primis ſunt dediti, ſummas reputant divitias labore carere, & ſummas ducunt delicias libertate gaudere. Muſica inprimis delectantur. Si qui religioni ſe conſecrant, religioſa quadam auſteritate ad miraculum uſque ſe continent, vigilando, orando & jejunijs ſe macerando.

Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ paſſim ſumma cum immanitate exercentur. Latrocinaturi, preces ad Deum fundunt, ut præda offeratur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo diſplicere perſuadentur. Nequaquam illum velle ſibi hanc occaſionem præbere, ſi peccaretur; imò peccatum eſſe, ſi occaſionem non arriperent. Nec templis nec ſacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam inijciunt, homines ibi latitantes interficiunt. In cauſa eſt turpiſſima Sacrificulorum vita; qui è templis domos profanas conſtituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, ſubſequuntur; abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Concubinæ Sacerdotis & ſpurij intra templi ambitum manſitant, inebriantur, concumbunt, ſanguinem effundunt, animalia claudunt. Sacerdotes tantùm rei familiari & liberis procreandis ſtudent, liberos in Eccleſijs ſucceſſores habent; de quorum illegitimatione diſpenſatur. Sacrificulorumque horum filij, qui ſtudia conſectantur, plerumque

latro-

latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan*, *Mac Pherson*, *Mac Ospac*; id est *filij Decani*, *Ecclesiæ Rectoris*, & *Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eoque magis quod ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum Sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt: patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt.

Ad tertium quodlibet verbum jusjurandum interponere solemne habent, nimirùm per Trinitatem, Deum, Sanctos, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, tuam manum. Licèt autem pejerent, siquis ipsos damnationis periculum ex perjurio subire dicat, statim audiet illos clarè clamitare, Misericors est Dominus, & non sinet pretium sanguinis sui effusi pro me, in me esse irritum: in infernum nunquam demergar, sive pœniteat, sive non pœniteat. Sed ut fidem præstent hæc tria maximi sunt ponderis: Primùm, ut jurent ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, ut adhibeant sibi testem Sanctum aliquem, cujus baculum recurvum vel campanam tangant & osculentur. Tertiò, ut jurent per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicujus. Nam si perjurus convincatur per priora duo, infamiam subeat; si hoc tertio pejerabit, grandem summam pecuniarum & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini maxima ex perjurio illata fuerit injuria.

Extra opida raró matrimonia contrahunt, nec

de præſenti, ſed de futuro promittunt, vel ſine deliberatione aſſentiunt. Inde enata leviſſima lite divertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falſive fuerint, ante extremum ſpiritum unquam exploratè cognitum eſt. Hinc bella circa agrorum poſſeſſiones, prædationes, homicidia, odia capitalia. Magæ conſuluntur ab ejectis mulieribus, quæ viro priori, aut novæ nuptæ vel ſterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculoſiſſimos inferre creduntur. Omnes autem mirum in modum in inceſtum propenſi, & conſcientiæ prætextu divortia creberrima.

Huc accedunt ſuperſtitiones non paucæ. Neſcio an Lunæ divinum honorem deferant, cùm enim primùm ab interlunio vident, vulgò genu flectunt agreſtiores illi, & Orationem Dominicam recitant, & ſub finem Lunam alloquuntur: *Tam ſanos nos relinque quàm inveniſti*. Lupos ſibi aſciſcunt in patrimos, quos *Chari Chriſt* appellant, pro eis orantes, & ſic ſe ab illis lædi non verentur. Spatulare os ovis carne nudatum tranſpiciunt, & inde aliqua macula in ipſo obſcurior videatur. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulam enim arbitrantur quæ butyrum ſit ſurreptura. In opidis cùm quis Magiſtratum primùm init, per plateas mulieres, ex feneſtris virgines eos & ſequaces tritico & ſale aſpergunt. Et priuſquàm ſemen in agro ſpargatur, mater familias ſalem ad agrum mittit.

Ad omnia mala incantationes efficaces habent (ut credunt) inter ſe fœminæ diviſas & diſtributas, ad quas quiſque pro mali ratione properat.

perat. Præponunt incantationibus ſemper, item ſubjungunt *Pater noſter* & *Ave Maria*.

Militia eorum conſtat ex Equitibus; triarijs (quos *Galloglaßios* appellant, & ſecuribus utuntur acutiſſimis) & levioris armaturæ equitibus, qui *Kerni* dicuntur, ac jaculis amentatis & machæris dimicant. Cuivis equiti aut pediti exeunti è porta acclamare, auſpicatum habetur; cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello, pro tuba, tibia utricularis in uſu eſt, ligaturas portant, preculas recitant. &c.

Decumbenti aſſiſtentes nunquam de Deo, nec animæ ſalute; aut teſtamento condendo verba faciunt; ſed omnia in ſpem convaleſcendi: pro deplorato habent, ſiquis Euchariſtiam poſtulet. De teſtamento non laborant uxores, quod mos inolevit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos diſtribui æquis portionibus, niſi quod in hæreditate adeunda plus poteſt, qui plus valet. Qui enim potentiſſimus, ſive patruus, ſive nepos, in hæreditatem, excluſis filijs, ſæpiſſimè involat. Funera tantis vociferationibus proſequuntur, ut vivos & defunctos conclamatos eſſe exiſtimes. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo ſublatos lugent, etſi hos levius perijſſe dicunt, qui præliando vel latrocinando occumbunt. Defunctorum animas in conſortium abire exiſtimant quorundam in illis locis illuſtrium, de quibus fabulas & cantilenas retinent, ut Gigantum, *Fin Mac Huyle*, *Oſker Mac Oſhin*, & tales ſæpè per illuſionem videre ſe dicunt.

Quod ad cibos, herbis libenter veſcuntur,

præſertim naſturtijs & fungis, item radicibus. Butyro etiam cum farina avenaria commixto, lacte, ſero, jure bubalino, carnibus, ſæpè ſine pane inprimis gaudent. Fruges quas habent in equorum pabulum, quos unicè curant, reponunt. Fame premente, crudam carnem ſanguine expreſſo devorare non dedignantur, ad quam concoquendam *Aqua vitæ* plenis hauſtibus ſe ingurgitant.

Capite plerumque nudi incedunt, capillitio longo, & quaſi crinium flagellis criſpatis, quibus nihil carius habent, carpi autem indigniſſimè ferunt. Induſijs utuntur lineis, & illis quidem ampliſſimis, manicis largioribus & ad genua uſque fluentibus, quæ croco inficere ſolebant.

Tunicellas habent laneas admodùm breves, femoralia ſimpliciſſima & arctiſſima, ſuperinducunt autem lacernas, ſive ſaga villoſa, limbo jubato, & eleganter variegato, quibus noctu involuti ſuaviter humi dormiunt. Cujuſmodi etiam mulieres talari quam gerunt veſti ſuperinijciunt, & multis ſindonis ulnis per ſpiras caput, monilibus colla, armilliſque brachia onerant, magis quàm exornant.

INSVLAE MINORES IN OCEANO

BRITANNICO.

ORam jam tandem ex Hibernia solvam, & in altum provectus, Insulas per Britanniam sparsas, perlustrabo, Vt verò ordine & recta quasi nave hæc instituatur navigatio, primùm ex Hibernia in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare extremam Scotiæ partem circumvectus, in Oceanum Germanicum descendam, Inde per mare Britannicum, quod ad Hispaniam usque pertinuit, cursum quàm possum secundissimè tenebo,

In Sabriniano freto primùm eminent duæ Insulæ exiguæ, quarum nobis altera, quod plana sit & projecta, *Flatholme*, ea significatione qua *Planaria* Italiæ: altera *Stepholme*, quod acclivis, Britannicè *Reoric*: ambæ Britannico sæculo *Echni*, uti nostro *Holmes* appellatæ, Sic enim planities herbidas aqua circumfusas vocarunt Anglosaxones. Nec alia re olim celebres fuerunt quàm Danorum stationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni sepultura, cujus discipulus Barruchus *Barry* Insulæ in Wallia nomen reliquit, quæ itidem *Barrorum* familiæ nobili in Hibernia nomen fecit. Adjacentem habet *Silly* Insulam exiguam in littore *Silurum*, quorum nominis plusquam umbram retinere videtur, ut opidulum è regione in agro Glamorganensi. Inde *Caldey* est, Britannice *Inis Pir*, littori satis vicina: & huic è regione magis in alto *Londey* ad Devonicensem agrum spectans, à cujus promontorio *Hert-*

[Margin: *Flatholme.* *Stepholme.* *Barry.* *Silly.* *Caldey.* *Londey.*]

Hertnesß XIIII. abest milliaribus. Hæc amplior habetur, nec tamen multò plus duobus mill. pass. longa, & mill. pass. lata perhibetur, cautibus ita præcincta, ut non sit nisi unus & alter aditus. Quod olim aratro proscissa fuerit, sulci loquuntur, nunc totus fructus est è volatilibus marinis, quibus abundat. Arbores habet nullas, præter Sambucos malè olentes, quas sturni tanta multitudine frequentant, ut vix præ eorum fimo ad eas pateat accessus.

Inde in Penbrochiensis agri flexu, *Gresholme, Stockholme* & *Scalmey* occurrunt, satis graminosæ, & thymo agresti admodùm lætæ. *Silimnum* Plinij, *Limni* Ptolemæi, ut ex verbi cognatione verisimile est, Britannorum *Lymen* esse, ipsum pro me vocabulum edocet, cui Anglus hodie novum nomen, *Ramsey* scilicet, inscripsit. Hæc S. Davidis Episcopali sedi objacet, ad quam spectat. Est qui proximè superiorem Insulam *Limnon* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Enhly*, Angli *Berdsey* nominant, id est *Insulam avium.* Hanc autem esse quæ Ptolemæo *Edri*, & Plinio *Andros* & *Adros* alibi dicitur, audaciùs ex vi verbi conjectare possim. *Ader* enim avem Britannis significat, & eodem sensu Anglis *Berdsey* posteà appellata est. *Enhly* enim recentius est nomen, & à viro quodam sancto enatum, qui hic heremiticam vitam egit. Insulam enim hanc (quæ ad Orientem eminenti est promontorio, ad Occasum plana & fertili gleba) tot sancti viri olim coluerunt, ut præter Dubricium & Merlinum Caledonium, viginti millia Sanctorum hic condita antiquæ referant historiæ.

Gresholme *Stockholme.* *Scalmey.* *Ramsey.* *Berdsey.*

Proxima huic *Mona*, Britannis etiam *Mon*, *Tirmon*, & *Inis Dowyl*, id est *Insula opaca*, de qua jam antè egi.

Moyl Rhoniad. *Ynis Ligod* *Presbholme* *Monæ* sive *Anglesejæ* tres Insulæ minores adjacent, *Moyl Rhoniad*, id est *Insula Phocarum*, ad Circium, *Ynis Ligod*, id est *Insula Murium*, ad Ortum, & inferiùs *Presbholme*, id est *Insula Sacerdotum*. Fidem superat quod vicini de infinita multitudine marinarum avium, quæ hic pariunt, referunt; quodque etiam perhibent de aggere, qui per mare hinc duxit ad radicem vasti illius montis *Pen-Maen-Maur*, in usum eorum qui religionis ergò hunc locum olim prisca religione sacrum inviserunt. *Lambey* exiguam Insulam *Lambey.* huic oppositam ad Hiberniæ littus omitto, licèt Metallici alumen ibi nuper magnis impendijs quæsiverint.

The Isle of Man, Mona sive Menavia. Magis ad Arctum *Mona* illa jacet, cujus meminit Cæsar, in medio, ut inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam cursu. *Monoeda* Ptolemæo, quasi *Mon-eitha*, id est (si conjectare fas sit) *Mona remotior*, ad alterius *Monæ* differentiam. *Monabia* Plinio, *Menavia* Orosio, & Bedæ *Menavia secunda*, ubi Monam siue Anglesey *Menaviam priorem* vocat, *Eubonia* & *Manaw* Ninnio, *Menaw* Britannis, incolis *Manning*, nobis Anglis *The Ile of Man.* Medio libramine (ut inquit Giraldus Cambrensis) inter Boreales Britanniæ & Hiberniæ partes porrecta, de qua utri terrarum applicari de jure debuerit, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demum in hunc modum lis ista quievit. Quoniam advectos periculi caussa venenosos hæc terra vermes admisit, eam

Bri-

Britannis applicandam censura communis dictavit. Hæc ille. Incolæ tamē & lingua & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem, ut Norwagicum quiddam admisceant. A Septētrione in Meridiem xxx. plus minus Italica mill. projecta, latitudinem verò quà maximè patet vix ultra xv. mill. quà minimè VIII. extendit. Bedæ ætate trecentas familias habuit, nunc autem septem Curias, sive Parochiales Ecclesias numerat. Linum & Cannabim abundè profert, pascua & arva habet satis læta. Hordei, tritici, sed præcipuè avenæ ferax est, unde avenaceo maximè vescitur, pecorum ubique multitudo, & numerosi ovium greges, sed cùm oves, tum pecora minora, ut etiam in vicina Hibernia, sunt, quàm in Anglia, nec eadem frontis dignitas. Cùm autem sylvis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem utuntur, quem dum effodiunt, sæpenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densiùs attollitur, è quibus editissimus *Sceafell*, unde sudo cœlo Anglia. Scotia & Hibernia prospici possit. Inter Opida præcipuum censetur *Russin*, ad Australe latus situm, quod à Castro ubi præsidium habetur, vulgò *Castletowne* appellatur, ubi in Insulula sedes Episcopalis à Gregorio IIII. Pontifice Romano fuit instituta, cujus Episcopus *Sodorensis* dictus ab hac ipsa Insula (ut creditur) jurisdictionem in omnes Hebridas Insulas olim habuit, nunc tantùm in ipsam Insulam exercet, & Archiepiscopo Eboracensi subest. Locum tamen & suffragium in Ordinum Angliæ conventu Parlamentario non habet. Opidum autem frequentissimum est *Du-*

glas, quod portus sit optimus, aditusque facillimus; ad quem Galli & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem & carnem bubulam salitam ab Insulanis emercantes. In Occiduo autem Insulæ latere sunt *Bala Curi*, ubi Episcopus plerumque agit, & *the Pyle* munimentum exigua in Insula positum. Ipsi verò Australi promontorio modica etiam Insula, *the Calfe of Man* vocant, prætenditur, marinis avibus, quas *Puffins* vocant, & Anatibus illis è ligno putrefacto, ut credunt, enatis, abundantissima. Apud *Menavienses* autem, ut & hoc subjungam, controversias omnes Iudices, quos è suis eligunt, & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit Magistratus, signatumque quærenti tradit, illo adversarium & testes citat. Siquid ambiguum & majoris momenti, ad duodecim, quos *Claves* Insulæ appellant, refertur. Coronatores, quos vocant *Annos*, qui Vicecomitum officio funguntur, habet. Iudici & Formularijs nunquam hic ne denarius à populo impenditur. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident victu splendidiore & morum probitate ad Lancastrenses sese accommodant. Quod de Maleficijs referunt Scriptores Anglici, falsum est. Mulieres quocunque se ex ædibus conferunt, mortalis conditionis memores, linteo quo mortuæ involvendæ sunt, se circumcingunt. Quæ verò mortis sententiam ex lege subierunt, culeo insutæ in mare è rupe projiciuntur. Omnes à furandi & mendicandi ostiatim consuetudine sunt alienissimi, mirè religiosi, & ad Ecclesiæ Anglicanæ formam ad unum

The Calfe of Man.

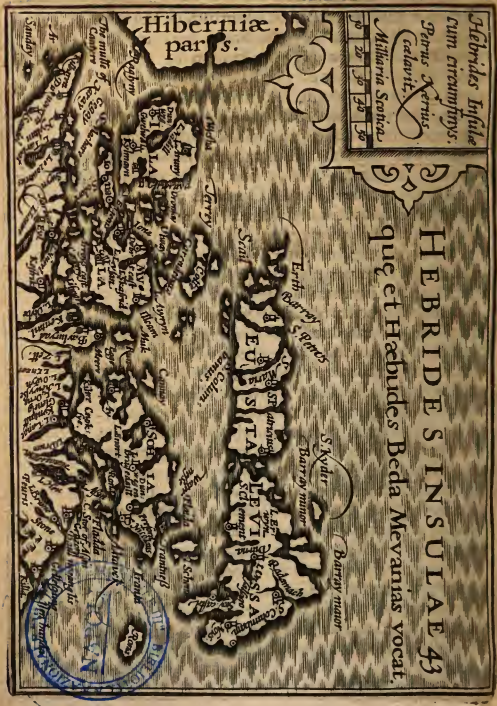
usque

usque paratissimi accedunt. Gentium vicinarum tam Civilem quam Ecclesiasticam ataxiam detestantur, & cùm in duas Australem & Borealem partes Insula sit divisa, hæc sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Hinc ad *the Mulle of Galloway* sive Novantum Promontorium nisi exiguæ planè nullæ occurrunt Insulæ. Sed hoc superato, in *Glotta* æstuario, sive *Dunbritton Frith*, *Glotta* Insula eminet, nunc Scotis *Arran*, unde Comites *Arraniæ* in Scotia. Et huic vicina est quæ olim *Rothesia*, nunc *Buthe*. Inde *Hellan Lencow*, id est (ut interpretatur I. Fordonus) *Sanctorum Insula*, & *Hellan Tinoc*, id est *Insula Porcorum*, in eodem sinu conspiciuntur. Sed de his jam priùs dictum. *Glotta, vulgò Arran.* *Buthe.* *Hellan.*

Extra sinum confertissimæ jacent Insulæ, quas ipsi Scoti, qui incolunt, *Inch-Gall*, Angli & cæteri Scoti *the Westerne Iles*, id est *Occiduas Insulas*, superioris ævi Scriptores *Hebrides*, Plinius, Solinus & Ptolemæus *Ebudas*, *Hebudas*, & *Eboudas* appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quod fruges hic non provenerint; prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lacteque vivere, & *Eb eid* Britannice *sine frugibus* sonat. Harum XLIIII. vulgus esse affirmat, cùm multò sanè sint plures. Prima *Ricina* est, nunc *Racline*, Insula parva objecta Hiberniæ, antiquis nota, quod ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur. Proxima *Epidium*, quam ex nomine, *Epidiorum* promontorio & littori adjecisse conijciam: cumque in eo situ *Ila* insula satis ampla & campestri planitie ferax conspiciatur, hanc fuisse *Hebrides, sive the Westerne Iles.* *Ricina, nunc Racline.* *Epidium, sive Ila.*

Epidium

HEBRIDES INSULAE 43
quæ et Hæbudes Beda Mevanias vocat.
Hebrides Insulæ cum circumfusis.
Petrus Kerius cælavit.
Milliaria Scotica
10 20 30 40 50
Hiberniæ pars.
Barray maior
S. Kyder
Barray minor
Erth
Barray
S. Petros
Iona
Canna
Rona
Sandaÿ

Epidium aut *Epidiorum* insulam dicam. Longa hæc xxiiii. mill. xvi. lata, pecore, frumento & cervorum gregibus adeò læta, ut Regi Insularum altera post Manniam sedes fuerit, sicut hodie *Mac Conellorum*, qui in hac ad *Dunyweg* suum habent Castrum. Inter Ilam & Scotiam *Iona* inter jacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata, ob propagatum inter eos Euangelium. Hic demùm, ut aliqui volunt, Episcopalis sedes constituta fuit in *Sodore* viculo, unde Insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ, quod in ejus Diœcesi censentur. Inde *Maleos* est Ptolemæi, nunc *Mula*, cujus Plinius videtur meminisse, cùm inquit, Reliquarum *Mella* xxv. mill. pass. amplior proditur. *Hebuda* Orientalior, nunc *Skie*, deinde Scotorum littori obtenditur, & *Hebuda* Occidentalior, nunc *Lewes*, monticulis prærupta, saxosa, & raro cultore, sed omnium amplissima, à qua exiguo Euripo *Eust* disiungitur. Cæteræ præter *Hyrtham* ignobiles sunt, aut saxis asperæ, aut cautibus inviæ, & vix virenti cespite vestitæ. Has tamen omnes, velut imperij sui firmamentum, numerata pecunia à Norwegis coëmerunt Scoti, etsi minimum inde fructum percipiant, cùm incolæ, antiqui scilicet Scoti, sive Hibernici, homines erectis animis, & projecta audacia, legum severitate & judiciorum metu se illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam spectat, à sylvestribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum discrepant, ut facile unam eandemque gentem esse cognoscas. Rerum in his potiuntur familiæ *Mac-Conell*, *Mac-Alen*, *Mac-Cloyd de*

Iona, *Hu.*

Maleos.

Mula.

Skie.

Lewes.

Eust.

Hyrth.

Lewis

Lewis, Mac-Cloyd de Harich. Longè autem potentissima est illa *Mac-Conellorum*, quæ genus jactat à Donaldo, qui regnante Iacobo III. se Regem Insularum dixit, & in Scotiam nullo non crudelitatis genere est grassatus.

Orcades, the Iles of Orkney. Ab Hæbudibus ad Ortum æstivum, si littora legas, *Orcades* demùm videas, nunc *Orkney*, triginta plus minùs Insulas interfuso Oceano discretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quasi *Argat*, id est, ut ibi interpretatur, *super Getas*: malim *supra Cat*, objacent enim *Cat* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Catnesse* nunc appellitant. Solini ætate homine vacarunt, & junceis herbis inhorruerunt: nunc verò cultæ sunt, sed sine sylvis, hordei satis feraces, tritici & arborum omnino indigæ. *Pomonia, Mainland.* Ex his primaria est *Pomônia*, à Solino *Pomona diutina* ob diei prolixitatem vocata; hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset, sede Episcopali in *Kirkwale* opidulo, & duobus Castris ornata, stannique & plumbi ferax. *Ocetis, Hethy. Hey.* *Ocetis* etiam inter has à Ptol. recensetur, quàm *Hethy* nunc dici conjectamus. An verò *Hey*, quæ inter has numeratur, Plinij *Dumnam* dicam, nondum statui. *Faire-Ile.* Certè si non sit, malim *Faire-Ile*, id est *Insulam pulchram*, cujus opidum, quod habet unicum, *Dumo* dicitur, Dumnam existimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Iulius Agricola, classe primùm Britanniam circumvectus, Orcadas ad id tempus incognitas invenit, domuitque, tantùm abest ut Claudius devicerit (quod Hieronymi Chronicis asseritur. Deinde verò cùm Romanorum in Britannnia concide-

Orcades insulæ.
The iles of Orknay 31.
Occidens.
Septentrio.
Oriens.
Meridies.
Cathnes.et.
Orcades.in.
Milliaria Scotica
10 20 30
Cath
L. Shyn
Armÿdia
Strathy head
Ra.
Bryngi ness
Stabuster castel
Hoborne head
Gramza
Barza
S. Peter
The bellibreke of Rosa
Hoy
Stroma
Grimse
Pithland firth
Sowmas
Petland skerres
S. Peter
Soutrovassa I.
Kobunza
Owyskyll kyrles
I. Stronza
S. Oline
Owiskelle
Irasohenes haven
S. Augustin
North Ronald
Ronaldsa
Orlady
Crafkirk
S. Nicias papa
Calfa
The sound of calfa
Redholme
Fara
The skyre of Papawe stra
Pappa
Etha
Sanday
Nose head
Catnes
Dunbeth
Helmes dalle
Brown
Dunrobin
Donoch
Tarbart ness
Ferne
Innershyn
Braywhat
Forsnark
Kildom
Culman
Bower
Dunnet
Braull
Mayden papes
Wisse flu.
Fors
Furs
Halalayle
Strathy
L. Urdal
Dymay
Petrus Kerius cæla.

ret imperium, Pictorum sedes fuerunt. Postea in Norwegorum potestatem devenerunt; unde & Gothicè loquuntur incolæ: tenueruntque Norwegi ad annum salutis 1266, tunc enim Magnus ejus nominis quartus Rex Norwegiæ, bellis à Scoto attritus, Alexandro III. Regi Scotorum ex pactis reddidit. Demùmque anno 1468 omni jure suo pro se & successoribus Christianus primus Rex Norwegiæ & Daniæ, cùm filiam in uxorem daret Iacobo III. Regi Scotorum, renuntiavit. Comites Orcadum antiquiores ut taceam, nostra memoria delatus fuit honorarius hic titulus Comitis Orcadum & Domini Schetlandiæ Roberto filio naturali Regis Iacobi V. eodemquè filius ejus Patricius *Steward* hodie lætatur.

Orcadum Comites.

Quinque dierum & noctium navigatione ab Orcadibus *Thule* à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, de cujus situ & etymo variæ sunt Geographorum sententiæ. At si verum sit, quòd doctissimus Caspar Peucerus libro de terræ dimensione retulit, *Schetlandiam* nautis *Thilensell* vocari (nec ejus fidem abnuere ausim) sanè *Thule* inventa, & res jam tandem confecta. Hæc enim Schetlandia est Insula aliis exiguis coronata sub imperio Scotorum, frigore obrigens, & undique procellis exposita; cujus incolis, perinde ut Islandiæ, piscis exiccatus & contusus pro farre est. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, ut diem perpetuum sex menses habeat, quod de Thule Pythæas Massiliensis à Strabone justè notatus finxit: ut Schetlandiam tamen Thulem fuisse quis existimet,

Thule, Schetland.

met, facit primùm ſitus apud Ptolemæum: LXIII enim gradibus ab Æquinoctiali definita eſt, ut apud illum Thule: tum quod inter Norwegiam & Scotiam interjacet, ubi Saxo Grammaticus Thulen ponit: inde quod bidui navigatione à Calidoniæ promontorio, ſive *Cathnes* abeſt, qua diſtantia Thulen ponit Solinus, & Tacitus dicit Thulen deſpectam fuiſſe Romanis Britanniam per Orcadas circumnavigantibus: poſtremò quod Bergarum Norwegiæ littori appoſita ſit, quo loci Thulem poſuit Mela: Bergæ enim urbs Norwegiæ Schetlandiæ objacet, & Plinius *Bergos* hoc tractu nominat.

Supra has Inſulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quod aſperum ſit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus pervium. Infra verò Thulem ad Auſtrum, Germanicum mare diffunditur, in quo, quà Britanniam alluit, admodum raræ comparent Inſulæ, niſi quæ ſunt in Freto Edenburgenſi, *May* ſcilicet, *Baſſe*, *Keth*, & *Inche Colme*, id eſt *Columbæ Inſula*. In Northumbriæ littore *Lindi* fluvio una objecta eſt *Lindiſfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ ut Bedam audias, accedente & recedente rheumate, id eſt æſtu, bis quotidie inſtar Inſulæ maris circumluitur undis, bis renudato littore contigua terræ redditur. Vnde ille *Semi-inſulam* appoſitè vocavit. Pars occidua anguſtior & cuniculis relicta, iſthmo admodùm tenui orientali connectitur, quæ multò latior, quà Meridiem ſpectat, opidulum habet cum Eccleſia, & in eo Caſtrum, ubi olim ſedes fuerat Epiſcopalis, quæ poſteà irruentibus Danis Dunelmum tranſlata fuit. Sub

Inſulæ Freti Edenburgenſis.

Lindiſ-farne, vulgò Holy Ilād.

opido portus subest non incommodus, quem propugnaculum in colle ad Euro-austrum positum tuetur. Hæc ob sanctorum Monachorum habitationem *Holy Iland* Anglis vocatur. Et ad septimum hinc milliare Euro-austrum versus *Farn* insula conspicitur, à *Banborrow* castro duobus ferè miliaribus dissita, altissimo inclusa Oceano, & cautium corona incincta, quæ suum habet ferè in medio munimentum. Huic adjunguntur minores aliæ ad Septentriones insulæ, *Widopens*, *Staple Iland*, quæ duobus abest milliaribus, *Bronsman*, & his minores duæ, quas *Wambes* nominant. Post has *Coquedi* insula, vulgò *Coquet*, *Coquedi* flumininis ostio præjacet, carbone fossili satis fœcunda.

Farn. *Widopens.* *Staple ilãd* *Borsman.* *Wambes,* *Coquet.*

E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ fluvius in Oceanum illabitur, quò loci duas Insulas *Toliapin* & *Caunam*, sive *Convennon* locat Ptol. De quarum altera *Toliapi*, quam *Shepey* suspicor, vide in Cantio. Magis verò ad Ortum extra Tamisis Ostium *Tanato* Insulæ locus vadosus, arenosus & navigantibus insidiosus longè præjacet, quem *Goodwine sands* vocant, ubi Insulam anno 1097. absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De Tanato in Cantio egimus.

Toliapis. *Shepey.* *Goodwyne sands.*

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, ut Oceani fauces inter Europæ continentem & Britanniam non ampliùs xxx. mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris est Britannici limes, quod seorsim littora, quæ quasi coierant semovet, & terris vasta aquæ portione cedentibus,

tibus, Britanniam & Gallias ab Ortu ad Occaſum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit. in quo primùm occurrit Inſula, ſeu potiùs peninſula *Selſy*, de qua jam anteà dixi. Superiùs *Vecta* inſula jacet, *Guith* Britannis, *Wuitland* & *Wichſea* Saxonibus, nobis *the Ile of Wight*, de qua jam dictum.

Hinc ad oppoſitum Galliæ littus traijciam, ubi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium uſque Canalum, mare ſcopulis & cautibus quaſi conſtratum eſſe affirmant nautæ. Magis autem ad Occaſum nonnullæ Inſulæ Galliæ prætente, Anglici tamen juris, in alto apparent: primumque Normanniæ, ſive lexobiorum littori *Alderney* adjacet, quæ in Regijs archivis *Aurney* & *Aurigney* dicta, ut *Arica* illa videatur, quæ apud Antoninum inter Britannici maris Inſulas habetur. Hæc vix ſeptem à Promontorio Normanniæ *le Hugue* abeſt milliaribus, octo plus minùs mill. paſſ. ambitu colligit, ſolo uberi, paſcuis & arvis læta, Eccleſiam habet, & ædes octoginta numerat. *Alderney*, *Arica*.

Hinc in Occaſum ſcopuloſa cautium eminentia procurrit, nautis metuenda, quibus *Caſquettes* appellantur. His ſubeſt ad Meridiem *Cæſarea* ab Antonino memorata, vix duodecim mille paſſus diſſita, quam Galli nunc *Gearſey* indigitant. Inſula hæc xxx. plus minùs mill. paſſ. ambitu colligit, cautibus & brevibus defenſa. Terra ſatis fertilis varijs frugibus & gregibus abundat, oves habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conſpicuas. Cœlo admodùm ſalubri, nec alijs morbis quàm febribus menſe Septembri obnoxio, adeò ut Medicis nullus hic locus. *Cæſarea*, *Gearſey*.

Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) utuntur, quæ *fucus marinus* Plinij esse judicatur, atque scopulosis circumquaque insulis & rupibus copiosissimè provenit. Hæc sole siccata pro igne est, cujus cinere, tanquam marga & terræ adipe, agros vervactaque lætificant, uberrimaque faciunt. Interiora Insulæ leviter collibus intumescunt, sub quibus amœnæ valles rivulis rigatæ substernuntur, fructiferis arboribus & pyris, è quibus potum conficiunt, consitæ. Villis frequens est, Parœcijs XII. distincta, & commodis undique stationibus sinuata, inter quas securissima est in Australi Insulæ parte inter opidula S. Hilarij & S. Albani, quæ suam habet insulam præsidio munitam, & omni aditu circumcisam. Ad Orientale latus, quà Constantiam urbem ex adverso prospectat, præruptæ rupi Castrum affigitur munitissimum elato nomine *Mont-Orgueil*, cui cum præsidio præest qui universę Insulæ præficitur. Incolæ piscationi, sed in primis agriculturæ strenuè incumbunt, mulierculæ autem tibialibus texendis, quæ *Iarsey Stockes* vocamus, magnum sanè quæstum faciunt. Quod ad politiam spectat, Gubernator à Rege Angliæ missus summus est Magistratus. Ille Ballivum constituit, qui cum XII. *Iuratis* Assessoribus è singulis XII. Parœcijs Parochianorum suffragijs electis in civilibus jus dicit : in criminalibus cum septem ex Iuratis· in caussis ex æquo & bono cum tribus.

Sarnia, Garnsey. Viginti hinc milliaribus ad Occasum æstivum altera abest Insula, quæ Antonino *Sarnia*, nobis hodie

hodie *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab Ortu in Occasum projecta, Cæsareæ quam dixi nec magnitudine nec fœcunditate adæquanda, parœcias enim tantum decem habet, in hoc tamẽ præferenda, quod nihil venenosũ,ut illa,alat. Naturæ munimentis tutior, utiq; prærupta cautium corona redimita,inter quas *Smyris* lapis durissimus & asperrimus reperitur (nos *Emerill* vocamus) quo Gemmarij lapides expurgant, scinduntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorumque commeatu multo est celebrior. In extrema enim fere ad Ortum parte, sed Australi latere, lunato sinu portus admittitur magnarum navium capax,cui adsidet Opidulum *S, Petri* longa platea & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus, cùm bellum ingruit; frequentissimum. Veteri enim Regum Angliæ privilegio perpetuæ hic sunt quasi induciæ, & Gallis alijsque, quamvis bellum exardescat, ultrò citroque huc sine periculo venire, & commercia securè exercere licet. Portus aditus,qui satis scopulosus, utrinque castris munitur, in quorum altero (*Cornet* vocant) plerumque agit Insulæ Præfectus & milites præsidiarij, qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patiuntur. Ad Aquilonem peninsula adnectitur *Laval*, quæ suum habuit Prioratum. In Occidua parte juxta mare lacus est, qui ambitu mille quingentos passus colligit, piscum fœcundus; sed Inprimis Carporum, qui sua magnitudine & delicato sapore admodùm laudati. Incolæ non adeò gnavi, ut illi *Iarseiæ*, in solo colendo, verùm navigando

& mercaturam exercendo incertiori lucro desidant. Terram autem suam ita quilibet seorsim colere gaudet, ut tota Insula in portiunculas septis dividatur, quod illi non solùm emolumento, sed etiam firmamento contra hostes habent. Vtraque Insula multiplici hortorum viriditate & pomarijs ridet, unde vino è pyris factitio plerumque utuntur. Incolæ utrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Galliceque loquuntur, Galli tamen haberi aut nominari dedignantur, & se Anglos dici lubenter audiunt. Hæ Insulæ cum alijs circumvicinus fidem Anglis datam summa semper constantiæ laude tenuerunt, soleque supersunt Regibus Angliæ ex avita hæreditate Guilielmi *Conquestoris* & Ducatu Normanniæ; licèt Galli subinde adorti sint, qui è vicino Galliæ littore has non Gallici sed Anglici juris esse ægris oculis dui despectarunt. Quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Romani in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abjurare recusavit. Iam inde fuerunt à Regina Elizabetha in perpetuum Diœcesi Wintoniensi adnexæ, etsi ad Genevensis tamen Ecclesiæ disciplinam, quam Galli Ministri induxerunt, res Ecclesiastica administretur. De *Serke* Insula modica, quæ illis interjacet, rupium præcipitijs circumvallata, in quam Reginæ Elizabethæ auspicijs, & suo, ut ferunt, commodo Coloniam, cùm prius inculta jaceret, deduxit I. de S. Owen de *Iarsey*: de *Iethow*, quæ in usum Præfecti *Garnseiæ* ad pascenda pecora, & damas, cuniculos

Serke.

Iethow.

los

los atque phasianos alendos est instar vivarij, necnon de *Arne*, quæ illa amplior Franciscanis fratribus sedes fuit solitaria, cùm Scriptoribus antiquis non memorentur, non est cur ego pluribus loquar. *Arne.*

Eodem inde littore *Liga* Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem Insulæ sternuntur *Siadæ* Antonino, à numero, *Saith* enim septem Britannica lingua sonat, Gallis hodiæ *les sept Isles*. A quibus deinde ad *Barsam*, cujus etiam meminit Antoninus, septem intersunt stadia, Gallis *Isle de Bas*, Anglis *Basepole*, . *Liga.* *Sept Isles.* *Basepole,* *Barsa.*

Hinc ad Britanniæ nostræ oras jam transmittam, & oram legens, *Ideston, Moushole, Longshippes* scopulos potiùs infames quàm Insulas prætervectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium *Lisiam* Antonini conspicio, nunc *Lethowsow* vicinis, alijs verò *the Goulfe*, id est, si interpreteris, *vorago*, quæ tantùm recedente æstu nudata apparet. Quò loci Oceani fluxus & in Boream & Orientem magno cum fremitu eluctatur, inter Cornwalliam & Insulas coarctatus quas *Sigdeles* Antoninus, *Siluras* Solinus, *Silly* Angli, *Sorlings* nautæ Belgici, *Hesperidas* & *Caßiteridas* antiqui Græci vocarunt, *Oestrymnides* Festus Avienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit: *Lisia.* *Sarlings,* *Caßiterides.*

In quo Insulæ sese exerunt Oestrymnides,
Laxè jacentes, & metallo divites
Stanni atque plumbi. multa vis hic gentis est,
Superbus animus, efficax solertia,
Negotiandi cura jugis omnibus. &c.

Has verò *Caßiteridas* Græci à ſtanno dixerunt, ut & apud Drangos Aſiæ, à ſtanno locum quendam *Caſſiteron* vocat Strabo, & Inſulam in mari Indico *Caſſiteram* etiam à ſtanno dictam fuiſſe è Dionyſio memorat in Vrbibus Stephanus. Quod autem has eſſe *Caſſiteridas* toties quæſitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipſarumque ſitus, & ſtanni venæ. Cum enim hæ *Sillinæ* Artabris, id eſt Gallitiæ in Hiſpania oppoſitæ ſint, cùm ab illis in Aquilonem ad amuſſim vergant, cùm in Britannico climate conſtituantur, cùm Celtiberiæ latus ſpectent, cùm longè ampliori mari ab Hiſpania quàm à Britannia disjungantur, cùm ſint Oceano Ibero proximæ, cùm contigæ ſint ad Arctum, & melioris notæ tantummodo decem numerentur, ſcilicet *S. Mariæ, Annoth, Agnes, Sampſon, Silly, Breſar, Ruſco* ſive *Treſcaw, S. Helenæ, S. Martini, Arthur*, & (quod caput eſt) cùm ſtanni venas habeant, ut nullæ aliæ hoc tractu Inſulæ, & à fodinis duæ minores *Minan-witham* & *Minviſiſand* nomen duxiſſe videantur, malim ego eas *Caßiteridas* exiſtimare, quàm vel *Azores*, quæ minus in Occaſum provectæ ſunt, aut *Ciſargam* Hiſpaniæ proximè contiguam cum Olivario, vel ipſam noſtram Britanniam cum Ortelio, cum Caſſiterides plures eſſent, & Dionyſius Alexandrinus, poſtquam de Caſſiteridibus egit, de Britannia ſeorſim agat. Siquis è numero has eſſe *Caßiteridas* inficietur, cùm plures ſint quàm decem, idem etiam *Hæbudas* & *Orcades* numeret, & ſi rationibus ſubductis, nec plures, nec pauciores, quàm quinque Hæbudas, & triginta Orcadas cum Ptolemæo invenerit, alio

alio loco quàm quo nunc extant, indaget, & indagando è numerorum ratione certò scio haud facilè invenerit: Sed ad *Silly*. Insulæ verò hoc nomine insigniuntur plus minùs centum quadraginta quinque, gramine vestitæ, aut musco subviridi tectæ (præter horrentes rupes & saxa eminentia innumera) in orbem quasi sitæ, octo leucis ab extremo Cornewalliæ Promontorio. Frumento nonnullæ satis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis, & marinis avibus abundant. Omnium maxima est quę S. Mariæ nomen accepit, castrum habens & præsidium militare.

Contra has ad Gallicum littus *Osißimis* sive Britanniæ Armoricæ præjacet *Axantos* Plinij, quę nomine integro etiamnum *Vshant* vocatur. *Vshant.* Et inferiùs *Sayn*, quæ Brestæ objecta, *Siambis* *Sayn.* nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab Ortu in Occasum plus minùs septem milliaria procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quam Insulæ. Huic aliæ subtenduntur, *Isles aux Moutons* juxta *Penmarc*, *Insulæ Veneticæ.* *Gleian* è regione antiquæ Blaviæ (quæ hodie *Blauet*) *Grois* & *Bell-isle* quas *Veneticas* vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ minoris adversæ sunt, qui nescio an ita nominati quasi *Piscatores*. *Venna* enim prisca Gallorum lingua hoc significare videtur.

Cùm autem Britannicum mare usque ad Hispanię littus & excursum Pyrenæ protendi scribat Mela, qui ipse natione Hispaniæ, possem & hic memorare *Normonstier*, *l'Isle de Dieu*, *l'Isle du Roy* salis marini proventu Insulas notissimas; ve-

rum cùm antiquis Geographis ne nominentur quidem, mihi satis sit nominasse. Proxima autem Insula, quæ hodie *Oleron*, à Plinio *Vliari* nomine celebratur, multasque habuit immunitates à Regibus Angliæ, tunc Ducibus Aquitaniæ, concessis.

Oleron.

Conclusio operis.

Nihil aliud nunc restat, cùm è tot cæcis Oceani vadis & asperis, Antiquitatis cautibus eluctata tandem enavigarit oratio, quàm ut nautæ olim Neptuno vela lacera aut tabulam votivam; sic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDAE ANTIQVITATI consecrem, quod libens meritò nunc voveo, & suo tempore, Deo volente, solvam,

FINIS.

Soli Deo gloria.

SYLLABVS COMITATVVM Angliæ, deſignans quibus locis reperiendæ ſint ſingulorum Tabulæ.

Walliæ Comitatus.

Regnum

Regnum Scotiæ quatuor Tabulis illuſtravimus, quarum.

Comitatus, ſeu Regiones Scotiæ.

Hiberniæ Regnum, quod in quinque partes diſtributum ſit, Momoniam nempe; Lageniam, Midiam, Connachtiam, & Vltoniam, totidem Tabulis illuſtratur, quarum

Comi-

Insulæ minores in Oceano Britannico.

quas duabus tantùm Taublis illustravimus, Hebridum nempe, quam habes pag. 700, & Orcadum, quæ extat pag. 703.

Lon-

Populorum Britanniæ priſca nomina, quorum ſinguli quas ſedes olim incoluerint, paginæ numeris deſignatæ oſtendent.

Hiberniæ Populi.

Dar-

Vrbium, Opidorum, Castrorum, Silvarum, Promontoriorum, Insularum amnicarum, Æstuariorum & Fluminum Lacuumque præcipuorum tum Britanniæ, tum adjacentis Hiberniæ index Alphabeticus.

Bri-

Epidio-

Zz Kanda-

None-

Fa-

Familiæ Angliæ illustriores, præter eas quæ ad singulorum Comitatuum calcem in hoc libro memorantur.

Thirl-

Familiæ Scotiæ Illustriores.

Familiæ illustriores, tum merè Hibernicæ, tum Anglicanæ originis, per Hiberniam sparsæ.

Had-

 O Logh-

Rerum & verborum memorabilium Index.

Aldel-

Con-

Henri-

Kings

O Lit-

Prodi-

Soiand

ERRA-

ERRATA,
Sic corrigenda.

P. 8 Lin. *ult. pro* nes *lege* fines.
P. 12 Lin. 14, *pro* nobilitate *lege* mobilitate.
P. 19 Lin. 9, *pro* imagorem *lege* imaginem.
P. 41 L. 21, *pro* hæc *leg.* huc, *pro* præsidij *lege* præsidia.
P. 69 L. *antepen*, *pro* hominum *lege* hominium.
P. 87 L. *penult. pro* antiquis *lege* antiquius.
P. 94 L. 25, *pro* exortu *lege* exorta.
P. 213 L. 14, *pro* domum *lege* donum.
P. 223 L. *ult. pro* cui *lege* qui.
P. 266 L. 18, *pro* cavæ *lege* caveæ.
P. 314 L. 16, *pro* ferarum *lege* ferarum.
P. 316 L. 15, *pro* Hic *lege* Hæc.
P. 317 L. 25, *pro* primogenitum *lege* primogenitam.
P. 379 L. 21, *pro* probali *lege* probabile.
P. 401 L. *penult. pro* vitio *lege* vitia.
P. 413 L. 16, *pro* nobilis *lege* nobis.
P. 416 L. 24, *pro* ab *lege* ad.
P. 439 L. 20, *pro* idiotissimo *lege* idiotismo.
P. 473 L. 25, *pro* puasi *lege* quasi.
P. 484 L. 21, *pro* rita *lege* ripa.
P. 570 L. 30, *dele dictiones* id est.
P. 580 L. 3, *pro* aliarum *lege* alarum.
P. 606 L. 26, *pro* occasio *lege* occasu.
P. 610 L. 16, *post* serie *insere* per.
P. 640 L. 21, *post* Clan Gibbon *transfer è linea seq. dictionem* adjacet.
P. 660 L. 10, *pro* recitere *lege* non recitare.
P. 664 L. 21, *pro* Gallovidia *lege* Gallovidiæ.